BIBLIOTECA POLIROM

Philippa Gregory

Autoarea bestsellerului *Surorile Boleyn*

Doamna apelor

POLIROM

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Philippa Gregory, *The Lady of the Rivers*

Foto copertă: © Nejron Photo/Shutterstock.com

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

GREGORY, PHILIPPA

Doamna apelor / Philippa Gregory; trad. din lb. eng. de Anacaona Mîndrilă-Sonetto. – Iași: Polirom, 2012

ISBN 978-973-46-2587-1

I. Mîndrilă-Sonetto, Anacaona (trad.)

821.111-31=135.1

Printed in ROMANIA

Philippa Gregory

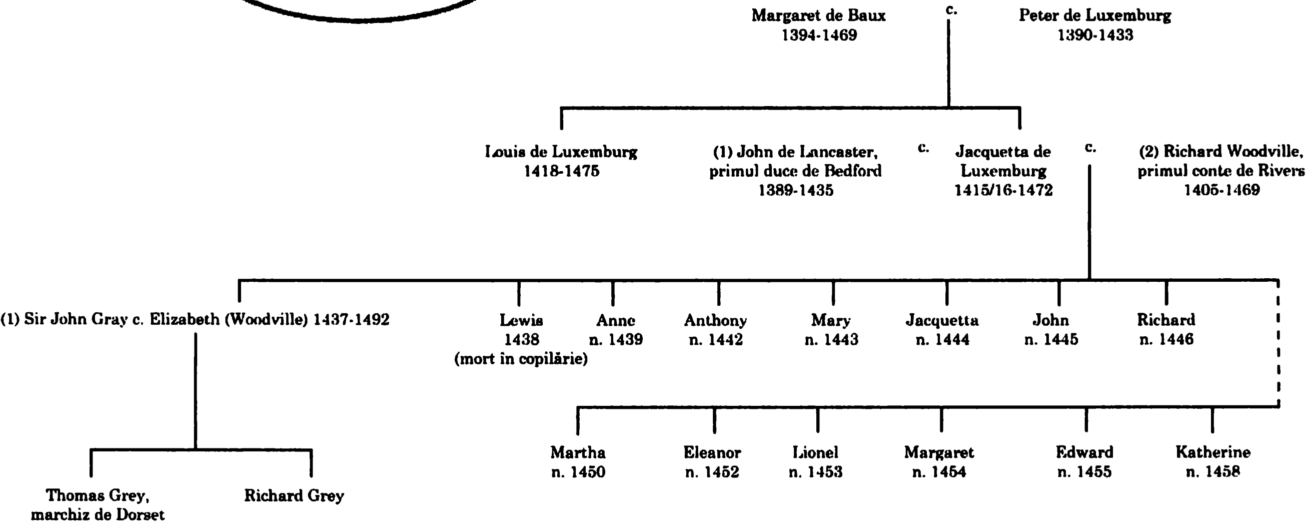
Doamna apelor

Traducere din limba engleză
de Anacaona Mîndrilă-Sonetto

POLIROM
2012

PHILIPPA GREGORY, una dintre cele mai renumite scriitoare britanice contemporane de ficţiune istorică, s-a născut în 1954, în Kenya. La vârsta de doi ani, s-a mutat în Anglia împreună cu familia. A absolvit secţia de istorie a Universităţii din Sussex şi şi-a luat doctoratul în literatura secolului XVIII la Universitatea din Edinburgh. A lucrat o vreme ca jurnalist şi producător la radio BBC, însă pasiunea pentru istorie şi literatură a îndemnat-o să se dedice scrisului. Autoare prolifică, Philippa Gregory a publicat până în prezent peste douăzeci de romane, dintre care amintim: *Windeacre* (1987), *The Favoured Child* (1989), *Meridon* (1990), *The Wise Woman* (1992), *A Respectable Trade* (1992), *The Other Boleyn Girl* (2001; *Surorile Boleyn*, Polirom 2008 – roman distins cu premiul Parker Romantic Novel of the Year în 2002 şi ecranizat de studiourile Miramax, într-o producţie ce îi are drept protagonişti pe Scarlett Johansson, Natalie Portman şi Eric Bana), *The Queen's Fool* (2003), *The Virgin's Lover* (2004), *The Constant Princess* (2005), *The Boleyn Inheritance* (2006; *Moştenirea Boleyn*, Polirom 2009), *The Other Queen* (2008). Cărţile sale s-au bucurat de un succes răsunător în întreaga lume şi au fost deja traduse în foarte multe limbi. La Editura Polirom au apărut până în prezent: *Surorile Boleyn* (2008), *Moştenirea Boleyn* (2009), *Regina albă* (2010) şi *Regina roşie* (2011), ultimele două înscriindu-se într-un ciclu de romane dedicat uneia dintre cele mai întunecate şi mai frământate perioade din istoria Angliei – Războiul celor Două Roze. *Doamna apelor* (2011), cel de-al treilea roman din acest ciclu, readuce la viaţă una dintre cele mai misterioase figuri feminine ale Angliei medievale, Jacquetta de Luxemburg, mama reginei Elizabeth Woodville. Urmaşă a Melusinei, frumoasa zeiţă a râurilor din mitologia vest-europeană, Jacquetta îi moşteneşte puterile vizionare şi vrăjitoreşti, însă le foloseşte doar în momentele cruciale ale vieţii. Căsătorită cu ducele de Bedford şi înrudită astfel cu familia regală, aceasta ajunge în scurt timp una dintre primele doamne ale Curţii Lancaster. Deşi moartea soţului şi căsătoria din dragoste cu un bărbat inferior ca rang şi avere îi răpesc acest statut privilegiat, în mijlocul luptelor sângeroase ce dezbină ţara, Jacquetta reuşeşte să-şi împlinească unul dintre cele mai ambiţioase vise: acela de a-şi vedea fiica urcând pe tronul Angliei.

Pentru Victoria

Notă: Datele de naștere ale copiilor Jacquettei sunt aproximative.

LANCASTER Edward al III-lea 1312-1377 *YORK*

Edward, Prințul Negru

Blanche de Lancaster c. John de Gaunt, primul duce de Lancaster 1340-1399 c. Katherine Swynford

Edmund, duce de York 1341-1402 c. Isabela de Castilia

Henric al IV-lea 1367-1413

John Beaufort, conte de Somerset 1373-1410

Richard, conte de Cambridge 1373-1415

TUDOR

Henric al V-lea 1386-1422 c. Caterina a Franței 1401-1437 c. Owen Tudor aprox. 1385-

John Beaufort, duce de Somerset 1404-1444

Richard, duce de York 1411- c. Cecily Neville

Margareta de Anjou 1430- c. Henric al VI-lea 1421-

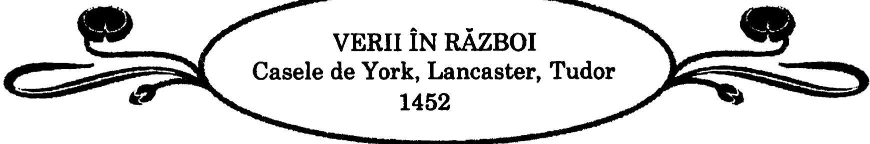
Edmund Tudor 1430-

Margaret Beaufort 1443-

Edward al IV-lea 1442-

George, duce de Clarence 1449-

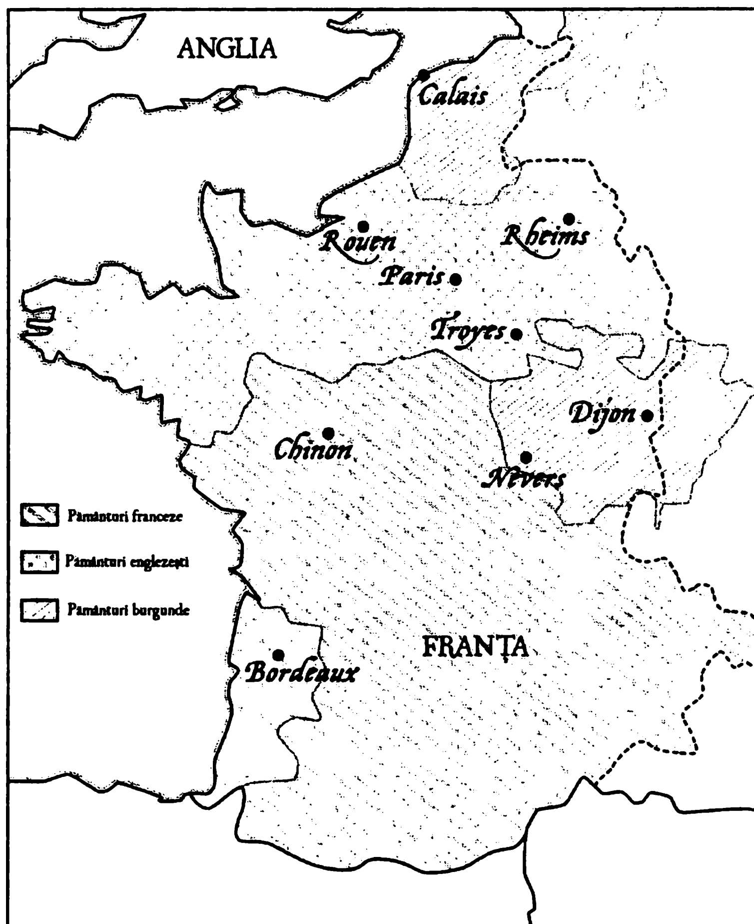
Richard, duce de Gloucester 1452-

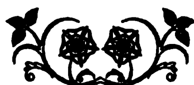
Bătăliile din Războiul celor Două Roze

FRANȚA, 1430

ANGLIA
Calais
Rouen
Rheims
Paris
Troyes
Dijon
Chinon
Nevers
FRANȚA
Bordeaux
Pământuri franceze
Pământuri englezești
Pământuri burgunde

Castelul Beaurevoir, în apropiere de Arras, Franța, vara-iarna anului 1430

Fata, un neobișnuit trofeu de război, șade cuminte, ca un copil ascultător, pe un scăunel din colțul celulei. La picioarele ei, pe paie, se află rămășițele cinei ce i s-a servit pe o farfurie plată de cositor. Observ că unchiul meu i-a trimis bucăți bune de carne și chiar pâine albă de la propria-i masă; însă ea a mâncat foarte puțin. Mă trezesc cercetând-o amănunțit cu privirea, de la cizmele de călărie băiețești până la capișonul care îi ascunde părul castaniu tuns scurt, ca și cum ar fi un animal exotic ținut în cușcă pentru plăcerea noastră, ca și cum ne-ar fi trimis cineva un pui de leu tocmai din Etiopia, pentru amuzamentul măreței familii de Luxemburg, ca să-l avem în colecția noastră. În spatele meu, o doamnă își face cruce și întreabă în șoaptă:

— E vrăjitoare?

Nu știu. Cum poți ști așa ceva?

— E ridicol! exclamă cu îndrăzneală strămătușa mea. Cine a poruncit ca biata fată să fie pusă în lanțuri? Deschideți ușa în clipa asta!

Străjerii mormăie încurcați, încercând să dea vina unii pe alții, apoi unul răsucește cheia cea mare în ușa celulei și strămătușa intră cu pași hotărâți. Fata – cred că are șaptesprezece sau optsprezece ani, doar cu câțiva ani mai mult ca mine – ridică privirea pe sub bretonul zbârlit când strămătușa se oprește în fața ei, apoi se ridică încet în picioare, își scoate pălăria și schițează o plecăciune stângace.

— Sunt lady Jehanne, Demoiselle de Luxemburg[1], spune strămătușa. Te afli în castelul lordului John de Luxemburg.

1. Jehanne de Luxemburg, contesă de Saint-Pol și Ligny, era supranumită „La Demoiselle de Luxemburg“ (n. t.).

(Face semn spre mătuşa mea.) Aceasta e soţia lui, stăpâna castelului, Jehanne de Bethune, iar aceasta e strănepoata mea, Jacquetta.

Fata ne priveşte stăruitor şi înclină uşor capul în direcţia fiecăreia. Când se uită la mine, simt cum ceva îmi atrage voit atenţia, palpabil precum atingerea fugară a unor degete pe ceafă, o şoaptă vrăjită. Mă întreb dacă în spatele ei stau într-adevăr doi îngeri păzitori, cum susţine ea, şi dacă simt tocmai prezenţa lor.

— Ştii să vorbeşti, fata mea? întreabă strămătuşa văzând că ea nu zice nimic.

— O, da, milady! răspunde aceasta cu accentul aspru al provinciei Champagne.

Îmi dau seama că e adevărat ce se spune despre ea: nu-i decât o simplă ţărancă, deşi a condus o armată şi a încoronat un rege.

— Îmi dai cuvântul tău că nu vei fugi dacă pun să ţi se scoată lanţurile de la picioare?

Fata şovăie, de parcă ar avea de ales.

— Nu, nu pot.

Strămătuşa zâmbeşte.

— Înţelegi ce înseamnă eliberarea pe cuvânt de onoare? Pot să te slobod de-aici, ca să locuieşti împreună cu noi în castelul nepotului meu, dar trebuie să promiţi că nu vei fugi.

Fata întoarce capul, încruntându-se, de parcă ar asculta un sfat, apoi face un gest de tăgadă.

— Cunosc cuvântul de onoare. Ca atunci când un cavaler îi făgăduieşte ceva altui cavaler. Există reguli, ca la turnir. Eu nu sunt aşa. Vorbele mele sunt adevărate, nu ca poemul unui trubadur. Iar ce se-ntâmplă nu-i o joacă pentru mine.

— Fata mea, cuvântul de onoare nu-i o joacă! o întrerupe mătuşa Jehanne.

Fata se uită la ea.

— O, ba este, milady! Nobilii nu iau în serios lucrurile astea. Nu le iau în serios cum le iau eu. Se joacă de-a războiul şi scornesc reguli. Ies călare şi fac prăpăd la fermele oamenilor cumsecade şi râd lăsând în urma lor să ardă acoperişurile de stuf. De altfel, nu pot făgădui nimic. Sunt deja legată de-o făgăduială.

— Faţă de cel care-şi spune pe nedrept regele Franţei?

— Faţă de Împăratul Cerului.

Strămătuşa amuţeşte câteva clipe, reflectând.

— Voi cere să ţi se scoată lanţurile şi să fii păzită, ca să nu poţi fugi; vei putea veni să stai cu noi, în odăile noastre. Cred că faptele pe care le-ai făcut de dragul ţării tale şi al prinţului vostru au fost măreţe, Ioana, deşi greşite. Nu vreau să te ştiu prizonieră în lanţuri aici, sub acoperişul meu.

— Îi veţi cere nepotului vostru să mă elibereze?

Strămătuşa şovăie.

— Nu pot să-i poruncesc, însă voi face tot ce-mi stă în puteri ca să te întorci acasă la tine. Şi, în orice caz, nu-l voi lăsa să te dea pe mâinile englezilor.

La auzul ultimului cuvânt, fata se cutremură şi face semnul crucii, lovindu-şi fruntea şi pieptul cu putere într-un gest de-a dreptul caraghios, cum s-ar închina un ţăran ca să scape de piaza-rea. Mă văd silită să-mi înăbuş râsul, ceea ce atrage spre mine privirea ochilor negri ai fetei. Îi explic:

— Englezii sunt simpli muritori. N-au puteri mai mari decât muritorii de rând. N-ai de ce să te temi de ei, n-ai de ce să-ţi faci cruce când le auzi numele.

— Nu mă tem de ei! Nu-s atât de neghioabă încât să mă tem de puterile lor. Nu de asta mă tulbur, ci pentru că ei îmi cunosc *mie* puterile. De asta văd în ei o primejdie atât de mare. Le este o frică nebună de mine. Se tem de mine atât de tare, încât mă vor face una cu pământul din clipa în care le voi cădea în mâini. Pentru ei sunt urgia, spaima care-i bântuie noaptea.

— Cât trăiesc eu, nu vor pune mâna pe tine! o încredinţează strămătuşa.

Ioana îşi aţinteşte privirea în ochii mei, o privire aspră şi întunecată, ca pentru a afla dacă am auzit şi eu, în vorbele acestea sincere, ecoul unei făgăduieli cu totul deşarte.

Strămătuşa crede că dacă o ia pe Ioana în tovărăşia noastră, vorbeşte cu ea, îi potoleşte ardoarea religioasă şi poate chiar o educă, fata se va lăsa convinsă cu timpul să poarte veşminte femeieşti şi tânăra luptătoare care a fost doborâtă din şaua calului alb la Compiégne se va preschimba, ca la împărtăşanie, numai că pe dos, din vin tare în apă, devenind o tânără la locul ei între doamnele de companie, care ascultă de porunci, nu de dangătul clopotelor din biserici. Şi poate că atunci vor uita de ea englezii, care ne cer să le predăm vrăjitoarea ucigaşă,

această ființă nici femeie, nici bărbat. Dacă nu vom avea să le oferim decât o domnișoară de companie pocăită și supusă, poate că asta-i va mulțumi și se vor duce mai departe în drumul lor sângeros.

În ce-o privește, Ioana e istovită de înfrângerile recente și de neliniștea pe care i-o trezește gândul că regele pe care l-a încoronat nu e demn de Sfântul Mir, că dușmanul pe care-l pusese pe fugă s-a întors să o înfrunte și că misiunea pe care i-a încredințat-o Dumnezeu Însuși devine din ce în ce mai puțin posibilă. Tot ceea ce a făcut-o să devină Sfânta Fecioară în fața oștirii ei adoratoare e pus sub semnul îndoielii. Și sub influența bunătății stăruitoare a strămătușii mele, redevine o fată stângace de la țară: fără nimic deosebit.

Desigur că toate domnișoarele de companie ale strămătușii vor să afle povestea acestei aventuri ce se sfârșește cu o înfrângere lentă, perfidă, iar acum că Ioana își petrece zilele împreună cu noi, învățând să fie o fată oarecare și nu Fecioara luptătoare, își găsesc curajul s-o întrebe.

— Cum de-ai fost așa de curajoasă? vrea să știe una dintre ele. De unde ai învățat să fii așa de curajoasă? În luptă, vreau să zic.

Întrebarea o face pe Ioana să zâmbească. Suntem cu totul patru fete tinere, așezate în iarbă pe malul șanțului de apărare al castelului, trândăvind ca niște copii. Soarele de iulie arde cu putere, iar pășunile dimprejurul castelului se văd în depărtare tremurând în arșița zilei; până și albinele sunt leneșe – zumzăie cât zumzăie, apoi se prăbușesc amuțite pe flori de parcă ar fi bete. Am ales să ne așezăm în umbra deasă a celui mai înalt turn; când și când auzim în spatele nostru, în apa sticloasă din șanț, gâlgâitul slab al câte unui crap ce se ridică la suprafață.

Ioana stă cu picioarele rășchirate, ca un băietan, cu o mână muiată în apă și cu pălăria peste ochi. În coșul de lângă mine așteaptă niște cămăși pe jumătate cusute, pe care ar trebui să le tivim pentru copiii săraci din satul vecin, Cambrai. Însă domnișoarele de companie ocolesc munca de orice fel, Ioana nu se pricepe câtuși de puțin la cusut, iar eu am în mână prețiosul pachet de cărți de joc al strămătușii; le amestec, le tai și rămân cu privirea pierdută la ilustrațiile de pe ele.

— Știam că m-a chemat Dumnezeu, răspunde simplu Ioana. Și că El mă va apăra, așa că nu m-am temut deloc, nici măcar în cele mai crâncene bătălii. El m-a prevenit că voi fi rănită, dar că nu voi simți pic de durere, așa că am știut că voi

putea lupta mai departe. Ba chiar mi-am prevenit soldații că voi fi rănită în ziua aceea. Am știut înainte să pornesc la luptă. Am știut pur și simplu.

— Auzi cu adevărat voci? o întreb eu.

— Dar tu?

Întrebarea e atât de frapantă, încât fetele se răsucesc iute și-și ațintesc ochii asupra mea. Mă trezesc că roșesc sub privirea lor stăruitoare, de parcă aș fi făcut ceva rușinos.

— Nu! Nu!

— Atunci ce?

— La ce te referi?

— Ce auzi? întreabă ea pe un ton firesc, ca și cum toți oamenii ar auzi câte ceva.

— Păi nu tocmai voci, răspund.

— Dar atunci ce auzi?

Arunc o privire în spate, de parcă m-aș aștepta ca peștii să se ridice la suprafața apei ca să tragă cu urechea.

— Când urmează să moară cineva din familia mea, aud un zgomot. Un zgomot aparte.

— Ce fel de zgomot? întreabă Elizabeth, una dintre fete. Nu știam! Eu l-aș putea auzi?

— Tu nu faci parte din casa mea! răspund enervată. Desigur că nu l-ai auzi! Ar trebui să fii urmașa... și oricum, n-ai voie să vorbești niciodată despre treaba asta. De fapt, nici n-ar trebui să asculți! N-ar trebui să-ți spun!

— Ce fel de zgomot? întreabă iarăși Ioana.

— Ca un cântec, răspund și o văd dând aprobator din cap, ca și cum ar fi auzit și ea cântece. Se spune că e glasul Melusinei, cea dintâi doamnă a Casei de Luxemburg, continui în șoaptă. Se spune că era zeiță a apei și a ieșit din fluviu ca să devină soția celui dintâi duce, însă n-a putut să ducă traiul de muritoare. Se întoarce ca să jelească pierderea copiilor ei.

— Și când ai auzit-o?

— În noaptea când a murit surioara mea. Am auzit ceva și am știut pe dată că e Melusina.

— Dar de unde ai știut că-i ea? întreabă în șoaptă cealaltă domnișoară de companie, de teamă să nu fie exclusă din conversație.

Ridic din umeri și Ioana zâmbește, ca pentru a întări că există unele adevăruri ce nu pot fi explicate.

— Am știut, pur și simplu. Parcă i-aș fi recunoscut vocea, parcă aș fi cunoscut-o dintotdeauna.

— E adevărat, ştii pur şi simplu, încuviinţează Ioana. Dar de unde ştii că vine de la Dumnezeu şi nu de la diavol?

Stau la îndoială ce să răspund. Orice întrebare de natură spirituală ar trebui să i-o adresez duhovnicului meu sau măcar mamei ori strămătuşii. Însă cântecul Melusinei, fiorul rece de pe spinare şi viziunile pe care le am uneori, în care îmi apar tot soiul de lucruri nevăzute – lucruri pe jumătate pierdute ce se topesc câteodată după un colţ, un cenuşiu mai luminos într-un amurg cenuşiu, un vis prea limpede ca să fie uitat, o prevestire abia întrezărită, dar niciodată ceva ce să pot descrie –, aceste lucruri sunt prea firave pentru a le rosti cu glas tare. Cum aş putea întreba ce înseamnă ele, când nu pot nici măcar să le exprim în cuvinte? Cum aş putea îndura să le denumească cineva cu stângăcie sau, şi mai rău, să încerce să le explice? E ca şi cum aş vrea să cuprind în căuşul palmelor apa verzuie din şanţul de apărare.

— N-am întrebat niciodată. Pentru că e un fleac. Ca atunci când intri într-o odaie în care e linişte, dar ştii, îţi dai seama că e cineva înăuntru. Nu auzi şi nici nu vezi pe nimeni, ci ştii pur şi simplu. Aşa e şi cu ceea ce aud. Nu mă gândesc niciodată că ar fi un dar venit de la Dumnezeu sau de la diavol. Nu înseamnă nimic.

— Vocile mele vin de la Dumnezeu, spune cu siguranţă deplină Ioana. Ştiu. Dacă n-ar fi adevărat, atunci aş fi pierdută cu totul.

— Aşadar, poţi ghici viitorul? mă întreabă Elizabeth copilăroasă.

Îmi strâng degetele pe cărţile de joc.

— Nu. Şi cărţile astea nu folosesc la ghicitul viitorului, sunt doar pentru joc. Sunt simple cărţi de joc. Eu nu ghicesc viitorul. Nu mi-ar îngădui strămătuşa, chiar dacă m-aş pricepe.

— Ghiceşte-mi-l!

— Sunt simple cărţi de joc, repet. Nu sunt ghicitoare.

— O, trage o carte pentru mine şi ghiceşte-mi! îmi cere Elizabeth. Şi Ioanei. Ce se va alege de ea? De bună seamă că vrei să ştii ce se va întâmpla cu Ioana, nu?

— N-ar însemna nimic, îi spun Ioanei. Am adus cărţile doar ca să jucăm.

— Sunt foarte frumoase, observă ea. M-au învăţat la curte să joc cu nişte cărţi la fel ca astea. Ce culori vii au!

I le dau, spunându-i cu invidie când o văd cum le răsfiră în mâinile ei bătătorite:

— Umblă cu binişorul ou ele, sunt foarte valoroase! Demoiselle mi le-a arătat când eram mică şi mi-a spus cum se numesc toate pozele. Mi le împrumută fiindcă-mi place foarte mult să joc cărţi. Dar i-am promis că voi avea grijă de ele.

Ioana îmi dă pachetul înapoi şi, cu toate că e grijulie şi mâinile mele sunt pregătite să le primească, una dintre cărţile groase cade între noi, pe iarbă, cu faţa în jos.

— O! Îmi pare rău! exclamă Ioana ridicând repede cartea.

Simt ceva ca o şoaptă, ca o răsuflare răcoroasă de-a lungul şirei spinării. Pajiştea din faţa mea şi vacile ale căror cozi zvâcnesc alene în umbra copacilor îmi par foarte depărtate, ca şi cum noi două am fi închise sub un clopot de sticlă, doi fluturi sub o cupă transparentă, într-o altă lume. Mă aud spunându-i:

— Acum ai face bine să te uiţi la ea.

Ioana se uită la ilustraţia pictată în culori vii, face ochii puţin mai mari şi mi-o arată.

— Ce înseamnă?

Poza înfăţişează un bărbat îmbrăcat în livrea albastră, atârnat cu capul în jos de un picior pe care-l ţine întins, în timp ce piciorul celălalt stă îndoit, cu vârful degetelor lipite de cel întins, ca şi cum ar dansa suspendat în aer, întors de-a-ndoaselea. Are mâinile la spate, una într-alta, ca pentru plecăciune; vedem amândouă cascada veselă a părului său albastru. Stă atârnat cu capul în jos şi zâmbeşte.

— *Le Pendu*, citeşte Elizabeth. Ce îngrozitor! Ce înseamnă? O, de bună seamă, nu înseamnă că...?

Se întrerupe.

— Nu înseamnă că vei fi spânzurată, îi spun repede Ioanei. Aşadar, să nu crezi aşa ceva. E doar o carte de joc, nu poate să însemne una ca asta.

— Totuşi, ce înseamnă? întreabă cealaltă, deşi Ioana tace, de parcă n-ar fi cartea ei, n-ar fi soarta ei cea pe care refuz s-o prezic.

— Spânzurătoarea lui e formată de doi copaci care cresc, spun eu, trăgând de timp sub privirea solemnă a Ioanei, cu ochii ei căprui. Asta înseamnă primăvară, reînnoire şi viaţă, nu moarte. Şi omul stă în echilibru între cei doi copaci: e însuşi centrul învierii.

Ioana dă din cap aprobator.

— Copacii i se înclină, iar el e fericit. Şi priveşte: nu-i spânzurat de gât, ca să moară, ci legat de picior. Dacă ar

vrea, ar putea să se întindă şi să se dezlege. Ar putea să se elibereze dacă ar vrea.

— Dar nu se eliberează, remarcă fata cealaltă. E ca un saltimbanc, un acrobat. Asta ce înseamnă?

— Înseamnă că se află acolo de bună voie, aşteaptă de bună voie, îngăduind să fie suspendat în aer de un picior.

— Să fie o jertfă vie? rosteşte rar Ioana, folosind cuvintele liturghiei.

— Nu e răstignit, precizez iute – se pare că fiecare cuvânt pe care-l rostesc ne conduce la o altă formă de moarte. Asta nu înseamnă nimic.

— Nu, întăreşte ea. Sunt simple cărţi de joc şi jucăm un joc cu ele. *Spânzuratul* e o carte frumoasă. Pare fericit. Pare bucuros că atârnă cu capul în jos la vreme de primăvară. Să te învăţ un joc cu porunci pe care-l jucăm în Champagne?

— Da, îi răspund.

Întind mâna spre cartea Ioanei; ea o priveşte câteva clipe, după care mi-o înapoiază. Îi spun din nou:

— Sincer, nu înseamnă nimic.

Ea îmi zâmbeşte cu zâmbetul ei curat, sincer şi răspunde:

— Ştiu foarte bine ce înseamnă.

— Jucăm?

Mă apuc să bat cărţile şi una se întoarce cu faţa-n sus în mâinile mele.

— Aceea chiar e o carte bună! observă Ioana. *La Roue de Fortune.*

Ridic cartea ca să i-o arăt.

— Roata norocului e cea care te poate ridica foarte sus sau te poate coborî foarte jos. Mesajul pe care îl transmite este să fim indiferenţi faţă de victorie sau înfrângere, căci pe amândouă le aduce învârtirea roţii.

— În ţinutul meu, ţăranii fac un semn care simbolizează roata norocului, spune Ioana. Trasează un cerc în aer cu degetul mare când se întâmplă ceva foarte bun sau foarte rău. Când cineva moşteneşte bani sau pierde o vacă foarte bună, ei fac aşa. (Ridică un deget în aer şi trasează un cerc.) Şi spun ceva.

— O vrajă?

— Nu chiar vrajă, răspunde ea cu un zâmbet maliţios.

— Dar ce?

— Spun *merde*[1], zice Ioana chicotind.

---

1. Rahat (în fr., în orig.) (n. t.).

Cuvântul şocant mă face să mă tăvălesc de râs.

— Ce-i? Ce-i? întreabă o domnişoară de companie mai tânără decât noi.

— Nimic, nimic, răspund în timp ce Ioana continuă să râdă pe înfundate. Concetăţenii Ioanei spun, pe bună dreptate, că totul se transformă în ţărână şi că omul nu poate face altceva decât să deprindă nepăsarea.

Viitorul Ioanei se află în cumpănă, atârnă de un fir de păr, ca Spânzuratul din cărţile de joc. Întreaga mea familie – tatăl meu, Pierre, contele de St Pol, unchiul meu, Louis de Luxemburg şi unchiul meu preferat, John de Luxemburg – toţi sunt aliaţi cu englezii. Din reşedinţa noastră, castelul de la St Pol, tata îi scrie fratelui său John şi-i porunceşte, în calitate de cap al familiei noastre, s-o predea pe Ioana englezilor. Însă Demoiselle, strămătuşa mea, insistă s-o ţinem la noi, ferită de primejdii, şi unchiul John încă stă la îndoială.

Englezii îi cer să le dea prizoniera şi, întrucât ei stăpânesc cea mai mare parte a Franţei, iar aliatul lor, ducele de Burgundia stăpâneşte aproape tot restul, de obicei spusele lor se înfăptuiesc. Soldaţii lor de rând s-au lăsat în genunchi pe câmpul de luptă ca să înalţe rugăciuni de mulţumire şi au plâns de bucurie când a fost prinsă Fecioara. În mintea lor nu există nici o îndoială că, fără ea, armata franceză, duşmanii lor dintotdeauna vor redeveni o adunătură de coate-goale, cum erau înainte de apariţia Ioanei.

Ducele de Bedford, regentul englez care domneşte asupra pământurilor britanice din Franţa – cuprinzând aproape tot nordul ţării –, îi trimite zilnic scrisori unchiului meu în care face apel la loialitatea acestuia faţă de stăpânirea britanică, la îndelungata lor prietenie şi îi promite bani. Îmi place să aştept apariţia crainicilor englezi, care vin îmbrăcaţi în livreaua elegantă a ducelui de viţă regească, pe cai frumoşi. Toţi spun că ducele e un om măreţ şi foarte iubit, cel mai însemnat om din Franţa, pe care nu e deloc bine să-l superi; însă deocamdată, unchiul ascultă de Demoiselle, mătuşa lui, şi nu le predă prizoniera.

Unchiul se aşteaptă să vină de la curtea franceză o ofertă de răscumpărare – în fond, aceasta îi datorează Ioanei însăşi existenţa –, dar curtea franceză, ciudat, păstrează tăcerea, chiar

şi după ce unchiul le-a trimis o scrisoare în care le aduce la cunoştinţă că Fecioara se află în mâinile sale şi e pregătită să se întoarcă la curtea regelui ei şi să lupte iarăşi în armata acestuia. Având-o pe Ioana în frunte, oştirea franceză ar putea să pornească iarăşi împotriva englezilor şi să biruie. De bună seamă că nobilii vor trimite o avere pentru a o aduce înapoi, nu?

— Curtea franceză n-o vrea, îi spune unchiului strămătuşa.

Se află amândoi la o cină privată; cina cea mare, pentru întreaga casă, a fost luată în sala de mese, iar ei doi au şezut în faţa oamenilor din suita unchiului, au gustat puţin din felurile de mâncare, apoi le-au dat mai departe favoriţilor, în semn de apreciere. Acum stau tihniţi la o măsuţă aşezată în faţa căminului, în odăile personale ale strămătuşii, serviţi de slujitorii ei. Eu trebuie să stau în picioare, împreună cu altă doamnă de companie, pe toată durata servirii cinei, cu misiunea de a-i supraveghea pe servitori şi de a-i chema după nevoie, ţinându-mi mâinile împreunate modest şi fără să aud nimic. Desigur că ascult tot ce se vorbeşte!

— Ioana a făcut din tânărul prinţ Charles un bărbat în toată firea. Nu era nimic înainte să vină ea, mânată de o viziune, şi să facă din el un rege. L-a învăţat să-şi revendice moştenirea. I-a transformat pe susţinătorii săi într-o armată şi a făcut acea armată să învingă. Dacă i-ar fi ascultat sfatul aşa cum a ascultat ea vocile pe care le aude, i-ar fi alungat pe englezi din aceste ţinuturi, înapoi pe insulele lor învăluite în ceaţă, şi am fi scăpat de ei pentru totdeauna.

Unchiul zâmbeşte.

— O, milady, draga mea mătuşă! Acest război durează de aproape o sută de ani. Chiar crezi că se va termina pentru că o fată venită de cine ştie unde aude voci? Francezii n-ar reuşi nici în ruptul capului să-i alunge pe englezi, care s-au opus mereu să plece şi se vor opune mereu. Aceste pământuri le aparţin de drept – le-au moştenit cu adevărat, şi le-au cucerit deopotrivă. Nu le trebuie decât curajul şi tăria de a le păstra, iar John, ducele de Bedford, va avea grijă de asta.

Aruncă o privire spre paharul lui de vin, iar eu pocnesc din degete ca paharnicul să-i mai toarne vin roşu. Păşesc înainte ca să ţin paharul în timp ce omul toarnă, apoi îl aşez pe masă cu grijă. Se foloseşte sticlărie fină; unchiul e bogat, iar strămătuşa are întotdeauna doar tot ce-i mai bun.

— Chiar dacă regele englez e un copilandru, asta nu influenţează cu nimic siguranţa regatului, căci unchiul său Bedford

îi e credincios aici, iar celălalt unchi, ducele de Gloucester, îi e credincios în Anglia. Bedford are curajul și aliații necesari ca să păstreze pământurile englezești de aici și cred că-l vor împinge pe Delfin tot mai mult spre sud. Îl vor împinge până-n mare. Fecioara și-a avut momentul ei de glorie, un moment de glorie remarcabil, dar în cele din urmă englezii vor câștiga războiul și vor stăpâni pământurile care li se cuvin de drept, iar lorzii noștri care au jurat acum să le stea împotrivă își vor pleca genunchii și-i vor sluji.

— Nu cred, răspunde cu neclintire strămătușa. Englezii sunt îngroziți de ea. Spun că e de neînfrânt.

— Nu mai e deloc așa, observă unchiul. Căci iată, e prizonieră și porțile temniței nu se deschid singure! Englezii știu acum că e o simplă muritoare. Au văzut-o cu o săgeată în coapsă, în fața zidurilor Parisului, când oastea ei a făcut stânga-mprejur și a părăsit-o. Francezii înșiși le-au arătat englezilor că poate fi doborâtă și abandonată.

— Dar n-o vei da englezilor! afirmă strămătușa. Ne-am pierde onoarea pentru totdeauna, în fața lui Dumnezeu și a lumii.

Unchiul se apleacă spre ea ca să-i spună tainic:

— Chiar atât de în serios o iei? Chiar crezi că e mai mult decât o șarlatancă? Chiar crezi că e mai mult decât o fată de la țară care vorbește fără noimă? Știi că aș putea găsi altele șase ca ea?

— Ai putea găsi șase care pretind că sunt ca ea, dar una ca ea, nu. Cred că e o fată deosebită. Cu adevărat asta cred, nepoate. O simt cu tărie.

El tace câteva clipe, ca și cum ceea ce simte ea, deși e femeie, merită luat în seamă.

— Ai avut o vedenie a izbânzii ei? O prevestire?

Ea șovăie puțin, apoi clatină iute din cap.

— Nimic limpede, însă chiar și așa, îți cer cu stăruință să o apărăm.

El tace, nedorind s-o contrazică. Demoiselle de Luxemburg este capul familiei noastre. Tatăl meu va moșteni titlul la moartea ei; dar ea stăpânește de asemenea pământuri întinse, care sunt numai ale ei și pe care le poate lăsa prin testament oricui alege. Unchiul John e nepotul preferat; ca urmare, își face speranțe și nu vrea s-o supere.

— Francezii vor trebui să plătească bani frumoși în schimbul ei, spune unchiul. N-am de gând să pierd bani cu ea. Merită o răscumpărare regească și francezii o știu.

Strămătuşa încuviinţează din cap şi spune:

— Îi voi scrie Delfinului Charles şi el o va răscumpăra. Mă va asculta indiferent ce i-ar spune sfetnicii, deşi favoriţii lui îl fac să se răzgândească de la o zi la alta, ca o frunză purtată de vânt. Dar eu sunt naşa lui. E o chestiune de onoare. Îi datorează Fecioarei tot ce a devenit.

— Foarte bine, dar fă-o neîntârziat. Englezii sunt foarte stăruitori şi nu vreau să-l supăr pe ducele de Bedford. E un om puternic şi e drept, cel mai bun conducător al Franţei la care am putea spera. Dacă ar fi francez, ar fi iubit din toată inima.

— Da, dar nu e! răspunde strămătuşa râzând. E regentul englez şi ar trebui să se întoarcă pe insula lui ploioasă, la nepoţelul lui, sărmanul rege, să facă împreună tot ce pot cu regatul lor şi să ne lase pe noi să conducem Franţa.

— Pe noi? întreabă unchiul, ca pentru a o întreba dacă e de părere că familia noastră, care numără deja peste şase conţi ce domnesc în provinciile lor, precum şi rubedenii ale sfinţilor împăraţi romani, ar trebui să numere şi regi ai Franţei.

— Pe noi, repetă ea liniştită, cu un surâs.

A doua zi merg cu Ioana în micuţa capelă a castelului şi îngenunchez lângă ea pe treptele din faţa altarului. Se roagă timp de un ceas cu înfocare, cu capul plecat; apoi vine preotul şi ţine liturghia, iar Ioana primeşte anafura şi vinul. O aştept în spatele bisericii. Ioana e singura persoană din câte cunosc care se împărtăşeşte în fiecare zi, de parcă anafura şi vinul ar fi pentru ea micul dejun. Mama mea, care e mai evlavioasă decât mulţi, ia împărtăşania doar o dată pe lună. Ne întoarcem împreună în odăile strămătuşii, păşind pe covorul de ierburi răspândite pe jos care ne foşnesc sub tălpi. Ioana râde de mine văzând că trebuie să-mi plec capul ca să pot trece, cu boneta mea înaltă, conică, pragul uşilor scunde.

— E foarte frumoasă, dar nu mi-ar plăcea să port aşa ceva, spune ea.

Mă opresc şi fac o piruetă în faţa ei, scăldată în lumina puternică a soarelui ce pătrunde prin ambrazuri. Rochia mea are culori minunate: fusta albastru închis şi juponul de un turcoaz mai intens se ridică umflându-se pe sub cingătoarea lată, legată

strâns deasupra mijlocului. Din vârful bonetei conice înalte de pe capul meu, vălul albastru deschis mi se revarsă pe spate, ascunzându-mi părul bălai și totodată punându-l în valoare. Întind brațele în lături ca să-i arăt mânecile triunghiulare bogate, tivite cu cea mai frumoasă broderie din fir de aur, și-mi ridic poala rochiei ca să-mi vadă pantofii stacojii cu vârful întors.

— Dar cu așa o rochie nu poți să muncești, să călărești, ba nici măcar să fugi! spune ea.

— Nici nu e făcută pentru călărie, muncă sau alergat, răspund cu chibzuială. E făcută ca să mă laud cu ea. Rochia arată lumii că sunt tânără, frumoasă și bună de măritiș. Arată că avuția tatălui meu e atât de mare, încât pot să port fir de aur la mâneci și văl de mătase la bonetă. Arată că sunt prin naștere nobilă, astfel încât am dreptul să port catifea și mătase, nu lână, ca o fată săracă.

— N-aș suporta să fiu expusă în așa veșminte!

— Nici nu ți s-ar îngădui, subliniez cu nepolitețe. Trebuie să porți veșmintele potrivite cu locul ce ți se cuvine în viață; trebuie să te supui rânduielilor și să porți cafeniu și cenușiu. Chiar ai crezut că ești destul de însemnată încât să porți hermină? Îți vrei înapoi mantia din fir de aur? Se spune că în bătălie aveai o ținută la fel de aleasă ca a oricărui cavaler. Pe atunci te îmbrăcai ca un nobil. Se spune că-ți plăcea frumosul tău stindard, armura ta lustruită și, peste ea, mantia aleasă, din fir de aur. Se spune că te-ai făcut vinovată de păcatul vanității.

Ea roșește și se apără:

— Trebuia să fiu văzută în fruntea armatei mele.

— Fir de aur?

— Trebuia să-l slăvesc pe Dumnezeu.

— Oricum ar fi, n-ai primi o bonetă ca asta dacă ai îmbrăca veșminte femeiești. Ai purta una mai modestă, ca doamnele de companie, nu atât de înaltă sau de greoaie, ci o simplă bonetă îngrijită care să-ți acopere părul. Și ai putea să porți pe sub rochie cizmele, ți-ai putea păstra ușurința mersului. Nu vrei, Ioana, să încerci să porți rochie? Atunci n-ai mai putea fi acuzată că porți veșminte de bărbat. E semn de erezie ca femeia să se îmbrace bărbătește. Ce-ar fi să îmbraci o rochie? Atunci nu s-ar mai putea spune nimic împotriva ta. O rochie modestă?

Ea clatină din cap și răspunde simplu:

— Sunt juruită. Juruită lui Dumnezeu. Iar când regele mă cheamă, trebuie să fiu gata să iau din nou arma în mână.

Sunt oştean, nu doamnă de companie. Mă voi îmbrăca precum un oştean. Iar regele meu mă va chema, dintr-o zi într-alta.

Arunc o privire în urma noastră: un paj care duce un urcior cu apă caldă se află destul de aproape ca să ne audă. Aştept până când înclină capul în semn de plecăciune şi trece pe lângă noi, apoi îi spun încet:

— Taci! Nici n-ar trebui să-l numeşti rege.

Ea râde, ca şi cum nu s-ar teme de nimic.

— L-am dus să fie încoronat, am stat sub propriul meu stindard în catedrala de la Reims când a fost miruit cu mirul lui Clovis[1]. L-am văzut înfăţişat poporului său, cu coroana pe cap. Desigur că e regele Franţei: e încoronat şi miruit!

— Englezii despică limba celor care spun aşa ceva, îi amintesc. Asta, la prima greşeală. A doua oară te însemnează cu fierul roşu pe frunte, ca să porţi stigmatul pe viaţă. Regele englez Henric al VI-lea trebuie numit regele Franţei, iar celui pe care-l numeşti regele francez trebuie să i se spună Delfinul, numai Delfinul, niciodată altfel.

Ea râde, sincer amuzată şi exclamă:

— Nu trebuie să i se spună nici măcar francez! Marele vostru duce de Bedford susţine că trebuie să poarte titlul de armagnac. Dar marele duce de Bedford tremura de frică şi alerga prin Rouen să strângă oaste când am ajuns eu lângă zidurile Parisului cu armata franceză – da, o voi spune! cu armata franceză – ca să recuceresc capitala noastră pentru regele nostru, un rege francez. Şi a fost cât pe ce s-o cucerim!

Îmi acopăr urechile cu palmele.

— Refuz să te ascult. N-ar trebui să vorbeşti aşa! Voi fi biciuită dacă te ascult.

Pe dată, Ioana îmi ia mâinile, pocăită.

— Ah, Jacquetta, nu vreau să-ţi aduc necazuri! Uite, nu mai spun nimic. Dar trebuie să înţelegi că le-am adus englezilor jigniri mult mai grave decât rostirea unor simple cuvinte. Am folosit săgeţi, ghiulele de tun, berbeci şi puşti împotriva lor! Englezii nu-şi vor bate capul cu cuvintele pe care le-am spus şi cu pantalonii pe care-i port. I-am înfrânt şi am arătat lumii întregi că n-au nici un drept asupra Franţei. Am condus o armată împotriva lor şi i-am învins de nenumărate ori!

---

1. Clovis I (aprox. 466-511), primul rege al francilor, care a unit toate triburile francilor sub un singur domnitor (n. t.).

— Nădăjduiesc că nu vor pune mâna pe tine şi nu te vor interoga niciodată. Nici despre vorbe rostite, nici despre săgeţi sau tunuri.

La gândul ăsta păleşte puţin.

— Aşa sper şi eu, Doamne! Dumnezeule îndurător, aşa sper şi eu!

— Strămătuşa îi scrie Delfinului, îi spun pe un ton foarte scăzut. S-a discutat aseară, la cină. Îi va scrie Delfinului şi îl va invita să te răscumpere. Iar unchiul meu te va încredinţa fran... armagnacilor.

Ea înclină capul, îi văd buzele mişcându-se într-o rugăciune. Spune încrezătoare:

— Regele meu va trimite după mine. Fără doar şi poate, mă va chema lângă el şi atunci ne vom putea reîncepe bătăliile.

În august, arşiţa se înteţeşte şi mai tare; în fiecare după-amiază, strămătuşa se odihneşte în odaia ei, pe un pat de zi cu baldachinul uşor, din mătase, îmbibat în apă cu levănţică, cu obloanele închise proiectând umbre întretăiate pe pardoseala de piatră. Îi place să-i citesc cu glas tare, în timp ce ea stă întinsă, cu ochii închişi şi cu mâinile împreunate pe talia înaltă a rochiei, ca şi cum ar fi o efigie sculptată într-un mormânt umbros. Îşi scoate boneta conică înaltă, cu coarne, pe care o poartă întotdeauna şi-şi răsfiră părul lung, încărunţit pe pernele brodate, răcoroase. Îmi dă cărţi din biblioteca ei, cu poveşti de dragoste neasemuite, trubaduri şi doamne în hăţişurile pădurilor, iar într-o după-amiază îmi pune în mână o carte şi spune:

— Citeşte-mi din asta azi.

E copiată de mână, în franceza veche, şi mă poticnesc în cuvinte. Lectura e dificilă: ilustraţiile de pe margini sunt ca nişte ramuri cu spini şi florile se strecoară printre literele, iar cărturarul care a copiat fiecare slovă are la rândul său o caligrafie înflorită, pe care mi-e greu s-o descifrez. Totuşi, povestea se conturează treptat. E povestea unui cavaler care străbate călare o pădure întunecoasă şi se rătăceşte. Aude sunetul apei şi se îndreaptă spre ea. Într-un luminiş scăldat de lumina lunii vede un havuz alb şi o fântână ţâşnitoare susurând, iar în apă se află o femeie nespus de frumoasă, cu pielea mai albă decât albeaţa marmurei şi cu părul mai negru

decât văzduhul nopţii. Se îndrăgosteşte de ea pe dată şi ea de el, apoi cavalerul o duce la castel şi o ia de soţie. Ea pune o singură condiţie: s-o lase singură o dată, în fiecare lună, să se scalde.

— Cunoşti povestea? mă întreabă strămătuşa. Ţi-a vorbit tatăl tău despre ea?

— Am auzit ceva asemănător, spun cu prudenţă.

Iuţeala cu care strămătuşa se înfurie pe tatăl meu e renumită şi nu ştiu dacă să îndrăznesc a spune că, după câte cred, povestea e legenda întemeierii casei noastre.

— Ei bine, acum citeşti adevărata poveste, spune ea închizând ochii la loc. E vremea să afli. Continuă.

Tinerii soţi sunt mai fericiţi decât oricare alţii din lume şi oamenii vin de pretutindeni să-i viziteze. Li se nasc copii: fete frumoase şi băieţi cu fire aprigă.

— Fii, şopteşte pentru sine strămătuşa. Ce bine ar fi dacă o femeie ar putea zămisli fii prin puterea dorinţei, dacă ei ar fi aşa cum şi-i doreşte...

Deşi anii trec, soţia nu-şi pierde nici un strop din frumuseţe, iar curiozitatea soţului creşte tot mai mult. Într-o bună zi, nu mai poate îndura misterul scăldătorii ei tainice; se strecoară pe furiş la locul unde se scaldă şi o pândeşte. Strămătuşa ridică mâna şi mă întreabă:

— Ştii ce vede?

Ridic ochii de pe carte, cu degetul sub ilustraţia ce-l înfăţişează pe bărbat trăgând cu ochiul printre scândurile pereţilor care împrejmuiesc scăldătoarea. În prim-plan e femeia în bazin, cu frumoasele-i plete şerpuind pe umerii albi. Iar în apă luceşte... coada ei cu solzi mari.

— E peşte? întreb în şoaptă.

— E o fiinţă din altă lume, nu din asta, răspunde încet strămătuşa. A încercat să trăiască precum o femeie obişnuită, însă unele femei nu pot duce o viaţă de rând. A încercat să urmeze obiceiurile celor mulţi, însă unele femei nu pot călca pe calea asta. Trăim într-o lume a bărbaţilor, Jacquetta, şi unele femei nu pot păşi în ritmul tobei bătute de bărbat. Înţelegi?

Nu înţeleg, fireşte. Sunt prea tânără ca să înţeleg că un bărbat şi o femeie pot să se iubească unul pe altul cu atâta ardoare, încât inimile lor bat ca una şi totuşi să ştie că sunt profund, iremediabil diferiţi.

— În sfârşit, poţi citi mai departe. Nu mai e mult.

Soţul nu poate răbda gândul că soţia lui e o făptură stranie. Ea nu poate să-l ierte pentru că a pândit-o. Îl părăseşte, luându-şi cu ea frumoasele fiice, iar el rămâne să trăiască doar cu fiii lor şi cu inima frântă. Dar la moartea lui, ca la moartea oricărui membru al casei noastre, soţia lui, Melusina, frumoasa care era o ondină, o zeiţă a apei, se întoarce la el, iar el o aude jelind pe zidurile castelului după copiii pe care i-a pierdut, după soţul pe care încă-l mai iubeşte şi după lumea în care nu există loc pentru ea.

Închid cartea; se lasă o tăcere atât de lungă, încât îmi spun că strămătuşa a adormit.

— Unele femei din familia noastră au darul profeţiei, rosteşte încet strămătuşa. Unele dintre ele au moştenit de la Melusina puteri ce ţin de celălalt tărâm, în care trăieşte ea. Unele dintre noi suntem fiicele ei, moştenitoarele ei.

Abia mai îndrăznesc să respir, atât de tare îmi doresc să continue să-mi vorbească.

— Jacquetta, crezi că ai putea fi una dintre aceste femei?

— S-ar putea să fiu, răspund în şoaptă. Aşa nădăjduiesc.

— Trebuie să asculţi, spune ea blând. Să asculţi tăcerea, să observi tot ce nu se vede. Şi să fii pregătită. Melusina îşi schimbă forma, ca argintul viu, se poate preschimba din ceva în altceva, ca şi cum ar curge. Ai putea-o vedea oriunde, căci e ca apa. Sau s-ar putea să-ţi vezi doar propria imagine oglindită în undele unui pârâu, deşi îţi încordezi văzul ca s-o cauţi în adâncurile verzi.

— Îmi va fi călăuză?

— Trebuie să-ţi fii tu singură călăuză, dar s-ar putea s-o auzi când îţi vorbeşte. (Tace câteva clipe.) Adu-mi caseta cu bijuterii.

Face semn spre marele cufăr de la picioarele patului. Ridic capacul scârţâitor şi găsesc înăuntru, alături de rochiile învelite în mătase pudrată, o cutie mare din lemn. O scot. Cutia are multe sertare, fiecare plin cu giuvaierurile nepreţuite ale strămătuşii.

— Uită-te în sertarul cel mai mic, îmi spune ea.

Găsesc sertarul. Înăuntru e un săculeţ de catifea neagră. Dezleg şiretul cu ciucuri, desfac gura săculeţului şi-mi cade în palmă o brăţară grea din aur, încărcată cu vreo două sute de talismane mici, fiecare întruchipând altceva. Văd o corabie, un cal, o stea, o lingură, un bici, un şoim, un pinten...

— Când vrei să afli un lucru foarte, foarte important, alegi două sau trei dintre talismane – talismanele reprezentând

ceea ce ar putea să fie, alegerile aflate în fața ta. Îl legi pe fiecare de o sfoară și apoi le dai drumul într-un râu, râul aflat cel mai aproape de casa ta, cel pe care-l auzi noaptea, când amuțește totul în afară de glasul apelor. Le lași așa până la craiul-nou, iar atunci tai toate sforile, în afară de una, pe care o scoți din apă ca să-ți vezi viitorul. Râul îți va da răspunsul. Râul îți va spune ce să faci.

Înclin capul afirmativ. Brățara din mâna mea e rece și grea, fiecare amuletă întruchipând o alegere, o posibilitate, o greșeală în așteptare.

— Iar atunci când vrei ceva, du-te la râu și șoptește-i dorința ta, ca pe o rugăciune. Când blestemi pe cineva, scrie blestemul pe o foaie de hârtie și dă drumul hârtiei să plutească pe râu, ca o bărcuță de hârtie. Apa ți-e aliata, prietena, stăpâna. Înțelegi?

Dau din cap, deși nu înțeleg.

— Când blestemi pe cineva... (Se oprește și oftează, de parcă ar fi ostenit.) Ai grijă cu cuvintele, Jacquetta, mai cu seamă în cazul blestemelor. Spune numai ceea ce gândești cu adevărat și ai grijă să blestemi omul care trebuie. Căci poți să fii sigură: când slobozi în lume astfel de vorbe, ele pot ajunge prea departe – ca o săgeată, un blestem poate să treacă dincolo de ținta ta și să facă rău altcuiva. Femeia înțeleaptă blestemă foarte cumpătat.

Mă apucă un tremurat, deși în cameră e foarte cald.

— Te voi învăța mai multe, îmi promite ea. Asta e moștenirea ta, fiindcă ești cea dintâi născută dintre fete.

— Băieții nu știu? Fratele meu Louis?

Ea deschide pe jumătate ochii lenevoși și-mi zâmbește.

— Bărbații stăpânesc lumea pe care o cunosc. Tot ce cunosc, bărbații iau în stăpânire. Tot ce învață revendică pentru ei înșiși. Sunt ca alchimiștii care caută legile ce conduc lumea și apoi vor să le stăpânească și să le țină secrete. Ascund la pieptul lor tot ce descoperă, dau cunoașterii forma propriei lor imagini egoiste. Nouă, femeilor, ce ne rămâne în afară de tărâmul necunoscutului?

— Dar femeile nu pot să ocupe un loc important în lume? Tu ocupi, strămătușă, iar Iolanda de Aragon e numită „regina celor patru regate". Eu nu voi stăpâni pământuri întinse, ca tine și ca ea?

— S-ar putea. Te previn însă că femeia care caută să obțină mari puteri și avuții are de plătit un preț mare. Poate că vei fi o femeie măreață, ca Melusina, ca Iolanda sau ca mine,

dar vei fi ca toate femeile: stingheră în lumea bărbaţilor. Vei face tot ce-ţi va sta în putinţă – poate vei dobândi putere printr-o căsătorie bună sau o moştenire bună –, dar vei descoperi mereu că drumul de sub tălpile tale e dur. În cealaltă lume... ei, cine ştie cum e cu cealaltă lume? Poate că locuitorii ei te vor auzi şi poate că-i vei auzi şi tu pe ei.

— Ce voi auzi?

— Ştii, răspunde ea zâmbind. Deja auzi.

— Glasuri? întreb cu gândul la Ioana.

— Poate.

Treptat, arşiţa aprigă a verii începe să se domolească şi în septembrie se face mai răcoare. Copacii din falnica pădure ce împrejmuieşte lacul îşi schimbă culoarea, dintr-un verde obosit într-un galben uscat, iar rândunelele dau ocol turnurilor castelului în fiecare seară, ca pentru a-şi lua rămas-bun până la primăvara următoare. Se fugăresc unele pe altele în jurul turnurilor într-o suită ameţitoare, ca un văl fluturat în timpul dansului. Nenumăratele şiruri de viţă-de-vie se îngreunează de rod şi ţărăncile ies în fiecare zi cu mânecile suflecate pe braţele voinice şi culeg la nesfârşit fructele în coşuri mari de nuiele, pe care bărbaţii le saltă în căruţe şi le duc la teasc. În sat pluteşte ameţitor mirosul strugurilor şi al vinului ce fermentează, poala tuturor rochiilor e pătată cu albastru şi tălpile sătenilor sunt violet; se spune că va fi un an bun, bogat şi rodnic. Când doamnele de companie şi cu mine străbatem satul călare, ţăranii ne cheamă să gustăm mustul slab, acrişor şi acidulat şi râd de strâmbăturile noastre.

Strămătuşa nu mai şade cu spinarea dreaptă în jilţ, veghindu-şi femeile şi, dincolo de ele, castelul şi pământurile unchiului, cum făcea la începutul verii. Pe măsură ce soarele îşi pierde puterea, şi ea pare să devină tot mai palidă şi mai rece. Stă lungită de la jumătatea dimineţii până la începutul serii şi se ridică de pe pat doar ca să meargă cu unchiul în sala cea mare, înclinând capul ca răspuns la saluturile răsunătoare ale oamenilor care ridică privirea spre stăpânul şi stăpâna lor şi bat cu mânerul pumnalelor în mesele de lemn.

Ioana se roagă pentru ea, pomenindu-i numele, la liturghia zilnică de la biserică, dar eu, copilăroasă, accept pur şi simplu

noul ritm al zilelor strămătușii, mă așez lângă ea după-amiaza să-i citesc și aștept să-mi vorbească despre rugăciunile plutind ca niște bărcuțe de hârtie pe apele fluviilor care curgeau către mare înainte să mă nasc eu. Îmi cere să întind cărțile de joc din pachetul ei și mă învață denumirea și înțelesul fiecăreia.

— Acum ghicește-mi, spune ea într-o zi și atinge o carte cu degetul ei slab. Asta ce e?

Întorc cartea cu fața în sus. Silueta Morții, întunecată, se înfățișează privirilor noastre cu chipul ascuns în umbra glugii, cu coasa sprijinită de umărul cocoșat.

— Așa deci, spune strămătușa. Ai venit în sfârșit, prietenă? Jacquetta, du-te și spune-i unchiului tău să vină la mine.

Îl conduc în odaia ei. Unchiul îngenunchează lângă pat. Ea își lasă mâna pe creștetul lui, ca pentru a-l binecuvânta, apoi îl împinge cu blândețe.

— Nu suport vremea asta! îi spune ea supărată, de parcă zilele tot mai reci ar fi vina lui. Cum suporți să trăiești aici? E la fel de frig ca în Anglia și iernile țin o veșnicie! Voi pleca înspre sud. Voi pleca în Provența.

— Ești sigură? întreabă el. Credeam că ești obosită. N-ar trebui să te odihnești aici?

Ea pocnește din degete enervată și spune poruncitor:

— Mi-e prea frig. Poți să poruncești să mă însoțească o gardă și voi pune să mi se căptușească litiera cu blănuri. Mă voi întoarce la primăvară.

— Dar de bună seamă că ai avea mai mult confort aici, sugerează el.

— Mi s-a năzărit să mai văd Ronul o dată. În plus, am treburi de rânduit.

E imposibil s-o contrazică cineva pe Demoiselle; peste câteva zile, marea ei litieră e trasă în fața ușii, cu grămezi de blănuri pe pat, cu un vas de alamă plin cu tăciuni încinși pentru încălzitul mâinilor, cu podeaua acoperită de cărămizi încinse în cuptor ca să-i țină de cald, și toată suflarea casei se înșiră ca să-și ia rămas-bun.

Strămătușa îi dă mâna Ioanei, apoi ne sărută pe mătușa Jehanne și pe mine. Unchiul o ajută să urce în litieră, iar ea îl prinde strâns de braț cu mâna-i slabă, cerându-i:

— Ai grijă de Fecioară! Nu lăsa să ajungă pe mâna englezilor. Ți-o poruncesc!

El înclină capul și spune doar:

— Întoarce-te cât mai curând la noi!

Soția lui, a cărei viață e mai ușoară când marea doamnă se află în altă parte, se apropie ca s-o învelească și să-i sărute obrajii palizi, reci, însă Demoiselle de Luxemburg mă cheamă pe mine, îndoindu-și degetul numai piele și os.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, Jacquetta! Vei ține minte toate câte te-am învățat. Și vei ajunge departe, urmează ea zâmbindu-mi. Mai departe decât îți poți închipui.

— Dar te voi vedea la primăvară, nu?

— Îți voi trimite cărțile mele. Și brățara.

— Și la primăvară vei veni la St Pol, în vizită la părinții mei?

Surâsul ei îmi spune că n-o voi mai revedea.

— Dumnezeu să te binecuvânteze! mai rostește ea o dată.

Apoi trage draperiile litierei, ca să se apere de aerul rece al dimineții, și cavalcada o pornește pe poartă.

Într-o noapte de noiembrie, mă trezesc în întuneric, mă ridic în capul oaselor în patul pe care-l împart cu Elizabeth, domnișoara de companie, și ascult. Parcă m-ar striga cineva pe nume cu un glas dulce, foarte înalt și foarte subțire. În clipa următoare sunt sigură că aud pe cineva cântând. Oricât de straniu mi se pare, sunetele vin de dincolo de fereastra noastră, deși ne aflăm sus, în turnul castelului. Îmi arunc mantia peste cămașa de noapte, mă duc la fereastră și mă uit prin spațiul îngust dintre obloanele de lemn. Afară nu se vede nici o lumină; câmpurile și pădurile din jurul castelului sunt negre ca lâna împâslită, nu răzbate nimic în afară de bocetul acela limpede – nu e cântec de privighetoare, deși se aude la fel de înalt și de pur, nici țipăt de bufniță, căci e prea melodios și continuu, ca glasul unui băiat corist. Mă întorc la pat și o scutur pe Elizabeth, trezind-o.

— Auzi?

Ea nici nu se deșteaptă; îmi spune doar, pe jumătate adormită:

— N-aud nimic. Lasă-mă, Jacquetta, dorm.

Dușumeaua de piatră e rece ca gheața sub tălpile mele goale. Sar înapoi în pat și-mi strecor tălpile reci în locul cald de

lângă Elizabeth. Ea scoate un ușor mormăit, deranjată, și se întoarce pe cealaltă parte depărtându-se de mine, iar eu, deși îmi spun că voi asculta glasurile, stând aici la căldură, adorm.

Șase zile mai târziu mi se spune că strămătușa mea, Jehanne de Luxemburg, a murit în somn, în ceasul cel mai întunecat al nopții, la Avignon, pe malul marelui fluviu Ron. Și atunci știu a cui voce am auzit-o cântând în jurul turnurilor.

Imediat ce a aflat ducele englez de Bedford că Ioana și-a pierdut cea mai mare protectoare, l-a trimis pe judecătorul Pierre Cauchon, cu o trupă de soldați, să-i negocieze răscumpărarea. Fecioara e chemată să se înfățișeze înaintea unei comisii de judecată a bisericii, sub acuzația de erezie. Sume imense de bani trec dintr-o mână într-alta: soldatul care a doborât-o de pe cal primește douăzeci de mii de livre, unchiului meu îi vor fi plătite zece mii de franci, însoțite de urările de bine ale regelui Angliei. Unchiul nu ascultă de soția lui, care se roagă ca Ioana să rămână la noi. Eu sunt prea neînsemnată ca să mi se audă măcar vocea, așa că trebuie să privesc în tăcere cum unchiul cade la înțelegere ca Ioana să fie încredințată bisericii pentru interogatoriu.

— N-o dau englezilor, îi spune soției lui. Așa cum m-a rugat Demoiselle – și n-am uitat –, n-am dat-o pe mâna englezilor. Am încredințat-o doar bisericii. Astfel va putea să-și spele numele de toate acuzațiile care i se aduc. Va fi judecată de oamenii lui Dumnezeu. Dacă e nevinovată, o vor declara nevinovată și va fi eliberată în scurtă vreme.

Ea îl privește lipsită de expresie, de parcă ar fi văzut moartea sub chipul lui, iar eu mă întreb dacă unchiul chiar crede o asemenea absurditate sau se gândește că noi, femei fiind, suntem într-atât de neghioabe încât să credem că slujitorii unei biserici dependente de englezi, cu episcopi numiți de englezi, le vor spune stăpânilor lor, de la care își primesc leafa, că fata care a ridicat întreaga Franță împotriva lor e o fată obișnuită, poate doar puțin cam gălăgioasă și obraznică,

şi că ar trebui să i se dea penitenţă trei Născătoare şi să fie trimisă înapoi la ţară, la mama şi tatăl ei, la vacile ei. Îndrăznesc să întreb doar:

— Milord, cine îi va spune Ioanei?

— Ştie deja, răspunde el peste umăr, gata să iasă din sală ca să-şi ia rămas-bun de la Pierre Cauchon la poarta cea mare. Am trimis un paj să-i spună să se pregătească. Va pleca chiar acum cu trimişii.

În clipa în care îi aud cuvintele mă umple o groază năprasnică, o furtună de presimţiri; o rup la fugă şi gonesc ca pentru a-mi salva propria viaţă. Nici măcar nu mă duc spre odăile femeilor, unde pajul a găsit-o între timp pe Ioana ca să-i spună că va fi dată englezilor. Nu fug spre vechea ei celulă, gândindu-mă că s-a dus acolo ca să-şi ia mica desagă cu lucruri – lingura de lemn, pumnalul cel ascuţit, cartea de rugăciuni pe care i-a dăruit-o strămătuşa mea. Gonesc în schimb pe scara şerpuitoare până la primul cat de deasupra sălii mari, iar de acolo străbat ca o săgeată galeria, trec pragul uşii micuţe a cărei boltă îmi dărâmă boneta înaltă, smulgându-mi agrafele din păr, apoi urc ca vijelia scara circulară de piatră, cu tălpile duduind pe trepte, cu respiraţia tot mai iuţită, cu mâinile încleştate pe poalele rochiei; ies într-un suflet pe acoperişul plat din vârful turnului şi o văd pe Ioana stând în echilibru pe zidul turnului, ca o pasăre pregătindu-se să-şi ia zborul. Auzind bufnitura cu care se deschide uşa, se uită peste umăr la mine, mă aude ţipând „Ioana, nu!“ şi păşeşte în golul ce se cască sub ea.

Cel mai rău dintre toate, cel mai îngrozitor e că nu sare la nimereală, ca o căprioară înfricoşată. Îmi era groază că va sări, dar face ceva mult mai rău: plonjează. Se aruncă de pe parapet cu capul în jos, iar eu mă reped spre creasta zidului şi o văd cum cade: ca un dansator, ca un acrobat, cu mâinile una într-alta la spate, cu un picior întins şi cu celălalt îndoit, cu vârful adus spre genunchi; preţ de o clipă a căderii, o clipă care-mi opreşte inima în loc, văd că a preluat poziţia Spânzuratului, *Le Pendu*, şi că se îndreaptă spre moarte cu capul înainte, cu surâsul calm al acestuia pe obrazul ei senin.

Bubuitura cu care se izbeşte de pământ la baza turnului e cumplită. Îmi răsună în urechi ca şi cum capul meu ar fi fost cel care a lovit ţărâna. Vreau să dau fuga jos ca să ridic trupul Ioanei, Sfânta Fecioară, boţit ca un sac cu haine vechi, dar nu mă pot clinti. Mi s-au înmuiat genunchii şi mă agăţ de parapetul de piatră tot atât de rece ca mâinile mele zgâriate. Nu plâng

pentru ea, deşi abia răsuflu printre suspine întretăiate; sunt încremenită de groază, sunt doborâtă de groază. Ioana a fost o tânără femeie care a încercat să meargă pe drumul ei în lumea bărbaţilor, exact aşa cum mi-a spus strămătuşa. Şi asta a adus-o la turnul cel rece, la saltul în gol, la moarte.

E ridicată de jos fără cunoştinţă şi timp de patru zile nu se mişcă, nici nu tresare măcar, dar pe urmă îşi revine din amorţirea adâncă şi se ridică încet din pat, pipăindu-şi întregul corp, ca pentru a se convinge că e întreagă. În mod uimitor, căderea nu i-a frânt nici un os, nu şi-a spart capul, nu şi-a rupt nici măcar un deget. De parcă ar fi purtat-o îngerii. Fireşte, acest lucru nu-i ajută: lumea se grăbeşte să spună că numai dracul ar fi putut salva o fată care a căzut aşa, cu capul în jos, dintr-un turn atât de înalt. Dacă ar fi murit, s-ar fi zis că Dumnezeu a făcut dreptate. Unchiul meu, un bărbat cu un simţ practic de neclintit, spune că, după săptămânile de ploi ale iernii şi îmbibat de apele din şanţul de apărare, pământul e atât de mâlos, încât pericolul mai mare ar fi fost să se înece, nu să-şi frângă mădularele; e hotărât însă că fata va trebui să plece neîntârziat. În lipsa strămătuşii, care ar fi vegheat la siguranţa a tot şi toate, nu vrea răspunderea Fecioarei în casa lui. O trimite mai întâi la Coeur le Comte, casa lui din Arras; plecăm şi noi într-acolo, în timp ce ea e transferată în oraşul Rouen, aflat sub stăpânirea englezilor, pentru judecată.

Suntem obligaţi să participăm. Un lord important ca unchiul trebuie să fie prezent, martor la facerea dreptăţii, iar cei din casa lui trebuie să-l însoţească. Mătuşa Jehanne mă duce să asist la sfârşitul acestei sfinte îndrumătoare a Delfinului – falsul proroc al falsului rege. Jumătate din suflarea Franţei se îmbulzeşte la Rouen ca să privească sfârşitul Fecioarei, iar noi trebuie să ne aflăm în fruntea mulţimii.

Deşi declară că e o simplă ţărăncuţă care şi-a pierdut minţile, stăpânirea nu riscă deloc. Ioana e adăpostită în castelul Bouvreuil şi ţinută în lanţuri într-o celulă cu două zăvoare la uşă şi cu fereastra bătută în scânduri. Toţi sunt îngroziţi că va fugi ca un şoarece pe sub uşă sau va zbura ca o pasăre printr-o crăpătură a ferestrei. Îi cer să promită că nu va încerca să fugă, iar când ea refuză, o leagă cu lanţuri de pat.

— Asta nu-i va plăcea, spune cu amărăciune mătușa Jehanne.

— Nu.

E așteptată sosirea ducelui de Bedford, care pătrunde în oraș chiar în ultimele zile ale lui decembrie, împreună cu garda lui de soldați îmbrăcați în culorile trandafirilor, roșul aprins și albul Angliei. Se arată călare, un om măreț; poartă o armură atât de lustruită, încât ai crede că e din argint, iar sub coiful uriaș, chipul lui e grav și aspru, nasul mare, coroiat făcându-l să semene cu o pasăre de pradă – un vultur. A fost fratele mărețului rege britanic Henric al V-lea și păzește pământurile franceze câștigate de fratele lui la marea bătălie de la Agincourt. Acum, noul cuceritor al Franței e fiul cel tânăr al răposatului rege, iar acesta e unchiul său cel mai credincios: rareori fără armură sau altundeva decât în șaua calului, niciodată bucurându-se de tihnă.

Stăm înșirați la poarta cea mare a castelului Bouvreuil urmărindu-i venirea călare; privirea lui întunecată ne cerne pe toți, trecând de la unul la altul, ca pentru a adulmeca trădarea. Mătușa și cu mine facem o reverență adâncă, iar unchiul John își scoate pălăria și se înclină. Casa noastră e aliată cu englezii de ani mulți; celălalt unchi al meu, Louis de Luxemburg, e cancelarul ducelui și jură că acesta e cel mai de seamă dintre toți domnitorii pe care i-a avut vreodată Franța.

Bedford coboară greoi de pe cal și rămâne locului, ca o fortăreață, în timp ce bărbații se înșiră ca să-l salute înclinându-se în dreptul mâinii lui, unii părând gata să îngenuncheze. Un bărbat înaintează spre el, iar Bedford, salutându-l cu o înclinare semeață a capului, își lasă privirea să treacă peste creștetul vasalului său și mă vede. Îl privesc țintă, firește – el e marele spectacol din această zi rece de iarnă –, dar acum se uită și el la mine și în ochii lui apare o străfulgerare pe care o văd, fără să-i pot recunoaște înțelesul. Parcă ar fi o foame năvalnică, foamea celui care a postit îndelung și vede un ospăț. Fac un pas în spate. Nu mi-e frică și nici nu fac pe cocheta, dar am numai paisprezece ani și în puterea și vigoarea acestui bărbat simt ceva ce nu-mi doresc să se reverse asupra mea. Mă dau puțin îndărăt, ca să ajung în spatele mătușii, și urmăresc restul ceremoniei de întâmpinare ascunsă de boneta ei înaltă și de vălul ei.

Apare o litieră impunătoare, cu draperii groase legate cu șireturi aurii ca să nu pătrundă frigul, și din ea coboară ajutată de slujitori ducesa Anne, soția lui Bedford. O întâmpină câteva

aclamații din partea oamenilor noștri: se trage din Casa de Burgundia, ai cărei vasali și rude suntem, așa că-i facem toți o mică plecăciune. E la fel de ștearsă ca toată familia de Burgundia, sărăcuța, însă are un zâmbet voios și plin de bunătate; își salută soțul cu căldură, apoi își cuibărește mâna comod sub cotul lui și privește în jur cu un aer vesel. Îi face semn cu mâna mătușii și arată spre castel, invitându-ne astfel s-o vizităm mai târziu.

— Mergem la vremea cinei, îmi spune mătușa în șoaptă. Nimeni pe lume nu mănâncă mai bine decât ducii de Burgundia.

Bedford își scoate coiful și face o plecăciune spre întreaga mulțime, ridică mâna înmănușată în direcția oamenilor care se apleacă de la ferestrele caturilor superioare și stau în echilibru pe zidurile grădinilor ca să-l vadă pe marele om. Apoi se răsucește pe călcâie și-și conduce soția spre castel; avem cu toții impresia că am văzut actorii și scena introductivă a unui spectacol aflat în turneu. Dar indiferent ce-ar fi aceasta, un spectacol de curte sau o serbare, o ceremonie funerară sau o partidă de vânătoare, aducând la Rouen atâția oameni însemnați de pe cuprinsul Franței, e pe cale să înceapă.

Rouen, Franța, primăvara anului 1431

Oamenii stăpânirii dau greș. O hărțuiesc pe Ioana cu întrebări savante, îi pun la îndoială răspunsurile, o pun să le repete, scriu pe hârtie lucrurile pe care le spune în clipe de oboseală și i le aduc aminte mai târziu, își definesc termenii în cele mai învățate cuvinte și o întreabă ce vrea să spună, astfel că ea nu înțelege întrebarea și răspunde simplu „Treceți mai departe" sau „De asta scutiți-mă". O dată sau de două ori se mulțumește să rostească: „Nu știu, sunt fată simplă, fără știință de carte. De unde să știu?".

Unchiul primește o scrisoare îndurerată de la regina Iolanda de Aragon, care spune că e sigură că Delfinul o va răscumpăra pe Ioana, că are nevoie doar de încă trei zile, poate o săptămână ca să-l convingă – nu putem întârzia judecata? Nu putem cere o amânare de câteva zile? Dar oamenii bisericii au prins-o fedeleș în păienjenișul cercetărilor și nu-i mai dau drumul.

Se aruncă asupra fetei cu tot arsenalul pe care îl folosesc bărbații foarte învățați ca să ascundă un adevăr simplu, să facă o femeie să se îndoiască de ceea ce simte, să-i încurce toate gândurile. Își folosesc învățătura ca să o îngrădească și s-o mâne când încolo, când încoace și în cele din urmă o prind în capcana unor contradicții din care ea nu poate înțelege nimic. Câteodată o acuză în latină, iar ea îi privește, năucită de limba pe care a auzit-o vorbită numai în biserică, la liturghia care îi aduce atâta alinare. Cum se poate ca aceste sunete, aceste tonuri familiare atât de dragi, atât de solemne și de melodioase pentru ea să fie acum vocea acuzării?

Uneori o hulesc cu vorbele oamenilor din mediul ei, repetând povești grosolane despre deșertăciune și despre falsă mândrie,

culese din Domrémy. Spun că a părăsit un bărbat înainte de cununie, că a fugit de la părinții ei, oameni de ispravă, că a muncit într-o cârciumă și că-și împărțea farmecele cu dărnicie, ca orice stricată din sat, că i-a însoțit pe soldați la luptă ca țiitoare, că nu e fecioară, ci o desfrânată și toată lumea o știe.

E nevoie ca însăși Anne, mica și inimoasa ducesă de Bedford, să afirme că Ioana e fecioară și să ceară ca paznicilor ei să li se interzică s-o atingă sau s-o necinstească. Siluirea ei nu înseamnă lucrarea Domnului, li se spune acestora, sub cuvânt de poruncă. Apoi, îndată ce se dă această poruncă, oamenii bisericii afirmă că, din moment ce se află în deplină siguranță, fiind apărată la ordinul ducesei, nu mai are motive să poarte veșminte bărbătești și trebuie să îmbrace rochie, căci, îi spun ei, a purta pantaloni e un păcat dintre cele mai grele.

Îi sucesc mințile, o năucesc mai rău decât poate îndura un om. Ei sunt slujitori însemnați ai bisericii, iar Ioana e o fată de la țară, o fată pioasă care a ascultat mereu de poruncile preotului, până când a auzit glasurile îngerilor, care i-au cerut să facă mai mult. În cele din urmă izbucnește în plâns: cedează și plânge ca un copil, îmbracă rochie, cum i se poruncește, și mărturisește toate păcatele care i se înșiruie. Nici nu știu dacă înțelege măcar lunga listă. Se iscălește pe mărturisire – își scrie numele și apoi face lângă el semnul crucii, ca pentru a-și tăgădui semnătura. Recunoaște că n-au existat nici îngeri, nici voci și că Delfinul e Delfinul, nimic mai mult, nu regele Franței, că încoronarea lui a fost o înșelăciune, iar frumoasa ei armură, o insultă la adresa lui Dumnezeu și a omului, că e o doar o fată, o fată prostuță care a încercat să conducă bărbați în toată firea, de parcă ar fi știut drumul mai bine decât ei. Spune că numai o neghioabă încrezută ar fi putut să creadă că o fată e în stare să conducă bărbații, că e o femeie mai păcătoasă decât Eva pentru că le-a oferit îndrumare, că e ajutoarea diavolului însuși.

— Cum?! răcnește ducele de Bedford.

Suntem în vizită la ducesă, soția lui, așezate în odăile ei în fața unui foc zdravăn; un cântăreț la lăută mângâie strunele în colț, pe fiecare masă se află pahare mici cu vinul cel mai bun, totul e elegant și frumos – dar îi auzim răcnetul în engleză prin două uși închise.

Auzim ușile trântite când contele de Warwick iese valvârtej din odăile ducelui ca să afle care-i necazul și din această răbufnire grăitoare de furie înțelegem – de parcă ne-am fi îndoit vreo clipă – că acești englezi n-au vrut nicidecum ca

biserica să se lupte cu sufletul unei fete căzute în păcat și să-i bage mințile în cap, să o facă să mărturisească, să se pocăiască și astfel să fie iertată. Totul a fost din capul locului o vânătoare de vrăjitoare mânată de dorința neclintită de a găsi vrăjitoarea, un rug în căutarea unui tăciune aprins, moartea așteptând o fecioară. Ducesa se îndreaptă spre ușă și servitorii i-o deschid larg, astfel că putem auzi cu toții, nimicitor de limpede, cum soțul ei răcnește la Pierre Cauchon, Cauchon episcopul, judecătorul, omul, așa-zis reprezentant al lui Dumnezeu, al dreptății și al bisericii – toate în același timp:

— Pentru numele lui Hristos! Nu vreau să se recunoască vinovată, nu vreau să se lepede de credințele ei, nu vreau să mărturisească și să i se ierte păcatele, blestemată să fie, nu vreau să-și ducă tot restul vieții în temniță! Ce siguranță mi-ar aduce asta?! Vreau s-o văd preschimbată într-un pumn de cenușă spulberată de vânt! E nevoie să vorbesc mai răspicat? Afurisită să fie! Trebuie să-i dau foc cu mâna mea?! Ai spus că o va face biserica în locul meu! Faceți-o!

Ducesa se trage înapoi cu pași repezi și face semn să fie închise ușile odăii ei, dar tot îl mai auzim pe regent cum blestemă din toți rărunchii, osândindu-și sufletul. Ducesa ridică din umeri – așa sunt bărbații și, în plus, suntem în vreme de război. Mătușa mea zâmbește înțelegător, cântărețul la lăută își dă toată silința să cânte mai tare, adăugându-și și vocea la sunetul strunelor. Eu mă duc la fereastră și mă uit afară.

În piața orașului se află un rug construit pe jumătate – o structură solidă, cu o grindă masivă în centru, împrejurul căreia e stivuit lemnul. Ioana a mărturisit și s-a lepădat de credințele ei, a fost găsită vinovată de păcatele ce i s-au pus în seamă și condamnată la temniță.

Însă lemnele din jurul rugului încă n-au fost duse de acolo.

Mătușa îmi face semn cu capul să ne pregătim de plecare; ies pe coridor ca s-o aștept, în timp ce ea mai zăbovește în odăile ducesei, spunându-i câteva cuvinte de rămas-bun. Mi-am acoperit capul cu gluga și mi-am cuibărit mâinile sub mantie. E frig pentru luna mai. În timp ce mă întreb dacă Ioana are pături în celula ei, ușile duble mari ce dau în odăile de primire ale ducelui se deschid larg și ducele însuși iese cu pași iuți.

Mă plec într-o reverență, închipuindu-mi că, fiind înfășurată în mantia de culoare închisă, abia mă poate distinge pe coridorul cufundat în umbră. Mă aștept să treacă pe lângă mine grăbit, dar el se oprește.

— Jacquetta? Jacquetta de St Pol?

Mă plec şi mai mult, răspunzând:

— Da, Alteţă.

Îmi prinde cotul cu o mână hotărâtă şi mă ridică spre el. Cu cealaltă mână îmi dă gluga pe spate şi-mi întoarce faţa spre lumina ce se revarsă prin uşa deschisă, ţinându-mă de bărbie, de parcă aş fi copil şi s-ar uita să vadă dacă nu m-am murdărit la gură. Îl aşteaptă oamenii lui – cred că sunt vreo doisprezece în jurul nostru –, însă el se poartă de parcă am fi singuri. Mă priveşte îndelung, concentrat, parcă vrând să mă descifreze. Îl privesc la rândul meu, dar fără nici o expresie. Nu ştiu ce vrea de la mine, iar mătuşa se va mânia dacă-i spun acestui om deosebit de important ceva nepotrivit. Îmi muşc uşor buza şi-l aud cum trage aer în piept cu bruscheţe.

— Dumnezeule! Câţi ani ai?

— Fac cincisprezece anul acesta, Alteţă.

— Ai venit aici cu tatăl tău?

— Cu unchiul meu, Alteţă. Tatăl meu e Pierre, noul conte de Luxemburg.

— Noul conte? întreabă el privindu-mi ţintă buzele.

— După ce a murit Demoiselle de Luxemburg, răspund în şoaptă. Tatăl meu e acum contele de Luxemburg. A fost moştenitorul ei.

— A, da, desigur.

Pare să nu mai fie nimic de adăugat, dar el continuă să mă privească fix, ţinându-mă cu o mână de cot şi cu cealaltă de marginea glugii.

— Alteţă? rostesc în şoaptă, sperând că-şi va veni în fire şi-mi va da drumul.

— Jacquetta?

Îmi şopteşte numele ca pentru sine.

— Vă pot sluji în vreun fel?

De fapt aş vrea să-i spun „Vă rog, daţi-mi drumul“, dar o copilă de vârsta mea nu-i poate cere aşa ceva celui mai important bărbat din Franţa. El scoate un sunet slab, sugrumat.

— Într-adevăr, cred că poţi, Jacquetta, vei deveni o femeie frumoasă, o tânără frumoasă.

Arunc o privire în jur. Oamenii din suita lui îl aşteaptă aproape încremeniţi, prefăcându-se că nu văd şi nu aud nimic. Nimeni dintre cei prezenţi nu-i va spune să-mi dea drumul, iar mie mi-e imposibil s-o fac.

— Ai un iubit? Spune! Visezi la cineva? Ai primit vreo sărutare de la vreun paj obraznic?

— Nu, milord. Nu, bineînţeles că nu...

Mă bâlbâi de parcă aş fi greşit cu ceva, de parcă aş fi făcut vreun lucru la fel de prostesc şi de grosolan cum insinuează el. Ducele chicoteşte, ca pentru a-mi accepta spusele, dar strânsoarea care-mi ţine cotul e aspră, ca şi cum ar fi mânios. Mă înclin uşor pe spate ca să scap din strânsoare, de privirea lui lacomă şi-i spun cu glas abia auzit:

— Tatăl meu este foarte sever. Onoarea familiei mele... Am locuit cu unchiul John şi cu mătuşa Jehanne. Ei n-ar îngădui niciodată...

— Nu-ţi doreşti un soţ? mă întreabă el neîncrezător. Noaptea, când eşti în patul tău, nu te gândeşti la bărbatul care te va lua de soţie? Nu visezi la un soţ tânăr care va veni la tine ca un trubadur şi-ţi va spune vorbe de iubire?

Am început să tremur; trăiesc un coşmar. Strânsoarea lui e la fel de dură, dar chipul ca de şoim se apropie tot mai mult, până ajunge să-mi şoptească la ureche. Încep să cred că şi-a pierdut minţile. Se uită la mine de parcă ar vrea să mă mănânce şi am impresia cutremurătoare că în faţa mea se deschide o lume pe care nu vreau s-o cunosc.

— Nu, nu! şoptesc.

Dar în clipa următoare, văzând că nu-mi dă drumul, ci se apropie şi mai tare de mine, simt o străfulgerare de mânie. Îmi aduc aminte năvalnic cine sunt, ce sunt şi cuvintele mi se revarsă de pe buze:

— Cu voia Alteţei Voastre, sunt fecioară! O fecioară din Casa de Luxemburg. Nu m-a atins nici un bărbat, nici unul n-ar îndrăzni! M-am aflat în grija strămătuşii mele, Demoiselle de Luxemburg, neprihănită şi ea, ca mine. Sunt demnă să prind un inorog şi n-ar trebui să mi se pună astfel de întrebări...

Se aude un zgomot din odaia ducesei şi uşa din spatele nostru se deschide fără veste; el îmi dă drumul neîntârziat, ca un băiat care aruncă o prăjitură furată. Se răsuceşte pe călcâie şi întinde amândouă mâinile spre soţia lui cea măruntă şi ştearsă.

— Draga mea! Tocmai veneam să te caut.

Ducesa mă cercetează cu privirea ei luminoasă, observându-mi obrazul palid, gluga dată pe spate şi buna lui dispoziţie, apoi spune sec:

— Ei bine, iată-mă, nu mai e nevoie să mă cauţi. Văd că ai găsit-o în schimb pe micuţa Jacquetta de St Pol.

Fac o nouă reverenţă, iar el îmi aruncă o privire de parcă m-ar vedea pentru prima oară şi-mi spune cu nepăsare:

— Ziua bună.

Apoi i se adresează soţiei sale, cu un aer tainic:

— Trebuie să plec. Neghiobii au încurcat totul. Trebuie să plec.

Ea înclină capul aprobator, cu un surâs calm, iar el se întoarce şi iese, urmat de pasul greoi al oamenilor din suită. Mi-e groază că ducesa Anne mă va întreba dacă bărbatul ei mi-a vorbit, ce a spus, ce căutam lângă el pe coridorul întunecos, de ce mi-a vorbit despre dragoste şi trubaduri, căci n-aş putea răspunde la astfel de întrebări. Nu ştiu ce voia, nu ştiu de ce m-a prins în strânsoare. Mi-e greaţă şi-mi tremură genunchii când mă gândesc la ochii lui strălucitori aţintiţi asupra chipului meu şi la şoaptele lui insinuante. Ştiu însă că n-avea nici un drept să se poarte aşa; ştiu că m-am apărat şi ştiu că am spus adevărul: sunt o fecioară, atât de curată încât aş putea prinde un inorog.

Dar ceea ce urmează e mai rău, mult mai rău: ea se mulţumeşte să se uite la mine cu o privire neclintită şi revolta mă părăseşte puţin câte puţin, căci ducesa nu mă întreabă ce făceam cu soţul ei, ci mă priveşte ca şi cum ar şti deja. Mă cercetează din cap până-n picioare, de parcă ar şti totul. Şi îmi aruncă un surâs complice, ca unei mici şarlatance pe care a prins-o cu degetele în punga ei.

Lordul John, duce de Bedford, îşi impune vrerea, marele conte de Warwick îşi impune vrerea, bărbaţii de seamă ai Angliei îşi impun vrerea. Ioana, singură, fără sfătuitori care s-o ferească de primejdii, îşi ia înapoi mărturisirea, dezbracă rochia şi se îmbracă iarăşi în straiele ei băieţeşti. Strigă că a greşit când şi-a tăgăduit vocile, a greşit când s-a recunoscut vinovată. Nu e eretică, nu e idolatră, nu e vrăjitoare şi nu e un monstru hermafrodit, nu va recunoaşte astfel de lucruri, nu se poate sili să mărturisească păcate pe care nu le-a făptuit niciodată. E o fată pe care îngerii au călăuzit-o să-l caute pe prinţul Franţei şi să-l cheme la măreţie. A auzit îngeri şi aceştia i-au poruncit să facă tot ce e nevoie ca să-l vadă încoronat rege. Ioana susţine sus şi tare că, în faţa lui Dumnezeu,

acesta e adevărul – şi astfel, fălcile capcanei engleze o înşfacă cu mare încântare.

De la fereastra odăii mele din castel, văd cum lucrătorii înalţă rugul şi mai mult. Construiesc o platformă de pe care nobilimea să poată urmări spectacolul, de parcă ar fi un turnir, şi ridică bariere care să stăvilească miile de privitori ce vor veni. În cele din urmă, mătuşa îmi spune să mă îmbrac cu rochia cea mai bună, să-mi pun boneta cea înaltă şi s-o însoţesc.

— Sunt bolnavă, nu pot veni! îi şoptesc.

Ea însă se arată severă de astă dată. Nu mi-e îngăduit să lipsesc, trebuie să fiu prezentă. Trebuie să fiu văzută lângă mătuşa mea, lângă Anne, ducesa de Bedford. Trebuie să ne jucăm rolul de martori, de femei care au grijă să nu încalce regulile bărbaţilor. Voi fi prezentă ca să arăt lumii cum ar trebui să fie fetele: fecioare care nu aud glasuri, femei care nu se cred mai bune decât bărbaţii. Mătuşa, ducesa şi cu mine reprezentăm femeile aşa cum le doresc bărbaţii. Ioana e o femeie pe care bărbaţii n-o pot răbda.

Stăm în piaţă, scăldate de soarele cald de mai, ca şi cum am aştepta trâmbiţa ce dă startul unui turnir. Ne înconjoară mulţimea gălăgioasă şi voioasă. Câţiva oameni, foarte puţini, stau tăcuţi; câteva femei ţin în mână crucifixe, una sau două stau cu mâna pe cruciuliţa de la gât, dar cei mai mulţi privitori se bucură de ziua în aer liber, spărgând nuci şi trăgând câte o duşcă de tărie din ploscă – o ieşire veselă într-o zi însorită de mai, la capătul căreia aşteaptă spectacolul înveselitor al unei arderi pe rug publice.

Uşa se deschide, gărzile ies în pas de marş şi împing înapoi norodul cuprins de rumoare, fluierând şi huiduind, fiecare întinzându-şi gâtul ca să fie primul care o vede.

„Nu seamănă deloc cu prietena mea Ioana“ e primul gând care-mi vine în minte când e scoasă pe mica poartă fortificată a castelului. Poartă din nou cizmele băieţeşti, dar nu păşeşte cu pasul ei agil şi încrezător. Îmi spun că pesemne au torturat-o şi poate că i-au rupt picioarele, i-au zdrobit degetele pe roată. Pe jumătate târâită, face paşi mărunţi, legănaţi, ca şi cum ar încerca să-şi găsească un punct de sprijin pe teren nesigur.

Nu poartă boneta băieţească ce îi acoperea părul şaten tuns scurt, fiindcă a fost rasă în cap, astfel că e cheală precum o târfă la zidul infamiei. Pe pielea goală, rece a capului, pătată ici-colo de sânge în locurile în care a ciupit-o briciul, i s-a

așezat un coif de hârtie înalt, asemănător cu mitra episcopală, și pe el îi sunt scrise păcatele cu litere mari, stângace, să le vadă toată lumea: Eretică. Vrăjitoare. Trădătoare. Poartă un veșmânt alb fără formă, încinsă la brâu cu o bucată de funie ieftină. Haina e prea lungă pentru ea și poalele mătură pământul pe lângă tălpile ei nesigure. Arată ridicol, o țintă a batjocurii; oamenii încep să fluiere și să râdă, iar cineva aruncă un pumn de noroi.

Ea privește în jur cu un aer de căutare disperată, rotindu-și ochii cu iuțeală în toate părțile; mi-e groază că mă va vedea și va ști că n-am izbutit s-o salvez, că nici măcar în clipa aceea nu fac nimic și nu voi face nimic ca s-o salvez. Mi-e groază că mă va striga pe nume și toți vor ști că acest măscărici înfrânt mi-a fost prietenă și mă va face de rușine. Dar ea nu se uită la fețele însuflețite de emoție ce se înghesuie în jur, ci cere ceva. O văd că rostește stăruitor o rugăminte și un oștean, un soldat englez de rând, îi bagă în mână o cruce de lemn, pe care ea o ține strâns în timp ce e luată pe sus și împinsă spre rug.

Fiindcă rugul a fost construit atât de înalt, urcă anevoie. Tălpile îi alunecă pe scară și mâinile n-au forță să se prindă bine. Dar e împinsă energic de la spate, cu brutalitate, de mâini proptite pe spinarea ei, pe fese, pe coapse; apoi un soldat voinic urcă scara cu ea, o înșfacă bine de pânza grosolană a hainei și o saltă lângă el ca pe un sac, o răsucește și o lipește cu spatele de stâlpul din mijlocul rugului. Cineva îi aruncă soldatului o bucată de lanț, pe care îl petrece de câteva ori în jurul ei și la urmă îl fixează la spate cu un țăruș. Trage de lanț ca lucrătorul care-și verifică munca și-i bagă crucea de lemn sub haină, la piept, iar din mulțimea de la poalele rugului, un călugăr își face loc până în față și ridică un crucifix. Ea își ațintește privirea asupra crucifixului fără să clipească și înțeleg, spre marea-mi rușine, că acest lucru mă bucură, fiindcă astfel nu mă va vedea, stând cu rochia mea cea mai bună și boneta nouă de catifea, printre nobilii care sporovăiesc și râd în jurul meu.

Preotul dă ocol rugului citind în latină blestemul ritual al ereticilor, dar abia dacă-i aud glasul acoperit de strigătele de încurajare și de murmurul entuziasmului tot mai puternic al mulțimii. Din castel ies bărbații cu torțe aprinse și dau ocol rugului, aprinzându-l la bază de jur împrejur și apoi sprijinind de lemne torțele. Cineva a udat lemnul, ca să ardă încet și

să-i provoace condamnatei cât mai multă suferință; fumul începe să urce în vălătuci groși în jurul ei.

Îi văd buzele mișcându-se; privirea i-a rămas ațintită pe crucea ridicată în fața ei. Văd că rostește întruna „Iisuse, Iisuse“ și preț de o clipă mă gândesc că poate se va întâmpla o minune, o furtună care va stinge focul, un atac fulgerător al forțelor armagnacilor. Dar nu se întâmplă nimic, în timp ce fuioarele de fum dens se ridică spre obrazul ei alb și spre buzele ei mișcătoare.

Focul se întețește greu; mulțimea îi batjocorește pe soldați că au pregătit prost rugul; pantofii pe care-i port, cei mai buni, îmi strâng degetele ca într-o menghină. Clopotul cel mare începe să bată rar și solemn și, cu toate că abia o mai văd pe Ioana prin norul de fum tot mai gros, îmi dau seama că întoarce capul, sub mitra cea înaltă de hârtie, ca să asculte și mă întreb dacă-și aude îngerii dincolo de bătăile clopotului și ce-i spun acei îngeri acum.

Lemnele se mișcă puțin și flăcările încep să se înalțe. Interiorul movilei e mai uscat – a fost construit de săptămâni bune –, astfel că focul se întețește, trosnind. În lumina lui, clădirile dărăpănate din jurul pieței par să tresalte, neclare; vălătucii de fum se înalță mai vioi, strălucirea focului proiectează pâlpâiri roșiatice asupra Ioanei; o văd ridicând privirea, o văd limpede cum articulează cuvântul „Iisus“, iar apoi capul i se pleacă cu bărbia în piept, ca un copil care adoarme, și ea amuțește.

Preț de o clipă mă gândesc, copilărește, că poate a adormit, poate aceasta e minunea trimisă de Dumnezeu, când dintr-odată răbufnește o flacără puternică: haina ei albă, lungă ia foc, limbile flăcărilor îi urcă pe spinare, iar mitra de hârtie începe să se răsucească și să se înnegrească. Ea rămâne încremenită, tăcută ca un înger de piatră; lemnele rugului se așază, stârnind scântei luminoase. Strâng din dinți și mă trezesc cu mâna încleștată în cea a mătușii mele.

— Să nu leșini! îmi șuieră ea. Trebuie să stai dreaptă!

Rămânem mână-n mână, cu chipul golit de orice expresie, ca și cum n-am avea în față un coșmar ce-mi spune, răspicat, de parcă ar fi scris cu litere de foc, la ce sfârșit se poate aștepta o fată care sfidează regulile bărbaților și crede că-și poate croi singură soarta. Mă aflu aici nu doar ca să văd ce se întâmplă cu un eretic, ci și ca să văd ce se întâmplă cu femeia care crede că știe mai multe decât bărbații.

Privesc dincolo de pâcla focului spre fereastra noastră de la castel și o zăresc pe Elizabeth, domnișoara de companie,

uitându-se spre piață. Mă vede și privirile ni se întâlnesc, pustiite de groază. Ea întinde mâna cu o mișcare înceată și face semnul pe care ni l-a arătat Ioana în ziua aceea, pe malul șanțului de apărare, sub razele fierbinți ale soarelui. Elizabeth desenează în aer cu degetul arătător un cerc, semnul roții norocului, care poate ridica o femeie atât de sus, încât să-i comande unui rege sau o poate coborî până la ceea ce se petrece sub ochii noștri: o moarte în chinuri, sub semnul dezonoarei.

Castelul St Pol, Artois, primăvara anului 1433

După alte câteva luni petrecute la unchiul John și apoi o vizită de un an la neamurile noastre din Brienne, mama consideră că educația mea este suficient de rafinată încât să mă pot întoarce acasă, în timp ce mi se plănuiește căsătoria. Așa se face că mă aflu la castelul nostru din St Pol când ni se aduce vestea că Anne, ducesa de Bedford, a murit și că ducele se simte pierdut fără ea. Apoi sosește o scrisoare de la unchiul Louis, cancelarul ducelui.

— Jacquetta, avem de discutat ceva ce te privește, mă anunță mama chemându-mă în odăile ei.

O găsesc așezată pe jilț, cu tata în picioare în spatele ei. Amândoi mă privesc cu severitate, îndemnându-mă să fac repede inventarul faptelor mele din ziua respectivă. N-am încheiat numeroasele sarcini de care sunt răspunzătoare și am tras chiulul de la biserică dimineață, în odaia mea e dezordine și am rămas în urmă cu cusutul, dar de bună seamă că tata n-ar veni în odăile mamei ca să mă mustre pentru așa ceva, nu?

— Da, milady?

Mama șovăie, ridică ochii spre tata, apoi continuă:

— Tatăl tău și cu mine ne gândim de câtva timp să-ți găsim un soț, desigur, și am reflectat la posibilele partide potrivite. Nădăjduiam că... dar n-are importanță, căci ești norocoasă: ni s-a făcut o propunere deosebit de avantajoasă. Pe scurt, unchiul Louis te-a sugerat ca soție ducelui de Bedford.

Surprinderea mea e atât de mare, încât rămân mută.

— O mare cinste, spune scurt tata. Vei avea o poziție excelentă. Vei fi ducesă engleză, cea mai importantă doamnă după mama regelui în Anglia, cea mai importantă doamnă dintre

toate în Franţa. Ar trebui să îngenunchezi şi să-i mulţumeşti lui Dumnezeu pentru această şansă.

— Poftim?!

Mama îşi înclină capul, încuviinţând. Se uită amândoi lung la mine, aşteptând un răspuns.

— Dar soţia lui abia a murit, rostesc cu glas pierit.

— Da, într-adevăr. Unchiul Louis ţi-a făcut o mare favoare, vorbindu-i ducelui despre tine aşa de timpuriu.

— Aş fi crezut că el va vrea să aştepte o vreme.

— Nu te-a văzut ducele la Rouen? întreabă mama. Şi apoi din nou la Paris?

— Ba da, dar atunci era însurat, răspund prosteşte. M-a văzut...

Îmi aduc aminte de privirea ca de pasăre de pradă a ochilor lui negri şi cum m-am ascuns de ea, ca o copilă ce eram, în spatele mătuşii. Îmi aduc aminte de coridorul întunecos şi de bărbatul care mi-a şoptit la ureche şi apoi a plecat să poruncească arderea pe rug a Fecioarei.

— Şi ducesa era de faţă. Am cunoscut-o. Cu ea ne-am întâlnit mult mai des decât cu el.

Tata ridică din umeri.

— Oricum, lui i-a plăcut înfăţişarea ta, iar unchiul i-a şoptit la ureche numele tău şi, prin urmare, îi vei fi soţie.

— E foarte bătrân, rostesc încet, adresându-i mamei cuvintele.

— Nu chiar foarte. Puţin trecut de patruzeci, îmi răspunde ea.

— Şi parcă mi-ai spus că e bolnav, îi spun tatii.

— Cu atât mai bine pentru tine, răspunde mama.

Fără îndoială, vrea să spună că s-ar putea ca un soţ vârstnic să aibă mai puţine pretenţii decât unul tânăr, iar dacă moare, voi fi o ducesă văduvă la şaptesprezece ani – poate singurul lucru mai bun decât să fiu ducesă la şaptesprezece ani.

— N-am năzuit la o cinste atât de mare, le spun cu glas sugrumat părinţilor mei. Mi se îngăduie să n-o primesc? Mă tem că nu o merit.

— Ne tragem din cea mai de seamă familie a creştinătăţii, răspunde tata cu fală. Ne înrudim cu sfântul împărat roman. Cum să n-o meriţi?

— Nu ţi se îngăduie să n-o primeşti, intervine mama. Dimpotrivă, ai fi neghioabă să simţi altceva decât o mare încântare. Orice fată din Franţa şi din Anglia şi-ar da mâna dreaptă pentru aşa o partidă! (Se opreşte puţin şi-şi drege glasul.) El

e cel mai important bărbat din Franța și Anglia după regele Angliei. Iar dacă regele ar muri...

— Doamne ferește! o întrerupe tata repede.

— Într-adevăr, doamne ferește, dar dacă regele ar muri, ducele ar fi moștenitorul tronului Angliei, iar tu ai fi regină. Ce zici de asta?

— Nu mă gândisem la căsătoria cu un bărbat precum ducele.

— Gândește-te acum, spune tata cu asprime. Căci în aprilie vine aici să vă cununați.

Unchiul Louis, care e nu doar cancelarul ducelui, ci și episcop de Thérouanne, are deopotrivă rolul de gazdă și de preot al acestei cununii puse la cale chiar de el. Ne primește la palatul său episcopal; John, ducele de Bedford, sosește însoțit de gărzile sale, în livreaua englezească roșu cu alb, în timp ce eu aștept în pragul intrării palatului, îmbrăcată cu o rochie de un galben foarte deschis și cu un văl din țesătură străvezie de aur prins în vârful bonetei conice înalte.

Pajul lui dă fuga să țină calul de căpăstru, în timp ce alt paj îngenunchează pe pământ lângă animal și apoi se lasă în patru labe, oferindu-și trupul în chip de lespede de descălecat. Ducele coboară greoi din șa pe spinarea lui, iar de acolo pe pământ. Nimeni nu comentează acest lucru. Ducele e un om atât de important, încât pentru pajii lui e o onoare să calce pe ei. Scutierul îi ia coiful și mănușile de metal și se dă la o parte.

— Milord!

Unchiul meu, episcopul, își întâmpină stăpânul cu o afecțiune vizibilă și se apleacă să-i sărute mâna. Ducele îl bate pe spate, apoi se întoarce spre tatăl și mama mea. Abia după încheierea schimbului de reverențe cu ei se întoarce și spre mine; se apropie, îmi ia amândouă mâinile, mă trage spre el și mă sărută pe buze.

Are bărbia aspră din cauza bărbii nerase și răsuflarea neplăcută; parcă m-ar linge un ogar. Fața lui pare foarte mare când se pleacă spre mine și la fel de mare când se retrage. Ducele nu se oprește să mă privească sau să-mi zâmbească, se rezumă la acel unic sărut agresiv, după care se întoarce spre unchiul meu și-i spune:

— Chiar n-ai deloc vin?

Râd amândoi, căci e o glumă doar de ei ştiută, născută din anii lor lungi de prietenie. Unchiul intră primul în palat, călăuzindu-l, mama şi tata îl urmează, iar eu rămân uitată preţ de câteva clipe, uitându-mă în urma vârstnicilor, cu scutierul lângă mine.

— Milady, rosteşte el.

A dat altcuiva armura ducelui şi acum se pleacă în faţa mea şi-şi scoate pălăria. Are părul brunet tuns cu un breton drept deasupra sprâncenelor şi ochii cenuşii precum gresia – sau poate albaştri. Zâmbeşte cu o uşoară strâmbătură, nostimă, de parcă l-ar amuza ceva. E uluitor de chipeş – le aud în spatele meu pe doamnele de companie murmurând încetişor. El face o plecăciune şi-mi oferă braţul ca să mă conducă înăuntru. Îmi las mâna pe a lui şi-i simt căldura prin pielea moale a mănuşii. El îşi scoate pe dată mănuşa, astfel că degetele lui le prind pe ale mele. Simt că mi-ar plăcea să-mi ia mâna într-a lui, să-şi lipească palma caldă de a mea. Simt că mi-ar plăcea să mă prindă de umeri, să mă strângă de mijloc.

Scutur capul ca să-mi alung din minte aceste idei ridicole şi spun aspru, ca o fată stângace:

— Intru singură, mulţumesc.

Îi las mâna şi-i urmez pe ceilalţi înăuntru.

Cei trei bărbaţi şed pe jilţuri, cu paharele de vin în mână, iar mama se află sub arcada unei ferestre, urmărindu-i pe servitorii care aduc prăjituri şi reumplu paharele. Mă duc lângă ea, alăturându-mă doamnelor ei de companie şi celor două surori mai mici ale mele, îmbrăcate cu hainele cele mai bune şi având voie, în această zi foarte importantă, să stea cu adulţii. Aş vrea să am opt ani, ca Isabelle, să-l pot privi pe John, ducele de Bedford, şi să mă minunez de măreţia lui, ştiind că el nu va dori să-mi spună nimic, că nici măcar nu mă va vedea. Dar nu mai sunt o fetiţă; şi în timp ce îl privesc din celălalt capăt al odăii, mă vede, se uită la mine cu un fel de curiozitate nesăţioasă şi de astă dată n-am unde să mă ascund.

Mama vine în odaia mea în seara din ajunul nunții. Îmi aduce rochia pentru a doua zi și o așază cu grijă în cufărul de la picioarele patului. Boneta conică înaltă și vălul sunt așezate pe un suport, deoparte, ferite de flacăra lumânărilor și de praf. Domnișoara mea de companie îmi perie pletele bălaie în fața oglinzii cu rama din argint bătut, dar când intră mama îi spun:

— Poți să te oprești, Margarethe.

Ea îmi răsucește lunga cascadă a părului într-o coadă lejeră, o leagă cu o panglică și iese din încăpere. Mama se așază pe pat cu un aer stingher.

— Trebuie să-ți vorbesc despre căsătorie, începe ea. Despre îndatoririle pe care le vei avea ca femeie măritată. Presupun că ar trebui să știi.

Mă răsucesc pe taburetul meu și aștept fără să scot o vorbă.

— Căsătoria asta îți aduce avantaje foarte mari, spune mama. Suntem din Casa de Luxemburg, firește, dar să obții titlul de ducesă engleză e un lucru minunat.

Înclin capul încuviințând. Mă întreb dacă va spune ceva despre ceea ce se întâmplă în noaptea nunții. Mi-e frică de marele duce și mi-e groază la gândul că-mi voi petrece noaptea cu el. La ultima nuntă la care am fost, mirii au fost duși la culcare împreună, iar dimineața au fost scoși din odaie cu muzică și râsete, după care mama miresei a intrat și a adus cearșafurile, înroșite de sânge. N-a vrut nimeni să-mi spună ce s-a petrecut, dacă a avut loc un accident. Se purtau ca și cum totul ar fi fost de-a dreptul minunat, ca și cum vederea sângelui pe pânzeturi i-ar fi mulțumit. Ba mai mult, râdeau și-l felicitau pe mire. Mă întreb dacă mama îmi va explica acum.

— Pentru el însă nu e o căsătorie avantajoasă, continuă mama. S-ar putea să-l coste scump.

— Partea de moștenire a văduvei? Întreb, gândindu-mă că pesemne va avea de cheltuială cu întreținerea mea.

— Aliații. A avut o alianță cu ducii de Burgundia împotriva armagnacilor. Anglia n-ar fi putut purta un astfel de război fără sprijinul lor. Soția lui a fost Anne de Burgundia, actualul duce era fratele ei – și a avut grijă ca fratele și soțul ei să fie prieteni buni. Acum, că ea a murit, nu are cine să întrețină prietenia, să-i ajute să-și rezolve neînțelegerile.

— Eu, una, n-am cum s-o fac, spun, gândindu-mă la ducele de Burgundia, pe care l-am văzut de cinci, șase ori în toată viața mea și care sunt sigură că nici nu m-a băgat în seamă.

— Va trebui să încerci, spune mama. Va fi de datoria ta, ca ducesă engleză, să menții alianța Burgundiei cu Anglia. Soțul tău se va aștepta să le oferi ospitalitate aliaților săi și să fii fermecătoare.

— Fermecătoare?

— Da. Însă există o dificultate. Fiindcă milord John de Bedford se însoară cu tine atât de curând după moartea primei soții, ducele de Burgundia se simte jignit de această insultă la adresa defunctei sale surori. A primit vestea foarte prost.

— Și atunci de ce ne căsătorim atât de repede? întreb. Dacă-l supără pe ducele de Burgundia... De bună seamă că am putea să așteptăm un an, ca să nu-l nemulțumim, nu? E neam cu noi și aliatul ducelui de Bedford. De bună seamă că n-ar trebui să-l jignim, nu?

Mama surâde ușor și-mi amintește:

— În felul ăsta devii ducesă, un titlu chiar mai important decât al meu.

— Aș putea să fiu ducesă anul viitor. (Gândul de a evita această căsnicie, fie și un singur an, mă umple de speranță.) Am putea să ne logodim și atât.

— Lordul John nu vrea să aștepte, răspunde mama sec. Așa că nu spera la asta. Vreau doar să te previn că însurându-se cu tine ar putea să-și piardă aliatul. Trebuie să faci tot ce poți ca să păstrezi prietenia ducelui de Burgundia și să le amintești amândurora că ești ruda și vasala lui. Vorbește cu ducele de Burgundia în particular și promite-i că nu-ți vei uita legătura de rudenie cu burgunzii. Fă tot ce poți, Jacquetta, ca prietenia dintre ei să nu se destrame.

Înclin capul, arătându-mă de acord. Zău dacă știu ce crede mama că pot să fac eu, o fată de șaptesprezece ani, ca să mențin alianța între doi bărbați măreți, suficient de bătrâni ca să-mi fie tați, dar va trebui să promit că-mi voi da toată silința.

— Și căsătoria... încep eu.

— Da?

Inspir adânc.

— Ce anume se întâmplă?

Ea ridică din umeri și se strâmbă puțin, de parcă subiectul ar fi mai prejos de demnitatea ei, stânjenitor sau, mai rău chiar, prea neplăcut pentru a fi pus în cuvinte.

— O, draga mea, îţi faci datoria şi atât. Îţi va spune el ce-şi doreşte, ce trebuie să faci. Nu se va aştepta să ştii nimic, va prefera să te înveţe el.

— Doare?

— Da, spune ea descurajator. Dar nu multă vreme. Din moment ce e mai vârstnic şi cu experienţă, ar trebui să facă tot posibilul ca să nu suferi prea mult. Şovăie un moment. Totuşi, dacă îţi provoacă durere...

— Da?

— Nu te plânge.

Nunta va avea loc la amiază. Încep să mă pregătesc de la opt dimineaţa, când camerista mea îmi aduce pâine, carne şi bere slabă, merindele care să-mi dea puteri pe tot parcursul zilei lungi ce mă aşteaptă. Chicotesc când văd muntele de mâncare de pe tavă.

— Nu plec la vânătoare, să ştii!

— Nu, îmi răspunde ea pe un ton rău prevestitor. Vei fi cea vânată.

Celelalte doamne de companie încep să cotcodăcească, mai rău ca o poiată plină cu cloşti. E ultima glumă pe care o voi face toată ziua.

Stau la masă bosumflată şi mănânc, în timp ce ele se întrec brodând variaţii pe aceeaşi temă, despre mine care voi fi vânată, prinsă, savurând urmărirea – până când intră mama, urmată de doi servitori care aduc albia de spălat mare cât o bute.

O aşază în faţa focului din odaia mea de culcare, o căptuşesc cu pânzeturi şi se apucă să toarne urcioare cu apă caldă. Cameristele se zoresc să aducă cearşafurile de şters, după care se apucă să întindă pe pat rufăria mea nouă, cu un belşug de comentarii despre dantele şi panglici şi cât de fine sunt toate şi ce norocoasă sunt. Mama îmi vede expresia încordată de pe chip şi le alungă pe toate din odaie, lăsând-o doar pe bătrâna noastră doică să rămână; aceasta urmează să mă frece pe spate, să-mi spele părul şi să toarne mai departe urcioarele de apă caldă. Mă simt ca o mieluşea de jertfă care e spălată şi periată înainte de a i se tăia gâtul; ideea nu e deloc plăcută.

Dar Mary, doica, e voioasă şi, ca de obicei, îmi admiră fără încetare, cu chicoteli aprobatoare, părul frumos şi pielea

frumoasă, spunând – ca de fiecare dată – că dacă ar fi avut jumătate din frumusețea mea, ar fi fugit la Paris. Iar după ce-mi termin baia și ea îmi usucă părul și-l împletește, nu pot să nu mă simt încurajată de cămașa de pânză cu panglici noi, de pantofii noi, de minunata rochie din fir de aur și de bonetă. Cameristele se întorc ca să mă ajute să mă îmbrac; îmi leagă șireturile rochiei, îmi îndreaptă boneta, îmi așază vălul peste umeri și, în cele din urmă, mă declară gata de cununie și frumoasă așa cum ar trebui să fie o mireasă.

Mă întorc spre oglinda cea mare, adusă în odaia mea la porunca mamei, și din apele ei mă privește propria-mi imagine reflectată. Femeile o țin în picioare în fața mea și o înclină ușor pe spate, ca să-mi văd mai întâi poala rochiei, brodată cu mici lei roșii ridicați pe labele din spate, aidoma celui de pe stindardul casei noastre, și pantofii din piele roșie cu vârful răsfrânt în sus. Apoi îndreaptă oglinda și văd rochia din țesătură de aur strânsă pe talia înaltă și brâul greu de aur, brodat, cu care-mi sunt încinse șoldurile zvelte. Fac un semn și ele ridică oglinda, astfel încât să văd vălul din dantelă scumpă de culoarea smântânii, decolteul adânc al rochiei, mânecile aurii ce-mi coboară în falduri bogate de pe umeri, cămașa albă de in întrezărindu-se ațâțător prin despicăturile de la umeri, și apoi chipul. Părul meu bălai e împletit și strâns sub boneta conică înaltă, iar chipul meu mă privește cu solemnitate, înfrumusețat de răsfrângerea argintie a oglinzii. În lumina aceea, ochii mei cenușii se arată mari, pielea, curată și sidefie. Oglinda îmi dă înfățișarea unei statui a frumuseții, o fată de marmură. Mă privesc ca și cum aș ști cine sunt și, preț de o clipă, am impresia că o văd pe Melusina, întemeietoarea casei noastre, uitându-se la mine prin vălul unor ape luminate de lună.

— Când vei fi ducesă, vei avea oglinda ta mare, spune mama. Vei avea doar cele mai alese lucruri. Și vei avea toate veșmintele ei.

— Veșmintele ducesei Anne?

— Da, răspunde ea convinsă, de parcă n-ar fi plăcere mai mare decât să port straiele unei femei care a murit nu demult. Blănurile ei de samur sunt cele mai frumoase din câte am văzut. Acum vor fi ale tale.

— Minunat, spun politicos. Voi primi și haine doar ale mele, noi?

Mama râde.

— Vei fi prima doamnă din Franţa şi a doua doamnă din Anglia. Vei putea avea orice va fi dispus soţul tău să-ţi ofere. Şi vei învăţa în scurt timp cum să-l convingi.

O femeie şopteşte, ferindu-şi chipul cu dosul mâinii, că o fată ca mine ar trebui să-l poată convinge pe un bărbat de vârsta lui cu o mână legată la spate. Cineva spune „Mai bine cu amândouă mâinile legate!" şi două dintre femei râd. Habar n-am la ce se referă.

— Te va iubi, îmi promite mama. E topit după tine.

Nu răspund nimic, mă uit doar la tânăra femeie din oglindă. Gândul la John, ducele de Bedford, topit după mine nu e deloc încurajator.

Slujba de cununie durează cam o oră. E ţinută în latină, astfel că mi-e imposibil să înţeleg jumătate din jurăminte. Nu e un schimb de jurăminte intim, ci mai degrabă o proclamare măreaţă: sala cea mare din palatul episcopal se umple de străini veniţi să se uite la mine şi să-mi sărbătorească norocul. Când, după încheierea jurămintelor, străbatem mulţimea, sunt însoţită de proaspătul meu soţ, cu vârful degetelor aşezate pe mâneca lui; privitorii îşi exprimă aprobarea tunător şi oriunde m-aş uita mă întâmpină feţe zâmbitoare, iscoditoare.

Ne aşezăm la masa de frunte, cu faţa spre mijlocul încăperii. Din galerie răsună trâmbiţele şi primul din zecile de platouri cu mâncare este adus în sală, purtat la nivelul umărului. Slujitorii vin mai întâi la noi, la masa principală, şi aşază câte puţin din fiecare fel pe farfuriile de aur, iar ducele le face semne, indicând ici şi colo în sală, astfel încât favoriţii lui să poată gusta din felurile pregătite pentru noi. Pentru toţi ceilalţi sunt aduse castroanele mari cu carne şi platourile întinse cu pâine albă. E un ospăţ de proporţii – unchiul Louis nu şi-a cruţat deloc cheltuiala ca să-şi mulţumească stăpânul şi să sărbătorească ascensiunea mea în rândul Casei Regale a Angliei.

Se aduce vinul în urcioare mari de aur şi paharele de la masa principală sunt umplute fără încetare. Oaspeţii de onoare, aşezaţi dincolo de marele vas de aur în care s-a turnat sarea, beau vin cât de mult şi cât de repede sunt în stare. În sală, bărbaţii dau pe gât, una după alta, cănile mari cu berea cea

mai bună – bere de nuntă preparată special pentru ziua de azi, îndulcită și aromată.

Se face o provocare la duel, cavalerul intrând călare până-n sală și aruncându-și mănușa în numele meu. Calul lui își arcuiește gâtul cu mușchi puternici și cercetează mesele și șemineul masiv, rotund din mijlocul sălii. Trebuie să mă ridic de la locul meu și să ocolesc platforma pe care stă ridicată masa principală, ca să-i ofer cavalerului o cupă de aur, după care el dă ocol sălii într-un trap hotărât, lăsându-se greoi în șaua ornamentată, și iese pe ușile duble galopând ușor. Ideea de a aduce un cal în sala cea mare la vremea cinei mi se pare ridicolă, mai ales un cal atât de voinic și un cavaler atât de corpolent. Ridic ochii și întâlnesc privirea tânărului scutier, pe care îl paște tot atât de tare ca pe mine un râs teribil. Ne mutăm iute privirea unul de la ochii jucăuși ai celuilalt, înainte să mă trădez chicotind.

Se servesc douăzeci de feluri de mâncare din carne, apoi zece din pește; pe urmă totul este strâns și ni se servește vin de Rin, însoțit de preparate mai ușoare – compoturi, prune glasate și zaharicale. După ce le-a gustat toată lumea sunt aduse ultimele deserturi: bomboane de marțipan, plăcinte dulci, fructe zaharisite și turtă dulce decorată cu foiță de aur adevărată. Apoi apare nebunul castelului, care face jonglerii și glume indecente despre tinerețe și vârstă, bărbat și femeie și căldura patului nupțial, focul din care se făurește o viață nouă. E urmat de dansatori și artiști care interpretează o piesă de curte ce laudă puterea Angliei și frumusețea Luxemburgului, între ei aflându-se o femeie frumoasă, care o reprezintă pe Melusina, cu trupul acoperit doar pe jumătate de o lungă coadă din mătase verde. Cel mai bun dintre ei e un leu mascat – emblema ambelor țări – care saltă și dănțuiește cu forță și grație, iar la urmă vine la masa principală, gâfâind puțin, și-și înclină capul măreț în fața mea. Coama lui e o masă de bucle aurii mirosind a pânză de sac, iar fața, o mască din carton pictat, cu o expresie zâmbitoare și sinceră. Am un lanț de aur pe care trebuie să i-l pun la gât; când mă întind spre el, iar el înclină capul în fața mea, recunosc prin mască scânteierea ochilor albaștri și știu că palmele mele stau pe umerii scutierului celui chipeș și că distanța dintre noi e suficient de mică pentru a-l îmbrățișa când îi petrec lanțul pe după gât.

Mama îmi face semn cu capul că putem pleca; femeile și muzicienii se ridică în picioare și dansează, alcătuind un șir

ce dă ocol sălii, apoi se opresc şi formează o boltă cu mâinile ridicate deasupra capului, iar eu trec pe sub acea boltă, auzind cum fetele îmi urează noroc şi femeile îmi strigă cuvinte de binecuvântare. Mă precedă surioarele mele, care, în pas de dans, presară pe jos petale de trandafir şi cheiţe de aur înaintea mea. Toţi mă însoţesc până sus pe scara cea mare ce duce la cele mai bune odăi şi par dornici să se înghesuie şi în odaia de culcare, dar tata îi opreşte la uşă, astfel că intru doar cu mama şi cu doamnele ei de curte.

Acestea îmi desfac mai întâi acele din boneta conică înaltă şi mi-o iau de pe cap cu grijă, apoi îmi scot agrafele din păr. Simt furnicături dureroase pe pielea capului când părul împletit strâns mi se revarsă pe spate şi-mi frec faţa cu palmele. Femeile îmi dezleagă şireturile de la umerii rochiei ca să-mi scoată mânecile, apoi desfac copcile de la spate, lasă rochia să cadă pe podea şi ies cu grijă din ea. Ele iau rochia ca s-o perie, s-o pudreze şi s-o pună cu grijă la păstrare până la următorul eveniment important, când o voi purta în calitate de ducesă de Bedford şi leii roşii de pe poale vor simboliza casa căreia i-am aparţinut cândva. Îmi dezleagă şireturile cămăşii şi mă dezbracă până la piele; frigul mă face să tremur, dar ele îmi trag pe cap cămaşa de noapte şi-mi pun pe umeri un şal. Mă aşază pe un scăunel şi aduc un vas cu apă caldă, parfumată; îmi îmbăiez picioarele reci şi mă las pe spate în timp ce una dintre ele îmi perie părul, alta îmi aranjează poalele brodate ale cămăşii şi faldurile şalului şi rânduiesc odaia. În cele din urmă îmi şterg tălpile, îmi împletesc părul, îmi leagă pe cap o bonetă de noapte şi apoi deschid larg uşa.

Unchiul Louis, îmbrăcat cu odăjdiile şi mitra de episcop, intră legănând o cădelniţă şi dă ocol încăperii, sfinţind fiecare ungher şi urându-mi fericire, bogăţie şi, mai presus de toate, rodnicie în această minunată uniune între Anglia şi Luxemburg. Eu tot repet „Amin, amin", însă el pare că nu mai termină; răsună însă de jos, din sala cea mare, o zarvă de glasuri şi râsete bărbăteşti, însoţită de trâmbiţe şi bătăi de tobă, semn că mirele, bătrânul duce, e adus în odaia mea.

Îl aduc purtat pe umeri, cu strigăte de „Ura!", şi-l lasă jos chiar la uşa mea, ca să poată intra pe picioarele lui şi ei să se poată îngrămădi după el. Sute de nuntaşi rămân în odăile din faţă, întinzându-şi gâtul ca să vadă înăuntru şi strigându-le celor din faţă să înainteze. Nebunul intră ţopăind, cu băşica de porc în mână, împunge patul cu degetul şi declară că trebuie

să fie moale, fiindcă ducele va ateriza cu forță. Vorbele lui stârnesc hohote de râs sonore ce răzbat până în odăile celelalte și chiar și jos, în sala cea mare, unde gluma e repetată. Apoi nebunul poruncește slujnicelor să întețească bine focul, ca să se păstreze patul cald, și să umple urciorul cu bere de nuntă, căci ducelui s-ar putea să i se facă sete și să se scoale în toiul nopții.

— Să se scoale în toiul nopții! repetă el și toți râd.

Trâmbițele slobod o chemare asurzitoare în spațiul strâmt al odăii de culcare și tata spune:

— E timpul să-i lăsăm singuri. Dumnezeu să vă binecuvânteze și noapte bună!

Mama mă sărută pe frunte, toate doamnele și jumătate din restul nuntașilor mă sărută și ei, apoi mama mă conduce la pat și mă ajută să mă bag în așternut. Stau în capul oaselor, sprijinită de perne, ca o păpușă cioplită. De cealaltă parte a patului, ducele își scoate halatul, iar scutierul trage deoparte cearșafurile și-și ajută stăpânul să urce în pat. Scutierul stă cu ochii plecați, fără să se uite la mine, iar eu sunt nemișcată ca o păpușă țeapănă, ținându-mi strâns cu o mână cămașa de noapte adunată sub bărbie.

Stăm unul lângă altul în capul oaselor, cu spinarea dreaptă și rigidă, în timp ce toți râd, aclamă și ne fac urări de bine; apoi tata și unchiul îi conduc pe petrecăreți afară din odaie, aproape împingându-i, și închid ușa lăsându-ne singuri. Chiar și așa, tot îi putem auzi cum coboară cântând scara și se întorc în sala cea mare, unde strigă să li se mai aducă de băut ca să închine în sănătatea fericiților miri și să ude creștetul pruncului care va fi zămislit, cu voia Domnului, chiar în noaptea asta.

— Te simți bine, Jacquetta? mă întreabă ducele în timp ce liniștea se înstăpânește treptat în odaie și lumânările ard mai potolit acum, că ușile au fost închise.

— Mă simt bine, milord, răspund.

Inima îmi bate cu atâta putere, încât îmi zic că negreșit o aude. Mai presus de orice altceva, sunt dureros de conștientă că n-am idee ce ar trebui să fac sau ce-mi va cere el.

— Poți să te culci, căci sunt beat turtă, rostește el greoi. Nădăjduiesc că vei fi fericită, Jacquetta. Îți voi fi un soț bun. Dar acum culcă-te, sunt mort de beat.

Își trage așternutul peste umeri și se întoarce pe o parte, ca și cum n-ar mai fi nimic de spus sau de făcut, și în câteva clipe sforăie atât de tare, încât mi-e teamă că va fi auzit tocmai

din sala cea mare, de sub noi. Rămân înțepenită, fiindu-mi aproape frică să mă mișc, dar apoi, pe măsură ce răsuflarea lui devine mai profundă și mai lentă, iar sforăitul se transformă într-un mârâit scăzut, constant, mă strecor afară din pat, iau o înghițitură din berea de nuntă – la urma urmelor e ziua nunții mele –, suflu în lumânări și apoi mă strecor la loc între cearșafurile calde, alături de forma voluminoasă, nefamiliară a bărbatului adormit.

Sunt convinsă că nu voi putea adormi. Aud cântecele din sala cea mare și apoi zarvă când nuntașii se revarsă afară, în curte, și strigă după torțe și servitori care să-i conducă la paturile ce-i așteaptă în noaptea aceea. Sforăitul constant, grav, al soțului meu seamănă cu mârâitul ce răzbate din bârlogul unui urs captiv – inutil de sonor și de amenințător. Îmi spun că nu voi dormi niciodată cu un bărbat atât de voinic în patul meu, dar cu tot zumzetul gândurilor din mintea mea și cu toate protestele nerostite prilejuite de acest neajuns și de nedreptatea situației în care mă aflu, mă cuprinde somnul.

Când mă trezesc, descopăr că proaspătul meu soț e deja în picioare, își trage pantalonii pe el, iar cămașa albă de pânză, descheiată până la mijlocul lui gros, îi lasă la vedere pe jumătate pieptul voinic, păros și burta mare. Mă ridic în capul oaselor și-mi strâng cămașa de noapte pe lângă trup.

— Milord.

— Bună dimineața, nevastă! răspunde el zâmbind. Ai dormit bine?

— Da. Cred că și Alteța Voastră...

— Am sforăit? întreabă el voios.

— Puțin.

— Nu doar puțin, pun rămășag! A fost ca o furtună cu tunete și fulgere?

— Păi da.

Zâmbește larg.

— Te vei obișnui. Anne spunea că e ca atunci când locuiești pe malul mării: te obișnuiești cu zgomotul și doar liniștea te face să te trezești.

Clipesc, nedumerită de părerile predecesoarei mele. El vine pe partea mea de pat și mi se așază greoi peste picioare.

— O, iartă-mă!

Îmi retrag picioarele din calea lui şi el se aşază la loc.

— Jacquetta, sunt mult mai în vârstă decât tine. Trebuie să-ţi spun că nu voi putea să-ţi dăruiesc un fiu – de fapt, nu voi putea să-ţi dăruiesc deloc copii. Îmi pare rău.

Trag puţin aer în piept şi aştept să văd ce lucru îngrozitor va spune în continuare. Crezusem că s-a însurat cu mine ca să-i fac un moştenitor. Altfel, de ce şi-ar dori un bărbat o soţie tânără? El îmi răspunde neîntârziat, chiar înainte să pun întrebarea, vorbind pe un ton scăzut:

— Nu-ţi voi lua nici fecioria. Pe de o parte, mi-am pierdut bărbăţia, astfel că mi-ar fi foarte greu s-o fac; pe de altă parte, nu vreau s-o fac cu tine.

Mâna mi se încleştează pe cămaşa de noapte ţinută strâns la gât. Mama va fi îngrozită când va afla, iar tata va fi atât de supărat pe mine!

— Îmi pare foarte rău, milord. Nu vă place de mine?

El râde.

— Cărui bărbat ai putea să nu-i placi? Eşti cea mai desăvârşită fată din Franţa! Te-am ales pentru frumuseţea şi pentru tinereţea ta – dar şi pentru altceva. Am să-ţi încredinţez o sarcină mai bună decât aceea de a-mi fi tovarăşă de pat. Aş putea avea orice fată din Franţa, însă tu cred că eşti potrivită pentru mai mult. Nu ştii?

Clatin din cap, mută.

— Demoiselle spunea că ai un dar, rosteşte el încet.

— Strămătuşa mea?

— Da. I-a spus unchiului tău că ai darul familiei voastre – că ai Vederea. Iar el mi-a spus mie.

După câteva clipe de tăcere rostesc:

— Ştiu şi eu...

— I-a spus că, după părerea ei, s-ar putea să ai darul. Că ţi-a vorbit. Unchiul tău mi-a zis că ai studiat cu ea, că ţi-a lăsat cărţile ei şi brăţara cu talismane pentru profeţii. Că auzi cântece.

— V-a spus el toate astea?

— Da. Presupun că ea ţi-a lăsat lucrurile moştenire fiindcă s-a gândit că le vei putea folosi.

— Milord...

— Nu-ţi întind o capcană, Jacquetta. Nu urmăresc să te păcălesc să faci o mărturisire.

„Pe Ioana ai păcălit-o", îmi spun în sinea mea.

— Eu mă ostenesc în slujba regelui meu şi a ţării mele şi, cu voia Domnului, suntem pe cale să găsim elixirul ce lecuieşte moartea şi aduce piatra filozofală.

— Piatra filozofală?

— Jacquetta, cred că suntem foarte aproape de a descoperi cum să transformăm fierul în aur. Suntem foarte aproape. Şi atunci...

Aştept să continue.

— Atunci voi avea destui galbeni ca să-mi plătesc soldaţii să lupte pentru fiecare oraş din Franţa. Atunci domnia Angliei poate să răspândească pacea în toate ţinuturile noastre. Atunci nepotul meu va şade fără grijă pe tronul lui, iar săracii din Anglia vor putea să-şi câştige traiul prin munca lor, fără ca birurile să-i sărăcească. Ar fi o lume nouă, Jacquetta! Şi noi am stăpâni-o. Am plăti totul cu aurul pe care l-am face în Londra. N-ar mai trebui să-l săpăm în Cornwall sau să-l adunăm din albiile apelor din Ţara Galilor. Am avea o ţară mai bogată decât am putea visa. Şi cred că mă despart numai câteva luni de găsirea elixirului.

— Dar eu ce rol am?

El încuviinţează, întrebarea mea readucându-l la realitatea acestei dimineţi de după nuntă – care, de fapt, nu e deloc o nuntă în toată puterea cuvântului.

— A, da, tu! Alchimiştii şi astrologii mei mi-au spus că am nevoie de cineva înzestrat cu darurile tale. De cineva în stare să facă profeţii, cineva care să se uite într-o oglindă sau o apă şi să vadă adevărul, viitorul. Au nevoie de o ajutoare cu mâini curate şi inima neprihănită. Trebuie să fie o femeie, o femeie tânără care n-a curmat niciodată o viaţă, n-a furat, n-a cunoscut patima trupească. În ziua când te-am cunoscut, ei tocmai îmi spuseseră că nu pot merge mai departe fără o tânără femeie, o fecioară în stare să prevestească viitorul. Pe scurt, că am nevoie de o fată în stare să prindă un inorog.

— Milord...

— Tu ai spus asta. Îţi aduci aminte? Pe coridorul castelului din Rouen. Ai spus că eşti atât de neprihănită încât ai putea să prinzi un inorog.

Dau din cap aprobator. Într-adevăr, am spus-o. Aş vrea să n-o fi făcut...

— Înţeleg că eşti timidă. Arzi de nerăbdare să-mi spui că nu poţi face aceste lucruri. Îţi înţeleg reţinerea. Spune-mi însă atât: ai curmat vreo viaţă?

— Nu, desigur că nu.
— Ai furat? Fie şi un flecuşteţ? Fie şi un ban din buzunarul altcuiva?
— Nu.
— Ai tânjit vreodată după un bărbat?
— Nu! exclam apăsat.
— Ai prevestit vreodată adevărul, indiferent sub ce formă?
Şovăi. Mă gândesc la Ioana, la cartea numită *Le Pendu* şi la roata norocului care a coborât-o atât de jos. Mă gândesc la cântecul auzit în apropierea turnurilor în noaptea morţii strămătuşii mele.
— Cred că da. Nu pot fi sigură. Uneori mi se arată unele lucruri, nu le chem eu.
— Ai putea să prinzi un inorog?
Îmi scapă un râs slab, neliniştit.
— Milord, asta e doar o vorbă, o imagine din tapiserii! N-aş şti ce ar trebui făcut...
— Se spune că singura cale de a prinde un inorog e ca o fecioară să intre singură în pădure. Că nici un bărbat nu poate pune mâna pe el, dar la o fecioară vine şi-şi lasă mândrul cap în poala ei.
— Ştiu că aşa se spune, dar nu ştiu nimic despre inorogi, răspund clătinând din cap. Nu ştiu, milord, nici măcar dacă există cu adevărat.
— Oricum ar fi, ca fecioară ai o mare valoare pentru mine, îmi eşti foarte preţioasă. Ca fiica neîntinată a casei Melusinei, ca moştenitoare a darurilor ei, eşti mai mult decât preţioasă. Ca tânără soţie mi-ai fi o sursă de plăcere, însă nimic mai mult. Te-am luat de soţie ca să faci mult mai mult decât să te întinzi pe pat şi să-mi oferi plăcere. Acum înţelegi?
— Nu prea.
— N-are importanţă. Ceea ce vreau e o tânără cu inima neprihănită, o fecioară care va face ce-i poruncesc şi-mi aparţine cum mi-ar aparţine o sclavă cumpărată de pe galerele turceşti. Tu chiar asta eşti. Vei învăţa mai târziu ce vreau de la tine şi vei face ce-ţi cer. Dar nu vei suferi şi nu te vei teme, îţi dau cuvântul meu.
Se ridică în picioare şi-şi scoate pumnalul din teaca de la brâu, spunând:
— Acum trebuie să pătăm cearşafurile. Iar dacă te întreabă cineva, mama sau tatăl tău, spune-le că m-am suit pe tine, că te-a durut puţin şi nădăjduieşti că am făcut un copil. Nu

scoate o vorbă despre viaţa pe care o vom duce. Lasă-i să creadă că eşti o soţie obişnuită şi că ţi-am luat fecioria.

Ia pumnalul şi, fără altă vorbă, îşi face o tăietură la încheietura mâinii stângi, din care dă repede sângele. Îl lasă să se adune, apoi fereşte cuverturile patului, ignorându-mi gestul de a-mi ascunde tălpile goale; întinde mâna şi lasă să picure pe cearşafuri câteva picături de sânge roşu. Privesc fix cum se lăţesc petele, simţindu-mă copleşită de ruşine la gândul că asta e căsnicia mea, începută cu sângele soţului meu, cu o minciună.

— Ajunge, spune el. Mama ta va veni, va vedea şi va crede că te-am avut. Ţii minte ce să-i spui?

— Că v-aţi suit pe mine, că m-a durut puţin şi nădăjduiesc că am făcut un copil, repet supusă.

— Faptul că te voi păstra fecioară e secretul nostru, spune el dintr-odată serios, aproape ameninţător. Să nu uiţi! Ca soţie, îmi vei cunoaşte tainele, iar asta e prima şi una dintre cele mai mari. Alchimia, profeţiile, fecioria ta – toate astea sunt secrete pe care trebuie să le păstrezi sub cuvânt de onoare şi să nu le dezvălui nimănui. Acum faci parte din Casa Regală a Angliei, lucru care-ţi va aduce măreţie, dar îţi va cere şi un preţ pe măsură. Te vei bucura de avuţie, însă va trebui şi să plăteşti preţul.

Încuviinţez cu ochii aţintiţi asupra obrazului său oacheş. Se ridică de pe pat, apropie pumnalul de cearşaful de la picioare şi, fără să-i pese cât e de scump, taie o fâşie subţire de pânză. Mi-o întinde fără vorbă, iar eu îi bandajez tăietura de la încheietura mâinii.

— Ne vedem la micul dejun, frumoasă fecioară, îmi spune el, apoi îşi trage cizmele în picioare şi iese.

Paris, Franţa, mai 1433

Călătorim cu o suită numeroasă, aşa cum îi şade bine domnitorului Franţei – mai cu seamă unui domnitor care-şi păstrează pământurile cu forţa. În faţa noastră merg soldaţi înarmaţi, o avangardă aflată sub comanda scutierului cu ochi albaştri, care se asigură că drumul în faţă e lipsit de primejdii. La o oarecare distanţă în urma gărzii, ca praful să aibă timp să se aşeze, venim noi, ducele împreună cu mine. Eu stau în şaua dublă, în spatele unui oştean voinic, ţinându-mă de centura lui. Milord călăreşte lângă mine pe calul lui de luptă, ca pentru a-mi ţine tovărăşie, dar abia dacă scoate o vorbă.

— Aş vrea să pot călări singură, remarc.

El îmi aruncă o privire, cu aerul că a uitat cu totul de prezenţa mea, şi răspunde:

— Astăzi nu. Azi vom avea drum greu şi dacă apar necazuri ar putea fi nevoie să gonim. Nu putem merge în ritmul unei doamne, al unei fete.

Nu spun nimic, fiindcă e adevărat: nu sunt o călăreaţă prea grozavă. Ceva mai târziu încerc iarăşi să leg o conversaţie cu el.

— Şi de ce avem drum greu azi, milord?

Timp de câteva clipe rămâne tăcut, parcă ar cumpăni dacă să se obosească să-mi răspundă.

— Nu mergem la Paris, ci în nord, la Calais.

— Să-mi fie cu iertare, dar credeam că mergem la Paris. De ce mergem la Calais, milord?

El oftează, ca şi cum două întrebări ar fi mai mult decât poate suporta un bărbat.

— A fost o răzmeriţă în garnizoana din Calais, între soldaţii mei, recrutaţi de mine şi aflaţi sub comanda mea. Nerozii! Am

trecut pe acolo în drum spre tine. I-am spânzurat pe capii răzmeriţei. Acum mă întorc ca să mă conving că şi-au învăţat lecţia.

— Ai spânzurat oameni în drum spre nunta noastră?

El îşi întoarce spre mine ochii negri şi mă întreabă:

— De ce nu?

Nu ştiu să spun de ce nu, dar face o impresie neplăcută. Mă strâmb puţin şi-mi feresc privirea, ceea ce-l face să râdă uşor.

— E spre binele vostru ca garnizoana să fie puternică, îmi spune. Calais e stânca. Toate posesiunile engleze din nordul Franţei se întemeiază pe Calais.

Mergem mai departe în tăcere. La amiază, când ne oprim să mâncăm, el nu spune mare lucru; mă întreabă doar dacă sunt foarte obosită şi, cum îi răspund că nu sunt, are grijă să fiu hrănită, iar apoi mă ridică iarăşi în şaua dublă ca să ne continuăm drumul. Scutierul vine la noi, îşi scoate pălăria în faţa mea cu o plecăciune adâncă, apoi îi murmură ceva stăpânului său, iar după scurta lor consfătuire ne încolonăm toţi şi plecăm mai departe.

Se lasă amurgul când vedem zidurile impunătoare ale castelului Calais ivindu-se pe câmpia neguroasă de la malul mării, în faţa noastră. De jur împrejurul nostru se intersectează şanţuri şi canale despărţite de mici ecluze, învăluite în ceaţă. Scutierul stăpânului meu vine la noi din capul coloanei când steagul din vârful celui mai înalt turn al castelului coboară scurt şi se ridică la loc, în semn de recunoaştere, iar porţile mari din faţa noastră se deschid larg.

— În scurt timp vei fi acasă, îmi spune el voios, întorcându-şi calul.

— Nu e casa mea, răspund scurt.

— O, dar va fi! Acesta e unul dintre cele mai de seamă castele ale voastre.

— În toiul unei răzmeriţe?

Scutierul clatină din cap.

— Răzmeriţa s-a încheiat. Garnizoana nu fusese plătită de luni întregi, aşa că soldaţii au luat lâna negustorilor din Calais, le-au furat-o din prăvălii. Negustorii au plătit ca să-şi primească bunurile înapoi, iar acum Alteţa Sa, ducele, le va plăti ce-au cheltuit. Zâmbeşte larg, observându-mi nedumerirea. E un fleac. Dacă soldaţii şi-ar fi primit solda la timp, nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Şi atunci de ce a executat soţul meu pe cineva?

Zâmbetul lui se stinge.

— Ca soldaţii să ţină minte că data viitoare când le întârzie solda trebuie să aştepte după voia Domniei Sale.

Arunc o privire spre soţul meu, care ascultă în tăcere de cealaltă parte a mea.

— Şi acum ce urmează?

Ne apropiem de ziduri şi oştenii se grupează într-o gardă de onoare, coborând în fugă dealul abrupt pe care se află castelul, în mijlocul oraşului, veghind asupra portului la nord şi asupra ţinuturilor mlăştinoase de la sud.

— Acum îi dau afară pe soldaţii care au furat, precum şi pe comandantul lor şi numesc un nou căpitan al garnizoanei din Calais, răspunde scurt soţul meu. Se uită peste capul meu la scutier: Tu.

— Eu, milord?

— Da.

— Îmi faceţi cinste, dar...

— Vrei să mă contrazici?

— Nu, milord, desigur că nu.

Soţul meu îi zâmbeşte tânărului amuţit brusc.

— Bine. Se întoarce spre mine: Tânărul acesta, scutierul şi prietenul meu, Richard Woodville, a participat la aproape toate campaniile de aici, din Franţa, iar răposatul rege, fratele meu, l-a ridicat la rangul de cavaler pe câmpul de luptă. Tatăl lui ne-a slujit şi el. Încă n-a împlinit treizeci de ani, însă nu cunosc om mai credincios sau mai demn de încredere. Va comanda această garnizoană şi cât timp e aici pot fi sigur că nu vor exista revolte, proteste şi furtişaguri. Şi nimeni nu va încerca să-mi contrazică ordinele. Am dreptate, Woodville?

— Deplină, milord.

Pătrundem toţi trei pe sub bolta întunecoasă, plină de ecouri a porţilor şi înaintăm pe străzile pietruite, pe lângă răsculaţii spânzuraţi care se leagănă tăcuţi în ştreang, printre locuitorii care ni se pleacă, până la castelul Calais.

— Rămân aici chiar acum? întreabă Woodville ca şi cum ar fi vorba doar de locul de înnoptat.

— Încă nu, răspunde soţul meu. Am nevoie să fii lângă mine.

Petrecem la Calais doar trei nopţi – atât cât soţul meu să-i concedieze pe jumătate dintre soldaţii garnizoanei, să trimită în Anglia după alţii care să le ia locul şi să-l prevină pe comandantul lor că va fi înlocuit de scutier, sir Richard Woodville,

iar după aceea coborâm în tropot de copite strada pietruită, ieşim pe poartă şi pornim spre sud, pe drumul către Paris, cu scutierul Woodville iarăşi în fruntea suitei, eu, pe calul greoi al unui oştean, iar soţul meu, cufundat într-o tăcere îndârjită.

Călătorim două zile până să zărim râul Grange Batelière dominând ţinutul pustiu din vecinătatea oraşului. Dincolo de el sunt câmpuri arate şi mici ferme de vaci, înlocuite treptat de grădinile de legume ce înconjoară zidurile oraşului. Pătrundem prin poarta de nord-vest, prin apropierea palatului Louvre, şi văd pe dată căminul meu din Paris, Hôtel de Bourbon, una dintre cele mai falnice reşedinţe din oraş, pe potriva conducătorului Franţei. Se înalţă alături de Louvre, palatul regelui, având vedere spre râu, către sud; e ca o construcţie din marţipan, toată numai foişoare, acoperişuri, turnuri şi balcoane. Ar fi trebuit să ştiu că va fi o locuinţă falnică, după ce am văzut castelul de la Rouen al stăpânului meu; însă când ne apropiem de porţile mari, mă simt ca o prinţesă din basm, dusă în fortăreaţa unui uriaş. Reşedinţa e înconjurată de un zid fortificat şi la fiecare poartă există o casă a gărzilor, ceea ce-mi aminteşte – în caz că mă pândea pericolul de a uita – că, deşi soţul meu e conducătorul, nu toţi îl recunosc drept reprezentantul regelui uns de Dumnezeu. Cel pe care mulţi preferă să-l numească regele Franţei se află nu prea departe, la Chinon, râvnindu-ne pământurile şi creând necazuri. Cel pe care-l numim regele Franţei şi al Angliei se află la Londra, în siguranţă, prea sărac ca să-i trimită soţului meu banii şi oştile de care are nevoie ca să ţină supuse aceste ţinuturi necredincioase, prea slab ca să le poruncească lorzilor săi să se ridice la luptă sub stindardul nostru.

Stăpânul meu îmi acordă câteva zile de libertate ca să-mi cunosc noul cămin, să descopăr cutia cu giuvaieruri a fostei ducese şi odaia ei de toaletă plină cu blănuri şi rochii alese; apoi într-o dimineaţă, după liturghie, vine în odaia mea şi-mi spune:

— Vino, Jacquetta, azi am o însărcinare pentru tine!

Îl urmez ca un căţel de-a lungul galeriei ale cărei tapiserii înfăţişând zei ne privesc de sus, până la uşa dublă de la capăt, păzită de o parte şi de alta de doi străjeri; Woodville, scutierul lui, pierde vremea aşezat pe pervazul ferestrei, însă când ne vede sare în picioare şi-mi face o plecăciune adâncă.

Străjerii deschid larg uşile şi intrăm. Nu ştiu la ce mă aşteptam, dar cu siguranţă nu la ceea ce văd. Odaia e tot

atât de spaţioasă ca sala cea mare dintr-un palat, însă seamănă cu biblioteca unei mănăstiri. Văd rafturi din lemn închis la culoare, iar pe ele, papirusuri şi cărţi încuiate în spatele grilajelor de alamă. Văd mese înalte şi taburete înalte, ca să te poţi aşeza, să întinzi un papirus şi să-l citeşti pe îndelete. Văd mese pregătite pentru studiu, cu călimări pline cu cerneală, pene ascuţite şi foi de hârtie pentru însemnări. N-am mai văzut niciodată ceva asemănător dincolo de zidurile unei abaţii; îmi privesc soţul cu respect reînnoit. A cheltuit o avere cu încăperea asta: fiecare carte aflată aici a costat probabil la fel de mult ca nestematele ducesei.

— Am cea mai aleasă colecţie de cărţi şi manuscrise din toată Europa, în afara celor ale bisericii, îmi spune el. Şi copiştii mei. (Face semn spre doi bărbaţi tineri aflaţi de o parte şi de alta a unui pupitru; unul intonează cuvinte ciudate, citind de pe un papirus, iar celălalt scrie sârguincios.) Traduc din arabă, explică soţul meu. Din arabă în latină, iar de acolo, în franceză sau engleză. Maurii sunt izvorul marii cunoaşteri – al întregii matematici, al tuturor ştiinţelor. Cumpăr papirusurile şi pun să fie traduse. Aşa am reuşit să avansez într-ale cunoaşterii: mergând direct la izvor. Zâmbeşte, dintr-odată mulţumit de mine. Aşa cum am făcut şi cu tine: am mers direct la izvorul misterelor.

În mijlocul încăperii se află o masă uriaşă, pictată şi sculptată. Cu o exclamaţie de încântare, mă apropii s-o cercetez. E fermecătoare: ca o ţară mititică pe care ai vedea-o de sus dacă ai zbura pe deasupra ei în înaltul văzduhului, ca un vultur. Ţara e Franţa: văd zidul exterior al Parisului şi Sena străbătându-l, pictată într-un albastru azuriu. Văd Ile de Paris, un mic labirint de clădiri având formă de corabie, pe apele fluviului. Apoi pot vedea cum e împărţit ţinutul: jumătatea de sus a Franţei e vopsită în alb şi roşu, culorile Angliei, iar jumătatea de jos a fost lăsată necolorată; un drapel armagnac îl înfăţişează pe Charles, falsul rege, pe pământurile sale de la Chinon. O serie de zgârieturi arată unde au fost înfipte, cu repeziciune şi furie, micile steaguri ce au marcat marşul triumfător al Ioanei d'Arc prin jumătate din Franţa, victorie după victorie, chiar până lângă zidurile Parisului, cu numai doi ani în urmă.

— Întreaga Franţă ne aparţine de drept, spune soţul meu privind cu invidie ţinuturile verzi ce coboară până la Marea Mediterană. Şi va fi a noastră. Va fi a noastră! O voi câştiga, în numele lui Dumnezeu şi al regelui Henric!

Se apleacă în faţă şi, arătându-mi micile drapele cu emblema Sfântului Gheorghe ce reprezintă Anglia, care acoperă partea de răsărit a Franţei, îmi spune:

— Uite, înaintăm! Iar dacă ducele de Burgundia va rămâne loial şi un bun aliat, ne putem recâştiga pământurile din Maine. Dacă Delfinul e atât de neghiob încât să-l atace pe duce – şi cred că e – şi dacă reuşesc să-l conving pe duce să luptăm amândoi în acelaşi timp...

Se întrerupe, căci mă vede ridicând privirea.

— A, acelea sunt planetele mele, explică el de parcă ar fi stăpân pe cerul nopţii, aşa cum e stăpân pe Franţa.

De grinzile de lemn întretăiate ale plafonului e suspendat un grup de minunate sfere argintii, unele încercuite de halouri, altele cu bile mititele plutind în apropiere. Imaginea e atât de frumoasă, încât uit cu totul de hartă şi de steagurile campaniilor militare şi îmi prind mâinile una într-alta.

— O, ce frumos! Ce e asta?

Scutierului Woodville îi scapă un mic chicotit.

— Nu e un obiect de amuzament, răspunde sever soţul meu, dar apoi îi face semn unuia dintre secretari. Eh, fie, arată-i ducesei cerul la momentul naşterii ei.

Tânărul se apropie de noi.

— Iertare, Alteţă, când v-aţi născut?

Roşesc. La fel ca mai toate fetele, nu-mi cunosc data naşterii: părinţii mei nu s-au ostenit să consemneze ziua şi ora. Ştiu doar anul şi anotimpul, iar anotimpul îl ştiu numai pentru că mama a poftit foarte tare la sparanghel în timp ce mă purta în pântece şi jură că l-a mâncat prea necopt şi că durerea de burtă a declanşat naşterea mea.

— În anul 1416, primăvara, răspund. Poate în mai...

Tânărul scoate un papirus din bibliotecă şi-l întinde pe pupitrul cel înalt. Îl cercetează cu atenţie, după care întinde mâna şi trage de o manetă, apoi de alta şi de alta. Spre marea mea desfătare, sferele, cu halourile lor şi cu micuţele bile rotitoare, coboară de pe tavan şi se deplasează uşor până când ajung, pendulând slab, în poziţiile de pe cer în care se aflau la vremea naşterii mele. Aud un clinchet delicat şi văd că de funiile ce mişcă sferele sunt prinşi mici clopoţei de argint, astfel că mişcarea lor e însoţită de o melodie.

— Pot să prezic unde se vor afla planetele înainte de a porni la o bătălie, spune soţul meu. Încep campanii militare numai atunci când ele îmi spun că sorţii sunt favorabili. Însă

calculul pe hârtie ia multe ore şi e uşor să greşeşti. Aici am construit un mecanism la fel de frumos şi de regulat ca acela făcut de Dumnezeu când a aşezat astrele pe cer şi le-a pus în mişcare. Am făcut o maşinărie asemănătoare lucrării lui Dumnezeu Însuşi.

— Poţi face profeţii cu ajutorul lor? Poţi afla ce se va întâmpla?

El clatină din cap.

— Nu aşa cum nădăjduiesc că vei face tu. Eu pot afla când e momentul potrivit, însă nu şi ce roade va aduce. Pot vedea că steaua noastră e în urcare, dar nu şi rezultatul unei anumite bătălii. Iar cu vrăjitoarea Ioana n-am avut nici un fel de avertisment.

Secretarul înclină capul pe o parte cu tristeţe şi spune simplu:

— A ascuns-o de noi satana. N-a fost nici o întunecime, n-a apărut nici o cometă, nimic care să-i arate ascensiunea şi, slavă Domnului, nimic nu i-a marcat nici moartea.

Soţul meu încuviinţează clătinând capul, îşi strecoară mâna sub braţul meu şi mă conduce pe lângă secretar, îndepărtându-mă de masă.

— Fratele meu a fost sub semnul lui Marte, spune el. Căldură şi foc, dogoare şi uscăciune: un om născut să lupte şi să câştige bătălii. Fiul lui e umed şi rece, un om în floarea vârstei, dar în adâncul sufletului ca un copil, umed ca un bebeluş care bea lapte şi-şi udă scutecul. Trebuie să aştept ca astrele să împrumute foc cauzei lui, trebuie să studiez ce arme să-i pun în mână. E nepotul meu şi trebuie să-l călăuzesc. Sunt unchiul lui, iar el e regele meu. Trebuie să-l fac învingător. E datoria mea, destinul meu! Şi mă vei ajuta şi tu.

Woodville aşteaptă câteva clipe, apoi, văzând că stăpânul meu pare să se fi adâncit în gânduri, deschide larg uşa spre o altă încăpere, şi se dă la o parte ca să intrăm. Păşesc în odaia cu pardoseală de piatră şi miresmele străine îmi gâdilă nările. Se simte un iz acru, ca mirosul unei fierării – metal încins, dar şi ceva pătrunzător, acid. În aer pluteşte un fum usturător care-mi înţeapă ochii. În mijlocul încăperii se află patru bărbaţi cu şorţuri de piele tăbăcită, în faţa lor lucesc focuri de cărbune în mici mangaluri încastrate în bănci de piatră, iar vasele de bronz aşezate pe ele clocotesc ca oalele din bucătărie. Dincolo de ei văd, prin uşa deschisă ce dă într-o curte interioară, un flăcău dezbrăcat până la brâu care mânuieşte foalele unui cuptor, încingând un cuptor mare, care seamănă cu unul de copt pâine. Mă uit la Woodville, iar el îmi face

un semn liniştitor cu capul, ca pentru a spune „Nu te teme!“, însă camera emană un miros ca de sulf, iar cuptorul de afară luceşte roşiatic, precum intrarea în iad. Mă retrag cu un pas şi soţul meu râde văzându-mi paloarea feţei.

— N-ai de ce să te temi, ţi-am spus că nu vei avea de ce să te temi! Aici se încearcă reţetele, aici prepară pe rând un elixir sau altul. Afară făurim metalele şi apoi le aducem înăuntru ca să le testăm. Aici vom face argintul, aurul, însăşi viaţa!

— E foarte cald, rostesc cu glas pierit.

— Astea sunt focurile care fac apa să se transforme în vin, îmi explică el. Care fac fierul să se transforme în aur, iar ţărâna, în viaţă. Tot ce există în lume se îndreaptă spre o stare de puritate, de perfecţiune. Aici grăbim acest proces, aici aducem metalelor şi apelor schimbarea pe care o înfăptuieşte lumea însăşi în adâncul măruntaielor ei, de-a lungul veacurilor, cu ajutorul căldurii, cum e clocit un ou ca să iasă din el puiul de găină. Noi folosim temperaturi mai mari şi iuţim procesul. Aici ne putem pune la încercare cunoştinţele şi aici vedem ce învăţăm. Acesta e miezul muncii mele de o viaţă.

Afară, în curte, cineva scoate din jăraticul cuptorului o bară de metal încinsă până la roşu şi începe s-o turtească prin lovituri de ciocan.

— Gândeşte-te numai cum ar fi dacă aş putea face aur! spune el cu jind. Dacă aş putea să iau fier şi să-l purific, aşa încât focul să consume şi apa să spele orice urmă de metal de rând din el şi să obţinem galbeni! Aş putea să tocmesc soldaţi, să întăresc apărarea, să hrănesc Parisul! Dacă aş avea monetăria mea şi mina mea de aur, aş putea să cuceresc toată Franţa pentru nepotul meu şi s-o păstrez pe vecie!

— E cu putinţă?

— Ştim că se poate face. Ba chiar s-a făcut de multe ori, dar întotdeauna în taină. Toate metalele au aceeaşi natură, totul e făcut dintr-unul şi acelaşi lucru: în cărţi i se spune „prima materie“ sau „materia întunecată“. Din ea e făcută lumea. Noi trebuie s-o făurim din nou. Aşadar, luăm materie întunecată şi o rafinăm iarăşi şi iarăşi. O facem să-şi îmbrace natura cea mai pură şi mai bună. (Se opreşte şi-mi priveşte chipul nedumerit.) Ştii că din sucul obţinut din struguri se face vin?

Dau din cap că da.

— Orice ţăran francez poate să facă aşa ceva. Mai întâi ia strugurii şi-i zdrobeşte ca să scoată sucul din ei. Ia un fruct – un lucru solid, ce creşte pe viţa de vie – şi îl transformă

în lichid. Transformarea asta e alchimie. Pe urmă pune sucul la păstrare și lasă viața din el să-l transforme în vin. Alt lichid, dar cu proprietăți foarte diferite față de ale sucului. Eu pot merge mai departe. Am făcut încă o transformare, chiar aici. Pot să obțin din vin o esență de o sută de ori mai tare decât vinul, care ia foc când apropii o flacără de ea și care vindecă omul de melancolie și de umorile apoase. E un lichid, dar e fierbinte și uscat. Noi îl numim *aqua vitae* – apa vieții. Deja pot face toate astea, pot să transform sucul în *aqua vitae*. Aurul e doar pasul următor – aurul obținut din fier.

— Și eu ce trebuie să fac? întreb neliniștită.

— Azi, nimic. Dar poate că mâine sau poimâine oamenii vor avea nevoie să vii să torni niște lichid dintr-un flacon, să mesteci într-un vas ori să cerni niște praf. Nimic mai mult, lucruri pe care le puteai face și în lăptăria mamei tale.

Mă uit la el fără să înțeleg. Îmi explică:

— De atingerea ta am nevoie. Atingerea ta pură.

Unul dintre oameni, care urmărise până atunci lichidul dintr-un balon de sticlă clocotind și scurgându-se apoi printr-un tub într-un vas rece, așezat pe un pat de gheață, lasă lucrul deoparte și vine spre noi, ștergându-și mâinile de șorț și înclinându-se în fața soțului meu.

— Fecioara! rostește acesta arătând spre mine, de parcă aș fi un obiect, exact ca lichidul din balon sau fierul din cuptor, făcându-mă să tresar când îl aud că-mi dă numele Ioanei. Am promis și m-am ținut de cuvânt. Am găsit-o. Fiica Melusinei și fecioară neatinsă de bărbat.

Întind mâna în semn de salut, dar bărbatul se retrage cu o tresărire, apoi râde de sine însuși și-i spune soțului meu zâmbind:

— Nici nu îndrăznesc s-o ating. Nu, chiar nu pot!

Duce în schimb mâna la spate, face o plecăciune foarte adâncă și mi se adresează direct:

— Fiți bine venită, lady Bedford! Prezența voastră aici e necesară de multă vreme. V-am așteptat, am nădăjduit că veți veni. Veți aduce cu voi armonia, veți aduce cu voi puterea lunii și a apei, iar atingerea voastră va purifica totul.

Îmi mut greutatea corpului de pe un picior pe celălalt, stingherită, și arunc o privire spre soțul meu, care se uită la mine cu o privire de încuviințare înflăcărată.

— Am găsit-o și am înțeles imediat ce rol ar putea să aibă, spune el. Ce ar putea să facă. Am știut că ar putea fi Luna

pentru noi. Are apă în vene şi inima pură. Cine ştie de câte nu e în stare?

— Poate să facă profeţii? întreabă cu înfocare omul.

— Spune că n-a încercat niciodată, dar a văzut deja viitorul, răspunde soţul meu. O punem la încercare?

— În bibliotecă.

Omul porneşte în fruntea noastră pe uşa dintre încăperi. Soţul meu pocneşte din degete şi cei doi învăţaţi se retrag într-o odaie lăturalnică, în timp ce alchimistul şi Woodville scutierul dau pânza la o parte de pe cea mai mare oglindă din câte am văzut – perfect rotundă, înrămată, din argint lucios, ca o lună plină.

— Închideţi obloanele şi aprindeţi lumânările! cere soţul meu. Are respiraţia întretăiată; îi aud emoţia din glas şi asta mă sperie. De jur împrejurul meu sunt aşezate lumânări, astfel că mă trezesc într-un cerc de foc. Stau aşezată în faţa oglinzii celei mari. Lumina flăcărilor pâlpâitoare şi dănţuitoare din jurul meu e atât de puternică, încât aproape că nu mai văd nimic.

— Întreab-o tu, îi spune alchimistului soţul meu. Dumnezeu mi-e martor că aproape mi-a pierit glasul de emoţie. Dar n-o obosi din cale-afară de tare! Să vedem doar dacă are darul.

— Uitaţi-vă în oglindă, îmi cere cu glas scăzut omul. Uitaţi-vă în oglindă şi lăsaţi-vă să visaţi. Ce vedeţi, Fecioară?

Mă uit în oglindă. De bună seamă, e limpede ce văd, nu? Mă văd pe mine însămi, îmbrăcată cu o rochie de catifea după ultima modă, cu o bonetă cu colţurile ridicate, cu părul auriu prins într-o împletitură deasă de o parte şi de alta a feţei şi cu cei mai frumoşi pantofi din piele albastră. Nu m-am mai aflat niciodată înaintea unei oglinzi care să mă înfăţişeze propriei priviri, întreagă, în mărime naturală. Îmi ridic puţin poala rochiei ca să-mi admir pantofii, iar alchimistul tuşeşte uşor, sec, ca pentru a-mi aduce aminte să mă păzesc de deşertăciune.

— Ce vedeţi când priviţi în adâncul oglinzii, ducesă?

Îndărătul meu şi în lateral bate lumina năucitoare a lumânărilor, atât de puternică încât îmi despoaie de culoare rochia, ba chiar şi pantofii albaştri, chiar şi rafturile şi cărţile din spatele meu, care devin, sub ochii mei, mai întunecate şi mai neclare.

— Priviţi în adâncul oglinzii şi spuneţi-ne ce vedeţi, mă îndeamnă iarăşi omul, pe un ton scăzut. Spuneţi-ne ce vedeţi, lady Bedford. Ce vedeţi?

Lumina e copleşitoare, prea intensă ca să văd ceva – năucită de sutele de lumânări, nu-mi văd nici măcar propriu chip.

Dar dintr-odată o văd pe ea, la fel de limpede ca-n ziua în care am lenevit pe malul șanțului de apărare, la fel de luminoasă ca atunci când era vie și râdea, înaintea clipei în care a tras cartea cu *Le Pendu*, în costumul lui albastru, ca pantofii mei.

— Ioana, rostesc încet, cu jale adâncă. O, Ioana! Fecioara!

Mă zbat să mă deștept pe de-a-ntregul, pe fundalul zgomotului ca de aplauze făcut de alchimistul care stinge lumânările cu palmele. Pesemne că unele dintre ele s-au răsturnat când am căzut leșinată. Scutierul Woodville mă ține în brațe, îmi sprijină capul, iar soțul meu îmi stropește fața cu apă rece.

— Ce ai văzut? vrea să știe stăpânul meu de îndată ce deschid pleoapele tremurătoare.

— Nu știu.

Un imbold subit de frică mă previne, din cine știe ce motiv. Nu vreau să-i spun. Nu vreau să rostesc numele Ioanei în fața celui care a ars-o de vie.

— Ce a spus? întreabă el, sfredelindu-i cu privirea pe scutier și pe alchimist. Ce a spus în cădere? A spus ceva, am auzit ceva. Ce a spus?

— A spus „Fecioara"? întreabă alchimistul. Așa mi s-a părut.

Se uită amândoi la Woodville, care minte cu ușurință:

— A spus „facerea".

— Oare la ce se referea? (Ducele se uită la mine.) La ce te-ai referit? La ce, Jacquetta?

— Să fie oare vorba de universitatea Alteței Voastre de la Caen? întreabă Woodville. Cred că a spus „Caen" și apoi „facerea".

— Am văzut universitatea pe care vrea s-o construiască Alteța Voastră la Caen, intervin prinzând din zbor ideea. Terminată, minunat de frumoasă. De asta am spus „facerea".

El zâmbește cu mulțumire și spune încurajat:

— Ei, e o viziune bună. O imagine fugitivă, plăcută, a unui viitor lipsit de primejdii și fericit. E o veste bună! Și, cel mai important dintre toate, am văzut că e în stare.

Întinde brațul și mă ajută să mă ridic în picioare, după care i se adresează alchimistului cu un zâmbet triumfător:

— O voi aduce înapoi mâine, după liturghie și după ce dejunează. Să-i aduceți un jilț pe care să șadă data viitoare și să pregătiți camera pentru ea. Vom vedea ce ne poate spune. Însă are darul, nu?

— Fără doar și poate, încuviințează alchimistul. Voi avea totul pregătit.

Se înclină și se întoarce în odaia din urmă. Woodville ridică restul lumânărilor și le stinge, iar stăpânul meu îndreaptă oglinda. Mă sprijin preț de o clipă de o arcadă aflată între două rafturi ale bibliotecii; soțul meu ridică privirea și mă vede.

— Vino aici!

Îmi face semn spre mijlocul arcadei și mă urmărește cu privirea, câtă vreme eu fac ce mi se spune. Stau nemișcată, încadrată de arcadă, întrebându-mă ce vrea de data asta. El mă privește fix, de parcă aș fi un tablou sau o tapiserie, de parcă m-ar vedea ca pe un obiect, un lucru nou ce trebuie înrămat sau tradus, așezat pe raft. Îngustează pleoapele, cu aerul că mă studiază ca pe un peisaj ori ca pe o statuie cumpărată de el.

— Mă bucur nespus de mult că te-am luat de soție! rostește el, fără pic de afecțiune în glas, ci doar pe tonul satisfăcut al celui care a adăugat un obiect la frumoasa lui colecție, și încă la un preț bun. Oricât m-ar costa asta în privința relațiilor cu Burgundia sau cu oricine, mă bucur nespus de mult că te-am luat de soție. Ești comoara mea!

Arunc o privire neliniștită spre Richard Woodville, care a auzit acest discurs de luare în posesie, dar el e ocupat, așezând la loc pânza peste oglindă, și pare cu desăvârșire surd.

În fiecare dimineață, milord mă însoțește până în bibliotecă, unde sunt așezată în fața oglinzii, se aprind lumânări de jur împrejurul meu și mi se cere să privesc în adâncul ei luminos și să spun ce văd. Descopăr că intru într-o stare ca de năuceală, fără să adorm de-a dreptul, dar aproape visând, și uneori îmi apar viziuni extraordinare pe suprafața argintie, unduitoare a oglinzii. Văd un prunc în leagăn, văd un inel în formă de coroană de aur atârnând de o sfoară din care picură apa, iar într-o dimineață întorc spatele oglinzii cu un strigăt, căci văd o bătălie și în spatele ei alta, un șir lung de bătălii și soldați care mor, învăluiți în ceață, întinși pe zăpadă, îngrămădiți în curtea unei biserici.

— Ai văzut stindardele? întreabă imperios soțul meu în timp ce mi se pune în mână un pahar cu bere slabă. Bea! Ai văzut stindardele? N-ai spus nimic clar. Ai văzut unde se dădeau bătăliile? Puteai deosebi armatele una de alta?

Clatin din cap.

— Ai văzut despre ce oraş era vorba? L-ai recunoscut? Hai să vedem dacă-mi poţi arăta oraşul pe hartă. Crezi că se întâmplă chiar acum sau e o viziune din viitorul îndepărtat?

Mă trage lângă masa ce-mi înfăţişează mica lume a Franţei şi mă uit, năucă, la peticele diferit colorate în funcţie de stăpân şi la dealurile unduitoare.

— Nu ştiu, îi spun. Am văzut ceaţă şi o armată care lupta în susul unui deal. Am văzut zăpadă înroşită de sânge. Am văzut o regină cu calul ei la o fierărie, iar fierarul punea potcoavele calului invers.

El mă priveşte cu aerul că ar vrea să mă scuture puţin, ca să-mi stimuleze coerenţa, şi spune pe un ton foarte scăzut:

— Asta nu-mi foloseşte la nimic, fetiţo! De blesteme pot să am parte la orice târg de sâmbătă. Am nevoie să aflu ce se va întâmpla anul ăsta. Am nevoie să aflu ce se va întâmpla în Franţa. Am nevoie de numele oraşelor şi de numărul rebelilor. Am nevoie să aflu în amănunt!

Mă uit la el amuţită. I s-a întunecat chipul de enervare din cauza mea.

— Încerc să salvez un regat! continuă el. Vreau mai mult decât ceaţă şi zăpadă! Nu m-am însurat cu tine ca să-mi vorbeşti despre regine cu caii potcoviţi invers. Ce mai urmează? Sirene în sala de baie?!

Clatin din cap. Cu mâna pe inimă, nu ştiu nimic.

— Jacquetta, jur că te vei căi dacă mă sfidezi! îmi spune pe un ton ameninţător, abia reţinut. Munca noastră e prea importantă ca să faci tu pe zănatica!

— Poate ar fi bine să n-o supunem la eforturi prea mari? sugerează Woodville adresându-se rafturilor cu cărţi. Poate e prea mult pentru ea să facă asta în fiecare zi. E tânără şi neobişnuită cu asemenea muncă, atâta tot. Poate ar trebui s-o instruim treptat, ca pe un şoim tânăr. S-o lăsăm să facă plimbări călare şi pe jos dimineaţa şi s-o punem să facă profeţii, poate, doar o dată pe săptămână?

— Nu şi dacă primeşte un avertisment! răbufneşte ducele. Nu şi dacă ceea ce vede se întâmplă acum! Nu se poate odihni dacă ne paşte primejdia! Dacă bătălia asta în ceaţă şi-n zăpadă va fi purtată în această iarnă, în Franţa, trebuie să aflăm acum!

— Ştiţi bine că Delfinul n-are armele necesare şi nici aliaţii necesari ca bătălia să se dea acum, spune Woodville întorcându-se spre el. Nu se poate să fie un avertisment pentru

viitorul apropiat, e precis un vis înspăimântător despre viitorul îndepărtat. Mintea ei e inundată de teama de război, noi înşine am înspăimântat-o. Noi i-am insuflat viziunile. Dar avem nevoie să-şi limpezească mintea. Trebuie să-i oferim puţină linişte, ca să poată fi un izvor curat pentru noi. Aţi cumpărat-o... (Se poticneşte şi se corectează.) Aţi găsit-o neîntinată. Trebuie să avem grijă să nu tulburăm apele.

— O dată pe lună! intervine pe neaşteptate alchimistul. Aşa cum spuneam la început, milord, ar trebui să vorbească atunci când elementul ei e în creştere: în ajunul craiului-nou. E o făptură a lunii şi a apei. Va vedea cel mai limpede şi va vorbi cel mai limpede când luna e în creştere. Ar trebui să lucreze în acele zile, cu luna în creştere.

— Ar putea să vină seara, la lumina lunii, rosteşte soţul meu gândind cu voce tare. Asta s-ar putea să ne fie de ajutor.

Mă cercetează cu un aer critic cum stau pe jilţ sprijinită de spetează, cu mâna pe fruntea care-mi pulsează dureros, şi-i spune lui Woodville:

— Ai dreptate. I-am cerut prea mult şi prea repede. Scoate-o la plimbare călare, du-o pe malul râului. Săptămâna viitoare pornim spre Anglia. Putem face drumul în etape uşoare. E palidă, are nevoie de odihnă. Scoate-o la aer în dimineaţa asta! (Îmi zâmbeşte.) Nu sunt un stăpân dur, Jacquetta, deşi sunt multe de făcut şi vreau să le fac repede. Poţi petrece o vreme făcând ce-ţi doreşti. Du-te la grajduri; vei vedea că ţi-am pregătit o surpriză acolo.

Sunt atât de uşurată că pot pleca din odaia aceea, încât uit să spun „mulţumesc“ şi abia când se închide uşa în urma noastră mă cuprinde curiozitatea.

— Ce mi-a pregătit milord la grajduri? îl întreb pe Woodville.

Acesta mă însoţeşte, cu jumătate de pas în urma mea, pe scara circulară ce duce din galerie la curtea interioară pietruită, pe care o traversăm, trecând pe lângă armurărie, către curtea grajdurilor. Servitorii care duc legume la bucătărie şi măcelarii cu pulpe mari de vacă pe umeri se retrag din faţa mea şi se înclină. Lăptăriţele care vin de pe câmp cu găleţile legănându-se pe cobiliţe fac reverenţe atât de adânci, încât căldările zăngănesc pe caldarâm. Nu bag în seamă aceste lucruri, abia dacă le

văd. Sunt ducesă doar de câteva săptămâni, însă m-am obişnuit deja cu plecăciunile exagerate care mă precedă oriunde aş merge şi cu rostirea numelui meu într-un murmur respectuos.

— Care v-ar fi cea mai mare dorinţă? mă întreabă Woodville.

Cel puţin el nu mă slujeşte într-o tăcere plină de teamă şi respect. Are încrederea în sine născută din faptul că s-a aflat la dreapta soţului meu încă din copilărie. Tatăl lui l-a slujit pe regele Henric al V-lea al Angliei şi apoi pe soţul meu, ducele, iar acum Woodville, crescut în serviciul ducelui, e cel mai de încredere şi cel mai iubit dintre toţi scutierii, comandantul garnizoanei de la Calais, căruia i s-a încredinţat cheia Franţei.

— O litieră nouă? întreb. Una cu perdele aurii şi blănuri?

— Poate. Ce v-aţi dori cu adevărat, mai mult decât orice?

Tac câteva clipe.

— Mi-a dăruit un cal? Un cal nou, numai al meu?

— Ce culoare v-ar plăcea să aibă calul? întreabă el îngândurat.

— Cenuşiu! spun cu jind. Un cal frumos, cenuşiu bălţat, cu coama ca de mătase albă şi ochi negri interesanţi.

— Interesanţi?! repetă el înăbuşindu-şi râsul. Ochi interesanţi?

— Ştii la ce mă refer: ochi care-ţi dau impresia că acel cal te înţelege, că gândeşte.

— De fapt, chiar ştiu la ce vă referiţi, încuviinţează el.

Îmi oferă braţul ca să mă conducă pe lângă o căruţă încărcată cu suliţe; trecem pe lângă armurărie, unde mai-marele însărcinat cu armele numără cu ajutorul unei vergele de răboj suliţele proaspăt sosite. Sunt descărcate cu sutele, cu miile – reîncepe sezonul campaniilor militare. Nu-i de mirare că soţul meu mă aşază în fiecare zi în faţa oglinzii şi mă întreabă care e locul cel mai potrivit în care să ne pregătim atacul. Suntem în război, un război neîncetat, şi nici unul dintre noi n-a trăit vreodată într-o ţară în care să domnească pacea.

Trecem pe sub bolta ce dă spre grajduri şi Woodville face un pas înapoi ca să-mi poată privi chipul în timp ce eu cercetez curtea. Fiecare cal din gospodărie are o boxă orientată cu faţa spre sud, astfel încât pietrele zidurilor să fie încălzite de soare cât e ziua de lungă. Văd cei patru cai de luptă mari ai soţului meu, cu capul atârnând pe deasupra porţii. Văd calul puternic pentru turnir al lui Woodville şi ceilalţi cai pe care-i foloseşte la vânătoare şi la drumurile de solie şi apoi mai văd, mai mic decât al celorlalte animale, cu urechi vioaie care se întorc cu mişcări iuţi într-o parte şi într-alta, capul perfect

modelat al unei iepe cenușii, într-o nuanță atât de deschisă, încât pare aproape argintie în curtea scăldată de soare.

— E a mea? îi șoptesc lui Woodville. Iapa e pentru mine?

— E a voastră, răspunde el aproape reverențios. La fel de frumoasă și de viță la fel de aleasă ca stăpâna ei.

— O iapă?

— Desigur.

Înaintez spre ea și o văd ciulind urechile ca să-mi asculte pașii și vocea liniștitoare în timp ce mă apropii. Woodville îmi pune în mână o coajă de pâine; mă opresc lângă iapă și-i admir ochii negri, parcă lichizi, fața minunat de netedă, coama argintie a animalului pe care l-am descris, aflat acum chiar în fața mea, de parcă aș fi făcut o vrajă și i-aș fi dat viață prin simpla putere a dorinței. Întind mâna, iar ea mi-o adulmecă, cu nările fremătând, și pe urmă culege delicatesa cu buzele din palma mea. Îi simt mirosul pielii calde, izul de ovăz al răsuflării, mireasma plăcută de grajd din spatele ei.

Woodville îmi deschide portița boxei și intru fără nici o șovăială. Iapa se ferește puțin ca să-mi facă loc, întoarce capul și mă adulmecă – buzunarele rochiei, centura, mânecile lungi, apoi umerii, gâtul și fața. În timp ce mă miroase, mă întorc cu fața spre ea: parcă am fi două animale la prima întâlnire față-n față. Apoi întind mâna cu o mișcare înceată, blândă, iar ea lasă capul în jos s-o dezmierd.

Are gâtul cald, părul mătăsos, pielea din spatele urechilor moale și fină; mă lasă s-o trag ușor de coamă în creștetul capului, să-i mângâi fața, apoi înalță capul și-i ating nările fremătând, pielea moale și delicată a botului, buzele calde, strânse, și-i cuprind în căușul palmei rotunjimea bărbiei.

— Ce văd e dragoste? întreabă încet Woodville din prag. De aici așa pare.

— Dragoste, răspund șoptit.

— Prima voastră dragoste, întărește el.

— Singura mea dragoste, îi șoptesc iepei.

El râde ca un frate îngăduitor.

— Atunci trebuie să compuneți o poezie și să veniți să i-o cântați ca o femeie trubadur, o trubaduriță. Dar cum o cheamă pe frumoasa voastră domniță?

Mă uit îngândurată la iapa care se depărtează de mine fără zgomot și ia o gură de fân. Ierburile zdrobite emană un miros de pajiște.

— Mercur. Cred că-i voi spune Mercur.

El îmi aruncă o privire cam ciudată și răspunde:

— Nu-i un nume prea grozav. Alchimiștii vorbesc mereu despre Mercur, cel cu formă schimbătoare, mesagerul zeilor, unul dintre cele trei mari ingrediente ale muncii lor. Câteodată Mercur e de ajutor, alteori nu – un partener al Melusinei, zeița apei, care-și schimbă și ea forma. Un mesager pe care trebuie să-l folosești dacă n-ai alții, dar nu întotdeauna de încredere.

Ridic din umeri și spun cu hotărâre:

— Nu mai vreau alchimie! Ajunge că o întâlnesc peste tot, nu trebuie s-o întâlnesc și în curtea grajdurilor. Îi voi spune Merry, dar vom ști amândouă care e adevăratul ei nume.

— Voi ști și eu, spune el.

Însă i-am întors deja spatele ca să trag din iesle câteva mănunchiuri de fân și să i le ofer iepei:

— Tu nu contezi, remarc.

Ies călare pe iapa mea în fiecare dimineață, cu o suită înarmată, alcătuită din zece soldați în față și zece în urma mea, și cu Woodville lângă mine. Străbatem străzile Parisului ferindu-ne privirea de cerșetorii care mor de foame în șanțuri și ignorând oamenii care întind mâini imploratoare spre noi. Orașul e stăpânit de o sărăcie cumplită, iar așezările de la țară sunt dărăpănate, țăranii nu-și pot aduce alimentele la piață și lanurile sunt călcate în picioare permanent de o armată sau de cealaltă. Bărbații fug din sate și se ascund în păduri, de teamă că vor fi luați la oaste ori spânzurați pentru trădare, așa că au rămas doar femeile ca să muncească pământul. Pâinea în oraș costă mai mult decât poate câștiga un om și, în plus, nu există altă slujbă decât cea de oștean, iar englezii au întârziat iarăși cu solda. Woodville dă ordin să străbatem străzile la galop ușor, nu doar de teama cerșetorilor, ci și de frica bolilor. Predecesoarea mea, ducesa Anne, a murit de friguri după ce a vizitat spitalul. Acum, stăpânul meu jură că nu va îngădui nici măcar să vorbesc cu un sărac, așa că Woodville mă conduce în goană pe străzi și nu-mi trag răsuflarea decât după ce ieșim pe porțile orașului și străbatem locurile care au fost cândva grădini roditoare – pământul arat, fertil, aflat între zidurile orașului și fluviu. Woodville le poruncește abia atunci soldaților înarmați să se oprească, să descalece

şi să ne aştepte, în timp ce noi coborâm pe malul fluviului şi pornim pe drumul ce duce de-a lungul lui, ascultând apa, de parcă am fi un cuplu aflat la plimbare, la ţară, pe vreme de pace.

Mergem unul lângă altul într-o atmosferă de tovărăşie şi nu discutăm despre nimic important. Îmi dă sfaturi de călărie, fiindcă n-am mai încălecat niciodată un cal atât de ales ca Merry; îmi arată cum să-mi îndrept ţinuta în şa şi s-o strunesc, aşa încât să-şi arcuiască gâtul şi să lungească pasul. Îmi arată cum se călăreşte într-o şarjă de cavalerie, aplecat peste gâtul calului, repezindu-se pe drum în faţa noastră, apoi întorcându-se în ropot tunător de copite şi oprindu-se în ultima clipă, făcând-o pe Merry să sară într-o parte şi să tropăie pe loc. Mă învaţă să sar, descălecând ca să tragă crengi de copac rupte pe drumul pustiu şi construind grămezi tot mai înalte pe măsură ce-mi sporeşte încrederea. Mă învaţă exerciţiile deprinse de la tatăl lui pe drumurile Angliei – exerciţii de călărie ce îmbunătăţesc echilibrul şi sporesc curajul: să stau în şa într-o parte, ca o fată pe şaua secundară, să mă lungesc pe spatele calului, cu capul înainte şi cu şaua sub şale, în timp ce calul merge la pas, să stau în şa cu spatele foarte drept şi să ridic spre cer un braţ, apoi celălalt, să mă ghemuiesc ca să ating scările – orice lucru care-l obişnuieşte pe cal cu ideea că trebuie să meargă înainte cu pas egal şi sigur, indiferent ce ar face călăreţul sau ce s-ar întâmpla în jur.

— Calul meu m-a dus nu doar o dată la loc sigur când eram rănit şi habar n-aveam unde mergem, îmi spune Richard. Iar tatăl meu ţinea stindardul în faţa lui Henric al V-lea a Angliei, aşa că mergea la galop tot timpul, doar cu o mână pe hăţuri. Nu veţi călări niciodată în bătălie, însă am putea avea necazuri pe drum, aici sau în Anglia, şi e bine de ştiut că Merry vă va purta în orice condiţii.

Descalecă, îmi ia scările şi le încrucişează pe sub burta iepei, astfel încât să nu ajung la ele.

— Mergem un kilometru şi jumătate la trap, fără scări. Ca să vă îmbunătăţiţi echilibrul.

— Ce fel de necazuri am putea să avem pe drum? întreb în timp ce el încalecă la loc.

Woodville ridică din umeri.

— Nu mai departe de acum câţiva ani, s-a pus la cale o ambuscadă pentru duce, în timp ce se întorcea la Paris, iar el şi ducesa Anne au fost nevoiţi să intre pe potecile din pădure

şi să ocolească tabăra inamicului. Şi am auzit că, mai nou, drumurile din Anglia sunt la fel de primejdioase ca acelea din Franţa. Umblă hoţi şi tâlhari la drumul mare prin toată Anglia, iar în apropiere de coastă există şi piraţii, care coboară la ţărm, iau captivi şi-i vând ca sclavi.

Pornim la pas. Mă aşez mai bine în şa, iar Merry îşi îndreaptă urechile în faţă.

— Regele Angliei de ce nu veghează asupra pământurilor sale?

— E un copil – ţara e condusă de celălalt unchi al său, Humphrey, ducele de Gloucester. Stăpânul meu şi ducele de Gloucester sunt unchii regelui şi regenţi, unul al Franţei, celălalt al Angliei, până când regele va lua puterea în mâini.

— Şi când o va lua?

— La drept vorbind, ar fi trebuit s-o ia deja, spune Woodville. Are doisprezece ani – încă un băieţandru, dar destul de mare pentru a domni, cu sfetnici buni. A fost încoronat la catedrala Notre Dame din Paris şi, în Anglia, are parlament şi un Consiliu al Coroanei care au jurat să i se supună. Dar ascultă de sfatul unchiului său, ducele de Gloucester, şi de al tuturor prietenilor acestuia, iar pe urmă cardinalul Beaufort, şi el rudă cu regele, un om foarte puternic şi convingător, îl face să se răzgândească. Cei doi îl plimbă când într-o parte, când în cealaltă, iar pe stăpânul nostru, ducele de Bedford, nu-l vede niciodată, aşa că el nu poate face altceva decât să-i scrie şi să încerce să-l ţină pe un singur drum. Se spune că regele face aşa cum îi spune cel cu care stă de vorbă ultimul. Dar oricum, chiar dacă ar fi mai vârstnic sau mai hotărât, n-ar exista bani pentru a plăti apărarea ţării de pericolele dinspre mare, iar lorzii englezi nu se îngrijesc să aplice litera legii în ţinuturile lor, aşa cum ar trebui. Acum trecem la trap.

Aşteaptă să-mi strâng bine picioarele în jurul lui Merry, iar ea porneşte înainte la trap, cu mine atârnând greoaie în şa, ca un cavaler gras.

— E bine! Spune el. Acum la galop uşor.

— Ai spus la trap!

— Vă descurcaţi prea bine, îmi răspunde el zâmbind larg.

O îmboldesc pe Merry şi ea trece la galopul ei uşor, cu pas iute. Mi-e puţin teamă fiindcă nu am scările ca să-mi păstrez echilibrul, dar Woodville are dreptate: pot să rămân în şa strângând bine picioarele. Înaintăm la galop uşor pe

drumul de pe malul apei până când el face semn cu mâna să încetinesc şi apoi să mă opresc.

— De ce trebuie să învăţ treaba asta? întreb cu răsuflarea întretăiată, în timp ce el descalecă pentru a-mi dezlega scările.

— În caz că vă pierdeţi scările ori se rupe una dintre ele sau dacă într-o bună zi trebuie să fugim călare şi putem găsi cai, dar nu şi şei. E bine să fiţi pregătită pentru orice! Mâine vom exersa călăritul fără şa. Vă voi transforma într-o adevărată călăreaţă! Deja puteţi face faţă unui drum lung.

Se aruncă în şaua proprie şi întoarcem caii înspre casă.

— Şi lorzii englezi de ce nu se îngrijesc să aplice litera legii în toată ţara? întreb reluând firul conversaţiei. În Franţa există două rânduri de legi şi doi regi, dar cel puţin lorzii se supun regelui care domneşte în regiunea lor.

— În Anglia, fiecare îşi face propriul mic principat. Lorzii se folosesc de asemenea vremuri frământate ca de un paravan, ca să-şi slujească propriile interese, să obţină pământuri, să se lupte cu vecinii lor. Când tânărul rege hotărăşte în cele din urmă să ia puterea în mâini, va descoperi că trebuie să-i înfrunte tocmai pe cei care ar trebui să-i fie prieteni şi sfătuitori. Şi atunci va avea nevoie de milord, ducele, alături de el.

— Va trebui să mergem în Anglia şi să trăim acolo? Va trebui să trăiesc în Anglia? îl întreb neliniştită.

— Acela e căminul nostru, spune el simplu. Chiar şi în cele mai rele condiţii, un hectar de pământ englezesc face cât zece hectare de pământ franţuzesc.

Mă uit la el cu un aer inexpresiv şi răspund:

— Voi toţi, englezii, sunteţi la fel: credeţi că sunteţi binecuvântaţi cu harul divin pentru simplul motiv că aţi avut arcul cel lung la Agincourt!

— Aşa şi e, răspunde el râzând. Credem şi pe bună dreptate: suntem binecuvântaţi cu harul divin. Şi poate că după ce ajungem în Anglia voi avea timp să vă arăt căminul meu. Şi poate că atunci veţi fi de acord cu mine.

Simt un mic fior de plăcere, ca şi cum ar urma să mi se întâmple ceva minunat.

— Unde e căminul tău?

— În Grafton, ţinutul Northamptonshire, răspunde el, pe un ton vădit afectuos. Probabil cea mai frumoasă zonă rurală, în cea mai bună dintre toate ţările lumii.

Mai facem o încercare cu profeţia în faţa oglinzii, înainte ca aceasta să fie împachetată pentru a ne însoţi în călătoria spre Anglia. Stăpânul meu e dornic să-i prezic că poate să părăsească Franţa fără nici un pericol. Pretendentul armagnac la tron nu are nici bani, nici armată şi e prost sfătuit de curtea sa alcătuită din favoriţi, dar chiar şi aşa, milord John se teme că dacă pleacă în Anglia, nu va exista nimeni în stare să păstreze Franţa împotriva acestui om care susţine că e rege. Dau greş cu totul în datoria mea de soţie, aceea de a-l sfătui: nu văd nimic. Sunt aşezată pe un jilţ şi privesc lumina puternică a lumânărilor reflectată în oglindă până mă ia ameţeala şi – departe de a leşina – mă pândeşte pericolul de a adormi. Stăpânul meu stă două ore în picioare, în spatele meu şi-mi scutură umărul când mă vede lăsând bărbia în piept, până când alchimistul spune încet:

— Nu cred, milord, că-i vor apărea astăzi viziuni.

Ducele se răsuceşte pe călcâie şi pleacă din cameră ţeapăn, fără să-mi adreseze un cuvânt. Alchimistul mă ajută să mă ridic de pe jilţ, iar Woodville stinge lumânările şi deschide obloanele ca să iasă fumul din odaie. Secera subţire a craiului-nou se uită la mine de afară; fac o reverenţă, învârt monedele din buzunăraşul meu şi-mi pun o dorinţă. Alchimistul schimbă o privire cu Woodville, cu aerul că au petrecut toată seara cu o ţărăncuţă care face reverenţe lunii noi şi-şi doreşte un iubit, însă n-are pic de învăţătură şi nici o viziune şi iroseşte timpul tuturor.

— N-are importanţă, rosteşte vesel Woodville oferindu-mi braţul. Dimineaţă pornim spre Anglia şi nu vi se va cere să mai încercaţi decât peste o lună.

— Ducem oglinda cu noi? întreb neliniştită.

— Oglinda şi o parte din cărţi. Dar vasele, cuptorul şi fierăria rămân aici, desigur. Ceilalţi îşi vor continua munca în lipsa noastră.

— Descoperă vreodată ceva?

El încuviinţează.

— O, da, milord a rafinat argintul şi aurul la un nivel de puritate mai înalt decât a reuşit oricine până acum. Lucrează la obţinerea de metale noi, combinaţii noi, cu tărie şi flexibilitate mai mare. Şi desigur, dacă ar reuşi să obţină chiar piatra...

— Piatra?

— I se spune „piatra filozofală“, cea care transformă metalul în aur, apa în elixirul vieţii şi îi oferă posesorului ei viaţa veşnică.

— Există aşa ceva?

Woodville ridică din umeri.

— A fost descrisă de multe ori, e bine-cunoscută în vechile manuscrise pe care le-a tradus el aici. În toată creştinătatea şi în Orient există sute, poate mii de oameni care trudesc chiar în clipa asta s-o obţină. Dar milord e înaintea tuturor. Dacă ar reuşi s-o găsească, dacă l-aţi ajuta s-o găsească, am putea aduce pacea în Franţa şi în Anglia.

Zgomotul făcut de toată suflarea castelului, care împachetează şi se pregăteşte de o mare călătorie, mă trezeşte în zori; merg la capelă ca să ascult liturghia de dimineaţă, în timp ce soarele se ridică pe cer. Preotul termină slujba şi începe să împacheteze tablourile sfinte, crucea şi chivotul. Luăm cu noi aproape totul.

În odăile mele, doamnele de companie îmi împăturesc rochiile în marile cufere de călătorie, după care cheamă pajii să le lege cu funii şi valeţii să le pună pecetea. Cutiile cu giuvaieruri le vor duce ele însele, iar blănurile mele vor fi păzite de valeţii casei. Nimeni nu ştie cât vom rămâne în Anglia. Woodville devine foarte rezervat când îl întreb. În mod clar, soţul meu nu e sprijinit aşa cum ar trebui de către nepotul lui, regele, şi nici nu primeşte toţi banii pe care ar trebui să-i primească de la parlamentul englez, care trebuie să strângă birurile pentru războiul din Franţa. Călătoria noastră urmăreşte să le arate acestora că în schimbul monedelor englezeşti se va obţine sprijinul francezilor şi că trebuie să plătească. Dar nimeni nu ştie cât va dura până când englezii vor pricepe că nu pot avea o armată pe degeaba.

Toată agitaţia din jur mă lasă perplexă. Mi-am pus cărţile rămase de la Demoiselle la păstrare în biblioteca soţului meu, unde le vor păzi învăţaţii în lipsa noastră. Am pus frumoasele ei cărţi de joc alături de giuvaierurile mele, ca să fie în siguranţă. Brăţara ei de aur cu talismane o ţin într-un săculeţ atârnat la gât. Nu vreau să le atingă nimeni altcineva. M-am

îmbrăcat pentru călătorie și am luat micul dejun, servit în odăile mele de slujnice zorite. Aștept fără ocupație – nu știu cu ce aș putea fi de ajutor și sunt prea importantă ca să-mi dea cineva vreo sarcină. Mai-marea peste doamnele mele de companie se ocupă de toate în odăile mele, așa că nu-mi rămâne decât să aștept ca totul să fie gata de plecare; până atunci n-am altceva de făcut decât să urmăresc cum aleargă servitorii și doamnele de la o treabă la alta.

La amiază suntem gata de plecare, deși valeții sălii mari, ai grajdurilor și ai armurăriei încă mai împachetează. Stăpânul meu mă ia de mână și mă conduce pe scări în jos, în sala cea mare, unde servitorii s-au înșirat ca să ni se plece și să ne ureze drum bun. De acolo ieșim în curtea grajdurilor, unde cavalcada pregătită de plecare mă face să clipesc, uimită. E ca un mic oraș în mișcare. Există garda înarmată: călătorim cu sute de soldați, unii în armură, însă majoritatea în livrea, care așteaptă acum lângă cai, bând o ultimă cană de bere și flirtând cu slujnicele. Există aproape cincizeci de căruțe care așteaptă în ordine, cele cu bunurile de preț în fruntea șirului, păzite în față și în spate, lăzile fiind legate cu lanțuri de lateralele căruțelor și pecetluite cu marea pecete a familiei Bedford. Valeții casei le vor însoți, fiecare fiind răspunzător de propria încărcătură. Ne luăm cu noi toate veșmintele, giuvaierurile și obiectele personale. Luăm toată rufăria, ustensilele de bucătărie, sticlăria, cuțitele, lingurile, solnițele, vasele cu condimente. Mobilierul vine și el: valetul care are în grijă odaia de culcare a stăpânului meu a poruncit demontarea atentă a marelui pat al acestuia, cu cuverturile, perdelele și baldachinul, iar valeții care se ocupă de odăile mele îmi aduc de asemenea patul, mesele și frumoasele covoare turcești; două căruțe pline transportă numai tapiseriile casei.

Slujitorii de la bucătărie și-au încărcat lucrurile esențiale într-un alt șir de căruțe; ducem cu noi alimente, precum și orătănii vii: găini, rațe, gâște, oi și două vaci care vor merge în urma căruțelor, ca să avem lapte proaspăt în fiecare zi. Șoimii din colivii sunt încărcați în trăsura lor specială, în care pot sta cocoțați, cu glugile pe cap; acoperitoarele de piele sunt deja legate bine pentru a-i adăposti, astfel încât zarva de pe drum să nu-i sperie. Ogarii stăpânului meu pentru vânătoarea de cerbi vor alerga de-a lungul procesiunii, iar cei pentru vânătoarea de vulpi vor fi mânați de servitori la coada ei. Maestrul de călărie a înhămat toți caii de povară la căruțe,

iar caii de călărie în plus au căpăstrul pus și sunt dați în grija rândașilor, fiecare rândaș mergând în șaua unuia și ducând de căpăstru alții doi, de o parte și de alta. Și asta e doar jumătate din procesiune. Căruțele încărcate cu bunurile esențiale care ne vor asigura confortul diseară, când vom face popas la Senlis, au plecat încă din zori. În mijlocul zarvei și al haosului, Richard Woodville urcă scările zâmbind, se înclină în fața stăpânului meu și a mea și spune calm, de parcă în curte n-ar clocoti un adevărat iad:

— Cred că suntem gata, milord, iar dacă servitorii au uitat ceva, poate fi trimis din urmă.

— Calul meu? întreabă ducele.

Woodville pocnește din degete și un rândaș se apropie cu marele cal de luptă al stăpânului meu.

— Doamna mea urcă în litiera ei?

— Alteța Sa a spus că vrea să meargă călare.

Milord se întoarce spre mine.

— Avem cale lungă, Jacquetta, ieșim din Paris prin nord și vom dormi diseară la Senlis. Vei sta în șa toată ziua.

— Sunt în stare, răspund, aruncând o privire spre Woodville.

— Iapa e puternică, ați ales bine, îi spune el soțului meu. Iar ducesa e o călăreață pricepută, va putea ține pasul. Presupun că va fi mai plăcut pentru ea decât să fie zgâlțâită în litieră, dar voi cere ca litiera să vină în urma noastră, așa încât, dacă obosește, să poată face schimbul.

— Atunci foarte bine, încuviințează ducele zâmbindu-mi. Tovărășia ta îmi va face plăcere. Cum ți-ai botezat iapa?

— I-am spus Merry[1].

— Să dea Dumnezeu să fim voioși cu toții! îmi răspunde, urcând pe lespedea de încălecat ca să se salte în șa.

Woodville mă ia de mijloc și mă urcă pe cal, apoi se retrage în timp ce doamna mea de companie vine iute și-mi aranjează poalele lungi ale rochiei, în așa fel încât să cadă egal de o parte și de alta, ascunzându-mi cizmele de călărie din piele.

— Totul e bine? mă întreabă Woodville cu glas scăzut, în timp ce verifică să fie bine strânsă chinga.

— Da.

— Voi fi chiar în spatele vostru, în caz că aveți nevoie de ceva. Dacă obosiți sau vreți să vă opriți, ajunge să ridicați

---

1. Voioasa (en.) (n. t.).

mâna. Voi fi atent. Vom merge două ore, după care vom face popas să mâncăm.

Soţul meu se ridică în scări şi răcneşte:

— Á Bedford!

Întreaga suflare a curţii grajdurilor răspunde strigând: „Á Bedford!“, apoi porţile cele mari sunt deschise şi stăpânul meu porneşte în frunte pe străzile aglomerate ale Parisului, unde oamenii cască ochii la trecerea noastră şi cer în gura mare pomană sau favoruri, iar de acolo, trecând de poarta cea mare de la nord, o pornim în câmp deschis, spre mare şi spre Anglia, ţărmul necunoscut pe care ar trebui să-l consider căminul meu.

Milord ducele şi cu mine călărim în capul procesiunii, ca să nu ne deranjeze praful. După ce ne depărtăm de Paris, soţul meu socoteşte că suntem în siguranţă dacă mergem înaintea gărzii înarmate, astfel că suntem doar noi doi, plus Woodville şi doamna mea de companie, scăldaţi de soare, ca şi cum am fi ieşit la o plimbare călare de plăcere. Drumul şerpuieşte în faţa noastră, bătut de negustori englezi şi soldaţi care străbat pământurile între capitala englezească, Paris, şi castelul englezesc Calais. Ne oprim să mâncăm la marginea pădurii Chantilly, unde au fost ridicate corturi frumoase şi a fost gătită o pulpă de viţel. Mă bucur că mă pot odihni o oră la umbra unui copac, dar sunt fericită să pornesc mai departe când Woodville ordonă gărzii să încalece din nou. Soţul meu mă întreabă dacă aş vrea să parcurg restul drumului în litiera mea trasă de catâri, însă refuz. După-amiaza e însorită şi caldă. Când pătrundem în umbra verde a pădurii Chantilly, îndemnăm caii la galop uşor, iar iapa mea trage puţin de frâu, dornică de galop plin. Soţul meu râde:

— N-o lăsa s-o ia la goană cu tine, Jacquetta!

Râd şi eu când calul lui voinic lungeşte pasul ca să ajungă în dreptul lui Merry; înaintăm ceva mai repede, dar pe neaşteptate se aude un trosnet puternic şi un copac se prăbuşeşte pe drum, în faţa noastră, cu toate ramurile rupându-se în acelaşi timp, parcă ţipând. Merry se ridică pe picioarele dinapoi, îngrozită, şi îmi aud soţul răcnind ca o trâmbiţă „Á Bedford! Feriţi, ambuscadă!“, dar sunt agăţată de coama iepei, gata să cad din şa, alunecând în spate; Merry sare într-o parte, speriată de zgomot, şi o ia la goană nebuneşte. Mă trag la loc în şa, mă

prind de gâtul ei şi mă aplec mult, în timp ce ea aleargă ca săgeata printre copaci, când la dreapta, când la stânga, mânată de spaimă. Nu pot s-o strunesc, am scăpat hăţurile; nu pot în nici un caz s-o opresc, ci doar să rămân agăţată de ea până când, în cele din urmă, încetineşte şi trece la trap, apoi la pas, după care, pufnind zgomotos, se opreşte.

Mă las să alunec din şa tremurând şi mă prăbuşesc la pământ. Crengile joase mi-au sfâşiat jacheta, boneta mi-a fost smulsă de pe cap şi flutură la capătul şiretului, părul mi s-a desfăcut şi e încâlcit şi plin de rămurele. Îmi scapă un mic suspin de spaimă; Merry se întoarce într-o parte şi ciuguleşte dintr-o tufă, trăgând de frunze cu nervozitate, cu urechile întorcându-se în toate părţile.

Prind hăţurile, ca să n-o poată rupe la fugă din nou şi mă uit în jur. Pădurea e răcoroasă şi întunecată, cufundată într-o tăcere absolută, punctată doar de cântecul păsărilor sus, în vârful copacilor, şi de zumzetul insectelor. Nu se aude zgomot de oameni în marş şi nici scârţâit de căruţe; nu se aude nimic. Nici măcar nu-mi dau seama de unde am venit sau cât mult m-am depărtat de drum. Goana năvalnică a lui Merry a părut să dureze o viaţă, însă chiar dacă ceilalţi s-ar afla aproape, tot n-aş şti în ce direcţie. E sigur că Merry n-a mers drept – am tot cotit încoace şi-ncolo printre copaci şi nu există cărare pe care s-o urmez în sens invers.

— La naiba! exclam încet pentru mine însămi, ca un englez. Merry, ne-am rătăcit cu totul!

Ştiu că Woodville va pleca în căutarea mea şi poate că va reuşi să se ţină pe urmele mărunte ale copitelor lui Merry. Însă dacă prăbuşirea copacului a semnalat o ambuscadă, poate că el şi soţul meu se luptă ca să-şi apere viaţa şi nimeni n-a avut încă timp să se gândească la mine. Mai rău chiar, dacă sorţii luptei le sunt potrivnici, poate că vor fi luaţi prizonieri sau ucişi şi nu va exista nimeni care să mă caute, şi atunci voi fi într-adevăr în primejdie: singură şi pierdută într-un ţinut ostil. Şi într-un caz, şi în celălalt, aş face bine să mă salvez dacă pot.

Ştiu că ne îndreptam spre nord, către Calais, şi-mi amintesc suficient din marea hartă aflată în biblioteca soţului meu ca să-mi dau seama că dacă reuşesc să regăsesc drumul spre nord, vor exista multe sate, biserici şi case parohiale în care aş putea găsi ospitalitate şi ajutor. Drumul fiind bine circulat, voi întâlni cu siguranţă un grup de englezi, iar titlul meu le va impune să-mi ofere sprijinul. Dar asta, numai dacă reuşesc să găsesc

drumul. Cercetez pământul în jurul nostru, ca să văd dacă pot să găsesc urmele copitelor lui Merry şi să le urmez în direcţia din care am venit. Da, văd o urmă întipărită în noroi şi apoi încă una, un mic gol acolo unde pământul e acoperit de frunze, dar mai încolo urmele reapar. Iau hăţurile, i le trec peste cap şi le prind bine cu mâna dreaptă, spunând pe un ton pe care încerc să-l fac să sune încrezător: „Ei bine, fată prostuţă, acum trebuie să ne găsim drumul spre casă!". Pornesc în direcţia din care am venit, iar ea mă urmează cu capul plecat, de parcă ar regreta neplăcerile pe care le-a provocat.

Mergem parcă ore întregi. Urmele dispar după puţin timp, căci solul pădurii e acoperit cu un strat atât de gros de frunze şi rămurele, încât copitele lui Merry n-au lăsat nici un semn după care să ne luăm. Încerc să ghicesc drumul şi înaintăm constant, dar mă tem tot mai tare că rătăcim prin pădure, ba poate chiar mergem în cerc, ca nişte cavaleri vrăjiţi într-un codru de basm. Gândindu-mă la asta, nu mă surprinde mai deloc când aud susurul apei şi, întorcându-mă în direcţia lui, dau de un pârâiaş care a format un mic bazin. E aproape ca o fântână arteziană – rotund şi cu malurile învelite de muşchi verde. Preţ de câteva clipe mă gândesc că poate Melusina se va ridica din bazinul fermecat ca să mă ajute, căci sunt fiica ei, dar nu se întâmplă nimic, aşa că o leg pe Merry de un copac, îmi spăl faţa şi beau apă, apoi aduc şi iapa la pârâu, iar ea îşi înclină capul alb şi soarbe apa cu poftă, fără zgomot.

Copacii au format un mic luminiş şi prin ţesătura deasă a coroanelor lor se strecoară un mănunchi de raze ale soarelui. Fără să las hăţurile lui Merry din mână, mă aşez la soare ca să mă odihnesc puţin. Îmi spun că peste câteva minute mă voi ridica, ne vom orienta în aşa fel încât să avem soarele în stânga şi vom merge voiniceşte; asta ne va duce către nord şi, mai precis, la drumul dinspre Paris, unde ceilalţi mă caută cu siguranţă. Sunt foarte obosită şi soarele e cald; mă sprijin de trunchiul unui copac şi închid ochii. În câteva minute dorm adânc.

Cavalerul şi-a lăsat calul cu tovarăşii lui şi a pornit pe urmele ei pe jos, prin pădure, cu o torţă aprinsă în mână, strigând-o pe nume iarăşi şi iarăşi. Pădurea părea nepământeană la vremea nopţii; o dată a zărit o pereche de ochi negri

scânteietori şi s-a tras înapoi, scăpând o vorbă de ocară, dar apoi a văzut fundul albicios al unei căprioare dispărând lin în umbră. Când a răsărit luna, şi-a zis că va vedea mai bine fără torţă; a stins-o pe jos, în stratul gros de frunze mucede, şi a pornit mai departe, încordându-şi văzul în lumina slabă, argintie. În faţa lui se înălţau copaci şi tufe, siluete mai întunecate pe fondul semiîntunericului; fără lumina aurie a torţei, nu-i venea s-o strige cu glas tare, aşa că înainta în tăcere, uitându-se în jurul lui tot timpul, cu inima strânsă de gheara temerii că n-a învăţat-o bine să călărească, că n-a antrenat calul bine, că nu i-a spus ce să facă tocmai în condiţiile astea, că n-a anticipat posibilitatea unei astfel de întâmplări: că n-a reuşit deloc s-o slujească aşa cum ar fi trebuit.

La gândul acesta – un gând cumplit, căci jurase în sinea lui că o va sluji şi o va apăra cu preţul vieţii – a încremenit locului, a pus mâna pe trunchiul unui copac ca să se sprijine şi a plecat capul de ruşine. Ea e stăpâna lui, el e cavalerul ei şi acum, chiar la prima încercare, a dat greş; ea se află undeva, în beznă, rătăcită, iar el nu reuşeşte s-o găsească.

A ridicat capul şi ceea ce a văzut l-a făcut să clipească şi să-şi frece ochii, căci fără îndoială, fără cea mai mică îndoială, întrezărea lumina albă sclipitoare a unei vrăji, a unei himere, iar în mijlocul ei, un căluţ alb, singur în pădure. Dar când animalul a întors capul din profil, a văzut cornul argintiu al unui inorog. Sălbăticiunea albă şi-a aţintit asupra lui privirea ochilor săi negri, apoi s-a depărtat încet, uitându-se peste umăr şi păşind destul de agale ca el s-o poată urma. Vrăjit, s-a luat încet după inorog, călăuzit de lumina argintie pâlpâitoare şi văzând micile urme de copite ce scânteiau pe frunzele moarte cu o flacără albă, apoi păleau după trecerea lui.

Simţea că n-ar trebui să încerce să prindă inorogul; îşi amintea de avertismentul tuturor legendelor: că făptura se va întoarce împotriva lui şi-l va ataca dacă se apropie prea mult. O singură fiinţă din lumea asta poate să prindă un inorog, iar el văzuse din fragedă pruncie scena capturării, în jumătate de duzină de tapiserii şi o duzină de gravuri în lemn din cărţile cu poveşti.

Micul animal a ieşit de pe cărare; auzind susurul unei ape, cavalerul a ajuns pe urmele lui la un luminiş. Şi-a înăbuşit o exclamaţie, muşcându-şi limba, când a văzut-o adormită ca o nimfă, de parcă ar fi crescut din însăşi pădurea, la poalele unui copac, ca un pâlc de flori, cu rochia de catifea verde

întinsă în jurul ei, cu boneta cafenie ca o pernă sub părul auriu, cu chipul la fel de liniştit în somn ca un boboc de floare. A rămas locului, neştiind bine ce ar trebui să facă; sub ochii lui, inorogul a înaintat, s-a lungit pe pământ lângă ea şi şi-a aşezat cu blândeţe capul prelung, cu corn argintiu în poala fecioarei adormite, aşa cum spuneau toate legendele că va face.

Mă trezeşte zgomotul unor paşi. Ştiu pe dată că m-am rătăcit în pădure, că sunt în pericol şi că am adormit prosteşte. Mă trezesc cuprinsă de panică, în întuneric, şi sar în picioare, iar Merry, care dormea şi ea cu capul plecat lângă mine, se întoarce pe loc ca să vadă ce-i, cu urechile ciulite; zărim amândouă silueta unui bărbat, un contur negricios în tremurul luminii crepusculare.

— Cine-i acolo? întreb cu mâna încleştată pe cravaşă. Fereşte-te! Am o sabie!

— Eu sunt, Woodville, răspunde scutierul.

Se apropie ca să-l văd mai bine. E palid, de parcă ar fi la fel de speriat ca mine.

— Sunteţi teafără, milady?

— Dumnezeule, Woodville! Mă bucur atât de mult că te văd!

Dau fuga la el cu mâinile întinse, iar el cade în genunchi, îmi ia mâinile şi mi le sărută pătimaş.

— Milady, şopteşte el. Milady, slavă Domnului că v-am găsit teafără! Sunteţi nevătămată?

— Da, da, mă odihneam doar, am adormit după ce am mers foarte mult, am încercat să mă întorc la drum, dar apoi am fost neghioabă, m-am aşezat şi am adormit...

El se ridică în picioare, clătinându-se uşor.

— Drumul nu e departe. V-am căutat toată seara, dar nu suntem departe.

— E târziu?

— Cel mult unsprezece. Vă căutăm toţi. Ducele e înnebunit de îngrijorare! Am încercat să merg pe urmele voastre... dar nu v-aş fi găsit dacă n-ar fi fost...

— Milord ducele e în siguranţă? A fost o ambuscadă?

El clatină din cap.

— Un țăran prost care tăia un copac a făcut să cadă altul de-a curmezișul drumului. Nimeni n-a pățit nimic, am avut doar ghinion că ne-am aflat acolo în momentul acela. Ne-am temut pentru Alteța Voastră! Ați căzut?

— Nu, iapa a rupt-o la fugă, dar nu m-a azvârlit din șa. E un cal bun, a fugit numai pentru că s-a speriat, însă pe urmă s-a oprit.

După o șovăială, el spune:

— Iapa m-a condus la Alteța Voastră. E un miracol! Am văzut-o în pădure și m-a adus până aici.

Ridic hățurile, pe care mi le-am legat de încheietura mâinii.

— Nu i-am dat drumul.

— Era legată?

Privește micul luminiș, lumina argintie a lunii pe oglinda apei, întunecimea umbroasă a copacilor, de parcă ar căuta ceva.

— Da, firește. Dar i-am scos șaua, așa cum mi-ai arătat.

— Am văzut-o, răspunde el sec. Era liberă, în pădure.

— A fost cu mine tot timpul. Am ținut hățurile.

El clatină din cap, ca pentru a-și alunga uluirea.

— Foarte bine ați făcut. O înșeuez și apoi vă pot duce la drum.

Ridică de jos șaua cea frumos lucrată și o așază pe spinarea lui Merry, strânge chinga, apoi se răsucește ca să mă urce pe cal. Preț de o clipă șovăie, cu mâinile pe mijlocul meu. E ca și cum trupurile ni s-au întâlnit aproape fără voia noastră: capul meu pe umărul lui, mâinile lui pe mijlocul meu. E ca și cum am fi atrași unul de altul ca planetele suspendate din biblioteca ducelui. Îmi dau seama cu încetineală că sunt inundată de o trăire sufletească pe care n-am mai simțit-o niciodată; înțeleg, cu încetineală, că ceea ce simt e un dor adânc. Ridic fața spre el și ochii lui întunecați mă privesc; are mâinile calde și un aer aproape nedumerit pe chip când simte dorința care pulsează încet în mine. Rămânem așa, unul lângă altul, multă vreme; apoi, fără o vorbă, mă ridică în șa, îmi scutură rochia, îmi dă boneta și o conduce pe Merry prin pădure, spre drum.

Castelul Calais, Franța, iunie 1433

Ne aflăm iarăși în impunătorul castel al orașului-garnizoană Calais. Woodville e întâmpinat cu onoruri de căpitan, dar stăpânul meu spune că încă nu se poate lipsi de el, prin urmare deocamdată nu se va instala aici. Mă aflu pe parapetul din vârful castelului și privesc neliniștită stindardul turnului de deasupra capului meu, care pârâie și flutură în bătaia vântului tot mai puternic. Îmi întreb soțul:

— Marea va fi agitată?

El îmi aruncă o privire.

— Doar nu te temi? Apa e elementul tău!

Îmi mușc buza ca să nu-i întorc vorba. Eu, una, nu cred că a avea drept strămoașă o zeiță a apei îți garantează că ești ferită de răul de mare sau, la o adică, de naufragiu.

— Mă tem puțin. Valurile par foarte mari, așa sunt întotdeauna? Se sparg la așa o înălțime de zidurile portului? Nu-mi amintesc să le mai fi văzut așa.

El aruncă o privire spre mare, ca pentru a măsura valurile pentru prima oară.

— Se poate să fie cam agitată, însă vom pleca la următorul flux. E prea important, nu putem amâna. Trebuie să ajung în Anglia. Voi vorbi parlamentului, care trebuie să priceapă că e mare nevoie să pună la dispoziție fonduri pentru sezonul de campanie din Franța. Și trebuie să găsesc o cale sau alta de a-l determina pe fratele meu Humphrey să se înțeleagă cu unchiul nostru, cardinalul Beaufort. Tânărul rege... (Se întrerupe.) Eh, oricum ar fi, trebuie să plecăm și nu cred că vei avea parte de o călătorie neplăcută. Ar trebui să nu fie nici o primejdie. Nu poți să liniștești apele? E ajunul solstițiului

de vară, de bună seamă că ar trebui să poţi face o mică vrajă tocmai în seara asta, nu?

Încerc să zâmbesc la gluma lui slabă.

— Nu, aş vrea eu să pot!

Se răsuceşte pe călcâie şi se îndreaptă spre odăi. Îl aud strigându-şi secretarii şi spunându-i căpitanului că trebuie să termine cu încărcatul, căci vom pleca la următorul flux, oricum ar fi vremea. Woodville vine cu o mantie călduroasă, pe care mi-o aşază pe umeri.

— Milord e îngrijorat de evenimentele din Anglia. Fratele lui, Humphrey, ducele de Gloucester, nu-i dă sfaturi bune nepotului său, regele, care e prea tânăr şi fără experienţă, iar unchiul lui, cardinalul Beaufort, are propriile planuri în privinţa regatului. Cei doi, ducele de Gloucester şi cardinalul, încearcă să-l atragă fiecare pe tânărul rege de partea lui, iar acesta nu ştie de care dintre ei să asculte.

— Vom fi în siguranţă pe mare?

— A, da! S-ar putea să fie puţin agitată, dar voi avea grijă să aveţi tot confortul în cabina voastră, milady, şi ca Merry să fie în siguranţă în boxa ei. Vom naviga toată noaptea, iar dimineaţă vă veţi trezi în noua voastră ţară şi milord vă va duce să-i vedeţi noua reşedinţă.

— Spenhurst? întreb, încercând să articulez cuvântul ciudat.

— Penshurst, mă corectează el. Vă va plăcea, vă asigur! E o casă minunat de frumoasă, într-una din cele mai plăcute regiuni ale Angliei – Kent, un ţinut renumit pentru livezile de meri şi grădinile de fructe. Aproape de Londra, dar destul de departe ca să nu vă deranjeze prea mulţi vizitatori. O casă ca un giuvaier pentru un diamant de ducesă.

— Iar tu vei sta acolo tot timpul?

Îl las pe Woodville să mă conducă de pe acoperişul turnului în încăperile calde ale castelului. În mijlocul sălii rotunde arde focul, iar el îmi aşază un jilţ în faţa căminului.

— Nu cred că stăpânul meu va putea să se odihnească la ţară, spune el. Va trebui să se întâlnească cu regele şi să-l convingă să-i dea soldaţi şi arme ca să continue campaniile din Franţa. Şi va trebui să explice în faţa parlamentului planurile de campanie militară, ca să-i obţină sprijinul. Va trebui să discute cu fratele lui, ducele Humphrey, şi cu unchiul lor, cardinalul Beaufort. Are multe de făcut!

— Dar regele, Henric – oare îl voi vedea? Cum e?

Woodville zâmbeşte.

— E încă foarte tânăr, aproape un băieţandru, are numai doisprezece ani. Veţi intra în Londra cu toată fala. Ducele e un om foarte important în Anglia, la fel ca în Franţa, şi tânărul rege vă va primi cu prietenie. (Zâmbeşte iarăşi.) Cred că vă va plăcea de el, e un băiat fermecător şi... (Râde uşor, aproape ca şi cum ar fi stânjenit.) Cred că el vă va adora. Sunt sigur că n-a mai văzut nici o femeie care să vă semene. Veţi fi nu doar cea mai importantă femeie din Anglia, ci şi cea mai frumoasă.

Palatul Westminster, Londra, vara anului 1433

Tânărul rege mă dezamăgește. N-am deloc experiență cu regii, din moment ce comitatul nostru, Luxemburgul, nu e regat, tatăl meu e conte, suzeranii noștri sunt ducii de Burgundia (deși sunt mai bogați și mai puternici decât oricine altcineva în Franța), iar ultimul rege francez, despre care se spune că a fost nebun de legat, a murit când eram o copiliță, înainte de a apuca să-l văd. Așadar, am așteptări mari de la regele-băiețandru englez. Sper să văd un tânăr care să oglindească, la proporții mai modeste, imaginea eroicului său tată. În definitiv, soțul mei își pune viața în slujba siguranței acestui rege pe pământurile sale franceze. Am jurat amândoi să-l slujim. Mă aștept la o ființă măreață, pe jumătate un băiețandru și pe jumătate un zeu.

Nu e deloc așa. Îl văd pentru prima oară când ne facem intrarea în Londra, trecând de porțile orașului pe fundalul corurilor și al aclamațiilor locuitorilor. Pentru londonezi, soțul meu e un vechi prieten, iar eu sunt o noutate a cărei vedere îi încântă. Bărbații strigă tare complimente la adresa tinereții și a frumuseții mele, iar femeile îmi trimit bezele. Negustorii Londrei depind de negoțul cu ținuturile englezești din Franța, iar soțul meu e bine cunoscut drept cel care păstrează acele ținuturi în posesia Angliei. Negustorii, soțiile acestora și slujitorii lor ies să ne salute și atârnă stindardele noastre de la ferestrele caturilor de sus. Primarul Londrei a pregătit poezii și tablouri vivante pentru a ne întâmpina; într-unul dintre tablouri apare o frumoasă sirenă care promite sănătate, rodnicie și ape nesecate ale fericirii. Ducele mă ține de mână și se înclină în fața mulțimii, părând mândru de mine când privitorii îmi rostesc numele și-mi strigă vorbe de binecuvântare.

— Londonezilor le plac fetele frumoase, îmi spune el. Voi fi veşnic în graţiile lor câtă vreme îţi păstrezi frumuseţea.

Slujitorii regelui ne întâmpină la poarta palatului Westminster şi ne conduc printr-un labirint de terenuri şi grădini, odăi cu alte odăi în interior, galerii şi curţi, până când ajungem în cele din urmă la saloanele personale ale regelui. Ni se deschide larg o uşă dublă, dincolo de care e alta, apoi o încăpere plină cu oameni în veşminte nespus de frumoase şi, în cele din urmă, ca o marionetă mititică pe arc ascunsă într-o serie de cutii puse una într-alta, îl văd pe tânărul rege, care se ridică de pe tron şi înaintează ca să-şi salute unchiul.

E mărunt şi scund – asta e prima mea impresie – şi palid, palid ca un cărturar, deşi ştiu că e pus să facă mişcare, să călărească zilnic şi chiar să lupte în turnir, cu o pernă de siguranţă fixată în vârful lăncii adversarului. Mă întreb dacă e bolnav, căci transparenţa pielii sale şi ritmul lent al mersului său au ceva care-mi dă impresia de oboseală; pe neaşteptate, spre groaza mea, în lumina aceea mi se pare pentru o clipă că îl văd ca pe o fiinţă din sticlă, atât de slabă şi de translucidă, încât pare că s-ar sparge dacă ar cădea pe o pardoseală de piatră.

Îmi scapă un icnet slab şi soţul meu îmi aruncă o privire, distras preţ de un moment, apoi se întoarce spre rege, nepotul lui, se înclină şi-l îmbrăţişează din aceeaşi mişcare.

— O, ai grijă! şoptesc, ca şi cum m-aş teme că-l va zdrobi.

În clipa următoare, Woodville înaintează cu mişcări iuţi şi-mi aşază mâna dreaptă pe braţul lui, ca şi cum m-ar duce să fiu prezentată.

— Ce s-a întâmplat? întreabă el imperios, într-o şoaptă scăzută. Vă simţiţi rău, milady?

Soţul meu, cu mâinile pe umerii băiatului, îi priveşte chipul palid, ochii de un cenuşiu deschis. Aproape că simt greutatea strânsorii sale, simt că e prea mult.

— E atât de firav! şoptesc, apoi găsesc cuvântul potrivit: E fragil ca un prinţ de gheaţă, de sticlă!

— Nu acum! îmi porunceşte Woodville şi mă ciupeşte tare de mână.

Tonul lui şi durerea subită, ascuţită, mă surprind atât de tare, încât tresar şi mă uit la el; îmi revin în fire şi văd că suntem înconjuraţi de curteni şi curtene cu privirea aţintită asupra mea, a stăpânului meu şi a regelui. Woodville mă duce în faţă ca să-mi fac reverenţa, cu mişcări foarte energice şi hotărâte, care-mi spun că nu trebuie să mai scot o vorbă.

Mă las într-o reverență adâncă, din care regele mă ridică printr-o atingere ușoară pe brațe. Se poartă respectuos, fiindcă sunt mătușa lui, chiar dacă am doar șaptesprezece ani, față de cei doisprezece ai lui: amândoi suntem niște tineri nevinovați la această curte a adulților cu chip aspru. Îmi urează bun venit în Anglia cu o voce slabă și subțire, care nu și-a găsit încă tonalitatea bărbătească. Mă sărută pe ambii obraji; atingerea buzelor sale e rece, ca gheața sfărâmicioasă pe care mi-am imaginat-o când l-am văzut în primul moment, iar mâinile cu care mi le cuprinde pe ale mele sunt slabe – aproape că-i simt oasele degetelor, ca niște mici țurțuri.

Ne poftește să mergem la cină, se răsucește pe călcâie și mă conduce, în fruntea întregii curți. O femeie îmbrăcată într-o rochie minunată se dă înapoi cu pas greoi, ca pentru a-mi face loc în silă. Mă uit la tânărul rege, care rostește cu glasul lui subțiratic de băiat:

— Soția preaiubitului meu unchi, Humphrey, ducele de Gloucester.

Îi fac o reverență, ea îmi răspunde și în spatele ei văd fața chipeșă a ducelui de Gloucester, fratele soțului meu. El și soțul meu se îmbrățișează, cuprinzându-se cu brațele pe după umeri, o îmbrățișare afectuoasă, dar când soțul meu se întoarce spre cumnata lui, Eleanor, văd că o privește cu asprime.

— Nădăjduiesc că vom trăi voioși cu toții laolaltă, spune regele cu glasul lui șovăielnic, subțire. Cred că familiile trebuie să fie unite. O familie regală ar trebui să fie întotdeauna unită, nu credeți? Ar trebui să ne iubim unii pe alții și să trăim în armonie.

— Desigur, răspund.

Dar dacă am văzut vreodată rivalitate și invidie la o femeie, iat-o acum, pe chipul frumos și răzgâiat al ducesei de Gloucester. Poartă o bonetă deosebit de impunătoare, care o face să pară uriașă – cea mai înaltă femeie de la curte. E îmbrăcată cu o rochie de un albastru intens, garnisită cu hermină: cea mai prestigioasă blană din lume. La gât poartă safire, iar ochii ei sunt mai albaștri decât nestematele. Îmi zâmbește, dezgolindu-și dinții albi, însă pe fața ei nu se vede strop de căldură.

Regele mă așază la dreapta lui și pe milord, ducele, la stânga. Lângă mine vine ducele de Gloucester, fratele soțului meu, iar soția acestuia se așază de cealaltă parte a soțului meu. Stăm cu fața spre centrul marii săli de mese, ca și cum am face parte din tapiseria pe care cad privirile celorlalți sau

am fi un prilej de amuzament, cu culorile intense ale rochiilor și mantiilor noastre, scânteind de nestemate. Curtenii se uită la noi de jos în sus, de parcă am pus la cale un spectacol de curte, menit să-i educe. Noi îi privim de sus în jos, cum s-ar uita zeii la muritori și, în timp ce felurile de mâncare circulă prin sală, trimitem cele mai bune porții favoriților, ca pentru a le aminti că mănâncă la porunca noastră.

După cină se dansează, iar ducele de Gloucester se grăbește să mă invite la dans. Ne executăm mișcările, apoi rămânem la o parte în timp ce restul perechilor își execută la rândul lor pașii.

— Ești de-a dreptul fermecătoare! îmi spune ducele. Am auzit că John s-a căsătorit cu o frumusețe răpitoare, însă n-am crezut. Cum se face că mi-am slujit țara în Franța de nenumărate ori, dar nu te-am văzut niciodată?

Zâmbesc, fără să spun nimic. Răspunsul sincer ar fi că în timp ce soțul meu se războia necontenit ca să apere pământurile englezești din Franța, acest netrebnic frate al lui a fugit cu Jacqueline, contesa de Hainault, și s-a lansat într-un război propriu, încercând să-i câștige pământurile. Și-a irosit averea și ar fi putut să-și piardă viața acolo, dacă firea capricioasă nu l-ar fi îndemnat s-o placă pe doamna ei de companie, această Eleanor, și să fugă apoi cu ea. Pe scurt, un bărbat condus de propriile dorințe, nu de datorie. Un bărbat atât de diferit de soțul meu, încât nu-mi vine să cred că amândoi sunt fiii regelui Henric al IV-lea al Angliei.

— Dacă te-aș fi văzut, nu m-aș mai fi întors în Anglia! șoptește el când dansul ne aduce din nou împreună.

La asta nu știu ce să răspund și nu-mi place cum se uită la mine.

— Dacă te-aș fi văzut, n-aș mai fi plecat de lângă tine, continuă el.

Mă uit spre soțul meu, însă el vorbește cu regele și nu mă vede.

— Mi-ai fi zâmbit? mă întreabă cumnatul meu. Mi-ai zâmbi acum? Sau te temi că-mi vei fura inima chiar și acum?

Nu zâmbesc, ci am un aer foarte grav și mă minunez că-mi vorbește așa, mie, cumnata lui: cu atâta siguranță, de parcă ar crede că nu-i voi putea rezista. Există ceva respingător și fascinant în felul în care mă ia de mijloc – ca parte din mișcările dansului – și mă lipește de el, cu mâna caldă pe spatele meu, cu coapsa atingându-mă – ceea ce nu face parte din dans.

— Şi spune, fratele meu te mulţumeşte ca soţ? şopteşte el, atingându-mi gâtul cu respiraţia caldă.

Mă las puţin pe spate, ca să mă depărtez, dar el îşi sporeşte strânsoarea şi mă ţine aproape.

— Te atinge aşa cum îi place unei fete tinere, cu blândeţe, dar iute? (Râde.) Am dreptate, Jacquetta? Aşa îţi place să fii atinsă? Cu blândeţe, dar iute?

Mă desprind de el, într-un vârtej de culori şi muzică, apoi Richard Woodville îmi ia mâna şi mă trage în mijlocul dansatorilor, învârtindu-mă când încoace, când încolo.

— Să-mi fie cu iertare! îi strigă el ducelui peste umăr. M-am înşelat, am stat prea mult în Franţa. Credeam că e momentul schimbului de parteneri.

— Nu, a fost prea repede, dar n-are importanţă, răspunde ducele.

O ia de mână pe partenera lui Woodville, abandonată pe neaşteptate, şi formează lanţul de dansatori, în timp ce Woodville şi cu mine facem paşii mărunţi în centrul cercului şi apoi formăm o boltă pe sub care trec toţi ceilalţi; se schimbă din nou partenerii şi eu mă depărtez de ducele Humphrey, purtată de dans.

— Ce impresie ţi-a făcut regele? mă întreabă soţul meu în seara aceea, când vine în odaia mea de culcare.

Îl aşteaptă cuverturile date la o parte şi un morman înalt de perne. Urcă în pat cu un oftat de sfârşeală şi observ că obrazul lui brăzdat de cute e cenuşiu din cauza oboselii.

— E foarte tânăr.

— Tu fiind o foarte bătrână doamnă măritată, răspunde el râzând scurt.

— Tânăr chiar şi pentru vârsta lui. Şi parcă puţin firav...?

Nu-i vorbesc soţului meu despre impresia pe care am avut-o, că acel băiat e delicat ca sticla şi la fel de rece ca gheaţa subţire. El se încruntă.

— Cred că e suficient de puternic, deşi sunt de acord că e mărunt pentru vârsta lui. Tatăl lui... (Se întrerupe.) Eh, acum nu are importanţă ce a fost tatăl lui sau cum a fost în copilărie. Dar Dumnezeu mi-e martor că fratele meu Henric a fost un băiat voinic şi plin de forţă. Oricum, nu e momentul pentru regrete, acest băiat va trebui să-i calce pe urme. Va trebui să se dezvolte şi să ajungă la măreţie, atâta tot. Fratele meu ce impresie ţi-a făcut?

Îmi muşc limba ca să nu-i dau primul răspuns care-mi vine în minte şi spun sincer:

— Nu cred să mai fi cunoscut vreodată pe cineva care să-i semene.

El râde uşor.

— Sper că nu ţi-a vorbit într-un fel care să-ţi displacă.

— Nu, a fost foarte politicos.

— Crede că poate să aibă orice femeie din lume. A fost cât pe ce să ne distrugă în Franţa când a curtat-o pe Jacqueline de Hainault. Am avut noroc când a sedus-o pe doamna ei de companie şi a fugit cu ea în Anglia.

— E vorba de ducesa Eleanor?

— Întocmai. Doamne sfinte, ce scandal! Toată lumea spunea că l-a sedus cu licori de dragoste şi cu vrăjitorie! Şi Jacqueline, rămasă singură, declarându-se măritată cu el, părăsită în Hainault! Tipic pentru Humphrey, dar slavă Domnului că a părăsit-o şi s-a întors în Anglia, unde nu poate face rău – sau cel puţin doar rele mai mărunte.

— Şi Eleanor? Soţia lui de acum?

— A fost doamna de companie a fostei lui soţii, pe urmă târfa lui, iar acum e soţia lui, aşa că... cine ştie ce-i în sufletul ei? remarcă soţul meu. Dar nu mi-e prietenă. Fiind fratele cel mare, sunt moştenitorul tronului. Dacă se întâmplă ceva cu regele Henric (Doamne fereşte!), eu moştenesc coroana Angliei şi pe cea a Franţei. Humphrey vine după mine, al doilea. Ducesa se uită uneori la mine cu aerul că ar vrea să mă facă să dispar prin puterea dorinţei. Probabil se roagă să nu naşti un fiu care s-o mai depărteze de tron cu un pas. Poţi să-ţi foloseşti clarviziunea şi să-mi spui dacă face vrăji? Are darul ăsta? Ar arunca blesteme asupra mea?

Mă gândesc la femeia cu safire scânteietoare, zâmbet scânteietor şi privire tăioasă.

— Nu văd nimic precis, în afară de mândrie, deşertăciune şi ambiţie.

— E rău şi atât, răspunde voios stăpânul meu. Poate oricând să tocmească pe cineva pentru vrăjile propriu-zise. Ce crezi, ar trebui să pun pe cineva să stea cu ochii pe ea?

Mă gândesc la femeia strălucitoare şi la chipeşul ei soţ amator de şoapte şi spun, gândindu-mă că această curte e foarte departe de copilăria mea în castelele însorite din Franţa:

— Da. Da, cred că dacă aş fi în locul tău, aş pune pe cineva să stea cu ochii pe ea. Pe ei amândoi.

Penshurst, toamna anului 1433

Toată vara, stăpânul meu stă de vorbă cu lorzi importanţi, unul după altul; apoi, când teama sezonieră de molimă păleşte şi parlamentul se întoarce la Londra, se întâlneşte cu stăpânii ţinuturilor şi ai comitatelor şi le cere banii necesari pentru a purta războiul în Franţa. Cere sprijinul unchiului său, cardinalul, îşi convinge fratele să-l sfătuiască pe tânărul rege. Treptat, lorzii înţeleg amploarea muncii pe care o depune în slujba ţării sale şi-i transmit că îi sunt nespus de recunoscători şi că poate să-şi părăsească funcţia, să-şi încheie munca, să-şi lase regenţa din Franţa şi să se întoarcă în Anglia, unde am urma să locuim în noua şi frumoasa lui reşedinţă.

— Nu va veni, îmi prezice Woodville.

Ne plimbăm călare pe aleile înverzite ce înconjoară câmpurile cultivate din Penshurst, în Kent. Aşteptăm de zile întregi ca stăpânul meu să părăsească Londra şi să vină la noua sa locuinţă.

— Nu va veni şi nici nu va rămâne în Anglia, chiar dacă lorzii spun că şi-a câştigat dreptul la odihnă.

— E foarte obosit? Nu l-am văzut de săptămâni.

El clatină capul cu adâncă amărăciune.

— Aş spune că atâta muncă o să-l omoare. Dar refuză să se oprească.

— De ce, dacă lorzii îi îngăduie?

— Pentru că nu va lăsa oameni precum unchiul tău Louis la Paris fără conducerea lui. Nu va lăsa Franţa fără regent. Nu va îngădui armagnacilor să vină la tratativele de pace şi să-şi prezinte pretenţiile fără ca el să fie acolo, ca să le răspundă. Pacea trebuie încheiată; Burgundia e pregătită pentru asta şi probabil poartă tratative cu armagnacii pe la spatele

nostru. Armagnacii sunt sleiţi de puteri şi au rămas fără soldaţi şi fără bani şi aţi văzut cum se zbate stăpânul meu să strângă armată în Anglia. Toţi suntem gata să încheiem pacea, iar milord va duce tratativele de pace până la capăt. Va obţine pacea în Franţa înainte să-şi părăsească funcţia.

— Aşadar va trebui să ne întoarcem la Paris?

Nu mă trage inima să plec. Mi-am folosit timpul în Anglia ca un secretar învăţăcel. Am studiat limba engleză, am citit cărţile din biblioteca soţului meu, am angajat un cărturar să citească împreună cu mine textele de alchimie şi să mi le explice. Am căutat un specialist în ierburi care să mă înveţe folosirea lor. Nu vreau să las toate astea şi să mă întorc în palatul cel măreţ din oraşul mort de foame.

— Da. Dar dacă aţi fi liberă să alegeţi, aţi prefera să rămâneţi?

Nu răspund imediat; în vocea lui e ceva care mă previne că întrebarea e importantă. Îmi mut privirea de la gardurile vii, în care măceşele ca nişte pietricele roşii lucesc printre frunzele ce încep să pălească, la dealurile îndepărtate, pe care fagii se învăluie în bronz.

— E o ţară frumoasă, spun. Şi, la drept vorbind, îmi place mai mult Londra decât Parisul.

Radiind de mândrie, îmi răspunde triumfător:

— Ştiam eu! Ştiam că o veţi prefera! Sunteţi ducesă engleză, v-aţi născut ca să fiţi englezoaică. Ar trebui să trăiţi în Anglia.

— Mă simt într-adevăr ca acasă, recunosc. Chiar mai acasă decât în Franţa, chiar mai acasă decât în Luxemburg. Ţinuturile de la ţară sunt nespus de frumoase, iar dealurile, atât de verzi! Pe de altă parte, Parisul e atât de sărac, iar locuitorii lui, atât de furioşi, încât n-am cum să nu-mi placă mai mult aici.

— I-am spus tatălui meu că în adâncul inimii sunteţi englezoaică.

— Şi tatăl tău ce-a spus? întreb zâmbind.

— Că o ducesă atât de frumoasă ar trebui păstrată în Anglia, unde poate să înflorească.

— Unde locuieşte tatăl tău?

— Are un mic conac la Grafton; familia noastră trăieşte acolo de mulţi ani. Tata l-a slujit pe duce, soţul vostru, iar înaintea lui, pe rege. Cred că va pleca iarăşi la război şi va strânge propria oştire ca să ne sprijine când ne întoarcem în Franţa.

— Grafton seamănă cu locurile de aici?

— E la fel de frumos, răspunde el cu mândrie. Ştiţi, aş vrea să vă pot duce la Grafton. Îmi doresc atât de mult să vă duc acolo! Aş vrea să-mi vedeţi căminul.

Încet, îmi întorc privirea spre el.

— Şi eu aş vrea, spun, după care rămânem amândoi tăcuţi.

Stăpânul meu rămâne la Londra şi îl cheamă pe Richard să-l slujească, dar aproape săptămână de săptămână soseşte căruţa cu tapiserii, mobile sau cărţi cumpărate de el pentru casa cea nouă. Aşteptând în curtea grajdurilor în timp ce e descărcată una din aceste căruţe cu comori, văd cu surprindere o femeie delicată, îmbrăcată cu rochie de orăşeancă şi o bonetă albă modestă, care e ajutată să coboare din căruţă şi-mi face o reverenţă.

— Sunt doamna Jourdemayne, spune ea. Alteţa Sa m-a trimis la voi, împreună cu aceste lucruri, în dar.

Face un semn cu capul şi din căruţa aflată în spatele ei sare un flăcău cu o tavă de lemn plină cu ghivece mititele din lut, din fiecare iţindu-se capul tremurător al unei plante verzi. Aşază tava la picioarele mele şi sare înapoi în căruţă, să ia alta, apoi alta, până când mă trezesc înconjurată de o mică pajişte verde. Doamna Jourdemayne râde văzându-mi încântarea.

— Mi-a spus că vă veţi bucura, remarcă ea. Sunt grădinăreasă şi specialistă în ierburi. Mi-a spus să vă aduc aceste plante şi mi-a plătit munca pe o săptămână. Am poruncă să rămân cu Alteţa Voastră şi să vă ajut să plantaţi o grădină de ierburi, dacă doriţi.

— Chiar doresc! Avem aici, lângă bucătărie, o grădină de ierburi, dar e foarte năpădită de buruieni şi nu cunosc nici jumătate din plante.

— Spuneţi-i flăcăului unde să ducă tăvile cu răsaduri şi vom începe oricând doriţi, spune ea cu vioiciune.

Îmi chem pajul şi-i cer să-i conducă pe cei doi, în timp ce eu intru în casă după o pălărie mare, care să-mi umbrească faţa şi după mănuşi pentru prima mea lecţie de grădinărit.

Femeia e o grădinăreasă ciudată. Îi porunceşte mai-marelui peste servitorii de la Penshurst să facă douăsprezece straturi în vechea grădină a bucătăriei, iar în timp ce el sapă pământul,

ea ridică micile plante, îmi arată frunzele și florile lor și-mi spune ce însușiri au. Fiecare strat nou va fi botezat cu numele unei case a planetelor.

— Ăsta era stratul cu tătăneasă, spune cu încăpățânare Ralph. Acum unde punem tătăneasa?

— În stratul Vărsătorului, răspunde ea calm. Tătăneasa e o plantă care prosperă sub un semn de apă. Iar pe stratul ăsta de aici vom cultiva plantele sub semnul Taurului.

Ralph își muncește mintea cu asta toată noaptea, iar dimineața are o glumă gata pregătită.

— Ce o să plantați aici, pe stratul Taurului? Ochiul boului? Ochiul boului?! întreabă el, îndoindu-se de râs de propriul umor.

Gluma îl face să râdă toată ziua, însă doamna Jourdemayne rămâne netulburată. Alege răsaduri de pe tăvile ei cu plante și mi le așază în față.

— Taurul e un semn de pământ. Când e în Taur, luna încurajează creșterea culturilor care trăiesc în pământ, culturile rădăcinoase precum morcovii albi și purpurii, ceapa și napii. Încurajează creșterea ierburilor aflate sub semnul Taurului, precum izma creață și aglicele, calomfirul, pelinul și coada-șoricelului. Pe acestea le vom planta în stratul Taurului.

Sunt vrăjită.

— Ai toate aceste plante?

Ea zâmbește.

— Pe unele le putem planta acum, altele vor trebui să aștepte până când luna se află într-o altă fază. Dar le-am adus pe toate, sub formă de răsaduri sau de semințe. Milord a spus că trebuie să aveți în grădina voastră toate ierburile Angliei. Spunea că aveți un dar. Așa este?

Înclin capul.

— Nu știu. Uneori îmi spun că știu unele lucruri, alteori nu știu nimic. Studiez cărțile lui și voi învăța bucuroasă să cultiv și să folosesc plantele. Dar n-am nici o siguranță absolută; tot ce învăț îmi arată doar că nu știu nimic.

— Tocmai asta e calea spre învățătură, răspunde ea zâmbind.

Petrecem toată după-amiaza în grădină, în genunchi ca țărăncile, plantând ierburile în straturile pregătite de ea; când aerul serii începe să se răcorească și soarele stă să apună, mă ridic în picioare și privesc grădina pe care am făcut-o împreună. Douăsprezece straturi regulate se răsfiră în evantai de la banca rotundă aflată în centrul grădinii. Toate au fost săpate

şi plivite, iar unele sunt deja plantate. Doamna Jourdemayne a etichetat răsadurile cu numele şi însuşirile fiecărei plante.

— Mâine vă voi arăta cum să preparaţi tincturi şi să uscaţi plante, spune ea. Vă voi da reţetele mele.

Munca m-a obosit, aşa că dorm bine; dar în miezul nopţii, ca şi cum luna ce se ridică pe cer mi-ar vorbi şi mie, nu doar sevei plantelor, mă trezesc şi văd lumina răcoroasă aşternută pe duşumeaua odăii mele de culcare. Servitoarea mea doarme adânc în pat, lângă mine. Dau aşternutul la o parte şi mă duc la fereastră. Auzind ceva ca un clinchet de clopot, îmi pun o pelerină pe umeri, deschid uşa odăii de culcare şi ies în galerie.

Întrezăresc cu greu, în umbră, silueta unei femei: doamna Jourdemayne. Preţ de o clipă mă trag înapoi, temându-mă de ce face acolo pe întuneric. Stă în picioare lângă o fereastră pe care a deschis-o larg, iar cântecul răsună mai puternic, de parcă sunetele limpezi şi dulci s-ar revărsa în galerie împreună cu lumina lunii. Auzindu-mi paşii, întoarce privirea spre mine, cu chipul vigilent, ca şi cum s-ar aştepta la oricine şi la orice, dar nu s-ar teme de nimic.

— A, voi sunteţi! rosteşte ea, deşi ar trebui să facă o reverenţă. Auziţi?

— Aud, răspund dând din cap.

— N-am mai auzit aşa ceva! Credeam că e muzica sferelor.

— O cunosc, spun cu tristeţe.

Întind mâna şi închid fereastra, înăbuşind muzica pe dată, apoi trag draperia grea, ca să împiedic şi sunetele, şi lumina lunii să intre. Ea întinde mâna ca să mă oprească, întrebând:

— Ce este? De ce n-o lăsaţi să pătrundă înăuntru? Ce înseamnă?

— N-are nici o legătură cu dumneata. E pentru mine. Lasă-mă s-o opresc să intre.

— De ce, ce e?

— Am mai auzit-o de două ori în viaţă, spun, gândindu-mă la surioara mea care a murit aproape la prima răsuflare şi apoi la corul care i-a şoptit rămas-bun strămătuşii mele. Mă tem că vesteşte moartea cuiva din familia mea, adaug încet. E cântecul Melusinei.

Îi întorc spatele şi pornesc de-a lungul galeriei întunecate, spre odaia mea de culcare.

Dimineaţa, doamna Jourdemayne îmi arată cum să usuc plantele, cum să prepar o tizană, cum să prepar o tinctură şi cum să extrag esenţa florilor cu ajutorul unui pat de ceară.

Suntem singure în cămară, înconjurate de mireasma plăcută a frunzelor zdrobite, simţind sub tălpi răceala pardoselii de piatră, lângă lavoarul de marmură umplut cu apă rece.

— Cântecul vă vesteşte o moarte? mă întreabă ea simplu.

— Da. Mă rog ca mama şi tatăl meu să fie teferi. Acesta pare a fi singurul dar pe care-l am: presimţirea pierderii.

— Greu, remarcă ea scurt, dându-mi un mojar şi un pistil, împreună cu nişte seminţe care trebuie zdrobite.

O vreme lucrăm împreună în tăcere, dar apoi ea începe să vorbească.

— Există ierburi speciale pentru femeia tânără, proaspăt măritată, remarcă ea adresându-se parcă frunzelor pe care le spală în lavoar. Ierburi care pot împiedica apariţia unui copil şi ierburi care îl fac să apară. Sunt în cartea mea cu reţete.

— Poţi împiedica apariţia unui copil?

— Pot chiar să împiedic naşterea lui când femeia a rămas grea, răspunde ea cu un mic zâmbet neplăcut. Busuiocul cerbilor, pelinul şi pătrunjelul rezolvă problema. Am plantat ierburile în grădina voastră ca să le folosiţi când aveţi nevoie. Dacă se va întâmpla să aveţi nevoie. (Se uită la pântecele meu plat.) Iar dacă vreţi să faceţi un copil, aveţi şi ierburile acelea la îndemână. Frunze de zmeur din livadă şi buruieni uşor de găsit: frunze de urzică şi flori de trifoi de pe câmp.

Îmi scutur mâinile de praf şi iau tăbliţa şi creta.

— Spune-mi cum să le prepar.

Margery rămâne mai mult decât săptămâna promisă, iar când pleacă, în grădina mea cu ierburi sunt plantate de toate, mai puţin acele plante pentru care trebuie să aştept descreşterea lunii, iar în cămară se află deja câteva borcane cu plante în vin şi câteva grămezi de ierburi atârnate la uscat. Se va întoarce la Londra cu una dintre căruţele stăpânului meu, însoţită de servitorul ei. Cobor în curtea grajdurilor ca să-mi iau rămas-bun. În timp ce o privesc cum urcă graţioasă în căruţă, o gardă de şase oameni, cu un mesager în livreaua roşu cu alb a stăpânului meu, intră în curte în tropot de copite şi Richard Woodville coboară de pe calul lui.

— Milady, vă aduc un mesaj de la stăpânul meu. A poruncit să fie înmânat numai Alteţei Voastre.

Întind mâna, deşi simt că-mi tremură obrajii şi ochii mi se umplu de lacrimi. Iau scrisoarea şi rup pecetea, însă nu văd ce mi-a scris, căci am vederea înceţoşată. I-o dau lui.

— Citeşte-mi tu. Spune-mi tu.

— Sunt sigur că n-aveţi motive să vă tulburaţi... începe el, dar apoi citeşte puţinele rânduri şi se uită la mine înspăimântat. Îmi pare rău, Alteţă, îmi pare nespus de rău! Stăpânul meu vă scrie ca să vă înştiinţeze că tatăl vostru a murit. În Luxemburg e molimă, dar mama voastră e bine. Ea i-a trimis vestea stăpânului meu. (Şovăie, uitându-se la mine.) Ştiaţi deja?

Încuviinţez, înclinând capul.

— M-am gândit că asta s-a întâmplat. Deşi am tras draperia peste lumina lunii şi am încercat să nu aud muzica.

Doamna Jourdemayne, aşezată lângă căruţaş, se uită la mine cu o expresie de milă pe chipul ei ager şi-mi spune:

— Uneori n-ai cum să alegi ceea ce auzi sau ceea ce vezi. Fie ca Domnul, care v-a dat darul, să vă dea şi curaj ca să-l puteţi îndura.

Paris, Franța, decembrie 1434 – ianuarie 1435

Lui Woodville nu i se împlinește dorința să-mi arate Graftonul, deși rămânem în Anglia un an, iar stăpânului meu nu i se împlinește dorința de a avea o armată corespunzătoare care să lupte în Franța și nici nu reușește – deși preia puterea și conduce Anglia – să facă rânduială în Consiliul Coroanei și în parlament. Nu putem rămâne în Anglia, fiindcă Parisul îl cheamă pe milord, ducele, spunând că locuitorii sunt asaltați de tâlhari, soldați rebeli și cerșetori și mor de foame, căci e lipsă de alimente.

— Nu-i va refuza, mă previne Woodville. Va trebui să ne întoarcem la Paris.

Traversăm Canalul Mânecii pe o mare agitată, iar când sosim la Calais, găsim garnizoana atât de demoralizată, încât stăpânul meu îi poruncește lui Woodville să rămână acolo, să ridice moralul soldaților și să-i pregătească pentru un atac asupra francezilor imediat ce va permite vremea. Apoi stăpânul meu și cu mine ne pregătim să plecăm mai departe pe drumurile noroioase, spre Paris.

Woodville stă sub bolta porții celei mari ca să-și ia la revedere. Vine lângă mine și, fără să se gândească, verifică strânsoarea chingii iepei mele, ca întotdeauna.

— Cum mă voi descurca fără tine? îl întreb.

Chipul lui e mohorât. Spune cu glas scăzut, fără să mă privească în ochi:

— Mă voi gândi la voi. Dumnezeu mi-e martor că mă voi gândi la voi în fiecare zi!

Îmi întoarce spatele și se îndreaptă spre milord, ducele. Își strâng mâna, apoi stăpânul meu se apleacă de pe cal și-și îmbrățișează scutierul.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete! Ai grijă de garnizoană în locul meu și vino când trimit după tine.

— Întotdeauna, răspunde scurt Woodville.

Apoi stăpânul meu ridică mâna și trecem tropotind peste podul mobil, iar eu îmi dau seama că nu știu când îl voi revedea și că nu i-am spus bun-rămas, nici nu i-am mulțumit pentru grija pe care mi-a purtat-o, nici nu i-am spus – nici nu i-am spus... Scutur capul. Ducesa de Bedford n-are nimic să-i spună scutierului soțului ei și nu există nici un motiv ca lacrimile să-mi încețoșeze imaginea drumului neted de pe câmpiile netede din față.

De astă dată călărim în mijlocul gărzii. În ținuturile rurale domnește nelegiuirea și nimeni nu știe dacă nu cumva le cutreieră o oștire franceză, distrugând tot ce găsește. Mergem la un galop ușor constant, stăpânul meu cu chipul sumbru, epuizat de călătorie, pregătit să înfrunte necazuri.

Viața în oraș e jalnică. Încercăm să ținem Crăciunul la Hôtel de Bourbon, însă bucătarii nu trag speranțe să poată găsi carne și legume bune. În fiecare zi sosesc din ținuturile englezești ale Franței soli cu vestea răscoalelor din sate îndepărtate, în care oamenii au jurat că nu vor mai răbda nici măcar o clipă domnia englezilor. Nu simțim nici o alinare când auzim că și regele armagnac e chinuit de revolte. La drept vorbind, întreaga Franță e sătulă de război și de soldați și se roagă să se abată molima asupra ambelor case domnitoare.

După Anul Nou, milord îmi spune că vom pleca din Paris; de-acum îl cunosc destul de bine ca să nu-l iscodesc ce planuri are când pare atât de mânios și de ostenit în același timp.

— Îmi poți spune dacă ni se va schimba norocul? întreabă el acru. Măcar atât?

Clatin din cap. La drept vorbind, cred că ghinionul îl urmărește ca o umbră și amărăciunea nu se dezlipește de el. Îmi spune tăios:

— Arăți ca o văduvă! Zâmbește, Jacquetta!

Îi zâmbesc și nu-i spun că uneori mă și simt ca o văduvă.

Gisors, Franța, februarie 1435

Stăpânul meu îl cheamă pe Woodville să ne însoțească de la Paris la Rouen. Nu-mi spune nimic, dar mă tem că se gândește că Parisul n-ar rezista dacă ar fi să fie atacat și că numai la Rouen putem fi în siguranță. Speră să ajungă acolo și să negocieze pacea cu curtea franceză din inima ținuturilor stăpânite de englezi. Woodville sosește cu străjeri în plus, cu gravitatea întipărită pe chip, adună garda în curtea grajdurilor, dă ordinele necesare pentru mai multă siguranță și-l ajută pe stăpânul meu să urce în șa pentru prima zi de călărie.

Călătorim pe o vreme rece și umedă, făcând popas la castelul bine fortificat Gisors, unde mă trezește noaptea un hârâit îngrozitor: e soțul meu, care se zbate în pat de parcă l-ar strânge cineva de gât, înecându-se și chinuindu-se să respire. Sar din pat și aprind o lumânare de la foc. El trage disperat de cămașa de noapte, cu răsuflarea tăiată. Deschid ușa odăii de culcare, îmi chem slujnica și o trimit în goană după Woodville și după valetul personal al stăpânului meu.

În câteva clipe, odaia mea e plină de bărbați; îl ridică pe soțul meu în capul oaselor pe pat și deschid fereastra, ca să-i vină aer. Doctorul lui vine cu o tinctură de la alchimiști; soțul meu ia o înghițitură, răsuflă o dată, mai ia o înghițitură și apoi rostește răgușit, fluturând mâna în direcția slujitorilor aflați în odaie sau adunați la ușă:

— Mi-e bine, mi-e bine! Plecați, întoarceți-vă toți în pat, nu s-a întâmplat nimic.

Îl văd pe doctor aruncându-i o privire lui Woodville, ca și cum ei doi ar ști că e o minciună menită să liniștească spiritele, dar Woodville îi scoate pe toți din odaie, spunându-i unui singur slujitor să rămână la ușă, în caz de nevoie. Doctorul, stăpânul meu, Woodville și cu mine rămânem în sfârșit singuri.

— Voi trimite după doctorul de la Paris, îi spune Woodville soțului meu. Nu vă temeți, trimit după el pe dată.

— Da, răspunde acesta cu greutate. Mă apasă ceva pe piept, o greutate ca de plumb. Nu pot respira.

— Credeți că ați putea dormi?

— Dacă m-ai ridica în pat, da, dar nu pot sta întins. Sunt obosit, Richard, obosit ca un câine bătut!

— Voi dormi la ușa voastră, spune Woodville. Ducesa mă poate chema dacă vă treziți.

— Ar fi mai bine ca ea să meargă în altă odaie, spune soțul meu. Locul ăsta nu-i pentru ea.

Mă privesc toți trei ca și cum aș fi un copil care trebuie cruțat de orice supărare.

— Voi rămâne cu tine, îi spun. Iar dimineață voi lua niște lămâie și pătrunjel și-ți voi prepara o băutură care-ți va ușura respirația.

Stăpânul meu mă privește și spune iarăși:

— Ești cea mai mare comoară a mea, dar în noaptea asta du-te în odaia doamnei tale de companie. Nu vreau să te trezesc din nou.

Mă înfășor în mantie și-mi pun în picioare niște papuci, spunându-i lui Woodville:

— Cheamă-mă dacă stăpânul meu se simte iarăși rău.

El se înclină.

— Așa voi face, milady. Și voi dormi pe salteaua de paie așternută pe jos, lângă el, ca să-i pot veghea somnul.

Mă duc spre ușă, dar stăpânul meu mă oprește, ridicând mâna și cerându-mi:

— Rămâi acolo!

Mă opresc, așa cum îmi cere, în fața ferestrei deschise prin care pătrunde aerul înghețat.

— Stingeți luminile, cere el.

Servitorii sting lumânările și odaia rămâne scăldată în lumina albă, limpede a lunii, care-mi cade pe creștet și pe umeri și-mi luminează albul cămășii de noapte. Îl văd pe Woodville aruncându-mi o privire furișă, plină de alean, apoi uitându-se repede în altă parte.

— Melusina și luna, rostește încet stăpânul meu.

— Jacquetta, îi amintesc. Sunt Jacquetta.

El închide ochii și adoarme.

După două zile se simte ceva mai bine. I se aduc veşti despre garnizoana de la Calais; desface scrisoarea şi o citeşte în tăcere în timp ce luăm micul dejun în sala cea mare. Se uită după Woodville şi-i spune:

— Necazuri la Calais. Ai face bine să te întorci acolo, să disciplinezi soldaţii, să faci rânduială şi apoi să te întorci la mine.

— Sunt atacaţi? întreabă sir Richard cu calm, de parcă n-ar fi primit poruncă să pornească spre primejdii necunoscute.

— Nu li s-a plătit solda, iarăşi, răspunde stăpânul meu. Îţi voi da o poliţă către vistieria mea. Încearcă să mulţumeşti garnizoana. Voi scrie în Anglia să cer fonduri.

Woodville nu se uită deloc la mine.

— Vă veţi putea continua călătoria spre Rouen?

— Mă voi descurca, spune stăpânul meu.

— Îl ajur şi eu, intervin.

Parcă nici n-aş fi vorbit. Cei doi bărbaţi nu-mi dau pic de atenţie.

— La drum atunci, spune scurt stăpânul meu.

Woodville îi strânge cu putere mâna, ca şi cum ar vrea să-l reţină, apoi se întoarce spre mine preţ de o clipă fugară. Observ încă o dată cât de albaştri sunt ochii lui; în clipa următoare se înclină şi pleacă. Nici măcar nu-şi ia rămas-bun.

Plecăm mai departe spre Rouen, cu popasuri dese. Stăpânul meu nu se simte suficient de înzdrăvenit ca să meargă călare; călătoreşte într-o litieră, iar marele lui cal de luptă e condus de căpăstru pe lângă ea. Animalul păşeşte neliniştit şi nefericit cu şaua goală, cu capul plecat, ca şi cum s-ar teme de pierderea stăpânului său. Soţul meu stă lungit în litiera măreaţă pe care a comandat-o pentru mine, trasă de catâri albi, însă zdruncinăturile drumului lung nu-i îngăduie să se odihnească. E ca şi cum aş privi un cal de plug voinic apropiindu-se trudit de capătul câmpului, la sfârşitul unei zile lungi. Stăpânul meu e sleit de puteri. Uitându-mă la el, aproape că-i simt osteneala de moarte în oasele-mi tinere.

Rouen, Franța, septembrie 1435

Pe tot parcursul verii lungi petrecute la Rouen, stăpânul meu își cheamă avocatul și sfetnicii care l-au slujit și l-au ajutat să conducă Franța în cei treisprezece ani grei ai regenței. Solii vin și pleacă zilnic de la tratativele de pace care se țin la Arras – stăpânul meu le cere să vină în fiecare zi și să-i spună ce progrese au făcut. Propune căsătoria tânărului rege al Angliei cu o prințesă franceză, ca să rezolve conflictul legat de coroana Franței; propune să lase tot sudul Franței sub domnia armagnacilor, mai mult nu poate ceda. Ei însă cer ca englezii să se retragă complet din Franța, ne neagă dreptul la tron – de parcă n-am fi petrecut aproape o sută de ani luptând pentru el! În fiecare zi, stăpânul meu sugerează noi concesii sau o nouă cale de a formula tratatul și în fiecare zi mesagerii lui pleacă la drum spre Arras, în timp ce el privește apusul soarelui de la ferestrele castelului din Rouen. Dar într-o seară, văd un sol pornind la galop din curtea grajdurilor și apucând pe drumul către Calais. Soțul meu a trimis după Richard Woodville, iar acum mă cheamă pe mine.

Avocatul îi aduce testamentul și el cere să se facă modificări. Proprietățile lui cu clauză de moștenire limitată le va primi moștenitorul lui de sex bărbătesc – nepotul lui, tânărul rege al Angliei. Zâmbește cu regret și remarcă:

— Nu mă îndoiesc că are mare nevoie de ele. În vistieria regală nu mai e nici un sfanț. Și nu mă îndoiesc că le va irosi. Le va dărui prea repede, cu dragă inimă – e un băiat generos. Dar îi revin de drept și consiliul îl va sfătui cum să le folosească. Dumnezeu să-l ajute, între sfatul fratelui meu și cel al unchiului meu!

Mie îmi lasă partea cuvenită văduvei, o treime din averea lui. Nu reușesc decât să îngaim:

— Milord...

— E a ta, mi-ai fost soţie, m-ai slujit ca o soţie bună şi o meriţi. Totul va fi al tău câtă vreme îmi porţi numele.

— Nu m-am aşteptat...

— Nu, nici eu. Sincer, nu m-am aşteptat să-mi fac testamentul atât de devreme. Dar e dreptul tău şi e dorinţa mea să primeşti partea ce ţi se cuvine. Mai mult însă, îţi voi lăsa cărţile mele, Jacquetta, frumoasele mele cărţi. Vor deveni ale tale.

Aceea e într-adevăr o comoară! Îngenunchez lângă patul lui şi-mi lipesc obrazul de mâinile-i reci.

— Îţi mulţumesc! Ştii că le voi studia şi voi avea grijă de ele.

El încuviinţează.

— În cărţi, Jacquetta, într-una dintre ele se află, undeva, răspunsul pe care-l caută toţi oamenii. Reţeta vieţii veşnice, a apei pure, a aurului născut din funingine, din materia întunecată. Poate că vei citi şi-l vei găsi când eu nu voi mai exista de mult.

Ochii mi se umplu de lacrimi.

— Nu spune asta, milord!

— Acum du-te, copilă. Trebuie să semnez actul şi apoi să dorm.

Fac o reverenţă şi mă strecor afară din odaie, lăsându-l cu avocaţii.

Nu-mi îngăduie să-l văd decât în după-amiaza zilei următoare şi chiar şi în acel scurt răstimp văd că a mai pierdut puţin teren. Ochii îi sunt mai stinşi, nasul vulturesc pare mai mare pe faţa-i suptă, îl văd cum se topeşte.

Şade pe jilţul lui cel mare – un jilţ cât un tron –, cu faţa spre fereastră, ca să poată vedea drumul către Arras, unde continuă gâlceava tratativelor de pace. Lumina soarelui la apus străluceşte în fereastră, împrumutând o lucire caldă fiecărui obiect. Îmi spun că aceasta ar putea fi ultima lui seară, că s-ar putea să apună împreună cu soarele.

— Aici te-am văzut pentru prima oară, în acest castel, mai ţii minte? mă întreabă privind cum soarele se cufundă în norii de aur şi cum luna, palidă ca un spectru, urcă pe cer. Eram în castelul ăsta, în sala de la intrarea castelului, pentru judecata Fecioarei.

— Îmi aduc aminte.

Îmi aduc aminte prea bine, însă nu i-am reproşat niciodată moartea Ioanei, deşi îmi fac mie însămi reproşuri că nu i-am luat apărarea.

— A fost ciudat să vin aici ca să ard pe rug o fecioară şi apoi să găsesc alta. Pe ea am ars-o ca vrăjitoare, dar pe tine te-am vrut pentru darurile tale. Ciudat! Te-am vrut din clipa în care te-am văzut. Nu ca soţie, fiindcă pe atunci eram căsătorit cu Anne. Te-am vrut ca pe o comoară. Credeam că ai Vederea. Ştiam că descinzi din Melusina şi mă gândeam că poate îmi vei aduce piatra.

— Îmi pare rău! Îmi pare rău că n-am fost mai înzestrată...

— O... (Face un gest de respingere cu mâna.) N-a fost să fie. Poate că dacă am fi avut mai mult timp... dar ai văzut o coroană, nu? Şi o bătălie? Şi o regină cu potcoavele calului puse invers? Victoria casei mele, moştenirea nepotului meu şi continuarea spiţei lui pe vecie?

— Da, spun ca să-l liniştesc, deşi aceste lucruri nu mi-au fost niciodată clare. Ţi-am văzut nepotul pe tron şi sunt sigur că va păstra Franţa. Nu el va pierde Calais.

— Eşti sigură de asta?

Măcar atât pot să-i promit.

— Sunt sigură că nu va fi el cel care pierde Calais.

Dă din cap afirmativ şi rămâne tăcut câteva clipe, apoi îmi spune foarte încet:

— Jacquetta, vrei să-ţi scoţi rochia?

Întrebarea mă surprinde atât de tare, încât tresar uşor şi fac un pas înapoi.

— Rochia?

— Da, şi rufăria, totul.

Simt cum mă împurpurez de ruşine.

— Vrei să mă vezi dezbrăcată?

El dă din cap că da.

— Acum?

— Da.

— Adică în lumina zilei?

— Da, în lumina apusului.

N-am de ales.

— Dacă-mi porunceşti, stăpâne...

Mă ridic de pe jilţ şi-mi desfac şireturile rochiei, lăsând-o să-mi cadă la picioare. Ies din ea şi o dau la o parte cu sfiiciune. Îmi scot boneta împodobită şi-mi scutur părul, despletindu-l. Pletele mi se revarsă peste obraji, ca un văl care să mă apere.

Îmi dezbrac jupoanele de pânză şi cămaşa de mătase fină de dedesubt şi rămân goală în faţa lui.

— Ridică mâinile, îmi porunceşte.

Are vocea calmă şi mă priveşte fără dorinţă, cu un fel de plăcere meditativă. Îmi dau seama că l-am văzut privind astfel tablouri, tapiserii, statui. Sunt în clipa asta ceea ce am fost întotdeauna pentru el: un obiect frumos. Nu m-a iubit niciodată ca pe o femeie.

Supusă, ridic mâinile deasupra capului, ca un înotător gata să se arunce într-o apă adâncă. Lacrimile din ochi mi se preling acum pe obraji la gândul că am fost soţia şi tovarăşa lui de pat, însoţitoarea şi ducesa lui şi nici măcar acum, deşi i se apropie moartea, nu mă iubeşte. Nu m-a iubit niciodată. Nu mă va iubi niciodată. Îmi face semn să mă întorc puţin într-o parte, astfel ca ultimele raze aurii ale soarelui să cadă pe pielea-mi goală, aurindu-mi trunchiul, pântecele şi sânii.

— O fată de foc, rosteşte el încet. O fecioară de aur. Mă bucur că am văzut aşa ceva înainte să mor.

Rămân neclintită, supusă, deşi simt cum suspinele îmi scutură trupul firav. În clipa morţii mă vede ca pe un obiect transformat în aur; nu mă vede pe mine, nu mă iubeşte, nici măcar nu mă vrea pentru ceea ce sunt. Ochii lui mă cercetează amănunţit, gânditori, visători, dar nu-mi observă lacrimile. Le şterg în tăcere în timp ce mă îmbrac.

— Acum mă voi odihni, îmi spune. Mă bucur că am văzut aşa ceva. Spune-le să mă bage în pat şi voi dormi.

Servitorii lui intră, îl instalează comod în pat, după care îl sărut pe frunte şi-l las singur până dimineaţă. De fapt, însă, e ultima oară când îl văd, căci moare în somn în noaptea aceea, astfel că aşa mă vede pentru ultima oară: nu ca pe o soţie iubitoare, ci ca pe o statuie poleită de soarele amurgului.

Sunt chemată pe la şapte dimineaţa. Vin în odaia lui şi-l văd aproape aşa cum l-am lăsat. Pare să doarmă liniştit, doar bătaia rară şi joasă a singurului clopot din clopotniţa catedralei din Rouen anunţă întregului castel şi oraşului că marele lord John a murit. Apoi vin femeile să-l spele şi să-i aranjeze trupul, iar mai-marele casei începe să facă planurile pentru aşezarea trupului în catedrală pentru priveghi, tâmplarul comandă lemn şi se apucă să-i facă sicriul şi numai Richard Woodville se gândeşte să mă ia deoparte, năucă şi mută cum sunt, din mijlocul agitaţiei şi mă duce înapoi în odăile mele.

Porunceşte să mi se aducă micul dejun şi mă dă în seama doamnelor de companie, spunându-le să aibă grijă să mănânc

şi apoi să mă odihnesc. Cusătoresele şi croitorii vor veni neîntârziat să ne ia măsurile pentru îmbrăcămintea de doliu, pantofarul va veni să-mi facă încălţări negre. Se vor face zeci de perechi de mănuşi negre pe care să le distribui personalului casei. Se va comanda pânză neagră cu care să se acopere drumul până la catedrală şi mantii negre pentru cei o sută de bărbaţi săraci care vor fi tocmiţi să meargă în urma coşciugului. Stăpânul meu va fi îngropat în catedrala din Rouen, va exista o procesiune a lorzilor şi o slujbă măreaţă de îngropăciune şi totul trebuie făcut exact aşa cum şi-ar fi dorit: cu demnitate, în stilul englezesc.

Petrec ziua scriindu-le tuturor ca să le anunţ moartea soţului meu. Îi scriu mamei să-i spun că sunt văduvă, ca ea: stăpânul meu a murit. Le scriu regelui Angliei, ducelui de Burgundia, sfântului împărat roman, celorlalţi regi, Iolandei de Aragon. În restul timpului mă rog, particip la fiecare liturghie a zilei în capela noastră personală; călugării de la catedrala din Rouen se vor ruga în fiecare ceas al zilei şi al nopţii deasupra trupului neînsufleţit al soţului meu, care e păzit de patru cavaleri în cele patru puncte cardinale: un priveghi care se va încheia abia cu funeraliile lui.

Aştept, în caz că Dumnezeu are să-mi dea vreo îndrumare; aştept în genunchi, în caz că voi ajunge să înţeleg că soţul meu a fost chemat să-şi primească răsplata, că în sfârşit a ajuns pe un tărâm pe care nu trebuie să-l apere. Dar nu văd şi nu aud nimic. Nici măcar Melusina nu şopteşte o jelanie pentru el. Mă întreb dacă mi-am pierdut Vederea şi dacă imaginile fugare pe care le-am zărit în oglindă au fost ultimele imagini ale unei alte lumi, pe care n-o voi revedea niciodată.

Seara, cam pe la ora amurgului, Richard Woodville vine în odăile mele şi mă întreabă dacă voi cina în sala cea mare a castelului, printre bărbaţii şi femeile casei noastre, sau voi fi servită în odăi, singură. Şovăi.

— Dacă credeţi că puteţi veni în sală, vederea voastră i-ar înviora, spune el. Pe mulţi, moartea stăpânului i-a cufundat într-o jale adâncă şi le-ar plăcea să vă vadă între ei. În plus, personalul casei voastre va trebui să fie slobozit şi oamenilor le-ar plăcea să vă vadă înainte de a pleca.

— Personalul va fi slobozit? întreb prosteşte.

— Desigur, milady, încuviinţează el. Curtea engleză va numi un nou regent al Franţei, iar voi veţi fi trimisă la curtea Angliei, unde vi se va aranja o nouă căsătorie.

Mă uit la el îngrozită.

— Nu mă pot gândi la o nouă căsătorie!

Sunt şanse foarte mici să găsesc alt soţ care să nu-mi ceară decât să mă vadă dezbrăcată. Un alt soţ, foarte probabil, va fi mult mai pretenţios; un alt soţ mă va lua cu forţa; un alt soţ va fi, aproape precis, bogat, puternic şi bătrân. Dar următorul bărbat bătrân nu mă va lăsa să studiez, nu mă va lăsa în pace, va vrea cu siguranţă să-i fac un fiu moştenitor. Mă va cumpăra ca pe o junincă de dus la taur. N-am decât să ţip ca o junincă pe pajişte, că el tot mă va încăleca.

— Cu adevărat, nu pot îndura să mă mărit din nou!

El zâmbeşte amar.

— Şi voi, şi eu va trebui să învăţăm să slujim un alt stăpân. Din păcate pentru noi.

După câteva clipe de tăcere îi spun:

— Voi merge la cină în sală, dacă crezi că le-ar plăcea oamenilor.

— Le-ar plăcea. Puteţi merge fără sprijin?

Fac semn cu capul că da. Doamnele mele se înşiruie în spatele meu, iar Richard păşeşte în faţa mea până la uşile duble ale sălii mari. Sporovăiala din spatele uşilor e mai scăzută decât de obicei: casa noastră e în doliu. Gărzile deschid larg uşa şi intru. Toate discuţiile încetează pe dată şi se lasă o tăcere bruscă, urmată de un uruit şi un zăngănit când toţi bărbaţii se ridică în picioare, împingând băncile şi scaunele, îşi scot pălăria şi rămân în picioare, cu capul gol, cu sutele, în timp ce trec printre ei, arătându-şi respectul faţă de mine, tânăra văduvă a ducelui, arătându-şi dragostea faţă de cel plecat dintre noi şi durerea trezită de pierderea noastră comună. Păşesc printre ei şi-i aud şoptind „Dumnezeu să vă binecuvânteze, milady“ cu glas scăzut, până ajung la platforma ridicată din capătul sălii şi mă opresc la masa principală, singură.

— Vă mulţumesc pentru urările voastre pline de bunătate, le spun, glasu-mi răsunând ca un flaut în sala cu plafonul înalt. Milord ducele a murit şi-i simţim cu toţii lipsa. Vi se va plăti tuturor leafa pe încă o lună şi vă voi recomanda noului regent al Franţei ca pe nişte slujitori buni şi de încredere. Dumnezeu să-l binecuvânteze pe milord ducele şi să-l aibă pe rege în paza Lui!

— Dumnezeu să-l binecuvânteze pe milord ducele şi să-l aibă pe rege în paza Lui!

— Aţi procedat foarte bine, îmi spune Woodville în timp ce ne întoarcem în odăile mele personale. Mai ales cu leafa. Şi le-o veţi putea plăti. Milord a fost un stăpân bun, sunt destui bani în vistierie ca să plătiţi lefurile şi chiar nişte pensii pentru servitorii mai vârstnici. Iar Alteţa Voastră veţi fi o femeie foarte bogată.

Mă opresc în mica nişă a unei ferestre şi privesc oraşul întunecat. Pe cerul de un indigo adânc se ridică o lună ovală, în al doilea pătrar, de un galben cald. Îmi spun că ar trebui să plantez la Penshurst ierburile care au nevoie de luna în creştere, dar apoi îmi dau seama că nu voi revedea Penshurst niciodată.

— Şi cu tine ce se va întâmpla? întreb.

El ridică din umeri.

— Mă voi întoarce la Calais, iar pe urmă, când va fi numit noul căpitan, voi pleca acasă, în Anglia. Voi găsi un stăpân pe care să-l pot respecta şi mă voi oferi să-l slujesc. Poate mă voi întoarce în Franţa într-o expediţie sau, dacă regele face într-adevăr pace cu armagnacii, poate îl voi sluji pe rege la curtea Angliei. Poate voi merge în Ţara Sfântă şi voi deveni cavaler cruciat.

— Dar nu te voi mai vedea! răspund, izbită dintr-odată de acest gând. Nu vei fi în casa mea. Nici măcar nu ştiu unde voi trăi, iar tu ai putea merge oriunde. Nu vom mai fi împreună. (Îl privesc, înţelegând pe deplin gândul.) Nu ne vom mai vedea!

— Nu, încuviinţează el. Aici ne vom despărţi. Poate că nu ne vom revedea niciodată.

Îmi scapă un icnet. Gândul că nu-l voi mai vedea niciodată e atât de însemnat, încât nu reuşesc să-l cuprind cu mintea. Râd tremurat.

— Nu pare posibil! Te văd în fiecare zi. M-am obişnuit atât de mult... Eşti mereu prezent, m-am plimbat cu tine pe jos sau călare şi am fost cu tine în fiecare zi, timp de... cât? Mai bine de doi ani? Încă din ziua nunţii mele! Sunt obişnuită cu tine... (Mă întrerup, de teamă că voi părea slabă.) De fapt, mă gândesc: cine se va îngriji de Merry? Cine o va proteja?

— Noul vostru soţ? sugerează el.

— Nu ştiu, nu-mi pot imagina aşa ceva. Nu-mi pot imagina că nu vei fi prezent. Iar Merry...

— Ce-i cu Merry?

— Nu-i plac bărbații străini, spun prostește. Te place doar pe tine.

— Milady...

Intensitatea tonului său mă amuțește.

— Da?

Îmi ia mâna, o așază pe brațul lui și mă conduce de-a lungul galeriei. Pentru oricare dintre doamnele mele așezate lângă foc în celălalt capăt, pare că ne plimbăm împreună și planificăm următoarele câteva zile, așa cum ne-am plimbat întotdeauna, așa cum am discutat întotdeauna, tovarăși constanți: ducesa și cavalerul ei cel credincios. Dar de astă dată el nu-și ia mâna de pe a mea și degetele lui ard ca de febră. De astă dată, fața lui întoarsă către mine e atât de aproape, încât dacă aș ridica privirea spre el, ni s-ar atinge buzele. Merg cu capul întors în partea opusă. Trebuie să nu ridic privirea spre el, ca să nu ni se atingă buzele.

— N-am de unde să știu ce ne va aduce viitorul, spune el grăbit, pe ton scăzut. N-am de unde să știu cui vei fi dată de soție și nici ce-mi rezervă mie viața. Dar nu te pot lăsa să pleci fără să-ți spun... fără să-ți spun măcar o dată... că te iubesc!

Vorbele lui îmi taie respirația.

— Woodville...

— Nu pot să-ți ofer nimic, sunt aproape un nimeni, iar tu ești cea mai importantă doamnă din Franța. Dar voiam să știi că te iubesc și te doresc încă din ziua când te-am văzut prima oară.

— Ar trebui...

— Trebuie să-ți spun, trebuie să știi: te-am iubit onorabil, așa cum trebuie să-și iubească un cavaler stăpâna, și te-am iubit pătimaș, cum iubește un bărbat o femeie. Iar acum, înainte să plec de lângă tine, vreau să-ți spun că te iubesc, te iubesc... (Se întrerupe și mă privește cu disperare, apoi repetă.) Trebuia să-ți spun.

Am senzația că mă transform într-un aur cald, ca într-o preschimbare alchimică. Mă simt surâzătoare și radioasă la auzul acestor cuvinte. Știu pe dată că rostește adevărul, că e îndrăgostit de mine și recunosc pe dată adevărul: că sunt îndrăgostită de el. Mi-a spus-o, a rostit cuvintele, i-am răpit inima, mă iubește, mă iubește, Dumnezeule mare, mă iubește! Și Dumnezeu știe – deși Richard nu – că îl iubesc și eu.

Fără altă vorbă, intrăm într-o odăiță de la capătul galeriei, iar el închide ușa în urma noastră și mă cuprinde în brațe dintr-o singură mișcare iute, irezistibilă. Ridic capul spre el și mă sărută. Mâna mea îi mângâie capul chipeș, tuns scurt, coboară pe umerii lați; îl lipesc de mine, mai aproape și mai aproape. Îi simt mușchii umerilor pe sub jiletcă, firele aspre de păr tuns scurt de la ceafă.

— Te vreau, îmi șoptește el la ureche. Nu ca ducesă și nu ca profetesă. Te vreau pur și simplu ca femeie – ca femeia mea. Înclină capul și mă sărută pe umăr, acolo unde decolteul rochiei îmi dezgolește pielea, expunând-o atingerii lui. Îmi sărută puntea umărului, gâtul, linia maxilarului. Îmi îngrop obrazul în părul lui, la îndoitura gâtului; el scapă un mic geamăt de dorință și-și înfige degetele în boneta mea, scoțând plasa aurie și revărsându-mi părul pe umeri ca să-și alinte obrazul de el.

— Te vreau ca femeie, o femeie obișnuită, repetă el cu răsuflarea întretăiată, trăgând de șireturile rochiei mele. Nu vreau Vederea, nu-ți vreau descendența, nu știu nimic despre alchimie, mistere și zeița apei. Sunt un bărbat al țărânei, al lucrurilor obișnuite, un englez. Nu vreau mistere, te vreau doar pe tine, ca femeie obișnuită. Trebuie să te am!

— Tu m-ai coborî pe pământ, rostesc rar, ridicând capul.

El mă privește în ochi, șovăind.

— Nu ca să-ți micșorez valoarea. Niciodată! Vreau să fii exact ceea ce ești. Dar eu asta sunt. Nu știu nimic despre lumea cealaltă și nu-mi pasă de ea. Nu-mi pasă de sfinți, de spirite, de zeițe sau de piatra filozofală. Nu vreau decât să mă culc cu tine, Jacquetta! (Remarcăm amândoi faptul că-mi spune pe nume pentru prima oară.) Jacquetta, te doresc și atât, ca și cum ai fi o femeie obișnuită, iar eu, un bărbat obișnuit.

— Da! îi spun simțind pulsul neașteptat al dorinței. Da! Nu-mi pasă de nimic altceva.

Buzele lui le regăsesc pe ale mele, mâinile lui trag de decolteul rochiei mele, îmi desfac cingătoarea.

— Încuie ușa! îi cer în timp ce-și dezbracă vesta și mă trage spre el.

În clipa când pătrunde în mine simt o durere arzătoare ce se topește într-o plăcere cum n-am mai simțit, așa că nu-mi pasă de durere. Însă știu, chiar și-n timp ce ne îndreptăm spre extaz, că e o durere de femeie și că am devenit o femeie a pământului și a focului și nu mai sunt o fată a apei și aerului.

— Trebuie să împiedicăm zămislirea unui copil, îmi spune Woodville.

Am avut parte de o săptămână de întâlniri secrete şi suntem ameţiţi de dorinţă şi de încântarea pe care ne-o oferim unul altuia. Funeraliile stăpânului meu au venit şi au trecut; aştept să-mi scrie mama, să aflu ce-mi va porunci să fac. Începem, cu încetineală, să vedem dincolo de orbirea dorinţei şi să ne întrebăm ce ne va rezerva viitorul.

— Iau ierburi, îi spun. După prima noapte am luat nişte ierburi. Nu vom zămisli un copil. Am avut grijă de asta.

— Aş vrea să poţi prevesti ce se va alege de noi! spune el. Căci mi-e peste putinţă să te las să pleci.

— Mai încet! îl previn.

Doamnele mele cos şi vorbesc între ele în apropierea noastră, dar sunt obişnuite cu vizitele zilnice ale lui Richard Woodville în odăile mele. Au fost multe de planificat şi de aranjat şi Richard a fost părtaş la toate.

— E adevărat, stăruie el pe un ton mai coborât. E adevărat, Jacquetta! Nu te pot lăsa să pleci.

— Atunci va trebui să mă păstrezi, răspund, zâmbind lucrului meu de mână.

— Regele îţi va porunci să mergi în Anglia. Nu pot să te răpesc pur şi simplu.

Furişez o privire iute spre chipul lui încruntat şi-l îndemn:

— Ar trebui să mă răpeşti pur şi simplu!

— Îmi va veni o idee, promite el.

În seara aceea iau brăţara primită de la strămătuşa, brăţara cu talismane pentru prevestirea viitorului. Iau un talisman în formă de inel, de verighetă, un talisman în formă de corabie, reprezentând călătoria mea în Anglia, şi un talisman cu forma castelului St Pol, în caz că sunt chemată înapoi acasă. Mă gândesc să-l leg pe fiecare de o sforicică, să le cufund în cele mai adânci ape ale Senei şi să văd pe care sfoară pun mâna după schimbarea lunii. Sunt gata să leg sforile de micile talismane,

dar mă opresc şi râd de mine însămi. Nu voi face acest lucru. Nu-i nevoie să-l fac.

Acum sunt o femeie a pământului, nu o fată a apei. Nu sunt fecioară, ci iubită. Nu mă interesează profeţiile; îmi voi croi singură viitorul, în loc să-l prezic. N-am nevoie de un talisman care să-mi spună ce sper că se va întâmpla. Arunc în aer talismanul de aur în formă de verighetă şi-l prind înainte să cadă. Asta e alegerea mea. N-am nevoie ca magia să-mi scoată la iveală dorinţa. Vraja s-a făcut deja: sunt îndrăgostită, sunt juruită unui bărbat al pământului, la care nu voi renunţa. Trebuie doar să cumpănesc cum să facem să rămânem împreună.

Pun brăţara deoparte, iau o foaie de hârtie şi încep să-i scriu regelui Angliei.

De la ducesa văduvă de Bedford către Alteţa Sa Regele Angliei şi al Franţei:
Alteţa Voastră şi drag nepot, vă dau bineţe. Aşa cum ştiţi, răposatul meu stăpân mi-a lăsat moştenire pământuri şi bani în Anglia. Cu îngăduinţa voastră, voi veni acasă şi-mi voi rândui treburile. Sir Richard Woodville, maestrul de călărie al stăpânului meu, mă va însoţi, împreună cu slujitorii casei mele. Aştept îngăduinţa Alteţei Voastre.

Bag brăţara cu talismane în pungă şi o pun la loc în caseta cu giuvaieruri. N-am nevoie de o vrajă ca să prevestesc viitorul; îl voi face să prindă viaţă.

Anglia, vara anului 1436

Curtea engleză își vede de îndeletnicirile sale de vară: vânătoarea, călătoriile și flirturile. Tânărul rege al Angliei își începe și-și încheie zilele cu rugăciuni, dar în restul zilei iese călare, ca un băiețandru lipsit de griji. Richard și cu mine îl însoțim ca tovarăși și prieteni: vânăm, dansăm, practicăm sporturile de vară împreună cu restul curții. Nimeni nu știe că în fiecare seară, Richard vine în taină în odaia mea și atunci începe cea mai plăcută parte a zilei, singura parte a zilei când suntem singuri împreună.

Pământurile ce mi se cuvin ca văduvă sunt trecute pe numele meu, grosul marii averi a stăpânului meu a trecut în posesia nepotului său, regele. Casa noastră din Paris e pierdută – preluată de regele armagnac a cărui stea s-a ridicat după moartea stăpânului meu. Iubita reședință de la Penshurst a stăpânului meu a intrat în stăpânirea fratelui său, Humphrey, ducele de Gloucester, iar Eleanor Cobham, doamna de companie care și-a trădat stăpâna, se plimbă acum pe frumoasele ei alei și admiră trandafirii din grădină, de parcă i-ar merita. Va culege ierburile plantate de mine, le va atârna la uscat în cămara mea, îmi va lua locul în sala cea mare. Acesta e singurul lucru din viața mea de femeie căsătorită a cărui pierdere mă supără.

Cei doi, ducele cel chipeș și frumoasa lui soție, sunt înflăcărați de febra semeției; e vara lor de glorie. Acum, că soțul meu a murit, ei sunt următorii moștenitori ai tronului și de fiecare dată când tânărul rege tușește la cină sau încalecă pe un cal ce pare prea puternic pentru el, văd cum ducesa înalță capul, ca un ogar la auzul cornului. Din cauza dorinței de a urca pe tron, cei doi se află într-un conflict permanent

cu unchiul lor, cardinalul Beaufort, și întreaga curte deplânge pierderea soțului meu, singurul în stare să păstreze înțelegerea între acești doi rivali. Tânărul rege primește sfaturile ducelui dimineața și pe ale cardinalului după-amiaza, iar seara nu mai știe ce părere are despre nici un lucru.

Fericirea mă liniștește ca pe o neghioabă. O observ pe Eleanor Cobham, însă fără răutate. O cuprind în compătimirea năucă pe care o simt față de toți cei care nu sunt eu, nu sunt iubiți de Richard Woodville. Ea nu doarme lângă un bărbat pe care-l iubește, nu-i simte atingerea când zorii grăbiți ai verii smălțuiesc ferestrele cu un strat de sidef, nu-i aude șoapta în diminețile răcoroase: „O, mai stai! Mai stai. Încă o dată...". Îmi spun că nimeni din întreaga lume nu știe ce înseamnă să fii îndrăgostit și să fii atât de iubit. Zilele verii trec într-o ceață a dorinței. Însă vara se va încheia negreșit. În septembrie mi se va împlini anul de văduvie și sfetnicii regelui se vor gândi la o nouă partidă pentru mine. Vor vrea să mă folosească pentru a lega mai strâns de tron vreun lord englez dificil, vor vrea să bage pământurile moștenite de mine în buzunarul vreunui favorit. Poate vor găsi un prinț străin care mă va lua de soție pentru întărirea unei alianțe. Mă vor plasa acolo unde le convine și, dacă nu ne deșteptăm și nu ne scuturăm din vrajă, prevăd că voi fi măritată până de Crăciun.

Richard e foarte conștient de această primejdie, dar nu-i vine în minte cum am putea-o ocoli. Spune că va merge în fața regelui și a Consiliului Coroanei și le va spune că mă iubește și vrea să mă ia de soție; însă nu îndrăznește s-o facă, fiindcă asta îmi va aduce dizgrația și nu voi mai fi ducesă, ci soția unui om de rând, nu voi mai fi prima doamnă din regat, ci într-adevăr o femeie a pământului. În cel mai bun caz, lorzii îmi vor confisca averea lăsată de soțul meu și nu vom rămâne cu nimic. În cel mai rău caz, ar putea să-l aresteze pe Richard pentru că a agresat o membră a familiei regale, pe mine să mă trimită la mănăstire și apoi să mă mărite cu un bărbat căruia i-ar porunci să mă strunească, prevenindu-l că soția lui e o târfă și trebuie să învețe supunerea.

Cu trecerea fiecărei zile calde de vară ca un vis, știm că suntem mai aproape de momentul în care va trebui să ne despărțim sau să înfruntăm pericolul mărturisirii. Pe Richard îl chinuie teama că va fi pricina ruinării mele; eu mă tem doar că mă va părăsi, cuprins de un acces de sacrificiu de

sine. Spune că dacă-şi declară iubirea voi fi ruinată, iar dacă nu, va fi el distrus.

Margery Jourdemayne, femeia-vraci, soseşte în vizită la curte, unde vinde licori de dragoste, ghiceşte viitorul, face profeţii şi găseşte obiecte pierdute. Jumătate dintre aceste lucruri sunt aiureli, dar în cunoştinţele ei despre plante am încredere. O chem în odăile mele şi vine într-o seară, discretă, la ceas târziu, cu capul acoperit de o glugă şi o eşarfă la gură.

— Şi ce doreşte frumoasa ducesă? mă întreabă.

Nu-mi pot reţine râsul când aud sublinierea.

— Celeilalte ducese cum îi spui?

— Îi spun ducesă regală. Şi aşa, vă mulţumesc pe amândouă. Pentru ea, gândul la coroană e mai preţios ca orice altceva. Singurul fel în care o pot sluji pe ea e s-o apropii de tron, dar pe voi cum vă pot sluji?

Clatin din cap. Nu vreau să fac speculaţii pe tema succesiunii, e o trădare chiar şi să sugerăm că tânărul rege nu e sănătos şi în putere – iar el nu e nici una, nici alta.

— Să-ţi spun ce vreau. Vreau o băutură din plante pentru zămislirea unui prunc.

Îmi aruncă o privire piezişă.

— Vreţi un prunc, chiar dacă n-aveţi soţ?

— Nu e pentru mine, ci pentru o prietenă, mint la repezeală.

— Prietena are aceeaşi vârstă şi aceeaşi statură ca voi? întreabă ea cu îndrăzneală. Trebuie să ştiu, pentru plante.

— Poţi s-o prepari ca pentru mine şi să-mi dai reţeta.

Ea dă din cap aprobator.

— Va fi gata mâine. Trebuie s-o beţi... prietena voastră trebuie s-o bea în fiecare seară.

Încuviinţez.

— Mulţumesc. Asta e tot.

Ajunsă în pragul uşii, după o şovăială, remarcă aproape la întâmplare:

— Orice femeie care cutează să-şi croiască singură destinul se va pune în pericol. Dintre toţi oamenii, voi ar trebui să prevedeţi acest lucru.

Avertismentul ei mă face să zâmbesc; mânată de un impuls, întind mâna şi fac gestul, cercul trasat în aer cu degetul arătător: roata norocului. Înţelegând, zâmbeşte la rândul ei şi pleacă.

Aştept o lună, două luni şi apoi, la un miez de noapte de la sfârşitul verii, Richard intră fără zgomot în odaia mea şi mă strecor în braţele lui, spunându-i:

— Am să-ţi dau o veste.

Îi torn într-un pahar cel mai bun vin din Gasconia. Cuvintele pe care le voi rosti fac râsul să gâlgâie înăuntrul meu. Îmi vine să râd tare de cutezanţa mea neaşteptată, de bucuria mea, de intensitatea fericirii mele.

— O veste bună? întreabă el.

— O veste bună. Iubirea mea, trebuie să-ţi spun, dar acum, că a venit momentul, nu ştiu cum. Sunt grea!

Paharul îi cade din mână şi se sparge pe pardoseala de piatră. Nici măcar nu întoarce capul ca să vadă paguba, e surd la zgomot şi nepăsător faţă de preţ.

— Poftim?

— Sunt grea, rostesc cu glas egal. De o lună bună.

— Poftim?

— La drept vorbind, cred că va fi fată. Cred că se va naşte la începutul verii viitoare.

— Poftim?! repetă el.

Râsul din inima mea ameninţă să răbufnească; expresia lui de groază nu mă sperie. Îi spun cu răbdare:

— Iubitule, fii fericit! Îţi port în pântece pruncul. Nimic pe lumea asta nu m-ar putea face mai fericită decât sunt astă-seară! Pentru mine e începutul a toate. Sunt în sfârşit o femeie a pământului şi sunt un pământ roditor şi o sământă creşte în mine.

El îşi lasă capul în mâini, obidit.

— Ţi-am adus ruina. Dumnezeu să mă ierte! Eu, unul, nu mi-o voi ierta. Te iubesc mai mult decât orice pe lume şi te-am dus la ruină.

— Nu, nu vorbi de ruină! E minunat! Asta e soluţia la toate. Ne vom căsători.

— Va trebui să ne căsătorim! exclamă el. Altfel vei fi acoperită de ruşine. Dar dacă ne căsătorim, vei cădea în dizgraţie. Doamne, în ce capcană m-am băgat şi în ce capcană te-am băgat şi pe tine!

— Asta e ieşirea din capcană. Căci nimeni nu ne va sili să ne negăm căsătoria dacă am făcut schimb de jurăminte şi aşteptăm un copil. Consiliul Coroanei, mama mea, regele – toţi vor trebui s-o accepte. Şi cu toate că nu le va plăcea, vor ajunge să accepte. Se spune că însăşi mama regelui s-a măritat cu Owen Tudor fără îngăduinţă...

— Şi a căzut în dizgraţie! S-a culcat cu omul care avea în grijă garderoba ei şi nu s-a mai întors la curte niciodată! Propriul ei fiu a schimbat legea pământului ca să împiedice văduvele din familia regală să mai facă vreodată aşa ceva! Legea e valabilă în cazul tău!

— Ea a supravieţuit, spun cu calm. Şi are doi băieţi chipeşi, fraţi vitregi cu regele. Richard, nu pot trăi fără tine! Nu mă pot mărita cu altul. Dorinţa ne-a mânat să devenim iubiţi, iar acum suntem mânaţi mai departe, spre căsătorie.

— Nu vreau să-ţi aduc ruina, spune el. Dumnezeu să mă ierte, căci, deşi te doresc, asta n-aş dori-o! L-am dispreţuit pe Owen Tudor pentru că i-a zămislit un prunc reginei pe care ar fi trebuit s-o slujească, un bărbat care a distrus o femeie în apărarea căreia ar fi trebuit să-şi jertfească viaţa – şi am fost la fel de egoist ca el! Ar trebui să plec chiar acum. Ar trebui să plec în cruciadă. Ar trebui să fiu spânzurat pentru trădare!

Fac o pauză lungă, apoi ridic ochii şi îndrept spre el o privire tot atât de liniştită ca un eleşteu din pădure.

— O, m-am înşelat în privinţa ta? Mă înşel de mult? Nu mă iubeşti? Nu vrei să mă iei de soţie? Mă vei alunga?

El se lasă în genunchi.

— Dumnezeu mi-e martor că te iubesc şi te preţuiesc mai mult decât orice pe lume! Sigur că vreau să te iau de soţie. Te iubesc cu toată fiinţa mea!

— Atunci primesc, îi răspund voioasă. Voi fi fericită să-ţi fiu soţie.

El clatină din cap.

— Eu voi fi onorat să-ţi fiu soţ, iubirea mea, eşti mult, mult mai mult decât ceea ce merit – dar mă tem atât de tare pentru tine! Şi pentru copilul nostru! adaugă izbit de gândul la prunc, aşezându-şi mâna cu blândeţe pe pântecele meu. Dumnezeule, un copil! Va trebui să vă păzesc pe amândoi de primejdie. Acum voi avea două vieţi cărora să le port de grijă.

— Mă voi numi Jacquetta Woodville, spun visătoare, încercând numele. Jacquetta Woodville. Iar ea va fi Elizabeth Woodville.

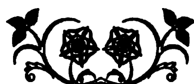
— Elizabeth? Eşti sigură că e fată?
— Sunt sigură. Elizabeth, prima dintre mulţi copii.
— Dacă nu mi se taie capul pentru trădare.
— Nu ţi se va tăia capul. Voi vorbi cu regele şi, la nevoie, voi vorbi cu regina Catherine, mama lui. Şi vom fi fericiţi.

În seara aceea pleacă de la mine împărţit între încântarea că ne vom căsători şi remuşcările pricinuite de gândul că mi-a adus necazuri. Stau aşezată în jilţ la fereastră, cu mâna pe pântece, şi privesc luna. În seara asta e lună nouă, în primul pătrar – o lună prielnică pentru noi începuturi, noi speranţe şi pentru începutul unei vieţi noi. Împinsă de un capriciu, scot cărţile de joc primite de la strămătuşa şi le răsfir cu faţa în jos înaintea mea. Mâna mi se opreşte întâi asupra unei cărţi, apoi asupra alteia; în cele din urmă aleg. E cartea mea preferată: dama de cupă, regina apei şi a iubirii, cartea Melusinei, o carte a intuiţiei şi duioşiei. Fata cu cartea asta va fi ea însăşi regină, o regină iubită.

— Mă voi căsători cu tatăl tău, spun micii scântei de viaţă din trupul meu. Şi te voi aduce pe lume. Ştiu că vei fi frumoasă, pentru că tatăl tău e cel mai chipeş bărbat din Anglia, dar mă întreb ce vei face cu viaţa ta şi cât de departe vei merge când totul îţi va deveni limpede – când îl vei vedea şi tu pe bărbatul pe care-l iubeşti şi vei şti ce viaţă vrei.

Grafton, Northamptonshire, toamna anului 1436

Aşteptăm până când curtea îşi începe călătoria înceată de întoarcere la Londra şi face popas peste noapte în Northampton. Într-o dimineaţă, devreme, înainte ca doamnele mele să se trezească, mă strecor din odăile mele şi mă întâlnesc cu Richard la grajduri. A înşeuat-o pe Merry şi i-a pus căpăstrul, iar calul lui de luptă e şi el pregătit; pornim pe drumeagul ce duce la satul lui natal, Grafton. Acolo trăieşte un preot retras şi în apropierea conacului există o capelă mică. În faţa capelei ne aşteaptă tatăl lui Richard, cu o faţă severă şi neliniştită, împreună cu cei trei martori pe care i-a adus. În timp ce Richard merge să-l caute pe preot, tatăl lui se apropie şi, ajutându-mă să descalec, îmi spune fără ocol:

— Sper că ştiţi ce faceţi, Alteţă!

— Mă căsătoresc cu cel mai ales bărbat din câţi am cunoscut.

— Vă va costa scump, mă previne el.

— Să-l pierd pe el ar fi mai rău.

Dă din cap, cu aerul că nu e prea sigur, dar îmi oferă braţul şi mă conduce în capelă. La capătul dinspre răsărit e un mic altar de piatră, cu o cruce şi o lumânare aprinsă. În faţa altarului se află preotul, în rasa cafenie a ordinului franciscan, iar lângă el stă Richard, care se întoarce şi-mi surâde sfios, de parcă ne-am afla în faţa unei mulţimi de sute de oameni şi am purta veşminte din fir de aur.

Mă apropii de altar şi chiar în clipa în care încep să repet jurămintele după glasul blând al preotului, soarele răsare şi se revarsă prin fereastra cu vitralii de deasupra altarului. Preţ de un moment uit ce trebuie să spun. La picioarele noastre, pe pardoseala de piatră a capelei, s-a aşternut un văl de culori

și mă gândesc, amețită, că sunt aici în ceasul acesta și mă cunun cu bărbatul pe care-l iubesc și într-o zi mă voi afla aici când fiica mea se va cununa cu bărbatul ales de ea, cu curcubeie la picioare și cu o coroană în fața ei. Viziunea neașteptată mă face să șovăi și Richard se uită la mine, spunând repede:

— Dacă ai vreo îndoială, fie și o clipă de îndoială, nu trebuie să ne căsătorim! Voi găsi eu o soluție, iubirea mea, ca să fii în siguranță!

Ridic privirea și îi zâmbesc, lacrimile din ochi formând un alt curcubeu în jurul lui.

— N-am nici o îndoială. (Mă întorc spre preot.) Continuați!

Acesta ne călăuzește prin ritualul jurămintelor, apoi ne declară soț și soție. Tatăl lui Richard mă sărută pe obraji și-și îmbrățișează fiul cu putere. Richard se întoarce și le plătește celor trei secretari pe care i-a tocmit ca martori, spunându-le că dacă le va cere să depună mărturie, trebuie să-și aducă minte ziua și ora și că am fost cununați cu adevărat, în fața lui Dumnezeu; îmi așază pe deget inelul familiei sale și-mi dă în văzul tuturor o pungă cu aur, spre a dovedi că-i sunt soție și că-mi încredințează onoarea și averea lui.

— Și acum? întreabă mohorât tatăl lui când ieșim din capelă în curtea scăldată de soare.

— Ne întoarcem la curte, răspunde Richard. Iar când găsim un moment prielnic, va trebui să-i spunem regelui.

— El vă va ierta, prezice tatăl. E tânăr și iartă cu ușurință orice. Sfetnicii lui vă vor aduce necazuri. Te vor face escroc, fiule. Vor spune că ai pretenții la o doamnă aflată mult mai presus de tine.

Richard ridică din umeri.

— N-au decât să spună ce vor, câtă vreme nu se ating de averea și de reputația ei.

Tatăl lui clatină din cap, cu aerul că nu e sigur nici de treaba asta, apoi mă ajută să încalec și-mi spune pe un ton aspru:

— Trimiteți după mine dacă vă pot fi de ajutor. Sunt la porunca voastră, Alteță, iar onoarea voastră se află și în mâinile mele.

— Te rog să-mi spui Jacquetta.

El tace câteva clipe, apoi răspunde:

— Am fost șambelanul răposatului vostru soț. Nu se cuvine să vă spun pe numele de botez.

— I-ai fost şambelan, iar eu i-am fost ducesă, dar acum, Dumnezeu să-l odihnească, nu mai e printre noi. Lumea s-a schimbat, iar eu sunt nora dumitale. La început lumea va spune că Richard a făcut un salt îndrăzneţ, dar pe urmă va vedea că vom urca împreună.

— Cât de sus? întreabă el sec. Cu cât urcaţi mai sus, cu atât va fi căderea mai mare.

— Nu ştiu cât de sus ne vom ridica, răspund cu dârzenie. Şi nu mi-e teamă de cădere.

El mă priveşte întrebător.

— Aveţi ambiţii de mărire?

— Ne aflăm cu toţii pe roata norocului. Fără îndoială că vom urca. S-ar putea să şi cădem, însă tot nu mă tem.

Palatul Westminster, Londra, toamna anului 1436

Încă nu mi se vede rotunjimea pântecelui pe sub faldurile graţioase ale rochiilor, dar eu ştiu că fetiţa mea creşte. Sânii mi s-au mărit şi sunt sensibili la atingere; mai mult decât orice altceva, am senzaţia că sunt întovărăşită pretutindeni, chiar şi când dorm. Hotărăsc să dau Consiliului Coroanei vestea sarcinii şi a căsătoriei înainte să se împlinească anul de la moartea primului meu soţ, înainte să propună cineva altă partidă pentru mine şi, astfel, să mă pună în postura de a-i sfida pe lorzi. Încerc să aleg un moment potrivit, însă consiliul e sfâşiat între cardinalul Beaufort şi marele lui aliat, William de la Pole, conte de Suffolk, şi marele rival al acestora, Humphrey, ducele de Gloucester şi curtea lui. Nu există clipă în care lorzii să nu se frământe din cauza situaţiei nesigure a ţării şi a cuferelor goale din vistierie. Nu există clipă în care să cadă de acord cu toţii ce ar trebui făcut. Aştept o săptămână după cununie, după care îi fac o vizită marelui favorit, William de la Pole, în odăile sale de la palatul Westminster, la ceasul tihnit dinaintea cinei.

— Sunt onorat, îmi spune el, aducându-mi un jilţ lângă masa lui. Ce pot face pentru voi, Alteţă?

— Am venit să vă cer ajutorul într-o chestiune întru câtva delicată. (Nu mi-e uşor, dar vorbesc mai departe.) O chestiune personală.

— O chestiune personală a unei ducese frumoase? Lucruri de-ale inimii, să înţeleg?

O spune pe tonul pe care ai vorbi despre prostiile unei copiliţe. Îmi stăpânesc zâmbetul şi răspund:

— Într-adevăr. Ca să vorbesc fără ocol, domnule, m-am căsătorit fără îngăduinţă şi nădăjduiesc că-i veţi da regelui vestea şi-mi veţi lua apărarea.

După o tăcere dureroasă, el repetă:

— V-aţi căsătorit?

— Da.

Mă priveşte sfredelitor.

— Şi cu cine v-aţi căsătorit?

— Cu un gentilom...

— Nu cu un nobil?

— Nu, cu un gentilom.

— Anume?

— Richard Woodville, din personalul casei mele.

Îşi ascunde pe dată sclipirea de amuzament din ochi, coborând privirea asupra hârtiilor aflate pe masă, în faţa lui. Ştiu că se gândeşte cum ar putea profita de prostia mea.

— Să înţeleg că e o partidă din dragoste?

— Da.

— Nu aţi fost convinsă pe căi necinstite sau forţată? Căsătoria s-a făcut după lege, cu consimţământul vostru? Nu există temeiuri de anulare sau de respingere? Dacă el v-a sedus sau chiar v-a convins prin stăruinţă, ar putea fi arestat şi spânzurat.

— Nu există temeiuri de respingere şi nici nu vreau temeiuri. E soţul pe care mi l-am ales, e căsnicia dorită de mine.

— Dorită? repetă el cu răceală, de parcă n-ar fi simţit dorinţă niciodată.

Fiindcă mă obligă să fiu neruşinată, îi confirm:

— Dorită.

— Domnul merită felicitat: mulţi bărbaţi s-ar fi bucurat să fie doriţi de Alteţa Voastră. Orice bărbat s-ar bucura de consimţământul vostru. Mai mult chiar, Consiliul Coroanei s-a gândit la următorul vostru soţ, au fost propuse mai multe nume.

Îmi ascund zâmbetul trezit de spusele lui. Consiliul se rezumă la el, cardinalul Beaufort şi ducele de Gloucester. Dacă au fost propuse nume, bărbatul din faţa mea a fost cel care le-a propus.

— Chestiunea e deja încheiată, spun cu dârzenie. Suntem cununaţi şi am împărţit acelaşi pat, nu se mai poate face nimic. Indiferent pe cine mi-a ales consiliul, propunerea vine prea târziu. Sunt măritată cu un bărbat de ispravă. A fost foarte bun cu mine după moartea stăpânului meu John.

— Şi văd că voi aţi fost foarte bună cu el, răspunde el surâzând cu înţeles. Excepţional de bună! Ei bine, îi voi spune Alteţei Sale regele şi veţi putea să-i cereţi iertare.

Încuviințez în tăcere. Îmi va fi de ajutor dacă William de la Pole mă va sprijini în fața regelui. Regele ascultă întotdeauna de părerea ultimului om care-i vorbește, iar cei trei sfetnici se întrec care să iasă ultimul din odăile lui.

— Credeți că se va mânia foarte tare?

Regele e un băiețandru de cincisprezece ani; e ridicol să mă tem de mânia lui.

— Nu, dar sunt sigur că sfetnicii vor fi de părere că trebuie să fiți exilată de la curte. Și vă vor amenda.

Aprob din cap, adăugând:

— Dar i-ați putea convinge să fie înțelegători.

— Vă vor da o amendă usturătoare, mă previne el. Vistieria regelui duce lipsă de bani și toți știu că stăpâniți averea Bedford. Căsătoria fără încuviințarea regelui e o greșeală gravă. Vor spune că nu meritați banii.

— Am doar moștenirea de văduvă. Cea mai mare parte a avuției a trecut deja în stăpânirea regelui, iar el a dăruit-o favoriților săi. (Nu spun „între care și voi“, însă știm amândoi că la asta mă refer.) Ducele Humphrey, fratele stăpânului meu a primit restul. N-am păstrat reședința de la Penshurst.

— Aveți moștenirea de văduvă a unei ducese de viță regească, însă ați ales să fiți nevasta unui cavaler de rând. Cred că veți descoperi că lorzii vă vor moștenirea. S-ar putea să descoperiți că trebuie să duceți traiul unei soții de cavaler. Nădăjduiesc doar că și peste câțiva ani veți rămâne la părerea că ați făcut un târg bun.

— Eu nădăjduiesc că mă veți ajuta. Contez pe voi.

El se mulțumește să ofteze.

Are dreptate. Ni se cere o mie de lire, în aur, iar lui Richard i se poruncește să se întoarcă la postul lui din Calais.

Richard e îngrozit.

— Dumnezeule, e o avere! Imposibil să strângem așa o sumă! Atât face un conac și o moșie! E mai mult decât întreaga avere a tatălui meu, mai mult decât orice moștenire la care aș putea să sper! Mai mult decât aș putea să câștig! Vor să ne ruineze. Ne obligă să ne despărțim!

— Ne pedepsesc, încuviințez.

— Ne distrug!

— Putem strânge banii. Şi suntem alungaţi de la curte, dar nu ne pasă, nu-i aşa? Putem merge la Calais împreună.

El clatină din cap.

— Nu te duc acolo. Nu te duc în braţele primejdiei. Contele de Suffolk mi-a oferit o moşie pe care poţi să locuieşti. Ţi-a luat cea mai mare parte a averii ca amendă şi e dornic să ia restul sub forma chiriei. A spus că ne va închiria conacul de la Grafton. Nu-i cine ştie ce favoare, din moment ce nu ne permitem să-i plătim. Dar ştie că vreau conacul. E aproape de casa mea părintească. Am pus ochii pe el de copil.

— Îmi voi vinde giuvaierurile. Şi cărţile, dacă e nevoie. Am pământuri pe care le putem pune în gaj, bunuri pe care le putem vinde ca să strângem banii de chirie. E preţul vieţii noastre împreună.

— Te-am adus pe poziţia unei soţii de cavaler cu datorii de nobil! răspunde el furios. Ar trebui să mă urăşti! Te-am trădat.

— Cât de mult mă iubeşti? i-o întorc.

Îi iau mâinile într-ale mele şi le lipesc de pieptul meu, în dreptul inimii. Simt cum atingerea mea îi taie respiraţia. Mă priveşte.

— Mai mult decât viaţa, ştii doar.

— Dacă ar trebui să spui un preţ?

— O răscumpărare regească. O avere.

— Atunci socoteşte, soţul meu, că am făcut un târg bun: căsnicia noastră ne-a costat numai o mie de lire.

Se luminează la faţă.

— Jacquetta, eşti bucuria mea! Valorezi zeci de mii!

— Atunci strânge-ţi lucrurile, fiindcă putem pleca de la curte chiar după-amiază.

— În după-amiaza asta? Vrei să fugim de dizgraţie?

— Vreau să fim acasă diseară.

El şovăie o clipă, apoi zâmbeşte larg, înţelegând la ce mă refer.

— Ne vom petrece prima noapte împreună, ca doi oameni căsătoriţi? Vom intra în odaia noastră de culcare ca soţ şi soţie? Iar mâine-dimineaţă vom coborî la micul dejun fără să ne ascundem? Ah, Jacquetta, e începutul a toate! Înclină capul şi-mi sărută mâinile: Te iubesc! Şi mă rog la Dumnezeu să socoteşti mereu că ai făcut un târg bun pentru mia noastră de lire.

Grafton, Northamptonshire, toamna anului 1436 – 1439

Chiar socotesc că am făcut un târg bun. Strângem banii pentru amendă punând în gaj pământurile mele moştenite, apoi împrumutăm alţi bani ca să cumpărăm de la contele de Suffolk conacul de la Grafton. Deşi zâmbeşte viclean, nu refuză să-l vândă ducesei în dizgraţie şi cavalerului ei. Vrea să-i fim prieteni şi aliaţi la ţară, în timp ce el îşi sporeşte puterea la curte. Richard pleacă la Calais şi pregăteşte garnizoana de asediu, căci ruda mea, necredinciosul duce de Burgundia, porneşte la luptă împotriva foştilor săi aliaţi. Marii lorzi ai Angliei – contele de Mortmain şi ducele de York – iau armele în mâini pentru ţara lor, iar Richard apără castelul Calais pentru ei. În cele din urmă, Humphrey, ducele de Gloucester, porneşte pe mare spre Calais şi câştigă multă cinstire pentru salvarea oraşului, cu toate că, aşa cum arată soţul meu, asediatorii au fost înfrânţi înainte ca unchiul regelui să apară cu stindardul fluturând.

Mie nu-mi pasă. Richard şi-a dovedit curajul în faţa întregii Anglii şi nimeni nu se poate îndoi de onoarea lui. A ieşit din asediu şi din mai multe atacuri fără nici o zgârietură şi se întoarce în Anglia erou. Primul meu copil, fetiţa pe care am prevestit-o, se naşte fără greutate când florile albe ale gardurilor vii îşi clatină vesele capul sub adierea lunii mai şi mierlele cântă la amurg, în acea primăvară la ţară. În anul următor se naşte fiul şi moştenitorul nostru.

Îl botezăm Lewis şi descopăr că sunt vrăjită de faptul că am zămislit un băiat. Are părul foarte bălai, aproape argintiu, dar ochii lui sunt întunecaţi precum cerul nopţii. Moaşa care mă ajută la al doilea soroc îmi spune că toţi bebeluşii au

ochii albaştri şi că atât culoarea părului, cât şi cea a ochilor lui s-ar putea schimba, însă mie îmi pare pe jumătate copilul zânelor, cu coloritul lui angelic. Surioara lui încă mai doarme în leagănul Woodville din lemn de cireş, aşa că seara îi culc în el împreună, unul lângă altul pe scândurile de înfăşat, ca două păpuşi frumoase.

Richard spune cu mulţumire că sunt o femeie care a uitat cu desăvârşire că e soţie şi iubită şi declară că se simte teribil de neglijat. Însă glumeşte: se desfată cu frumuseţea fetiţei noastre şi cu creşterea şi voinicia băiatului. Anul următor îi nasc o surioară, Anne, iar în timpul retragerii mele pentru naştere, socrul meu cade la pat cu fierbinţeală şi moare. A mai trăit totuşi îndeajuns ca să afle că regele ne-a iertat şi că am fost rechemaţi la curte, lucru care l-a mângâiat. Pe mine, însă, având o fetiţă de numai doi ani, un băiat de un an şi un prunc nou-născut în leagănul sculptat, nu prea mă trage inima să plec.

— Nu vom câştiga niciodată destul ca să ne plătim datoriile dacă trăim la ţară, mă sfătuieşte soţul meu. Am cele mai grase vaci din Northamptonshire şi cele mai frumoase oi, dar jur, Jacquetta, că vom trăi şi vom muri îndatoraţi! Te-ai măritat cu un bărbat sărac. Ar trebui să te bucuri că nu te trimit la cerşit în cămaşă!

Îi flutur sub nas scrisoarea cu pecetea regală.

— Ba nu, fiindcă uite, ni se porunceşte să ne înfăţişăm la curte pentru ospăţul de Paşte, iar aici am altă scrisoare, de la administratorul gospodăriei regelui, care ne întreabă dacă avem destule odăi ca să-l găzduim pe rege în timpul procesiunii de vară.

Richard se albeşte la faţă.

— Dumnezeule mare, nu, nu putem găzdui curtea! Şi în nici un caz n-o putem hrăni! Mai-marele peste gospodărie a înnebunit?! Ce fel de casă îşi închipuie că avem?

— Îi voi scrie că avem doar o locuinţă modestă, iar când mergem la curte de Paşte trebuie să avem grijă s-o afle toţi.

— Dar nu te bucuri că mergem la Londra? mă întreabă el. Poţi să cumperi haine noi şi pantofi şi tot felul de lucruri frumoase. Nu ţi-a fost dor de curte şi de lumea aceea?

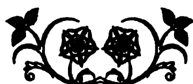
Ocolesc masa, mă opresc în spatele jilţului său şi-mi lipesc obrazul de al lui.

— Mă voi bucura să fiu din nou la curte, căci regele e izvorul tuturor bogăţiilor şi favorurilor, iar eu am două fetiţe

frumoase, care vor trebui măritate bine într-o bună zi. Tu ești un cavaler prea priceput ca să-ți treci timpul crescând vite, regele n-ar putea găsi un sfătuitor mai credincios și știu că va vrea să pleci iarăși la Calais. Dar nu: am fost fericită aici cu tine. Vom merge la curte doar pentru un scurt răstimp și pe urmă ne vom întoarce acasă, nu? Nu ne vom petrece tot timpul la Londra, ca doi curteni, nu?

— Suntem cavalerul de Grafton și doamna lui, declară soțul meu. Locuim la țară, ruinați de propria patimă, înglodați în datorii până-n gât și chiar aici ne e locul: printre animale în călduri, fără o para chioară. Ele sunt făpturile pe-o potrivă cu noi, aici ne e locul!

Londra, vara anului 1441

Am spus adevărul când am afirmat că sunt fericită la Grafton, însă inima îmi tresaltă de-o bucurie frivolă când regele ne trimite barja regală ca să coborâm pe fluviu și văd turnurile înalte ale castelului Greenwich și noul palat Bella construit de ducele de Gloucester. E atât de frumos și de bogat, încât nu pot să nu mă desfăt la gândul că voi pătrunde în el, redevenind o favorită a curții și una dintre cele mai însemnate doamne din regat. Vâslașii țin o vreme ritmul bătut de toboșari, făcând barja să înainteze lin, apoi își ridică vâslele, barcagiii în livrea de pe chei prind frânghiile și trag barja la mal.

Tocmai pășesc pe podul mobil, când ridic privirea și văd că suita regală, aflată la plimbare pe malul apei, vine acum agale în întâmpinarea noastră. În fruntea tuturor se află regele, care nu mai e un rege-băiețandru, ci un bărbat tânăr, ajuns la aproape douăzeci de ani. Se apropie cu pas sigur și mă sărută, ca rudă, pe ambii obraji, apoi îi întinde mâna soțului meu. Văd că pe curtenii din spatele lui îi surprinde această primire caldă, dar apoi trebuie să se apropie și ei. Mai întâi vine ducele Humphrey de Gloucester, fostul meu cumnat, despre care primul meu soț spunea că n-ar trebui scăpat din ochi, iar în urma lui pășește ducesa Eleanor. Se apropie de chei alene, o femeie care-și poartă triumfătoare frumusețea, și la început îi văd doar strălucirea trufașă, dar apoi mă uit mai bine. La picioarele ei se află un dulău mare, negru – o făptură uriașă, mastif sau vreun alt câine de luptă. În clipa în care-l văd îmi vine să scuip așa cum face o pisică, zburlindu-și blana și întunecându-și ochii. Câinele cel urât mă distrage atât de tare, încât îl las pe duce să-mi ia mâna, să-mi sărute obrazul și să-mi șoptească la ureche, fără a auzi o vorbă din spusele

sale. Când doamna lui, ducesa Eleanor, se apropie de mine, îmi dau seama că o privesc fix și tresar la atingerea ei, în clipa în care se apleacă să mă sărute, de parcă ar mirosi a bale de câine bătrân. Fac eforturi să răspund la îmbrățișarea ei rece și să zâmbesc așa cum zâmbește ea, fără afecțiune. Abia când se desprinde de mine și fac un pas înapoi, văd că nu există dulău negru la picioarele ei și nici n-a existat. A fost pâlpâirea unei viziuni din altă lume. Îmi ascund un fior adânc, căci știu că într-o bună zi va exista un dulău negru care va urca în fugă treptele de piatră ale unui castel rece și va urla la ușa ei.

Cu trecerea lunilor înțeleg că am dreptate să mă tem de ducesă. La curte o găsești pretutindeni, e prima doamnă a regatului, regină în toate privințele, doar cu numele nu. Când curtea se află la palatul Westminster, ea locuiește în odăile reginei și poartă nestematele regale. În procesiuni se ține la un pas în spatele regelui. Și îl tratează cu o asemenea familiaritate și dulcegărie – își lasă întruna mâna pe brațul lui, îi șoptește la ureche – încât numai nevinovăția lui radioasă îi ferește de o aparență conspirativă sau mai rău. În mod inevitabil, ca ducesă văduvă a Angliei, sunt permanent în tovărășia ei și știu că nu-i place când lumea ne compară. Când mergem la cină pășesc în spatele ei, pe timpul zilei stau laolaltă cu doamnele ei, iar ea îmi arată un dispreț deloc prefăcut, căci socotește că sunt o femeie care și-a irosit averea tinereții și frumuseții, azvârlind-o în schimbul dragostei. Într-o zi, în timp ce coseam în odăile ei, îi surprind șoaptele șuierate către una dintre doamne:

— Îți poți închipui să fii ducesă regală și să te cobori într-atât încât să te măriți cu un cavaler din slujba casei tale? Ce femeie face așa ceva?!

Ridic privirea și-i răspund:

— Femeia care l-a văzut pe cel mai ales dintre bărbați, Alteță. N-am pic de regret și nici pic de îndoială față de soțul meu, care răspunde la iubire cu iubire și la loialitate cu credință.

Asta e o împunsătură pentru ea, căci, ca fostă amantă devenită soție, pândește mereu, temătoare, apariția unei noi amante care s-ar încumeta să repete festa jucată de ea însăși contesei, care-i era prietenă.

— Eu, una, n-aş face aşa o alegere, spune ea pe un ton mai potolit. Nu e alegerea unei femei de rang nobil care se gândeşte la binele familiei ei.

Înclin capul şi remarc:

— Ştiu. Însă la momentul acela nu mă gândeam la familia mea, ci la mine însămi.

În ajunul solstiţiului de vară îşi face o intrare triumfală în Londra, însoţită de lorzii şi nobilii pe care-i preferă în mod deosebit, cu măreţia unei prinţese venite în vizită. Ca doamnă de la curte, o însoţesc în suită şi astfel aud, pe măsură ce procesiunea şerpuieşte pe străzi, comentariile mai puţin măgulitoare ale locuitorilor Londrei. Îi iubesc pe londonezi de la propria-mi intrare fastuoasă în capitală şi ştiu că sunt uşor de fermecat cu un zâmbet şi uşor de jignit cu orice semn de înfumurare. Suita măreaţă a ducesei îi face să râdă de ea, cu toate că-şi scot pălăriile când trece şi-şi ascund cu ele feţele zâmbitoare. Însă după ce trece, mă aclamă pe mine. Le place că m-am măritat cu un englez din dragoste; femeile de la geamuri îi trimit bezele soţului meu, renumit pentru înfăţişarea chipeşă, iar bărbaţii de la răspântii îmi strigă remarci deşucheate, spunând că dacă ducesa cea frumoasă preferă atât de mult englezii, ar putea încerca un londonez când îi vine gust de schimbare.

Locuitorii Londrei nu sunt singurii cărora le e antipatică ducesa Eleanor. Cardinalul Beaufort nu-i e deloc prieten – iar ca duşman e un om periculos. Ducesei nu-i pasă că-l jigneşte; e măritată cu moştenitorul tronului, iar cardinalul nu poate să schimbe acest lucru. Mai mult chiar, cred că ea îşi doreşte să-l provoace la o înfruntare în urma căreia să se stabilească o dată pentru totdeauna cine îl conduce pe rege. Regatul e împărţit în tabăra care-l preferă pe duce şi cea care-l preferă pe cardinal; chestiunea va ajunge la punctul critic. Prin procesiunea triumfală pe străzile Londrei, ducesa îşi afirmă pretenţiile.

Răspunsul cardinalului nu se lasă aşteptat. Chiar în seara următoare, în timp ce Richard şi cu mine luăm cina la masa ducesei, la King's Head in Cheap, şambelanul ei intră şi-i şopteşte ceva la ureche. O văd că păleşte, se uită la mine ca şi cum ar vrea să spună ceva, apoi face semn cu mâna că nu-i mai trebuie mâncarea, se ridică în picioare fără a spune o vorbă nimănui şi iese. Noi, ceilalţi, ne uităm unii la alţii; doamna ei de companie se ridică s-o urmeze, dar apoi şovăie. Richard, aşezat între bărbaţi, îmi face semn cu capul să rămân

la masă şi iese discret din încăpere. Lipseşte doar câteva clipe; tăcerea a fost înlocuită de murmurul speculaţiilor când el se întoarce, le zâmbeşte vecinelor mele ca pentru a cere scuze în numele amândurora, mă ia de mână şi mă scoate din odaie. Când ajungem afară, îmi pune pe umeri mantia lui şi-mi spune:

— Ne întoarcem la Westminster. Nu e bine să mai fim văzuţi în tovărăşia ducesei.

— Ce s-a întâmplat? îl întreb, ţinând strâns cu mâna şireturile mantiei în timp ce el mă conduce grăbit pe străzi.

Sărim peste un şanţ puturos din mijlocul străzii şi el mă ajută să cobor treptele lunecoase ce duc la fluviu. O luntre care aşteaptă la mal se apropie la fluieratul lui şi Richard mă ajută să urc, poruncind peste umăr:

— Du-ne la scările palatului Westminster!

— Ce se întâmplă? îl întreb în şoaptă.

El se apleacă spre mine, aşa încât să nu-l poată auzi nimeni, nici măcar barcagiul care trage la vâsle.

— Secretarul ducesei şi capelanul ei au fost arestaţi.

— Pentru ce?

— Invocarea spiritelor sau astronomie, ghicirea viitorului, ceva. N-am reuşit să aflu decât un zvon, suficient cât să înţeleg că vreau să te scot imediat din mediul acela.

— Pe mine?

— Ducesa citeşte cărţi de alchimie, soţul ei foloseşte vraci, se spune că ea l-a sedus cu licori de dragoste, se întovărăşeşte cu bărbaţi învăţaţi, cărturari şi cunoscători ai magiei şi e ducesă regală. Descrierea aceasta nu-ţi aduce aminte de cineva cunoscut?

— De mine?!

Mă trece un fior în timp ce vâslele se cufundă fără zgomot în apele reci şi barcagiul îndreaptă barca spre scări.

— De tine, răspunde Richard cu glas scăzut. L-ai întâlnit vreodată pe Roger Bolingbroke, învăţat de la Oxford? E în serviciul ei.

Mă gândesc câteva clipe.

— Milord, ducele nostru, îl cunoştea, nu-i aşa? N-a venit o dată la Penshurst? A adus o hartă cu simboluri, ca să-i arate ducelui arta geomanţiei.

Barca se lipeşte de scările palatului Westminster, iar soţul meu mă ia de mână şi mă ajută să urc treptele de lemn ce duc la chei. Un servitor vine la noi cu o torţă şi ne luminează calea prin grădini, până la intrarea dinspre fluviu.

— A fost arestat, îmi spune Richard.

— Pentru ce?

— Nu știu. Te voi conduce în odăile noastre, iar după aceea mă duc să văd ce reușesc să aflu.

Mă opresc sub bolta intrării și-i iau mâinile reci într-ale mele, întrebându-l:

— De ce te temi?

— Deocamdată de nimic, răspunde el neconvingător, apoi mă ia de braț și mă îndrumă spre palat.

Richard vine în odaie noaptea și-mi spune că nimeni nu pare să știe ce se petrece. Au fost arestați trei oameni din slujba ducesei – bărbați pe care îi cunosc, bărbați pe care îi salut în fiecare zi: învățatul Roger Bolingbroke, care ne-a vizitat la Penshurst, capelanul ducesei, care a slujit liturghia în fața mea de zeci de ori, și unul dintre canonicii capelei St Stephen din chiar palatul în care ne aflăm. Sunt acuzați că au alcătuit un horoscop pentru Eleanor. Horoscopul a fost găsit și se spune că prevestește moartea tânărului rege și urcarea ei pe tron.

— Ai văzut vreodată un horoscop al regelui? mă întreabă fără ocol soțul meu. Regele a părăsit palatul, a plecat la Sheen doar cu cei mai apropiați lorzi din Consiliul Coroanei. Ni s-a poruncit să rămânem aici. Bănuiala planează asupra tuturor, regele nu poate să sufere lucrurile de felul ăsta, îl înspăimântă! Lorzii din consiliu vor veni aici și vor pune întrebări. S-ar putea să ne convoace. Milord Bedford nu ți-a arătat niciodată un horoscop al regelui, nu?

— Știi bine că alcătuia horoscoape pentru toți, răspund încet. Ții minte mașinăria atârnată deasupra hărții Franței, care înfățișa stelele? O folosea ca să arate poziția astrelor la nașterea cuiva. Mi-a făcut mie horoscopul, și l-a făcut pe al lui, probabil că ți l-a făcut și ție... Cu siguranță că l-a făcut și pe al regelui.

— Și unde sunt toate horoscoapele astea? întreabă soțul meu pe un ton încordat. Unde sunt acum?

— I le-am dat ducelui de Gloucester.

Înțeleg cu încetineală cât de groaznic e ceea ce am spus.

— O, Richard! I-am dat ducelui Humphrey toate horoscoapele și toate hărțile! A spus că-l interesează. Am păstrat numai

cărţile, cele pe care le avem acasă. Milord mi-a lăsat mie cărţile, iar instalaţiile şi maşinăriile i le-am dat ducelui.

Simt gust de sânge în gură şi-mi dau seama că mi-am jupuit pielea de pe buză. Duc degetul la peticul usturător de carne vie.

— Te gândeşti că poate ducesa a luat horoscopul regelui? L-o fi folosit? Acuzaţiile mă vor implica şi pe mine, pentru că i-am dat soţului ei horoscopul regelui?

El spune doar:

— Poate.

Aşteptăm. Soarele verii pârjoleşte oraşul şi se vestesc cazuri de molimă în zonele sărmane, în apropierea fluviului puturos. E insuportabil de cald. Aş vrea să plec acasă, la Grafton, la copiii mei, însă regele a poruncit ca întreaga curte să rămână pe loc. Nimeni nu poate părăsi Londra, care e ca o oală cu tocană pe cale să dea în fiert. În timp ce aerul fierbinte apasă asupra oraşului ca un capac pus pe un cazan, regele aşteaptă, tremurând de supărare, ca uneltirile împotriva lui să fie scoase la lumină de Consiliul Coroanei. E un bărbat tânăr care nu suportă potrivnicia, îl loveşte drept în miezul fiinţei. A fost crescut de curteni şi lingăi, nu poate răbda gândul că există cineva care nu-l iubeşte. Gândul că cineva ar putea folosi meşteşugurile magiei negre împotriva lui îl umple de o groază pe care n-o poate înţelege. Cei din preajmă-i se tem pentru el şi pentru ei înşişi. Nimeni nu ştie de ce ar fi în stare un învăţat precum Roger Bolingbroke dacă şi-ar pune în minte să facă rău. Iar dacă ducesa l-a pus în cârdăşie cu alţi cunoscători, se poate să fi conspirat laolaltă să-i facă regelui un rău mortal. Şi dacă un blestem tainic, cumplit îi străbate venele chiar în ceasul acela? Dacă se sfărâmă precum sticla sau se topeşte ca un boţ de ceară?

Ducesa îşi face apariţia la masa principală din palatul Westminster, unde şade singură, cu faţa senină şi zâmbitoare, cu un aer de încredere în sine nezdruncinat. În sala înăbuşitoare în care mirosul de carne friptă pătrunde din bucătărie ca o respiraţie încinsă, ea e calmă şi deloc frământată. Soţul ei se află alături de rege, la Sheen, încercând să-l liniştească, încercând să pareze orice afirmaţie a unchiului său, cardinalul,

jurând că tânărul rege e iubit de toată lumea, jurând pe viața lui că n-a văzut niciodată un horoscop făcut pentru rege, că interesul lui față de alchimie e pus doar în slujba regelui, că straturile de plante de la Penshurst erau deja plantate sub semnele astrelor la sosirea lor. Nu știe cine le-a plantat – poate proprietarul dinainte? Eu stau cu doamnele în odăile ducesei; cos cămăși pentru săraci și nu scot o vorbă, nici măcar când ducesa începe dintr-odată să râdă fără motiv și declară că nu înțelege de ce zăbovește regele atât de mult la palatul Sheen – de bună seamă că va veni la Londra și atunci vom putea pleca toți în procesiune, la țară, și vom scăpa de căldură.

— Cred că vine diseară, spun eu.

Ducesa aruncă o privire pe fereastră și remarcă:

— Ar fi trebuit să vină mai devreme. Acum îl va prinde ploaia. Va fi o furtună grozavă!

O rafală neașteptată de ploaie le face pe femei să țipe; cerul e negru ca un stol de ciori deasupra Londrei și se aude uruitul tunetului. Fereastra zdrăngăne în bătaia vântului întețit, iar o rafală ca de gheață o deschide larg. Cineva țipă când rama geamului se lovește de perete; mă ridic, merg la fereastră, prind ivărul în aer și-l închid bine. Pârâitul fulgerului deasupra orașului mă face să mă trag înapoi. Furtuna se apropie mugind din direcția drumului pe care vine regele și în câteva clipe grindina începe să lovească geamul ca niște pumni de pietriș aruncați dușmănos; o femeie își întoarce obrazul palid spre ducesă și țipă:

— O furtună asupra regelui! Ați spus că se va abate o furtună asupra regelui!

Ducesa nu-i dă importanță la început, ci mă privește cum mă lupt cu vântul la fereastră, dar apoi înțelege cuvintele – acuzația. Se uită la femeie, Elizabeth Flyte, și i-o întoarce:

— Nu fi caraghioasă! Mă uitam la cer. Oricine își putea da seama că va veni furtuna.

Elizabeth se ridică de pe scaunul ei și face o reverență.

— Iertare, milady...

— Unde pleci?

— Iertare, milady...

— Nu poți să pleci fără îngăduință! rostește cu asprime ducesa.

Dar femeia și-a răsturnat scaunul, atât de tare se grăbește să ajungă la ușă. Se ridică încă alte două femei, neștiind bine dacă să fugă sau să rămână.

— Stați jos! Stați jos! țipă ducesa. Vă poruncesc!

Elizabeth deschide ușa cu o smucitură și iese ca din pușcă, pe când celelalte femei se lasă pe scaunele lor, una făcându-și repede cruce. Fulgerul dă dintr-odată scenei un aer sumbru și rece. Eleanor, ducesa, se întoarce spre mine, cu chipul descompus și alb.

— Pentru Dumnezeu, m-am uitat la cer și am văzut că va veni furtună, atât! Zarva asta e de pomană. Am văzut doar că vine ploaia, asta e tot!

— Știu, îi răspund. Știu că asta e tot.

În jumătate de ceas, toată suflarea palatului trage drugii de siguranță ai ușilor și ferestrelor și spune că furtuna e un vânt al vrăjitoarelor, care aduce moartea din văzduh odată cu ploaia. Nu trece o zi și tânărul rege anunță că mătușii sale, ducesa, nu-i e îngăduit să i se înfățișeze. Învățatul de la Oxford, prietenul primului meu soț, care ne-a vizitat la Penshurst, e interogat de Consiliul Coroanei și mărturisește că se face vinovat de erezie și magie. Lorzii îl expun în public, ca pe un urs ce urmează să fie vânat. Bietul Roger Bolingbroke, cărturar toată viața lui, un om învățat și mare iubitor al misterelor lumii și stelelor, e așezat pe un podium ca un eșafod, în fața amvonului public din curtea catedralei St Paul din Londra, în timpul predicii care-l acuză pe el și pe toate vrăjitoarele și toți vrăjitorii, necromanții și ereticii ce amenință viața și pacea regelui, se înghesuie în orașul lui cel putred, încearcă să pătrundă în porturile lui, se ascund în satele de la țară și făptuiesc acte răuvoitoare, mari și mici. Se declară că există mii de oameni malefici, bărbați și femei, care fac farmece folosind meșteșugurile magiei negre pentru a-l vătăma pe rege: cunoscători ai ierburilor de leac, vrăjitoare albe, mincinoși, eretici, criminali. Regele știe de existența lor și de faptul că uneltesc împotriva lui cu rea voință. Acum, regele crede că a descoperit un complot chiar în inima curții lui, în inima familiei lui primejdios de ambițioase.

Noi toți, curtenii, defilăm în jurul lui Bolingbroke, dându-i ocol și privindu-i lung decăderea, ca și cum ar fi un animal adus de pe coasta Africii, o fiară nemaivăzută. El stă cu ochii plecați, ca să nu poată vedea curiozitatea lacomă de pe chipuri

şi să nu fie nevoit să-şi recunoască foştii prieteni. Omul care şi-a petrecut viața studiind şi gândindu-se la armonia lumii șade pe un jilț spoit, cu o coroană de hârtie pe cap, înconjurat de instrumentele şi cărțile lui, ca şi cum ar fi un bufon. La picioare i-au fost aşezate tabla de geomanţie şi un set de lumânări cioplite, speciale. Mai sunt acolo nişte hărți care arată poziţia planetelor şi horoscopul pe care se spune că l-a alcătuit pentru ducesă, la cererea ei. Se vede şi o reproducere de mici dimensiuni a Pământului şi a planetelor ce se rotesc în jurul lui, nişte forme de bronz pentru turnarea de figurine, un alambic pentru prepararea lichidelor și tăvile cu ceară folosite pentru a extrage parfumul florilor. Cel mai rău dintre toate, la picioarele lui se află o creatură oribilă din ceară, ca un iepure avortat. Mă trag înapoi când o văd, iar Richard îmi cuprinde mijlocul cu brațul lui puternic, sfătuindu-mă:

— Nu te uita la ea!

Îmi feresc privirea.

— Ce e?

— O reprezentare de ceară a regelui. Se pare că avea o coroană mică pe cap. Firul acela de aur e sceptrul, iar mărgeaua e globul crucifer.

Fața e schimonosită, tălpile picioarelor sunt diforme. Văd conturul mantiei și punctele ce reprezintă petele herminei, însă capul e aproape topit.

— Ce au făcut cu ea?

— Au încălzit-o la foc, ca să se topească și să curgă, așa încât să se scurgă şi puterea din trupul regelui. Urmăreau să-l distrugă, topindu-i reprezentarea.

Mă cutremur şi-l întreb:

— Nu putem pleca?

— Nu. Trebuie să fim aici, ca să ne arătăm scârba faţă de aceste crime.

— Chiar sunt scârbită! Atât de scârbită, încât vreau să plec!

— Ține capul sus şi mergi înainte. Mai ales tu trebuie să le arăți tuturor că eşti potrivnică lucrăturilor de felul ăsta.

— Mai ales eu?! răspund cu înflăcărare. Ce văd e atât de dezgustător, încât îmi stârneşte greața!

— Se spune că ducesa Eleanor l-a făcut pe duce s-o ia de soţie cu o licoare de dragoste, datorită căreia nu i-a putut rezista. Se spune că şi tu ai făcut același lucru când erai copilă şi milord ducele avea inima frântă din cauza pierderii soţiei lui, Anne.

Mă cutremur şi-mi feresc ochii de păpuşa din ceară topită.

— Richard...

— Te voi feri de primejdie! jură el. Eşti doamna mea şi iubirea mea. Te voi feri de primejdie, Jacquetta! Nu se va întâmpla niciodată să mă cauţi şi să descoperi că am dispărut.

Când ne întoarcem de la spectacolul umilirii lui Bolingbroke, găsim odăile ducesei goale, uşa odăii ei personale larg deschisă, cuferele cu haine răsturnate, dulapurile răvăşite, cutiile cu giuvaieruri lipsă şi femeile dispărute fără urmă.

— Unde e ducesa? o întreabă poruncitor soţul meu pe domnişoara ei de companie.

Aceasta clatină din cap, plângând fără să se poată opri.

— A plecat.

— Unde a plecat?

Ea nu poate decât să repete:

— A plecat!

— Domnul să aibă milă de noi, copila asta e idioată! se răsteşte Richard. Întreab-o tu.

O iau pe fată de umeri.

— Ellie, spune-mi, Alteţa Sa a fost arestată?

Ea îmi face o reverenţă şi răspunde:

— A fugit, Alteţă. S-a retras în sanctuar. Spune că lorzii o vor omorî ca să-i pedepsească soţul, că îl vor distruge prin ea. Spune că totul e o uneltire mârşavă împotriva lui, care o va distruge pe ea. Că vor fi nimiciţi amândoi de cardinalul Beaufort.

Mă întorc spre soţul meu.

— Sanctuar?

— Da, dar se înşală, spune el, întunecat la faţă. Asta n-o va salva.

— Nu poate fi declarată vrăjitoare, dacă se ascunde pe pământ sfinţit şi cere apărarea bisericii.

— Atunci o vor acuza de erezie. Un eretic nu poate fi apărat de biserică. Aşa că dacă a cerut sanctuar, va fi acuzată de erezie – e singura cale de a o scoate de acolo. Înainte de asta s-ar fi putut s-o acuze de profeţie. Acum o vor acuza de erezie, iar erezia e un păcat mai grav decât profeţia. S-a pus singură într-o poziţie mai proastă.

— Legile bărbaţilor le pun mereu pe femei în poziţii proaste! răspund înfuriată.

Richard nu spune nimic. Îl întreb foarte încet:

— Ce spui, plecăm? Putem pleca acasă, la Grafton? (Mă uit la odaia răvăşită.) Aici nu mă simt în siguranţă. Putem pleca?

El se strâmbă.

— Acum nu putem pleca. Am părea vinovaţi, aşa cum şi ea pare că se recunoaşte vinovată ascunzându-se în sanctuar. Cred că ne va fi mai bine dacă rămânem aici. De aici putem cel puţin să urcăm, la nevoie, pe o corabie care se îndreaptă spre Flandra.

— Nu-mi pot părăsi copiii!

El nu dă atenţie exclamaţiei mele.

— Aş vrea din toată inima ca tatăl tău să mai fie în viaţă! Ai fi putut pleca să-l vizitezi. (Mă strânge de mână.) Tu rămâi aici. Eu merg la William de la Pole, contele de Suffolk. Îmi va spune ce se petrece în Consiliul Coroanei.

— Şi ce să fac?

— Aşteaptă aici, răspunde el aspru. Deschide odăile astea şi poartă-te ca şi cum ar fi ale tale. Poartă-te ca şi cum totul ar fi în ordine. Acum eşti prima doamnă a regatului, singura ducesă regală rămasă. Porunceşte doamnelor să facă rânduială în odăi şi pe urmă pune-le să coasă cu tine şi cere cuiva să citească din Biblie. Diseară du-te la capelă. Fă paradă cu nevinovăţia ta.

— Dar chiar sunt nevinovată!

— Nu mă îndoiesc că şi ea va spune acelaşi lucru, îmi răspunde el mohorât.

Ea nu spune acelaşi lucru. Roger Bolingbroke e adus în faţa ei cu horoscopul pe care i-a cerut să i-l alcătuiască, cu instrumentele magice care au fost uneltele muncii sale de explorator al tărâmurilor necunoscute, cu boţul diform de ceară despre care se spune că e efigia topită a regelui, iar ea se recunoaşte vinovată de vrăjitorie şi de păcate împotriva bisericii. Recunoaşte că „foloseşte de multă vreme vrăjitoria, împreună cu vrăjitoarea din Eye“, şi atunci i se spune că vrăjitoarea din Eye e arestată încă din seara vântului vrăjitoresc.

— Cine e vrăjitoarea din Eye? îl întreb pe Richard într-o şoaptă abia auzită, noaptea târziu, la adăpostul draperiilor patului.

— Margery Jourdemayne, răspunde el cu fruntea încreţită de îngrijorare. O vrăjitoare practicantă care a mai fost arestată o dată pentru păcatele ei. Se trage din satul Eye. Biserica ştie că e vrăjitoare, toată lumea ştie că e vrăjitoare.

Icnesc de groază. El se uită la mine.

— Pentru Dumnezeu, spune-mi că n-o cunoşti!

— Nu ca vrăjitoare.

El închide ochii o clipă, îngrozit.

— Ce ştii despre ea?

— N-am făcut niciodată altceva decât să învăţ de la ea folosirea plantelor de leac, aşa cum mi-a poruncit milord, ducele, îţi jur şi aş jura în faţa judecăţii! N-am făcut niciodată altceva decât să învăţ de la ea folosirea plantelor de leac, iar ea n-a făcut la Penshurst altceva decât să planteze cu mine grădina cu ierburi de leac şi să-mi spună când trebuie recoltate şi când trebuie semănate. Nu ştiam că e vrăjitoare!

— Milord ţi-a poruncit să o primeşti?

— Da, da!

— Ai porunca sub pecetea lui? A dat-o în scris?

Clatin din cap.

— A trimis-o pe femeie la mine şi atât. Ai văzut-o şi tu: atunci, în curtea grajdurilor, când ai venit cu mesajul din Luxemburg şi ea pleca în căruţă.

Richard strânge pumnii cu putere.

— Aş putea să jur că milord i-a poruncit să te slujească... dar nu e bine, nu e bine! Totuşi, poate că ne putem scăpa din povestea asta. Poate că n-o va pomeni nimeni, dacă a fost vorba doar de nişte straturi de plante. Cel puţin n-ai consultat-o niciodată, nu i-ai poruncit niciodată să te slujească...

Îmi feresc privirea. Lui îi scapă un geamăt.

— Nu! O, nu! Spune-mi, Jacquetta!

— Am luat o tinctură ca să împiedic zămislirea unui prunc. Ştiai.

— Plantele? Reţeta era a ei?

Încuviinţez pe tăcute.

— N-ai spus nimănui, nu?

— Nimănui în afară de tine.

— Atunci nu va şti nimeni. Ţi-a mai preparat altceva?

— Mai târziu... o băutură ca să zămislesc un prunc.

El amuţeşte pe moment, dându-şi seama că mă refer la zămislirea fetiţei noastre, Elizabeth, copilul care l-a obligat să mă ia de soţie.

— Dumnezeule mare, Jacquetta!

Azvârle la o parte cearşafurile, coboară din pat, trage draperia la loc şi se duce cu paşi mari lângă foc. E prima oară când se mânie pe mine. Izbeşte stâlpul patului cu pumnul, ca şi cum şi-ar dori să se lupte cu lumea întreagă. Mă ridic în capul oaselor şi-mi trag cuverturile până la umeri, simţind cu câtă putere îmi bubuie inima de groază în faţa furiei lui. Spun cu glas şovăielnic:

— Voiam un copil şi te voiam pe tine. Te iubeam şi voiam să ne căsătorim. Dar n-aş fi făcut vrăji pentru asta! Am folosit ierburi de leac, nu vrăjitorie.

El îşi freacă ţeasta cu mâinile, ridicându-şi părul vâlvoi, de parcă aceste distincţii l-ar depăşi.

— Ai zămislit copilul nostru cu o licoare vrăjitorească? Pe fetiţa noastră Elizabeth?!

— Cu ierburi de leac, răspund pe un ton ferm. Ierburi de leac de la o cunoscătoare a plantelor. De ce nu?

Îmi aruncă o privire teribil de mânioasă.

— Nu vreau un copil adus pe lume de o mână de buruieni de la o vrăjitoare bătrână!

— Nu e vrăjitoare bătrână, e o femeie de ispravă şi avem un copil frumos. Eşti la fel de rău, cu temerile tale, ca vânătoarea asta de vrăjitoare! Am luat ierburi de leac ca să fiu rodnică. Am făcut împreună un copil frumos. Nu vorbi acum de rău despre noi!

— Pentru Dumnezeu! exclamă el ridicând tonul. Nu mă tem decât că vei fi pusă în aceeaşi oală cu cea mai faimoasă vrăjitoare din Anglia, care a încercat să-l omoare pe rege!

— Nu e vrăjitoare! N-a încercat să-l omoare! îi strig la rândul meu. N-a încercat!

— E acuzată.

— Nu de mine!

— De marele-judecător! Iar dacă lorzii îi caută tovarăşele, te vor găsi pe tine, altă ducesă regală, altă femeie care-şi bagă nasul pe tărâmul necunoscutului, altă femeie în stare să invoce o furtună sau să prindă un inorog!

— Nu sunt aşa! Nu sunt aşa! (Izbucnesc în plâns.) Ştii bine că nu. Ştii că nu fac nimic. Nu spune aşa ceva, Richard! Nu mă acuza! Tocmai tu!

Mânia i se topeşte în faţa lacrimilor mele; traversează iute odaia, se aşază lângă mine şi mă trage la pieptul lui.

— Nu te acuz, iubirea mea! Ştiu. Ştiu că n-ai face rău nimănui. Gata, îmi pare rău! Nu eşti vinovată de nimic.

— N-am ce face dacă prevăd viitorul.

— Ştiu că n-ai ce face.

— Şi ştii bine că milord, ducele, m-a aşezat în faţa oglinzii zi după zi, cerându-mi profeţii, iar eu n-am văzut decât o bătălie în zăpadă şi o regină... o regină... cu potcoavele calului puse invers. El a spus că nu-i foloseşte la nimic. Că nu sunt în stare să prevăd viitorul. L-am dezamăgit. L-am dezamăgit!

— Ştiu. Ştiu că nu faci farmece. Linişteşte-te, iubirea mea!

— E drept, am luat ierburi de leac ca s-o zămislesc pe Elizabeth, dar asta a fost tot! N-aş face farmece ca să zămislesc un prunc! Niciodată!

— Ştiu, iubirea mea. Linişteşte-te.

Nu mai spun nimic; în timp ce-mi şterg ochii cu cearşaful, el mă întreabă:

— Jacquetta, în afară de tine şi de ea ştie cineva de reţeta pe care ţi-a dat-o? A văzut-o cineva cu tine la Penshurst? Ştie cineva de la curte că a fost acolo?

— Nu, doar slujitorii casei şi servitorul ei.

— Atunci va trebui să ne rugăm să-şi ţină gura şi să nu pomenească de tine, chiar dacă o urcă pe rug.

— Pe rug?! repet prosteşte.

El dă din cap tăcut şi se urcă în pat lângă mine. Privim împreună cum se potolesc flăcările în cămin.

— O vor arde pe rug ca vrăjitoare, spune Richard sec. Şi pe ducesă la fel.

Palatul Westminster, Londra, octombrie 1441

Ducesa şi vrăjitoarea se înfăţişează la judecată, amândouă acuzate de vrăjitorie şi de trădare. Ducesa susţine că a vizitat-o pe doamna Jourdemayne numai ca să-i ceară ierburi de leac pentru rodnicia pântecelui şi că aceasta i-a dat o băutură şi i-a spus că o va face să zămislească un copil. Eu, aşezată în fundul sălii, în spatele privitorilor curioşi, ştiu că am făcut exact acelaşi lucru.

Fiindcă a mai fost acuzată de vrăjitorie şi altădată, Margery e întrebată de ce continuă să-şi practice meşteşugurile: ierburile de leac, incantaţiile, profeţiile. Ea se uită la Henry Chichele, arhiepiscopul de Canterbury, de parcă acesta ar putea s-o înţeleagă şi spune:

— Dacă ai ochi, nu poţi să nu vezi. Ierburile de leac cresc sub mâna mea, vălul se dă la o parte câteodată în faţa mea. E un dar pe care credeam că-l am de la Dumnezeu.

El face semn spre păpuşa de ceară aşezată pe pupitru în faţa lui.

— Acest obiect e cel mai păcătos blestem, o încercare de a ucide un rege uns! Cum ar putea să vină de la Dumnezeu?

— Păpuşa avea menirea de a ajuta la zămislirea unui prunc, spune ea cu glas obosit. Era o păpuşă modelată în chip de mare lord. Vedeţi hermina şi sabia... Era o păpuşă menită să ajute la zămislirea unui copil frumos şi talentat, care să fie o podoabă pentru ţara lui şi o comoară pentru familia lui.

Fără să mă gândesc, îmi aşez pe furiş mâna pe pântecele în care prinde fiinţă încă un copil, care nădăjduiesc că va fi o podoabă şi o comoară. Doamna Jourdemayne se uită la arhiepiscop şi spune nepoliticos:

— Vă înfricoşaţi singuri cu o păpuşă. Marii lorzi n-au altceva mai bun de făcut?

— Tăcere! porunceşte arhiepiscopul clătinând din cap.

Lorzii au hotărât deja că păpuşa e o reprezentare a regelui, făcută ca să fie topită. Au hotărât că ea e vrăjitoare, hrană pentru rug. Privesc încă o dată cum cei mai puternici bărbaţi din regat îşi abat puterea asupra unei femei a cărei singură greşeală e că a trăit în ritmul bătăii propriei inimi şi a văzut cu proprii ochi; dar nu e ritmul lor, nici vederea lor, iar ei nu le pot îngădui pe cele străine.

Şi pentru asta o ucid. O duc la Smithfield, piaţa de carne la care sosesc vitele nevinovate din ţinuturile împrejmuitoare ale Londrei ca să fie sacrificate, iar ea, ca un miel supus care se lasă mânat cu încredere în ţarcul pătat de sânge, urcă pe rug amuţită; se aprinde focul sub tălpile ei goale şi moare în chinuri. Nici Roger Bolingbroke, care a mărturisit şi apoi şi-a retras mărturisirea, nu are parte de îndurare. E spânzurat în ştreangul public şi-n timp ce bate aerul cu picioarele, chinuindu-se să respire, călăul îl prinde de tălpi, taie funia şi-l întinde pe un car spre a-l readuce în simţiri, dar apoi îi despică pântecele, îi scoate maţele ca să-i vadă inima pulsând şi stomacul tremurător din care i se revarsă sângele, după care e tăiat în patru – picioarele îi sunt retezate din şolduri şi braţele din umeri, iar capul, cu privirea încremenită, îngrozită e trimis să fie înfipt într-o ţeapă pe Podul Londrei, unde corbii îi vor ciuguli ochii înlăcrimaţi. Thomas Southwell, cândva preotul meu confesor, canonicul bisericii St Stephen, moare de jale în Turnul Londrei. Richard spune că prietenii i-au strecurat în temniţă otravă, ca să-l cruţe de chinurile îndurate de Bolingbroke. Secretarul ducesei, John Home, e trimis la închisoare şi aşteaptă să fie graţiat. Iar mândra ducesă e obligată să facă penitenţă publică.

Femeia care a intrat triumfal în Londra îmbrăcată în haine din fir de aur, având în suită toată nobilimea regatului, e despuiată până la cămaşa de in şi trimisă să înconjoare desculţă palatul Westminster ţinând în mâini o lumânare subţire, aprinsă, în timp ce norodul râde batjocoritor şi o arată cu degetul pe cea care a fost prima doamnă din regat, iar acum e umilită

în țărână. O privesc de pe treptele porții mari a palatului Westminster cum trece, cu privirea ațintită pe pietrele reci de sub tălpile-i goale care tresar la fiecare pas. Nu ridică ochii ca să ne vadă, pe mine sau pe femeile care se grăbeau pe vremuri s-o slujească, dar acum râd și arată cu degetul; rămâne cu capul plecat și frumoasele-i plete negre îi acoperă obrajii ca un văl menit să-i ascundă rușinea. Cei mai puternici bărbați din regat au doborât o ducesă și au trimis-o pe străzi, ca să se minuneze de ea oamenii de rând din Londra. Se tem atât de tare de ea, încât și-au asumat riscul de a-și dezonora propria castă. Sunt atât de nerăbdători să se salveze pe ei înșiși, încât s-au gândit s-o înlăture pe ea. Soțul ei, numit acum de toți „bunul“ duce Humphrey, declară că a fost sedus prin vrăjitorie și ademenit la căsătorie; căsătoria e anulată pe dată. Ea, ducesă regală, soția moștenitorului tronului, e acum o vrăjitoare condamnată, despuiată în cămașă, căreia nu-i va dărui nici un bărbat din lume numele lui și care va rămâne în temniță tot restul vieții.

Mă gândesc la vedenia pe care am avut-o când am coborât de pe barjă la Greenwich, că o urmează un dulău negru, un câine de luptă, un mastif negru, și la mirosul ce stăruia în jurul ei, în ciuda parfumului și a rufăriei spălate cu grijă, și mă gândesc că acel dulău negru o va urmări și o va alerga în sus și-n jos pe scările castelului Peel de pe Isle of Man, în timp ce ea va aștepta ani foarte lungi eliberarea în brațele morții.

Grafton, Northamptonshire, iarna anului 1441 – 1444

De îndată ce ne putem retrage de la curte, Richard şi cu mine ne întoarcem acasă, la Grafton. Moartea vrăjitoarei, dizgraţia ducesei şi înclinaţia generală spre vânătoarea de vrăjitoare nu fac decât să alimenteze groaza curţii. Neliniştea în faţa necunoscutului şi frica de ceasurile de întuneric molipsesc întreaga Londră. Toţi cei care studiază de ani întregi astrele, citesc cărţi sau testează metale găsesc un motiv de a pleca din ţară, iar Richard se gândeşte că suntem mai în siguranţă dacă eu, cu descendenţa mea primejdioasă, mă aflu departe de curte.

La Grafton avem multă treabă. În urma morţii tatălui său, Richard i-a moştenit pământul şi răspunderile de stăpân peste micul sat şi de păstrare a tihnei şi bunei rânduieli. Şi eu am treabă. Leagănul e lustruit iarăşi, iar pânzele de înfăşat sunt spălate şi aerisite.

— Cred că vom avea încă un băiat, îi spun soţului meu.

— Nu-mi pasă, important e ca pruncul să fie sănătos şi puternic şi ca tu să te ridici de pe patul naşterii la fel de voioasă ca atunci când te întinzi pe el.

— Mă voi ridica de pe pat cu un fiu, îi spun cu siguranţă. Şi va fi o podoabă pentru ţara lui şi o comoară pentru familia lui.

Zâmbind, mă atinge pe nas cu degetul şi remarcă:

— Eşti o micuţă ciudată. Ce vrei să spui?

— Şi îl vom boteza Anthony.

— De ce tocmai acest sfânt? întreabă soţul meu.

— A, pentru că s-a dus să predice pe malul râului. Îmi place ideea de a cinsti un sfânt care le-a predicat peştilor, încât aceştia şi-au scos căpşoarele din apă ca să-l audă, iar sirenele au spus „Amin".

În anul de după naşterea lui Anthony soseşte pe lume altă fetiţă, pe care o botezăm Mary, iar după ea, altă fetiţă.

— Jacquetta, declară soţul meu. Se va numi Jacquetta, cel mai frumos nume pentru cea mai frumoasă femeie.

Stăm aplecaţi deasupra micului leagăn de lemn în care micuţa doarme cu faţa întoarsă într-o parte, cu genele desăvârşite plecate deasupra obrajilor trandafirii. Pleoapele îi tresar uşor – visează. Mă întreb ce visează pruncii. Ştiu oare că se vor naşte din părinţii care suntem noi? Sunt pregătiţi pentru lumea pe care o construim? Richard îşi strecoară braţul pe după mijlocul meu.

— Cu toate că o iubim, trebuie să plecăm de lângă ea, doar pentru scurtă vreme.

— Hm? îngaim, absorbită de strânsoarea pumnişorului ei.

— Trebuie să plecăm de lângă ea, doar pentru scurtă vreme.

Acum sunt ochi şi urechi. Mă întorc spre Richard, fără să mă desprind din strânsoarea braţului său.

— Cum aşa?

— Ni s-a poruncit să mergem în Franţa, cu o suită falnică, şi s-o aducem acasă pe mireasa regelui.

— S-a hotărât? În sfârşit?

Căsătoria lui Henric e aşteptată de multă vreme. Primul meu soţ, lordul John, îi alegea prinţese franceze când eu eram proaspătă mireasă.

— N-au ajuns la tine bârfele cât ai stat retrasă pentru naştere, dar da, în sfârşit s-a hotărât. Şi mireasa e neam cu tine.

— Margareta! ghicesc pe dată. Margareta de Anjou!

Mă răsplăteşte cu un sărut.

— Foarte isteaţă! Şi fiindcă sora ta e măritată cu unchiul ei, noi doi trebuie să mergem s-o aducem din Franţa.

Mă uit pe dată la fetiţa mea adormită.

— Ştiu că nu vrei să pleci de lângă ea, spune Richard cu duioşie. Dar ne vom face datoria faţă de Henric, o vom aduce acasă şi pe urmă ne vom întoarce aici. Regele m-a chemat să-l slujesc, trebuie să plec.

— Îmi ceri să las o casă cu şase copilaşi. Cum să plec?

— Ştiu, răspunde el blând. Dar şi tu trebuie să-ţi faci datoria. Eşti ducesă engleză şi soţia mea, iar capul casei noastre îţi cere să mergi să-i aduci mireasa. Cununia lor va aduce pace între Anglia şi Franţa – singurul lucru pe care-l dorea milord ducele când a murit. Trebuie să plecăm, iubirea mea. Ştii bine. O vom face ca să-l slujim pe rege şi prin asta îl vom sluji totodată şi pe el, primul tău soţ şi bunul meu stăpân.

Nancy, Franţa, primăvara anului 1445

Nu sunt singura membră lipsită de entuziasm a suitei nupţiale. Despre conducătorul nostru, William de la Pole, contele de Suffolk, se spune că e atât de neîncrezător faţă de francezi şi atât de puţin impresionat de averea pe care o aduce Margareta de Anjou, încât înainte de a pleca din Anglia anul trecut ca să înceapă negocierile, l-a pus pe rege să jure că nimeni nu-l va socoti vreodată vinovat pentru că a adus-o pe prinţesa franceză în Anglia. Cardinalul Beaufort, care conduce acum totul, pare să vadă în această uniune calea spre o pace durabilă; însă ducele Humphrey de Gloucester jură că regele de Valois nu face decât să câştige timp în felul acesta ca să ne atace pământurile din Franţa. Ştiu că răposatul meu soţ s-ar fi temut, mai presus de orice altceva, că e un nou vicleşug al francezilor, menit să ne determine să renunţăm la Anjou şi Maine în favoarea lui René de Anjou – tatăl noii regine. Aproape toţi cei care au rămas în Anglia în vreme ce noi cheltuim o avere pe călătoria în Franţa sunt de părere că târgul pe care-l facem are şanse foarte mici de-a aduce pacea, e costisitor şi, foarte probabil, în dezavantajul nostru.

Mireasa e adusă din Anjou de mama ei; se spune că şi ea e departe de a fi încântată de căsnicia ce o va duce în patul regelui care a fost duşmanul Franţei încă de când era ea în faşă.

— Ţi se cere să mergi s-o vezi tu prima, înaintea tuturor, îmi spune soţul meu.

Stau la o fereastră a castelului ce dă spre curtea grajdurilor. Caii suitei din Anjou, nişte mârţoage jalnice, sunt ţesălaţi, adăpaţi şi duşi în boxele lor.

— Eu? De ce eu?

— Mamele voastre se cunosc şi lorzii se gândesc că i-ai putea deveni prietenă. Ai făcut la rândul tău cam acelaşi

drum care o aşteaptă pe ea, de la un castel din Luxemburg până la Casa Regală a Angliei. Vor s-o cunoşti înaintea noastră, a celorlalţi, ca să-i poţi prezenta apoi noua ei curte.

— Nu ştiu dacă voi fi de vreun folos, spun, întorcându-mă ca să-l urmez.

— Vorbeşti limba ei, măcar atât, şi tot e ceva. E şi mai tânără decât erai tu când te-a luat ducele de soţie, are doar cincisprezece ani. Va avea nevoie de o prietenă la curte.

Mă duce până la uşile duble ale celui mai bun apartament şi se dă la o parte. Gărzile deschid uşile larg şi, la intrarea mea, răcnesc:

— Ducesa văduvă de Bedford!

La început mă izbeşte faptul că e foarte micuţă, ca o păpuşă frumoasă. Are părul de culoarea bronzului, auriu-roşcat şi ochii de un albastru cenuşiu. Poartă o rochie gri-albăstruie şi o bonetă dată mult pe spate, ca să-i expună chipul de o frumuseţe desăvârşită şi tenul palid, perfect. Rochia ei e presărată cu margarete brodate, această floare fiind emblema ei. Gura bosumflată sugerează un copil răzgâiat, dar când îmi aude numele se întoarce iute pe călcâie, cu un zâmbet luminos ce ar putea trezi afecţiunea oricui.

— Ah! *Madame la duchesse!* exclamă ea în franceză, dând fuga la mine şi sărutându-mă de parcă am fi prietene vechi. Mă bucur atât de mult că aţi venit să mă vedeţi!

Îi fac o reverenţă.

— Mă bucur să vă cunosc, Alteţă.

— Iar ea e mama mea. M-am bucurat foarte tare când am auzit că veniţi cu contele de Suffolk după mine, căci m-am gândit că-mi veţi spune cum trebuie să mă port şi tot ce trebuie să ştiu. Voi v-aţi căsătorit cu ducele când aveaţi doar cu un an mai mult decât mine, nu-i aşa? Cincisprezece ani e o vârstă foarte fragedă pentru căsătorie, nu?

Potopul de vorbe născut din nelinişte mă face să zâmbesc.

— Taci! îi spune mama ei. Ducesa te va crede limbută.

— Necazul e că au venit să mă vadă foarte mulţi englezi şi mi-e foarte greu să le ţin minte numele. Numele lor sunt atât de greu de pronunţat!

— La început nu reuşeam să pronunţ nici măcar numele casei mele, răspund râzând. E o limbă greu de învăţat, dar sunt sigură că o veţi învăţa. În plus, toţi vorbesc franceza şi sunt nerăbdători să vă cunoască şi să vă fie prieteni! Dorim cu toţii să fiţi fericită.

Buza de jos îi tremură ușor, dar de vorbit vorbește cu curaj:

— O, am început deja să învăț și pot să spun „contele de Suffolk“ și „cardinalul Bouffé“.

— Bouffé?

— Nu e corect?

— Beaufort! identific numele. Se pronunță Bou-faet.

Ea râde și întinde mâinile larg.

— Vedeți! Mă veți învăța cum să pronunț aceste cuvinte și mă veți învăța cum se îmbracă doamnele engleze. Va trebui să port cizme înalte tot timpul?

— Cizme, Alteță?

— Pentru noroi...?

— A, cineva a făcut haz pe seama voastră! mă dumiresc râzând. În Anglia e într-adevăr destul noroi, mai ales iarna, însă vremea nu e mai proastă decât la Paris, să spunem. Eu prefer Londra față de Paris și acum sunt foarte fericită în Anglia.

Își strecoară mâna într-a mea.

— Veți sta lângă mine și-mi veți spune numele tuturor, nu-i așa? Și cum să le pronunț?

— Așa voi face, îi promit.

Simt cum strânsoarea mânuței ei se întărește când se întoarce spre mama ei și-i spune:

— Anunță-le că pot să intre. Aș face bine să-i cunosc pe toți acum.

E o mică prințesă încântătoare, desăvârșită în fiece amănunt, atâta doar că tatăl ei, deși e numit rege, nu-și poate cuceri numeroasele regate și nici nu va reuși vreodată. Ea n-are pic de zestre și cu toate că susține că ne aduce insulele Menorca, știm toți că nu va moșteni nimic. Toate lucrurile care-i sunt necesare pentru nuntă și pentru călătorie au fost plătite de vistieria Angliei – și în vistieria Angliei n-a mai rămas nimic. Are o frumusețe desăvârșită, dar asta se poate spune despre multe fete de cincisprezece ani. E foarte iubită de curtea franceză, preferata declarată a unchiului ei, regele Charles al VII-lea de Valois; însă nu e prințesă din Casa de Valois, ci doar de Anjou. Unchiul ei nu-i oferă regelui englez pe una dintre propriile fiice drept soție, ci doar o nepoată. Pe scurt, cei mai mulți dintre englezii trimiși s-o aducă sunt

de părere că am fost traşi pe sfoară: cu tratatul de pace, cu zestrea şi chiar cu mica prinţesă. Nu e un început bun pentru o căsnicie.

Urmează să se căsătorească în capela St George a palatului de la Tours, unde contele de Suffolk îl va reprezenta pe rege, va sta alături de ea în faţa altarului şi-i va primi mânuţa de la tatăl ei şi de la regele francez. Sora ei, Yolande, urmează să se căsătorească în acelaşi timp. Deşi ştiu că e neliniştită, mă surprinde să fiu chemată în odăile ei cu două ore înaintea nunţii şi să mă trezesc condusă, singură, în odaia de culcare în care nu mai e nimeni. E îmbrăcată în rochia de mireasă din satin alb, brodată cu margarete din fir de argint şi aur, dar părul i-a rămas împletit şi e desculţă.

— Mama spune că aveţi un dar, rosteşte ea iute în franceză, fără nici un preambul. Spune că toate doamnele din casa voastră au darul profeţiei.

Îi fac o plecăciune, însă cu îngrijorare.

— Aşa se spune, Alteţă, însă eu îi înfăţişez preotului şi lui Dumnezeu toate nădejdile şi toate temerile mele. Nu cred că muritorilor le e dat să cunoască viitorul, cu atât mai puţin femeilor.

Cu o exclamaţie rapidă, ea sare pe pat, fără să-i pese de rochia nepreţuită.

— Vreau să-mi daţi în cărţi, vreau să ştiu ce-mi rezervă viitorul.

Bate cu palma locul de lângă ea, invitându-mă să mă aşez. Nu dau curs invitaţiei.

— De bună seamă că nu mama voastră v-a sugerat această idee, nu-i aşa?

— Nu, ea nu ştie nimic, e ideea mea. Haideţi, aşezaţi-vă lângă mine!

— Nu pot, răspund fără să mă clintesc. Curtea engleză nu agreează profeţiile şi horoscoapele. În nici un caz n-ar agrea datul în cărţi.

— Curtea Angliei nu va afla niciodată, insistă ea. Vom şti doar noi două.

— Nu îndrăznesc, spun clătinând din cap.

Pe chipul ei se citeşte încăpăţânarea.

— Dacă vă poruncesc, veţi fi obligată s-o faceţi. Sunteţi doamna mea de companie, trebuie să-mi ascultaţi poruncile.

Şovăi. Dacă William de la Pole, contele de Suffolk, află că am supărat-o pe prinţesă, voi avea necazuri mari.

— Desigur, Alteţă, singura mea dorinţă e să mă supun vouă. Dar dacă-mi cereţi să fac un lucru care nu i-ar plăcea soţului vostru, regele nostru...? Nu se poate să nu înţelegeţi că asta mă pune într-o postură dificilă. Ce să fac atunci?

— O, atunci trebuie să faceţi ce vă cer, răspunde ea simplu. Pentru că regele nu va şti niciodată, nu va şti nimeni. Însă cu acest lucru îmi veţi face pe plac. Pot să insist. Chiar insist!

Îngenunchez şi-mi plec capul, afurisind-o în sinea mea că e un copil răzgâiat.

— Alteţă, iertare, dar nu pot.

După câteva clipe de tăcere, ea declară:

— Bine, atunci nu mă voi căsători. Puteţi merge să le spuneţi că aţi refuzat să mă pregătiţi pentru cununie şi, ca atare, nu mă voi mărita. Nunta e anulată.

Mă ridic zâmbind, dar ea e cât se poate de serioasă.

— Vorbesc serios! Dacă nu-mi daţi în cărţi, nu mă voi mărita cu regele. Insist să-mi văd viitorul, trebuie să ştiu că fac ceea ce e bine. Nu voi merge înainte fără să văd ce-mi rezervă viitorul.

— N-am cărţi la mine, răspund.

Surâzând, ea ridică perna şi-mi pune în mână un pachet de cărţi minunat colorate, spunând simplu:

— Ghiciţi-mi! Vă poruncesc.

Amestec cărţile uşurel, întrebându-mă ce se va întâmpla dacă va trage o carte proastă. E oare o neghioabă atât de încăpăţânată încât să anuleze nunta? Fac în minte inventarul cărţilor şi mă întreb dacă le pot ascunde pe cele care indică perspective proaste.

— Şi dacă nu vă ies cărţi bune ce se întâmplă?

Ea îşi aşază mâna peste a mea, promiţându-mi:

— Nunta va merge înainte şi nu voi spune nimănui, niciodată că mi-aţi dat în cărţi. Dar voi şti dinainte că mă va pândi primejdia şi ce fel de primejdie va fi. Voi şti că trebuie să mă păzesc. Vreau să ştiu ce mă aşteaptă. Dacă voi muri în chinurile facerii într-un an de zile, vreau să ştiu. Dacă tatăl meu şi soţul meu se vor război între ei, vreau să ştiu. Dacă lorzii englezi, care nu par să cadă de acord în nici o privinţă, se vor sfâşia unii pe alţii, vreau să ştiu.

— Bine, încuviințez – nu văd nici o cale de ieșire din impas. Dar nu voi întinde toate cărțile. (Asta reduce măcar șansele unui șir de profeții pesimiste.) Voi ghici cu o singură carte. Luați voi cărțile și amestecați-le.

Mâinile ei mici se întind să cuprindă teancul gros de cărți; le amestecă, apoi le lasă jos.

— Acum tăiați-le.

Le taie și reface pachetul. Răsfir cărțile în fața ei, în evantai, cu fața în jos, cu spatele frumos pictat lucind pe cuvertura de lână a patului.

— Alegeți una. Una vă va spune destul.

Pletele auriu-roșcate ale Margaretei se revarsă în față când ea se înclină, cu un aer grav întipărit pe obrazul frumos, cu degetul alunecând de-a lungul pachetului, apoi ia o carte și, fără s-o privească, și-o lipește de piept.

— Și acum?

Adun grămadă cărțile neatinse și îi cer:

— Arătați-mi-o.

Ea întoarce cartea cu fața în sus.

Ar fi putut să fie mult mai rău.

E cartea pe care a văzut-o Ioana, fecioara, în mâinile mele cu mulți ani în urmă: Roata norocului.

— *La Roue de Fortune*, citește ea. E o carte bună? Foarte bună?

Cartea înfățișează o roată pe care stau în echilibru, de o parte și de alta, două sălbăticiuni, una urcând, iar cealaltă coborând odată cu învârtirea roții. Mânerul roții se întinde dincolo de marginea cărții, astfel că nu poți vedea cine o învârte; poate că se rotește la întâmplare. În partea de sus a cărții e un animal mic și ciudat, albastru, încoronat și cu sabie în mână. Strămătușa îmi spunea că acest animal arată că e posibil să privim învârtirea roții fără a simți nici mândrie, nici regret. Poți să stai deasupra ei și să vezi ascensiunea și coborârea propriei vieți cu acea indiferență sinceră născută din adevărata măreție a spiritului. Poți să-ți privești propria ambiție ca și cum ar fi un spectacol al deșertăciunilor, un dans pentru neghiobi. O carte mai neverosimilă pentru Margareta nici că putea exista: nu e câtuși de puțin o fată capabilă de indiferență.

— E și bună, și proastă, îi spun. E un fel de prevenire că puteți să vă ridicați foarte sus și să cădeți foarte jos. Spune că roata norocului vă poate duce, nu prin vreun merit al vostru,

nu prin vreo virtute a voastră, foarte sus. Şi pe urmă vă poate coborî foarte jos.

— Şi atunci cum mă ridic din nou? mă întreabă ea, de parcă aş fi o vrăjitoare bătrână la margine de drum care ghiceşte pe o para.

— Ideea e tocmai că nu puteţi, răspund pierzându-mi răbdarea. Ideea e tocmai că nu puteţi provoca întâmplările. Ideea e tocmai că nu vă puteţi croi propria soartă. Vă aflaţi pe roata norocului, la fel ca această sărmană maimuţă în livrea elegantă, care va cădea: n-are încotro. Nici voi n-aveţi încotro.

Fetişoara i se bosumflă.

— Nu-i cine ştie ce prevestire, comentează ea. Şi oricum, celălalt animal nu urcă? Pisica asta mică? Poate că eu sunt pisica şi voi urca şi voi tot urca.

— Poate. Dar pe urmă veţi ajunge în vârful roţii şi apoi veţi coborî iarăşi. Ar trebui să învăţaţi să le înduraţi pe amândouă, indiferent care s-ar întâmpla, ca şi cum ar fi unul şi acelaşi lucru.

Se uită la mine cu un aer inexpresiv.

— Dar nu sunt unul şi acelaşi lucru. Victoria şi înfrângerea nu sunt acelaşi lucru. Eu vreau doar victorie!

Mă gândesc la Ioana şi la semnul făcut de ea cu degetul arătător, cercul desenat în aer care voia să spună că totul e ţărână. Îi fac Margaretei semnul, spunând:

— Roata norocului. E cartea voastră: voi aţi tras-o. Aţi dorit să vă ghicesc şi asta e cartea pe care aţi ales-o. Ea ne spune că toţi dorim numai victorie, toţi vrem să triumfăm, însă toţi trebuie să învăţăm a răbda ce ne aduce viaţa. Trebuie să învăţăm a privi cu indiferenţă şi nenorocirea, şi marele noroc. Asta e înţelepciunea.

Mă uit la faţa ei frumoasă, acum pleoştită, şi înţeleg că înţelepciunea n-o interesează deloc, aşa că adaug:

— Dar poate că veţi fi norocoasă.

Abaţia Titchfield, Hampshire, vara anului 1445

La început e norocoasă. Face cunoştinţă cu regele şi se plac unul pe altul la prima vedere – şi de ce nu? El e un bărbat chipeş de douăzeci şi trei de ani, cu un aer de băieţandru, întru câtva fragil şi acum, cu o delicateţe moştenită de la mama lui franţuzoaică, iar ea e o frumuseţe cu voinţă puternică, mai tânără decât el cu opt ani. William de la Pole, contele de Suffolk, care o însoţeşte în noua ei ţară şi e fermecat de ea, prezice că vor fi o pereche potrivită: ardoarea şi pasiunea ei vor fi temperate de blândeţea lui, iar el va deprinde de la ea hotărârea şi curajul.

Se cunună la abaţia Titchfield într-o ceremonie care reflectă seriozitatea potolită a tânărului rege. Bănuiesc că Margareta ar fi preferat o desfăşurare măreaţă, mai cu fală, însă nu există bani pentru o nuntă măreaţă şi, oricum, regele a afirmat că nunta ar trebui să fie între el, mireasa lui şi Dumnezeu.

În mod dezastruos, episcopul Ayscough, neghiobul preot confesor al regelui, slujeşte cununia şi-l previne pe regele cel tânăr şi serios că nu trebuie să se lase pradă patimii trupeşti. Îl previne că trebuie să se ducă în patul miresei numai cu scopul de a zămisli moştenitori ai tronului, nu pentru plăcerea lui sau a ei. Şi băiatul, care a fost crescut cu precauţie de bărbaţi dornici să-i protejeze nevinovăţia, ascultă de sfat precum un călugăr novice şi nu se apropie de patul ei o săptămână întreagă. Margareta nu e tânăra femeie care să se poarte răbdător cu un astfel de soţ. Mă cheamă în odaia ei în dimineaţa de după cununie, mă trage în firida unei ferestre şi-mi şopteşte imperios:

— Nu mă place! S-a ridicat din patul meu imediat ce au ieşit toţi din odaie şi a petrecut jumătate de noapte rugându-se,

iar după aceea s-a strecurat lângă mine ca un şoarece şi a dormit până dimineaţa, fără să mă atingă o dată măcar. Sunt la fel de fecioară ca înainte, cununia a fost degeaba!

Îi iau mâinile într-ale mele şi-i spun:

— Va veni şi asta. Trebuie să aveţi răbdare.

— Cum o să fie căsătoria de nedezlegat, dacă n-a fost consumată? întreabă ea imperios.

— Va fi consumată, Alteţă, el va îndeplini actul. Ar trebui să ne bucurăm că nu e brutal.

— E măcar bărbat?! şuieră ea cu dispreţ, nici pe departe bucuroasă.

— E bărbat, e soţul vostru şi regele vostru. Va veni şi asta. O va face până să se încheie săptămâna.

Cu condiţia să nu fie vreo sărbătoare religioasă şi să se poată spovedi imediat după faptă, îmi spun în sinea mea. Nu dimineaţa, înainte de liturghie, niciodată ziua, pe lumină. E într-adevăr deosebit de pios.

— Şi, Alteţă, când se va apropia de voi, trebuie să-l primiţi fără critici şi fără să vă plângeţi.

Ea scutură din cap.

— Dar vreau să fiu iubită! Am fost iubită întotdeauna. Vreau ca soţul meu să mă iubească pătimaş, ca într-o baladă a trubadurilor, ca un cavaler.

— Chiar vă iubeşte, vă va iubi! Dar nu e un bărbat cu patimi trupeşti.

Mânia ei se stinge la fel de repede cum s-a aprins; chipul pe care-l întoarce spre mine e profund nedumerit.

— De ce să nu mă dorească în prima noapte, în noaptea nunţii noastre?

Ridic din umeri.

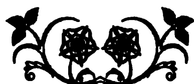
— Alteţă, e un tânăr înclinat spre meditaţie şi foarte spiritual. Va veni la voi când va socoti că e momentul potrivit, şi atunci va trebui să-i arătaţi bunătate.

— Dar mie cine-mi va arăta bunătate? întreabă ea jalnic.

Zâmbesc şi o bat uşurel pe obraz, ca şi cum ar fi sora mea mai mică, nu regina mea, promiţându-i:

— Noi toţi vă vom arăta bunătate. Şi veţi fi fericită.

Londra, vara anului 1445 – 1448

Margareta e norocoasă pentru că e tânără şi frumoasă, iar londonezii o îndrăgesc de cum o văd şi-i aclamă încoronarea. E norocoasă pentru că trezeşte afecţiune – nu sunt singura care ajunge s-o iubească şi să se îngrijească de siguranţa ei. Adună în jurul micii ei curţi un grup de oameni care o adoră. Pe mine mă ţine aproape – cea mai scumpă prietenă şi confidentă a ei. O iubeşte şi pe Alice, soţia lui William de la Pole; formăm împreună un trio nedespărţit în aceşti primi ani ai căsniciei ei, exceptând perioadele când mă retrag la Grafton pentru naşterea lui John şi apoi a unui prunc care vine pe lume devreme şi, din cauza asta, e deosebit de mic şi de preţios: Richard.

Însă face unele greşeli – şi sunt greşeli grave. Îndemnată de simpatia faţă de William de la Pole, insistă să fie consultat la consfătuirile regelui cu sfetnicii şi, datorită acestei preferinţe a ei, importanţa contelui – deja mare – devine şi mai însemnată. Margareta şi William de la Pole îl vorbesc de rău pe unchiul regelui, ducele Humphrey de Gloucester, şi aţâţă într-atât suspiciunile faţă de el, încât ajunge să fie acuzat că încearcă să obţină tronul pentru sine, comiţând acte de trădare împotriva propriului său nepot. Lovitura e prea puternică pentru duce; moare înainte să poată fi adus la judecată. Se stârneşte pe dată o furtună de bârfe care susţin că bunul duce a fost asasinat şi oamenii întind degetul acuzator spre William de la Pole. După pierderea lui – ultimul său unchi –, regele se sprijină încă şi mai tare pe ceilalţi sfetnici şi cere şi mai des părerea tinerei sale soţii. Aceasta e o alegere teribil de proastă. Ea e copilă şi întru totul necunoscătoare a Angliei – de fapt, necunoscătoare în toate cele.

Celălalt favorit al regelui e Edmund Beaufort, ducele de Somerset. Margareta e orbită de ducele cel sărac lipit, dar

cu vino-ncoace, care îi spune „verişoară" şi o sărută pe buze în chip de bineţe. E cel mai chipeş bărbat de la curte, mereu îmbrăcat minunat, în catifele înţesate cu nestemate, călărind mereu un cal mare şi negru, deşi se spune că n-are nici o para chioară şi că le e îndatorat cămătarilor din Londra şi Antwerp din creştetul capului brun şi frumos, până la tălpile pantofilor din piele de cea mai bună calitate. Îi aduce reginei daruri mărunte, flecuşteţe pe care le cumpără de la târg, iar ea e încântată la culme când îi prinde o mică broşă la poala rochiei sau îi oferă o bucată de fruct zaharisit, strecurându-i-o între buze de parcă ar fi copil. Îi vorbeşte într-o franceză iute şi intimă şi îi pune câte o floare la ureche. O tachinează ca şi cum ar fi o slujnică frumoasă, nu regină, aduce muzicieni şi dansatori; curtea e întotdeauna veselă în prezenţa lui Edmund Beaufort, iar regele şi regina îi poruncesc să stea la curte tot timpul.

Poate era mai bine dacă n-ar fi făcut-o. Însă tânărul şi chipeşul duce e ambiţios; cere şi primeşte comanda forţelor engleze din Normandia, ca şi cum acestea ar fi nişte soldaţi de plumb cu care să se amuze. Tânăra pereche regală nu-i poate refuza nimic. Îşi scaldă toţi favoriţii în dregătorii şi-n bani, iar curtea devine un cuib colcăind de invidie.

Toţi ieşim în câştig. Regele şi regina sunt de-a dreptul risipitori cu titlurile şi funcţiile: îşi dăruiesc propriile pământuri, oferă pe degeaba locurile de la curte, ocaziile prielnice de negoţ şi de mituire, drepturile de a importa bunuri, drepturile de a exporta. Pământurile coroanei, care ar trebui să asigure veniturile necesare traiului regelui pe toată durata domniei sale, încap pe mâini lacome, într-un haos al generozităţii. William de la Pole se trezeşte înnobilat cum nici nu visase: devine duce – primul bărbat fără sânge regesc care dobândeşte acest titlu. Edmund Beaufort primeşte şi el un ducat, e un adevărat târg al onorurilor. Regelui şi reginei le intră în cap că Edmund Beaufort ar trebui să capete o avere pe potriva titlului, ar trebui să capete o avere pe măsura lui Richard, ducele de York, rubedenie cu regele şi faimos de bogat. Nu, şi mai bine: ar trebui să-l depăşească în avuţie pe marele duce de York! Tânăra pereche regală spune că-i va da oricât va fi nevoie în acest scop.

Până şi Richard şi cu mine ne pomenim luaţi de valul acestui torent de daruri. Primim o reşedinţă măreaţă în Londra, iar într-o bună zi soţul meu vine şi mă întreabă zâmbind:

— Spune-mi, scumpa mea, ce nume crezi că ar trebui să-mi aleg?

— Nume? întreb nedumerită, dar apoi îmi dau seama la ce se referă. O, Richard! Regele îţi dă şi ţie un titlu?

— Cred că e mai degrabă o favoare pe care ţi-o face ţie regina. Dar oricum, voi fi baron. Voi primi un rang nobiliar pentru marile servicii pe care le-am făcut ţării mele – sau cel puţin pentru că regina o place pe soţia mea. Ce părere ai?

Mi s-a tăiat respiraţia.

— O, sunt atât de mulţumită! Sunt foarte mulţumită pentru tine. Şi pentru copiii noştri! Ne vom bucura de asemenea măreţie. (Tac o clipă, cuprinsă de un sentiment de nesiguranţă.) Regele chiar poate să inventeze titluri în felul acesta?

— El şi regina cred că pot şi, lucru chiar mai periculos, o şi fac. N-a existat niciodată o tânără pereche, cu foarte puţină putere şi foarte puţini bani, mai grăbită să dăruiască totul. Şi vor scoate din minţi restul curţii. Cei pe care ea îi place sau în care el are încredere sunt copleşiţi cu favoruri, însă alţii, oameni de ispravă, sunt excluşi. Richard, ducele de York, nu primeşte nimic – nici măcar nu e ascultat cu politeţe. Se spune că acum nu mai e primit în Consiliul Coroanei, deşi se ştie că e om de ispravă şi cel mai bun sfetnic din câţi ar putea avea regele. Dar pe el îl ignoră, iar pe alţii, inferiori lui, îi ridică în slăvi. Voi fi făcut baron pur şi simplu pentru că tu îi ţii tovărăşie reginei.

— Şi ce nume să adoptăm, milord? Vei fi sir Richard Woodville, baron de... ce?

După câteva clipe, el întreabă:

— Baron de Grafton?

— Baron de Grafton, repet ascultând cum sună cuvintele. (Accentul străin mi-a rămas puternic chiar şi după atâţia ani în Anglia.) Nu reuşesc să-l rostesc ca lumea!

— Mă întrebam dacă ţi-ar plăcea un titlu care să provină din familia ta. Unul dintre numele voastre de familie?

Mă gândesc câteva clipe, apoi răspund cu prudenţă:

— Sincer, nu vreau să amintesc nimănui că mă trag din Casa de Luxemburg, că sunt franţuzoaică. Atitudinea curţii e tot mai potrivnică francezilor. Deunăzi îi spuneam reginei că în public ar trebui să vorbească engleza. Sunt ducesă văduvă engleză şi acum sunt o englezoaică de nădejde. Dă-mi un nume englezesc şi să-i lăsăm pe copiii noştri să aibă titluri englezeşti!

— Water! exclamă el. Pentru strămoaşa ta.

— Nu merge să fii baron de Water! răspund râzând. Dar ce-ai zice dacă te-ai numi baron de Rivers?

— Rivers... repetă el, gustând cuvântul. Îmi place! Rivers. E un nume englezesc bun şi, în acelaşi timp, un tribut adus familiei tale. Aşadar, voi fi baron de Rivers şi mă rog la Dumnezeu ca într-o bună zi să devin conte!

— Serios, chiar crezi că te-ar face conte? Ar da pe degeaba atât de mult?

— Draga mea, mă tem că ar da până şi regatul pe degeaba. Nu sunt nişte monarhi grijulii şi sunt sfătuiţi de toţi pungaşii.

Îi vorbesc reginei, cu cât de mult tact pot, despre neliniştea soţului meu trezită de extravaganţa casei regale, însă ea scutură din cap şi-mi spune:

— Trebuie să avem grijă ca prietenii noştri să fie mulţumiţi. Nu putem conduce ţara fără William de la Pole: e cel mai însemnat om din regat. Iar Edmund Beaufort are datorii atât de mari! Trebuie să-l ajutăm.

— Richard, ducele de York? îi sugerez un om pe care ar trebui să-l răsplătească.

— Nu putem ţine Franţa fără Edmund Beaufort. El e singurul în care putem avea încredere că se va îngriji să păstreze pământurile noastre franceze şi să le înapoieze pe acelea pe care ar trebui să le restituim adevăratului lor posesor.

— Alteţă?!

Ideea că ar trebui să le restituim francezilor pământurile noastre mă consternează, iar ea roşeşte, vinovată ca un copil şi se corectează:

— Să păstreze pământurile noastre. Edmund Beaufort e singurul în care putem avea încredere.

— Cred că Richard, ducele de York, e singurul care a reuşit să păstreze pământurile franceze de la moartea primului meu soţ, ducele de Bedford, încoace.

Ea ridică mâinile în aer cu un gest impulsiv.

— Poate, poate, dar nu mă pot încrede în nimeni în afară de Edmund Beaufort şi William de la Pole! Regele nu e în stare nici să ia hotărâri, nici să conducă o armată. Aceşti doi bărbaţi înseamnă totul pentru mine! Sunt tatăl şi... (se întrerupe, roşind) prietenul de care am nevoie. Amândoi merită cele mai înalte onoruri, iar noi vom acorda onoruri acolo unde se cuvin.

Palatul Westminster, Londra, vara anului 1449

Îmi dau seama pe dată că s-a întâmplat ceva îngrozitor. Richard vine în odăile noastre personale şi-mi ia mâinile într-ale lui, cu un aer sumbru.

— Jacquetta, trebuie să fii curajoasă.

— S-a întâmplat ceva cu copiii?

Primul meu gând se îndreaptă întotdeauna spre ei. Duc mâna la pântecele în care creşte o altă viaţă.

— Nu, mulţumesc lui Dumnezeu! E vorba de moştenirea lăsată de milord ducele: pământurile din Normandia.

Nici nu e nevoie să-l întreb, căci ghicesc pe dată.

— Au fost pierdute?

— Aproape, răspunde el cu o strâmbătură. Edmund Beaufort le-a oferit francezilor aproape toată Normandia, inclusiv Rouen, în schimbul siguranţei lui în Caen.

— Rouen! rostesc încet.

Acolo se află mormântul primului meu soţ, John, ducele de Bedford. Am proprietăţi acolo.

— E o lovitură grea, spune Richard. Atâţia dintre noi am luptat ca să păstrăm pământurile englezeşti din Franţa, aproape o sută de ani de război greu şi atâtea vieţi pierdute, camarazi buni şi fraţi şi... (Se întrerupe.) Eh, ne va fi greu să iertăm pierderea asta.

Palatul Westminster, Londra, primăvara anului 1450

Richard avea dreptate. Nimeni nu poate ierta pierderea. Parlamentul se întoarce împotriva lui William de la Pole, ale cărui proaspete titluri și onoruri nu-l pot salva de furia englezilor când bărbații care au cultivat pământul și soldații care au luptat în Normandia se întorc acasă înfrânți și fără cămin și se plâng cu adâncă amărăciune, la fiecare târg și la fiecare răspântie, că au fost trădați de comandanții lor, care ar fi trebuit să-i susțină așa cum i-au susținut ei cu arma în mână vreme de peste o sută de ani. Pe străzile Londrei, negustorii îmi strigă când trec călare:

— Ce părere ar fi avut lordul John de treaba asta, hai? Ce-ar fi zis soțul vostru?

Iar eu nu pot decât să clatin din cap. Simt ce simt și ei: pentru ce ne-am luptat, pentru ce am murit, dacă pământurile pe care le-am câștigat sunt date înapoi în urma unui tratat, în urma unei căsătorii, după capriciul unui rege care n-a luptat niciodată pentru ele așa cum am luptat noi?

Toată vina cade pe William de la Pole, căci a-l vorbi de rău pe rege înseamnă trădare. E chemat în fața parlamentului și acuzat de trădare, spoliere și crimă. Lorzii spun că plănuia să pună mâna pe tron și să ofere coroana propriului său fiu, John, și pupilei sale, Margaret Beaufort, pretinzând tronul în numele acesteia.

— Ce se va întâmpla? o întreb pe regină, care se plimbă agitată prin odăile ei, cu pași mari, cu trena lungă a rochiei zvâcnind precum coada unei pisici furioase.

— Nu voi îngădui să i se aducă aceste acuzații! Nu va fi înjosit de astfel de acuzații! Alteța Sa regele l-a salvat. A hotărât că el și numai el îl va judeca pe prietenului său William.

Șovăi. În definitiv, Anglia nu e țara mea, dar chiar nu cred că regele se poate amesteca în felul acesta.

— Alteță, cred că nu se poate. Un nobil trebuie să fie judecat de pairi. Va trebui să-l cerceteze Camera Lorzilor. Regele nu are voie să intervină.

— Eu spun că nici un bun prieten al meu nu va fi interogat în public în felul acesta! E o insultă la adresa lui și la adresa mea! Am cerut cu tărie să ne apărăm prietenii și regele e de acord cu mine. William nu se va prezenta în fața parlamentului. Vine în odăile mele diseară, în taină.

— Alteță, nu așa se procedează în Anglia. N-ar trebui să vă întâlniți cu un bărbat singură și în nici un caz în taină!

— Veți fi de față, îmi răspunde ea. Ca să nu se poată spune mârșăvii despre întâlnirea noastră. Deși Dumnezeu mi-e martor că deja se spun destule mârșăvii! Dar trebuie să ne întâlnim în secret. Lorzii din parlament au înnebunit de invidie și acum cer să fie executat. Nu pot conduce acest regat fără William de la Pole! Trebuie să mă întâlnesc cu el și să hotărâm ce să facem.

— Regele...

— Regele nu poate domni fără el! Singur, regele nu e în stare să aleagă o cale de urmat și să se țină de ea. Știți doar cum e regele! Trebuie să-l am pe William de la Pole alături de rege; fără William, care să-l țină pe calea aleasă, nu e capabil de statornicie. Trebuie să-l avem pe William lângă noi! Trebuie să ne sfătuiască!

La miezul nopții, regina îmi poruncește să-i deschid lui William de la Pole ușița de legătură dintre cele două apartamente regale. Ducele intră cu pași mari, plecând capul sub pragul de piatră al ușii, iar în urma lui, spre uluirea mea, intră fără zgomot regele, ca și cum i-ar fi paj.

— Alteță! șoptesc și mă las într-o reverență adâncă.

El nici măcar nu mă vede; tremurând de tulburare, îi spune pe dată Margaretei.

— Mi se forțează mâna! Sunt ultragiat! Lorzii îndrăznesc să mă insulte! Vor să mă conducă! William, spune-i!

Ea își mută imediat privirea spre William de la Pole, ca și cum numai el i-ar putea explica.

— Lorzii nu vor să accepte că regele mă poate judeca singur, așa cum ați voit, îi spune acesta. Cer să fiu judecat de pairi pentru trădare. Neagă dreptul regelui de a judeca singur. Sunt acuzat că am trădat interesele voastre din Franța. Desigur,

eu am făcut numai ce mi-aţi poruncit. Iar tratatul de pace cerea ca Maine şi Anjou să fie înapoiate francezilor. E un atac la adresa voastră, Alteţă, la adresa mea şi la adresa autorităţii regelui.

— Nu vei fi supus la judecată! îi promite ea. Jur! Lorzii se vor retrage.

— Alteţă... îi şoptesc prinzând-o de mânecă. Nu puteţi promite aşa ceva.

— L-am găsit nevinovat de toate acuzaţiile, intervine regele. Dar chiar şi aşa, ei cer să fie judecat şi executat. Trebuie să mi se supună! Trebuie făcuţi să-mi dea ascultare!

— Dacă te vor, va trebui să vină să te ia! îi jură regina pătimaş lui William de la Pole. Vor trebui să treacă de mine dacă vor să te ia! Vor trebui să te ia din odăile mele, dacă îndrăznesc!

Îmi strecor mâna într-a ei şi o scutur uşor, însă regele o priveşte cu admiraţie – furia ei îl înflăcărează.

— Îi vom înfrunta! Eu sunt regele! Voi domni aşa cum vreau: cu tine ca soţie şi cu William ca sfetnic. Îndrăzneşte cineva să spună că n-am voie? Sunt regele sau nu?!

Dintre cei trei, numai proaspătul duce nu face pe grozavul, ci spune încet:

— Da, dar nu le putem ţine piept. Dacă vin după mine? Dacă lorzii îşi adună forţele, în ciuda a tot ce aţi spus? Aţi îngăduit fiecărui lord din Londra să ţină propria mică oştire. Fiecare duşman al meu are sub comandă sute de soldaţi. Dacă forţele lor vin după mine?

— Aţi putea să plecaţi în Franţa? îl întreb foarte încet. În Flandra, unde aveţi prieteni? Până când se stinge aici scandalul?

Regele ridică privirea, dintr-odată împurpurat la faţă, şi-i porunceşte:

— Da, da, pleacă acum, în timp ce ei îşi plănuiesc următoarea manevră. Pleacă acum! Vor veni după tine şi vor descoperi că pasărea a zburat! Îţi voi da aur.

— Giuvaierurile mele! îmi porunceşte regina. Du-te şi adu-i-le!

Mă supun; aleg câteva podoabe mai mici – margarete făcute din perle, nişte smaralde de calitate inferioară, le pun într-o pungă, iar când mă întorc în odaia slab luminată, regina plânge în braţele ducelui, care poartă pe umeri chiar mantia regelui şi strecoară în buzunar o pungă doldora. Cu mari reţineri, îi dau perlele reginei, iar el le ia fără o vorbă de mulţumire.

— Vă voi scrie, le spune el amândurora. Nu voi fi departe, doar în Flandra. Şi mă voi întoarce acasă de îndată ce-mi va fi spălat numele. Nu vom sta multă vreme despărţiţi!

— Te vom vizita, promite regina. Nu ne luăm adio! Şi-ţi vom scrie şi vom trimite după tine. Ne vei trimite mesaje cu sfaturile tale. Şi vei veni acasă în scurtă vreme!

El îi sărută mâna şi-şi trage gluga pe cap, se înclină în faţa regelui, mă salută scurt cu o înclinare a capului, apoi se strecoară pe uşa cea scundă şi dispare. Îi auzim paşii coborând uşor scara şi pe urmă zgomotul înăbuşit al uşii exterioare închizându-se: sfetnicul principal al regelui a şters-o în bezna nopţii, ca un hoţ.

Regele şi regina jubilează ca doi copii care au sfidat o guvernantă severă. În noaptea aceea nici nu se culcă, ci rămân lângă foc în odăile ei, şoptind şi chicotind, sărbătorindu-şi victoria asupra parlamentului propriei lor ţări, felicitându-se pentru că au apărat un om declarat trădător. În zori, regele merge la liturghie şi-i cere preotului să facă o rugăciune de mulţumire pentru trecerea primejdiei. În timp ce el, în genunchi, aduce slavă îndurării lui Iisus şi se bucură de propria isteţime, Londra se trezeşte şi află vestea uluitoare cum că omul învinuit de pierderea Franţei şi de sosirea unei prinţese franceze fără un sfanţ, învinuit că s-a răsplătit singur din vistieria regală, că a distrus pacea Angliei, a fost eliberat de rege şi a plecat pe mare voios, îndreptându-se spre un scurt exil, cu aur în buzunar, cu nestematele reginei în pălărie, şi se va întoarce de îndată ce va fi sigur că-şi poate păstra capul pe umeri.

Regina nu-şi poate ascunde marea încântare şi nici dispreţul faţă de cei care afirmă că se înşală profund. Nu dă ascultare nici unui avertisment – nici din partea soţului meu, nici din partea celorlalţi bărbaţi care-l slujesc pe rege şi care spun că norodul şopteşte că regele şi-a uitat loialitatea faţă de proprii lorzi şi supuşi de rând, că prietenul unui trădător e trădător el însuşi – şi ce se poate face cu un rege trădător? Îşi păstrează cu încăpăţânare încântarea, mândră de această sfidare a parlamentului, şi nimic din ce-i spun n-o previne să aibă grijă, să nu-şi trâmbiţeze triumful sub nasul celor care, la urma urmelor, n-au făcut decât să ceară buna cârmuire a unei ţări azvârlite încoace şi-ncolo, la nimereală, ca jucăria unui copil răzgâiat.

Îmi spun că nimic nu le va umbri buna dispoziție voioasă. Soseşte vestea că William de la Pole a trebuit să fugă din Londra de răul norodului, că a avut îndrăzneala să stea ascuns o vreme la reşedința sa de la țară şi, în sfârşit, că a pornit pe mare. În toată țara se stârnesc răzmerițe împotriva oamenilor învinuiți că l-au sfătuit prost pe rege, că s-au întovărăşit cu William de la Pole. Apoi, câteva zile mai târziu, o domnişoară de companie a reginei vine la mine în fugă şi-mi spune că trebuie să merg neîntârziat, neîntârziat la regină, care e grav bolnavă. Nici nu mă opresc să-l caut pe Richard, ci alerg în apartamentele regale, trecând ca vijelia pe lângă gărzile de la uşă, alungând pajii din cale; găsesc odăile în haos, iar pe regină, nicăieri.

— Unde e? întreb poruncitor.

Cineva arată spre uşa odăii de culcare, explicând:

— A jurat că nu ne lasă să intrăm.

— De ce? întreb.

Femeile clatină din cap.

— E singură?

— Ducesa de Suffolk, soția lui William de la Pole, e cu ea.

La auzul numelui mi se strânge inima. Ce a mai făcut acum ducele?! Mă apropii încet de uşă, bat uşor, apoi încerc clanța. Uşa se deschide şi păşesc înăuntru.

Îmi amintesc pe dată ce tânără e regina – doar douăzeci de ani. Pare foarte mică pe marele pat regal, unde zace ghemuită de parcă ar încinge-o durerile în pântece, cu spatele spre odaie, cu fața la perete. Alice de la Pole e aşezată pe un scaun lângă foc, cu fața îngropată în mâini.

— *C'est moi!* îi şoptesc reginei. Eu sunt. Ce s-a întâmplat?

Mica regină clatină din cap. Boneta i-a căzut, pletele i s-au revărsat pe pernă, umerii îi tremură din cauza hohotelor tăcute.

— A murit.

Atât spune – de parcă lumea s-ar fi sfârşit pentru ea.

— A murit. Ce voi face?

Mă clatin şi întind mâna după un sprijin.

— Dumnezeule! Regele?

Ea îşi izbeşte violent capul de pernă.

— Nu! Nu!

— Tatăl vostru?

— William. William... Dumnezeule, William!

Mă uit la Alice, văduva lui.

— Condoleanțele mele, milady.

Ea înclină capul și atât.

— Dar cum?

Margareta se proptește într-un cot și mă privește peste umăr. Pe fața înconjurată de masa de plete aurii, ochii ei sunt roșii.

— Asasinat! scrâșnește ea.

Mă uit imediat la ușa din spatele meu, ca și cum m-aș aștepta să intre un ucigaș și să ne facă seama.

— De cine, Alteță?

— Nu știu. Nemernicul duce de York? Alți lorzi? Oricine e laș și mârșav și vrea să ne doboare și să ne distrugă! Oricine ne neagă dreptul de a cârmui așa cum dorim, cu ajutorul celor pe care-i alegem! Oricine pleacă pe mare în taină și atacă un om nevinovat!

— L-au prins pe mare?

— L-au luat la bordul corabiei lor și i-au tăiat capul pe punte, spune ea cu glasul sugrumat de suspine. Fie osândiți la focul iadului, lașii! I-au lăsat trupul pe plajă, la Dover. Jacquetta! Întinde mâinile orbește și se agață de mine, jelind. I-au înfipt capul într-o țeapă! Ca pe capul unui trădător! Cum voi îndura una ca asta? Cum va îndura Alice?

Nici nu îndrăznesc să arunc o privire spre văduva lui William de la Pole, care șade tăcută în timp ce regina lui William de la Pole își frânge inima din cauza lui.

— Știm cine sunt făptașii? întreb iarăși.

Prima mea temere este: dacă cineva a îndrăznit să-l atace pe sfetnicul preferat al regelui, cine va urma? Regina? Eu?

Regina plânge atât de tare, că nu poate vorbi; trupul ei zvelt mi se cutremură în brațe. În cele din urmă se ridică, își șterge ochii și spune:

— Trebuie să merg la rege. Vestea i-a frânt inima negreșit. Cum ne vom descurca fără el? Cine ne va sfătui?

Clatin din cap, amuțită. Nu știu cum se vor descurca fără William de la Pole și nici ce fel de lume se deschide în fața noastră când e cu putință ca un lord nobil să fie răpit de pe corabia lui și decapitat cu o sabie ruginită, pe o barcă clătinată de valuri, și capul să-i fie înfipt într-o suliță pe plajă.

Grafton, Northamptonshire, vara anului 1450

Odată cu sosirea lunilor calde, regele şi regina cad de acord să călătorească spre nord. Dau de ştire că vor să fie departe de Londra pe perioada arşiţei, când molima îşi face deseori apariţia în oraş; spun că vor să-i vadă pe bunii locuitori din Leicester. Însă aceia dintre noi care locuim în palat ştim că numărul străjilor de la porţi a fost dublat şi că regele şi regina au tocmit oameni care să le guste hrana. Se tem de locuitorii Londrei, se tem de oamenii din Kent, se tem că ucigaşul lui William de la Pole îi învinuieşte pentru pierderea Franţei şi pentru şirurile nesfârşite de soldaţi şi colonişti înfrânţi care se revarsă în fiecare zi, în fiecare port englezesc. Nu există bani pentru a-i plăti pe furnizorii de bunuri ai Londrei, iar regina n-are încredere în locuitorii oraşului. Curtea pleacă la Leicester; la drept vorbind, fuge să se ascundă la Leicester.

Lui Richard şi mie ni se îngăduie să mergem la Grafton ca să ne vedem copiii în timp ce curtea se îndreaptă spre nord; ieşim iute din Londra, care a devenit un oraş posac, cu oameni secretoşi care şoptesc la colţul străzilor. Se zvoneşte că regele şi regina se vor răzbuna cu prisosinţă pe ţinutul Kent, că învinuiesc ţărmul mării pe care a fost aruncat trupul dezonorat al lui William de la Pole. Lordul Say de Knole şi ginerele lui cel aspru, care e judecător în Kent, spun că îi vor vâna împreună pe vinovaţi şi-i vor executa împreună cu tot neamul lor, până la ultimul suflet; spun că vor goli ţinutul Kent de oameni, îl vor transforma într-un pustiu.

Odată ieşiţi din oraş, departe de zidurile lui, Richard şi cu mine călărim unul lângă altul, ţinându-ne de mână ca doi proaspeţi îndrăgostiţi, în timp ce mica noastră gardă înarmată

rămâne în urmă. Drumurile sunt curate şi uscate, iarba de la marginea lor e presărată cu flori, păsările cântă în gardurile vii înverzite, pe iazurile din sate plutesc boboci de raţă, iar trandafirii sunt în floare.

— Ce-ar fi dacă nu ne-am mai întoarce la curte? îl întreb. Dacă am fi pur şi simplu cavalerul de la Grafton şi doamna lui?

— În casa noastră plină cu copii? zâmbeşte el.

— Mulţi, mulţi copii! Nu mă declar mulţumită cu opt şi unul pe drum, sper la o duzină întreagă.

Richard îmi zâmbeşte, apoi spune:

— Tot se poate să fiu chemat. Chiar dacă aş fi cel mai mărunt şi mai liniştit cavaler de la Grafton, cu cea mai numeroasă familie din Anglia, tot e posibil să fiu chemat la oaste şi trimis la război.

— Dar te-ai întoarce acasă, îi continui eu firul gândurilor. Şi ne-am putea câştiga traiul din roadele ogoarelor şi al fermelor noastre.

El zâmbeşte.

— Un trai cam subţire, doamna mea. N-ar fi traiul pe care-l vrei. Şi apoi copiii tăi s-ar căsători cu ţărani arendaşi şi copiii lor s-ar sălbătici. Vrei un ţărănuş cu obrazul murdar drept nepot?

Mă strâmb la el. Ştie ce preţ mare au pentru mine cărţile şi instrumentele noastre muzicale şi cât de hotărâtă sunt ca toţi copiii mei să înveţe să citească şi să scrie în trei limbi şi să deprindă la perfecţie toate talentele de curtean.

— Copiii mei trebuie să-şi ocupe locul în lume.

— Eşti ambiţioasă, remarcă el.

— Ba deloc! Am fost prima doamnă din Franţa. Am ajuns cât de sus poate visa orice femeie şi am renunţat la poziţia mea în schimbul dragostei.

— Ai ambiţii mari pentru familia ta şi pentru copiii tăi. Şi pentru mine – îţi place că sunt baron.

— Eh, baron... răspund râzând. Orice femeie ar vrea ca soţul ei să fie baron! Asta nici n-o socotesc ambiţie. E doar... un lucru de înţeles.

— Şi îl înţeleg, încuviinţează el. Dar chiar ai vrea să trăieşti mereu la ţară, fără să te întorci la curte?

Mă gândesc câteva clipe la regele cel neliniştit şi la tânăra regină şi-l întreb melancolică:

— Nu-i putem părăsi, nu?

El clatină din cap.

— Avem datoria de a sluji Casa de Lancaster. Și mai e ceva: nu știu cum s-ar descurca fără noi. Nu cred că am putea să plecăm pur și simplu și să-i părăsim. Ce ar face?

Rămânem la Grafton o săptămână. E perioada cea mai frumoasă din an: livezile sunt înveșmântate în trandafiriu, încărcate de flori, iar vacile stau să fete. Pe pajiștile mai înalte, mieii aleargă și zburdă printre mamele lor, cu cozile ca niște pămătufi de lână dansând în urma lor. Iarba de pe fânețe crește înaltă și începe să unduiască în bătaia vântului, iar lanurile sunt verzi și bogate, înalte până la gleznă. Copiii mei mai mari – Elizabeth, Lewis, Anne și Anthony – au stat o vreme la verii noștri, să învețe bunele maniere și cum să se comporte într-o casă aleasă, dar acum se întorc ca să petreacă vara cu noi. Cei patru mititei – Mary, Jacquetta, John și Richard – nu mai știu ce să facă de bucurie că surorile și frații lor sunt acasă. La șapte ani, Mary e conducătoarea batalionului celor mici, iar ceilalți sunt vasalii ei supuși.

Pruncul pe care-l port în pântece mă obosește; în după-amiezile calde îl iau în brațe pe micul Diccon, de patru ani, pentru somnul de amiază și ne întindem pe pat amândoi, moleșiți de căldura zilei. Uneori, când adoarme și-n jur e foarte liniște, scot cărțile pictate, le întorc pe față una după alta și le privesc. Nu le amestec, nu le împart, nu încerc să ghicesc; privesc doar ilustrațiile familiare și mă întreb ce ne va aduce viața – nouă și acestor copii mult iubiți ai mei.

Peste zi, Richard ascultă plângerile fără sfârșit ale oamenilor care trăiesc în jurul nostru: mutarea unui gard, vite lăsate de capul lor să intre într-un lan și să-l strice. În calitate de stăpân al conacului, e treaba lui să se asigure că legea și dreptatea domnesc pe tot cuprinsul pământurilor noastre, indiferent dacă vecinii noștri se lasă mituiți și le poruncesc juraților ce sentință să dea. Richard îi vizitează pe micii nobili locali ca să le aducă aminte că au datoria să i se alăture la arme la nevoie și încearcă să-i asigure că regele e un domnitor puternic, curtea e demnă de încredere, vistieria e în siguranță și că ne vom păstra restul pământurilor din Franța.

Lucrez în cămara mea, având-o pe Elizabeth drept ucenică dornică de învățătură; înmoi ierburi de leac în ulei, le controlez

pe cele recoltate și uscate, le pisez, transformându-le în pulbere și conservându-le în borcane. O fac după rânduiala astrelor și consult cărțile primului meu soț ca să aflu cum trebuie procedat. Când și când găsesc o carte pe care am trecut-o cu vederea și care vorbește despre prepararea apei vieții sau despre îndepărtarea impurităților prin atingerea apelor distilate; dar mi-o amintesc pe Eleanor Cobham în spatele zidurilor reci ale castelului Peel, așa că iau cartea din mâinile lui Elizabeth și o pun pe un raft de sus. Nu cultiv și nu usuc niciodată alte ierburi decât cele pe care le-ar cunoaște un bun bucătar. În aceste vremuri, cunoașterea e un lucru care, la fel ca multe altele, trebuie ascuns.

Trag nădejde că vom mai rămâne acasă o lună; pruncul din pântece mă obosește și îndrăznesc să sper că voi petrece toată vara la țară, că regele și regina își vor prelungi călătoria și ne vor lăsa în pace. După o vizită la niște vecini, când sosim acasă, la amurg, vedem un sol al regelui așteptând lângă pompa de apă. Omul se ridică în picioare când ne vede și-i dă lui Richard o scrisoare pecetluită cu blazonul regal. Richard o deschide la repezeală, o parcurge dintr-o privire și-mi spune:

— Trebuie să plec. E grabnic. Va trebui să adun oștire din mers.

— Ce s-a întâmplat? îl întreb lăsându-mă să alunec din șa.

— În Kent e răscoală, cum ar fi putut prevedea orice neghiob. Regele îmi poruncește să lupt alături de el și să port stindardul regal.

— Regele?!

Nu-mi vine să cred că regele va porni la luptă în fruntea oștirii sale. Tatăl lui a fost un comandant militar remarcabil la o vârstă mult mai fragedă, însă regele nostru n-a purtat armura decât în turniruri.

— Însuși regele va lupta?

— Moartea lui William de la Pole, Dumnezeu să-l odihnească, l-a mâniat foarte tare, îmi amintește Richard. A jurat răzbunare și regina a jurat că-i va vedea pe ucigași morți. Acum, el are posibilitatea să se țină de cuvânt.

— Vei avea grijă, da?

Îl iau de braț și-l privesc în ochi. Între noi plutește, nerostit, gândul că va avea drept comandant un tânăr care n-a văzut niciodată o luptă, nici măcar un asediu de la depărtare.

— Va trebui să-l sfătuiești, îi spun.

— Mă voi păzi, răspunde soțul meu pe un ton ușor ironic. Și îl voi păzi și pe el dacă pot. Capetele noastre încoronate i-au poruncit șerifului din Kent să transforme ținutul într-un parc de căprioare, să vâneze fiecare bărbat, femeie și copil. Le va ieși pe nas. Trebuie să mă întorc la curte și să văd dacă-i pot face să asculte de glasul rațiunii. Va trebui să găsesc o cale de a-i convinge să conducă țara cu oarecare înțelegere. Își fac dușmani de fiecare dată când se adresează parlamentului. Regina străbate călare străzile Londrei cu aerul că urăște până și pietrele de pavaj. Trebuie să-i slujim, Jacquetta! Trebuie să-i îndrumăm să procedeze în așa fel încât să le fie bine, trebuie să readucem această pereche regală în sufletul poporului lor. E datoria noastră, e sarcina noastră. Asta ne-ar fi cerut milord, ducele de Bedford.

În noaptea aceea îl țin în brațe în pat, iar dimineața, o dimineață răcoroasă, descopăr că sunt plină de neliniște.

— Vei călări doar alături de rege ca să-i ții stindardul? Nu vei merge în Kent, Richard?

— Sper că nu va merge nimeni în Kent, răspunde el sumbru.

Își termină micul dejun; îl urmez afară, în curtea grajdurilor, dând glas mai departe temerilor mele.

— Dar dacă se alcătuiește o gardă care să-i pedepsească pe locuitorii din Kent, nu vei face parte din ea?

— Ca să dăm foc acoperișurilor de stuf? Să frigem la proțap vaca vreunui sărac? răspunde el. Am văzut lucrurile astea în Franța și nu mi s-a părut niciodată că ar duce la câștigarea loialității oamenilor. Ducele de Bedford însuși mi-a spus că pentru a câștiga inima unui om e nevoie să-i oferi dreptate și siguranță. Dacă mă întreabă cineva, ăsta va fi sfatul meu. Dar dacă mi se poruncește să lupt în numele regelui, va trebui s-o fac.

— Te voi urma de îndată ce trimiți după mine.

Încerc să vorbesc pe un ton încrezător, însă glasul meu e slab și temător.

— Te voi aștepta, promite el, încălzindu-se dintr-odată, căci își dă seama că mi-e frică. Tu ai grijă de tine și de pruncul din pântece. Te voi aștepta! Te voi aștepta întotdeauna. Nu uit ce ți-am promis: nu mă vei căuta niciodată zadarnic.

Fac rânduială în casă și le poruncesc servitorilor să se pregătească pentru plecarea mea. Aud zvonuri cum că regele și regina s-au întors la Londra și că regele însuși a plecat la luptă împotriva locuitorilor din Kent. Apoi sosește un mesaj de la Richard, scris chiar de mâna lui.

Prea iubita mea,
Îmi pare rău să te tulbur. Regele s-a lăsat convins de regină să nu plece el însuși în Kent și mi-a poruncit să-i vânez pe nelegiuiți în calitate de comandant al gărzii sale, ceea ce și fac. Ai încredere că mă voi feri de primejdie și voi veni acasă, la tine, când se termină toate. Al tău, Richard.

Strecor peticul de hârtie sub rochie, în dreptul inimii, merg la grajd și cer gărzii noastre:
— Înșeuați-vă caii și porunciți să mi se pregătească iapa de drum! Ne întoarcem la Londra.

Londra, vara anului 1450

Îmi simt inima grea tot drumul. Am un sentiment foarte puternic că Richard e în pericol, că adversarul are forțe mult mai numeroase decât el, că ținutul Kent cel cu codri deși va ascunde ambuscade, capcane, oștiri ale norodului care-l vor prinde cum l-au prins pe William de la Pole și-l vor decapita fără un preot alături, cu o sabie ruginită.

Drumul până la Londra îl străbatem în tăcere, dar când trecem printre grădinile de legume și micile lăptării, căpitanul gărzii mele le ordonă soldaților să strângă rândurile și începe să se uite în jur, ca și cum s-ar teme că nu suntem în siguranță.

— Ce e? îl întreb.

— Nu știu, milady, răspunde el clătinând din cap. Ceva... (Tace o clipă, apoi reia, vorbind ca pentru sine.) E prea liniște. Găinile sunt în cotețe înainte de apusul soarelui, casele au obloanele închise... Ceva nu e bine.

N-am nevoie să mi se spună de două ori. Ceva e pe dos. Primul meu soț, ducele, obișnuia să spună că dacă intri într-un oraș și simți că e ceva pe dos, de obicei chiar așa stau lucrurile.

— Strângeți rândurile! îi spun. Vom intra în oraș înainte să se închidă porțile și vom merge la casa noastră din Londra. Cere-le soldaților să fie vigilenți și să țină ochii deschiși. Mergem înainte la galop ușor.

El le face semn oamenilor să strângă rândurile și pornim spre porțile capitalei, dar aproape imediat ce trecem de Moorgate și intrăm pe străzile înguste aud o zarvă care crește – oameni care aclamă și râd, sunet de trâmbițe și bubuitul unei tobe.

Zgomotul evocă o procesiune de Întâi Mai, evocă o bucurie dezlănțuită, însă pe străzi s-au revărsat sute de oameni. Arunc o privire oamenilor mei, care își trag caii mai aproape de mine, într-un pătrat protector.

— Pe aici! spune căpitanul.

Ne conduce la trap iute pe străzile șerpuitoare, până ajungem la zidul cel mare ce înconjoară casa mea din Londra. Torțele care stau mereu aprinse de o parte și de alta a intrării lipsesc din suporturile lor. Porțile, care ar trebui să fie ori zăvorâte cu drugul pentru noapte, ori deschise larg, ospitalier, sunt doar pe jumătate deschise. Drumeagul pietruit ce duce la casă e pustiu, dar presărat cu gunoaie și ușa de la intrare stă căscată. Îi arunc o privire lui George Cutler, căpitanul, și-mi văd neliniștea oglindită în ochii lui.

— Milady... rostește el nesigur. E mai bine să intru eu, să văd ce-i în neregulă. Poate s-a întâmplat ceva...

În timp ce el vorbește, un bărbat beat – nu dintre servitorii mei – iese împleticindu-se pe porțile pe jumătate deschise și trece împiedicat pe lângă noi, dispărând în josul străzii. Schimb încă o privire cu Cutler, îmi scot tălpile din scări și cobor de pe iapă, aruncând hățurile uneia dintre gărzi.

— Intrăm! îi spun lui Cutler. Scoate sabia și pune doi oameni să vină în urma noastră.

Bărbații mă urmează pe aleea pietruită ce duce la casă, la căminul meu din Londra pe care l-am primit cu atâta mândrie și l-am mobilat cu atâta plăcere. Una din ușile duble de la intrare a fost smulsă din țâțâni și se simte miros de fum. Când deschid cealaltă ușă și intru, văd că o gloată de oameni a trecut prin odăi, luând tot ce li s-a părut de preț. Pe pereți au rămas niște pătrate decolorate acolo unde se aflau înainte tapiseriile mele – ale ducelui de Bedford. Un dulap de lemn uriaș, prea greu ca să fie cărat, a fost despuiat de vasele de cositor pe care le adăpostea, iar ușile sculptate au fost lăsate deschise. Intru în sala cea mare. Toate platourile, urcioarele de vin și vasele de băut au dispărut, dar, în chip absurd, frumoasa tapiserie mare aflată pe peretele din spatele mesei principale a rămas neatinsă.

— Cărțile mele! exclam.

Traversez platforma mesei principale și ies pe ușa din spatele ei, apoi urc în fugă scara scurtă ce duce la sera de la catul superior. De acolo am de făcut doi pași pe pardoseala acoperită cu cioburi de sticlă prețioasă, până în galerie, unde mă opresc și mă uit în jur.

Gloata a scos grilajele de alamă ale rafturilor, a luat lanțurile de alamă ce legau cărțile de pupitrele de lectură, a luat până și penele și călimările. Dar cărțile sunt în siguranță, neatinse!

Au furat tot ce era făcut din metal, însă n-au stricat nici un lucru din hârtie. Smulg un volum subţire şi-l lipesc de obraz.

— Pune-le la loc sigur, îi spun lui Cutler. Cere-le oamenilor tăi să le ducă în pivniţă, să bată intrarea în scânduri şi pune paznici. Valorează mai mult decât grilajele de alamă şi decât tapiseriile! Trebuie să le salvăm, ca să pot da ochi cu primul meu soţ în ziua Judecăţii de Apoi. Au fost comorile lui şi mi le-a încredinţat mie.

El înclină capul şi spune:

— Îmi pare rău de restul...

Arată cu mâna spre casa distrusă, a cărei balustradă din lemn a fost ciopârţită cu sabia. Cineva a retezat stâlpul din capul scării şi l-a luat, ca pentru a mă decapita simbolic. Deasupra, printre grinzile vopsite, fumul înnegreşte tavanul. Cineva a încercat să ardă casa din temelii. Mirosul tencuielii pârlite mă face să mă cutremur.

— Dacă şi cărţile, şi soţul meu sunt în siguranţă, pot lua totul de la capăt. Du cărţile la loc sigur pentru mine, Cutler. Şi coboară în pivniţă tapiseria cea mare şi tot ce mai găseşti de preţ. Slavă Domnului că am luat cu noi la Grafton lucrurile cele mai bune!

— Voi ce veţi face? întreabă el. Stăpânul meu ar vrea precis să vă găsiţi un adăpost sigur. Ar trebui să vă însoţesc.

— Merg la palat. La Westminster. Vino acolo când termini.

— Luaţi doi soldaţi cu voi, mă sfătuieşte el. Eu mă voi îngriji ca totul să fie în siguranţă aici şi apoi vă voi urma. Şovăie un moment: Am văzut stricăciuni mai rele. Se pare că au venit mânaţi de un capriciu şi au luat tot ce avea valoare mare. N-a fost un atac. Nu trebuie să vă temeţi de ei, fapta lor n-a fost îndreptată împotriva voastră. Sărăcia şi frica de lorzi i-a dus la disperare. Nu sunt oameni răi, dar n-au mai putut răbda.

Mă uit la sala înnegrită de fum, la spaţiile goale în care se aflau înainte tapiseriile şi la balustrada hăcuită şi spun rar:

— Nu, a fost un atac. Au făcut tot ce au vrut să facă. N-a fost îndreptat împotriva mea, dar a fost îndreptat împotriva lorzilor, a celor avuţi, a curţii. Poporul nu mai crede că trebuie să aştepte la poartă, nu mai crede că n-are altă alegere decât să cerşească. Nu mai crede că avem dreptul să-l conducem. Când eram copilă, la Paris, măritată cu ducele de Bedford, locuitorii Parisului şi ai întregii Franţe ne urau. O ştiam şi noi, o ştiau şi ei. Însă nimeni nu visa măcar că ar putea să forţeze porţile, să intre şi să ne distrugă bunurile. Oamenii

Londrei cred acum că pot. Nu se mai supun stăpânilor lor. Cine ştie unde se vor opri?

Ies din casă. Gărzile de afară îmi ţin calul, dar s-a adunat deja o gloată care cârteşte cu glas scăzut împotriva lor. Le cer:

— Voi doi, veniţi cu mine! Voi doi intraţi şi faceţi rânduială.

Pocnesc din degete şi un soldat mă ajută să încalec.

— Mişcă-te repede! îl îndemn pe ton scăzut. Încalecă şi pornim înainte.

El face aşa cum îi poruncesc; ieşim din curte şi ajungem la oarecare distanţă de casă înainte să-şi dea seama careva de dispariţia noastră. Nu mă uit în urmă, dar înaintând pe drum îmi aduc aminte de pata întunecată de fum din sala casei mele şi de faptul că gloata a intrat în casa mea, a luat ce a vrut şi a făcut ce a poftit.

— La palatul Westminster! le spun gărzilor.

Vreau să fiu împreună cu curtea, în spatele zidurilor palatului, păzită de gărzile regale. Londra nu-mi mai pare un loc sigur. Am devenit asemeni reginei: o femeie neliniştită chiar în inima căminului ei.

Cotim şi ne trezim absorbiţi pe neaşteptate de o mulţime de oameni care dansează, râd şi aclamă – o mulţime mare şi voioasă, ca de Întâi Mai. Cineva pune mâna pe hăţurile mele; încleştez mâna pe cravaşă, dar faţa care se ridică spre mine zâmbeşte radios.

— Uşurel! îi spun repede soldatului de lângă mine, care dă pinteni calului, cu mâna pe sabie.

— Domnul fie lăudat, avem un apărător! spune femeia împărtăşindu-mi fericirea ei. E pe drum, Domnul să-l binecuvânteze! Vine şi o să ceară să ni se respecte drepturile şi vremurile bune o să se întoarcă!

— Ura! strigă jumătate de duzină de oameni care au auzit-o.

Zâmbesc cu aerul că ştiu ce se petrece şi-i spun:

— Eşti o femeie de treabă. Trebuie să merg mai departe, dă-mi drumul, trebuie să mă întâlnesc cu soţul meu. Dă-mi drumul!

Cineva râde.

— N-o să ajungeţi nicăieri până nu soseşte el! Străzile sunt înţesate de lume, ca nişte butoaie cu sardele. N-aveţi cum să mergeţi mai departe sau să ocoliţi.

— Dar nu vreţi să-l vedeţi? Vine pe pod.

— O, haideţi! spune altcineva. N-o să mai vedeţi aşa ceva, e cel mai de seamă lucru care se întâmplă în viaţa noastră, ba de când e lumea!

Mă uit la cei doi soldaţi ai mei, însă ei nu reuşesc să-şi păstreze locul lângă mine. Ne desparte o duzină de petrecăreţi, suntem copleşiţi numeric. Îi fac semn unuia şi-i strig:

— Mergeţi pe drumul vostru! Sunt în siguranţă. Ştiţi unde ne întâlnim.

E limpede că n-are rost să încercăm să ne opunem mulţimii; cel mai sigur e să ne alăturăm ei. Unul dintre soldaţi sare de pe cal şi-şi face loc cu coatele ca să vină lângă mine.

— Uşurel! spune cineva. Nu ne îmbrânci! A cui livrea porţi?

— Lăsaţi-mă, îi şoptesc soldatului. Ne întâlnim mai târziu. Ştiţi unde. Nu-i provocaţi!

E calea cea mai sigură, dar văd că-i vine greu să se supună poruncii.

— Ăştia cu aere! protestează cineva. Cei ca ei ar trebui doborâţi.

— Eşti omul regelui? întreabă altcineva. Crezi că vouă vi se cuvine totul şi că n-aveţi de ce să vă pese de sărăcime?

Omul meu înţelege în sfârşit ce trebuie să facă şi strigă voios:

— Eu nu! Eu sunt alături de voi!

Îi fac un semn de încuviinţare cu capul şi mişcarea mulţimii îl ia de lângă mine aproape imediat. Îmi las iapa să înainteze la pas, în ritmul celorlalţi. O femeie îşi lasă mâna, familiar, pe grumazul iepei. O întreb:

— Şi unde mergem?

— La pod, să-l vedem cum trece podul! răspunde ea în culmea încântării. Văd că sunteţi doamnă, dar nu vă veţi ruşina de cei care-l întovărăşesc. Are cu el nobilime şi cavaleri şi lorzi. E omul tuturor, indiferent de rang.

— Şi ce va face pentru noi când va veni?

— Nu ştiţi? Unde aţi fost?

Clatin din cap, zâmbind.

— Am fost la ţară, toate astea sunt o surpriză pentru mine.

— Atunci v-aţi întors în capitală în ceasul ei de bucurie. El ne va lua în sfârşit apărarea! Îi va spune regelui că nu putem îndura birurile, că lorzii cei graşi ne vor aduce pe toţi la ruină. Îi va porunci regelui s-o ignore pe franţuzoaica stricată de nevastă-sa şi să asculte de sfatul bunului duce.

— Bunul duce? întreb. Cui îi spuneţi acum „bunul duce“?

— Lui Richard, ducele de York, desigur! El îi va spune regelui să se culce cu nevasta lui de nimic şi să ne zămislească un fiu şi moştenitor, să cucerească înapoi pământurile noastre din Franţa, să-i trimită de lângă el pe netrebnicii care fură

avuţia ţării şi nu fac altceva decât să strângă avere şi să se certe între ei. Îl va face pe regele ăsta la fel de măreţ cum a fost regele dinaintea lui şi vom fi iarăşi fericiţi!

— Poate un singur om să facă toate astea?

— A strâns oştire şi i-a învins deja pe oamenii regelui! spune ea încântată. L-au ajuns din urmă la Sevenoaks, dar el i-a doborât! El e apărătorul nostru. A învins armata regală şi acum ocupă capitala.

Durerea de cap mă izbeşte ca un ciocan.

— A nimicit armata regelui?

— A făcut-o să vină după el, s-a întors s-o înfrunte şi a doborât-o! Jumătate din soldaţi au fugit, jumătate au trecut de partea lui. E eroul nostru!

— Şi cu lorzii care conduceau armata ce s-a întâmplat?

— Au murit! Sunt morţi toţi!

„Richard!" îmi spun în sinea mea. De bună seamă că noi doi n-am ajuns atât de departe şi n-am riscat atât de mult pentru ca Richard să fie prins într-o ambuscadă de stârpitura de conducător a unei bande de coate-goale răsculaţi şi să fie ucis lângă Sevenoaks, nu? De bună seamă că aş şti dacă ar fi rănit sau mort, nu? De bună seamă că aş fi auzit-o pe Melusina cântând sau aş fi simţit sferele însele dănţuind a jale între ele ca să-l jelească, nu? De bună seamă că bărbatul pe care l-am iubit toată viaţa mea de femeie în toată firea, cu o pasiune care nici măcar nu ştiam că e posibilă, nu poate fi mort într-un şanţ din Kent fără ca eu să ştiu, nu?

— Sunteţi bolnavă, coniţă? întreabă femeia. V-aţi făcut albă ca rufele pe care le spăl.

— Cine conducea armata regală?

Întreb, deşi ştiu că el a fost acela. Pe cine să trimită, dacă nu pe Richard? Cine are mai multă experienţă, cine e mai demn de încredere? Cine e mai credincios şi mai onorabil decât soţul meu? Pe cine să aleagă, dacă nu pe prea iubitul meu?

— A, pe asta n-o ştiu, răspunde voioasă femeia. Ştiu doar că e mort, precis. Vă e rău?

— Nu, nu.

Buzele mi-au amorţit, nu pot rosti decât acel singur cuvânt.

— Nu. Nu.

Străbatem împreună, înghesuite, străzile strâmte. Acum nu mai pot pleca; chiar dacă aş reuşi să scot iapa din mulţime, nu cred că aş fi în stare să călăresc. Sunt sleită de frică, incapabilă să iau hăţurile în mâini chiar dacă gloata m-ar lăsa. Ajungem

în sfârşit la Bridgegate; mulţimea se îngroaşă şi se îmbrânceşte. Pe iapa mea începe s-o neliniştească înghesuiala, îşi întoarce urechile în toate părţile şi se foieşte; dar suntem atât de strâns înconjurate, încât ea nu se poate mişca, iar eu nu pot descăleca. Îl văd pe lordul primar al capitalei urcând dintr-un salt pe o piatră de hotar, cu mâna pe umărul lat al unui soldat din garda oraşului ca să-şi ţină echilibrul, şi strigând mulţimii:

— Înţeleg că e voia voastră să intre în capitală căpitanul Mortimer şi oamenii lui?

— Da! mugeşte norodul. Deschideţi porţile!

Văd că unul dintre consilierii vârstnici ai oraşului protestează şi lordul primar face semn să fie luat de acolo fără menajamente. Gărzile deschid larg poarta şi privim cu toţii dincolo de podul mobil. Pe malul de la sud aşteaptă o mică oştire cu stindardele înfăşurate. Sub ochii mei, soldaţii văd deschiderea porţii, aud mugetul încurajator al mulţimii, văd roşul mantiei primarului şi-şi desfăşoară flamurile, se încolonează şi pornesc într-un marş vioi. Oamenii aruncă flori de la caturile superioare ale clădirilor, fluturând steaguri şi aclamând: e procesiunea unui erou. Podul mobil e coborât în faţa oştirii, zăngănind în coborâre cu un sunet precum al ţimbalelor ce sună pentru un cuceritor. Căpitanul din fruntea armatei se întoarce şi, cu o sabie mare, retează frânghiile podului, ca să nu mai poată fi ridicat niciodată împotriva lui. În jurul meu, toţi strigă urări de bun venit, femeile trimit bezele în aer şi ţipă. Căpitanul mărşăluieşte în fruntea oştirii sale cu coiful sub braţ, cu pintenii de aur scânteind la cizme, cu o frumoasă mantie de catifea albastru închis unduind pe umeri, ţinând întinsă în faţă o sabie mare, de parcă ar conduce un rege care intră în regatul lui.

Nu-mi dau seama dacă e sabia lui Richard, nu ştiu dacă omul acela poartă pintenii câştigaţi cu multă trudă ai soţului meu. Închid ochii, simţind răceala năduşelii sub bonetă. E cu putinţă să fi murit fără ca eu să ştiu? Când voi ajunge la palat mă va alina oare regina însăşi, voi fi o nouă văduvă de la curte, ca Alice de la Pole?

Lordul primar păşeşte înainte cu cheile capitalei pe o pernă stacojie, îşi pleacă fruntea în faţa cuceritorului şi i le oferă. Pe poarta oraşului se revarsă de pretutindeni mulţimi de bărbaţi care se alătură soldaţilor din spatele căpitanului, fiind primiţi de oştirea acestuia cu palme prieteneşti peste umăr; se încolonează în şiruri aproximative şi mărşăluiesc pe lângă noi, făcând cu mâna fetelor şi zâmbind larg la auzul ovaţiilor, ca o armată eliberatoare sosită după îndelungă aşteptare.

Norodul îl urmează. Jur că dacă ajunge la Westminster în fruntea unei astfel de mulţimi, se poate aşeza pe tronul de marmură al regelui – omul acesta are capitala în mână. El se îndreaptă însă spre strada Candlewick, unde se ridică, mândră, piatra Londrei, marcând inima capitalei. Loveşte piatra cu sabia şi mulţimea răcneşte de fericire la auzul sunetului răsunător.

— Acum, Mortimer e stăpânul acestui oraş! strigă el.

Stă lângă piatră, ţinând într-o mână scutul şi în cealaltă sabia ridicată deasupra capului, în timp ce oamenii îl aclamă.

— La masă! declară el.

Îl însoţesc toţi la clădirea primăriei, unde lordul primar va aşterne masa de cină pentru el şi ofiţerii lui. Cum mulţimea îl urmează, dornică să capete resturile de carne de vită şi pâine, mă las să alunec din şa, iau hăţurile şi conduc cu grijă iapa afară din înghesuială, sperând să mă pot furişa pe neobservate.

Mă strecor pe un drum lateral, iar de acolo, pe o alee mai mică. Aproape că m-am rătăcit, dar urc pe o treaptă, încalec la loc cu chiu, cu vai şi pornesc spre est, lăsând panta străzii să mă ducă spre fluviu. Îmi aduc aminte că pe vremea când, copilă fiind, eram în drum spre Anglia, m-am rătăcit în pădure şi Richard m-a găsit. Nu pot să cred că nu va veni iarăşi să mă caute. Nu pare posibil să-l fi atins pentru ultima oară, să-l fi sărutat pentru ultima oară; nu reuşesc să-mi aduc aminte care au fost ultimele cuvinte pe care i le-am spus. Cel puţin ne-am despărţit cu iubire, asta ştiu. Nu-mi amintesc cuvintele pe care le-am rostit, nici cum arătam, însă ştiu că ne-am despărţit cu duioşie, pentru că aşa ne-am despărţit întotdeauna. Obişnuiam să ne sărutăm de noapte bună, ne sărutam la micul dejun. S-a purtat mereu iubitor cu mine, chiar şi atunci când n-ar fi trebuit să se gândească la mine altfel decât la stăpâna lui. Chiar şi când l-am păcălit ca să zămislim primul nostru copil şi am insistat să ne cununăm în taină. Mi-a fost iubit şi soţ timp de paisprezece ani, iar acum mă tem că l-am pierdut.

Îmi las iapa de capul ei, să-şi găsească drumul prin labirintul de străduţe murdare. Ştie foarte bine unde sunt grajdurile de la Westminster, iar mie nu-mi pasă de nimic. Când mă gândesc la Richard mort într-un şanţ din Kent, îmi vine să mă lungesc în şanţ şi să mor şi eu. Duc mâna la pântece şi mă gândesc la pruncul care nu-şi va cunoaşte niciodată tatăl. Cum e cu putinţă să nu-i arăt lui Richard noul lui născut?

Începe să se întunece când ajungem la una din numeroasele porţi lăturalnice ale vastului palat. Descopăr cu surprindere

că nu e nici o sentinelă. M-aş fi aşteptat ca porţile să fie închise, cu pază dublă, dar e tipic pentru rege să fie neglijent. Şi fără soţul meu cine să comande garda?

— Bună seara! strig apropiindu-mă. Alo! Deschideţi poarta!

Tăcere. Tăcere într-un loc în care, de obicei, vin şi pleacă o sumedenie de oameni. Tăcere într-un loc în care m-aş fi aşteptat să fiu întrebată cine sunt. Trag de hăţuri, aducându-mi aminte că atunci când ai senzaţia că e ceva pe dos, asta se întâmplă pentru că într-adevăr ceva e pe dos.

— Deschideţi poarta! strig tare, pregătindu-mă să întorc iapa şi să-i dau pinteni dacă suntem atacate. Deschideţi poarta pentru ducesa de Bedford!

Încet, uşa micuţă tăiată în poarta cea mare se deschide scârţâind şi un rândaş tânăr se uită prin deschizătura ei cu fereală, temător.

— Ducesa de Bedford?

Îmi scot gluga de pe cap, să-mi vadă faţa.

— Chiar eu. Unde sunt toţi?

Flăcăul ridică spre mine faţa albă, suptă şi răspunde:

— Au fugit. Toţi, în afară de mine, iar eu n-am putut să plec pentru că mi-e bolnav câinele şi n-am vrut să-l las. Să vin cu voi?

— Unde au fugit?

El ridică din umeri.

— Au fugit de căpitanul Mortimer şi de oastea lui. Unii au trecut de partea lui, alţii au fugit.

Clatin din cap, incapabilă să înţeleg.

— Unde sunt regele şi regina?

— Au fugit şi ei.

— Pentru Dumnezeu! Unde sunt, băiete?

— Au fugit la Kenilworth, şopteşte el. Dar mi s-a poruncit să nu spun nimănui.

Mă agăţ cu mâinile reci de coama iepei şi inima îmi bubuie cu putere.

— Cum? Au abandonat capitala?

— Au trimis o armată să-l alunge pe Mortimer înapoi în Kent, dar Mortimer s-a repezit la ei şi i-a bătut măr. Comandanţii regelui au fost omorâţi toţi, soldaţii au fugit înapoi la Londra, în afară de cei care au trecut de partea lui Mortimer. Jumătate au trecut de partea lui. Aş vrea să fi mers şi eu...

— Cine au fost comandanţii ucişi? întreb pe ton scăzut, mulţumită că nu-mi tremură glasul.

El ridică din umeri.

— Toţi lorzii regelui, nu ştiu: lordul Northumberland, baronul Rivers...

— Au murit? Toţi?

— Sigur e că nu s-au mai întors.

— Şi regele?

— Regele n-a vrut să plece la luptă, spune el cu dispreţ. A ieşit cu stindardul, dar n-a vrut să lupte. A reţinut jumătate din armată şi i-a trimis pe lorzi cu cealaltă jumătate. Iar când rămăşiţele armatei s-au întors în fugă, spunând că au fost învinşi, el şi regina au fugit la Kenilworth, însoţiţi de Edmund Beaufort, ducele de Somerset, iar lordul Scales s-a dus în Turn.

— Scales e acolo? A întărit Turnul?

— Nu ştiu, spune băiatul ridicând din umeri. Ce-o să se aleagă de mine?

Îl privesc cu un aer tot atât de nedumerit ca al lui.

— Nu ştiu. Ai face bine să te păzeşti.

Întorc iapa cu spatele la poarta dinspre grajduri a palatului Westminster, căci acolo nu ne aşteaptă siguranţa nici pe ea, nici pe mine. Îmi spun că am face bine să ajungem la Turn înainte de căderea nopţii. Iapa porneşte la drum curajoasă, dar suntem amândouă ostenite şi la fiecare colţ de stradă e un vas cu mangal şi cineva care frige carne, bărbaţi care beau bere şi jură că s-au întors vremurile bune, că Mortimer îl va sfătui pe rege şi nu vor mai fi biruri, săracii nu vor mai fi înşelaţi, iar sfetnicii răi vor fi alungaţi. Toţi îmi strigă să vin lângă ei, iar când clatin din cap, mă ocărăsc. În cele din urmă sunt nevoită să le arunc un ban şi să le fac urări de bine, iar pe ultimele câteva străzi îmi trag gluga mult pe frunte şi mă aplec în şa, sperând să mă strecor nevăzută, ca un hoţ în propriul meu oraş.

În cele din urmă ajung la poarta Turnului. Pe fiecare zid sunt santinele care-mi strigă de cum mă văd:

— Stai! Cine-i acolo? Rămâi pe loc!

— Ducesa de Bedford! strig la rândul meu, arătându-mi faţa. Deschideţi-mi!

— Soţul vostru, baronul, v-a căutat toată seara! spune tânărul paznic în timp ce deschide poarta şi vine să-mi ia hăţurile şi să mă ajute să descalec. Gărzile voastre au venit şi au spus că v-au pierdut. El se temea că v-a prins gloata. Le-a spus că o să-i atârne în ştreang dacă v-a atins cineva un fir de păr din cap. Ce i-a ocărât! N-am auzit niciodată aşa vorbe.

— Soţul meu? întreb, dintr-odată ameţită de speranţă. Ai spus că m-a căutat soţul meu?

— Ca un nebun... începe el, dar se întrerupe şi se răsuceşte să ciulească urechea, căci răsună tropot de copite pe pavaj. Cai! strigă el. Închideţi poarta!

Ne grăbim să intrăm în timp ce porţile se închid scârţâind în urma noastră, dar îl aud pe Richard strigând:

— Rivers! Deschideţi!

Porţile sunt deschise din nou şi micul lui grup de soldaţi intră tunător; el mă vede imediat, sare de pe cal, mă prinde în braţe şi mă sărută, de parcă am fi redevenit cavalerul şi doamna lui şi nu răbdăm să stăm despărţiţi.

— Doamne sfinte, am cutreierat toată Londra căutându-te! rosteşte el cu răsuflarea întretăiată. Mă temeam atât de tare că ai fost capturată! Acasă, Cutler spunea că te-ai dus la Westminster, iar băiatul de la Westminster nu ştia nimic.

Clatin din cap, cu lacrimile şiroind pe faţă, râzând de bucurie că-l văd.

— Sunt teafără! Sunt teafără! Mulţimea m-a oprit în loc şi m-a despărţit de oamenii noştri. Richard, credeam că ai murit! Credeam că ai fost ucis într-o ambuscadă în Kent!

— Nu eu. Bietul Stafford a fost ucis, la fel şi fratele lui, dar eu nu. Eşti teafără? Te simţi bine? Cum ai ajuns aici?

— M-a luat valul mulţimii. L-am văzut intrând în Londra.

— Pe Jack Cade?

— Căpitanul? Îl cheamă John Mortimer.

— De fapt îl cheamă Jack Cade, dar îşi zice Mortimer şi John „Îndreaptă-tot“ şi-n alte feluri. Numele Mortimer îi aduce de partea lui pe susţinătorii lui Richard de York, e numele de familie al lui York. Cade îl împrumută sau, mai rău, ducele s-a oferit să i-l împrumute. Oricum ar fi, nu înseamnă decât noi necazuri. Unde l-ai văzut?

— Traversând podul şi primind cheile capitalei.

— Primind cheile?! repetă soţul meu, năuc.

— A fost întâmpinat ca un erou de toţi: oamenii de rând, primarul, consilierii. Era îmbrăcat ca un nobil sosit să domnească.

Richard fluieră încet.

— Dumnezeu să-l păzească pe rege! Ar trebui să-i spui lordului Scales, el are comanda aici.

Îşi strecoară mâna pe sub cotul meu şi mă conduce la Turnul Alb.

— Eşti obosită, iubito?

— Puțin.
— Te simți bine? Dar copilul?
— E bine, cred. Totul e bine.
— Ți-a fost frică?
— Puțin. Iubirea mea, credeam că ai murit!
— Alții, nu eu.
Șovăind puțin, îl întreb:
— Ai văzut casa noastră?
— Putem repara stricăciunile când se termină toate astea.
Îi arunc o privire.
— Au intrat pe ușă și au luat ce au poftit. Asta va fi greu de reparat.
— Știu, încuviințează el. Dar o vom face. Îți voi aduce niște vin și niște carne imediat ce-l găsim pe Scales. Trebuie să afle unde se va afla Cade în noaptea asta.
— Cinează cu lordul primar, cred.
Richard se oprește și se uită la mine.
— Omul care a adus o oștire din Kent și a învins armata regelui? A primit cheile Londrei și ia acum cina cu lordul primar?
Înclin capul.
— L-au întâmpinat ca și cum i-ar fi eliberat de un tiran. Lordul primar și toți consilierii l-au primit în capitală ca pe un erou.
Richard se încruntă, dar nu rostește decât:
— Trebuie să-i spui lui Scales.

Lordul Scales e cuprins de o groază prost ascunsă. Ocupă casa administratorului Turnului și a pus gărzi duble la ușile din față, la cele din dos și la ferestre. E limpede de ce se teme: că regele l-a abandonat și a abandonat capitala în mâinile oamenilor din Kent. Chiar dacă soldații lui fac parte din garda regală și și-au primit solda din punga regelui, cine poate ști dacă nu cumva sunt din Kent ori au o familie sărmană care-și câștigă cu greu existența la Dover? Jumătate dintre ei au venit din Normandia și se simt trădați; de ce să ne apere acum pe noi, cei care am îngăduit să fie alungați din casele lor? Când îi spun că orașul l-a primit pe Cade ca pe un erou, răspunde că m-am înșelat, precis, și declară:
— E un nelegiuit și o secătură!

— În suita lui se aflau mulţi gentilomi. Am văzut că aveau cai buni şi şei bune. Cade călărea ca un om obişnuit să comande. Şi din tot oraşul, numai un singur consilier nu l-a primit cu braţele deschise.

— E o secătură! insistă el cu grosolănie.

Mă uit întrebător la Richard. El ridică din umeri, ca pentru a spune că am făcut tot ce am putut ca să-l ajut pe acest comandant teribil de neliniştit să-şi facă o impresie despre duşman, iar dacă el se teme prea tare ca să asculte, nu e nevoie să mă ostenesc mai mult. Îi spune lordului Scales:

— Îmi duc soţia în odăile mele şi mă îngrijesc să i se aducă mâncare. Pe urmă mă întorc şi putem plănui un atac. Poate la noapte, după ce s-au ospătat şi au băut? În timp ce benchetuiesc? Sau în timp ce se întorc la Southwark? Am putea să-i prindem pe străzile înguste dinaintea podului şi să-i împingem în apă...

— Nu în noaptea asta! Nu în noaptea asta! spune repede Scales. De altfel, aştept întăriri din partea regelui. Ne va trimite oameni din Midlands.

— Vor veni abia peste câteva zile – asta, dacă vor veni, replică soţul meu. De bună seamă că ar trebui să-i atacăm acum, când nu se aşteaptă, cât sunt ameţiţi de băutură.

— Nu în noaptea asta, repetă Scales. Oamenii ăştia nu sunt francezi, Rivers! Experienţa nu ne foloseşte de data asta. Avem de-a face cu nişte ţărani trădători, care luptă pe străzi dosnice şi din ascunzători. Ar trebui să aşteptăm până vom avea o armată mare, cu care să-i copleşim. Îi voi trimite un mesaj regelui, să-l întreb ce porunceşte.

Văd că soţul meu şovăie, dar în final hotărăşte să nu-l contrazică. Îmi pune pe umeri mantia lui şi mă conduce la odăile în care a tras. Avem la dispoziţie odăile noastre obişnuite din Turn, aflate aproape de cele regale, dar chiar şi aşa, situaţia e stranie, cu regele şi regina atât de departe, cu podul mobil ridicat, cu poarta-ghilotină coborâtă, asediaţi de concetăţenii noştri.

— Afurisită treabă! exclamă scurt soţul meu, pocnind din degete către slujitor să ne lase tava cu mâncare. Afurisită! Şi tocmai cei care ar trebui să înăbuşe răscoala sunt fie lipsiţi de tragere de inimă, fie prea înspăimântaţi ca să acţioneze! Bagă-te în pat, scumpa mea. Vin şi eu după ce pun un om de pază. Să fim practic asediaţi în Turnul Londrei? În război, în Anglia, englezi împotriva englezilor?! De necrezut!

Trăim în Turn în condiţii de asediu, aflaţi în război în propria noastră ţară, asediaţi în propria noastră capitală. În fiecare zi, soţul meu trimite soldaţi şi chiar pe fetele de la bucătărie ca să culeagă veşti din piaţă şi de la porţile oraşului. La întoarcere ne spun că armata lui Cade şi-a făcut tabără la sud de fluviu şi rândurile ei se îngroaşă zi de zi. Cea mai mare temere a lui Richard e că răscoala se va întinde şi oamenii din Hampshire şi Sussex se vor alătura celor din Kent.

— Oare la noi acasă cum e? îl întreb gândindu-mă la copii. Să ne întoarcem?

— Drumurile sunt periculoase, răspunde el încruntat de îngrijorare. Te trimit cu o gardă de îndată ce ştiu ce se întâmplă. Dar nu ştiu nici măcar dacă regele e în siguranţă la Kenilworth. Am trimis mesaje, însă deocamdată n-am primit nici un răspuns. Dacă e asediat...

Se întrerupe.

Parcă ar fi sfârşitul lumii. Dacă oamenii de rând se ridică împotriva regelui, dacă sunt înarmaţi cu armele câştigate de la noi, dacă sunt conduşi de un om instruit de noi şi înrăit de pierderile din Franţa, nu avem nici o speranţă că lumea pe care o cunoaştem va continua să existe. Numai un rege viteaz, în stare să câştige dragostea norodului, ne-ar putea salva – iar noi îl avem doar pe regele Henric care se ascunde la Kenilworth, cu frumoasa-i armură pusă la păstrare după ce a îmbrăcat-o o singură dată.

Soseşte un mesaj de la armata rebelilor: cer să le fie trimis pentru judecată lordul Say, fostul stăpân al ţinutului Kent.

— Nu-l putem da pe mâna lor, îi spune soţul meu lordului Scales, comandantul. Îl vor omorî.

— E aici, arestat pentru trădare, răspunde judicios lordul. Putea foarte bine să fi fost judecat şi găsit vinovat şi atunci ar fi fost executat oricum.

— Regele l-a trimis aici ca să fie în siguranţă, nu ca să-l acuze de trădare, după cum ştim bine amândoi, milord. Regele l-ar fi eliberat. Ştiţi că regele i-ar fi iertat tot ce a făcut.

— Îl voi elibera şi li-l voi trimite, iar dacă e nevinovat de tot ce spun rebelii, n-are decât să le-o spună, anunţă lordul Scales.

Soţul meu ocărăşte cu glas scăzut, apoi rosteşte limpede:

— Milord, dacă li-l trimitem pe lordul Scales, vinovat sau nevinovat, îl vor ucide. N-ar fi o eliberare, ci ar însemna să-l scoatem dintr-un loc sigur și să-l trimitem la moarte. Dacă asta n-are importanță pentru voi acum, vă întreb: ce veți face dacă rebelii cer să le fiu trimis și eu? Ce ați vrea să facem când vă cer pe Alteța Voastră?

Lordul se uită urât la el.

— N-am spus eu că voi transforma ținutul Kent într-un parc de vânătoare! N-am spus eu că răsculații sunt prea buni pentru ștreang și ar trebui îmbrânciți în mare

— Îi sunteți sfetnic regelui, la fel ca noi toți. Răsculații ar putea să rostească numele oricăruia dintre noi și să ceară să le fim trimiși. Ne vom supune slugilor? Ele sunt acum noii noștri stăpâni?

Lordul Scales se ridică de pe jilțul aflat în spatele mesei mari, din lemn de culoare închisă, și se duce la fereastra îngustă, pentru arcași, ce dă spre oraș.

— Woodville, vechiul meu prieten, știu că ai dreptate! Dar dacă ne atacă acum, cu forțele pe care le au, sunt șanse foarte mari să ocupe Turnul și atunci vom fi toți la mila lor, inclusiv soția ta.

— Putem rezista, spune soțul meu.

— Au o armată întreagă la Southwark și zilnic vin alți oameni din Essex și-și fac tabără lângă ei. Acum sunt cu sutele. Cine știe cât de puternici vor deveni? Dacă sosesc din Essex, ce-i împiedică să vină și din Hertfordshire? Din Nottinghamshire? Și dacă reușesc să ridice întreaga țară împotriva noastră?

— Înseamnă că e mai bine să-i atacăm acum, înainte să-și întărească forțele.

— Și dacă l-au capturat pe rege și noi încă nu știm?

— Atunci va trebui să luptăm cu ei.

— Dar dacă ducem tratative cu ei, le promitem iertarea, spunem că nemulțumirile lor vor primi răspuns, le promitem o anchetă, se vor întoarce la micile lor ferme și vor strânge fânul.

— Dacă îi iertăm, îi vom învăța că le e îngăduit să ridice armele împotriva regelui Angliei, obiectează soțul meu. Iar asta e o lecție pe care s-ar putea s-o regretăm într-o bună zi.

— Nu pot risca siguranța Turnului, spune cu fermitate lordul Scales. Nu putem ataca, trebuie să ne pregătim să apărăm. În cel mai rău caz, cu lordul Say câștigăm timp.

Se lasă tăcerea în timp ce soțul meu asimilează ideea că unul dintre pairii Angliei va fi trimis să înfrunte o gloată care vrea să-l vadă mort. Rostește cu răceală:

— Voi sunteți comandantul. Mă aflu aici sub comanda voastră. Dar sfatul meu e să-i înfruntăm.

În după-amiaza aceea, lordul Say e trimis la Guildhall, unde acei consilieri care se simt în stare și rebelii de rând alcătuiesc un mic tribunal improvizat. Îl conving pe lord să mărturisească, îi găsesc un preot și-l duc la Cheapside ca să fie executat. Ginerele lui, William Crowmer, șeriful din Kent, se crede norocos când se vede eliberat din închisoarea Fleet și pășește pragul ei de piatră voios, gândindu-se că-l așteaptă un grup venit să-l elibereze, însă descoperă că dincolo de porți îl așteaptă un eșafod. Răsculații nici nu se obosesc să-l judece, ci îl ridică în ștreang fără ceremonie.

— Dumnezeu să-i ierte! spune soțul meu.

Stăm pe zidurile Turnului, ascunși de parapet, și ne uităm la străzile aflate sub noi. O gloată care dansează, cântă și scandează își croiește drumul șerpuit, nesigur pe străzile înguste ce duc la Turn. Soțul meu mă acoperă cu umerii săi lați, dar trag cu ochiul pe după brațul lui și văd cine conduce procesiunea: capul lordului Say, înfipt într-o lance, țopăie în fruntea mulțimii. În spatele lui, pe altă lance, e capul lui William Crowmer, șeriful care a jurat pustiirea ținutului său, Kent. Când ajung aproape de porțile Turnului, răzvrătiții se opresc și strigă cu îndrăzneală sfidătoare, apoi pun cele două capete să danseze împreună. Fețele încremenite de moarte se ciocnesc, iar purtătorii sulițelor le mișcă în așa fel încât să li se lipească gurile.

— Se sărută! Se sărută! urlă ei, râzând să se prăpădească la vederea spectacolului. Trimiteți-ni-l pe lordul Scales! Și el poate primi o sărutare!

Richard mă trage în umbra zidului.

— Dumnezeule! exclam pe ton scăzut. Asta e sfârșitul, nu-i așa? Sfârșitul Angliei pe care am cunoscut-o. E sfârșitul a toate.

În seara următoare, la cină, îl văd pe Richard aplecându-și capul deasupra farfuriei și mâncând susținut, aproape fără să respire, dar abținându-se cu totul de la vin. Pe parcursul mesei, servitorii lui vin și-i șoptesc la ureche mesaje scurte. După cină nu avem niciodată dans sau cântece, nici măcar jocuri de cărți, însă atmosfera din seara asta e și mai potolită,

şi mai neliniştită. Rămăşiţele acestei curţi hărţuite se adună în grupuri şi schimbă şoapte înfricoşate. La un moment dat, Richard urcă pe treptele platformei şi rosteşte cu glas ridicat:

— Milorzi, gentilomi! Mai mulţi dintre gentilomii şi negustorii Londrei mi-au spus că s-au săturat să-i vadă pe Cade şi pe oamenii lui făcându-şi de cap prin oraş. Situaţia se agravează şi nimeni nu-şi poate păstra locuinţa şi bunurile lui în siguranţă. Cade a pierdut controlul asupra oamenilor lui, care pradă oraşul. Londonezii mi-au spus că sunt hotărâţi să-i împingă pe soldaţi afară din oraş astă-seară, până în tabăra lor de la Southwark, iar eu am acceptat să ne unim forţele cu ale lor ca să-i gonim pe răsculaţi, să ridicăm podul mobil şi să închidem poarta. Nu vor mai intra în Londra.

Ridică mâna ca să oprească zumzetul vocilor şi continuă:

— Lordul Scales va fi la comandă. Ne vom strânge în curte la ora nouă, iar armele vor fi împărţite acum. Mă aştept ca toţi cei zdraveni la trup să se înarmeze şi să vină cu mine.

Coboară de pe trepte şi e înconjurat pe dată de bărbaţi. Îl aud explicându-le planul şi trimiţându-i să-şi ia armele. Mă apropii puţin şi aştept să se întoarcă spre mine.

— Voi lăsa o gardă să apere Turnul, îmi spune. Suficient de numeroasă ca să-l păstreze. Regele trimite întăriri din Midlands, vor sosi mâine sau poimâine. Vei fi în siguranţă aici până mă întorc.

Citeşte pe chipul meu întrebarea nerostită.

— Dacă nu mă întorc, îmbracă-te cu hainele cele mai simple pe care le ai şi ieşi din oraş pe jos. Te va însoţi Cutler sau oricare altul dintre oamenii noştri. Odată ieşită din oraş, poţi să cumperi sau să împrumuţi cai pentru a ajunge acasă. Nu ştiu să-ţi spun ce se va întâmpla după aceea. Dar dacă reuşeşti să ajungi acasă, la copii, puteţi trăi din roadele pământurilor noastre şi ar trebui să fiţi în siguranţă până se îndreaptă toate la loc. Arendaşii noştri vor rămâne lângă tine. Îmi pare rău, Jacquetta! N-aş fi crezut că vom ajunge aici. N-am vrut să te iau din Franţa şi să te aduc în Anglia la primejdie.

— Pentru că dacă răsculaţii ocupă Londra, nu mai există siguranţă nicăieri? îl întreb. Dacă nu-i puteţi alunga din oraş, cu timpul vor cuceri toată ţara?

— Nu ştiu cum se va termina povestea asta. Un rege care lasă Londra ţăranilor şi unui căpitan cu jumătate de soldă? O mulţime de coate-goale care spune că stăpâneşte capitala? Nu ştiu ce ar putea urma.

Nu reuşesc să rostesc decât:

— Întoarce-te!

— Asta şi am de gând, spune el încordat. Eşti marea mea dragoste. Dacă mi-e cu putinţă, mă voi întoarce la tine. Am jurat! Voi fi aici la botezul următorului nostru copil, iubirea mea! Şi, cu voia Domnului, vom mai face unul.

Îmi apare în minte imaginea capului dănţuitor al lordului Say; clipesc ca să scap de ea şi şoptesc:

— Richard, Dumnezeu să mi te trimită înapoi teafăr!

Îi privesc cum se adună în marea curte centrală a Turnului şi apoi ies fără zgomot pe poarta fortificată, revărsându-se pe străzile tăcute. Urc pe pasarela din vârful zidurilor ce înconjoară Turnul şi mă opresc lângă un soldat care face de pază, ca să-i privesc cum îşi croiesc drum spre oraş, în tăcere. Richard i-a grupat în formaţii de şaisprezece, câte patru pe patru rânduri, toţi cu lănci, mulţi cu săbii, majoritatea cu paşi înăbuşiţi. Văd toate astea, dar încerc să văd mai mult. Încerc să văd dacă pluteşte o umbră asupra lor, dacă se îndreaptă spre moarte. Mă uit mai ales după silueta înaltă a soţului meu, în fruntea formaţiei lui, cu sabia scoasă, cu capul acoperit de glugă întorcându-se să privească în jur, cu toate simţurile treze, pulsând de viaţă, mânios că s-a ajuns la o asemenea situaţie.

Îl zăresc doar puţin timp înainte să se strecoare printre clădirile înghesuite, însă n-am nici o premoniţie. Richard pare, la fel ca întotdeauna, de o vitalitate atât de pătimaşă, atât de însufleţit, încât n-ar putea plana nici o umbră asupra lui. Preţ de o clipă mă gândesc că poate asta dovedeşte că dimineaţă va veni acasă triumfător, dar apoi îmi spun că şi dacă ar pleca la moarte sigură, ar merge tot cu capul sus, cu umerii drepţi şi cu pasul uşor.

După asta aşteptăm. Auzim strigăte venind dinspre stradă şi stăm cu tunurile aţintite asupra oştirii pestriţe ce-şi are tabăra în zona mlăştinoasă aflată la vale de Turn şi spre nord, asupra străzilor, dar nu vine nimeni în bătaia lor. Luptele se poartă corp la corp, stradă după stradă, pe măsură ce rebelii înaintează, iar ucenicii şi negustorii, bine înarmaţi şi porniţi să-şi apere căminele, îi împing înapoi. Soţul meu comandă o aripă a forţelor noastre, iar lordul Scales, cealaltă aripă; împreună îşi croiesc drum pe străzile periculoase, îndreptându-se mereu

spre fluviu. Răsculații fac un efort de a le ține piept în fața podului Londrei, unde străduțele sunt apropiate unele de altele și strâmte, însă soldații din Turn avansează și-i presează, astfel că ei cedează treptat, retrăgându-se spre pod metru cu metru. De astă dată, ușile caselor de lângă pod sunt zăvorâte cu drugul și au obloanele închise, meșteșugarii și negustorii de pe pod sunt baricadați înăuntru, sătui de dezordine și temându-se de mai rău, în timp ce lupta înceată se mută peste apă, metru cu metru. Capul rânjit al lordului Say și cel al lui William Crowmer privesc din vârful țepușelor podului cum ucigașii lor sunt făcuți să se retragă încet, pas cu pas, iar armata regală înaintează cu tenacitate.

Prevenit de mine, soțul meu are în avangardă meșteșugari și colaci de funie groasă și, de îndată ce trec pe lângă punctele de ancorare, pune o gardă să-i încercuiască pe lucrătorii care înlocuiesc febril funiile retezate de Jack Cade sub ochii mei, cu sabia lui furată. Oamenii lucrează disperați, temându-se de săgețile și proiectilele armatei răsculaților, în timp ce soțul meu, în fruntea forțelor lui, luptă cu sabia într-o mână și o secure în cealaltă, înaintând mereu până când armata lui Cade e împinsă la celălalt capăt al podului. Atunci, la o comandă strigată de soțul meu și o rafală de trâmbițe ce răsună acoperind zarva, armata regală se desprinde, se întoarce alergând pe partea ei de pod; cu un uruit și un muget, podul mobil e ridicat și soțul meu se sprijină în sabia însângerată, îi zâmbește larg lordului Scales și apoi se uită iar spre podul lung de patru metri și jumătate, la capătul căruia englezii morți se rostogolesc în apele fluviului, iar răniții gem și strigă după ajutor.

În seara aceea, șade în albia de îmbăiat adâncă, plină cu apă fierbinte, în odăile noastre, iar eu îi săpunesc ceafa și spatele cu mușchi puternici, de parcă el ar fi țăran, iar eu, țiitoarea lui, făcând baia anuală în marțea dinainte de Lăsata-secului.

— E bine! spune el. Mă rog la Dumnezeu să fi trecut ce-a fost mai rău.

— Răsculații vor implora să fie iertați?

— Regele a trimis deja grațierile, spune el cu ochii închiși în timp ce-i torn un urcior cu apă caldă în creștet. Sute de grațieri în alb. Sute, fără să se gândească! Și un episcop care să completeze numele. Vor fi iertați toți și trimiși acasă.

— Așa, pur și simplu?

— Așa, pur și simplu.

— Crezi că va lua fiecare scrisoarea de grațiere și se va duce acasă, dând totul uitării?

— Nu. Dar regele speră că au fost conduşi pe căi greşite şi s-au înşelat, că şi-au învăţat lecţia şi-i vor accepta domnia. Vrea să creadă că totul s-a întâmplat din vina unui conducător prost, iar ceilalţi s-au înşelat şi atât.

— Regina Margareta nu va fi de aceeaşi părere, prezic. Îi cunosc firea iute la mânie şi ştiu că a învăţat să domnească asupra unei ţărănimi controlate prin forţă şi datoria de-a se supune.

— Nu, nu va fi. Dar regele s-a hotărât deja să-i graţieze, indiferent ce ar crede ea.

Oştirea lui Jack Cade, înainte atât de vitează şi de plină de speranţa într-o lume mai bună, se aliniază ca să primească graţierea şi oamenii par s-o facă bucuroşi. Fiecare îşi spune numele, iar secretarul episcopului William Waynflete, aflat în tabăra răsculaţilor cu un mic pupitru de scris, notează numele pe hârtie şi-i spune omului să plece acasă, căci regele i-a iertat păcatul. Episcopul îi binecuvântează, făcând semnul crucii deasupra fiecărui cap plecat, şi le spune să meargă în pace. Jack Cade însuşi se aşază la coadă să-şi primească hârtia şi e iertat în mod public pentru că a condus o armată împotriva regelui, a ucis un lord şi a invadat Londra. Unii oameni văd în asta slăbiciunea regelui, însă cei mai mulţi se socotesc norocoşi să scape nepedepsiţi şi se întorc la casele lor sărace, unde nu pot să-şi plătească birurile, unde nu au parte de dreptate, unde marii lorzi îi calcă în picioare – şi speră la vremuri mai bune. Au rămas exact aşa cum erau înainte, doar că mai înverşunaţi – şi vremurile bune tot n-au venit.

Cade însă are altă soartă. Îmi găsesc soţul la grajduri, cu chipul întunecat de mânie, răcnind porunci pentru pregătirea cailor noştri. Se pare că ne întoarcem la Grafton, ne întoarcem la Grafton „neîntârziat!“, drumurile sunt destul de sigure dacă luăm o gardă bună.

— Ce s-a întâmplat? îl întreb. Unde plecăm acum? Nu vine regele? N-ar trebui să rămânem la Londra?

— Nu suport să-l văd, nici pe ea, răspunde el sec. Vreau să merg acasă o vreme. Ne vom întoarce, desigur că ne vom întoarce în clipa în care ne cheamă. Dar jur pe Dumnezeu, Jacquetta, că nu mai pot înghiţi curtea nici o clipă în plus!

— De ce? Ce s-a întâmplat?

Își leagă mantia de călătorie la șa, stând cu spatele la mine. Mă duc lângă el și-i pun mâna pe umăr, iar el se răsucește încet cu fața.

— Văd că ești mânios, dar vorbește-mi, spune-mi ce s-a întâmplat.

— Grațierile! rostește el printre dinți. Blestematele de grațieri. Sutele de grațieri.

— Ce-i cu ele?

— Jack Cade și-a primit grațierea pe numele John Mortimer. Numele pe care l-a folosit în luptă.

— Și?

— Și a fost urmărit în ciuda grațierii și capturat – în ciuda grațierii. Le-a arătat actul de iertare semnat de rege, binecuvântat de episcop, făcut corect pe numele John Mortimer. Însă va fi spânzurat sub numele de Jack Cade.

Tac câteva clipe, luptându-mă să înțeleg.

— Regele l-a iertat, nu poate fi spânzurat! Nu trebuie decât să arate actul de grațiere, n-au cum să-l spânzure!

— Grațierea regelui e pe un nume, cel sub care e cunoscut. Va fi spânzurat sub alt nume.

Șovăi.

— Richard, de fapt n-ar fi trebuit să fie iertat!

— Nu. Dar prin asta le arătăm tuturor că, de fapt, cauza lui a fost dreaptă. A spus că nu există cuvântul legii, că lorzii și regele se poartă după placul lor. Prin asta dovedim că așa e. Facem pace cu el pe câmpul de luptă, când e înarmat, când el e puternic, iar noi, slabi, când el e aproape de victorie, iar noi suntem imobilizați în Turn. Îi oferim grațierea, care înseamnă cuvântul nostru de onoare, dar o încălcăm imediat ce el devine fugar. Pe grațiere e numele regelui, regele și-a dat cuvântul. Se dovedește că asta nu înseamnă nimic. Grațierea nu face mai multe parale decât hârtia, iscălitura regelui nu face mai multe parale decât cerneala. Nu există înțelegere, nu există dreptate, ne-am trădat propria cauză, ne încălcăm jurămintele!

— Richard, el rămâne regele nostru. Fie că are dreptate sau greșește, tot rege rămâne.

— Știu. De asta și spun că ne vom întoarce la curte și-l vom sluji din nou. E regele nostru, suntem supușii lui. El ne-a dăruit numele și averea. Ne vom întoarce la curte la toamnă. Dar îți jur, Jacquetta, în vara asta n-o pot înghiți!

Grafton, Northamptonshire, vara anului 1450

Sosim acasă în perioada cea mai ocupată a anului: se strâng recoltele și viței au fost înțărcați. În pod, merele stau înșirate în șiruri ordonate, precum soldații, și una dintre sarcinile lui Lewis, care a împlinit doisprezece ani, e să urce în fiecare zi cu un coș și să aducă opt mere pentru copii, după cină. Pruncul din pântece mă obosește și cum serile sunt răcoroase și liniștite, mă bucur să stau lângă foc, în odăița mea, și să ascult în timp ce Louise, verișoara lui Richard, care servește drept guvernantă pentru copiii mai mari și dădacă pentru cei micuți, îi pune să citească din Biblia familiei. La opt ani, Anthony e pasionat de cărți; vine la mine să se uite la ilustrațiile volumelor în latină și în franceza veche pe care le-am moștenit de la soțul meu și descâlcește cuvintele în scrierea aceea grea. Știu că din toamna asta nu se mai poate ca el și frații și surorile lui să-și primească educația de la preot, ci trebuie să găsesc un cărturar care să vină să le fie dascăl. Mai ales Lewis trebuie să învețe să citească și să scrie în latină și greacă, dacă e să poată studia la colegiul regal.

Pruncul vine pe lume la jumătatea lui august; aducem jos leagănul familiei, îl lustruim, spălăm cearșafurile micuțe și mă retrag pentru naștere. Fetița se naște ușor, devreme, fără prea mare suferință și o numesc Martha. După câteva săptămâni, Richard o duce în capela cea mică în care ne-am cununat și e botezată, iar la scurt timp după aceea sunt binecuvântată în biserică și-mi reiau treburile.

La ea, la fetița nou-născută, mă gândesc într-o noapte când mă ridic brusc din pat, trează de-a binelea, de parcă m-ar fi strigat cineva pe nume pe neașteptate.

— Ce e? întreb în beznă.

Năuc de somn, Richard se ridică în capul oaselor.

— Iubito?

— M-a strigat cineva! Ceva nu e bine!

— Ai visat urât?

— Mi s-a părut...

Minunata noastră casă e tăcută în întuneric; o grindă trosnește, semn că lemnăria veche se așază mai bine. Richard se scoală din pat, aprinde o lumânare subțire de la focul aproape stins și apoi o lumânare groasă, ca să mă vadă.

— Jacquetta, ești albă ca o stafie!

— Mi s-a părut că m-a trezit cineva.

— Arunc o privire prin casă, hotărăște el.

Își trage cizmele în picioare și-și ia sabia de sub pat. Îi spun:

— Mă duc în odaia copiilor.

Îmi aprinde o lumânare și ieșim amândoi în galeria întunecată de deasupra sălii. Și atunci îl aud: cântecul puternic și dulce al Melusinei, atât de înalt și de pur, încât l-ai putea lua drept sunetul astrelor mișcându-se în sferele lor. Pun mâna pe brațul lui Richard.

— Auzi?

— Nu. Ce?

— Muzica, răspund – nu vreau să rostesc numele ei. Mi s-a părut că aud muzică.

E atât de clară și de puternică, încât nu-mi vine să cred că n-o aude – precum niște clopote de biserică din argint, un cor încântător.

— Cine să cânte la ora asta din noapte? dă el să întrebe.

Dar eu am luat-o deja la fugă spre coridorul ce duce la odaia copiilor. La ușă mă opresc și o deschid încet. Martha, nou-născuta, doarme în leagănul ei, iar doica doarme pe pătucul scund aflat cel mai aproape de foc. Pun mâna pe obrazul trandafiriu al copilei: e caldă, însă n-are temperatură. Respirația ei e rară și egală, ca o pasăre micuță într-un cuib sigur. În patul cu laterale înalte doarme Diccon făcut ghem, cu fața îngropată în salteaua de puf. Îl ridic cu blândețe și-l întorc pe spate, ca să-i văd curba pleoapelor învăluite de somn și gura ca un boboc de trandafir. Atingerea mea îl face să se foiască puțin, dar nu se trezește.

Muzica răsună mai tare, mai puternic.

Mă întorc spre patul următor. John, de cinci ani, doarme cu picioarele rășchirate, ca și cum i-ar fi prea cald, și a dat învelitorile

la o parte; mă cuprinde pe dată teama că e bolnav, dar când îi ating fruntea, o găsesc răcoroasă. Lângă el, Jacquetta doarme liniştită, o fetiţă de şase ani îngrijită. În patul de lângă ea, Mary se foieşte din cauza luminii lumânării mele, însă doarme mai departe. Sora lor de unsprezece ani, Anne, doarme buştean în pătucul de alături.

Anthony, de opt ani, aflat în patul mai mare, se ridică în capul oaselor.

— Ce s-a întâmplat, mama?

— Nimic, nimic. Culcă-te.

— Am auzit cântece, spune el.

— Nu cântă nimeni, răspund cu fermitate. Întinde-te şi închide ochii!

— Lewis e încins tare, remarcă el, dar mă ascultă.

Mă duc iute la patul lor. Cei doi băieţi dorm împreună şi când Anthony se întoarce pe o parte văd că Lewis, scumpul meu băiat, e îmbujorat şi arde. Fierbinţeala lui a încins patul lor comun. Când îl văd şi aud muzica răsunătoare, insistentă, ştiu că Lewis, scumpul meu băiat de doisprezece ani, e cel pe moarte.

Uşa din spatele meu se deschide şi Richard, soţul meu, spune încet:

— În casă totul e în ordine. Copiii sunt bine?

Nu reuşesc să rostesc decât:

— Lewis.

Mă aplec deasupra patului şi-l ridic. Atârnă fără vlagă în braţele mele, parcă aş ridica un trup neînsufleţit. Richard îl preia şi porneşte înainte spre odaia noastră de culcare.

— Ce s-a întâmplat? întreabă el întinzând copilul pe patul nostru. Ce-i cu el? Peste zi n-a avut nimic.

— Friguri, nu ştiu! spun neajutorată. Stai cu el până-i aduc ceva.

— O să-l spăl cu buretele, propune el. Arde tot. Încerc să-l răcoresc.

Încuviinţez şi mă duc iute în cămară. Am un borcan cu frunze uscate de coada-şoricelului, iar de o grindă atârnă un buchet de flori albe ale aceleiaşi plante. Pun apă la fiert într-un vas şi fac ceai din flori, apoi înmoi frunzele într-un castron cu apă clocotită. Graba mă face să bâjbâi şi muzica îmi răsună în minte necontenit, ca pentru a-mi spune că nu e timp, că aud cântecul de jale, că fiertul ceaiului care miroase a seceriş vine prea târziu pentru Lewis, că pentru el n-am nevoie decât de rozmarin.

Iau băutura într-o cană şi frunzele înmuiate într-un borcan şi dau fuga înapoi în odaia de culcare. Pe drum bat la uşa doamnei mele de companie, strigându-i:

— Anne, scoală-te, Lewis e bolnav!

O aud cum se ridică iute din pat şi intru în odaia noastră de culcare.

Richard a aţâţat focul şi a mai aprins lumânări, dar a tras perdelele patului, astfel încât faţa lui Lewis să fie ferită de lumină. Lewis se simte mai rău; îi văd pieptul slăbuţ cum se ridică şi coboară în ritmul răsuflării iuţi. Pun cana şi borcanul pe masă şi mă apropii de pat.

— Lewis! îl strig în şoaptă.

La auzul vocii mele, pleoapele lui tremură şi se deschid şi copilul rosteşte limpede:

— Vreau să intru în apă.

— Nu, rămâi cu mine!

Nici nu ştiu bine ce spun. Îl ridic cu capul sprijinit de umărul meu şi Richard îmi pune în mână cana cu ceai de coada-şoricelului.

— Bea o înghiţitură mică, îl îndemn cu blândeţe. Hai, ia o înghiţitură!

El îşi fereşte capul şi repetă:

— Vreau să intru în apă.

Richard se uită la mine cu disperare.

— Ce vrea să spună?

— E o vedenie de la febră. Nu înseamnă nimic.

Mă tem de ce înseamnă. Lewis zâmbeşte, deschide uşor ochii şi-şi vede tatăl. Îi surâde şi spune hotărât:

— Voi înota, tată. Voi înota.

Apoi întoarce capul şi inspiră uşor, ca omul care se pregăteşte să plonjeze în ape adânci şi răcoroase; îi simt trupul fremătând ca de bucurie şi apoi încremenind şi-mi dau seama că băiatul meu a plecat de lângă mine.

— Deschide fereastra, îi cer lui Richard.

Fără o vorbă, se întoarce şi deschide fereastra, ca pentru a lăsa micul suflet să iasă şi să urce la ceruri, apoi se întoarce şi face semnul crucii pe fruntea lui Lewis. Copilul e cald încă, dar se răcoreşte încet – cred că-l spală apele dulci din visul lui.

Anne bate uşor la uşă, o deschide şi mă vede întinzându-l pe Lewis cu blândeţe pe pat.

— S-a dus, îi spun. Lewis a plecat dintre noi.

Fără a şti bine ce fac, mă duc lângă Richard, iar el mă cuprinde cu braţul şi mă lipeşte de el, rostind încet:

— Dumnezeu să-l odihnească!

— Amin, răspund. O, Richard, n-am putut face nimic! N-am putut face nimic!

— Ştiu.

— Mă duc să văd ce fac ceilalţi copii, rosteşte Anne în tăcerea care se lasă. Pe urmă o chem pe doamna Westbury să vină să-l spele.

— Îl spăl eu! spun repede. Şi îl îmbrac. Nu vreau să-l atingă nimeni altcineva. Îl pun eu în...

Descopăr că nu pot rosti cuvântul „coşciug".

— Te ajut eu, spune Richard încet. Îl vom îngropa în curtea bisericii şi vom şti că a plecat înaintea noastră şi atâta tot, Jacquetta, şi că într-o bună zi vom înota şi noi în aceeaşi apă şi-l vom găsi pe malul celălalt.

Îl îngropăm pe băiatul meu în curtea bisericii, lângă bunicul lui, iar Richard comandă un monument de piatră falnic, pe care e loc şi pentru numele noastre. Copiii ceilalţi nu se molipsesc de friguri; chiar şi Martha, nou-născuta, e sănătoasă şi puternică. Îi veghez îngrozită vreme de o săptămână după ce-l îngropăm pe Lewis, dar nici unul dintre ei nu strănută măcar.

Mă aştept să-l visez pe Lewis, însă dorm adânc noapte de noapte şi nu visez absolut nimic. Asta până când într-o noapte, la o lună după moartea lui, visez un râu – un râu adânc şi răcoros, presărat cu nuferi galbeni, ale cărui ape curg într-o albie de pietre din aur şi bronz şi pe ale cărui maluri cu trestii verzi cresc flori de calcea-calului. Îl văd pe Lewis, băiatul meu, pe malul celălalt, trăgând pe el cămaşa de in şi pantalonii: îmi zâmbeşte şi-mi face cu mâna, ca să-mi arate că vrea s-o ia la fugă doar puţin înaintea mea. Şi în vis, cu toate că vreau să-l reţin, îi fac semn cu mâna şi-i strig că ne vom revedea mai târziu, ne vom revedea curând, ne vom revedea dimineaţă.

Şederea noastră paşnică la Grafton se mai prelungeşte doar cu puţin. În septembrie, solul regelui străbate aleile înverzite şi vine la intrarea principală a reşedinţei noastre. Porţile late de lemn se deschid larg şi el traversează curtea cu stindardul regal în faţă şi o gardă de şase soldaţi în spate. E dimineaţă; mă întorc de la capelă şi mă opresc când îl văd pătrunzând pe poartă. Aştept cu spatele spre uşa casei, simţind că se apropie de noi primejdia. Încrucişez degetele la spate, ca şi cum semnul copilăresc ar putea să preîntâmpine necazurile.

— Am un mesaj pentru baronul Rivers, spune omul descălecând şi înclinându-se.

— Eu sunt ducesa văduvă şi lady Rivers, răspund întinzând mâna. Poţi să mi-l dai mie.

El şovăie. Continui:

— Soţul meu e la vânătoare. Se întoarce mâine. În lipsa lui, eu sunt stăpâna. Ai face bine să-mi dai mesajul.

— Vă cer iertare, Alteţă! spune el, dându-mi mesajul.

Pecetea regală e lucioasă şi tare. O rup, ridic privirea şi-i fac un semn cu capul, spunându-i:

— Vei găsi în sala mare bere, pâine şi carne pentru dumneata şi oamenii dumitale. Şi o slugă vă va arăta unde să vă spălaţi. Eu voi citi ce scrie şi-ţi voi da un răspuns după ce mâncaţi şi vă odihniţi.

El se înclină iarăşi, iar soldaţii din gardă îşi dau caii pe mâna rândaşilor şi intră în casă. Aştept până se fac nevăzuţi, apoi merg încet la o bancă de piatră ascunsă în zidul de pe o latură a grădinii şi mă aşez în bătaia soarelui cald ca să citesc scrisoarea.

E o scrisoare de numire în funcţie – o nouă mare onoare pentru noi. În ea sunt recunoscute serviciile aduse de Richard în perioada necazurilor recente, arătând că lorzii Consiliului Coroanei au urmărit să vadă cine e ager la minte, cu cugetul neînfricat şi gata să-i slujească, chiar dacă regele şi regina au fugit la Kenilworth şi n-au văzut nimic. Scrisoarea spune că Richard e numit administrator al Gasconiei, ţinutul rodnic din jurul oraşului Bordeaux, pe care englezii îl au în stăpânirea lor de trei sute de ani şi speră să-l păstreze pe vecie. Richard şi cu mine vom reprezenta încă o dată forţele de ocupaţie din

Franța. Citind printre rânduri, presupun că regele, consternat de pierderea pământurilor englezești din Normandia pricinuită de Edmund Beaufort, ducele de Somerset, se gândește să întărească posesiunile din Gasconia trimițând un comandant cu experiență mai bogată. Numirea e o cinste care va aduce cu ea primejdia și greutățile întăririi forțelor noastre în jurul orașului Bordeaux, ale apărării ținutului în fața incursiunilor franceze, ale păstrării loialității poporului față de Anglia și ale alungării senzației oamenilor că sunt practic abandonați de o patrie care nu e în stare nici măcar să se conducă pe sine, cu atât mai puțin să păstreze posesiuni peste mări și țări.

Ridic privirea de pe scrisoare. Jalea e cea care mă face să simt că nimic n-are importanță. Știu că ni se face o mare cinste, că stăpânirea Gasconiei e o funcție foarte însemnată. Familia Rivers se ridică, chiar dacă unul dintre noi lipsește. Și n-are nici un rost să-mi las inima să sângereze pentru cel absent.

Mă uit iarăși la scrisoare. Pe margine, ca un călugăr care ilustrează un manuscris, regele a adăugat cu propriu-i scris cărturăresc:

Dragă Rivers,
Fă-mi un serviciu și du-te neîntârziat la Plymouth; adună și organizează acolo o armată pe care s-o iei în Gasconia și o flotă care să o transporte. Ar trebui să ridicați ancora nu mai târziu de 21 septembrie.

Dedesubt, regina mi-a scria: *„Jacquetta, ești norocoasă! Te întorci în Franța!“*.

Nu mă simt deloc norocoasă. Privesc în jurul meu: curtea, zidurile de cărămidă roșie cu partea de sus din lespezi de piatră albe, capela veche, mărul aplecat de greutatea ultimelor fructe cărnoase, bune de cules, șopronul plin de fân alăturat grânarului și casa noastră așezată chiar în mijloc, caldă în lumina soarelui, tihnită în dimineața asta, cu copiii mei făcându-și lecțiile. Mă gândesc că regele îi dă soțului meu o misiune care, foarte probabil, va fi imposibilă și că trebuie să plec iarăși într-o țară nouă, într-un oraș nou, cu speranța că voi supraviețui între oameni care ne urăsc chiar și pentru simpla noastră prezență.

Încerc să-mi dau curaj gândindu-mă că Gasconia va fi frumoasă toamna, că poate îmi voi vedea frații și surorile, că

iarna în Bordeaux va fi înviorătoare, luminoasă şi senină, iar primăvara va fi splendidă. Însă ştiu că locuitorii ţinutului vor fi morocănoşi şi duşmănoşi, francezii sunt o ameninţare permanentă, iar noi vom aştepta bani din Anglia ca să plătim lefurile soldaţilor şi în cele din urmă le vom plăti din propriul buzunar, în timp ce acasă ne vor acuza la nesfârşit de eşec şi chiar de trădare. Va trebui să-mi las copiii în Anglia. Nu vreau să plec şi nu vreau să plece nici Richard.

Aştept multă vreme până când solul regelui iese în curte, ştergându-se cu mâneca la gură, mă vede, schiţează o plecăciune şi aşteaptă. Îi spun:

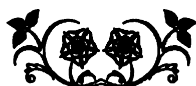
— Poţi să-i transmiţi Alteţei Sale că soţul meu şi cu mine vom pleca neîntârziat la Plymouth. Spune-i că suntem onoraţi să-l slujim.

El zâmbeşte cu amărăciune, ca şi cum ar şti că slujirea acestui rege e poate o onoare, dar e o simplă sinecură pentru foarte puţinii favoriţi care pot liniştiţi să nu facă nimic sau chiar să dea greş de-a binelea, ca Edmund Beaufort, ducele de Somerset, care e acum conetabilul întregii Anglii, ca răsplată pentru că a fugit la Kenilworth când era treabă primejdioasă de făcut în Kent.

— Dumnezeu să-l aibă în pază pe rege! spune el şi pleacă spre grajduri după cai.

— Amin, răspund, gândindu-mă că poate ar trebui să ne rugăm ca regele să fie păzit de sine însuşi.

Plymouth, toamna anului 1450 – 1451

Trăim un an întreg plimbându-ne între Grafton, Londra și Plymouth – un an lung în care ne luptăm cu târgoveții din Plymouth, încercând să-i convingem să adăpostească și să înzestreze o flotă de invazie. Un an întreg în care soțul meu alcătuiește o flotă din corăbiile particulare ale negustorilor și ale puținilor mari lorzi care au navele lor. La jumătatea iernii, câteva luni după ce ar fi trebuit să ridicăm ancora, Richard are peste optzeci de corăbii legate la cheiurile din Plymouth, Dartmouth și Kingsbridge și peste trei mii de oameni care stau în hanuri și odăi de închiriat, în căsuțe țărănești și la ferme pe tot cuprinsul ținuturilor Devon și Cornwall, așteptând.

Asta e tot ce facem începând din toamnă, apoi de-a lungul iernii și până în primăvara următoare: așteptăm. Mai întâi așteptăm ca oștenii promiși de stăpânii lor să sosească la Plymouth, gata de îmbarcare. Richard încalecă și pleacă să-i întâmpine, îi aduce în oraș, le găsește găzduire, le asigură hrana, le promite soldă. Apoi așteptăm sosirea corăbiile care au fost rechiziționate; Richard cutreieră călare tot vestul țării, cumpărând nave mici din porturile lor de reședință și cerându-le negustorilor mai înstăriți să contribuie cu ale lor. După aceea așteptăm sosirea proviziilor; Richard merge în Somerset și chiar în Dorset ca să cumpere grâne; pe urmă îi așteptăm pe lorzii care vor însoți flota de invazie să-și încheie zilele de veselie ale Crăciunului și să vină la Plymouth, apoi așteptăm porunca regelui de a ridica în sfârșit ancora, pe urmă așteptăm ca vânturile dinspre nord ale primăverii să se potolească și mereu, mereu așteptăm corabia care va aduce banii de la Londra, ca să le putem plăti negustorilor din port, proprietarilor corăbiilor, marinarilor, soldaților. Așteptăm mereu – iar banii nu vin niciodată atunci când ar trebui.

Uneori vin târziu, iar Richard şi cu mine trebuie să trimitem vorbă la Grafton şi prietenilor noştri de la curte să ne împrumute cu bani, ca să putem cel puţin să hrănim oştirea înainte ca soldaţii să ia calea fermelor din jurul portului şi să fure ca să aibă ce mânca. Uneori, banii sosesc, dar în sume atât de mici, încât reuşim numai să plătim datoriile ce nu mai suferă amânare şi să le dăm oştenilor doar un sfert din soldă. Alteori vin sub forma beţelor de răboj pe care le ducem la casele de plăţi ale regelui, unde ni se spune cu regret: „Da, milord, sunt bune, recunosc că aveţi dreptul să vă plătesc, însă n-am cu ce. Veniţi din nou luna viitoare". Uneori, banii sunt promişi şi nu vin deloc. Îl urmăresc pe Richard cum vizitează orăşelele din Devon şi încearcă să-i împăciuiască pe hangiii furioşi că trebuie să găzduiască hoardele flămânde de soldaţi. Privesc cum umblă după bandele hoinare de oşteni care ar trebui să formeze armata lui şi care au devenit briganzi. Îl privesc rugându-se de căpitanii corăbiilor să aibă grijă ca navele să fie gata de a ridica ancora, în caz că ordinul de începere a invaziei soseşte mâine, poimâine sau răspoimâine. Şi îl privesc când soseşte din Franţa vestea că regele francez a atacat Bergerac şi Bazas şi le-a cucerit. Primăvara aflăm că forţele lui înaintează pe pământurile englezeşti aflate de o parte şi de alta a râului Gironde; asediază oraşul Fronsac de pe Dordogne şi orăşenii aşteaptă în spatele zidurilor groase, jurând că nu se vor da bătuţi, siguri că armata noastră le va veni în ajutor. Armata noastră se află pe chei, unde corăbiile se leagănă la ancoră, când aflăm că oraşul Fronsac s-a predat. Coloniştii englezi cer ajutor; jură că vor lupta, că vor rezista, că sunt şi se consideră englezi până-n măduva oaselor, îşi pun viaţa chezăşie credinţei în noi, jură că noi, concetăţenii lor, le vom veni în ajutor. Privesc cum Richard încearcă să-şi ţină armata şi flota laolaltă, trimiţând mesaj după mesaj la Londra, implorând curtea să-i trimită ordinul de a ridica ancora. Dar ordinul nu soseşte.

Richard începe să spună că atunci când va primi ordinul de a ridica ancora mă va lăsa în ţară, căci nu îndrăzneşte să mă ducă la Bordeaux dacă oraşul va fi asediat. Mă plimb pe zidul de apărare al portului şi mă uit spre sud, către pământurile franceze pe care le-a stăpânit cândva primul meu soţ şi-mi doresc să fim amândoi acasă la Grafton, în siguranţă. Îi scriu eu însămi reginei; îi spun că suntem pregătiţi să plecăm să salvăm Gasconia, însă nu putem face nimic fără

bani pentru a ne plăti soldații și că aceștia, pierzând vremea de pomană la ferme și prin sate, se plâng de purtarea noastră, a stăpânilor și suzeranilor lor, iar oamenii de rând din Devon văd cât de prost sunt tratați soldații și marinarii și spun că trăim într-un regat în care omul nu e răsplătit când își face datoria. Bombănesc că locuitorii din Kent au avut dreptate – că avem un rege care nu e în stare să-și păstreze propriile pământuri, nici aici, nici peste hotare și că e prost sfătuit. Șoptesc să Jack Cade a cerut ca Richard, ducele de York, să facă parte dintre consilierii regelui și că Jack Cade a avut dreptate și a murit pentru credința lui. Spun chiar – deși asta nu-i repet reginei – că ea, ca franțuzoaică, e pornită să risipească banii care ar trebui să ajungă la armată, așa încât țara ei de baștină să poată pune mâna pe pământul Gasconiei, iar Anglia să nu rămână cu absolut nimic în Franța. O implor să-i spună soțului ei să trimită ordinul ca flota să ridice ancora.

Ordinul nu sosește.

În iulie aflăm că Bordeaux a fost cucerit de francezi. În septembrie, primii refugiați din Bayonne încep să sosească pe corăbii șubrede și spun că francezii au capturat întregul ducat al Gasconiei, în timp ce expediția menită să-i salveze, comandată de soțul meu cel nefericit, zăbovea pe cheiurile din Plymouth, mâncând proviziile și așteptând ordine.

Pe tot parcursul acestui an lung am locuit într-o căsuță cu vedere spre port. Richard folosește odaia de la primul cat drept cartier general. Urc scara îngustă și-l găsesc la fereastra cu ochiuri mici de geam, privind marea albastră bătută de un vânt vioi, îndreptat spre coasta Franței – vreme numai bună pentru navigat, atâta doar că flota lui stă legată la chei.

— S-a terminat, rostește fără ocol când vin tăcută lângă el.

Îmi las mâna pe umărul lui; n-am ce spune ca să-l mângâi în aceste clipe, clipele lui de rușine și înfrângere.

— S-a terminat totul, iar eu n-am făcut nimic. Sunt seneșal peste nimic. Ai fost mai întâi soția lui John, ducele de Bedford, un lord măreț, regentul întregii Franțe, iar apoi soția seneșalului peste nimic.

— Ai făcut tot ce ți s-a poruncit să faci, îi spun cu blândețe. Ai ținut laolaltă flota și armata și ai fost gata să ridici ancora. Dacă ți s-ar fi trimis banii și ordinul, ai fi plecat. Dacă ți s-ar fi trimis numai ordinul, ai fi plecat fără banii cu care să-i plătești pe oameni. Știu bine. O știe toată lumea! Ai fi luptat fără plată, iar oștenii te-ar fi urmat. N-am îndoială că

ai fi salvat Gasconia. A trebuit să-ţi aştepţi ordinul şi atâta tot. N-a fost vina ta.

— O, dar acum mi-am primit ordinul! râde el amar.

Aştept, cu inima strânsă.

— Mi se cere să iau o armată şi să apăr Calais.

— Calais? bâlbâi. Dar regele Franţei e la Bordeaux, nu?

— Se crede că ducele de Burgundia îşi adună oastea ca să atace Calais.

— Ruda mea!

— Ştiu, Jacquetta, îmi pare rău!

— Cine te va însoţi?

— Regele l-a numit căpitan al garnizoanei din Calais pe Edmund Beaufort, ducele de Somerset. Trebuie să plec şi să-l sprijin de îndată ce dau drumul corăbiilor, marinarilor şi soldaţilor de aici.

— Edmund Beaufort, ducele de Somerset?! repet, nevenindu-mi să cred.

Acesta e omul din cauza căruia am pierdut Normandia. De ce i s-ar încredinţa Calais, dacă nu în virtutea credinţei neclintite a regelui în ruda lui şi a afecţiunii prost îndreptate a reginei?

— Mă rog la Dumnezeu ca înfrângerea să-l fi învăţat meseria de soldat, spune mohorât soţul meu.

Îmi lipesc obrazul de braţul lui.

— Vei putea cel puţin să salvezi Calais în numele Angliei. Dacă reuşeşti să păstrezi castelul şi oraşul, vei fi socotit un erou.

— Mă voi afla la comanda celui care a dat Normandia pe mâinile duşmanului, răspunde el înnegurat. Mă voi afla în slujba unui om pe care Richard, ducele de York, l-a declarat trădător. Dacă nu ni se trimit nici acolo oameni şi bani, nu ştiu dacă vom reuşi să păstrăm Calais.

Grafton, Northamptonshire, toamna anului 1451

Dispoziția lui Richard nu se însenineaza în timp ce-și face pregătirile de plecare spre Calais. Trimit după Elizabeth, fiica noastră cea mare, să vină acasă să-și vadă tatăl înaintea plecării. Am plasat-o în casa familiei Grey de la Groby Hall, în apropiere de Leicester, la doar optzeci de kilometri depărtare. E o familie înstărită și cu rude în toată țara, stăpânind mii de hectare. Fiica mea se află sub supravegherea stăpânei casei: lady Elizabeth, moștenitoarea bogatei familii Ferrers. N-aș fi putut alege pe cineva mai potrivit ca să-mi învețe fata cum își conduce gospodăria o femeie de seamă. În casă se află și un fiu moștenitor: John Grey, un tânăr chipeș, care a luptat împotriva lui Jack Cade. El va moșteni averea, care e considerabilă, și titlul, care e nobil.

Drumul călare îi ia lui Elizabeth o zi; vine însoțită de o escortă înarmată, căci drumurile sunt pline de primejdii din cauza bandelor rătăcitoare de oșteni alungați din Franța, fără un cămin la care să se întoarcă și fără soldă. Elizabeth a împlinit paisprezece ani și e aproape la fel de înaltă ca mine. O privesc și mă văd nevoită să-mi înfrânez zâmbetul: e nemaipomenit de frumoasă și de grațioasă! La vârsta ei, probabil că-i eram egală ca înfățișare, însă ea are un calm și o dulceață a firii pe care eu nu le-am avut. A moștenit de la mine pielea deschisă la culoare și curată și părul bălai, are ochii cenușii și o față cu trăsături desăvârșite, regulate, precum chipul de marmură sculptat al unei statui frumoase. Când râde, parcă ar fi copil, dar câteodată se uită la mine și mă face să-mi spun „Dumnezeule mare, ce fată!". Are darul Vederii de la Melusina, e urmașa

mea şi o aşteaptă un viitor pe care nu pot nici să mi-l imaginez, nici să-l prevestesc.

Anne, sora mai mică a lui Elizabeth, e umbra ei: la doar doisprezece ani îi copiază fiecare gest şi o urmează peste tot ca un căţel devotat. Richard râde de mine când vede cum îmi ador copiii; preferatul meu e Anthony. Are nouă ani şi nu s-a pomenit vreodată un cărturar mai ager la minte care să piardă socoteala ceasurilor într-o bibliotecă. Însă nu trăieşte doar în lumea cărţilor; se joacă cu flăcăii din sat şi e în stare să fugă la fel de iute şi să se lupte la fel de voiniceşte ca ei, cu pumnii sau la trântă. Tatăl lui îl învaţă să lupte în turnir şi el şade pe cal de parcă s-ar fi născut în şa. Nu-l vezi niciodată potrivindu-şi mişcările cu pasul calului: sunt una şi aceeaşi fiinţă. Joacă tenis cu surorile lui şi are bunătatea de a le lăsa să câştige, joacă şah cu mine şi mă face să mă opresc şi să mă minunez de mutările lui şi, gestul cel mai dulce şi mai cald dintre toate, se lasă pe un genunchi ca să primească binecuvântarea mamei seara şi dimineaţa, iar după ce mi-am aşezat mâna pe creştetul lui, se ridică dintr-un salt şi mai rămâne câteva clipe, sprijinindu-se uşor de mine ca un mânz de crupa iepei. Mary a împlinit opt ani, rochiile îi rămân mici în fiecare anotimp şi e devotată în întregime tatălui ei. Îl urmează peste tot, călărind cât e ziua de lungă pe poneiul ei mic şi gras ca să-i poată fi alături, învăţând numele câmpurilor şi drumurile către sate ca să-i poată ieşi în întâmpinare. El îi spune „prinţesa mea“ şi jură că-i va găsi drept soţ un rege care nu va avea regat, ci va veni să locuiască împreună cu noi, aşa încât ea să nu ne părăsească niciodată. Următorul nostru copil, cu doar un an mai mic, Jacquetta, îmi poartă numele, dar nu-mi seamănă câtuşi de puţin. E fiica lui Richard până-n măduva oaselor, are umorul lui subtil şi calmul lui. Se ţine la distanţă de hârjonelile şi certurile fraţilor şi surorilor ei şi râde când aceştia îi cer să le facă judecată dreaptă de pe culmea înţelepciunii unei fetiţe de şapte ani. În odaia copiilor, indisciplinaţi precum căţeii, se află John şi Richard, unul de şase ani, celălalt de cinci, iar în leagănul bine lustruit e mezina, bebeluşul cu firea cea mai dulce dintre toate: Martha.

În timp ce Richard adună soldaţii pe care-i va lua la Calais şi-i învaţă să folosească lancea, să ţină piept unei şarje şi să mărşăluiască la atac, mă văd silită să-mi repet întruna că aşa e corect de procedat: să plece cu binecuvântarea tuturor

copiilor lui. Dar în faptul că s-au adunat laolaltă pentru a-și lua rămas-bun e ceva ce mă umple de groază.

— Jacquetta, te temi pentru mine? mă întreabă el într-o seară.

Încuviințez pe tăcute, aproape rușinată să rostesc „da".

— Ai văzut ceva? întreabă el.

— O, nu, slavă Domnului! Nu, nu-i vorba de asta. Nu știu absolut nimic, decât că mă tem pentru tine, îl asigur. N-am mai încercat să prevestesc viitorul de când mi-ai cerut să n-o mai fac, după judecata lui Eleanor Cobham.

Îmi ia mâinile și mi le sărută pe rând.

— Iubirea mea, nu trebuie să te temi pentru mine! Nu-ți spun eu mereu că voi veni acasă, la tine?

— Ba da.

— Mi-am încălcat vreodată cuvântul în fața ta?

— Niciodată.

— Te-am pierdut o dată și am jurat că nu te voi mai pierde!

— M-ai găsit la lumina lunii, spun zâmbind.

— M-a ajutat norocul, răspunde el, cu picioarele pe pământ, ca întotdeauna. Dar am jurat atunci că nu te voi mai pierde niciodată. N-ai de ce să te temi.

— N-am de ce. Ar trebui totuși să-ți spun: sunt iarăși grea, iar vara viitoare vei mai avea un copil.

— Dumnezeule mare, nu pot pleca de lângă tine! exclamă el pe dată. Asta schimbă totul. Nu te pot lăsa aici, singură cu copiii, să înfrunți încă o naștere!

Nădăjduisem că vestea îl va bucura; sunt hotărâtă să-mi ascund propriile temeri.

— Mult iubitul meu, m-am întins pe patul facerii de nouă ori! Cred că de acum știu ce e de făcut.

Chipul lui e brăzdat de cute de îngrijorare.

— Primejdia e aceeași de fiecare dată. Primejdia facerii e aceeași și prima oară, și ultima. În plus, ai pierdut un fiu și am crezut că ți se va frânge inima. Pe lângă asta, veștile din Londra sunt proaste. Regina va vrea precis să te aibă alături, iar eu voi fi imobilizat în Calais, cu Edmund Beaufort.

— Asta dacă ajungi acolo.

Amuțește și știu că se gândește la corăbiile care au stat degeaba și la oștenii care și-au pierdut vremea în anul de așteptare, în timp ce compatrioții lor au murit la Bordeaux. Spun repede:

— Nu-ţi lua aerul ăsta, n-ar fi trebuit să spun ce am zis! Sunt sigură că vei ajunge la Calais şi-l vei păstra.

— Da, însă nu-mi place să te las aici, în timp ce regele se agaţă de Somerset, iar York îşi construieşte alianţe cu tot mai mulţi oameni care, la fel ca el, sunt de părere că regele e sfătuit prost.

Ridic din umeri.

— Nu există ieşire, iubirea mea. Fetiţa va veni pe lume şi ar fi mai bine s-o nasc aici, decât să vin cu tine la Calais şi să nasc într-o garnizoană.

— Crezi că va fi fetiţă?

— Fetele vor aduce izbânda familiei noastre! îi prezic. Aşteaptă şi vei vedea.

— Regine luptătoare?

— Una dintre fetele astea va încheia o căsătorie care ne va aduce măreţie. Altfel, de ce le-ar fi făcut Dumnezeu atât de frumoase?

Lui Richard îi vorbesc cu curaj, însă când îşi adună oamenii şi iese din curte în fruntea lor, apucând pe drumul către Londra, de unde se vor îmbarca spre Calais, sunt foarte abătută. Fiica mea Elizabeth mă găseşte plimbându-mă, cu o mantie groasă pe umeri şi cu mâinile într-un manşon de blană, pe malul râului, căci pământul brumat şi stufărişul îngheţat se potrivesc cu starea mea. Se apropie, mă ia de braţ şi-şi potriveşte mersul cu al meu. Acum, că sunt mai înaltă decât ea doar cu un cap, îi e uşor să ţină pasul. Mă întreabă cu blândeţe:

— Deja ţi-e dor de tata?

— Da. Ştiu că sunt soţie de oştean şi ar trebui să fiu pregătită să-l las să plece, dar e greu de fiecare dată şi cred că devine tot mai greu, nu mai uşor.

— Poţi să-i prevesteşti viitorul? întreabă ea cu glas scăzut. Nu poţi vedea că se va întoarce acasă teafăr? Sunt sigură că de data asta nu va păţi nimic. O ştiu, pur şi simplu.

Mă întorc şi o privesc.

— Elizabeth, poţi să faci prevestiri când vrei?

— Nu sunt sigură. Nu ştiu, spune ea ridicând uşor din umeri.

Preţ de o clipă simt că m-am întors în acea vară cu arşiţă, în odaia strămătuşii Jehanne, când ea mi-a arătat cărţile de

joc, mi-a dat brățara cu talismane și mi-a spus povestea femeilor din familia noastră.

— Nu e un lucru pe care ți l-aș impune, îi spun. E deopotrivă o povară și un dar, iar vremurile sunt potrivnice.

— Nu cred că mi-l poți impune, răspunde ea îngândurată. Nu cred că e un dar pe care-l poți oferi – nu-i așa? Câteodată simt pur și simplu unele lucruri. La Groby e un loc, o galerie acoperită de lângă capelă, și când mă plimb pe acolo văd pe cineva, o femeie, aproape o stafie; stă acolo, în picioare, cu capul plecat pe o parte, ca și cum mi-ar asculta pașii, așteaptă aproape ca și cum m-ar căuta. Dar în realitate nu e nimeni acolo.

— Știi poveștile despre familia noastră.

Râde melodios și-mi amintește:

— Eu le spun celor mici povestea Melusinei în fiecare seară. Le place grozav și-mi place și mie.

— Știi că unele femei din familia noastră au moștenit daruri de la Melusina. Darul Vederii.

Ea încuviințează pe tăcute.

— Strămătușa Jehanne m-a învățat unele căi de a folosi darul. Pe urmă, milord, ducele de Bedford, m-a pus să lucrez cu alchimiștii lui și mi-a trimis o femeie de la care să învăț folosirea ierburilor de leac.

— Ce ai făcut cu alchimiștii?

O fascinează magia interzisă, ca pe orice copil. Folosirea ierburilor de leac e prea banală pentru ea, a deprins-o în cămara mea. Vrea să afle despre meșteșugurile întunecate.

— Citeam cărțile împreună cu ei și câteodată amestecam un preparat sau îl turnam la răcit.

Îmi aduc aminte de cuptorul din curtea interioară și de încăperea mare, ca o bucătărie spațioasă, dintr-o aripă a casei, unde se înfierbântau și se răceau băuturile și pietrele.

— Și milord avea o oglindă foarte mare în care îmi cerea să văd viitorul. Voia să afle viitorul pământurilor englezești din Franța. (Fac un mic gest cu mâna.) Acum mă bucur că nu l-am putut vedea limpede. Cred că i-ar fi frânt inima. La vremea aceea credeam că l-am dezamăgit, dar acum cred că l-am slujit mai bine fiindcă nu am văzut.

— Dar ai văzut totuși?

— Câteodată. Uneori întrezărești fugitiv ceea ce ar putea să vină, dând în cărți sau folosind talismanele. Alteori ți se arată doar ceea ce-ți dorești. Iar câteodată – foarte rar însă – poți

să-ţi doreşti din adâncul sufletului un lucru şi să-l faci să se întâmple. Să dai viaţă visului.

— Prin vrajă? şopteşte ea, fermecată de acest gând.

— Nu ştiu, îi spun cu sinceritate. Când am înţeles că tatăl tău e îndrăgostit de mine şi eu de el, am vrut să mă ia de soţie şi să mă aducă în Anglia, dar ştiam că nu va îndrăzni. Socotea că sunt mult deasupra lui şi nu voia să-mi aducă ruina.

— Ai făcut o vrajă?

Zâmbesc gândindu-mă la seara în care am scos talismanele şi mi-am dat seama că am nevoie doar de propria-mi hotărâre neclintită.

— O vrajă, o rugăciune şi cunoaşterea lucrului pe care ţi-l doreşti sunt unul şi acelaşi lucru. Când pierzi un obiect de preţ şi te duci la capelă, îngenunchezi în faţa micii ferestre cu vitralii a Sfântului Antonie şi te rogi să găseşti ceea ce ai nevoie, ce înseamnă asta, dacă nu a-ţi atrage luarea-aminte că ai pierdut un lucru şi îl vrei înapoi? Ce înseamnă asta, dacă nu a-ţi arăta ţie însăţi că doreşti acel lucru? Şi ce înseamnă asta, dacă nu a-l chema să se întoarcă la tine? De multe ori, când mă rog, îmi amintesc unde am lăsat obiectul, mă întorc în locul cu pricina şi-l găsesc. Ce e asta: răspunsul la o rugăciune sau vrajă? Sau e doar faptul că îmi vestesc mie însămi ce vreau şi caut acel lucru? Rugăciunea e totuna cu o vrajă, iar vraja e totuna cu a cunoaşte dorinţa care-ţi readuce în minte lucrul râvnit şi, pe această cale, îl aduce înapoi în mâna ta. Nu-i aşa?

— O vrajă ţi l-ar aduce înapoi, nu l-ai găsi pur şi simplu!

— Eu cred că dorinţa, rugăciunea şi vraja sunt unul şi acelaşi lucru. Când te rogi, ştii că vrei ceva şi acesta e de fiecare dată primul pas: să înţelegi că vrei un lucru, că tânjeşti după el. Uneori asta e partea cea mai grea, pentru că trebuie să ai curajul de a şti ce doreşti. Trebuie să ai curajul de a recunoaşte că eşti nefericită fără acel lucru. Iar câteodată trebuie să ai curajul de a înţelege că nesăbuinţa sau greşeala ta a dus la pierderea lui; înainte de a face o vrajă ca să-l aduci înapoi, trebuie să te schimbi. Asta e una dintre cele mai adânci prefaceri din câte există.

— Cum?

— Să spunem că într-o zi, când vei fi măritată, vei vrea un prunc, un copil.

Ea dă din cap aprobator.

— Mai întâi va trebui să cunoşti golul din pântecele tău, din braţele tale, din inima ta. Asta poate să doară. Trebuie

să ai curajul de a te privi și de a cunoaște pierderea pe care o simți. Pe urmă trebuie să-ți schimbi viața în așa fel încât să faci loc pentru copilul care nu vrea să vină. Trebuie să-ți deschizi inima și să faci din ea un loc ocrotitor pentru prunc. Iar pe urmă trebuie să petreci o vreme în tovărășia dorului și a dorinței tale și lucrul ăsta poate fi cel mai dureros. Trebuie să stai în tovărășia dorului tău și să știi că s-ar putea să nu primești ceea ce vrei; trebuie să înfrunți primejdia de a tânji după ceva fără să te aștepți la împlinirea dorinței tale.

— Dar ție nu ți s-a întâmplat niciodată așa ceva, sugerează ea.

— Ba da, în prima mea căsnicie, rostesc încet. Știam că soțul meu nu vrea copii. Dar a trebuit să-mi dau voie să înțeleg că sunt altfel decât el. Tânjeam după un prunc și voiam să fiu iubită.

— Ți-ai dorit? întreabă Elizabeth. Ai făcut o vrajă ca să-l schimbi?

— N-am încercat să-l schimb, însă a trebuit să cunosc mâhnirea adâncă a golurilor din viața mea. A trebuit să găsesc curajul de a înțelege că am făcut greșeala de a mă mărita cu un bărbat care nu mă iubește pentru ceea ce sunt și nu-mi dăruiește un copil, iar când am știut cu adevărat că sunt o fecioară neiubită – deși femeie măritată –, mi-am putut dori să mă iubească cineva.

— Și ți l-ai dorit pe tata.

— Și pe tine, completez zâmbindu-i.

Ea roșește de plăcere.

— Asta e vrajă?

— Într-un fel. Vraja e actul de a face o dorință să se împlinească. La fel ca rugăciunea, ca uneltirea, ca ierburile de leac, înseamnă a lucra asupra lumii cu voința ta ca să se înfăptuiască un lucru.

— Mă vei învăța? întreabă ea.

O privesc îngândurată. E una dintre fiicele casei noastre, poate cea mai frumoasă dintre toate fetele născute vreodată în sânul ei. Are moștenirea Melusinei și darul Vederii. Unul dintre copiii mei trebuie să moștenească brățara cu talismane și cărțile primite de la strămătușa – cred că am știut de la bun început că va fi Elizabeth, copila născută din patimă, din ierburile de leac și din dorința mea. Și, așa cum spunea strămătușa Jehanne, ar trebui să fie fiica cea mare.

— Da, îi răspund. Vremurile sunt potrivnice și aceste meșteșuguri sunt interzise, dar te voi învăța, Elizabeth.

În următoarele câteva săptămâni îi arăt brățara cu talismane și cărțile de joc și îi vorbesc despre plantele pe care nu le va găsi în cămara lui lady Elizabeth Grey. Într-o zi geroasă ies cu toți copiii mai mari afară și-i învăț să găsească izvoare subpământene de apă ținând în mâini o vărguță cojită și simțind cum se rotește în palma lor. Râd de încântare când găsim un izvor în luncă și un șanț de scurgere vechi dinspre curtea grajdurilor.

Îi arăt lui Elizabeth cum să-și deschidă Biblia la întâmplare și apoi să reflecteze și să se roage asupra textului ce i se arată. Îi dau o perlă de apă dulce legată de un șiret subțire și o învăț cum să-i urmărească pendularea ca răspuns la o întrebare. Și, mai important decât toate, încep s-o învăț să-și purifice gândurile, să-și cunoască dorințele, să judece cu mintea ei, lăsând la o parte înclinațiile și îngăduința.

— Alchimiștii spun mereu că trebuie să fii pur. Tu ești primul ingredient, îi spun. Trebuie să fii curată.

Când vine vremea să se întoarcă la Groby Hall, îmi mărturisește că John Grey, tânărul bărbat al casei, e deosebit de chipeș, prietenos și foarte manierat și că și-ar dori să o vadă cu toate calitățile ei, nu doar ca pe o simplă fată educată de mama lui, una dintre cele trei sau patru tinere aflate în grija lui lady Grey.

— Te vede deja, o asigur. Trebuie doar să ai răbdare.

— Îmi place atât de mult de el! mărturisește ea cu ochii plecați și cu obrajii încinși. Dar când îmi vorbește, nu sunt în stare să spun nimic cu judecată. Vorbesc ca o neghioabă. Pesemne că mă crede neghioabă.

— Câtuși de puțin.

— Să folosesc o licoare de dragoste? Să îndrăznesc?

— Așteaptă primăvara, o sfătuiesc. Culege niște flori dintr-un măr din livada lui. Alege copacul cel mai frumos...

Ea încuviințează tăcută.

— Bagă petalele în buzunar, iar când copacul dă rod, culege un măr și dă-i jumătate să mănânce cu miere, iar cealaltă jumătate păstreaz-o.

— Asta îl va face să mă iubească?

— Te va iubi, spun zâmbind. Iar petalele și mărul cu miere îți vor da o ocupație cât aștepți.

Ea izbucnește în râs.

— Milady, dragă mamă, nu faci farmece prea grozave!

— Când o tânără frumoasă vrea să vrăjească un bărbat, n-are nevoie de cine știe ce farmece, o asigur. O fată ca tine nu trebuie să facă mai mult decât să stea sub un stejar și să aștepte ca el să treacă pe acolo. Dar ții minte ce ți-am spus despre dorințe?

— Trebuie să am inima pură.

Ieșim împreună în curtea grajdurilor. Garda care o va duce înapoi la Groby așteaptă călare.

— Încă un lucru, spun, luând-o de mână înainte să urce pe lespedea de încălecat, făcând-o să se întoarcă și să mă asculte. Să nu blestemi. Să nu dorești răul.

Ea clatină din cap.

— N-aș face așa ceva. Nici măcar lui Mary Sears! Nici măcar atunci când îi zâmbește și-și răsucește o șuviță de păr pe deget și se grăbește să se așeze lângă el.

— Dorința de rău e un blestem ce cade nu doar asupra celei care-i e ținta, ci și asupra celei de la care pleacă. Atunci când slobozi în lume vorbe de rău, ele ar putea să ajungă prea departe, ca o săgeată – așa mi-a spus strămătușa Jehanne. Blestemul poate să treacă dincolo de ținta ta și să facă rău altcuiva. O femeie înțeleaptă blestemă cu mare cumpătare. Nădăjduiesc să nu blestemi niciodată. În timp ce rostesc aceste cuvinte, simt asupra ei umbra viitorului. Mă rog să n-ai niciodată motive de a blestema.

Elizabeth îngenunchează s-o binecuvântez. Îmi las mâna pe boneta frumoasă de catifea și pe creștetul ei cald, bălai.

— Fii binecuvântată, fiica mea, și fie să-ți păstrezi inima pură și să-ți vezi dorințele împlinite.

Ea ridică spre mine ochii cenușii, însuflețiți.

— Cred că așa va fi!

— Da, așa cred și eu.

Londra, primăvara anului 1452

În timp ce soțul meu își face datoria de căpitan al garnizoanei din Calais, eu mă întorc la curte pe vremea friguroasă de ianuarie și-i găsesc pe toți vorbind despre trădarea lui Richard, ducele de York, care se spune că pregătește o răzvrătire deplină împotriva vărului său, regele, mânat de ura față de ducele de Somerset. Regina e hotărâtă să vadă înfruntată și înfrântă această amenințare.

— Dacă York e împotriva ducelui de Somerset, e împotriva mea! spune ea. N-am prieten mai bun sau mai demn de încredere ca el. Și Richard de York cere să fie judecat pentru trădare! Știu eu cine-i trădătorul! Dar și-a dat în sfârșit arama pe față și a mărturisit că e împotriva regelui.

— Nu cere decât ca marii lorzi să-i pună o vorbă bună pe lângă rege, remarc cu calm. Vrea ca aceștia să-i înfățișeze regelui doleanțele lui. Iar între timp jură credință.

Ea aruncă pe masă, în fața mea, manifestul trimis de York în orașele principale ale regatului.

— Asta ce crezi că înseamnă?! York spune că regele e înconjurat de dușmani, de potrivnici și de oameni care-i vor răul. Îi atacă pe sfetnicii regelui. Adică tu și soțul tău, precum și Somerset și cu mine!

— Eu?!

— Jacquetta, mă acuză că am fost iubita lui William de la Pole; crezi că ar șovăi câtuși de puțin să te declare vrăjitoare?

Simt cum odaia încremenește și îngheață. Îmi duc mâna la pântece, ca pentru a feri viața cea nouă dinăuntru. Doamnele de companie aflate destul de aproape ca să audă se uită la mine cu ochii mari, însă nu spun nimic. Rostesc calmă, deși îmi aud inima bubuind:

— Nu are temeiuri pentru aşa o acuzaţie. Voi înşivă ştiţi că nu m-aş juca niciodată cu aşa ceva. Nu folosesc ierburi de leac decât pentru sănătatea familiei mele, nici măcar nu consult femei-vraci. Nu citesc decât cărţile îngăduite, nu vorbesc cu nimeni...

— N-are temei să spună nimic! afirmă ea cu tărie. Ce temei ar avea să-l vorbească de rău pe Edmund Beaufort, ducele de Somerset? Sau pe mine? Dar nu uita că ne e duşman, şi mie, şi ţie şi că, dacă te poate distruge, o va face doar ca să mă rănească.

Se aşază pe jilţul ei, lângă foc, iar eu citesc cu mai multă luare-aminte manifestul. Ducele de York cere ca Edmund Beaufort să fie acuzat de trădare şi arestat. Arată, pe un ton prevenitor, că în jurul reginei s-au adunat sfetnici răi, sfetnici născuţi pe alte meleaguri şi răuvoitori. La drept vorbind nu spune nimic răspicat împotriva mea, dar nu pot scăpa de imboldul familiar al fricii.

Ameninţarea la adresa prietenului său, Edmund Beaufort, ducele de Somerset, îi insuflă regelui o purtare războinică. În afară de o ameninţare la adresa iubitului său văr nu l-ar deştepta nimic. E dintr-odată însufleţit, curajos, hotărât. Îşi declară încrederea deplină în Edmund Beaufort şi în ceilalţi sfetnici ai lui. Declară că Richard, ducele de York, e un răzvrătit şi cere să se strângă oaste din fiecare oraş, ţinut şi comitat. Armata regelui se revarsă din toate colţurile regatului. Nimeni nu vrea să-l sprijine pe ducele de York, în afară de rubedeniile sale; cei care-i împărtăşesc ura faţă de Edmund Beaufort din motive proprii se adună sub stindardul lui şi încropesc o armată.

Henric porunceşte să i se aducă iarăşi armura şi să i se înşeueze calul de luptă. Rândaşii din curte îl necăjesc pe purtătorul stindardului său, spunându-i că va mai face o plimbare plăcută de o zi călare şi îl asigură că-i vor păstra cina caldă, căci negreşit se va întoarce înainte de apusul soarelui; lorzii din Consiliul Coroanei şi comandanţii armatei însă nu râd.

Regina şi doamnele curţii ei coboară pe pajiştea de turnir de la Westminster, acoperită de brumă, ca să vadă defilarea lorzilor care trec călare, pornind la bătălie cu ducele de York.

— Aş vrea să fie aici soţul tău, ca să-l susţină! îmi spune ea când regele încalecă pe marele-i cal de luptă cenuşiu, cu stindardul în faţă şi cu coroana peste coif.

Regele pare mult mai tânăr decât cei treizeci de ani ai săi; are ochii strălucitori şi însufleţiţi, iar în zâmbetul cu care-şi însoţeşte fluturarea de mână către Margareta se citeşte entuziasm.

— Dumnezeu să-l aibă în pază! spun, imaginându-mi-l pe ducele de York înăsprit de bătălii, la cei patruzeci de ani ai săi, înconjurat de soldaţii săi.

Trâmbiţele sună şi toboşarii dau ritmul marşului; cavaleria pleacă în frunte, cu stindardele lucind în lumina rece a soarelui, cu armurile scânteind, cu copitele cailor lovind tunător pavajul, iar în urma ei vin arcaşii şi apoi lăncierii. Asta e doar o mică parte a armatei regale; zeci de mii de oşteni aşteaptă la Blackheath ordinele regelui. Sfetnicii i-au strâns o oştire măreaţă. De la Blackheath, regele va porni în marş spre nord, ca să se înfrunte cu ducele rebel.

Însă marşul nu mai are loc. Richard, ducele de York, intră în cortul regal şi îngenunchează în faţa regelui său, rugându-l fierbinte să-l alunge pe ducele de Somerset cel favorit şi aducând ca argumente ofense vechi: pierderea pământurilor din Franţa, predarea ruşinoasă a oraşului Rouen şi, în sfârşit, distrugerea aproape sigură a garnizoanei de la Calais, fiindcă Somerset a preluat conducerea ei cu gândul doar la propriu-i folos, asta însemnând că e deja pierdută.

Mai mult nu poate nici să facă, nici să spună.

— Nu ne pasă! exclamă Margareta în seara aceea în timp ce îi perii părul înainte de culcare. Nu ne pasă ce crede el despre Edmund Beaufort, nu ne pasă ce spune despre Calais, despre mine sau despre tine. A ştiut că e învins când a văzut că am strâns o armată de trei ori cât a lui. A ştiut că va trebui să ia înapoi tot ce a afirmat. A ştiut că va trebui să ne implore să-l iertăm. E un om înfrânt, răzvrătirea lui s-a încheiat, l-am înfrânt!

Nu răspund nimic. Ducele îngenunchează într-adevăr în faţa regelui, în faţa tuturor, şi jură să nu-şi mai strângă oastea niciodată. Ţara vede că regele e iubit, iar ducele, nu. Ţara vede că Edmund Beaufort e imposibil de atacat şi că ducele de York e învins.

„Nu mă îndoiesc că ducele se arată pocăit, însă mă îndoiesc că nemulţumirile lui s-au încheiat“, îmi scrie Richard din Calais.

Oricum ar fi, perechea regală se bucură la unison. Margareta îl tratează pe tânărul ei soţ de parcă s-ar fi întors victorios dintr-un război greu.

— A ieşit la luptă, mi se justifică ea. Şi dacă s-ar fi dat o bătălie, cred că s-ar fi aflat în fruntea ei. S-a aşezat în fruntea armatei lui şi n-a fugit la Kenilworth.

Regele îşi face obiceiul de a ieşi călare în fiecare zi, îmbrăcat cu armura lui cea minunat gravată, ca pentru a fi gata de orice. Edmund Beaufort se întoarce de la Calais şi îl însoţeşte, cu chipul său oacheş, frumos, întors către rege, încuviinţând tot ce spune acesta. Curtea se mută la Windsor, iar regele, din cale-afară de fericit, împarte graţieri tuturor, indiferent de greşeala făptuită.

— De ce nu-i arestează pe toţi şi nu le taie capul? întreabă supărată Margareta. De ce îi graţiază?!

Asta pare să-i fie firea. După ce îi iartă pe toţi răzvrătiţii, proaspătul lui entuziasm războinic dă pe dinafară, luând forma unei idei de expediţie: să plece la Calais şi să folosească garnizoana drept bază pentru recucerirea pământurilor englezeşti din Franţa. Pentru rege, asta ar însemna să calce pe urmele tatălui său mai viteaz, iar pentru Edmund Beaufort, să-şi spele reputaţia. Mă aşteptam ca regina să fie încântată la gândul plecării lui Beaufort şi a regelui în campanie militară, dar o găsesc în odaia ei, făcându-şi de lucru cu o broderie, cu capul plecat. Când mă vede, se îndreaptă de spate în jilţ, îmi face semn să mă aşez lângă ea şi-mi spune cu glas scăzut:

— Nu pot îndura să rişte atât de mult! Nu pot îndura să mă gândesc că va lupta!

Emoţia ei mă surprinde şi mă încântă.

— Aveţi sentimente atât de duioase faţă de Alteţa Sa regele? întreb cu speranţă. Eu una ştiu că nu pot îndura când pleacă Richard la război.

Îşi întoarce într-o parte frumosu-i cap, cu aerul că am spus o neghiobie prea mare ca să merite răspuns.

— Nu, nu-i vorba de el, ci de Edmund, Edmund Beaufort! Ce s-ar alege de noi dacă ar fi rănit?

Inspir adânc şi spun:

— Aceştia sunt sorţii războiului. Poate că Alteţa Voastră ar trebui să poruncească o slujbă pentru protecţia şi siguranţa regelui.

Ideea o face să se lumineze.

— Da, am putea. Ar fi îngrozitor dacă ar păţi ceva. În urma lui n-ar rămâne alt moştenitor în afară de Richard, ducele de York. Aş prefera să mor şi eu, decât să-l văd pe York moştenind tronul, după toate câte a spus şi a făcut! Iar dacă aş rămâne văduvă, nu m-aş mai putea mărita niciodată, fiindcă toţi m-ar crede stearpă. (Se uită pieziş la trupul meu, care prinde a se rotunji.) Tu nu ştii cum e asta – să aştepţi, să nădăjduieşti şi să te rogi, dar să n-ai niciodată semne că s-a zămislit un copil!

— Tot nu sunt semne?

Sperasem că a rămas grea, că regele războinic a fost, poate, un soţ mai bun decât înainte. Ea clatină din cap.

— Nu, nici unul. Iar dacă pleacă la război, regele se va afla faţă-n faţă cu unchiul meu, regele Franţei, pe câmpul de luptă. Dacă Henric se retrage, toţi vor râde de noi!

— Va avea comandanţi buni pe câmpul de luptă. Odată ce ajunge la Calais, Richard va pune lângă el un purtător de stindard puternic, ca să-l ferească de primejdii.

— Richard i-a mai stat alături şi înainte, când n-a trebuit să-l înfrunte decât pe Jack Cade cu acei coate-goale ai lui. Un căpitan cu jumătate de soldă şi o bandă de ţărani cu furci. Nu l-ai văzut atunci pe rege, Jacquetta: era îngrozit! Era înfricoşat ca o fată! Nu l-am văzut niciodată călărind mai repede ca atunci când am plecat din Londra. Duce mâna la gură, ca pentru a pune stavilă vorbelor neloiale. Dacă fuge de regele francez, voi intra în pământ de ruşine! adaugă ea foarte încet. Vor afla toţi. Va afla toată familia mea.

— Îi va avea alături pe prietenii lui, bărbaţi obişnuiţi cu războiul: soţul meu şi Edmund Beaufort, ducele de Somerset.

— Edmund a jurat să salveze Calais, spune ea. Şi e om de cuvânt, negreşit. Mi-a jurat, a îngenuncheat şi mi-a jurat că nimeni nu va da vina pe mine pentru pierderea oraşului Calais, că-l va păstra pentru Anglia şi pentru mine. A spus că va fi darul lui pentru mine, ca flecuşteţele pe care mi le aducea pe vremuri. A spus că va pune să mi se facă o cheiţă de aur, pe care s-o port în păr. Vor ridica ancora în aprilie.

— Atât de curând?

— Regele a cerut garnizoanei din Calais să trimită toate corăbiile ca să-l treacă marea. Ia cu el o armată uriaşă şi o mie de marinari care să-i navigheze corăbiile. Spune că va pleca negreşit în aprilie.

După o şovăială, rostesc cu prudenţă:

— Ştiţi, odată ce adună flota, trebuie să plece. E foarte greu de ţinut o armată laolaltă în aşteptare.

Regina habar n-are că mă refer la anul din viaţă pe care Richard şi cu mine l-am irosit pe cheiurile din Plymouth, aşteptând ca soţul ei să se ţină de promisiune. Habar n-are cât ne-a costat asta.

— Bineînţeles, răspunde ea. Edmund Beaufort va obţine negreşit corăbiile şi atunci regele va pleca. Edmund îl va proteja, sunt sigură.

Văd că Edmund Beaufort a ocupat pe deplin locul lui William de la Pole în sufletul tinerei perechi. Regele a avut întotdeauna nevoie de un om care să-l călăuzească; fără o călăuză alături, se teme. Iar regina suferă de singurătate. Simplu ca bună ziua.

— Milord Beaufort îl va duce pe rege la Calais. Slavă Domnului că ne putem bizui pe el!

Vestul Angliei, vara anului 1452

Regele nu pleacă. Edmund Beaufort, duce de Somerset, îi poruncește soțului meu să strângă o flotă la Calais și să traverseze cu ea Canalul Mânecii ca să-l însoțească apoi pe rege în Franța, să-și înceapă campania. La Calais, Richard adună flota și așteaptă ordinul să trimită corăbiile ca să aducă armata engleză la Calais; însă primăvara vine și trece și ordinul nu sosește.

Mă retrag pentru naștere la Grafton, bucuroasă la gândul că Richard nu merge la război anul acesta. Întâmplarea face că am dreptate în legătură cu pruncul – am întotdeauna dreptate în legătură cu pruncii mei. Îmi leg verigheta de o ață și o țin deasupra pântecelui bombat, iar dacă se rotește de la stânga la dreapta, e băiat; dacă e fată, se rotește de la dreapta la stânga. E un farmec de la țară, o superstiție, o prostie în care moașele cred și pe care doctorii o resping. Eu zâmbesc și spun că e o prostie, însă n-a dat greș niciodată. O botez pe mica făptură nou-născută Eleanor, o așez în leagănul de lemn care a legănat până acum nouă copii ai lui Richard și îi scriu ca să-i vestesc că are o fetiță cu păr negru cârlionțat și ochi albaștri și că ar trebui să-și ia permisie, să vină acasă de la Calais și să-și vadă mezina.

Însă nu vine. Garnizoana suportă presiuni din partea ducelui de Burgundia, a cărui oștire e strânsă în apropiere; ai noștri se tem că ar putea să-i asedieze. Deși Richard e doar dincolo de Canal și până la Calais e doar cale de o zi cu corabia, am senzația că stăm despărțiți de multă vreme și că el e foarte departe.

Într-o seară, în odaia copiilor, pe când doica ia cina în sala cea mare de la parter, iar eu stau cu fetița mea și mă uit

cum doarme în leagăn, scot cărţile de joc ale strămătuşii din buzunarul brâului, le amestec, le tai şi trag o carte, pe care o aşez pe păturica brodată din leagăn. Vreau să ştiu când îl voi revedea pe Richard, vreau să ştiu ce-mi rezervă viitorul.

Cartea e Nebunul, un ţăran cu un băţ pe umăr şi o traistă căscată la capătul băţului – fără avere în clipa asta, dar cu speranţe. În mâna cealaltă duce un toiag cu care să se ajute la mers pe drumul ce-l aşteaptă în faţă. Îl trage de nădragi un câine – firea lui umilă, care-l trage înapoi de la destinul hărăzit –, dar el merge mai departe. Încearcă mai departe. E o carte care-i spune ghicitoarei să purceadă la drum cu nădejde, căci pot fi înfăptuite lucruri mari; că omul trebuie să meargă înainte plin de curaj, chiar dacă e nebun să spere. Însă privirea mi-e atrasă de trandafirul alb pe care-l poartă omul la pălărie. Stau multă vreme în jilţ cu cartea în mână şi mă întreb ce înseamnă să fii un aventurier cu trandafir alb la pălărie.

Când mă întorc la curte, o întreb pe regină dacă i se îngăduie lui Richard să vină acasă, însă ea şi regele sunt tulburaţi de necazurile în toate ţinuturile din jurul Londrei – mici răzmeriţe şi nemulţumiri. Motivele de protest sunt cele vechi, luate de la capăt. Jack Cade a fost vânat şi ucis, dar întrebările lui au rămas fără răspuns, iar cererile lui – să fie dreptate, legea să fie lege, birurile să fie corecte şi să se pună capăt influenţei favoriţilor de la curte – sunt rostite iarăşi şi iarăşi. Oamenii din Kent se strâng sub comanda unui nou căpitan fără nume, spunând că regele trebuie să-i alunge pe favoriţii care fură avuţiile coroanei şi îi dau sfaturi proaste; oamenii din Warwickshire iau armele în mâini, spunând că Jack Cade trăieşte şi-i va conduce. Regele, surd la toate protestele la adresa lui, porneşte în procesiunea de vară hotărât să judece norodul pentru trădare şi, oriunde s-ar duce, Edmund Beaufort, ducele de Somerset, se află lângă el, tovarăş şi confident, mereu alături de rege în drumul spre miazăzi şi apus, către Exeter. Împreună, cei doi condamnă la moarte oameni care n-au făcut decât să se plângă de influenţa ducelui.

Bărbaţii de pe cheiurile de aici sunt tocmai aceia care s-au plâns că au fost forţaţi să găzduiască oştire vreme de un an, care au spus că ar trebui să plecăm în Gasconia şi s-o recâştigăm, care au condamnat mânioşi prezenţa irositoare şi ruşinoasă a armatei pe cheiurile din Plymouth. Au văzut ceea ce nimeni de la această curte nu va vedea vreodată: nebunia de a înjgheba o armată, cu toate cheltuielile, şi de a o lăsa apoi

fără ocupație. Și acum vor muri pentru că au arătat-o fără fereală. N-au spus nimic în plus față de ceea ce ne-am spus Richard și cu mine când marinarii și-au pierdut răbdarea, iar soldații și-au mâncat toate proviziile. Însă acești oameni au vorbit cu glas tare când în preajmă ascultau iscoade, iar acum vor muri, căci firea iertătoare a regelui se preschimbă, dând la iveală pe neașteptate o latură întunecată și urâtă.

— E o treabă întristătoare, remarcă Edmund Beaufort, duce de Somerset, când mă vede întorcându-mă încet de la capelă la odăile reginei de la Exeter. Însă nu trebuie, milady, să vă lăsați întristată de păcatele prostimii.

Îi arunc o privire: pare sincer îngrijorat. Răspund scurt:

— Am văzut cât i-a costat expediția care n-a mai ridicat ancora. Soțul meu a fost acela care le-a poruncit să-i găzduiască pe soldați. Am știut la vremea aceea că le e greu, iar acum mai trebuie să plătească și prețul acesta.

Îmi ia mâna și o așază pe brațul lui, spunând cu înțelegere:

— Și voi ați plătit un preț mare. Știu că v-a fost greu, și vouă, și soțului vostru, lordul Rivers. Nu există comandant mai bun decât el în toată Anglia și nici om mai priceput care să țină garnizoana de la Calais. N-am avut pic de îndoială că a făcut tot ce i-a stat în puteri ca armata să fie pregătită.

— Într-adevăr. Și va face totul și la Calais, însă dacă regele nu trimite bani pentru plata soldelor, garnizoana se va întoarce împotriva noastră. Așa cum s-au întors împotriva noastră oamenii din Kent, așa cum se întorc acum cei din Devon.

El încuviințează și spune, ca și cum ar trebui să-mi dea socoteală:

— Mă străduiesc, milady. Îi puteți spune soțului vostru că e mereu prezent în gândurile mele. Sunt administratorul fortăreței Calais și nu-mi uit nici o clipă datoria față de soțul vostru și față de garnizoană. În vistierie nu sunt bani, curtea mănâncă aur, de câte ori ne mutăm dintr-un loc într-altul cheltuim o avere, iar regele, Dumnezeu să-l binecuvânteze, pretinde toți banii pentru colegiile pe care le construiește întru slava Domnului și pentru prietenii săi, care urmăresc gloria personală. Însă mă străduiesc, îl voi mulțumi pe rege și nu voi îngădui ca soțul vostru și tovarășul său, lordul Welles, să rămână fără bani la Calais.

— Mă bucur, răspund încet. Vă mulțumesc în numele lui.

— Iar acum vom trimite o expediție la Bordeaux, așa cum am promis! adaugă el cu însuflețire.

— Bordeaux? repet profund nedumerită. Iarăşi Bordeaux?

El dă din cap aprobator şi-mi explică:

— Trebuie să-i sprijinim pe englezii din Franţa. Au fost invadaţi de francezi, dar jură că-i vor înfrunta şi ne vor deschide porţile oraşului Bordeaux dacă reuşim să le trimitem o armată. Putem recâştiga pământurile pe care le-am pierdut. Îl voi trimite pe John Talbot, contele de Shrewsbury. Desigur că vi-l amintiţi bine.

John Talbot a fost unul dintre comandanţii cei mai credincioşi şi mai de încredere ai primului meu soţ, renumit pentru atacurile sale iuţi ca fulgerul şi pentru hotărârea neclintită, sângeroasă, de a învinge. Dar acum e bătrân şi, după ce a fost capturat şi eliberat de francezi, a depus jurământ sfânt să nu mai ridice niciodată arma împotriva regelui francez.

— De bună seamă că e prea bătrân ca să plece la război, nu? Are şaizeci de ani, cum mă vedeţi şi cum vă văd!

— Şaizeci şi cinci, răspunde ducele zâmbind. Şi e la fel de pregătit şi de viteaz ca oricând.

— Dar a fost eliberat de francezi pe cuvânt de onoare! A jurat să nu mai lupte. Cum să-l trimitem? E om de onoare, de bună seamă că nu va accepta, nu?

— Simpla lui prezenţă îi va îmbărbăta pe soldaţi, prezice ducele. Va sta în fruntea oştirii. Nu va purta sabia, însă va sta în fruntea oştirii. Face un lucru măreţ şi mă voi îngriji să aibă sprijinul unei armate bune. Îmi dau toată silinţa, lady Rivers! Îmi dau cu adevărat toată silinţa.

Ridică braţul ca să-mi sărute mâna aşezată pe cotul său, un gest neobişnuit şi fermecător.

— Îmi face plăcere să vă slujesc, lady Rivers! Aş dori să mă consideraţi prietenul vostru.

Şovăi. E un bărbat fermecător şi chipeş, iar în şoapta lui intimă e ceva ce ar face inima oricărei femei să bată puţin mai tare. Nu pot să nu-i zâmbesc la rândul meu.

— Vă consider prieten.

Înaintăm spre apus prin ţinuturi rurale ursuze, ai căror locuitori nu reuşesc să câştige destul ca să-şi plătească birurile şi care văd în curtea noastră risipitoare o povară în plus. Primim vestea că Eleanor Cobham, pe vremuri ducesă de Gloucester,

a murit în temniţa ei de la castelul Peel, pe Isle of Man. A murit în tăcere, de inimă rea şi de singurătate; n-a fost lăsată să-şi curme singură zilele, iute şi curat, printr-un salt de pe parapetul zidurilor sau o tăietură de pumnal la încheietura mâinii. Nu i s-a îngăduit să ducă nici un fel de viaţă, dar nu i s-a îngăduit nici moartea. Acum se spune că stafia ei bântuie castelul sub forma unui dulău mare şi negru care aleargă în sus şi-n jos pe scări, căutând parcă o cale de ieşire.

Îi spun reginei că Eleanor Cobham a murit, însă nu-i împărtăşesc şi părerea mea că Eleanor a fost o femeie asemănătoare Margaretei şi mie însămi: care se aşteaptă să ocupe un loc însemnat în lume, care vede lumea şi vrea s-o facă să se plece voinţei ei, căreia îi vine greu să calce pe urmele mărunte ale unei femei smerite şi să-şi plece fruntea în faţa autorităţii bărbaţilor. Nu spun că am văzut dulăul cel negru când am cunoscut-o pe ducesă şi am simţit în umbra parfumului ei răsuflarea lui puturoasă. Mi-e milă de ducesă şi de dulăul negru care o urma şi mă cutremur puţin la gândul că a fost întemniţată pentru că a studiat aşa cum am studiat şi eu, pentru că a vrut să dobândească o cunoaştere pe care eu am dobândit-o şi pentru că a fost o femeie care şi-a cunoscut propria putere – exact ca mine.

Această procesiune de vară nu e o călătorie voioasă, o veselă sărbătoare la trecerea regelui prin ţară în cele mai frumoase zile din an; e o vizită neplăcută în fiecare oraş, în care cetăţenii şi clerul ies să-l întâmpine pe rege şi apoi descoperă că acesta a venit să ţină judecată în sala primăriei lor şi să-i cheme pe prietenii lor să răspundă la acuzaţii. Un om se poate trezi acuzat de trădare pentru o vorbă spusă când nu trebuia, o încăierare la cârciumă e declarată răzmeriţă. La cercetare, acuzatul e invitat să spună şi numele altor vinovaţi, iar de aici se porneşte un vârtej de duşmănie, bârfe şi apoi acuzaţii. Pătrundem chiar în inima pământurilor lui Richard, ducele de York, în frumosul şi sălbaticul ţinut aflat pe drumul spre Ţara Galilor, şi-i aducem la judecată pe arendaşii şi vasalii lui. Această mănuşă aruncată în obrazul ducelui de York o face pe regină să triumfe. Edmund, ducele de Somerset, e voios că, deşi York l-a acuzat de trădare, curtea se află acum chiar pe pragul lui, punându-i sub acuzare pe locuitorii din York exact pentru acelaşi păcat.

— Îşi va ieşi din fire! îi spune el cu tărie reginei şi râd amândoi ca doi copii care lovesc cu beţe gratiile cuştii unui

urs, ca să-l facă să mârâie. Am găsit un țăran bătrân care susține că l-a auzit pe duce declarând că Jack Cade n-a făcut decât să spună ce gândesc cei mai mulți. Asta e trădare! Am un cârciumar care spune că Edward March, fiul și moștenitorul ducelui, socotește că regele e sărac cu duhul. Îl voi chema la judecată și regele va auzi ce îndrăznește să spună băiatul ducelui împotriva lui!

— Îi voi interzice regelui să tragă la castelul Ludlow, reședința lui York, spune regina. Voi refuza să merg acolo. O voi jigni cu intenție pe ducesa Cecily, iar dumneata trebuie să mă susții.

Edmund de Beaufort încuviințează.

— Putem trage la călugării carmeliți. Regelui îi place găzduirea în mănăstiri.

Ea râde, dând capul pe spate, astfel că dantela bonetei înalte atinge obrazul ducelui. Are obrazul îmbujorat și ochii scânteietori.

— Da, îi plac mult mănăstirile, încuviințează ea.

— Nădăjduiesc să aibă cântăreți buni, spune el. Îmi plac la nebunie cântările religioase! Aș putea să le ascult toată ziua.

Ea scoate un mic țipăt, amuzată, și-l lovește cu palma peste braț.

— Încetează, încetează!

Aștept până când ducele pleacă, deși cred că ar mai fi rămas dacă n-ar fi venit un slujitor din odăile regelui să-i spună că e chemat de Alteța Sa. Se ridică, îi sărută mâna, zăbovind aplecat asupra ei și-i șoptește „Vă voi vedea la cină" – deși, firește, ne va vedea pe toate la cină –, apoi pleacă, făcându-mi cu ochiul și aruncându-mi un surâs, de parcă am fi mari prieteni.

Mă așez lângă regină și arunc o privire în jur, să mă asigur că nici o altă doamnă de companie nu se află destul de aproape ca să audă. Suntem la castelul Caldwell din Kidderminster și odăile cele mai bune sunt mici, astfel că jumătate din doamnele reginei cos în altă galerie. Încep cu prudență:

— Alteță, ducele e un bărbat chipeș și un tovarăș plăcut, dar ar trebui să aveți grijă să nu fiți văzută că vă bucurați prea mult de tovărășia lui.

Îmi aruncă o privire piezișă, dar voioasă.

— Crezi că îmi acordă prea multă atenție?

— Da.

— Sunt regina! E firesc ca bărbații să se adune în jurul meu, nădăjduind la un zâmbet.

— El nu trebuie să nădăjduiască, răspund fără ocol. Primeşte zâmbete din belşug.

— Tu nu i-ai zâmbit lui Richard? întreabă ea tăios. Pe vremea când era un simplu cavaler în casa soţului tău?

— Ştiţi bine că da. Dar eu eram văduvă, văduva unui duce de viţă regească. Nu eram femeie măritată şi regină.

Se ridică în picioare atât de iute, încât mă tem că am jignit-o, dar mă ia de mână şi mă trage în odaia de culcare, închizând uşa şi proptindu-se cu spatele în ea, ca să nu poată intra nimeni. Îmi spune pătimaş:

— Jacquetta, vezi ce viaţă duc! Îl vezi pe soţul meu. Auzi ce se vorbeşte despre el, ştii cum e. Îl vezi oferindu-i ducelui graţieri precum papa şi judecând oameni săraci pentru trădare. Ştii că n-a venit în odaia mea de culcare în prima săptămână de căsnicie fiindcă preotul lui confesor a spus că uniunea noastră trebuie să fie sfântă. Ştii că e un bărbat cu fire melancolică, rece şi umed.

Încuviinţez – acesta e adevărul adevărat.

— Iar Somerset e un bărbat de foc! şopteşte ea. Călăreşte în fruntea unei armate, e comandant de oşti, a văzut bătălii, e un bărbat pătimaş. Îşi urăşte duşmanii, îşi iubeşte prietenii, iar pentru femei... (Se înfioară uşor.) Pentru femei e irezistibil, aşa spun toate.

Duc mâinile la gură, dar aş prefera să-mi astup urechile cu ele.

— N-aş fi prima femeie din lume cu un admirator chipeş, urmează ea. Sunt regină, jumătate din curteni sunt îndrăgostiţi de mine, aşa e mersul lumii! Am voie să am un cavaler chipeş.

— Nu, n-aveţi voie! o contrazic. N-aveţi voie să-i zâmbiţi. N-aveţi voie să-i faceţi nici un favor, absolut nici unul, nici măcar îngăduinţa de a vă adora de la distanţă, până când nu zămisliţi un fiu şi moştenitor cu regele.

— Şi asta când se va întâmpla? întreabă ea supărată. Şi cum se va întâmpla? Sunt măritată de şapte ani, Jacquetta! Când mă va lăsa grea? Îmi cunosc datoria la fel de bine ca orice femeie. În fiecare seară mă duc la culcare şi mă întind în aşternutul rece, aşteptându-l să vină. În unele nopţi nu vine deloc, în altele vine şi stă toată noaptea îngenuncheat la picioarele patului, rugându-se. Toată noaptea, Jacquetta! Ce te-ai aştepta să fac?

— Nu ştiam că e atât de grav. Îmi pare rău! Habar n-aveam.

— Nu se poate să nu știi, spune ea cu amărăciune. Minți. Știi, toate doamnele mele știu! Veniți să ne treziți dimineața și ne găsiți lungiți unul lângă altul de parcă am fi morți, cioplIți în piatră pe mormintele noastre! Ne-ați prins vreodată îmbrățișați? Ne-ați auzit vreodată strigând prin ușă „Nu acum! Veniți mai târziu!“? Ajunge să te uiți la el ca să știi. Doar nu-ți închipui că e un bărbat pătimaș, care-mi va zămisli un fiu puternic? Nici măcar nu boțim cearșafurile!

— O, milady, Margareta, îmi pare nespus de rău! îi spun cu duioșie. Desigur că nu mi l-am imaginat pătimaș, dar am crezut sincer că vine în patul vostru și-și face datoria.

Ea ridică din umeri și răspunde cu amărăciune:

— Câteodată o face. Câteodată își încheie rugăciunile, se ridică, își face cruce și încearcă fără tragere de inimă. Îți dai seama cum e asta? Nu pune pic de suflet, e aproape mai rău decât dacă n-ar face-o deloc: își îndeplinește o datorie. Îmi îngheață pielea, mă face să mă cutremur! Mă uit la tine, Jacquetta, și te văd cu un prunc în pântece an de an, văd cum se uită Richard la tine și cum vă furișați de la cină mai devreme ca să fiți împreună, chiar după atâta vreme, și știu că pentru mine nu e la fel. Pentru mine nu va fi niciodată la fel.

— Îmi pare rău.

Își ferește fața și-și freacă ochii cu mâinile.

— Pentru mine nu e la fel. Pentru mine nu va fi niciodată la fel. Nu voi fi iubită niciodată așa cum ești tu. Și cred că mor pe dinăuntru, Jacquetta!

Grafton, Northamptonshire, toamna anului 1452

Toamna mă retrag de la curte ca să stau o vreme cu copiii mei și să mă asigur că pământurile ce aparțin de conacul Grafton sunt în stare bună, că arendașii mei își plătesc arenda și nu clevetesc cu mâna la gură împotriva regelui și a curții. Plecarea mă bucură. Fără tovărășia lui Richard, descopăr că n-am răbdare cu flirturile și emoțiile doamnelor de companie, iar noua purtare răzbunătoare pe care o văd tot mai des la rege n-are cum să-mi placă. Ducele de Somerset spune că regele își arată puterea și se apropie tot mai mult de măreție, însă eu nu i-o pot admira. Procesiunea sa de vară e numită „secerișul capetelor“ și se spune că în fiecare vară își va croi drum prin ținuturile ai căror locuitori s-au ridicat împotriva lui sau doar l-au vorbit de rău și-i va judeca precum un Solomon din vremurile noastre. Iertarea duioasă și condamnările aspre par să-i facă la fel de mare plăcere și nimeni nu poate ști, când e chemat în fața acestui rege, dacă-l va întâmpina un sfânt sau un tiran. Unii bărbați sunt puși să treacă prin fața lui despuiați, cu un ștreang de gât, iar el le vede rușinea și slăbiciunea și-i iartă înlăcrimat, lăsându-i să-i sărute mâinile și rugându-se împreună cu ei. O doamnă în vârstă îl înfruntă cu ocară, refuză să mărturisească vreun păcat și e spânzurată. Regele plânge și de astă dată – de mâhnire la vederea unui păcătos.

Mă bucur și să scap din odăile reginei, în care văd că aceasta se apropie tot mai mult de Edmund Beaufort. Fiindcă regele are nevoie de el, cei doi sunt mereu împreună, ceea ce înseamnă că Margareta, femeie încă tânără la douăzeci și doi de ani, se află mereu în tovărășia bărbatului care cârmuiește

Anglia, care-l sfătuieşte pe soţul ei şi o povăţuieşte şi pe ea. Fireşte că îl admiră: însuşi soţul ei îl declară modelul de lord desăvârşit. E cel mai chipeş bărbat de la curte, e considerat protectorul Angliei şi e vizibil îndrăgostit de ea. O priveşte lung când trece pe lângă el, îi şopteşte la ureche, o ia de mână sub pretextele cele mai şubrede şi se aşază lângă ea, fiindu-i partener la jocuri, însoţitor în plimbări, călare alături de ea. Ea ştie, bineînţeles, că n-are voie să simtă decât respect şi afecţiune de verişoară pentru el, dar e o femeie tânără şi pătimaşă, iar el e un bărbat seducător. Îmi spun că nici o putere din lume n-ar putea-o împiedica să-l caute din priviri, să surâdă când îl vede şi să radieze de bucurie când el vine să i se aşeze alături şi-i şopteşte la ureche.

Regele, pe de altă parte, se sprijină de duce ca şi cum Edmund i-ar fi singura alinare şi singurul izvor de linişte sufletească. De la răscoala lui Jack Cade, când a fugit din Londra, regele nu se mai poate simţi în siguranţă în propria-i capitală şi nici în ţinuturile de la miazăzi. Chiar dacă le va străbate vară de vară ca să-şi împartă dreptatea înveninată folosind ştreangul, ştie că nu e iubit. Se simte în siguranţă doar în ţinuturile din centrul Angliei – la Leicester, Kenilworth şi Coventry. Se bizuie pe asigurările lui Edmund Beaufort că, deşi nu pare deloc aşa, totul e bine. Edmund îi spune că e iubit, poporul e credincios, curtenii şi slujitorii casei regale sunt cinstiţi, Calais e în siguranţă, iar Bordeaux va fi recucerit fără doar şi poate. E o listă alinătoare, iar Beaufort e convingător. Limba lui mieroasă îi seduce şi pe rege, şi pe regină. Regele îl ridică pe Edmund în slăvi drept singurul lui sfetnic de încredere, îl laudă drept omul care ne va salva de rebeli, fie ei mari sau mici, cu priceperea lui militară şi cu curajul lui. Crede că Edmund poate să conducă parlamentul şi că-i îi înţelege pe oamenii de rând, iar regina zâmbeşte tot timpul şi spune că Edmund e pentru amândoi un prieten minunat şi că va ieşi la călărie cu el a doua zi dimineaţă, în timp ce regele se roagă în capela lui.

Regina a învăţat să fie prudentă – ştie foarte bine că e observată tot timpul şi că oamenii o judecă aspru. Eu însă văd plăcerea pe care i-o face tovărăşia lui, precum şi dorinţa lui ascunsă faţă de ea şi atât ajunge ca să mă bucur că părăsesc o curte în inima căreia se află o astfel de taină primejdioasă.

Richard va veni în sfârşit acasă, îmi trimite vorbă că a pornit la drum. Vom sărbători căsătoria lui Elizabeth. Are

cincisprezece ani, e gata de măritiș, iar băiatul pe care-l alesesem în gând și al cărui nume l-am șoptit craiului-nou și-a făcut curaj să-i vorbească mamei sale despre ea.

Însăși lady Grey mi-a scris, propunându-mi ca fiul ei John să se însoare cu fiica noastră. Știam că dacă Elizabeth va locui o vreme în casa lor, John Grey se va îndrăgosti de ea, iar părinții lui vor vedea beneficiile acestei partide. Elizabeth a cules florile de măr și i-a dat să mănânce fructul. Nu e doar frumușică, ci o adevărată frumusețe, iar lady Grey nu se îndură să-i refuze nimic iubitului ei fiu. În plus, așa cum am prevăzut, lady Grey e o femeie care gândește cu propriul cap, stăpână pe propriile pământuri și, după ce i-am încredințat instruirea fiicei mele, a ajuns în scurtă vreme să creadă că nu există fată cu maniere mai alese. A învățat-o cum să țină cămara și să-și orânduiască odaia cu albituri. I-a vorbit despre însemnătatea slujnicelor bine instruite, a dus-o în lăptărie ca să vadă cum se alege celebrul unt de Groby și cum se smântânește laptele gras. A învățat-o să țină catastifele cu socoteli și să scrie o scrisoare politicoasă bărbaților din neamul Grey răspândiți în toată țara. Au urcat împreună micul deal numit în partea locului Colina Turnului și s-au uitat la întinsele ogoare ale familiei Ferrers, iar lady Grey i-a povestit cum toate acestea i-au revenit la moartea tatălui ei, că i le-a adus lui sir Edward când s-au căsătorit și că acum le va moșteni iubitul ei fiu John.

Elizabeth, care știa foarte bine cum să conducă o gospodărie și cum să pregătească ierburile în cămară, ba știe și cum trebuie cultivate și când trebuie recoltate, care cunoaște proprietățile a o sută de plante și cum să scoată veninul din ele – la urma urmelor, e fiica mea – a avut bunul-simț și politețea de a n-o contrazice niciodată pe stăpâna casei și a învățat pur și simplu cum se procedează la Groby. Desigur că știa deja cum se împăturesc albiturile și cum se smântânește laptele, știa cum ar trebui să-și conducă o doamnă de la țară slujnicele; de fapt, știe mult mai multe decât va visa lady Grey vreodată, căci a învățat de la mine cum e condusă o curte regală și cum se făceau lucrurile la curtea Franței și cea a Luxemburgului. Însă a acceptat poruncile femeii care-i va deveni soacră așa cum trebuie s-o facă o tânără politicoasă și s-a arătat, prin toată purtarea ei, dornică să învețe cum se fac lucrurile ca lumea: în stilul de la Groby. Pe scurt, în timp ce culegea și usca plantele de leac pentru cămara de la Groby, pregătea uleiurile, lustruia argintăria și supraveghea tăierea pipirigului

de așternut pe dușumea, fiica mea a vrăjit-o pe stăpâna de la Groby cea aspră, așa cum l-a vrăjit și pe fiul casei.

Partida e bună pentru Elizabeth. M-am gândit la ea ani întregi. Fata mea are avantajul numelui meu și al rangului tatălui ei, însă zestre aproape deloc. Slujirea acestui rege nu ne-a adus avere. Pare să le fie folositoare numai acelor lorzi care își primesc pungile cu bani și nu fac nimic. Acei curteni care nu fac decât să se arate de acord cu regele și să conspire cu soția lui pot obține mari câștiguri, așa cum arată pământurile bogate ce i-au fost dăruite lui William de la Pole și avuția extraordinară de care se bucură acum Edmund Beaufort. Soțul meu însă a dus cu el la Calais șaizeci de lăncieri și aproape șase sute de arcași, toți instruiți sub comanda lui, toți îmbrăcați cu livreaua noastră și plătiți de noi. Mai-marele peste vistierie a promis să ne restituie banii cheltuiți, însă ar putea la fel de bine să scrie pe bețele de răboj data Judecății de Apoi, căci morții se vor scula din morminte înainte ca noi să le putem duce la vistierie și să ne primim toți banii în schimbul lor. Avem un nume nou și o casă frumoasă, avem influență și o bună reputație, avem deopotrivă încrederea regelui și a reginei; dar bani n-avem niciodată.

Prin această căsătorie, Elizabeth a mea va deveni lady Grey de Groby, stăpână peste o bună parte din Leicestershire, peste Groby Hall și peste alte proprietăți însemnate ale familiei Grey și se va înrudi prin alianță cu toți numeroșii ei membri. E o familie bună, care-i oferă perspective frumoase, susținătoare hotărâtă a regelui și adversară înverșunată a lui Richard, ducele de York, astfel că Elizabeth nu se va afla nici o clipă în tabăra nepotrivită dacă disputa dintre ducele de York și rivalul lui, ducele de Somerset, se încinge.

Elizabeth va pleca la cununie din casa noastră, însoțită de tatăl ei, de mine și de toți frații și surorile, mai puțin cei doi foarte mici. Însă Richard n-a sosit încă acasă.

— Unde e tata? mă întreabă în ajunul plecării noastre planificate. Trebuia să vină de ieri.

— Va veni, răspund cu siguranță.

— Dacă l-a întârziat ceva? Dacă n-a putut să găsească o corabie? Dacă marea a fost prea agitată ca s-o poată traversa? Nu mă pot mărita dacă nu mă duce el la altar! Ce facem dacă nu sosește?

Îmi ating verigheta, ca pentru a atinge degetele lui, care au așezat-o pe mâna mea.

— Va sosi. Elizabeth, de atâția ani de când îl iubesc, nu m-a dezamăgit niciodată. Va sosi.

Ea se frământă toată ziua, iar în seara aceea o trimit la culcare cu o tizană de valeriană; când trag cu ochiul în odaia ei, o văd dormind buștean, cu părul împletit sub boneta de noapte, părând la fel de copilă ca sora ei Anne, cu care împarte patul. Și atunci aud zarvă de cai în curtea grajdurilor; mă uit de la fereastra ei și văd stindardul Rivers și pe soțul meu, care descalecă ostenit, și în clipa următoare zbor pe scări în jos, ies pe ușa ce dă către grajduri și mă arunc în brațele lui. Mă cuprinde strâns, mai-mai să-mi taie respirația, apoi îmi ridică obrazul spre el și mă sărută.

— Cred că duhnesc, e primul lucru pe care îl spune când își recapătă răsuflarea. Să mă ierți! Fluxul ne-a fost potrivnic, așa că a trebuit să dau bice calului ca să sosesc astă-seară. Știai că nu te voi dezamăgi, nu-i așa?

Zâmbesc cu ochii la fața sa chipeșă și dragă, pe care trecerea timpului și-a întipărit urmele – fața bărbatului pe care-l ador de atâția ani.

— Știam că nu mă vei dezamăgi.

Familia Grey are o capelă mică aflată față-n față cu conacul cel mare; acolo își rostesc tinerii jurămintele, avându-i drept martori solemni pe părinții de ambele părți, precum și pe frați și surori. Familia noastră umple capela. Văd că lady Grey privește șirul copiilor mei și se gândește că fiul ei își ia soție dintr-o stirpe roditoare. După cununie trecem prin galeria exterioară cu arcade în sala cea mare, unde ne așteaptă ospățul, muzica și dansurile, iar pe urmă îi pregătim pe miri de culcare.

Sunt singură cu Elizabeth în odaia de culcare ce va fi a ei. E o încăpere frumoasă, cu ferestre ce dau spre parcul de la miazănoapte, spre pajiști și râu. Îmi simt inima înduioșată: e primul meu copil care se căsătorește și pleacă de acasă.

— Ce vezi în viitor pentru mine, mamă? întreabă ea.

Mi-a fost groază de întrebarea asta.

— Știi că nu mai fac prevestiri. Am făcut când eram copilă. În Anglia nu se face așa ceva, așa că am încetat. Dacă viitorul ni se înfățișează, mie sau ție, o face fără s-o cerem. Tatălui tău nu-i place.

Ea râde uşor şi spune cu reproş:

— O, milady! Să te cobori atât de jos, şi încă în ziua nunţii mele!

Nu pot să nu zâmbesc.

— Să mă cobor atât de jos încât ce?

— Încât să minţi, şopteşte ea. Să mă minţi pe mine! În ziua nunţii mele! Acum înţeleg: ai prevestit că John mă va iubi şi că-l voi iubi şi eu. Am cules florile de măr şi i-am dat fructul, aşa cum ai spus. Dar cu mult timp înainte de asta, în clipa când l-am văzut pentru prima oară, am ştiut precis ce gânduri ai avut când m-ai trimis aici. Stăteam în picioare în faţa mamei lui, în odaia în care-şi face socotelile, şi el a intrat pe uşa din spatele ei – nici măcar nu ştiam că e acasă – şi-n clipa când l-am văzut, am ştiut de ce m-ai trimis la Groby şi ce ai crezut că se va întâmpla.

— Şi te-ai bucurat? Am avut dreptate să te trimit?

Ochii ei cenuşii luminoşi strălucesc de fericire.

— M-am bucurat foarte tare. Mi-am zis că dacă mă va plăcea, voi fi cea mai fericită fată din Anglia.

— Prevestirea viitorului n-a avut nici un amestec, am ştiut doar că eşti frumoasă şi demnă de iubire, atâta tot. Puteam să te trimit în casa oricărui tânăr chipeş şi s-ar fi îndrăgostit de tine. N-a fost la mijloc nici o vrajă, ci doar întâlnirea unei fete cu un băiat la vreme de primăvară.

— Mă bucur! exclamă ea radiind. Nu eram sigură. Mă bucur foarte tare că e îndrăgostit, însă nu vrăjit! Dar de bună seamă că ai încercat să-mi afli viitorul, nu? Ai cufundat talismane în râu? Ce ai scos din apă? Ne-ai dat în cărţi? Cum îmi va fi viitorul?

— N-am dat în cărţi.

Îmi mint fetiţa, mint cu sfruntare, ca o vrăjitoare bătrână cu inima împietrită, negând adevărul în noaptea nunţii ei, şi o mint cu faţa senină. Îi voi spune o minciună întru totul convingătoare. Nu voi lăsa puterea mea de a prevesti viitorul să-i umbrească fericirea din prezent. Îmi voi refuza darul, voi refuza ce mi s-a arătat.

— Te înşeli, draga mea, n-am dat în cărţi şi n-am căutat prevestiri în oglindă. N-am cufundat talismane în râu, pentru că n-a fost nevoie. Pot să-ţi prezic fericirea fără nici un meşteşug. Aşa cum am ştiut că el te va iubi. Pot să-ţi spun că ştiu că vei fi fericită şi cred că se vor naşte copii, primul chiar curând.

— Fată sau băiat?

— Asta vei putea s-o afli singură acum, că ai verigheta ta, răspund zâmbind.

— Şi voi fi lady Grey de Groby, rosteşte ea cu o mulţumire liniştită.

Simt un fior, ca o mână rece pe ceafă. Ştiu că nu va moşteni niciodată această proprietate.

— Da, spun sfidând ceea ce ştiu. Vei fi lady Grey de Groby şi mama multor copii frumoşi.

Asta trebuie să audă înainte de a urca în patul nupţial, în noaptea nunţii.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, scumpa mea, şi să-ţi dăruiască bucurie!

Fetele ciocănesc la uşă şi intră de-a valma în odaie, aducând petale de trandafir de presărat pe pat, un urcior cu bere de nuntă, un lighean cu apă parfumată pentru spălat şi cămaşa ei de in; eu o ajut să se pregătească, iar când bărbaţii intră gălăgioşi şi ameţiţi de băutură, ea stă în pat ca un înger cast. Soţul meu şi lordul Grey îl ajută pe John să urce lângă ea, el roşeşte teribil, ca un băieţandru, deşi are douăzeci şi unu de ani, iar eu zâmbesc ca şi cum aş fi pe deplin fericită şi mă întreb ce anume îmi face inima să încremenească de frică pentru cei doi tineri.

După două zile ne întoarcem la noi acasă, la Grafton, fără să-i spun lui Elizabeth – sau oricui altcuiva – că am dat într-adevăr în cărţi, chiar în ziua în care mi-a scris lady Grey să mă întrebe ce zestre va aduce Elizabeth în căsnicie. M-am aşezat la masă, cu faţa spre luncă şi spre lăptărie, sigură de fericirea ei, şi am luat cărţile în mână. Am întors pe faţă trei, alese la întâmplare, şi toate trei erau albe.

Când a zugrăvit imaginile, cel care a meşteşugit cărţile a introdus în pachet trei cărţi de rezervă, trei cărţi cu spatele vopsit în culori vii, ca toate celelalte, dar fără nici o imagine pe faţă – rezerve de folosit într-un joc. Şi tocmai cele trei cărţi fără nici un mesaj mi-au căzut în mână când am vrut să aflu viitorul lui Elizabeth cu John Grey. Nădăjduisem să văd prosperitate şi copii, nepoţi şi o ascensiune în lume, însă cărţile erau goale. N-am putut vedea nici un viitor pentru Elizabeth şi John Grey: absolut nici un viitor.

Palatul Placentia, Greenwich, Londra, Crăciunul anului 1452

Richard şi cu mine ne alăturăm curţii la Greenwich de Crăciun şi descoperim că festivităţile, vânătorile, muzica, dansurile, toate se află sub comanda lui Edmund Beaufort, care prilejuieşte încântare la curte în asemenea măsură, încât aproape că-i al doilea rege. Face mult caz de Richard, descriindu-i-l regelui ca pe omul care va păstra negreşit Calais în stăpânirea noastră şi-l ia deseori deoparte ca să discute cum ar putea o expediţie engleză să-şi croiască iarăşi drum cu forţa din Calais în Normandia. Richard îşi respectă ca de obicei regula credinţei şi loialităţii faţă de comandantul lui, iar eu nu spun nimic despre felul în care îi urmăresc pe amândoi ochii reginei în timp ce discută. Dar ştiu că trebuie să vorbesc iarăşi cu ea. Sunt obligată să-i vorbesc, îndemnată de simţul datoriei. Acest sentiment adânc al obligaţiei aproape că mă face să zâmbesc, căci ştiu că izvorăşte din influenţa primului meu soţ, John, ducele de Bedford. Cât a trăit, n-a ocolit nici o îndatorire dificilă şi simt că mi-a încredinţat obligaţia de a o sluji pe regina Angliei, chiar dacă asta înseamnă să-i pun purtarea sub semnul întrebării şi să-i cer socoteală.

Îmi aleg momentul în timp ce ne pregătim pentru un spectacol de curte organizat de Edmund Beaufort. Acesta a cerut ca regina să poarte o rochie albă, legată la brâu cu un cordon împletit de aur, şi părul despletit. Reprezintă pasămite o zeiţă, dar arată ca o mireasă. El a născocit mâneci noi pentru rochia cea albă, croite atât de scurte şi de largi, încât îi dezvelesc braţele până aproape de cot.

— Va trebui să purtaţi alte mâneci, îi spun fără fereală. Acestea sunt foarte indecente.

Ea își mângâie interiorul brațului.

— Îmi dau o senzație minunată! Pielea mea parcă ar fi de mătase. E minunat să fiu atât de...

— Despuiată, închei propoziția în locul ei.

Fără altă vorbă, găsesc în cufărul ei cu veșminte o pereche potrivită de mâneci și mă apuc să le prind în șireturi. Mă lasă să schimb mânecile fără să protesteze câtuși de puțin, apoi se așază în fața oglinzii. Îi fac semn cameristei ei să plece și iau peria ca să-i descurc buclele lungi, auriu-roșcate, ce i se revarsă până aproape de mijloc.

— Nobilul duce Edmund Beaufort vă acordă prea multă atenție, îi spun. E vizibil, Alteță.

— O, ai mai spus-o, Jacquetta! exclamă ea radiind de plăcere. Cântecul ăsta e vechi. Dar se uită la mine ca un bun curtean, ca un cavaler.

— Se uită ca un bărbat îndrăgostit, i-o întorc fără menajamente, așteptându-mă s-o șochez, dar văd, îngrozită, cum i se aprind obrajii.

— Chiar așa? Chiar așa se uită?

— Alteță, ce se întâmplă? Știți că n-ar trebui să vorbiți despre dragoste adevărată. Puțină poezie, un mic flirt e una, dar n-aveți voie să vă gândiți la el cu dorință!

— Când îmi vorbește, prind viață.

Se adresează imaginii mele din oglindă, iar eu îi văd în apele acesteia chipul radios, argintiu. E ca și cum am fi în altă lume, în lumea oglinzii de prevestit viitorul, în care pot fi rostite astfel de lucruri.

— Cu regele parcă aș îngriji un copil. Sunt silită să-i spun că are dreptate, că trebuie să iasă călare la luptă ca un bărbat, că trebuie să domnească precum un rege. Sunt silită să-l laud pentru înțelepciunea lui și să-l lingușesc când e supărat. Pentru el sunt mai mult mamă decât iubită! Dar cu Edmund...

Îi scapă un mic oftat cutremurat, pleacă ochii, apoi se uită iarăși în oglindă și ridică din umeri, ca și cum n-ar avea ce face.

— Trebuie să încetați să vă mai întâlniți cu el! spun repede. Sau să vă întâlniți cu el doar în prezența altora. Trebuie să păstrați distanța.

Îmi ia peria din mână și mă întreabă:

— Nu-l placi? El spune că te place și te admiră. Spune că-ți e prieten. Și are încredere în Richard ca în nimeni altul. I-l laudă regelui.

— Nimeni n-ar putea să nu-l placă. E chipeş, fermecător şi unul dintre cei mai însemnaţi bărbaţi din Anglia. Dar asta nu înseamnă că regina are voie să simtă altceva decât afecţiune de verişoară faţă de el.

— Mi-o spui prea târziu, răspunde ea cu un glas catifelat şi cald. Pentru mine e prea târziu. Nu simt afecţiune de verişoară, ci un simţământ care o depăşeşte cu mult. Jacquetta, simt pentru prima oară în viaţă că sunt vie! Simt pentru prima oară în viaţă că sunt femeie! Mă simt frumoasă, mă simt dorită! Nu mă pot împotrivi.

— V-am mai spus! îi amintesc. V-am prevenit.

Ea ridică iarăşi din frumoşi-i umeri.

— O, Jacquetta! Ştii la fel de bine ca mine cum e să fii îndrăgostită. Tu te-ai fi oprit dacă te-ar fi prevenit cineva?

Nu-i răspund la întrebare, ci spun sec:

— Va trebui să-l trimiteţi de la curte. Va trebui să-l ocoliţi, poate timp de o lună. E o catastrofă!

— Nu pot. Regele nu i-ar îngădui să plece. Nu stă nici o clipă fără el. Iar eu aş muri dacă nu l-aş vedea, Jacquetta! Tu nu ştii. E singurul meu tovarăş, e cavalerul meu, e războinicul meu: războinicul reginei.

— Nu suntem în Camelot, o previn cu asprime. Nu trăim în vremea trubadurilor. Oamenii îşi vor face o părere proastă despre Alteţa Voastră şi dacă-i zâmbiţi, îl vor acuza că e favoritul vostru sau mai rău. Ce spuneţi acum ajunge ca să fiţi repudiată şi trimisă la o mănăstire! Şi dacă v-ar auzi altcineva, ar însemna sfârşitul lui. Deja e urât şi pizmuit pentru că e favoritul regelui. Dacă lumea află că îl preferaţi, va spune lucruri îngrozitoare. Sunteţi regina, reputaţia voastră e ca sticla de Veneţia: preţioasă, fragilă şi rară. Trebuie să aveţi grijă! Vă trăiţi întreaga viaţă în văzul tuturor, nu vă sunt îngăduite simţămintele personale.

— Voi avea grijă! spune ea cu răsuflarea întretăiată. Jur că voi avea grijă!

Parcă s-ar târgui pentru dreptul de a fi cu el şi ar oferi orice în schimbul acelui drept.

— Dacă am grijă, dacă nu-i zâmbesc, nu stau prea aproape de el la călărie şi nu dansez cu el prea des, tot îl pot vedea. Nu-i aşa? Toţi vor crede că el e mereu lângă noi la porunca regelui, nimeni nu trebuie să ştie că mă face atât de fericită, că simpla lui prezenţă face ca viaţa mea să merite trăită!

Ar trebui să-i spun că n-are voie să rămână niciodată singură cu el, știu, dar se uită la mine cu o privire imploratoare. Se simte singură și e tânără – mare nefericire să fii femeie tânără la o curte mare, unde nimănui nu-i pasă cu adevărat de tine. O știu. Știu cum e să ai un soț care aproape că nu te vede și să existe un bărbat tânăr care nu-și poate dezlipi ochii de tine. Știu cum e să arzi într-un pat rece.

— Doar să aveți grijă, îi spun, cu toate că ar trebui, știu bine, s-o sfătuiesc să-l trimită de la curte. Va trebui să aveți grijă tot timpul, în fiecare zi a vieții voastre. Și n-aveți voie să-l întâlniți singură. Nu trebuie să rămâneți niciodată singură cu el. Lucrurile n-au voie să treacă dincolo de dragostea onorabilă a cavalerului față de doamna lui. N-au voie să treacă dincolo de bucuria voastră ascunsă. Trebuie să se oprească acolo.

Ea clatină din cap.

— Trebuie să vorbesc cu el! Trebuie să fiu cu el!

— N-aveți voie. Pentru voi doi nu există alt viitor în afară de rușine și dizgrație.

Se ridică de la oglindă, se așază pe patul cel mare, cu baldachin bogat din fir de aur, și bate ușurel cu palma locul de lângă ea, a invitație. Mă apropii încet de ea.

— Tragi o carte pentru el? Astfel vom afla răspunsurile. Vom ști ce viitor ar putea să existe.

Clatin din cap.

— Știți că regelui nu-i plac cărțile. E un lucru interzis.

— Doar o carte. Doar de data asta! Ca să știm ce va veni. Ca să am grijă...

Șovăi, dar într-o clipă, ea se duce la ușa odăii de culcare și cere un pachet de cărți de joc. Una dintre doamne se oferă să le aducă înăuntru, însă regina le ia în pragul ușii și mi le dă.

— Poftim.

Cu mișcări încete, iau cărțile și le amestec. Desigur că la curte jucăm cărți tot timpul, însă atunci când le am în mână ca să trag doar una, să ghicesc viitorul, le simt altfel. I le dau, spunând foarte încet:

— Amestecați-le, apoi tăiați-le. Și mai tăiați-le o dată.

— Vom prevesti viitorul lui? întreabă cu un aer absorbit.

Clatin din cap.

— Pe al lui nu-l putem prevesti, ar trebui ca el să ceară cartea, el s-o aleagă. Fără el n-o putem face. Dar putem afla cum va atinge viața lui, viața voastră. Putem vedea ce carte

arată sentimentele lui față de Alteța Voastră și pe ale voastre față de el.

Ea încuviințează și șoptește cu alean:

— Vreau să aflu asta. Crezi că mă iubește, Jacquetta? L-ai văzut cu mine. Crezi că mă iubește?

— Răsfirați cărțile.

Ea le întinde în evantai, cu fețele pictate în culori vii în jos.

— Acum alegeți.

Încet, trecând cu un deget peste spatele pictat al cărților, își cumpănește alegerea, apoi îmi arată:

— Asta.

O întorc cu fața. E Turnul dărâmat. Turnul unui castel, lovit poate de trăsnet, cu acoperișul străpuns de limbile ascuțite ale flăcărilor, cu zidurile alunecând într-o parte și acoperișul în alta. Din turn cad două siluete mici pe pajiștea de jos.

— Ce înseamnă? șoptește ea. Va cuceri turnul? Asta înseamnă că va cuceri regatul?

Preț de o clipă nu înțeleg ce vrea să spună.

— Să cucerească regatul? repet îngrozită. Să cucerească regatul?!

Ea clatină din cap, respingând ideea, cu mâna la gură.

— N-am spus nimic, n-am spus nimic! Dar ce înseamnă? Ce înseamnă cartea asta?

— Înseamnă o răsturnare a tuturor lucrurilor. Vremuri frământate. Poate căderea unui castel... Mă gândesc, firește, la Richard, care a jurat să apere castelul Calais tocmai pentru acest comandant. O cădere de sus: priviți, aici sunt doi oameni care cad din turn. Ridicarea celor care sunt jos și, la sfârșit, totul schimbat. Un nou moștenitor ocupă tronul, vechea ordine e schimbată, totul e nou.

Șoptește cu ochii strălucind:

— Totul e nou... Cine crezi că e adevăratul moștenitor al regelui?

O privesc cu un sentiment foarte apropiat de cel al groazei și răspund sec:

— Richard, ducele de York. Fie că vă place de el sau nu. Richard, ducele de York, e moștenitorul regelui.

Ea clatină din cap și șoptește:

— Edmund Beaufort e vărul regelui. Ar putea fi el adevăratul moștenitor. Poate că asta înseamnă cartea.

— Lucrurile nu se întâmplă niciodată așa cum mă gândesc că se vor întâmpla, o previn. Nu e o prevestire, ci mai mult

un avertisment. Vă amintiți cartea cu Roata norocului? Cartea pe care ați tras-o în ziua nunții, care promite că tot ce se ridică va coborî, că nimic nu e întru totul sigur?

Orice i-aş spune, nimic nu-i umbreşte bucuria. Chipul îi străluceşte. Crede că am prevestit schimbarea a toate şi ea tânjeşte după o schimbare. Crede că turnul înfăţişat de carte e temnița ei, pe care o vrea dărâmată. Crede că siluetele, care e limpede că se prăbuşesc, se eliberează de fapt. Crede că trăsnetul care nimiceşte şi arde va sfărâma vechiul şi va făuri noul. Nu-i pot spune nici un lucru pe care să-l ia drept avertisment. Face semnul pe care i l-am arătat în ziua nunții, cercul desenat cu degetul arătător, care arată ridicarea şi coborârea a toate în viață şi şopteşte iarăşi:

— Totul e nou.

În seara aceea, în pat, îi dezvălui lui Richard grijile mele, omițând dragostea reginei față de duce, spunându-i doar că e însingurată şi că ducele e cel mai apropiat prieten al ei. Richard şade în capul oaselor lângă foc, la cald, cu halatul pe umerii goi.

— Nu e nimic rău în prietenie, spune el cu hotărâre. Iar ea e frumuşică şi merită tovărăşia cuiva.

— Oamenii vor vorbi.

— Oamenii vorbesc întotdeauna.

— Mă tem că s-ar putea ataşa prea tare de duce.

El îngustează pleoapele, ca pentru a-mi scruta gândurile.

— Spui că s-ar putea îndrăgosti de el?

— Nu m-ar surprinde. E tânără, el e chipeş, ea n-are pe nimeni altcineva în lumea asta care să-i arate vreun semn de afecțiune. Regele e bun şi atent cu ea, însă n-are pic de pasiune.

— Regele e în stare să-i zămislească un prunc? întreabă fără ocol Richard, trecând la miezul problemei.

— Cred că da. Dar nu intră des în odaia ei.

— E un neghiob! exclamă soțul meu. Nu merge să neglijezi o femeie ca Margareta. Crezi că ducele are ochi pentru ea?

Încuviințez. Richard se încruntă.

— Putem avea încredere, cred, că nu va face nimic care s-o primejduiască pe ea sau tronul. Numai un netrebnic care se gândeşte doar la folosul propriu ar seduce-o. Ea are de

pierdut totul, plus că prețul ar include și tronul Angliei. Beaufort nu-i neghiob. Sunt apropiați, n-au cum să nu fie apropiați, amândoi se află lângă rege zilnic, aproape cât e ziua de lungă. Însă Edmund Beaufort conduce regatul prin intermediul regelui. Nu și-ar primejdui propriul viitor și cu atât mai puțin pe al ei. Cel mai important e ca ea să zămislească un moștenitor.

— Singură n-are cum! i-o întorc supărată.

Richard râde de reacția mea.

— Nu e nevoie s-o aperi în fața mea. Dar câtă vreme n-are copii, Richard, ducele de York, e moștenitorul de drept, numai că regele îi preferă mai departe pe alții din familia lui: pe Humphrey, ducele de Buckingham, care are întâietate, și pe Edmund Beaufort. Ba am auzit că acum îi aduce la curte și pe frații săi vitregi, băieții Tudor. Asta neliniștește pe toată lumea. Cine socotește că-i e moștenitorul? Ar îndrăzni să-l dea la o parte pe Richard, ducele de York, pentru unul dintre acești favoriți?

— E tânăr. Și ea e tânără. Ar putea zămisli un copil.

— Oricum ar fi, el n-are șanse să moară în luptă, ca tatăl lui, spune cu cruzime soțul meu, oșteanul. Are grijă să se ferească.

La sfârșitul celor douăsprezece zile ale sărbătorii Crăciunului, Richard trebuie să se întoarcă la postul lui din Calais. Cobor pe malul fluviului ca să-l petrec la îmbarcare. Poartă mantia groasă de călătorie ca să se apere de negura rece a iernii și o înfășoară și în jurul meu. La căldură, cu capul lipit de umărul lui, cu brațele petrecute strâns în jurul spinării lui late, îl îmbrățișez ca și cum nu m-aș îndura să-l las să plece.

— Voi veni la Calais, îi promit.

— Scumpa mea, chiar n-ai ce să faci acolo. Mă voi întoarce acasă de Paște sau mai devreme.

— Nu pot aștepta până de Paște.

— Atunci voi veni mai devreme. Oricând mă chemi. Știi bine! Voi veni când vrei.

— Nu poți să mergi doar să inspectezi garnizoana și apoi să te întorci?

— Poate, dacă nu va avea loc o expediție în Normandia primăvara asta. Ducele trage nădejde să organizeze una. Regina a zis ceva?

— Ea spune ce zice ducele.

— Dacă nu avem o campanie militară în primăvară, nu vom avea tot anul și atunci voi putea veni acasă, promite Richard.

— Ai face bine să vii acasă la vară, îl previn. Orice s-ar întâmpla. Voi avea ceva ce voi vrea să-ți arăt.

La adăpostul cald al mantiei, mâna lui mi se așază pe pântece.

— Ești un rubin, Jacquetta mea! O soție cu fire nobilă, mai de preț decât rubinele. Ești iarăși grea?

— Da, iarăși.

— Un prunc al verii! exclamă el cu plăcere. Un nou copil al Casei de Rivers. O să avem un popor al nostru, iubirea mea! Familia Rivers devine un estuar, un lac, o mare!

Spusele lui mă fac să râd.

— Rămâi deocamdată la curte, cu regina?

— Da. Merg la Grafton câteva zile ca să văd copiii și apoi mă întorc la curte. Pot cel puțin s-o păzesc de calomnii.

Mă strânge în brațe, la adăpostul mantiei.

— Îmi place gândul că ești un model de respectabilitate, iubirea mea!

— Sunt o foarte respectabilă mamă a nouă copii, îi amintesc. În curând zece, cu voia lui Dumnezeu.

— Doamne sfinte, să simt așa ceva pentru o mamă a zece copii! remarcă el luându-mi mâna și lipind-o de pantalonii lui.

— Dumnezeu să mă ierte că simt așa ceva pentru un bărbat însurat și tată a zece copii! răspund lipindu-mă de el.

Se aude un strigăt de pe puntea corabiei, iar el spune fără tragere de inimă:

— Trebuie să plec. Trebuie să prindem fluxul. Te iubesc, Jacquetta și voi veni acasă curând!

Mă sărută iute, cu putere, apoi se dezlipește de mine și urcă în fugă pasarela. Fără mantia lui, fără căldura lui, fără zâmbetul lui mi-e foarte frig și mă simt foarte singură. Îl las să plece.

Turnul Londrei, primăvara anului 1453

Mă întorc la curte după o săptămână petrecută la Grafton, la timp pentru marea sărbătoare din Turnul Londrei, unde fraţii vitregi ai regelui, Edmund şi Jasper Tudor, primesc titlul de conte. Mă aflu alături de regină în timp ce tinerii îngenunchează în faţa regelui pentru învestire. Sunt fiii reginei Caterina de Valois, mama regelui, care a încheiat o a doua căsătorie la fel de imprudentă ca a mea. După ce soţul ei, Henric al V-lea, a murit şi a lăsat-o văduvă cu copil mic, nu s-a retras la o mănăstire ca să-şi petreacă restul vieţii într-o suferinţă respectabilă. S-a coborât chiar mai jos decât mine: s-a îndrăgostit de Owen Tudor, mai-marele care avea în grijă garderoba ei, şi s-a măritat cu el în taină. Când a murit, a lăsat în urmă o situaţie încurcată, cu Tudor în postura de văduv sau de răpitor – în funcţie de judecata fiecăruia – şi cu cei doi fii ai lui în postura de fraţi vitregi ai regelui Angliei sau de bastarzi ai unei regine mame care s-a dovedit incapabilă să-şi ţină în frâu pornirile – în funcţie de milostenia fiecăruia.

Regele Henric a hotărât să-şi recunoască fraţii vitregi, să nege ruşinea mamei lui şi să-i includă pe Tudori în familia regală. Ce efect va avea acest lucru asupra aşteptărilor celor câţiva bărbaţi care ar urma să moştenească tronul e mai presus de înţelegerea noastră. Aceşti Tudori nu vor face decât să sporească încurcătura din jurul tronului. Regele îl cinsteşte pe ducele de Buckingham, care se socoteşte cel mai însemnat duce din Anglia, dar îl preferă pe Edmund Beaufort, ducele de Somerset, mai mult decât pe oricare altul. Pe de altă parte, adevăratul lui moştenitor e singurul om care lipseşte astăzi şi nu e niciodată bine-venit la curte: Richard Plantagenet, ducele de York.

Arunc o privire spre regină, care se simte pesemne ruşinată că nu izbuteşte să rezolve întreaga situaţie născând un fiu moştenitor, însă ea îşi priveşte mâinile, cu ochii plecaţi, astfel că genele le ascund expresia. Îl văd pe Edmund Beaufort mutându-şi iute privirea de la ea. Remarc:

— Alteţa Sa e generos cu băieţii Tudor.

Ea tresare uşor la auzul spuselor mele.

— A, da. Eh, îl ştii cum e: poate să ierte orice, oricui. Iar acum se teme foarte tare de norod şi de aliaţii lui York şi vrea să-şi adune familia în jurul lui. Le dăruieşte băieţilor pământuri ce fac cât o avere şi îi recunoaşte drept fraţi vitregi.

— E bine ca omul să-şi aibă familia lângă el, spun cu voioşie.

— A, fraţi poate să-şi facă! răspunde ea.

Cuvintele nerostite „dar un fiu, nu" rămân nerostite.

Pe măsură ce nopţile de iarnă devin mai luminoase, iar dimineţile se fac din cenuşii aurii, primim veşti foarte bune din Bordeaux, unde John Talbot, contele de Shrewsbury, la o vârstă de patru ori cât a pajului său, trece ca o furtună prin oraşele bogate ale Gasconiei, recâştigă Bordeaux şi pare hotărât să recucerească toate pământurile englezeşti. Curtenii sunt cuprinşi de o încredere exaltată. Declară că mai întâi vom recuceri toată Gasconia, apoi vom putea recuceri toată Normandia, Calais va fi în siguranţă şi Richard va putea veni acasă. Margareta şi cu mine ne plimbăm pe malul fluviului în grădinile de la Westminster, înfăşurate în blănurile de iarnă, dar pe obraji simţind soarele primăvăratic şi privind primele narcise ale sezonului.

— Jacquetta, tânjeşti din dragoste! exclamă ea pe neaşteptate.

Tresar. Priveam fluviul şi mă gândeam la Richard aflat dincolo de mare, la Calais – furios că nu conduce el campania din Bordeaux, sunt sigură.

— Iertaţi-mă, răspund surâzând slab. Într-adevăr, mi-e dor de el. Şi de copii.

— Va veni acasă în curând, mă asigură ea. După ce Talbot recucereşte pământurile noastre din Gasconia, vom putea face iarăşi pace.

Mă ia de braţ şi păşeşte alături de mine, spunând:

— E greu să fii despărțită de oamenii pe care-i iubești. La început, când am venit în Anglia, mi-a fost nespus de dor de mama mea. Mă temeam că n-o voi mai revedea. Acum îmi scrie că e bolnavă și aș vrea să merg s-o văd. Mă întreb dacă m-ar fi trimis de lângă ea dacă știa ce fel de viață voi duce, dacă știa că nu mă va revedea niciodată, nici măcar în vizită.

— Știe cel puțin că regele e bun cu Alteța Voastră și un soț blând. Când familia Grey mi-a cerut-o pe Elizabeth, primul meu gând a fost că fiul lor va fi bun cu ea. Cred că orice mamă își dorește asta pentru fata ei.

— Îmi doresc atât de fierbinte să-i pot spune că am rămas grea! Asta ar face-o fericită, e singurul lucru pe care și-l dorește – pe care și-l doresc toți. Dar poate că anul acesta... Poate că acest an îmi va aduce un copil.

Pleacă pleoapele și zâmbește aproape ca pentru sine.

— O, așa sper, milady, draga noastră Margareta!

— Sunt mai mulțumită, spune ea încet. Am chiar speranță. N-ai de ce să te temi pentru mine, Jacquetta. E adevărat că am fost foarte nefericită vara trecută și chiar la vremea Crăciunului, însă acum sunt mai mulțumită. Mi-ai fost prietenă bună când m-ai prevenit să am grijă. Te-am ascultat, m-am gândit la ce ai spus. Știu că trebuie să mă port cu discreție, îl țin pe duce la distanță și cred că totul va fi bine.

Aici se petrece ceva – n-am nevoie de Vedere ca să-mi dau seama. Aici există o taină și o bucurie ascunsă. Dar nu mă pot plânge de purtarea ei. Chiar dacă îi zâmbește ducelui, e mereu alături de rege. Nu mai zăbovește cu ducele în galerie și nici nu-l mai lasă să-i șoptească la ureche. El vine în odăile ei, ca și până acum, dar discută despre problemele cârmuirii și are în permanență însoțitori, iar ea își are doamnele alături. Totuși, când e singură ori tăcută în mulțime, mă uit la ea și mă întreb la ce se gândește când își împreunează cu atâta cumințenie mâinile în poală și privește în jos, cu ochii ascunși de gene, zâmbind pentru sine.

— Ce face fetița ta cea mică? întreabă ea cu o undă de melancolie. E sănătoasă, dolofană și frumușică, așa cum par să fie toți pruncii tăi?

— Mulțumesc lui Dumnezeu, e voinică și crește bine. Știți, am botezat-o Eleanor. Le-am trimis tuturor daruri de Crăciun și cât am stat acasă am avut două zile cu vreme minunată. I-am dus pe cei mari la vânătoare, iar pe cei mici la săniuș. Mă voi întoarce să-i văd de Paște.

În seara aceea, regina se îmbracă în rochia ei cea nouă, de un roşu foarte întunecat, o culoare pe care n-a mai văzut-o nimeni, şi mergem în sala de primire a regelui, cu doamnele în urma noastră. Ea îşi ocupă locul lângă rege şi în sală intră mica moştenitoare de Beaufort, Margaret, mult prea gătită, adusă să fie prezentată de mama ei cea fără ruşine. Copila poartă o rochie de un alb angelic, garnisită cu trandafiri roşii de mătase, ca pentru a le aminti tuturor că e fiica lui John Beaufort, primul duce de Somerset – un nume măreţ, însă, Dumnezeu să-l ierte, un bărbat deloc pe măsura numelui. A fost fratele mai mare al lui Edmund Beaufort, dar s-a făcut de râs în Franţa, după care a venit acasă şi a murit, atât de prompt şi de convenabil – cu puţin înainte să fie acuzat de trădare –, încât Richard spune că şi-a luat singur zilele şi că a fost singurul lucru bun pe care l-a făcut vreodată pentru familia lui. Această copiliţă firavă, cu nume măreţ şi avere şi mai măreaţă, e fiica lui şi nepoata lui Edmund Beaufort.

O văd că mă priveşte fix şi-i surâd. Ea se împurpurează pe dată, zâmbind radios. Îi şopteşte ceva mamei ei, întrebând desigur cine sunt, iar mama o ciupeşte pe bună dreptate ca s-o facă să stea dreaptă şi tăcută, cum ar trebui să facă o fată la curte.

— O încredinţez pe fiica voastră ca pupilă iubiţilor mei fraţi vitregi, Edmund şi Jasper Tudor, îi spune regele mamei copilei, ducesa văduvă. Poate să locuiască împreună cu voi până când îi vine vremea să se mărite.

În mod amuzant, copila ridică ochii, ca şi cum ar avea o părere în legătură cu cele spuse. Văzând că nimeni nu-i aruncă măcar o privire, îi şopteşte iarăşi mamei ei. E o scumpete de fetiţă, foarte dornică să i se ceară părerea. Soarta ei – să fie măritată cu Edmund Tudor şi trimisă departe, în Ţara Galilor – îmi pare grea. Regina se întoarce spre mine şi mă aplec s-o ascult.

— Ce părere ai? mă întreabă ea.

Margaret Beaufort face parte din Casa de Lancaster, iar Edmund Tudor e fiul unei regine a Angliei. Pruncul zămislit de ei va avea o descendenţă impresionantă: sânge regesc englezesc de o parte, sânge regesc francez de cealaltă parte, ambii părinţi înrudiţi cu regele Angliei.

— Oare regele îşi face fratele din cale-afară de puternic? şopteşte regina.

— O, uitaţi-vă la ea! răspund cu blândeţe. E o mânuţă de fată, mai are mult până să ajungă la vârsta măritişului. De bună seamă că mama ei o va mai ţine acasă zece ani. Veţi

avea jumătate de duzină de copii în leagăn până să poată Edmund Tudor să se cunune cu ea și să urce în patul ei.

O privim amândouă pe fetița al cărei căpșor se tot sucește într-o parte și într-alta, de parcă și-ar dori să-i vorbească cineva. Regina râde.

— Așa sper! De bună seamă că un flecușteț ca ea nu va naște niciodată un moștenitor al tronului.

În seara următoare aștept un răgaz de liniște în ceasul dinaintea cinei, când regina e îmbrăcată, iar ducele și regele încă n-au venit în odăile ei. Ședem la foc și ascultăm muzicienii. Cerându-i încuviințarea din priviri, îmi apropii scaunul ceva mai mult de ea.

— Dacă aștepți prilejul de a-mi spune că ai rămas iarăși grea, nu e nevoie să-ți alegi momentul, spune ea poznaș. Văd bine.

— Sunt sigură că va fi băiat, răspund roșind. Dumnezeu știe că mănânc destul cât să nasc un bărbat! A trebuit să-mi lărgesc cingătoarea.

— I-ai spus lui Richard?

— A ghicit el, înainte de a pleca.

— Îi voi cere ducelui să-l lase să vină acasă. Vei vrea să fie acasă, cu tine, nu-i așa?

O privesc. Dovada aproape anuală a rodniciei mele statornice o face uneori să fie melancolică, dar de astă dată zâmbește și se bucură pentru mine fără nici o umbră de tristețe.

— Da. Aș vrea să fie acasă, dacă ducele se poate lipsi de el.

— Îi voi porunci, răspunde ea zâmbind. Ducele îmi spune că va face orice pentru mine. E o cerere neînsemnată pentru cel care mi-a promis luna de pe cer.

— Voi rămâne la curte până în mai. Pe urmă, după naștere, voi veni și eu în procesiunea de vară.

— Poate că anul acesta nu voi merge prea departe.

— Nu? întreb, neînțelegând ce vrea să spună.

— Poate că voi dori și eu să am o vară ușoară.

Pricep în sfârșit.

— O, milady, e cu putință?

— Parcă aveai Vederea! râde ea. Și uite, stau în fața ta și cred... sunt aproape sigură...

Îi iau mâinile într-ale mele.

— Așa cred și eu, acum văd! Chiar văd! Pielea ei radioasă și rotunjimile corpului ei au ceva deosebit. De când?

— Cred că n-am sângerat de două luni. Așa că deocamdată n-am spus nimănui. Ce crezi?

— Și regele a venit la Alteța Voastră înainte de Crăciun? Și v-a dăruit plăcere?

Rămâne cu ochii plecați, dar roșește mai tare.

— O, Jacquetta... nu știam că se poate să fie așa!

— Câteodată se poate, răspund zâmbind.

Ceva din surâsul ei îmi spune că în sfârșit, după opt ani de căsnicie, cunoaște bucuria pe care o poate dărui un bărbat soției lui dacă e dispus, dacă o iubește destul ca să vrea s-o facă să se agațe de el și să tânjească după atingerea lui.

— Când voi putea fi sigură? întreabă ea.

— Luna viitoare. Vom chema o moașă pe care o cunosc și în care am încredere, să stea de vorbă cu voi și să vadă dacă aveți semnele, iar luna viitoare îi veți putea spune personal Alteței Sale.

Nu vrea să-i scrie mamei ei până nu e întru totul sigură și din asta se naște o mică tragedie, căci în timp ce ea așteaptă semnele că a rămas grea, sosește vorbă din Anjou cum că mama Margaretei, Isabella de Lorena, a murit. Au trecut opt ani de când Margareta și-a luat rămas-bun de la mama ei și a venit în Anglia să se cunune; n-a fost niciodată prea apropiată de ea, însă moartea ei e o lovitură pentru tânăra regină. O văd în galerie cu lacrimi în ochi și cu mâinile într-ale lui Edmund Beaufort. Are capul întors spre el ca și cum ar vrea să-și lipească obrazul de umărul lui voinic și să plângă. Când îmi aud pașii, se întorc spre mine, fără să-și desprindă mâinile. Ducele spune simplu:

— Alteța Sa e tulburată din cauza veștii sosite din Anjou.

O conduce pe Margareta spre mine. Du-te cu Jacquetta, o îndeamnă el cu duioșie. Du-te și las-o să-ți facă o tizană, ceva care să-ți aline durerea. E greu pentru o femeie tânără să-și piardă mama și e mare păcat că nu i-ai spus...

Se întrerupe și pune mâinile reginei într-ale mele.

— Ai să-i dai ceva, nu-i așa? Nu e bine să plângă întruna.

— Am niște plante de leac bine cunoscute, răspund cu grijă. Veniți să vă întindeți puțin, Alteță?

— Da, spune Margareta, lăsându-mă s-o iau de lângă duce şi s-o duc în liniştea odăilor ei.

Îi prepar o tizană de sunătoare, dar ea şovăie înainte s-o bea.

— N-ar face rău unui prunc?

— Nu. E foarte uşoară. Veţi bea o porţie în fiecare dimineaţă, timp de o săptămână. Jalea ar fi mai rea pentru prunc; trebuie să încercaţi să vă păstraţi calmul şi voioşia.

Ea încuviinţează pe tăcute.

— Sunteţi sigură? o întreb încet. Moaşele mi-au spus că sunt aproape sigure...

— Sunt sigură. Îi voi spune regelui săptămâna viitoare, când sângerarea va lipsi iarăşi.

Însă nu-i dă ea însăşi vestea. În chip ciudat, îl cheamă pe şambelanul regelui şi-i spune:

— Vreau să-i duci un mesaj regelui.

Are un aer trist în veşmintele de doliu de un albastru închis şi-mi pare rău că pierderea mamei i-a răpit strălucirea bucuriei. Chiar şi aşa, când îi va spune regelui, vor fi amândoi în al nouălea cer. Presupun că-l va pofti în odăile ei, dar ea continuă astfel:

— Te rog să-i transmiţi regelui complimentele şi urările mele de bine şi să-l înştiinţezi că sunt grea.

Richard Turnstall se holbează pur şi simplu la ea: nu i s-a cerut în viaţa lui să transmită un astfel de mesaj. Nici unui şambelan regal nu i s-a cerut aşa ceva. Se uită la mine, cerându-mi sfatul din priviri, dar nu pot decât să-i arăt, ridicând uşor din umeri, că ar face bine să ducă mesajul pe care vrea regina să i-l transmită soţului ei. El se înclină şi iese din odaie cu spatele, iar gărzile închid uşa fără zgomot în urma lui.

— Îmi voi schimba rochia, regele va veni negreşit la mine, spune ea.

Ne ducem grăbite în odaia ei şi-i schimbăm rochia albastră cu una de un verde palid, o culoare potrivită pentru primăvară. Când camerista îi ţine rochia ca s-o îmbrace, văd că pântecele, înainte supt, i s-a rotunjit şi că sânii ei umplu cămaşa de pânză fină. Zâmbesc văzând-o astfel.

Aşteptăm ca regele să dea năvală în odăi cu chipul luminat de bucurie, cu mâinile întinse spre ea; aşteptăm un ceas. Auzim

straja anunţând ora, apoi auzim în sfârşit paşi şi gărzile deschid larg uşile către apartamentul reginei. Ne ridicăm în picioare cu toatele, aşteptându-ne să-l vedem pe rege cum intră zorit, cu un zâmbet radios pe chipul de băieţandru. Dar e tot Richard Turnstall, şambelanul regelui, cu un răspuns la mesajul reginei.

— Alteţa Sa mi-a poruncit să vă spun următoarele: vestea ne aduce o mare mângâiere şi tuturor vasalilor credincioşi le aduce o mare bucurie şi alinare.

Înghite în sec şi se uită la mine.

— Asta e tot? îl întreb.

El dă din cap afirmativ. Regina se uită la el foarte nedumerită.

— Vine la mine?

— Nu cred, Alteţă. Îşi drege glasul, apoi completează: A fost atât de fericit, încât m-a răsplătit pentru că i-am dat vestea.

— Vine s-o viziteze pe Alteţa Sa înainte de cină?

— Şi-a chemat giuvaiergiul. Îi va porunci să-i facă reginei un giuvaier special.

— Dar acum ce face? întreabă ea. În clipa asta? Ce făcea când ai plecat de la el?

Richard Turnstall se mai înclină o dată şi răspunde:

— S-a dus în capela lui personală ca să-şi arate recunoştinţa. Regele s-a dus să se roage.

— Bine, rosteşte ea amărâtă. O, bine.

Îl vedem pe rege abia în seara aceea, când vine în vizită în odăile reginei, ca de obicei. Îi sărută mâna în faţa noastră, a tuturor, şi-i spune că e foarte mulţumit. Uitându-mă în jur, văd că toate doamnele ei de companie sunt profund nedumerite, ca mine. Avem în faţa noastră o pereche care a zămislit primul prunc – după aproape opt ani de aşteptare. Acest prunc le împlineşte căsnicia şi aduce siguranţa tronului. De ce se poartă ca şi cum ar fi simple cunoştinţe?

Margareta are o purtare demnă de o regină; nu arată în nici un fel că ar aştepta mai multă căldură sau mai mult entuziasm din partea lui. Înclină capul şi-i zâmbeşte, spunând:

— Sunt foarte fericită! Mă rog să ni se nască un fiu, iar dacă nu, o fiică frumoasă şi data viitoare un fiu.

— Oricum ar fi, va fi o binecuvântare, răspunde el cu bunătate.

Îi oferă brațul și o conduce la cină, o așază cu mare grijă lângă el și-i alege cu duioșie cele mai bune bucăți de carne și cele mai moi bucăți de pâine. De cealaltă parte a lui, Edmund Beaufort, ducele de Somerset, le zâmbește amândurora.

După cină, regina spune că se va retrage devreme. Curtea se ridică la plecarea noastră, iar când ajungem în odăile reginei, ea se desprinde dintre doamnele de companie și, făcându-mi semn să o urmez, intră în odaia de culcare.

— Scoate-mi boneta, îmi cere ea. Sunt foarte obosită și îmi dă dureri de cap.

Desfac panglicile și așez conul înalt deoparte. Sub con este pernuța datorită căreia boneta cea grea stă dreaptă, în echilibru pe capul ei. O scot și pe aceea și-i las cosițele pe spate. Iau o perie și mă apuc să desfac cu blândețe cozile împletite strâns, iar ea închide ochii.

— Așa e mai bine. Împletește-l lejer, Jacquetta, și cere să mi se aducă un pahar cu bere caldă.

Răsucesc pletele dese, auriu-roșcate într-o coadă, apoi o ajut să-și scoată mantia și rochia. Îmbracă o cămașă de pânză pentru noapte și urcă în patul mare, arătând ca o copilă micuță sub baldachinul bogat și sub plăpumile groase.

— E firesc să vă simțiți obosită, îi spun. Odihniți-vă și atât. Toți dorim să vă odihniți.

— Mă întreb ce va fi, rostește ea alene. Crezi că va fi băiat?

— Să aduc cărțile? o întreb, gata să-i fac pe plac.

Ea întoarce capul într-o parte și răspunde, surprinzându-mă:

— Nu. Să nici nu te gândești la asta, Jacquetta!

— Firește că mă gândesc! răspund râzând. E primul vostru copil. Dacă e băiat, va fi următorul rege al Angliei. Mă obligă onoarea să mă gândesc la el și m-aș gândi oricum, din dragoste pentru voi.

Ea își lipește ușor un deget de buzele mele, ca să mă facă să tac.

— Atunci nu te gândi prea mult.

— Prea mult?

— Nu te gândi la el cu Vederea. Vreau să înflorească precum un boboc, neobservat.

Preț de o clipă mă gândesc că se teme de cine știe ce vechi vrăjitorii oribile sau de deochi.

— Doar nu credeţi că i-aş face rău în vreun fel! Doar gândindu-mă la el nu i-aş face rău...

— O, nu! exclamă ea clătinându-şi capul bălai. Nu, dragă Jacquetta, nu mă gândesc la asta. Atâta doar că... nu vreau să ştii totul... nu totul. Unele lucruri sunt personale. Roşeşte şi-şi fereşte faţa de privirea mea. Nu vreau să ştii totul.

Cred că înţeleg. Cine ştie ce a trebuit să facă pentru a trezi interesul unui soţ atât de rece? Cine ştie cât de seducătoare a trebuit să fie ca să-l îndemne să se ridice din genunchi şi să urce în patul ei? Oare a trebuit să încerce trucuri de târfă, care au făcut-o să-i fie ruşine de ea însăşi? Îi spun cu hotărâre:

— Orice aţi făcut ca să zămisliţi acest prunc, merită! A trebuit să zămisliţi un copil, iar dacă e băiat, cu atât mai bine. N-aveţi de ce să vă gândiţi la nimic rău, milady, iar eu nu mă voi gândi în nici un fel.

Ea ridică privirea.

— Crezi că nici o faptă care dăruieşte Angliei un moştenitor nu poate fi considerată un păcat?

— A fost un păcat din dragoste şi n-a făcut rău nimănui. E de iertat.

— Nu trebuie să mă spovedesc?

Mă gândesc la episcopul Ayscough, care i-a spus tânărului rege să nu se culce cu soţia lui în prima săptămână, de teamă că tânăra pereche va comite păcatul poftei trupeşti.

— Nu trebuie să mărturisiţi nimic din ce aţi făcut ca să zămisliţi acest prunc. A trebuit făcut şi a fost din iubire şi bărbaţii nu înţeleg astfel de lucruri. Preoţii, mai puţin ca oricine.

Ea oftează puţin.

— Bine. Şi să nu te gândeşti la asta.

Îmi flutur mâna în dreptul feţei ca pe un văl.

— Nu mă voi gândi. N-am nici un gând în minte!

Ea râde.

— Ştiu că nu te poţi împiedica să gândeşti, ştiu bine. Şi ştiu că uneori ai Vederea. Dar nu te uita la copilul acesta. Îmi promiţi? Gândeşte-te la el ca la o floare de câmp care creşte şi e minunat de frumoasă, însă nimeni nu ştie cum a fost plantată şi nici cum a prins viaţă.

— E fiul lui Marguerite, margareta. Poate să fie floarea a cărei vedere ne bucură primăvara, a cărei apariţie înseamnă venirea primăverii.

— Da, aprobă ea. O floare de câmp care a răsărit cine ştie de unde.

Grafton, Northamptonshire, vara anului 1453

Îmi respect cuvântul dat reginei și nu reflectez la această zămislire mult întârziată, iar ea își respectă cuvântul dat mie și vorbește cu Edmund, ducele de Somerset, care îmi trimite acasă soțul când mă retrag la Grafton pentru naștere. Nasc un băiat, căruia îi spunem Lionel. Fiica mea Elizabeth, acum doamnă măritată, vine și mă slujește înainte și după naștere, foarte serioasă și de mare ajutor. O găsesc aplecată asupra leagănului, gângurindu-i pruncului.

— Vei avea și tu un fiu, îi promit.

— Așa sper. E desăvârșit, e atât de frumos!

— Într-adevăr, rostesc mândră, liniștită. Un nou fiu al Casei de Rivers.

De îndată ce m-am înzdrăvenit destul ca să mă întorc la curte, primesc vorbă de la regină, care îmi cere să însoțesc curtea în procesiunea de vară. Richard trebuie să se întoarcă la garnizoana din Calais; e dureros de greu să ne despărțim din nou.

— Lasă-mă să vin la Calais! îl rog. Nu mă îndur să stau fără tine.

— Foarte bine, spune el. Luna viitoare. Poți să vii și să-i aduci pe toți copiii mai mici. Nici eu nu mă îndur să stau fără tine și fără ei.

Mă sărută pe buze, îmi sărută ambele mâini, apoi încalecă și pleacă.

Palatul Clarendon, Wiltshire, vara anului 1453

Plină de voioşie, curtea cutreieră ţinuturile apusene, în căutare de trădători şi instigatori la rele. Ducele de Somerset a ales traseul şi spune că, treptat, oamenii ajung să înveţe că n-au voie să-l vorbească de rău pe rege, că pretenţiile lor n-au nici un viitor şi – mai important decât toate – că Richard, ducele de York, nu va constitui niciodată o putere în regat, astfel că orice alianţă cu el sau apel la numele său înseamnă doar pierdere de timp.

Edmund Beaufort e deosebit de atent faţă de rege în vara aceasta, îndemnându-l la judecăţi tot mai severe şi la sentinţe tot mai aspre. Îi întăreşte părerile aplaudându-i hotărârile şi îl încurajează să spună ce gândeşte. Ducele îl însoţeşte pe rege la capelă şi apoi îl aduce în odăile reginei înainte de cină; stau toţi trei şi vorbesc, iar ducele îi face să râdă descriindu-le cele întâmplate peste zi şi batjocorindu-i uneori pe oamenii ignoraţi care i s-au înfăţişat.

Regina nu poate călări în starea ei, astfel că Edmund Beaufort s-a îngrijit de o frumoasă pereche de catâri care să-i tragă litiera. Călăreşte lângă ea, înfrânându-şi calul voinic ca să meargă la pasul încet al catârilor şi urmărindu-i cel mai mic semn de oboseală. Se consultă cu mine aproape în fiecare zi ca să se asigure că sunt mulţumită de sănătatea reginei, de hrana ei, de câtă mişcare face. Îl asigur în fiecare zi că e sănătoasă, că pântecele îi creşte aşa cum ar trebui şi că sunt sigură că pruncul e voinic.

Îi aduce în fiecare zi un mic dar – un buchet de flori, o poezie, un băieţel care să-i danseze, un pisoi. Regele, regina şi ducele străbat drumurile înverzite din Dorset într-o armonie

perfectă şi, ori de câte ori regina coboară din litieră sau dă să urce o scară, ducele întinde mâna ca s-o sprijine, îi oferă braţul pentru echilibru.

Înainte l-am văzut ca pe un ademenitor, un seducător, un năzdrăvan, dar acum văd în el ceva mai de soi: un bărbat capabil de multă duioşie. Se poartă cu ea de parcă ar vrea să-i cruţe cea mai mică osteneală, de parcă şi-ar fi pus viaţa în slujba fericirii ei. Pe rege îl slujeşte ca prieten cu desăvârşire credincios, iar pe ea, ca un cavaler onorabil. Mai mult decât atât nu vreau să văd; nu-mi îngădui să văd.

În august ajungem la Wiltshire şi tragem la vechiul palat regal de la Clarendon, în luncile roditoare din apropiere de Salisbury. Îmi plac aceste câmpii calcaroase şi văile largi, cu apele lor. Vânătorile de căprioare prin desişurile din văi se lungesc ore în şir; apoi ieşim la lumină pe culmile dealurilor înalte şi galopăm pe iarba uniform cosită. Când ne oprim să mâncăm, vedem jumătate din Anglia întinzându-se în faţa noastră. Palatul e aşezat între lunci înflorite pe care revărsările apelor le transformă în lacuri jumătate din an, dar în toiul verii sunt o reţea de pâraie, iazuri şi râuri curate. Ducele o ia pe regină la pescuit şi jură că vor prinde un somon pe care să-l mănânce ea la cină, dar în cea mai mare parte a zilei ea se odihneşte la umbră, iar el aruncă undiţa, i-o dă ei să o ţină şi apoi o aruncă iarăşi, în timp ce libelulele dansează pe deasupra florilor de calcea-calului şi rândunelele zboară aproape de suprafaţa apei, atingând cu pliscul lor mic propria imagine oglindită.

Seara ne întoarcem la castel târziu; deasupra orizontului se învârtejesc nori ca nişte panglici de culoarea piersicii şi a lămâii.

— Mâine va fi tot o zi frumoasă, prezice ducele.

— Dar poimâine? îl întreabă ea.

— De ce nu? De ce să nu fie frumoasă fiecare zi a vieţii voastre?

— Mă vei răzgâia! râde ea.

— Aş face-o, răspunde el dulce. Aş vrea să aveţi în fiecare zi o zi frumoasă.

Regina îl ia de braţ ca să urce mai uşor treptele de piatră ce duc la uşa mare din faţă a casei de vânătoare.

— Unde e regele? îl întreabă el pe un valet al odăii de culcare.

— În capelă, Alteţă, răspunde acesta. Cu duhovnicul său.

— Atunci vă însoțesc în odăile voastre, îi spune Edmund Beaufort reginei. Să stau cu voi înainte de cină?

— Da, vino, răspunde ea.

Doamnele se așază pe scaune și pe banchetele de la ferestre, iar ducele și regina, în firida unei ferestre, unde discută cu glas scăzut, cu capetele apropiate. Răsună pe neașteptate o bătaie la ușă și ușa se deschide larg, lăsând să intre un sol din Franța cu pași grăbiți, murdar de pe drum și cu un aer grav. Nimeni nu s-ar putea îndoi o clipă măcar că aduce vești proaste. Ducele sare iute în picioare, poruncind aspru:

— Nu acum! Unde e regele?

— A dat poruncă să nu fie deranjat, spune omul. Dar mi s-a poruncit să vin cât de repede pot și să-mi transmit fără întârziere mesajul. Așa că am venit la voi. E vorba de lordul Talbot, Dumnezeu să-l binecuvânteze, și de Bordeaux.

Ducele îl înșfacă de braț și-l scoate din odaie, fără să-i adreseze reginei o vorbă. Aceasta s-a ridicat deja în picioare. Mă duc lângă ea și-i spun repede:

— Păstrați-vă calmul, Alteță. De dragul copilului trebuie să vă păstrați calmul.

— Ce vești avem? întreabă ea. Ce vești avem din Franța? Edmund!

— O clipă, îi aruncă el peste umăr, întorcându-i spatele ca și cum ar fi o femeie de rând. Așteptați o clipă.

Felul în care îi vorbește le face pe doamnele de companie să icnească surprinse, dar eu o cuprind pe regină cu brațul pe după mijloc.

— Haideți să vă întindeți, Alteță! Ducele vă va aduce vestea după ce o află. Haideți.

— Nu! exclamă ea depărtându-se de mine. Trebuie să știu. Edmund! Spune-mi!

Timp de câteva clipe el discută repezit cu solul, dar apoi se întoarce, arătând de parcă l-ar fi lovit cineva în inimă. Rostește încet:

— E vorba de John Talbot.

Simt cum regina se clatină, căci i se înmoaie genunchii, și cade leșinată.

— Ajută-mă! îi spun iute unei doamne de companie.

Însă ducele se repede pe lângă noi toate, o ridică pe regină în brațe, o duce prin odăile personale până în cea de culcare și o întinde pe pat.

— Cheamă doctorii! mă răstesc la una dintre doamne, apoi dau fuga după cei doi.

El a întins-o în pat; stă în genunchi pe patul regal, ţinând-o în braţe, aplecat asupra ei ca un iubit şi şoptindu-i fierbinte la ureche:

— Margareta! Margareta!

— Nu! exclam. Alteţă, lord Edmund, daţi-i drumul! Mă îngrijesc eu de ea, plecaţi!

Ea îl ţine de haină strâns, cu ambele mâini şi-i şopteşte disperată:

— Spune-mi tot! Spune-mi ce e mai rău, iute!

Trântesc uşa odăii de culcare şi mă lipesc cu spatele de ea înainte să apuce să vadă cineva că el i-a cuprins obrajii în palme, că ea îl ţine de încheieturile mâinilor, că se privesc în ochi.

— Iubirea mea, cu greu mă îndur să-ţi spun! Lordul Talbot a murit, la fel şi fiul lui. Am pierdut oraşul Castillon, pe care-l apăra el, am pierdut Bordeaux iarăşi, am pierdut totul.

Ea începe să tremure.

— Dumnezeule mare, englezii nu mă vor ierta niciodată! Am pierdut toată Gasconia?

— Toată, rosteşte el. Şi pe John Talbot, Dumnezeu să-l odihnească.

Lacrimile i se revarsă din ochi pe obraji, iar Edmund Beaufort înclină capul şi le culege cu buzele, o sărută ca un iubit care încearcă să-şi mângâie iubita.

— Nu! ţip iarăşi, de-a dreptul îngrozită.

Mă duc lângă pat, îl iau pe duce de braţ şi încerc să-l trag de lângă ea, dar cei doi nu mă văd şi nu mă aud; se agaţă unul de altul, ea înlănţuindu-i gâtul cu braţele, el pe jumătate culcat peste ea, acoperindu-i faţa cu sărutări şi şoptindu-i promisiuni pe care nu le poate respecta; şi-n clipa aceea, în clipa aceea cumplită, uşa din spatele nostru se deschide şi Henric, regele Angliei, intră în odaie şi-i vede pe cei doi îmbrăţişaţi strâns: soţia lui cu pântecele rotunjit de rod şi prietenul lui cel mai drag.

Preţ de câteva clipe lungi studiază tabloul. Ducele ridică încet capul şi, scrâşnind din dinţi, se desprinde cu blândeţe de Margareta, o întinde pe pat, apăsându-i umerii pe perne ca s-o facă să rămână culcată, ridicându-i picioarele şi îndreptându-i rochia în jurul gleznelor. Cu mişcări încete, se întoarce cu faţa spre soţul ei. Face un mic gest cu mâinile către Henric,

însă nu spune nimic. N-are ce să spună. Regele își mută privirea de la soția lui ridicată într-un cot pe pat, albă ca o stafie, la ducele care stă în picioare lângă ea, apoi se uită la mine. Are un aer profund nedumerit, ca un copil îndurerat. Întind mâinile spre el ca și cum ar fi unul dintre copiii mei, lovit cu cruzime, și spun prostește:

— Nu vă uitați! Nu vedeți!

El își lasă capul pe o parte, ca un câine bătut cu biciul, ca și cum ar încerca să mă audă.

— Nu vă uitați! repet. Nu vedeți!

În chip ciudat, se apropie și-și apleacă spre mine chipul palid. Fără a ști ce fac, ridic mâinile, iar el le ia pe rând și-mi lipește palmele peste ochii săi, ca să nu mai vadă. Timp de câteva clipe încremenim cu toții: eu cu mâinile peste ochii lui, ducele așteptând să vorbească, Margareta sprijinită de perne, cu mâna pe pântecele rotunjit. Apoi regele îmi apasă mâinile cu putere peste ochii săi închiși și-mi repetă cuvintele.

— Nu te uita. Nu vedea.

Cu asta, se întoarce. Ne întoarce spatele tuturor trei, fără să mai scoată o vorbă, și iese din odaie, închizând ușa fără zgomot.

În seara aceea, regele nu vine la cină. Reginei i se servește cina în odăile ei personale; mă așez împreună cu o duzină de doamne la masă cu ea și trimitem jumătate din feluri înapoi, neatinse. Edmund, ducele de Somerset, se așază în capul mesei din sala cea mare și le spune mesenilor tăcuți că are să le dea vești proaste: ne-am pierdut ultimele pământuri din Franța, în afară de orașul și garnizoana Calais și împrejurimile acesteia, iar John Talbot, conte de Shrewsbury, a murit luptând pentru o cauză disperată, pe care cavalerismul și curajul nu i-au îngăduit să o respingă. Orașul Castillon l-a implorat să vină să-l scape de sub asediul francezilor, iar John Talbot n-a putut rămâne surd când frații săi englezi i-au cerut ajutorul. Și-a respectat jurământul că nu va mai îmbrăca armura ca să lupte împotriva regelui francez, care îl eliberase cu această condiție. Drept urmare, a pornit la luptă în fruntea trupelor noastre fără armură, fără armă și fără scut. A fost o faptă cu desăvârșire cavalerească și nebunească.

O faptă demnă de acest om măreţ. Un arcaş i-a doborât calul, iar un soldat înarmat cu secure l-a ciopârţit în timp ce se chinuia să iasă de sub cal. Speranţele noastre de a ne păstra pământurile din Franţa s-au stins, am pierdut Gasconia pentru a doua şi aproape sigur ultima oară. Tot ce a cucerit tatăl acestui rege a fost pierdut de fiul lui şi am fost umiliţi de Franţa, pe vremuri vasala noastră. Ducele înclină capul în faţa adunării tăcute din sala cea mare şi spune:

— Ne vom ruga pentru sufletul lui John Talbot şi al nobilului său fiu, lordul Lisle. A fost un cavaler bun şi desăvârşit. Şi ne vom ruga pentru rege, pentru Anglia şi pentru Sf. Gheorghe.

Nimeni nu aclamă. Nimeni nu repetă rugăciunea. Bărbaţii spun „Amin, amin", îşi trag băncile, se aşază şi mănâncă în tăcere.

Valeţii odăii de culcare a regelui îmi spun, când merg să întreb de rege, că acesta s-a culcat foarte devreme. Că părea foarte obosit. Nu le-a vorbit. Nu le-a adresat un cuvânt. Îi povestesc reginei, iar ea îşi muşcă buzele şi se uită la mine, albă la faţă, întrebându-mă:

— Ce crezi?

Pare înspăimântată ca o slujnicuţă. Clatin din cap. Nu ştiu ce să cred.

— Ce ar trebui să fac?

Nu ştiu ce ar trebui să facă.

Dimineaţa, regina are ochii obosiţi după o noapte de nesomn. Mă trimite iarăşi în odăile regelui ca să întreb cum se simte Alteţa Sa în dimineaţa aceea. Valetul odăii de culcare îmi spune iarăşi că regele e ostenit şi că-şi prelungeşte somnul. Când a fost anunţat că e ora primei rugăciuni de dimineaţă, a dat din cap doar şi a adormit la loc. Valeţii au fost surprinşi, fiindcă nu lipseşte niciodată de la capelă. Au încercat să-l trezească iarăşi pentru a doua rugăciune de dimineaţă, însă el nu s-a mişcat. Mă întorc şi-i spun reginei că regele a dormit toată dimineaţa şi încă nu s-a trezit.

Ea dă din cap aprobator şi spune că va lua micul dejun în odăile ei. În sala cea mare, ducele de Somerset dejunează împreună cu curtea. Nimeni nu vorbeşte prea mult; aşteptăm cu toţii noi veşti din Franţa. Ne e groază tuturor de veştile din Franţa.

Regele doarme până la amiază.

— E bolnav? îl întreb pe valetul care are grijă de garderoba sa. De obicei nu doarme atât, nu-i aşa?

— A fost zdruncinat, răspunde el. Asta o ştiu. A intrat în odaie alb ca pana porumbelului şi s-a întins pe pat fără să adreseze o vorbă nimănui.

— N-a spus nimic? întreb, fiindu-mi ruşine de mine însămi pentru asta.

— Nimic. N-a scos o vorbă.

— Trimite după mine de îndată ce se trezeşte. Regina îşi face griji pentru el.

Omul încuviinţează pe tăcute, iar eu mă întorc în odăile reginei şi o înştiinţez că regele s-a dus la culcare, fără să spună nimic nimănui.

— N-a spus nimic? repetă ea, cum am făcut-o şi eu.

— Nimic.

— A văzut negreşit.

— A văzut, întăresc eu mohorâtă.

— Jacquetta, ce crezi că va face?

Clatin din cap. Nu ştiu.

Regele doarme toată ziua. Mă duc la uşa odăilor sale ceas de ceas şi întreb dacă s-a trezit. Ceas de ceas, valetul iese, cu chipul tot mai îngrijorat, şi clatină din cap: „Încă doarme". Apoi, în timp ce soarele apune şi sunt aprinse lumânările pentru cină, regina trimite după Edmund Beaufort.

— Îl voi întâlni în sala de primire, spune ea. Ca să vadă toţi că nu ne întâlnim în taină. Dar tu să stai în faţa noastră, ca să putem vorbi în particular.

El intră, chipeş, însă cu un aer grav şi îngenunchează în faţa ei, rămânând aşa până când ea îi spune să se aşeze. Stau în picioare, cu mintea împrăştiată, între ei şi celelalte doamne de companie şi însoţitorii lui, astfel încât nimeni să nu le poată auzi conversaţia cu glas scăzut pe fundalul sunetelor harpei.

Schimbă trei replici imperioase, după care regina se ridică în picioare, imitată de curteni, strânge din dinţi şi porneşte în fruntea noastră spre sala cea mare, pentru cină, aşa cum

cere obiceiul; în sală, oamenii o întâmpină în tăcere, iar jilţul regelui e gol.

După cină mă cheamă lângă ea şi-mi spune pe un ton încordat:

— Nu reuşesc să-l trezească. Valeţii au încercat să-l deştepte pentru cină, însă nu s-a clintit. Ducele a trimis după doctori, să vedem dacă e bolnav.

Încuviinţez pe tăcute.

— Vom aştepta în odăile mele! hotărăşte ea şi iese din sală în fruntea noastră.

În timp ce ieşim se pornesc şoapte, ca o adiere: curtenii îşi spun unii altora că regele e ostenit de moarte.

Aşteptăm în sala de primire a reginei, unde s-a adunat jumătate din curte, să aflăm ce s-a întâmplat cu regele. Uşa se deschide, doctorii intră şi regina le face semn să vină în odăile ei personale, împreună cu ducele, cu mine şi cu alţi şase oameni.

— Regele pare să fie sănătos, însă doarme, spune John Arundel, unul dintre doctori.

— Îl puteţi trezi?

— Am socotit că e cel mai bine să-l lăsăm să doarmă, răspunde doctorul Faceby înclinându-se. Poate că e cel mai bine să-l lăsăm să doarmă şi să se trezească atunci când e pregătit. Durerea sufletească şi o zdruncinătură pot fi tămăduite uneori printr-un somn lung.

— O zdruncinătură? întreabă cu asprime ducele. Ce zdruncinătură a avut regele? Ce a spus?

— Vestea din Franţa, bâlbâie doctorul. Cred că trimisul i-a spus-o pe nerăsuflate.

— Într-adevăr, intervin eu. Regina a leşinat, iar eu am dus-o în odaia de culcare.

Margareta îşi muşcă buzele.

— Regele vorbeşte?

— N-a scos nici măcar un cuvânt de aseară.

Ea dă din cap, cu aerul că n-o interesează dacă el vorbeşte sau nu, o preocupă doar sănătatea lui.

— Prea bine. Credeţi că se va trezi dimineaţă?

— O, e aproape sigur! răspunde doctorul Faceby. Deseori, după veşti tulburătoare, omul doarme adânc. Aşa se vindecă organismul singur.

— Şi când se trezeşte nu-şi mai aduce aminte de nimic? se interesează regina.

Ducele se uită în podea, pasămite indiferent.

— S-ar putea să fiţi nevoiţi să-i anunţaţi din nou pierderea Gasconiei când se trezeşte, încuviinţează doctorul.

Ea se întoarce spre duce.

— Milord, te rog să porunceşti valeţilor regelui să-l trezească dimineaţă ca de obicei şi să-i pregătească odăile şi hainele ca de obicei.

— Desigur, Alteţă, răspunde el înclinându-se.

Doctorii pleacă. Unul dintre ei se va duce în odaia de culcare a regelui, ca să-i vegheze somnul. Suita ducelui şi doamnele reginei ies în urma doctorilor. Cei doi fură un moment când ducele ajunge lângă ea – când toţi ceilalţi pleacă şi nimeni nu-i observă.

— Va fi bine, şopteşte el. Nu vom spune nimic. Nimic. Ai încredere în mine! Va fi bine.

Ea încuviinţează muţeşte, iar el se înclină şi iese din odaie.

A doua zi, slujitorii intră să-l trezească pe rege, însă el nu se deşteaptă. Unul dintre valeţii odăii de culcare vine la uşă şi-mi spune că au fost nevoiţi să-l ridice pe rege şi să-l aşeze pe toaletă, să-l şteargă şi să-i schimbe cămaşa de noapte, pe care o murdărise. Dacă unul dintre ei îl ţine pe toaletă, se uşurează, iar ei pot să-i spele faţa şi mâinile. Pot să-l aşeze pe un jilţ, deşi capul îi atârnă, iar dacă unul dintre ei i-l ridică, celălalt poate să-i toarne pe gât puţină bere caldă. Nu e în stare să se ridice în picioare, nu-i aude şi nu reacţionează la atingere. Pare să nu-i fie foame şi să nu-l deranjeze că zace în propria mizerie.

— Ăsta nu e somn, spune valetul fără fereală. Doctorii se amăgesc. Nimeni nu doarme aşa.

— Crezi că e pe moarte? îl întreb.

El clatină din cap.

— N-am mai văzut în viaţa mea aşa ceva! Parcă ar fi fost vrăjit. Parcă ar fi fost blestemat.

— Nu spune una ca asta! răspund pe dată. Să nu spui niciodată una ca asta. Doarme şi atât.

— A, da. Doarme, cum zic doctorii.

Mă întorc încet în odăile reginei, dorindu-mi să fie Richard cu mine, dorindu-mi să fiu acasă, la Grafton. Simt o teamă cumplită că am făcut un lucru foarte rău. Mă umple frica, o

frică superstițioasă, de parcă aș fi făcut ceva îngrozitor. Mă întreb dacă nu cumva porunca dată regelui de a nu vedea nimic l-a orbit. Mă întreb dacă nu cumva a căzut, fără ca eu să mi-o doresc, victimă puterii mele. Strămătușa Jehanne m-a prevenit să am întotdeauna grijă ce-mi doresc, să cumpănesc cu mare grijă cuvintele de binecuvântare sau de blestem. Și acum i-am spus regelui Angliei „Nu vă uitați! Nu vedeți!“, iar el a închis ochii și nici nu se uită, nici nu vede.

Clatin din cap, încercând să-mi alung temerile. De bună seamă că am spus lucruri asemănătoare de zeci de ori și nu s-a întâmplat nimic, nu? De ce să am acum puterea de a-l orbi pe regele Angliei? Poate că e doar foarte obosit. Poate că, așa cum cred doctorii, l-au zdruncinat veștile din Franța. Poate că e ca o mătușă de-a mamei, care a încremenit culcată în pat și a rămas așa, fără să vorbească și fără să se miște, până când a murit, după câțiva ani. Poate mă înfricoșez singură când mă gândesc că porunca mea l-a orbit.

În odăile ei, regina stă întinsă pe pat. Mi-e atât de frică de ceea ce, poate, am făcut, încât mă dau un pas înapoi, înfiorată, în pragul odăii întunecoase și șoptesc: „Margareta!“. Ea ridică mâna: se poate mișca, nu e vrăjită. O doamnă de companie mai tânără se află lângă ea, iar celelalte sunt în odaia din față, unde vorbesc în șoaptă despre pericolul care-l paște pe copil, despre zdruncinătura suferită de regină, despre șansele ca totul să meargă îngrozitor de prost, cum fac întotdeauna femeile când uneia dintre ele i se apropie sorocul.

— Ajunge! exclam iritată, închizând ușa spre odaia reginei, ca să nu audă aceste preziceri înfricoșătoare. Dacă nu puteți spune nimic înveselitor, mai bine tăceți! Și tu, Bessie: nu vreau să mai aud o vorbă despre chinurile îndurate de mama ta la facere! Eu am adus pe lume unsprezece copii, am crescut zece și niciodată n-am răbdat nici măcar un sfert din durerile pe care le descrii. Nici o femeie n-ar putea îndura ce spui tu! Regina ar putea să fie la fel de norocoasă ca și mine.

Trec mânioasă pe lângă ele către odăile reginei și-mi trimit micuța slujnică de acolo cu un gest al mâinii. Ea pleacă în tăcere; preț de o clipă am impresia că regina doarme, dar ea întoarce capul și se uită la mine, cu ochii încercănați și duși în fundul capului, din cauza oboselii și a fricii.

— Regele s-a trezit în dimineața asta?

Are buzele crăpate fiindcă și le-a mușcat și fața descompusă de îngrijorare.

— Nu. Încă nu. Dar a fost spălat şi a gustat puţină mâncare.

— Şade în capul oaselor?

— Nu, răspund stingherită. Trebuie servit.

— Servit?

— Hrănit.

Ea tace o vreme, apoi spune:

— Într-un fel e un noroc. Înseamnă că nu spune nimic pripit, la mânie, fără să se gândească. Asta ne dă timp şi nouă să ne gândim. Îmi tot spun că într-un fel e un noroc. Ne dă timp să ne... pregătim.

— Într-un fel, încuviinţez.

— Ce spun doctorii?

— Se gândesc că se va trezi. Poate mâine.

— Şi atunci va redeveni el însuşi? Îşi va aminti totul?

— Poate. Nu cred că doctorii ştiu.

— Ce să facem?

— Nu ştiu.

Se aşază pe marginea patului, cu mâna pe pântece, apoi se ridică să se uite pe fereastră. În faţa ei se întind frumoasele grădini ce ajung până la râu; o luntre legată de ponton se leagănă ademenitor, iar un bâtlan stă nemişcat în apă. Regina oftează.

— Simţiţi vreo durere? o întreb neliniştită.

— Nu, nu, simt doar copilul mişcând.

— E deosebit de important să rămâneţi calmă.

Ea râde scurt.

— Am pierdut Gasconia, francezii vor ataca precis Calais după asta, regele a adormit şi nu poate fi deşteptat şi...

Se întrerupe. Nici ea, nici eu n-am pomenit de faptul că ducele a cuprins-o în braţe cu obişnuinţa unui iubit, sărutându-i obrajii şi promiţând s-o ocrotească.

— Şi tu îmi spui să rămân calmă.

— Întocmai, răspund cu hotărâre. Fiindcă toate astea nici nu se compară cu pierderea copilului. Trebuie să mâncaţi şi trebuie să dormiţi, milady, Margareta! E de datoria voastră, pentru copil. S-ar putea să purtaţi în pântece un băiat, un prinţ al Angliei. Când toate acestea vor fi date uitării, ne vom aminti că v-aţi îngrijit de siguranţa prinţului.

După câteva clipe de tăcere, ea încuviinţează.

— Da. Ai dreptate, Jacquetta. Vezi? Mă voi aşeza. Voi fi calmă. Poţi să-mi aduci puţină pâine, carne şi bere. Voi fi calmă. Şi adu-l pe duce.

— N-aveţi voie să-l vedeţi singură, îi precizez.

— Nu. Ştiu. Dar trebuie să-l văd. Până se trezeşte regele, noi doi va trebui să hotărâm totul împreună. E singurul meu sfetnic şi ajutor.

Îl găsesc pe duce în odăile lui, privind pe fereastră fără să vadă nimic. Se răsuceşte iute pe călcâie când oamenii lui bat cu putere la uşă, iar când o deschid, văd că s-a albit la faţă şi că în ochi i se citeşte frica.

— Jacquetta! rosteşte el, corectându-se apoi. Alteţă.

Aştept până când uşa se închide în spatele meu, apoi îi spun scurt:

— Regina vă solicită prezenţa.

El îşi ia mantia şi pălăria.

— Cum se simte?

— E neliniştită.

Îmi oferă braţul, dar eu mă prefac, copilăreşte, că nu-l observ şi mă îndrept spre uşă înaintea lui. Mă urmează şi străbatem împreună galeria însorită ce duce către apartamentele regale. Dincolo de ferestrele cu ochiuri mici văd rândunele ce zboară în cercuri largi pe deasupra luncii şi aud alte păsări cântând. El îşi iuţeşte pasul ca să mă ajungă şi spune:

— Mă învinovăţeşti.

— Nu ştiu nimic.

— Mă învinovăţeşti, dar te asigur, Jacquetta, că primul gest a fost...

— Nu ştiu nimic şi dacă nu ştiu nimic, nu pot fi interogată şi n-am ce mărturisi, îl întrerup. Nu-mi doresc decât s-o văd pe Alteţa Sa liniştită şi destul de puternică pentru a-şi purta pruncul în pântece până la soroc şi a-l aduce pe lume. Nu mă rog decât ca Alteţa Sa regele să se deştepte cu o minte liniştită, ca să-i putem da vestea tristă din Gasconia. Şi, desigur, nădăjduiesc clipă de clipă, fără încetare, că soţul meu e teafăr în Calais. Dincolo de aceste gânduri, Alteţă, nu fac nici o presupunere.

El dă din cap aprobator şi mergem mai departe în tăcere.

În odăile reginei văd că cele trei doamne de companie şed pe banchetele de la fereastră şi se prefac a coase, dar de fapt îşi întind gâtul ca să tragă cu urechea. Se ridică, fac reverenţe şi se agită la intrarea mea cu ducele; le spun să se aşeze la loc şi le fac semn celor doi muzicieni să cânte. Muzica maschează şoaptele reginei şi ale ducelui. Regina îi îngăduie să se aşeze pe un scaun lângă ea şi-mi face semn să vin la ei.

— Alteţa Sa spune că dacă regele nu se trezeşte în câteva zile, nu putem rămâne aici.

Mă uit la el.

— Oamenii vor începe să-şi pună întrebări şi se vor naşte bârfe. Putem spune că regele e ostenit şi-l putem duce cu litiera înapoi la Londra.

— Putem trage perdelele litierei, încuviinţez. Dar apoi?

— Regina trebuie să se retragă pentru naştere la palatul Westminster. Acest lucru a fost plănuit de luni întregi, nu poate fi schimbat. Propun ca regele să rămână liniştit în odăile sale.

— Lumea va vorbi.

— Putem spune că se roagă pentru sănătatea reginei. Putem spune că a adoptat un program monahal.

Dau din cap încuviinţând. E cu putinţă ca boala regelui să rămână ascunsă tuturor, în afara unui mic cerc de la curte.

— Dar consfătuirile cu lorzii? Dar Consiliul Coroanei? întreb.

— Mă ocup eu de ei, spune ducele. Voi lua hotărâri în numele regelui.

Îi arunc o privire pătrunzătoare, apoi plec ochii, ca să nu-mi vadă surprinderea profundă. Asta înseamnă să devină practic regele Angliei. Regina va fi retrasă pentru naştere, regele, adormit, iar Edmund Beaufort va deveni din conetabilul Angliei, regele ei.

— Foarte probabil, Richard, ducele de York, va protesta, remarc adresându-mă duşumelei de sub tălpile mele.

— Mă descurc cu el, răspunde el cu aerul că e o bagatelă.

— Şi când regele se trezeşte?

— Când regele se trezeşte, reintrăm cu toţii în normal, spune regina cu un glas încordat, cu mâna pe pântece. Şi va trebui să-i explicăm că atunci când l-a doborât boala pe neaşteptate, a trebuit să hotărâm ce să facem fără a-l consulta.

— Foarte probabil, va avea mintea tulbure la deşteptare, spune ducele. I-am întrebat pe doctori. Ei spun că s-ar putea să aibă vise tulburătoare, vii. Trezirea îl va surprinde. Nu va şti să deosebească lucrurile adevărate de coşmaruri. Cel mai bine ar fi ca asta să se întâmple în odaia lui de culcare de la Westminster, cu ţara bine cârmuită.

— S-ar putea să nu-şi aducă aminte nimic, spune regina. S-ar putea să fim nevoiţi să-i spunem din nou de pierderea Gasconiei.

— Trebuie să avem grijă să afle vestea de la noi şi trebuie să-i spunem adevărul cu binişorul, completează ducele.

Cum şoptesc aşa, cu capetele apropiate, seamănă cu doi conspiratori. Mă uit în jur: nimeni nu pare să vadă nimic ieşit din comun. Înţeleg că sunt singura care vede dintr-odată o intimitate îngreţoşătoare.

Regina se ridică în picioare, scăpând un mic geamăt din cauza unui junghi de durere. Văd că ducelui îi ţâşneşte mâna spre ea, dar îşi înfrânează gestul şi n-o atinge. Ea se opreşte, zâmbindu-i.

— N-am nimic.

El îmi aruncă o privire, cu aerul unui tânăr soţ care sugerează dădacei să intervină. Mă conformez şi-i spun reginei:

— Poate ar trebui să vă odihniţi, Alteţă. Dacă e să plecăm la Londra.

— Vom pleca poimâine, hotărăşte ducele. Voi da porunci să se pregătească totul pe dată.

Palatul Westminster, Londra, toamna anului 1453

Odăile destinate retragerii reginei pentru naştere sunt pregătite potrivit tradiţiilor casei regale. Tapiseriile sunt date jos de pe pereţi, ferestrele sunt oblonite bine şi acoperite cu ţesături groase, ca să nu intre lumina supărătoare şi curentul. Focurile sunt burduşite: odăile trebuie să fie tot timpul calde. În fiecare zi, băieţii care se îngrijesc de focuri aduc buşteni până la uşile zăvorâte ferm. Nici un bărbat nu are voie să intre în odăile reginei, nici măcar slugile tinere.

Pe pardoseală e presărat pipirig proaspăt şi ierburi, mai ales dintre cele folositoare la facere: traista-ciobanului şi talpa-gâştei. În odaie e adus un pat de naştere jos, aşternut cu cearşafuri speciale. E adus şi leagănul regal: o moştenire de familie trimisă din Anjou, din lemn minunat sculptat şi cu intarsii de aur. Se aştern în el cele mai fine pânzeturi, garnisite cu dantelă. Se pregăteşte scândura de înfăşat pentru prunc, faşele şi boneta sunt spălate, călcate şi aduse la îndemână. E instalat un altar în încăperea ce serveşte de obicei drept odaie personală, iar între aceasta şi odaia de culcare se aşază un paravan, astfel încât preotul să poată veni să ţină liturghia şi regina s-o poată urmări fără a fi văzută. De spovedit, se va spovedi din spatele altui paravan. Nici măcar un preot hirotonisit n-are voie să intre în aceste odăi timp de şase săptămâni înainte de naştere şi şase săptămâni după.

La drept vorbind, în majoritatea caselor, soţul iubitor încalcă regulile şi intră să-şi vadă soţia în timpul retragerii acesteia, de îndată ce pruncul s-a născut şi a fost spălat, înfăşat şi aşezat în leagăn. Mulţi soţi n-o ating decât după ce a fost binecuvântată în biserică, socotind că e pângărită după chinurile

facerii şi că s-ar putea molipsi de la ea de păcate femeieşti – dar un soţ ca Richard respinge aceste temeri, privindu-le drept superstiţii. În aceste perioade e de fiecare dată tandru, afectuos şi iubitor; îmi aduce fructe şi dulciuri despre care femeile mai vârstnice spun că nu sunt îngăduite şi moaşele se văd silite să-l alunge din odaie, protestând că mă va deranja sau va trezi pruncul sau le va da lor de lucru.

Desigur că de biata regină nu se va apropia nici un bărbat. Nici un bărbat nu e îngăduit în odaia de retragere a reginei pentru naştere, iar soţul ei, singurul care ar putea încălca regula, se află în propria-i odaie umbroasă, spălat zilnic ca şi cum ar fi un bebeluş mare, hrănit ca un bătrân neputincios, inert ca un cadavru.

Păstrăm vestea cumplită a stării regelui între zidurile palatului cu străşnicie. Valeţii odăii sale ştiu, dar munca pe care trebuie s-o facă şi prăbuşirea bărbatului pe care îl cunoşteau i-a îngrozit într-atât, încât lui Edmund Beaufort nu i-a fost greu să-l ia pe fiecare deoparte, să-l pună să jure că va păstra secretul şi să-l ameninţe cu cele mai cumplite pedepse dacă-i scapă o şoaptă măcar în afara palatului. Personalul regelui – bărbaţii din suita lui şi valeţii, pajii, maestrul de călărie şi rândaşii de la grajd – a aflat doar că regele a căzut la pat din cauza unei boli care-l face să fie foarte obosit şi foarte slăbit, astfel că nu poate călări; se întreabă ce e cu el, dar nu se frământă prea mult. La urma urmelor, el n-a fost niciodată un bărbat robust, care să ceară în fiecare dimineaţă patru cai de vânătoare şi să-i călărească pe rând până-i oboseşte pe toţi. Viaţa liniştită din grajdurile regelui rămâne liniştită şi doar cei care-l văd fără vlagă în patul lui, în odaia de culcare, îşi dau seama cât de grav bolnav e regele.

Ne e mai uşor să păstrăm tăcerea întrucât cei mai mulţi dintre lorzi şi dintre micii nobili au plecat din Londra peste vară şi nu se grăbesc să se întoarcă. Ducele nu convoacă parlamentul, astfel că nobilimea de la ţară n-are motiv să vină în capitală şi tot ce trebuie hotărât în regat e hotărât de o mână de oameni din Consiliul Coroanei, în numele regelui, dar cu iscălitura ducelui. Acesta le spune că regele e suferind, prea obosit ca să vină la sfat şi că el, Edmund Beaufort, ruda lui cea mai de încredere, va ţine pecetea regelui şi o va folosi ca să confirme orice hotărâre. Aproape nimeni nu bănuieşte că regele e de-a dreptul incapabil să vină la şedinţele consiliului. Cei mai mulţi lorzi se gândesc că se află în capela lui privată,

unde se roagă pentru sănătatea reginei şi studiază în tăcere şi că i-a încredinţat pecetea şi autoritatea lui Edmund Beaufort, care a avut oricum multă autoritate întotdeauna.

Însă apar zvonuri, cum era şi firesc. Bucătarii observă că nu trimit niciodată bucăţi bune de carne în odăile regelui, ci doar supe, şi atunci un valet neghiob spune că regele nu-şi poate mesteca mâncarea, apoi îşi ia seama, adaugă un „Dumnezeu să-l aibă în paza lui!“ şi se retrage. Desigur că doctorii intră şi ies din odăile regelui şi oricine îi vede nu poate să nu observe că sunt doctori străini, cunoscători ai ierburilor de leac şi vraci de toate felurile, chemaţi de duce. Medicii n-ar îndrăzni să vorbească, dar sunt însoţiţi de slujitori şi trimit curieri să le aducă ierburi de leac şi doctorii. După o săptămână, ducele mă invită în odăile sale şi-mi cere să-i spun reginei că recomandă ca regele să fie dus la Windsor, unde poate fi îngrijit mai uşor fără să se afle vestea. Îi spun cu sinceritate:

— Nu-i va plăcea. Nu-i va plăcea ca el să fie ţinut acolo, în timp ce ea e zăvorâtă aici pentru naştere.

— Dacă rămâne aici, lumea va începe să vorbească. Nu putem păstra taina. Iar ea va vrea să evite bârfele mai mult ca orice.

Îi fac o reverenţă şi mă duc la uşă.

— Voi ce părere aveţi? mă întreabă când pun mâna pe zăvor. Voi ce credeţi, Alteţă? Sunteţi o femeie înzestrată. Ce credeţi că se va alege de rege? Şi de regină, dacă el nu-şi mai revine?

Nu spun nimic. Sunt o curteană trecută prin prea multe ca să mă las îndemnată la speculaţii despre viitorul unui rege de către cel care stă pe jilţul lui.

— Nu se poate să nu aveţi păreri, insistă el cu nerăbdare.

— Poate că am păreri, dar cuvinte n-am, spun şi plec.

Însă în noaptea aceea visez legenda Regelui Pescar: o ţară cârmuită de un rege prea firav şi prea nevolnic ca să facă altceva decât să pescuiască, în timp ce o femeie tânără se vede silită să conducă ţara singură şi tânjeşte după un bărbat care să-i stea alături.

Retrasă pentru naştere, regina se plictiseşte, iar veştile de la castelul Windsor nu fac decât să-i întunece şi mai mult zilele. Regele e chinuit cu remedii fără şir. Aflăm că i se trag din corp umorile reci şi i se încălzesc organele vitale, ceea ce înseamnă, ştiu bine, că i se pun ventuze ca să-i sugă sângele şi apoi i se aplică arsuri, în timp ce el zace tăcut, precum Hristos răstignit, aşteptând învierea. În unele nopţi mă ridic

din pătucul pe care-l am în odaia reginei, dau la o parte un colț al tapiseriei ce acoperă fereastra, ca să văd luna – o lună a secerișului mare și caldă, atât de apropiată de pământ încât îi văd fiecare cută și adâncitură de pe obraz – și o întreb: „L-am vrăjit pe rege? L-am deocheat? Chiar l-am orbit de-a binelea în clipa aceea de spaimă, când i-am cerut să nu vadă nimic? E cu putință așa ceva? E cu putință să am puteri atât de mari? Și dacă a fost vina mea, cum pot să-mi iau cuvintele înapoi și să-l vindec?".

Grija asta mă face să mă simt foarte singură. Firește că nu i-o pot împărtăși reginei, care se luptă cu propria vinovăție și teamă. Nu îndrăznesc să-i scriu nimic lui Richard; astfel de gânduri n-ar trebui să prindă ființă nici măcar în mintea mea, darămite pe hârtie. M-am săturat până peste cap să fiu imobilizată în aceste odăi umbroase: retragerea reginei pentru naștere e lungă și plină de neliniște pentru noi toate. Ar trebui să fie cea mai fericită toamnă din viața ei, cu un prunc gata să vină în sfârșit pe lume, dar în loc de asta, ne umple pe toate teama pentru rege, iar acum unele dintre doamne șoptesc că și copilul se va naște adormit.

Când aud asta, mă duc la fluviu, mă așez pe chei în timp ce soarele apune, privesc apele ce curg repezi spre mare și-i șoptesc Melusinei că dacă am rostit vreodată un cuvânt care l-a făcut pe rege să orbească, îmi iau cuvântul înapoi. Dacă m-am gândit vreodată că el n-ar trebui să vadă nimic, îmi neg gândul și doresc din toată inima ca pruncul născut de regină să fie sănătos și teafăr, să trăiască mult și fericit. Mă întorc încet la palat, fără să știu dacă fluviul mi-a auzit dorințele ori dacă poate măcar să facă ceva sau dacă luna înțelege cât de părăsită se poate simți o simplă femeie aflată departe de soțul ei, într-o lume plină de primejdii.

În odăi găsesc agitație și glasuri scăzute.

— I s-a rupt apa, șuieră o cameristă trecând pe lângă mine în fugă, cu niște albituri curate.

Intru repede în odaia de culcare. Moașele sunt deja acolo, legănătoarele aștern leagănul cu cearșafuri curate și cea mai moale pătură, servitoarea care se îngrijește de odaia de culcare încinge un vătrai ca să încălzească berea specială pentru naștere, iar regina stă în picioare lângă patul cel mai zdravăn, aplecată de mijloc, ținându-se cu mâinile de stâlpul patului, albă la față și cu buza de jos prinsă între dinți. Mă duc la ea imediat, spunându-i:

— Durerea trece. Vine şi apoi trece de la o clipă la alta. Trebuie să fii curajoasă.

— Sunt curajoasă! răspunde ea furioasă. Nimeni nu va spune vreodată altceva!

Văd enervarea ceasurilor naşterii; iau o cârpă umedă, înmuiată în apă cu levănţică şi-i şterg faţa cu blândeţe. Ea oftează când durerea scade, apoi se îmbărbătează pentru valul următor, care vine însă după multă vreme. Mă uit la moaşă; ea spune cu înţelepciune:

— Va dura ceva timp. Am face bine să bem toate o cană cu bere şi să ne aşezăm puţin.

Durează într-adevăr – toată noaptea –, dar a doua zi, în ziua de St Edward, regina naşte un băiat, un preţios băiat de Lancaster şi astfel, siguranţa şi moştenirea Angliei e asigurată.

Ies în sala de primire, unde lorzii Angliei aşteaptă veşti. Edmund Beaufort se află printre ei, nu în faţă, ca de obicei, dominând încăperea, ci departe de uşa odăii de culcare, puţin la o parte, lăsându-se absorbit de mulţime. O dată în viaţă, nu pretinde locul de onoare şi acest lucru mă face să şovăi, neştiind dacă ar trebui să merg imediat să-i dau vestea. E conetabilul Angliei, e lordul favorit mai presus de toţi din regat, conduce Consiliul Coroanei, lorzii sunt oamenii numiţi de el în parlament. E favoritul regelui şi al reginei şi toţi suntem obişnuiţi să-i cedăm. În mod normal i-aş vorbi lui înaintea oricui altcuiva.

Desigur că primul om care ar trebui să afle vestea e tatăl pruncului: regele. Dar el, Domnul să-l aibă în paza lui, e foarte departe. Nu există protocol pentru ziua de azi şi nu ştiu ce ar trebui să fac. Şovăi o clipă, apoi, când toate discuţiile amuţesc şi bărbaţii se întorc să se uite la mine cu o tăcere curioasă, spun simplu:

— Milorzi, bucuraţi-vă: regina a adus pe lume un băiat frumos şi l-a numit Edward. Dumnezeu să-l aibă pe rege în paza lui!

După câteva zile în care pruncul prinde puteri şi regina se odihneşte, mă întorc în odăile ei dintr-o plimbare prin grădina palatului, dar văd ceva care mă face să tresar. La uşa închisă ce dă în odăile ei se află un băiat şi două gărzi purtând la livrea roza albă a Casei de York. Ştiu pe dată că acest lucru vesteşte necazuri; deschid uşa şi intru.

Regina şade în jilţul ei, la fereastră, iar soţia lui Richard, ducele de York, se află în picioare în faţa ei. Margareta n-a

invitat-o să ia loc şi împurpurarea din obrajii lui Cecily Neville îmi spune că e foarte conştientă de insultă. Când intru, se întoarce spre mine şi spune:

— Alteţă, ducesa văduvă îmi va întări spusele, sunt sigură.

Îi fac o mică reverenţă, rostind politicos:

— Vă dau ziua bună, Alteţă.

Mă duc apoi lângă regină, lăsându-mi mâna pe speteaza jilţului ei, astfel încât Cecily să n-aibă îndoială de partea cui sunt, indiferent cât de mult nădăjduieşte să-i întăresc spusele.

— Alteţa Sa a venit să mă roage să am grijă ca soţul ei să fie poftit la toate consfătuirile Consiliului Coroanei, rosteşte ostenită regina.

Cecily încuviinţează cu capul, adăugând:

— Cum ar şi trebui să fie. Cum au fost întotdeauna cei din familia lui. Cum a promis regele că va fi.

Aştept.

— I-am explicat Alteţei Sale că din moment ce sunt retrasă pentru naştere, nu pot avea nici un rol în treburile cârmuirii, spune regina.

— De fapt, n-ar trebui să primiţi deloc oaspeţi, remarc eu.

— Regret că am venit, dar altfel, cum va fi luată în considerare situaţia soţului meu? întreabă ducesa cu un aer remarcabil, fără urmă de regret. Regele nu primeşte pe nimeni şi nici măcar nu este slujit de o curte. Iar ducele de Somerset nu-i e deloc prieten soţului meu. Se întoarce iarăşi spre regină: Faceţi ţării un mare deserviciu prin faptul că nu-i îngăduiţi soţului meu să vă slujească. E cel mai însemnat lord din regat şi credinţa lui faţă de rege nu poate fi pusă la îndoială. E vărul cel mai apropiat al regelui şi moştenitorul lui. De ce nu e poftit în Consiliul Coroanei? Cum pot fi îndeplinite treburile cârmuirii fără a se lua în considerare părerea lui? Când vreţi arme şi bani, vă grăbiţi să i le cereţi! Ar trebui să fie prezent când se iau hotărâri.

Regina ridică din umeri.

— Îi voi trimite un bilet ducelui de Somerset, dar înţeleg că nu se petrec prea multe. Regele s-a retras ca să se roage, iar eu încă nu pot ieşi din odăi. Îmi închipui că ducele se ocupă de treburile de zi cu zi cât de bine poate, împreună cu câţiva sfetnici.

— Soţul meu ar trebui să se numere printre sfetnici, insistă ducesa.

Fac un pas în faţă şi un mic gest în direcţia uşii, spunând:

— Regina se bucură că i-ați atras atenția asupra acestei situații, sunt sigură. Fără tragere de inimă, ducesa mă lasă să o conduc spre ușă. Și cum Alteța Sa a spus că îi va trimite ducelui un bilet, sunt sigură că soțul vostru va fi poftit în consiliu.

— Și trebuie să fie de față când copilul este înfățișat regelui.

Auzind asta, încremenesc și schimb iute o privire îngrozită cu regina.

— Vă cer iertare, spun, văzând că regina Margareta tace. Știți că n-am fost crescută la o curte engleză. E prima oară când sunt prezentă la nașterea unui prinț. Zâmbesc, dar ea, englezoaică prin naștere și creștere, nu zâmbește. Vă rog să-mi spuneți: cum îi este înfățișat regelui pruncul?

— Trebuie să-i fie înfățișat de către lorzii din Consiliul Coroanei, răspunde Cecily Neville cu o undă de bucurie la vederea stingherelii mele – cred că știe că la asta nu ne-am așteptat. Pentru ca pruncul să fie acceptat drept moștenitorul tronului și prințul regatului, trebuie să-i fie înfățișat regelui de către Consiliul Coroanei, iar regele trebuie să-l accepte oficial ca fiul și moștenitorul lui. Fără asta, nu e moștenitorul tronului. Dacă tatăl său nu îl recunoaște, nu poate fi recunoscut moștenitorul Angliei. Nu i se pot da titlurile care i se cuvin. Dar n-au de ce să existe dificultăți, nu-i așa?

Margareta nu spune nimic, ci doar se lasă pe speteaza jilțului, ca și cum ar fi sleită de oboseală.

— Nu-i așa? repetă ducesa.

— Firește că nu, răspund mieros. Sunt sigură că ducele de Somerset se îngrijește de toate pregătirile.

— Și veți avea grijă ca soțul meu să fie invitat să participe, insistă Cecily. După cum are dreptul.

— Voi merge personal la duce cu biletul reginei, o asigur.

— Și firește că ne-am bucura toți foarte tare să participăm la botez, adaugă ea.

— Firește.

Aștept să văd dacă are îndrăzneala de-a se oferi să-i fie nașă, dar se mulțumește să-i facă o reverență reginei și să se retragă cu spatele câțiva pași, după care mă lasă s-o însoțesc la ușă. Ieșim împreună. În sala de primire, băiatul cel chipeș pe care l-am observat mai devreme sare în picioare. Este Edward, fiul ei cel mare; îmi face o plecăciune când mă vede. E o frumusețe de copil, cu păr castaniu-auriu, ochi de un cenușiu închis, un zâmbet voios și e înalt, îmi ajunge aproape până la umăr, deși are doar unsprezece ani.

— O, ați venit cu băiatul vostru! exclam. L-am văzut când am intrat, dar nu l-am recunoscut.

— El e Edward al meu, rostește ea cu glasul încălzit de mândrie. Edward, o cunoști pe lady Rivers, ducesa văduvă de Bedford.

Îi întind mâna, iar el se înclină și o sărută.

— Ce hoț de inimi! îi spun mamei sale zâmbind. E de o seamă cu Anthony al meu, nu?

— Doar câteva luni diferență. Anthony e la Grafton?

— La sora lui, la Groby, deprinde bunele maniere. Cred că băiatul vostru e mai înalt decât al meu.

— Se înalță precum buruienile! spune ea ascunzându-și mândria. Și cât de repede le rămân mici încălțările! Și cizmele! Desigur, mai am încă doi băieți și pe Richard în leagăn.

— Eu am rămas cu patru băieți, răspund. Pe primul, Lewis, l-am pierdut.

Își face cruce imediat, rostind:

— Dumnezeu să-i ocrotească! Și Maica Sfântă să vă mângâie.

Această discuție despre copii ne-a apropiat. Vine lângă mine și face semn cu capul spre odaia reginei.

— A mers bine? Ea se simte bine?

— Foarte bine. A durat toată noaptea, ea a fost curajoasă și pruncul a venit pe lume tocmai așa cum trebuia.

— Sănătos și voinic?

— Mănâncă și doarme bine, spun, ca o femeie de la țară. O frumusețe de băiat.

— Și regele? Se simte bine? De ce nu e aici? M-aș fi așteptat să vină să-și vadă fiul.

Îi ofer un zâmbet naiv.

— Îl slujește pe Dumnezeu și poporul lui cum poate mai bine: îngenuncheat pentru nașterea fără primejdii a fiului său și pentru siguranța pe care o aduce venirea pe lume a unui moștenitor al Angliei.

— A, da. Dar am auzit că l-a doborât boala la palatul Clarendon și a venit acasă cu litiera.

— Era obosit. Petrecuse o bună parte a verii căutând și condamnând răzvrătiți. Și anul acesta, și anul trecut a petrecut fiecare zi de vară având grijă să fie dreptate în toate ținuturile. Uneori, întâmplător, în ținuturile voastre.

Mustrarea implicită o face să ridice brusc capul și să răspundă cu aprindere:

— Dacă regele îl preferă pe un om oarecare în locul celor mai apropiate rude ale sale, al prietenilor lui sinceri și al celor mai buni sfetnici, vor exista întotdeauna necazuri.

Ridic mâna.

— Îmi cer iertare. N-am vrut să sugerez că arendașii voștri sunt deosebit de nesupuși sau că cei din neamul Neville, familia tatălui vostru, sunt vecini deosebit de supărători în nordul Angliei. Voiam să spun doar că regele a trudit pentru ca legile lui să fie respectate pe tot cuprinsul Angliei. Când ducele, soțul vostru, vine în consiliu, sunt sigur că-i va putea liniști pe pairi că nu există nici urmă de revoltă nicăieri pe pământurile sale și că bărbații din familia voastră, rudele lui prin alianță, pot învăța să conviețuiască pașnic cu neamul Percy în nord.

Ea strânge buzele, reținându-și un răspuns mânios și spune doar:

— Desigur. Dorim cu toții numai să-l slujim și să-l sprijinim pe rege. Iar nordul nu poate fi împărțit.

Îi zâmbesc băiatului ei și-l întreb:

— Tu ce speri să faci când crești, Edward? Vei fi un mare general, ca tatăl tău? Sau vei intra în rândurile clerului?

El lasă capul în jos și răspunde cu timiditate, adresându-se propriilor încălțări:

— Într-o bună zi voi fi capul Casei de York. E de datoria mea să fiu pregătit să-mi slujesc casa și țara în orice fel va fi nevoie, când va veni vremea.

Punem la cale un botez impresionant pentru pruncul de viță regească. Regina poruncește pentru rochia ei o trenă din fir de aur care e adusă din Franța și costă mai mult decât rochia nașei, Anne, ducesa de Buckingham. Ceilalți nași sunt arhiepiscopul de Canterbury și Edmund Beaufort, ducele de Somerset.

— E un lucru înțelept? o întreb încet, când o aud spunându-i părintelui numele nașilor pe care i-a ales.

E îngenuncheată în fața micului altar din odaia ei personală, eu sunt îngenuncheată lângă ea, iar preotul e în spatele paravanului. Nimeni nu-mi poate auzi murmurul imperios. Îmi șoptește fără să-și ridice fruntea sprijinită pe mâinile împreunate:

— Nu vreau pe nimeni altcineva. Ducele va avea grijă de el şi îl va apăra ca şi cum ar fi al lui.

Clatin din cap în tăcere, însă pricep ce a făcut. A adunat în jurul băiatului ei grupul de la curte: oameni în care are încredere, oameni numiţi de Somerset şi rude ale lui Somerset. Dacă ar fi ca regele să nu mai vorbească niciodată, în jurul băiatului ei se va afla mica armată aleasă de ea, care îl va apăra.

Anne, ducesa de Buckingham, duce pruncul cel preţios la cristelniţa din capela de la Westminster. Din rândul doamnelor, Cecily Neville îmi aruncă o căutătură tăioasă, ca şi cum eu aş fi răspunzătoare de noua insultă la adresa soţului ei, Richard, ducele de York, care ar fi trebuit să fie naş. Nimeni nu discută despre absenţa regelui, căci botezul e treaba naşilor, iar regina, desigur, încă n-a ieşit din odăi. Dar taina nu va putea fi păstrată o veşnicie şi de bună seamă că regele nu va rămâne bolnav o veşnicie, nu? De bună seamă că se va face bine curând, nu?

La ospăţul de botez, Edmund Beaufort mă ia deoparte.

— Spuneţi-i reginei că voi convoca marele consiliu, inclusiv pe ducele de York, şi-l voi duce pe micul prinţ la Windsor, în vizită la rege.

Şovăi.

— Dar, Alteţă, ce se întâmplă dacă el nu se deşteaptă când îi e arătat copilul?

— Atunci voi stărui ca lorzii să recunoască acest copil drept moştenitor şi fără recunoaşterea regelui.

— N-aţi putea face asta fără ca lorzii să-l vadă? Toţi ştiu că e bolnav, dar dacă-l văd aşa, aproape fără viaţă...

— Nu pot, răspunde el cu o mică strâmbătură. Spuneţi-i reginei că am încercat, însă lorzii din consiliu insistă ca pruncul să-i fie înfăţişat regelui. Orice altceva am încerca ar fi prea ciudat, lorzii ar crede că a murit şi noi îi ascundem moartea. Am avut norocul unui răgaz mai lung decât aş fi crezut că e cu putinţă, dar acum s-a încheiat. Lorzii trebuie să-l vadă pe rege şi pruncul trebuie să-i fie înfăţişat. Nu mai putem face nimic pentru a ocoli aceste fapte. Şovăie. Mai e un lucru pe care trebuie să vi-l spun şi de care trebuie s-o preveniţi pe regină: se vorbeşte că băiatul nu e cu adevărat fiul regelui.

Mă încordez, simţind pericolul.

— Într-adevăr?

El încuviinţează.

— Fac tot ce pot ca să înăbuş zvonurile. Desigur, aceste afirmaţii înseamnă trădare şi voi avea grijă ca oricine cleveteşte

să ajungă în ştreang. Dar cu regele ascuns de întreaga curte, nu se poate ca lumea să nu vorbească.

— Se rosteşte numele altui bărbat? îl întreb.

Mă priveşte fără pic de viclenie în ochii negri.

— Nu ştiu. (O spune, cu toate că ştie.) Nu cred că are importanţă. (O spune, cu toate că are importanţă.) Şi oricum, nu există dovezi. (Măcar asta e adevărat! Mă rog la Dumnezeu să nu existe dovezi ale nici unei fărădelegi.) Însă ducele de York a aţâţat Consiliul Coroanei, astfel că pruncul trebuie să fie văzut de rege sau cel puţin aşezat în poala lui.

Un consiliu alcătuit din doisprezece lorzi vine la palat, cu Somerset în frunte, ca să-l ducă pe prunc în susul fluviului şi să-l înfăţişeze tatălui său. Îi voi însoţi, împreună cu doicile şi legănătoarele copilului. Anne, ducesa de Buckingham, care îi este naşă, va veni şi ea. E o zi rece de toamnă, însă barja e bine apărată de draperii, iar pruncul e înfăşat pe scândura lui şi învelit în blănuri. Dădaca îl ţine în poală, în partea din spate a ambarcaţiunii, legănătoarele stau alături, iar doica e şi ea în apropiere. Ne urmează două barje: una cu ducele de Somerset şi prietenii lui, alta cu ducele de York şi aliaţii acestuia. E o flotilă a duşmăniei nedeclarate. Stau în picioare la prova, privind fluviul, ascultând fâşâitul liniştitor al valurilor şi plescăitul vâslelor ce răscolesc curenţii apei.

Am trimis vorbă înainte că lorzii îl vor vizita pe rege, dar sunt profund uluită când ajungem la Windsor şi traversăm castelul tăcut până la caturile de sus. Când regele şi curtea pleacă dintr-un castel în altul, servitorii profită de ocazie ca să cureţe şi să încuie odăile nobiliare. Când l-am trimis pe rege la Windsor fără curte, ei n-au deschis toate odăile de culcare, nici bucătăriile în care se găteşte pentru sute de oameni, nici apartamentele măreţe, nici grajdurile pline de ecouri. Mica suită a regelui s-a instalat în odăile personale ale acestuia şi restul castelului e gol, pustiu. Frumoasa sală de primire a regelui, care e de obicei inima curţii, are un aer meschin şi neglijat; servitorii n-au curăţat căminul, iar flăcările pâlpâitoare arată că abia au aprins focul. Încăperea pare rece şi părăsită. Pe pereţi nu sunt tapiserii şi unele obloane sunt închise, astfel că sala e umbrită şi rece. Pe jos e pipirig vechi, mucegăit şi

uscat, iar în suporturile de pe pereți stau torțe pe jumătate arse. Îl chem cu degetul pe intendentul gospodăriei regale lângă mine.

— De ce n-a fost aprins focul mai devreme? Unde sunt tapiseriile regelui? Sala asta e o rușine!

El înclină capul.

— Iertare, Alteță, dar am foarte puțini servitori aici. Mai toți sunt la Westminster, cu regina și ducele de Somerset. Și oricum, regele nu vine niciodată aici. Ați vrea să aprind focul pentru doctori și servitorii lor? Nu vine în vizită nimeni altcineva și avem poruncă să nu primim pe nimeni în afară de trimișii ducelui.

— Aș vrea să aprinzi focul pentru ca odăile regelui să fie luminoase, curate și vesele! Iar dacă n-ai destui slujitori ca să păstrezi curățenia odăilor, trebuia să ne spui. Alteța Sa trebuie să fie slujit mai bine. E regele Angliei, ar trebui să fie slujit cu toată fala!

Omul se înclină la auzul mustrărilor, însă mă îndoiesc că e de acord cu mine. Dacă regele nu vede nimic, ce rost au tapiseriile pe pereți? Dacă nu vine nimeni, de ce să se mături apartamentele alese? Dacă nu există oaspeți, de ce să aprindă focul în sala de primire? Ducele de Somerset îmi face semn să vin lângă el în dreptul ușii duble ce dă în odaia personală a regelui, unde stă de pază o singură strajă.

— Nu e nevoie să ne anunți, spune ducele.

Straja ne deschide ușa și ne strecurăm înăuntru.

Odaia e pe de-a-ntregul preschimbată. În mod normal e o încăpere frumoasă, cu două ferestre ample ce dau spre luncă și fluviu, iar ferestrele de pe partea opusă dau spre curtea interioară, de unde se aude întotdeauna zarva oamenilor care vin și pleacă, tropotul cailor pe pavaj și uneori muzică. Odăile sunt mereu pline de curtenii și de sfetnicii regelui. De obicei sunt tapiserii pe pereți, iar pe mese stau mici obiecte de aur și argint, mici casete pictate și obiecte de artă. Astăzi, odaia e goală, oribil de despuiată, exceptând o masă mare pe care sunt înșirate instrumentele de lucru ale doctorilor: ventuze, lanțete, un borcan mare cu lipitori ce se zvârcolesc, bandaje, niște alifii, o cutie cu ierburi de leac, un registru în care au

fost scrise zilnic dureroasele tratamente şi nişte cutii în care se află condimente şi aşchii mărunte de metal. Există un jilţ solid, cu curele groase de piele la braţe şi la picioare, în care regele e legat ca să stea nemişcat în timp ce i se toarnă cu forţa lichide pe gât sau i se ia sânge din braţele-i slabe. Jilţul nu are fund, iar sub el e un vas pentru urina şi fecalele lui. Odaia e destul de caldă, căci arde focul, şi e curată, însă seamănă mai degrabă cu una dintre odăile cele mai bune de la azilul de nebuni Bethlem, decât cu odaia personală a unui rege. Pare destinată unui nebun bine îngrijit, nu unui rege. Ducele şi cu mine schimbăm o privire îngrozită. Nimeni dintre cei care vor intra aici nu-şi va închipui că regele s-a retras ca să se roage în linişte.

Principalii trei doctori ai regelui, solemni în robele lor negre, stau în picioare în spatele mesei; se înclină, dar nu spun nimic.

— Unde e Alteţa Sa regele? întreabă ducele.

— Îl îmbracă valeţii, răspunde doctorul Arundel. Va fi adus imediat.

Ducele face un pas spre odaia de culcare, apoi se opreşte, de parcă n-ar vrea să-i vadă interiorul, şi spune scurt:

— Aduceţi-l!

Doctorul se duce la uşa odăii de culcare a regelui, o deschide larg şi spune la rândul lui:

— Aduceţi-l.

Auzim din odaie zgomot de mobile mutate; îmi dau seama că mi-am împreunat mâinile strâns, ascunse de mâneci. Mi-e teamă. Mi-e teamă de ceea ce va apărea. Un bărbat vânjos, îmbrăcat în livreaua regală, iese pe uşă cărând un jilţ greu, ca un tron regal, aşezat pe o bază cu mânere, ca o litieră. În urma lui, ţinând mânerele din spate, vine alt slujitor, iar pe jilţ, cu capul atârnând, cu ochii închişi, stă aşezat regele nostru, cât a mai rămas din el.

E bine îmbrăcat, cu un halat albastru şi o mantie roşie, iar părul negru, rar, i-a fost pieptănat. A fost ras, dar bărbierul l-a ciupit, aşa că are o picătură de sânge pe gât. Din cauza capului atârnat, parcă ar fi adus în faţa noastră un om ucis, ale cărui răni sângerează în prezenţa asasinilor. E fixat pe jilţ printr-o banderolă în jurul mijlocului şi o curea la piept, însă capul i se lasă pe o parte, iar când jilţul e pus jos, capul îi cade în piept, moţăind, ca al unei păpuşi. Doctorul i-l ridică blând şi i-l îndreaptă, însă atingerea nu-l face să se mişte

deloc. Are ochii închişi şi respiră greoi, ca un om cufundat în somnul beţiei.

— Regele Pescar! şoptesc doar pentru mine.

Arată exact ca un om aflat sub puterea unei vrăji. Ceea ce văd nu-i o boală din această lume; e precis efectul unui blestem. Regele arată ca efigia de ceară care se aşază pe coşciug la funeraliile unui cap încoronat, nu ca un om viu. Doar ridicarea şi coborârea ritmică a pieptului şi micul sunet pe care-l scoate din când în când, un sforăit slab, ne spun că trăieşte. Trăieşte, dar nu e viu. Îi arunc o privire ducelui: acesta îşi priveşte regele cu un aer îngrozit.

— E mai rău decât credeam, îmi spune el încet. Mult mai rău.

Doctorul păşeşte spre noi, remarcând:

— În rest e sănătos.

Mă uit la el năucă. Această stare nu poate fi descrisă drept „sănătate“! E ca un mort.

— Nimic nu-l face să se trezească?

Doctorul clatină din cap, făcând semn spre masa din spate.

— Am încercat totul. Încercăm în continuare. În fiecare zi, pe la amiază, după ce a dejunat, petrecem o oră încercând să-l deşteptăm, la fel şi-n fiecare seară, înainte de cină, încă o oră. Dar pare să nu audă nimic şi nu simte durere. În fiecare zi îi spunem că trebuie să se trezească, uneori aducem un preot să-l cheme să-şi facă datoria, să-i reproşeze că ne dezamăgeşte, dar el nu dă nici un semn că ar auzi sau ar înţelege.

— Îi e mai rău?

— Nu-i e mai rău, dar nici mai bine, ne spune doctorul şovăind. Cred că somnul lui e ceva mai adânc decât la început. Face un semn politicos spre ceilalţi doctori, dintre care unul clatină din cap: Părerile sunt diferite.

— Credeţi că va vorbi când i-l vom aduce pe fiul lui? îi întreabă ducele. Spune vreodată ceva? Visează măcar?

— De spus, nu spune niciodată nimic, răspunde doctorul Faceby. Însă cred că visează. Câteodată îi vedem pleoapele mişcându-se, alteori tresare prin somn. O dată a plâns, adaugă el uitându-se la mine.

Gândul la rege plângând în somn mă face să-mi duc mâna la gură. Mă întreb dacă vede în altă lume, mă întreb ce priveşte. E adormit de aproape patru luni – un vis foarte lung. Ce ar putea să-i arate unui adormit un vis de patru luni?

Ducele, gândindu-se la şocul pe care-l vor avea lorzii din consiliu când îl vor vedea pe rege în această stare pentru prima oară, întreabă:

— L-am putea face să se mişte cât de puţin? Ar putea ţine copilul, dacă i l-am aşeza în poală?

— N-are vlagă deloc, răspunde doctorul Arundel. Mă tem că ar scăpa copilul. Nu i se poate încredinţa nici un lucru de valoare. E neputincios.

Se aşterne o tăcere îngrozită.

— Trebuie s-o facem, hotărăşte ducele.

— Mutaţi măcar jilţul acela oribil! spun.

Cei doi cărători ridică jilţul cu curele şi vasul de toaletă şi le scot din odaie. Ducele se uită la mine cu chipul golit de orice expresie. Nu ne vine nici unuia în minte vreo idee care să reducă gravitatea situaţiei.

— Aduceţi-i înăuntru, îmi cere el.

Ies în sala în care aşteaptă lorzii şi îi anunţ:

— Alteţa Sa regele se află în odaia sa personală.

Mă dau la o parte când aceştia intră, urmaţi de ducesă, legănătoare şi dădacă. Simt o uşurare prostească văzând că ochii de un albastru întunecat ai pruncului sunt deschişi şi privesc tavanul, clipind încet; ar fi fost din cale-afară de groaznic dacă şi copilul ar fi dormit, ca tatăl.

În odaia personală, lorzii au format un semicerc stânjenit în jurul regelui. Nu se rosteşte nici o vorbă. Îl văd pe unul dintre ei făcându-şi cruce. Richard, ducele de York, se uită mohorât la regele adormit. Un lord îşi acoperă ochii cu palma, altul plânge. Sunt profund zdruncinaţi cu toţii. Deşi prevenită de Edmund Beaufort, ruda ei, în ce stare se află regele, Anne, ducesa de Buckingham, e palidă. Îşi joacă rolul în acest tablou vivant grotesc, ca şi cum ar înfăţişa în fiecare zi un prunc tatălui său pe jumătate mort. Ia copilul în braţe şi se apropie de regele nemişcat, legat de jilţul lui, spunând încet:

— Alteţă, acesta este fiul vostru.

Se apropie, însă regele nu întinde braţele pentru a primi copilul. Rămâne neclintit. Cu un gest stângaci, ducesa îi lipeşte copilul de piept, dar regele nu se mişcă. Ea se uită la ducele de Somerset, care îi ia copilul din braţe şi-l aşază în poala regelui. Acesta nu se clinteşte. Ducele rosteşte cu glas sonor:

— Alteţă, acesta este fiul vostru. Ridicaţi mâna ca să-l recunoaşteţi!

Nimic.

— Alteță! repetă ducele ceva mai tare. Înclinați capul pentru a vă recunoaşte fiul.

— Nimic.

— Clipiți doar, Sire! Clipiți ca să arătați că știți că acesta e fiul vostru.

Acum pare că ne-a cuprins pe toţi o vrajă. Doctorii stau înlemniți, privindu-și pacientul și sperând într-o minune; ducesa aşteaptă, ducele ţine cu o mână copilul pe genunchii neclintiţi ai regelui, iar cu cealaltă strânge umărul regelui, tare, apoi şi mai tare, degetele lui puternice înfigându-se în umărul slăbănog al regelui, ciupindu-l cu cruzime. Eu, nemişcată, tac. Preţ de o clipă am senzația că regele suferă de o molimă a neclintirii şi că vom încremeni toţi şi vom adormi lângă el – o curte vrăjită în jurul unui rege adormit. Dar apoi, copilul scoate un plânset uşor, iar eu mă apropii și-l iau în brațe, de parcă m-aş teme că se va molipsi de somn.

— Treaba asta e fără speranţă! exclamă brusc ducele de York. Nu vede şi nu aude nimic. Dumnezeule, Somerset! De câtă vreme e aşa? Nu e în stare de nimic! Trebuia să ne spui.

— Chiar şi aşa, e regele, răspunde tăios ducele.

— Asta n-o neagă nimeni! se răsteşte Richard, ducele de York. Însă nu și-a recunoscut fiul și nu se poate ocupa de treburile cârmuirii regatului. E ca un prunc el însuşi. Trebuia să ni se spună!

Edmund Beaufort se uită în jur, cerând din priviri sprijin, însă nici măcar lorzii care au jurat credință casei lui, îl urăsc pe ducele de York şi se tem de acesta nu pot nega că regele nu și-a recunoscut fiul, că nu face nimic, nu vede nimic, nu aude nimic, e foarte departe de noi – cine ştie unde?

— Ne vom întoarce la Westminster, anunţă Edmund Beaufort. Şi vom aştepta ca Alteţa Sa să-și învingă boala. Le aruncă doctorilor o privire mânioasă foc: Sunt sigur că bunii doctori îl vor trezi.

În seara aceea, în odaia mea de culcare din palatul Westminster, în timp ce mă cuprinde toropeala, mă minunez de acel somn neîntrerupt, un somn ca moartea – numai că în acest somn visezi, te foieşti şi apoi dormi mai departe. Cum ar fi să te trezeşti puţin, să-i zăreşti pe doctori şi odaia aceea cumplită,

cu jilţul, cuţitele şi lipitorile, şi apoi să te cuprindă iarăşi somnul, fără a putea protesta? Cum ar fi să deschizi gura în ţipătul tăcut al unui vis şi să adormi mut? Când adorm de-a binelea, îl visez iarăşi pe Regele Pescar, un rege care nu-i în stare să facă nimic, în timp ce haosul şi întunericul îi cuprind regatul şi lasă o tânără femeie fără de soţul ei, singură. Regele Pescar e rănit în vintre, nu poate nici să zămislească un prunc, nici să-şi păstreze pământurile. Leagănul e pustiu, ţarinile sunt sterpe. Mă trezesc în puterea nopţii şi mulţumesc lui Dumnezeu că m-am putut trezi, că vraja aşternută ca un văl de beznă asupra regelui nu m-a sufocat şi pe mine; apoi îmi clatin capul pe pernă şi mă întreb dacă e vina mea, dacă eu i-am poruncit regelui să fie orb, dacă vorbele mele nechibzuite l-au orbit.

Când mă trezesc iarăşi în lumina zorilor, mintea îmi devine pe dată limpede şi ageră, ca şi cum m-ar fi strigat cineva pe nume; mă scol din pat şi mă duc la caseta de podoabe pe care mi-a dăruit-o strămătuşa Jehanne. În ea se află, neatinsă, punga cu talismane şi de astă dată aleg o coroană care să simbolizeze întoarcerea regelui. Leg de acest singur talisman patru panglici subţiri de culori diferite. Aleg o panglică albă simbolizând iarna, în caz că regele se va întoarce la noi iarna, una verde în caz că nu va reveni decât la primăvară, una galbenă dacă se va întoarce la vremea cositului şi una roşie dacă va reveni peste un an, când se fac măceşele. Apoi leg fiecare panglică de câte o sfoară neagră şi merg cu ele pe aleea de la malul fluviului, unde Tamisa curge cu ape repezi şi crescute, căci e vremea fluxului.

Nu e nimeni în preajmă în timp ce cobor pe micul ponton de lemn, unde trag luntraşii pasagerii; leg cele patru sfori negre de unul dintre stâlpii pontonului şi arunc în fluviu micuţa coroană cu panglici colorate, cât de departe o lasă sforile. Apoi mă întorc în odăile întunecoase ale reginei, unde ea aşteaptă să se încheie perioada de purificare după naştere şi să se întoarcă în lumea luminii.

Las coroana în apă o săptămână, vreme în care regina îşi încheie retragerea pentru naştere şi e binecuvântată în biserică în cadrul unei slujbe măreţe; toate ducesele regatului păşesc

în urma ei, ca s-o cinstească, de parcă soţii lor nu s-ar chinui să decidă cum va fi recunoscut prinţul şi cum va fi cârmuit regatul, în timp ce regele nu vede nimic şi nu cârmuieşte nimic. Acum, că regina a revenit în lume, ducele poate să pătrundă în odăile ei şi să-i spună că marele conte de Salisbury, cumnatul ducelui de York, afirmă în public că pruncul nu a fost zămislit de rege şi că mulţi, periculos de mulţi îl cred. Regina dă de ştire că oricine pleacă urechea la această calomnie nu mai are ce să caute la curte; le spune prietenilor ei că nimeni n-are voie nici măcar să i se adreseze contelui de Salisbury şi nici duşmănosului fiu al acestuia, contele de Warwick. Mie îmi spune că Richard, ducele de York, bărbaţii din neamul lui şi chiar şi soţia lui, ducesa Cecily, sunt duşmanii ei, duşmani până la moarte, şi că n-am voie să mai vorbesc vreodată cu ei. Însă nu comentează deloc ce spun aceştia şi mulţi alţii: că regele nu e destul de bărbat ca să zămislească un fiu şi că pruncul nu e prinţ.

Regina şi Edmund Beaufort hotărăsc că trebuie să-şi dubleze eforturile de a-l trezi pe rege, astfel că tocmesc noi doctori şi specialişti. Schimbă legile împotriva alchimiei: cărturarii au iarăşi voie să studieze şi li se cere să chibzuiască la cauzele şi leacurile bolilor necunoscute ale minţii. Toţi îşi redeschid fierăriile, aprind din nou focul în cuptoare, comandă ierburi de leac şi condimente de peste hotare; ierburile de leac şi chiar magia sunt îngăduite, dacă izbutesc să-l vindece pe rege. Cei doi le poruncesc doctorilor să-l trateze mai viguros, dar fiindcă nu ştie nimeni ce s-a întâmplat cu el, nu ştie nimeni ce trebuie făcut. Cum regele a fost cunoscut întotdeauna drept om al umorilor melancolice, doctorii încearcă să-i preschimbe umorile. Îi dau băuturi clocotite şi supe iuţi, ca să-l încingă, îl pun să doarmă sub un morman de blănuri groase, cu o cărămidă fierbinte la picioare şi câte un vas încălzit de o parte şi de alta, până când începe să năduşească şi să plângă prin somn; dar tot nu se trezeşte. Îi înţeapă braţele şi-i lasă sânge, încercând să-l scape de umorile apoase, îi pun pe spate cataplasme cu muştar până când pielea i se înroşeşte şi se cojeşte, îi bagă pe gât doctorii şi-l curăţă cu clisme, ca să vomite şi să-şi golească în somn măruntaiele de murdării care-l ard, lăsându-i pielea roşie şi iritată.

Încearcă să-l înfurie bătându-l la tălpi, strigând la el, ameninţându-l. Se gândesc că au datoria de a-l batjocori că e laş, că e mai puţin bărbat decât tatăl lui. Îl jignesc cumplit,

Dumnezeu să-i ierte – îi strigă în obraz lucruri care i-ar frânge inima dacă le-ar auzi. Însă el nu aude nimic. Palmele pe care i le aplică sunt dureroase – îi văd obrajii înroşindu-se sub lovituri. Dar el nu se ridică să plece, ci zace inert în timp ce ei îi fac ce vor. Mă tem că ăsta nu mai e tratament, ci tortură.

La Westminster, aştept să se încheie săptămâna şi vine dimineaţa în care mă trezesc iarăşi în zori, cu fiecare părticică a trupului însufleţită şi cu mintea limpede precum apele reci ce scaldă pontonul. Cele patru sfori sunt acolo unde le-am lăsat, legate de stâlpul pontonului; nădăjduiesc din toată inima că atunci când voi alege o sfoară neagră, ea va scoate din apă panglica albă legată de coroană, ca să-mi spună că regele va reveni printre noi iarna asta.

Când pun mâna pe sfori, soarele stă să răsară; mă uit spre el, să-l văd cum se ridică deasupra inimii Angliei. Apa străluceşte năucitor sub razele acestui soare – un soare iernatic, un soare iernatic de aur şi argint pe un cer albastru, rece, şi când se ridică şi negurile se risipesc de pe fluviu, văd un lucru de-a dreptul nemaipomenit: nu doar un soare, ci trei. Văd trei sori: unul pe cer şi doi chiar deasupra apei, imagini oglindite de ceaţă şi apă, dar trei sori limpezi. Clipesc, apoi mă frec la ochi, însă cei trei sori strălucesc în faţa mea în timp ce trag de sfoară şi constat că vine uşor, prea uşor. N-am sfoara cu panglica albă, care ar însemna că regele va reveni printre noi iarna, nici pe cea cu panglica verde, care ar însemna că se va întoarce la primăvară. Trag de sfori una după alta şi descopăr toate patru panglicile libere, fără coroană la capăt: nu există coroană. Regele nu se va întoarce la noi niciodată; vom vedea în schimb zorii unor vremuri noi şi trei sori splendizi.

Mă întorc agale la palat, cu un ghem de panglici ude în mână, şi mă întreb ce ar putea să însemne trei sori deasupra Angliei. Apropiindu-mă de odăile reginei, aud zarvă, soldaţi care îşi proptesc lăncile în pardoseală şi ţipete. Îmi ridic poalele rochiei lungi şi mă grăbesc. La uşa sălii ei de primire se află oşteni în livreaua lui Richard, ducele de York, cu roza lui albă la guler. Uşile sunt deschise larg, dând la iveală străjerii personali ai reginei, care stau cu un aer nehotărât în timp ce regina strigă la ei în franceză. Doamnele de companie ţipă şi fug în odaia ei personală, iar doi sau trei lorzi din consiliu încearcă să poruncească linişte în timp ce garda lui York îl înhaţă pe Edmund Beaufort, ducele de Somerset, şi-l scoate din sală, pe lângă mine. El îmi aruncă o privire furioasă, însă

garda îl mână prea repede ca să apuc să spun ceva, să-l întreb măcar unde e dus. Regina iese după el în goană; o prind şi o ţin pe loc, în timp ce ea izbucneşte în plâns.

— Trădătorii! Trădare!

— Cum? Ce se întâmplă?

— Ducele de Somerset a fost acuzat de trădare, îmi spune un lord retrăgându-se iute din odaia reginei. E dus în Turn. Va avea parte de judecată dreaptă, aşa că regina nu trebuie să-şi facă sânge-rău.

— Trădare! ţipă ea. Tu eşti trădătorul, tu, că stai cu mâinile-n sân în timp ce-l ia diavolul acela de York!

Susţinând-o, o duc prin sala de primire şi prin odaia personală, în cea de culcare. Ea se aruncă pe pat şi izbucneşte în plâns.

— E mâna lui Richard, ducele de York! El a stârnit Consiliul Coroanei împotriva lui Edmund! Vrea să-l distrugă, i-a fost întotdeauna duşman! Şi pe urmă se va întoarce împotriva mea! Şi pe urmă va conduce regatul! Ştiu! Sunt sigură!

Se ridică în capul oaselor, cu faţa încadrată de şuviţe de păr desprinse din cozile împletite, cu ochii înroşiţi de lacrimi şi de furie.

— Ascultă la mine, Jacquetta: e duşmanul meu, e duşmanul meu şi-l voi distruge! Îl voi scoate pe Edmund din Turn şi-mi voi aşeza fiul pe tronul Angliei. Şi nici Richard, ducele de York, nici altcineva nu mă va opri!

Palatul Westminster, Londra, primăvara anului 1454

Crăciunul vine şi trece. Richard se îmbarcă de la Calais şi petrece cu mine, la curtea tăcută, doar cele douăsprezece zile de sărbătoare, după care spune că trebuie să se întoarcă. Garnizoana e la un pas de răzmeriţă şi ar putea fi atacată oricând. Soldaţii nu ştiu cine deţine comanda şi se tem de francezi. Richard trebuie să apere garnizoana, pentru Edmund Beaufort şi pentru Anglia, de duşmanii dinăuntru şi din afară. Ne aflăm încă o dată pe chei, mă agăţ încă o dată de el.

— Voi veni cu tine! îi spun disperată. Am spus amândoi că ar trebui să vin cu tine. Ar trebui să vin acum.

— Iubita mea, ştii că nu te-aş lua în ruptul capului într-o cetate asediată. Numai Dumnezeu ştie ce se va întâmpla!

— Când mai vii acasă?

El ridică uşor din umeri, resemnat.

— Trebuie să rămân la comandă până când mă eliberează cineva şi nici regele, nici ducele n-o va face. Dacă Richard, ducele de York, pune mâna pe putere, va trebui să apăr Calais nu doar de francezi, ci şi de el. Va trebui să-l apăr pentru Edmund Beaufort. El mi-a încredinţat comanda şi numai lui i-o pot preda. Trebuie să mă întorc, iubita mea. Dar ştii că voi reveni la tine.

— Aş vrea să fim simpli cavaleri la Grafton, spun nefericită.

— Şi eu aş vrea. Sărută copiii din partea mea şi spune-le să fie cuminţi. Spune-le să-şi facă datoria, aşa cum şi eu mi-o fac pe a mea.

— Aş vrea să nu fii atât de supus! răspund supărată.

El mă amuţeşte cu un sărut, apoi îmi şopteşte la ureche:

— Aş vrea să mai avem o noapte...

Cu asta, se desprinde de mine, străbate în fugă pasarela şi urcă pe corabie. Aştept pe chei până când îl văd sprijinit de balustradă şi atunci îi trimit cu degetele-mi reci o sărutare, strigându-i:

— Întoarce-te curând! Păzeşte-te! Întoarce-te curând!

— Mă întorc la tine de fiecare dată! strigă el. Ştii bine. Mă voi întoarce curând.

Nopţile întunecate se scurtează, însă regele nu-şi revine. Unii alchimişti prezic că strălucirea soarelui îl va readuce la viaţă ca şi cum ar fi o sămânţă în bezna pământului; ca urmare, e dus în fiecare dimineaţă la o fereastră ce dă spre răsărit şi aşezat faţă-n faţă cu discul cenuşiu al soarelui iernatic. Însă nimic nu-l deşteaptă.

Edmund Beaufort, ducele de Somerset, nu e eliberat din odăile sale din Turnul Londrei, dar nu e nici acuzat. Richard, ducele de York, are destulă putere asupra lorzilor din Consiliul Coroanei ca să obţină de la ei arestarea ducelui, dar nu destulă ca să-i convingă să-l judece pentru trădare.

— Merg să-l văd, anunţă regina.

— Alteţă, lumea va vorbi! o previn. Se spun deja lucruri imposibil de repetat despre voi.

Ea ridică din sprânceană.

— Aşa că nu le voi repeta.

— Ştiu ce se vorbeşte! declară ea cu îndrăzneală. Se spune că e iubitul meu, că prinţul e fiul lui şi că de asta nu l-a recunoscut soţul meu, regele.

— Un motiv suficient ca să nu-l vizitaţi, o avertizez.

— Trebuie să-l văd.

— Alteţă...

— Jacquetta, trebuie!

O însoţesc, împreună cu alte două doamne de companie. Acestea aşteaptă afară în timp ce regina şi cu mine intrăm în odăile ducelui – are una personală şi una de culcare alături. Odăile, cu ziduri de piatră şi ambrazuri înguste, sunt plăcute, aflate aproape de apartamentele regale din Turnul Alb; nu e nici pe departe în temniţă. Are o masă, un jilţ şi nişte cărţi, dar e palid de atâta stat închis şi pare mai slab. Se luminează la faţă când o vede şi se lasă în genunchi. Ea dă fuga la el,

iar el îi sărută mâinile pătimaş. Administratorul Turnului stă la uşă, cu spatele întors, plin de tact, spre odaie. Eu aştept la fereastra ce dă către apele cenuşii ale fluviului rece. Aud din spate zgomote care-mi spun că ducele s-a ridicat în picioare şi simt că se ţine în frâu, ca să n-o atingă.

— Vreţi să şedeţi, Alteţă? o întreabă el încet, trăgând un jilţ în faţa micului foc.

— Poţi să vii lângă mine, spune ea.

Mă întorc şi-l văd luându-şi un taburet şi aşezându-se destul de aproape ca să poată vorbi în şoaptă.

Stau mână-n mână, el cu buzele aproape de urechea ei, ea întorcându-se să-i murmure, vreme de jumătate de oră, dar când aud orologiul bătând ora trei, înaintez şi fac o reverenţă în faţa reginei, spunându-i:

— Alteţă, trebuie să plecăm.

Preţ de o clipă mă tem că se va agăţa de el, dar o văd că-şi strecoară mâinile în mânecile bogate, mângâind manşetele de hermină ca şi cum acest lucru ar alina-o, apoi se ridică în picioare.

— Voi mai veni, îi spune lui. Şi voi face aşa cum ai propus. Nu avem de ales.

El dă din cap aprobator.

— Ştiţi numele celor care vă vor sluji. Trebuie înfăptuit.

Ea încuviinţează şi-i aruncă o privire plină de dor, ca şi cum ar vrea mai mult decât orice pe lume să-l atingă, ca şi cum nu s-ar îndura să plece, apoi îşi coboară fruntea şi iese repede din odaie.

— Ce trebuie înfăptuit? întreb de îndată ce ajungem afară şi coborâm treptele de piatră ce duc la poarta dinspre apă.

Am venit cu o barjă fără flamuri şi stindarde, căci am vrut să afle cât mai puţini oameni cu putinţă că regina se întâlneşte cu bărbatul acuzat de trădare şi bănuit că-i e amant. Ea radiază de emoţie.

— Voi cere parlamentului să mă numească regentă. Edmund spune că lorzii mă vor susţine.

— Regentă? O femeie poate fi regentă în Anglia? Alteţă, nu suntem în Anjou! Nu cred că o femeie poate fi regentă în această ţară. Nu cred că o femeie poate domni în Anglia.

Ea înaintează grăbită pe trepte, în faţa mea, şi urcă pe barjă.

— Nu există lege care s-o interzică. Aşa spune Edmund. E vorba doar de o tradiţie. Dacă lorzii mă sprijină, vom convoca

parlamentul şi-l vom anunţa că voi fi regentă până când regele își revine sau, dacă nu se mai trezeşte, până când fiul meu creşte destul ca să poată cârmui.

— Dacă nu se mai trezeşte?! repet îngrozită. Ducele face planuri în caz că regele rămâne adormit pe veci?

— De unde să ştim? întreabă ea. Nu putem sta cu mâinile în sân! Poţi fi sigură că Richard, ducele de York, nu stă cu mâinile în sân.

— Dacă nu se mai trezeşte?!

Ea se aşază în partea din spate a barjei şi pune mâna pe draperie, nerăbdătoare, gata s-o tragă.

— Haide, Jacquetta! Vreau să mă întorc şi să le scriu lorzilor, să le spun care sunt condiţiile mele.

Mă grăbesc să mă aşez lângă ea; vâslaşii dezleagă parâma şi scot barja în largul fluviului. În timp ce ne întoarcem la palat, îmi dau seama că mă uit la soare cu ochii mijiţi, încercând să văd trei în loc de unu şi întrebându-mă ce ar putea însemna sorii cei trei.

Pretenţia reginei de a fi regenta Angliei şi de a cârmui ţara cu toate drepturile şi avuţia regelui pe durata bolii soţului ei nu rezolvă întreaga problemă, aşa cum au anticipat cu încredere ea şi Edmund Beaufort, ci se stârnesc frământări. Norodul ştie acum că regele e bolnav, suferind de o boală misterioasă şi întru totul neputincios. Zvonurile despre cauza suferinţei lui merg de la meşteşugurile magiei negre ale duşmanilor săi până la otrava strecurată de soţia sa şi de amantul acesteia. Fiecare mare lord îşi înarmează soldaţii, iar când vine la Londra îi aduce cu sine la reşedinţa personală, pentru protecţie; ca urmare, capitala e plină de oştiri personale şi însuşi lordul primar statorniceşte o oră după care e interzisă ieşirea pe străzi şi insistă ca armele să fie lăsate la porţile oraşului. Fiecare ghildă şi aproape fiecare casă începe să-şi plănuiască apărarea în caz că ar izbucni confruntări. În aer pluteşte permanent încordarea şi mânia, dar nu se aud strigăte de luptă. Deocamdată nimeni nu poate să numească taberele, nimeni nu cunoaşte cauzele; însă toţi ştiu că regina Angliei spune că va prelua domnia, că ducele de York va salva poporul de această amazoană, că ducele de Somerset a fost încuiat

în Turnul Londrei pentru ca orașul să fie salvat de la ruină și că regele Angliei doarme, doarme precum Arthur în adâncul lacului, și poate că se va deștepta numai atunci când în țara lui va domni pustiul.

Oamenii mă întreabă unde e soțul meu și ce părere are despre toate acestea. Spun tăios că e peste hotare, la Calais, unde-și slujește regele. Nu ofer nimănui părerea lui, pe care nu o cunosc, și nici pe a mea, care e că lumea și-a pierdut mințile și că până să se termine toate, pe cer vor străluci trei sori. Îi scriu lui Richard și-i trimit mesaje cu corăbiile de negoț care fac curse între Londra și Calais, însă cred că mesajele nu ajung la el întotdeauna. La începutul lui martie, îi scriu scurt: *„Sunt iarăși grea"*, însă el nu răspunde și atunci știu precis că ori nu-i sunt duse mesajele mele, ori nu poate să scrie.

A fost numit comandantul garnizoanei din Calais când conducătorul fortăreței era ducele de Somerset. Acum, ducele de Somerset se află în Turn, acuzat de trădare. Ce ar trebui să facă un comandant credincios? Ce va face garnizoana?

Lorzii și parlamentul merg iarăși la Windsor să-l vadă pe rege.

— De ce se tot duc? întreabă regina văzând că barjele se întorc la palat și marii nobili cu mantii îmblănite sunt ajutați de slujitorii lor în livrea să coboare la țărm și urcă apoi treptele cu pași greoi, ca niște oameni care și-au pierdut speranțele. Negreșit știu că nu se trezește! M-am dus eu însămi și am strigat la el și nu s-a trezit. De ce să se trezească pentru ei? De ce nu înțeleg că trebuie să mă numească regentă, și atunci voi putea să-i țin în frâu pe ducele de York și aliații lui și să readuc pacea în Anglia?

— Și-au păstrat speranța, răspund.

Stau lângă ea la fereastră și privim împreună trista procesiune a lorzilor înaintând spre sala cea mare.

— Acum vor fi nevoiți să numească un regent, continui. Nu mai putem sta fără nici un rege.

— Vor trebui să mă numească pe mine! răspunde ea.

Ridică bărbia cu hotărâre și-și îndreaptă spinarea. Are o atitudine regească; se crede chemată de Dumnezeu să preia un rol și mai însemnat decât până acum.

— Sunt gata să slujesc țara, urmează ea. O voi apăra și i-o voi preda fiului meu când va deveni bărbat. Îmi voi face

datoria ca regină a Angliei. Dacă voi fi numită regentă, voi aduce pacea în Anglia.

Lorzii îl aleg regent pe ducele de York și îl numesc protectorul regatului.

— Ce face?!

Margareta, scoasă din minți, umblă încoace și-ncolo prin odaia personală. Trage un șut într-un scăunel pentru picioare, trimițându-l cât colo; o domnișoară de companie scapă un suspin de plâns și tremură la fereastră, iar restul doamnelor au încremenit de groază.

— L-au numit ce?!

Nefericitul cavaler care a adus mesajul de la consfătuirea lorzilor tremură în fața ei.

— A fost numit protectorul regatului.

— Și eu ce ar trebui să fac?! îl întreabă ea, fără să aștepte de fapt răspuns. Ce propun lorzii să fac câtă vreme acest duce, această simplă rubedenie, acest mărunt văr al meu are îndrăzneala să-mi cârmuiască regatul?! Ce cred că voi face eu, prințesă franceză, regină a Angliei, când un duce parvenit, apărut de niciunde, are îndrăzneala de a da legi în țara mea?!

— Vi se cere să mergeți la castelul Windsor și să vă îngrijiți soțul, răspunde cavalerul.

Sărmanul neghiob crede că a răspuns la întrebarea ei, dar își dă seama iute că mai bine își ținea gura. Flăcările furiei ei se transformă în gheață. Încremenește și se răsucește spre el, cu ochii aruncând fulgere.

— Nu te-am auzit prea bine. Ce ai spus? Ce ai cutezat să-mi spui?!

El înghite în sec.

— Alteță, încercam să vă spun că lordul protector...

— Cine?!

— Lordul protector poruncește...

— Cum?!

— Poruncește...

Din doi pași, ea traversează odaia și e lângă el, cu boneta mai sus de creștetul lui, sfredelindu-l cu privirea.

— Îmi poruncește mie?!

El clatină din cap şi se lasă în genunchi, adresându-se firelor de pipirig de sub picioarele sale:

— Vă porunceşte să plecaţi cu personalul vostru la castelul Windsor. Şi să rămâneţi acolo, cu soţul şi cu copilul vostru, şi să nu luaţi parte la cârmuirea ţării, de care se va ocupa el, ca lord protector, împreună cu lorzii din parlament.

Castelul Windsor, vara anului 1454

Regina pleacă la Windsor. În odăile regale domnesc o vreme crizele de furie, ca niște furtuni cu tunete și fulgere, cu uși deschise și trântite, dar de plecat, pleacă. La drept vorbind, nu poate face altceva. Roata norocului îl înalță sus pe ducele de York, a cărui soție, Cecily, a venit o dată la regină să mănânce pâinea amară a umilinței și să ceară pentru el un loc în Consiliul Coroanei. În ochii consiliului, el e singurul în stare să readucă ordinea în regat, să împiedice zecile de mici bătălii ce răbufnesc din certuri în toate ținuturile și să salveze orașul Calais; lorzii au încredere că va ține regatul în siguranță până când regele nostru, regele cel adormit, revine între noi. Parcă ar crede că țara e blestemată și că ducele de York e singurul în stare să scoată sabia din teacă, să-i păzească pragul de un dușman invizibil și să reziste acolo până se deșteaptă regele.

Regina – care a crezut că va domni ea însăși – e micșorată la dimensiuni de soție, e dată la o parte ca să fie mamă. Pleacă așa cum i se poruncește, iar lorzii achită cheltuielile casei ei, îi reduc numărul cailor din grajduri și îi interzic să se întoarcă la Londra fără a fi poftită. O tratează ca pe o femeie de rând, o femeie fără însemnătate, care n-are altceva de făcut decât să-și îngrijească soțul și să-și ocrotească fiul.

Edmund Beaufort e tot în Turn și n-o poate ajuta. Ba mai mult, nici ea nu poate să-l ajute – susținerea ei nu are pic de valoare și nimeni nu se îndoiește că va fi judecat și decapitat. Lorzii care au iubit-o ca regină n-au cutezat să și-o închipuie regentă. Deși nevestele le conduc pământurile în lipsa lor, acestea nu primesc titluri și nici lefuri. Nu le place ideea de femei cu putere, femei conducătoare. Capacitățile femeilor nu sunt recunoscute; mai rău chiar, sunt ascunse. Femeile înțelepte

se prefac că se ocupă doar de treburile gospodăriei, când de fapt conduc proprietăţi întinse; când soţii lor sunt plecaţi, le scriu să le ceară sfatul, iar la întoarcere le dau înapoi cheile. Greşeala reginei a fost că a pretins puterea şi titlul. Lorzii nu suportă ideea unei femei cârmuitoare, ba nici măcar să se gândească că o femeie poate cârmui. Ar prefera s-o vadă încuiată înapoi în odăile ei, ca pentru naştere. E ca şi cum regele, soţul ei, adormind, a eliberat-o, i-a dat libertatea de a conduce regatul, iar datoria tuturor celorlalţi bărbaţi însemnaţi e s-o trimită înapoi la el. Cred că dacă ar putea s-o adoarmă şi pe ea, ar face-o.

Regina e închisă în castelul Windsor, Richard e imobilizat în Calais, eu îmi duc viaţa de doamnă de companie şi de soţie înstrăinată; dar, la drept vorbind, aşteptăm cu toţii. Margareta se duce zi după zi să-l vadă pe rege, iar el, zi după zi, n-o vede şi n-o aude. Le porunceşte doctorilor să se poarte blând cu el, însă uneori îşi pierde firea şi strigă la el, aruncând cu ocări aspre în urechile lui surde.

Trăiesc alături de regină şi tânjesc după Richard; sunt tot timpul conştientă de înteţirea necazurilor pe străzile Londrei, a primejdiilor pe drumurile de ţară, a zvonurilor că lorzii din nord s-au ridicat iarăşi împotriva ducelui de York sau în favoarea propriilor ambiţii – cine ştie cum stau lucrurile în aceste ţinuturi sălbatice de la graniţă? Regina unelteşte, de asta sunt sigură. Într-o zi mă întreabă dacă îi scriu lui Richard; îi spun că da, îi scriu adesea şi trimit scrisorile cu negustorii ce duc lână la Calais. Mă întreabă dacă navele se întorc goale, câţi soldaţi ar putea aduce la o adică şi dacă ar putea urca pe fluviu, încărcate, până la Turn.

— Vă gândiţi că ar putea să vină din Calais şi să-l salveze pe ducele de Somerset din Turn, remarc sec. Asta ar însemna să-i cereţi soţului meu să conducă o flotă de invazie împotriva regentului şi protectorului Angliei.

— În apărarea regelui! răspunde ea. Cum ar putea fi socotit acest lucru trădare?

— Nu ştiu, spun nefericită. Nu mai ştiu ce înseamnă trădarea.

Se alege praful de plan, căci aflăm de o răscoală la Calais. Soldaţii n-au fost plătiţi, aşa că şi-au încuiat ofiţerii în cazarmă, au dat năvală în oraş, au confiscat bunurile negustorilor, le-au vândut şi au păstrat banii în contul soldei lor. Se vorbeşte despre prădăciuni şi răzmeriţe. Regina mă găseşte în curtea grajdurilor de la castelul Windsor, poruncind să mi se înşeueze calul şi să mă însoţească o gardă la Londra.

— Trebuie să aflu ce se întâmplă, îi spun. Richard ar putea fi în mare primejdie. Trebuie să aflu!

— Nu e în primejdie, mă liniştește ea. Soldații îl iubesc. Poate că l-au încuiat în odăile lui ca să poată jefui casele negustorilor de lână, dar nu-i vor face rău. Știi cât de iubit e! Și el, și lordul Welles. Soldații îl vor elibera după ce vor fura ca să-și acopere solda și după ce vor bea ultima picătură de băutură din oraş.

Mi se aduce calul; urc pe lespedea de încălecat, iar de acolo, în şa, stângace din cauza pântecelui mare.

— Îmi pare rău, Alteță, dar trebuie s-o aud cu urechile mele. Mă întorc la voi de îndată ce mă conving că e în siguranță.

Ea ridică mâna spre mine.

— Da, să te întorci negreşit! Sunt foarte singură aici. Aş vrea să-mi pot trece zilele dormind, ca soțul meu. Aş vrea să închid ochii și să adorm și eu pe vecie.

N-am cunoştințe unde să merg în Londra ca să aflu vești. Locuința mea a fost închisă, au rămas doar câteva străji, pentru siguranță, parlamentul nu se întruneşte, ducele de York nu-mi e prieten. În cele din urmă merg la soția lordului Welles, și el comandant la Calais, ca Richard. Anunțată de servitorul meu, intru în grădina interioară.

— Bănuiesc de ce ai venit, spune ea ridicându-se și sărutându-mă protocolar pe obraz. Ce face Alteța Sa regina?

— E sănătoasă, slavă Domnului.

— Dar regele?

— Dumnezeu să-l binecuvânteze, la fel ca înainte.

Încuviințează, se așază și-mi arată un scaun de lângă ea. Cele două fiice ale ei se apropie cu un pahar cu vin și biscuiți dulci, apoi se retrag, cum le stă bine fetelor cuviincioase, ca adulții să poată discuta în particular.

— Fermecătoare fete! remarc.

Dă din cap; știe că am fii care vor trebui să se însoare bine.

— Cea mai mare e logodită, spune ea cu delicatețe.

— Nădăjduiesc că va fi fericită, răspund zâmbind. Am venit să-ți cer vești despre soțul meu. N-am auzit nimic. Ai vești de la Calais?

Ea clatină din cap.

— Îmi pare rău, nu există vești. Cei de pe ultima corabie care a ieșit din port spun că a fost o răzmeriță, soldații cerând insistent să fie plătiți. Au ocupat depozitul de lână și s-au apucat să vândă marfa, băgând banii în buzunar. N-au lăsat corăbiile să plece din port. De atunci, negustorii nu-și trimit mărfurile la Calais, de teamă să nu fie confiscate și acelea. Așadar, nu știu nimic și nu pot primi vești.

— Cei de pe corabie au spus cumva ce făcea soțul tău sau al meu?

Mi-e tare groază că Richard nu va sta degeaba, să se uite cum soldații lui iau legea în propriile mâini.

— Știu că sunt vii amândoi. Sau, oricum, erau vii acum trei săptămâni. Știu că soțul tău i-a mustrat pe soldați și a spus că fapta lor e considerată furt, iar ei l-au aruncat într-o celulă. (Îmi vede groaza de pe față și-și lasă mâna peste a mea.) Nu l-au rănit, zău, ci doar l-au întemnițat. Trebuie să fii curajoasă, draga mea!

Îmi înghit lacrimile.

— A trecut atâta timp de când n-am mai fost acasă împreună! Și el a avut misiuni grele peste misiuni grele.

— Suntem pierduți cu toții sub cârmuirea unui rege adormit, rostește ea cu blândețe. Arendașii de pe pământurile mele spun că nimic nu va crește pe câmpuri, nimic nu va crește vreodată într-un regat al cărui rege zace precum o pârloagă nefolosită. Te întorci la curte?

Răspund simplu, cu un oftat ușor:

— Trebuie. Mi-a poruncit-o regina, iar regele nu spune nimic.

În august, mă întorc la Grafton să-mi văd copiii și încerc să le explic celor mai mari – Anne, Anthony și Mary – că regele e sănătos, însă doarme, că regina n-a greșit cu nimic, dar e închisă alături de el, că Edmund Beaufort, ducele de Somerset, comandantul tatălui lor, e în Turn, acuzat, însă nu judecat și că tatăl lor – și ajunsă aici trebuie să strâng din dinți și să încerc să par calmă –, tatăl lor comandă castelul Calais, dar l-au întemnițat proprii săi soldați, că Richard, ducele de York e acum conducătorul fortăreței și că, mai devreme sau mai târziu, tatăl lor va trebui să-i dea socoteală.

— De bună seamă că ducele de York va apăra Calais, așa cum ar fi făcut și ducele de Somerset, nu-i așa? sugerează Anthony. Tatălui meu nu-i va plăcea să aibă un nou comandant, însă nimeni nu se poate îndoi că ducele de York va trimite banii necesari pentru plata soldaților și a armelor de la castel, nu?

Nu știu. Mă gândesc la anul cumplit în care l-am privit pe Richard istovindu-se cu sforțările de a ține o oștire legată de o cauză, când oamenii n-aveau nici arme, nici soldă.

— Așa ar trebui, spun cu prudență. Însă nimeni nu poate fi sigur ce va face ducele și nici măcar ce e în stare să facă. Trebuie să cârmuiască așa ca cum ar face-o regele, dar nu e rege. E doar un lord printre mulți alții și unii dintre aceștia nici măcar nu-l plac. Nădăjduiesc doar să nu-i facă vină tatălui vostru că a apărat Calais în numele Angliei. Nădăjduiesc doar să-l lase să vină acasă.

Mă retrag pentru naștere la Grafton și îi trimit un mesaj lui Richard după ce se naște copilul. E o fetiță frumoasă, pe care o numesc Margaret, după regina care se luptă cu vremurile în care trăim, ca o pasăre ce se izbește de fereastră. După perioada de izolare pentru naștere, îmi așez fetița în brațele doicii, apoi îmi sărut ceilalți copii, spunându-le:

— Trebuie să mă întorc la curte. Regina are nevoie de mine.

Toamna e lungă și liniștită pentru noi, cei de la Windsor. Treptat, copacii se înveșmântează în nuanțe gălbui, apoi în poleială. Regele nu se face mai bine – nu apare nici o schimbare la el. Micul prinț începe să se ridice singur în picioare și apoi să facă primii pași. E cel mai interesant lucru care se întâmplă în tot anul. Lumea noastră s-a micșorat la dimensiunile castelului, iar viața noastră, la vegherea unui copilaș și a unui bolnav. Regina e o mamă devotată; vine în odaia micului prinț în fiecare dimineață și seară, iar după-amiezile își vizitează soțul. E ca și cum am trăi sub o vrajă; îl urmărim pe băiat cum crește, de parcă ne-am teme să nu se lase și el pradă somnului, fără să facă nimic altceva. Dimineața mergem negreșit, câte șase doamne de companie, în odaia copilului, ca și cum am vrea să ne convingem că micul prinț s-a trezit și după

noaptea aceea. În afară de asta, ne prefacem că ducem o viaţă de curte, slujindu-l pe rege. Însă nu putem decât să stăm cu el în timp ce doarme. Stăm cu el în fiecare după-amiază şi privim ridicarea şi coborârea lentă a pieptului său.

Richard îmi trimite o scrisoare de îndată ce reuşeşte să-şi încredinţeze unui căpitan de corabie rapoartele. Scrie Consiliului Coroanei – intenţionat nu se adresează lordului protector –, spunând că soldaţii nu pot fi stăpâniţi în lipsa soldei. Fără bani din vistierie, negustorii din Calais sunt obligaţi să plătească pentru a fi apăraţi: garnizoana de acolo se consideră aproape independentă de Anglia. Richard cere lorzilor ordine, însă precizează că doar el şi lordul Welles aşteaptă ordinele. În rest, marea garnizoană, soldaţii, marinarii din port, negustorii şi cetăţenii iau legea în propriile mâini. Mie îmi scrie că în Calais nu acceptă nimeni stăpânirea ducelui de York, nu ştie nimeni ce să creadă despre rege şi mă întreabă ce şanse cred că sunt ca Edmund Beaufort să scape din Turn şi să-şi recapete puterea. La sfârşitul scrisorii îmi spune că mă iubeşte şi-i e dor de mine. „Număr zilele“, scrie el.

Mi se usucă inima fără tine, iubita mea. De îndată ce voi putea preda unui nou comandant garnizoana, voi veni acasă, dar am credinţa că dacă n-am fi aici în aceste vremuri, oraşul ar cădea în mâinile francezilor, care ştiu foarte bine la ce strâmtoare ne aflăm. Îmi fac datoria cât de bine pot faţă de sărmanul rege şi faţă de sărmana noastră ţară, aşa cum ştiu că ţi-o faci şi tu. Dar de astă dată, când vin acasă, jur că nu voi mai lăsa nimic să ne despartă.

Castelul Windsor, iarna anului 1454

Hotărât să arate că e stăpân peste Calais şi să preîntâmpine un atac din partea francezilor, ducele de York strânge o mică flotă şi porneşte pe mare spre garnizoană, spunând că va pătrunde în ea, le va plăti soldaţilor, va face pace cu negustorii din oraş, va spânzura eventualii trădători şi va fi recunoscut drept conetabilul oraşului Calais.

Calais e o fortăreaţă formidabilă. E avanpostul Angliei în Normandia de multe generaţii, iar acum, soldaţii au controlul asupra fortului; când văd pânzele flotei lui York, aşază lanţul de-a curmezişul gurii portului, întorc tunurile castelului către mare şi York se trezeşte uitându-se în gura propriei artilerii, fiindu-i refuzată intrarea în propriul oraş.

Primim vestea în timp ce şedem cu regele într-o după-amiază rece de noiembrie. Margareta jubilează.

— Voi avea grijă ca soţul tău să fie cinstit pentru asta! exclamă ea. Cât de umilit trebuie să fie York! Cât de ruşinat! Să iasă pe mare cu o flotă măreaţă şi oraşul Calais să-i refuze intrarea! De bună seamă că lorzii îl vor înlătura acum din funcţie, nu? De bună seamă că-l vor scoate pe Edmund din Turn, nu?

Nu răspund nimic. Mă întreb doar, fireşte, dacă soţul meu a stat deoparte în timp ce oamenii lui s-au răzvrătit, refuzând să se supună ordinului de a-l lăsa pe noul căpitan să intre sau dacă – mult mai rău şi mult mai primejdios pentru noi – i-a îndemnat chiar el să-l înfrunte pe ducele de York, ordonându-le din turnul cel mai înalt să întoarcă tunurile asupra lordului regent, protectorul Angliei numit după lege. Şi într-un caz, şi în celălalt, e în pericol; şi într-un caz, şi în celălalt, ducele e duşmanul lui începând din acest ceas.

Regele, ţintuit în curele pe jilţul lui, scoate un mic sunet prin somn; regina nici nu se uită la el.

— Gândeşte-te la York, pe corabia lui legănată de valuri, şi cu tunurile îndreptate asupra lui! jubilează ea. Doamne, cât îmi doresc să fi tras soldaţii în el! Gândeşte-te ce ar fi însemnat pentru noi dacă îi scufundau corabia şi se îneca! Dacă Richard al tău l-ar fi scufundat!

Mă cutremur fără să mă pot abţine. De bună seamă că Richard n-ar fi îngăduit garnizoanei sale să deschidă focul asupra unui duce de viţă regească, numit de Consiliul Coroanei, nu? Sunt sigură că nu, trebuie să fiu sigură. Spun simplu:

— Asta e trădare. Indiferent dacă ne place de York sau nu, Consiliul Coroanei şi parlamentul l-au numit să domnească în locul regelui, cu autoritatea lui. Să-l atace înseamnă trădare. Garnizoana din Calais nu poate deschide focul asupra unor corăbii englezeşti – ar fi îngrozitor să le arătăm una ca asta francezilor.

— O, cui îi pasă? răspunde ea ridicând din umeri. Ducele de York a fost numit de cei pe care i-a numit la rândul său în funcţii, ceea ce n-are strop de valoare. *Eu* nu l-am numit, şi nici regele. Din punctul meu de vedere, a preluat puterea cu forţa. E un uzurpator şi soţul tău trebuia să tragă în el de cum a intrat în bătaia tunurilor. Soţul tău n-a tras în el. Trebuia să-l omoare când a avut ocazia!

Regele scoate iarăşi un sunet slab. Mă duc lângă el şi-l întreb:

— Aţi spus ceva, Alteţă? Ne-aţi auzit vorbind? Mă auziţi?

Regina vine şi ea lângă el; îi atinge mâna şi rosteşte singurul cuvânt pe care i-l adresează de fiecare dată:

— Trezeşte-te! Trezeşte-te!

În mod uimitor, timp de câteva clipe, se deşteaptă. Cu adevărat. Pentru prima oară după mai bine de un an întoarce capul, deschide ochii, vede, ştiu că vede, ne vede feţele uluite, apoi scoate un mic oftat, închide ochii şi adoarme la loc.

— Doctori! ţipă regina.

Dă fuga la uşă, o deschide năvalnic şi strigă după doctorii care mănâncă, beau şi se odihnesc în sala de primire alăturată.

— S-a trezit regele! S-a trezit regele!

Ei dau buzna în odaie, ştergându-se cu mâneca la gură, lăsând din mâini paharele cu vin, abandonând partida de şah; îl înconjoară, îi ascultă pieptul, îi ridică pleoapele şi-i cercetează ochii, îi ciocănesc tâmplele şi-i înţeapă mâinile cu

ace. Dar el s-a cufundat iarăşi în somn. Unul dintre doctori se întoarce spre mine.

— A vorbit?

— Nu, doar a deschis ochii, a oftat uşor şi apoi a readormit.

El aruncă o privire spre regină şi coboară glasul.

— Când s-a trezit, faţa lui... avea un aer de om nebun? I se citea vreun dram de înţelegere în ochi sau era năuc, ca un idiot?

Mă gândesc puţin.

— Nu, părea el însuşi, doar abia deşteptat dintr-un somn adânc. Credeţi că se va trezi?

Emoţia din odaie se stinge foarte repede când toţi îşi dau seama că regele e întru totul inert, deşi continuă o vreme să tragă de el, să-l pipăie şi să-i vorbească tare la ureche.

— Nu. A plecat iarăşi dintre noi, spune doctorul.

Regina se întoarce spre el cu faţa întunecată de mânie.

— Nu-l poţi trezi? Plesneşte-l!

— Nu.

Curtea restrânsă de la Windsor şi-a statornicit de multă vreme o rutină în centrul căreia se află regina şi băieţelul ei, care învaţă acum să vorbească şi reuşeşte să meargă clătinat de la o mână întinsă la alta. Însă lucrurile se schimbă. Cred că regele, în odăile sale, începe să se deştepte. A fost vegheat, hrănit şi spălat, dar doctorii au renunţat la încercările de a-l vindeca, fiindcă părea că nimic din ceea ce fac nu dă roade. Acum începem să nădăjduim iarăşi că, în ritmul lui şi fără leacuri, iese din somnul cel lung. Mi-am făcut obiceiul de a sta cu el dimineaţa şi altă doamnă îl slujeşte până seara. Regina îi face vizite scurte în fiecare după-amiază. Îl observ şi cred că somnul lui se apropie de sfârşit, pare să doarmă mai uşor şi câteodată sunt aproape sigură că aude ce spunem.

Fireşte, încep să mă întreb ce va şti când se va deştepta. Acum mai bine de un an a văzut un lucru care l-a zdruncinat atât de tare, încât a închis ochii şi a adormit ca să nu-l mai vadă. Ultimele vorbe pe care le-a auzit au fost ale mele: „Nu vă uitaţi! Nu vedeţi!". Dacă deschide iarăşi ochii, pregătit să privească, pregătit să vadă, nu pot să nu mă întreb ce-şi va aminti, ce va crede despre mine şi dacă va da vina pe mine pentru lungul său priveghi în beznă şi tăcere.

Îngrijorarea îmi creşte într-atât, încât îndrăznesc s-o întreb pe regină dacă e de părere că regele ne va învinui pentru

zdruncinătura care i-a provocat boala. Ea mă priveşte cât se poate de senină.

— Te referi la vestea cumplită din Franţa?

— La felul cum a aflat-o. Eraţi foarte tulburată şi ducele era de faţă. Eram şi eu de faţă. Credeţi că regele va fi de părere că ar fi trebuit să-i dăm vestea cea proastă cu mai mare grijă?

— Da, răspunde ea. Dacă se va însănătoşi vreodată suficient ca să ne audă, îi vom spune cât de mult regretăm că nu l-am pregătit pentru veste. A fost cumplită pentru noi toţi! Eu, una, nu-mi amintesc nimic din seara aceea. Cred că am leşinat şi ducele a încercat să mă readucă în simţiri, însă nu-mi amintesc.

— Nu, nici eu nu-mi amintesc, încuviinţez înţelegând că e calea cea mai sigură pentru noi toţi.

Sărbătorim Crăciunul în sala cea mare a castelului Windsor. E un ospăţ de proporţii reduse pentru o casă al cărei personal s-a împuţinat jalnic, însă ne oferim mici daruri unii altora, iar micului prinţ, jucării; pe urmă, la doar câteva zile după aceea, regele se trezeşte şi de astă dată rămâne treaz.

E o minune. Deschide pur şi simplu ochii, cască şi se uită în jur, surprins că şade pe un jilţ în odaia personală de la Windsor, înconjurat de străini. Doctorii dau fuga să ne cheme. Doar regina şi cu mine mergem la el.

— E mai bine să nu-l speriem cu o mulţime numeroasă, spune ea.

Intrăm fără zgomot, aproape ca şi cum ne-am apropia de un animal rănit care s-ar putea speria. Regele se ridică în picioare, încadrat de doi doctori care îl sprijină. Se clatină, dar înalţă capul când o vede pe regină şi rosteşte nesigur:

— Ah!

Aproape că pot vedea cum îi caută numele în mintea lui confuză.

— Margareta! spune el într-un final. Margareta de Anjou.

Descopăr că mi s-au umplut ochii de lacrimi şi îmi reţin hohotele în faţa acestui bărbat distrus care s-a născut ca să fie regele Angliei şi pe care l-am întâlnit pentru prima oară când era un băieţandru la fel de chipeş ca micul Edward March,

fiul Casei de York. Bărbatul supt de vlagă din fața noastră face un pas clătinat, iar regina i se apleacă într-o reverență adâncă. Nu întinde mâinile să-l atingă, nu se duce în brațele lui. Parcă ar fi tânăra femeie și Regele Pescar din legendă: trăiesc împreună, însă nu se ating niciodată. Ea spune încet:

— Alteță, mă bucur că te văd iarăși sănătos!

— Am fost bolnav?

Schimb cu ea o privire încărcată de taină.

— Ai adormit, ai căzut într-un somn adânc și nimeni nu te-a putut trezi.

— Chiar așa?

Își trece mâna peste creștet și vede pentru prima oară cicatricea de pe braț lăsată de o cataplasmă fierbinte.

— Măi să fie! M-am lovit? Cât am dormit?

Regina șovăie. Intervin:

— Multă vreme. Și cu toate că ați dormit multă vreme, țara e în siguranță.

— Asta e bine, spune el. Ei! (Le face semn cu capul celor doi bărbați care-l sprijină.) Ajutați-mă să merg la fereastră.

Se duce la fereastră cu pași târșâiți, ca un bătrân, și privește lunca și fluviul care încă mai curge între malurile acoperite de gheață albă, așa cum a curs întotdeauna. Lumina puternică îl face să mijească ochii și să-i dea lacrimile:

— Ce puternică e lumina!

Se întoarce la jilț.

— Sunt foarte obosit.

— Nu! îi scapă reginei fără voie.

E ajutat să se așeze la loc și îl văd că observă curelele prinse de brațele și de fundul jilțului. Văd cum le studiază clipind nedumerit, apoi se uită în jur, la odaia de o goliciune severă. Se uită la masa cu leacuri. Se uită la mine.

— Cât timp a trecut, Jacquetta?

Strâng buzele cu putere ca să-mi țin emoțiile în frâu.

— Mult timp. Dar ne bucurăm din inimă că acum vă simțiți mai bine. Dacă adormiți acum, Alteță, vă veți trezi din nou, nu-i așa? Veți încerca să vă treziți?

Chiar mă tem că va readormi. Capul îi moțăie și ochii i se închid.

— Sunt atât de obosit! rostește el ca un copilaș.

Peste o clipă adoarme din nou.

Stăm treze toată noaptea, în caz că regele s-ar trezi din nou, însă n-o face. Dimineaţa, regina e palidă şi încordată din cauza neliniştii. Doctorii intră la rege la ceasurile şapte şi, atingându-l uşor pe umăr, îi şoptesc la ureche că e dimineaţă; spre uimirea lor, el deschide ochii, se ridică în capul oaselor şi porunceşte să fie deschise obloanele.

Rezistă până aproape după-amiază şi apoi adoarme din nou, dar se trezeşte la timp pentru cină şi o cheamă pe regină, iar când aceasta intră în odaia lui personală, cere să i se aducă un jilţ şi o întreabă ce mai face.

Stau în picioare în spatele jilţului ei când îi răspunde că face bine şi apoi îl întreabă cu blândeţe dacă îşi aduce aminte că la vremea când a adormit, ea era grea. Surprinderea regelui e sinceră.

— Nu! exclamă el. Nu-mi amintesc nimic. Grea, ai spus? Doamne, nu!

Ea încuviinţează.

— Da. Şi eram foarte fericiţi. Îi arată giuvaierul pe care i l-a comandat, îl are la ea, în cutie, la îndemână ca să-i trezească aducerile aminte: Mi-ai dăruit acest giuvaier pentru a sărbători vestea.

— Într-adevăr? Podoaba îl încântă, o ia în mână şi o priveşte. Foarte bine lucrat! Pesemne că eram mulţumit.

Ea înghite cu greutate.

— Erai, erai! Toată ţara era mulţumită.

Aşteptăm să întrebe de copil, dar se vede bine că n-o va face. Moţăie din cap, ca şi cum ar fi somnoros şi-i scapă un sforăit slab. Margareta îmi aruncă o privire.

— Nu vreţi să aflaţi de copil? îl întreb. Aţi văzut giuvaierul pe care i l-aţi dăruit reginei când v-a spus că e grea? Asta a fost cu aproape doi ani în urmă. Copilul s-a născut.

El clipeşte şi se întoarce spre mine, cu un aer care arată că nu înţelege.

— Ce copil?

Mă duc la uşă şi-l iau pe Edward de la dădacă. Din fericire, e somnoros şi liniştit. N-aş fi îndrăznit să-l aduc plângând din răsputeri în această odaie tăcută.

— Acesta e copilul reginei, îi spun. Copilul vostru. Prinţul de Wales, Dumnezeu să-l binecuvânteze!

Edward se foieşte prin somn şi zvâcneşte din piciorul vânjos. E măricel, frumuşel şi puternic, atât de diferit de un prunc nou-născut, încât simt cum mi se scurge toată încrederea în timp ce-l duc spre rege. Îl simt greu în braţe – un copil sănătos de cincisprezece luni. Pare absurd să i-l înfăţişez tatălui său ca pe un nou-născut. Regele îl priveşte cu mare detaşare, de parcă aş fi adus în odăile regale un mieluţ gras.

— Habar n-am avut! exclamă el. E fată sau băiat?

Regina se ridică, îl ia pe Edward din braţele mele şi-i oferă regelui copilul adormit. Acesta se trage înapoi.

— Nu, nu! Nu vreau să-l iau. Spune-mi doar, e fată sau băiat?

— Băiat, răspunde regina cu glasul tremurând de dezamăgire la vederea reacţiei lui. Băiat, slavă Domnului! Un moştenitor al tronului tău, fiul pentru care ne-am rugat.

El cercetează obrazul trandafiriu al pruncului şi rosteşte pe un ton mirat:

— Un prunc al Sfântului Duh!

— Nu, băiatul zămislit de tine! îl corectează iute regina.

Mă uit în jur şi văd că doctorii, servitorii lor şi două sau trei doamne de companie au auzit probabil această sentinţă condamnatoare a regelui.

— E prinţul tău, Alteţă, continuă regina. Fiul şi moştenitorul tău şi prinţul Angliei, prinţul de Wales. L-am botezat Edmund.

— Edward! o corectez răstit. Edward.

Ea îşi revine imediat.

— Edward. Prinţul Edward de Lancaster.

Regele zâmbeşte radios.

— A, băiat! Ăsta e un noroc.

— Aveţi un băiat, îi spun. Un fiu şi moştenitor. Fiul şi moştenitorul *vostru*, Dumnezeu să-l binecuvânteze.

— Amin, răspunde el.

Îl iau pe băieţel din braţele reginei, iar ea se lasă în jilţ. Copilul se foieşte, îl lipesc de pieptul meu şi-l leagăn uşor. Miroase a săpun şi a piele caldă.

— Şi a fost botezat? întreabă regele pe ton de conversaţie.

Văd că Margareta strânge din dinţi, iritată de interogatoriul lent despre acele zile cumplite. Răspunde totuşi pe un ton plăcut:

— Da, e botezat, desigur.

— Şi cine sunt naşii? Eu i-am ales?

— Nu, tu dormeai. Noi... Eu i-am ales pe arhiepiscopul Kemp, pe Edmund Beaufort, ducele de Somerset, şi pe Anne, ducesa de Buckingham.

— Exact pe cine aş fi ales şi eu! declară regele zâmbind. Prietenii mei deosebit de buni. Anne care?

— De Buckingham, articulează cu grijă regina. Ducesa de Buckingham. Însă regret profund să-ţi spun că arhiepiscopul a murit.

Regele ridică brusc mâinile într-un gest de mirare.

— Nu! Vai, cât timp am dormit?

— Optsprezece luni, Alteţă, răspund cu glas scăzut. Un an şi jumătate. Un timp foarte lung. Ne-am temut cu toţii foarte tare pentru sănătatea voastră. Ne bucurăm mult să vedem că v-aţi revenit!

Se uită la mine cu privirea lui încrezătoare, ca de copil.

— Un timp lung, dar nu-mi amintesc nimic despre somn. Nici măcar ce am visat.

— Vă amintiţi cum aţi adormit? îl întreb încet, detestându-mă pentru întrebare.

— Deloc! răspunde el râzând uşor. Doar aseară. Îmi amintesc doar cum am adormit aseară. Sper că după somnul de la noapte mă voi trezi din nou.

— Amin, rostesc.

Regina stă cu faţa îngropată în mâini.

— Nu vreau să mai irosesc un an dormind! glumeşte el.

Pe Margareta o străbate un fior, dar apoi se îndreaptă de spate şi-şi împreunează mâinile în poală. Chipul ei parcă ar fi cioplit în piatră.

— Presupun că a fost foarte incomod pentru voi toţi, spune cu bunăvoinţă regele privind în jur. Voi încerca să nu se repete.

Nu pare să înţeleagă că a fost abandonat de curtea sa, că singurii oameni prezenţi sunt doctorii, felcerii şi noi, tovarăşele lui de temniţă. Îi spun încet:

— Acum vă lăsăm. A fost o zi foarte însemnată pentru noi toţi.

— Sunt foarte obosit, rosteşte el încrezător. Însă nădăjduiesc să mă trezesc mâine.

— Amin! repet.

El zâmbeşte radios, ca un copil.

— Va fi după voia Domnului, suntem toţi în mâinile Lui.

Palatul Placentia, Greenwich, Londra, primăvara anului 1455

Odată regele deşteptat, nu e după voia Domnului, ci după voia reginei. Le trimite pe dată lorzilor din Consiliul Coroanei un mesaj pe un ton atât de exploziv, încărcat de o mânie atât de primejdioasă, încât aceştia îl eliberează neîntârziat pe ducele de Somerset din Turn, interzicându-i să se apropie de rege la mai puţin de treizeci de kilometri şi să se implice în orice formă de viaţă politică. Ducele, punându-şi în ordine reşedinţa din Londra şi înarmându-şi cu iuţeală suita, le trimite vorbă pe dată prietenilor şi aliaţilor săi, spunându-le că nimeni nu-l va ţine departe de rege şi că ducele de York va fi primul care îşi va da seama că a preluat puterea.

Ca pentru a-şi sărbători întoarcerea în inima Angliei, regina şi regele deschid palatul de la Greenwich şi-şi convoacă lorzii. Ducele de York se supune chemării, renunţă la funcţia de protector al regatului şi descoperă că-şi va pierde şi celălalt titlu, de conetabil al oraşului Calais, care îi va fi redat lui Edmund Beaufort, ducele de Somerset, ieşit din temniţă, cu măreţia redobândită în chip glorios.

Ducele intră în odăile reginei de la palat atât de chipeş şi de bogat îmbrăcat, încât parcă a fost plecat la curtea Burgundiei ca să-şi facă veşminte noi, în loc să-şi aştepte în Turn judecata pentru trădare. Roata norocului l-a ridicat iarăşi foarte sus şi nu există la curte om mai însemnat ca el. Toate doamnele freamătă de emoţie când intră în odaie, nimeni nu-şi poate lua ochii de la el. Ducele îngenunchează în mijlocul încăperii în faţa Margaretei, care traversează parcă în zbor odaia, cu mâinile întinse, în clipa când îl vede. El îşi pleacă frumosul cap brun şi-i duce la buze ambele mâini, inspirând parfumul

degetelor ei. Domnişoarei de companie aflate lângă mine îi scapă un mic oftat de invidie. Margareta stă nemişcată ca o statuie, tremurând la atingerea lui; după câteva clipe rosteşte încet:

— Te rog să te ridici, milord. Ne bucurăm să te vedem iarăşi în libertate.

El se ridică în picioare dintr-o singură mişcare graţioasă şi îi oferă braţul, sugerând:

— Ne plimbăm?

Străbat împreună galeria cea mare; îi urmez împreună cu o doamnă de companie, făcându-le semn cu capul celorlalte să stea pe loc. Am grijă să rămân în urmă, aşa încât însoţitoarea mea să nu le poată auzi vorbele şoptite.

La capătul galeriei, el se înclină şi pleacă, iar Margareta se întoarce spre mine cu un chip radios şi-mi spune încântată:

— Îi va recomanda regelui ca ducele de York să nu fie primit în Consiliul Coroanei. Îi vom avea în jurul nostru numai pe cei din Casa de Lancaster. Lui York i se va lua tot ce a dobândit câtă vreme a fost protector. Cumnatul lui, contele de Salisbury, şi ageamiul acela de Richard Neville, contele de Warwick, nu vor fi poftiţi nici ei. Edmund spune că îl va stârni pe rege împotriva duşmanilor noştri şi că aceştia vor fi alungaţi din toate dregătoriile importante. (Râde.) Edmund spune că vor regreta ziua când l-au închis în Turn, iar pe mine, la Windsor. Spune că-mi vor cere iertare în genunchi. Spune că regele abia dacă ştie unde e şi ce face – şi că împreună, noi doi, îl vom putea conduce. Şi ne vom doborî duşmanii, trimiţându-i poate în temniţă, poate în ştreang.

Întind mâna spre ea.

— Alteţă...

Dar e prea încântată de ideea răzbunării ca să audă vreun îndemn la prudenţă.

— Edmund spune că acum avem toate mizele pentru care să luptăm. Îl avem pe rege însănătoşit şi dispus să facă orice spunem, avem un fiu şi moştenitor pe care nu-l poate nega nimeni şi putem să-i dăm lui York o lecţie pe care n-o va uita niciodată. Edmund spune că dacă reuşim să dovedim că plănuia uzurparea tronului, York e mort.

Acum chiar o întrerup.

— Alteţă, de bună seamă că aşa ceva îl va îndemna pe York la revoltă făţişă, nu? Se va apăra negreşit în faţa unor astfel de acuzaţii. Va cere Consiliului Coroanei să reînnoiască

acuzațiile la adresa ducelui de Somerset și atunci veți fi voi doi și aliații voștri împotriva lui și a aliaților lui.

— Nu! răspunde ea. Fiindcă însuși regele a declarat în fața lorzilor că Somerset îi e prieten credincios și rudă loială și nimeni nu va îndrăzni să rostească o vorbă împotriva lui! Vom ține consiliu la Westminster și York nu va fi poftit, iar pe urmă vom ține la Leicester o audiere la care va fi acuzat în lipsă. Ținuturile din centrul țării ne sunt loiale, chiar dacă Londra e nesigură uneori. E sfârșitul ducelui și al mândriei lui și începutul răzbunării mele!

Clatin din cap; nu pot spune nimic ca s-o fac să înțeleagă că, la cât de puternic e ducele de York, n-ar trebui să-l forțeze să-i devină dușman.

— Tu ar trebui să fii mai bucuroasă ca oricine! exclamă ea. Edmund mi-a promis că îl va aduce acasă pe Richard, soțul tău.

Orice om are un preț la care poate fi cumpărat. Al meu e Richard. Uit pe dată s-o mai îndemn la prudență și-i prind mâinile strâns în ale mele.

— Da?

— Mi-a promis. Regele îi va da lui Edmund cheile orașului Calais în fața tuturor. Richard va fi lăudat ca un comandant loial și va veni la tine, York va fi arestat, regatul va fi cârmuit cu dreptate de Edmund Beaufort și de mine și vom fi iarăși fericiți cu toții.

Sunt fericită: sunt în brațele lui, cu fața afundată în haina lui căptușită, cuprinsă de brațele lui într-o îmbrățișare de urs, atât de strânsă, că-mi taie respirația. Când ridic privirea spre chipul lui iubit și ostenit, mă sărută atât de năvalnic, încât închid ochii și-mi spun că am redevenit o copilă îndrăgostită până peste cap. Trag aer în piept și el mă sărută iarăși. Muncitorii din port și marinarii ne strigă încurajări și comentarii obraznice, însă Richard nici nu le aude. Pe sub mantie, mâinile lui îmi coboară de pe talie și-mi cuprind cu putere șoldurile.

— Oprește-te! îi șoptesc.

— Unde putem merge? întreabă el, ca și cum am fi redevenit tineri.

Ai crede că suntem doi tineri îndrăgostiți pătimași.

— Haide la palat, spun. Vino! Ți-ai împachetat lucrurile?

— Lucrurile să se ducă naibii, răspunde el voios.

Plecăm de pe cheiul de la Greenwich de mână spre palat, ne furișăm înăuntru pe scările dosnice, precum un rândaș și o slujnică ușuratică de la grajduri, zăvorâm ușa odăii mele și rămânem încuiați înăuntru toată ziua și toată noaptea. La miezul nopții cer să ni se aducă de mâncare; mâncăm în fața focului cald, înfășurați în cearșafuri.

— Când plecăm la Grafton?

— Mâine, spune el. Vreau să-mi văd copiii, inclusiv fetița cea mică. Pe urmă va trebui să mă întorc imediat și va trebui să mă îmbarc, Jacquetta.

— Să te îmbarci?

— Trebuie să preiau personal ordinele lui Beaufort, spune el cu o strâmbătură. Fortăreața a fost sfâșiată din interior. Nu-i pot lăsa pe oameni fără căpitan. Voi rămâne până când mă înlocuiește ducele și atunci voi veni direct acasă, la tine.

— Credeam că ai venit acasă! strig.

— Iartă-mă. Mă tem pentru soarta garnizoanei dacă nu mă întorc. Crede-mă, iubirea mea, am trăit vremuri cumplite.

— Și pe urmă vii acasă?

— Regina a promis, ducele a promis și promit și eu. Se apleacă și-mi ia între degete o șuviță de păr. E greu de slujit o țară ca a noastră, Jacquetta. Însă regele s-a făcut bine și și-a luat iarăși puterea în mâini, casa noastră e iarăși în ascensiune.

Îi acopăr mâna cu a mea, spunându-i:

— Aș vrea să fie așa, iubirea mea, dar nu-i atât de ușor. Vei înțelege mâine, când vei vedea curtea.

— Mâine, răspunde el.

Împinge deoparte urciorul cu bere și mă duce înapoi în pat.

Furăm câteva zile împreună, suficiente ca soțul meu să înțeleagă că regina și ducele plănuiesc să răstoarne complet situația, să-l acuze pe Richard de York de trădare și să-l doboare împreună cu aliații lui. Călătorim până la Grafton într-o tăcere îngândurată, Richard își salută copiii, o admiră pe mezina

pe care o vede prima oară şi le spune că trebuie să se întoarcă la Calais pentru a ţine garnizoana în bună rânduială, dar apoi va veni acasă.

— Crezi că-l vor convinge pe ducele de York să ceară iertare? îl întreb în curtea grajdurilor, în timp ce-şi înşeuează calul. Şi dacă el mărturiseşte şi i se supune regelui, vei putea veni acasă neîntârziat?

— A mai făcut-o şi altă dată, răspunde fără şovăială soţul meu. Iar regele, bolnav sau sănătos, rămâne rege. Regina şi ducele cred că trebuie să-l atace pe Richard de York ca să se apere, iar dacă-l înfrâng, asta va dovedi că au avut dreptate. Eu trebuie să apăr Calais de dragul Angliei şi al onoarei mele, dar pe urmă voi veni acasă. Te iubesc, nevastă! Voi veni acasă în curând.

La început, planul merge de minune. Richard se întoarce la Calais, le plăteşte soldaţilor şi le spune că regele deţine din nou puterea, e sfătuit de ducele de Somerset şi controlul aparţine Casei de Lancaster. Lorzii din Consiliul Coroanei se întorc împotriva celui pe care l-au considerat salvatorul lor şi acceptă să se întrunească fără ducele de York. Pentru această întâlnire e ales, ca port sigur, ţinutul Leicester, preferatul reginei, centrul zonei ei de influenţă şi baza tradiţională a Casei de Lancaster. Se simt în siguranţă alegând Leicester, însă alegerea ne spune, mie şi tuturor celor care vor să reflecteze la ea, că se tem de ceea ce vor crede oamenii de rând din Londra, ce vor spune în satele din Sussex, ce vor face în Kentul natal al lui Jack Cade.

E dificilă mobilizarea tuturor: lorzii şi nobilii mai mărunţi trebuie convocaţi, planul trebuie explicat, aşa încât toţi să înţeleagă că ducele de York va fi răsplătit cu răul pentru slujirea credincioasă a ţării sale, izbânzile lui vor fi defăimate, iar el şi aliaţii săi vor fi excluşi din Consiliul Coroanei şi ţara va fi întoarsă împotriva lor.

Regele pleacă spre Leicester cu mare întârziere: vine să-şi ia rămas-bun de la regină, încadrat de Edmund Beaufort la dreapta şi de Henry Stafford, ducele de Buckingham, la stânga, chiar în ziua în care spusese că va sosi în Leicester. Nobilii din spatele lui au veşminte de călătorie, unii poartă armură uşoară, dar cei mai mulţi sunt îmbrăcaţi ca pentru a călări de plăcere. Mă uit de la un chip familiar la altul. Nu există între ei nici un bărbat care să nu fie ori înrudit cu Casa de Lancaster, ori în solda ei. Aceasta nu mai e curtea Angliei,

sprijinită de numeroase familii, de numeroase case, ci e curtea Casei de Lancaster și oricine nu face parte din ea e pe dinafară. Și oricine e pe dinafară este dușman. Regele se înclină adânc în fața Margaretei, iar ea îi urează pe un ton oficial drum bun și întoarcere rodnică.

— Sunt sigur că treaba va fi îndeplinită cu ușurință și se va încheia pașnic, spune regele vag. Vărului meu, ducele de York, nu i se poate îngădui să-mi sfideze autoritatea, autoritatea mea! Le-am spus lorzilor aflați de partea lui York că trebuie să-și împrăștie oștirile. Au voie să țină două sute de soldați fiecare. Două sute ar trebui să fie de ajuns, nu? (Se uită la ducele de Somerset.) Două sute e corect, nu?

— Mai mult decât corect, răspunde Edmund, care are vreo cinci sute de oameni în livrea și încă o mie de arendași pe care îi poate chema la arme în orice clipă.

— Așadar, îți spun rămas-bun și ne revedem la Windsor după ce terminăm această treabă, adaugă regele. Bunele mele rude vor avea grijă de mine, o știu, adaugă el zâmbindu-le lui Beaufort și ducelui de Buckingham. Poți fi sigură că-mi vor sta alături.

Ieșim pe treptele intrării principale ca să petrecem suita la plecare. Stindardul regelui merge în frunte, urmat de garda regală și apoi de rege. Poartă haine de călătorie și pare slab și palid, în comparație cu cei mai apreciați doi duci care îl încadrează. Trecând prin fața noastră, ducele de Somerset își scoate pălăria în fața Margaretei și o lipește de piept, în dreptul inimii. Ascunsă de văl, ea duce degetele la buze. Suita se perindă mai departe – nobilii mai mărunți, apoi micii moșieri, apoi oștenii. Regele e însoțit de vreo două mii de oameni, care trec pe lângă noi în zarva marilor cai de luptă cu copite puternice, a cailor mai mici împovărați cu provizii și echipament, a cizmelor ropotitoare ale pedestrașilor care mărșăluiesc în formații disciplinate și a vagabonzilor care îi urmează.

În palatul Placentia, regina n-are liniște, deși toți ceilalți sunt încrezători și ocupați în așteptarea veștii de izbândă a regelui în fața consiliului său ales pe sprânceană. Grădinile care coboară până la fluviu sunt minunat de frumoase, smălțuite de albul și rozul palid al florilor de cireș dănțuitoare; când

mergem să ne plimbăm pe lângă apă, vântul stârnește în jurul nostru vârtejuri de petale ca fulgii de nea ce-l fac pe micul prinț să râdă și să le fugărească, clătinându-se pe picioarele-i scurte și îndesate, însoțit de dădaca aplecată asupra lui. Pe câmpurile de la malul fluviului, narcisele târzii încă își mai leagănă căpșoarele de culoarea untului, gardurile vii de pe marginile pajiștilor sunt smălțuite cu flori albe, tufele de porumbar, pline de flori pe crengile negre, țepoase, iar păducelul, o promisiune de muguri verzi. Pe malul apei, ramurile sălciilor se freacă unele de altele foșnind, aplecate asupra apei curate, undele verzi oglindind frunzele verzi de deasupra.

În capelă continuăm să rostim rugăciuni pentru sănătatea regelui și să mulțumim pentru însănătoșirea lui. Dar pe regină n-o înveselește nimic. Nu poate uita că a fost întemnițată de lorzii propriului ei regat, obligată să-și slujească soțul adormit, stăpânită de teama că nu-și va recăpăta libertatea niciodată. Nu-i poate ierta lui Richard, ducele de York, umilința îndurată. Nu poate fi fericită când singurul bărbat care a rămas lângă ea în acele luni grele, îndurând captivitatea la fel ca ea, a plecat iarăși ca să-l înfrunte pe dușmanul lor comun. Nu se îndoiește că va ieși învingător, însă fără el nu poate fi fericită.

Margareta intră în odăile ei cutremurată de un fior, cu toate că-n cămin arde un foc bun, pereții sunt îmbrăcați de tapiserii în culori vii și ultimele raze ale soarelui încălzesc încăperile frumoase.

— Aș vrea ca ei să nu fi plecat! spune ea. Aș vrea să-l fi chemat pe ducele de York la Londra, ca să ne dea socoteală acolo.

Nu-i amintesc că York e un mare favorit al Londrei: ghildele și negustorii au încredere în bunul-simț și în calmul lui și au prosperat când el a înstăpânit pacea și buna rânduială în capitală și în țară. Câtă vreme ducele a fost lord protector, negustorii au putut să-și trimită produsele în alte ținuturi pe drumuri lipsite de primejdii, iar birurile au scăzut, căci risipitoarea casă regală se afla sub controlul lui.

— Se vor întoarce în curând, o liniștesc. Poate că York va cere iertare, așa cum a mai făcut, și se vor întoarce toți curând.

Neliniștea reginei ne afectează pe toți. Cinăm în odăile ei, nu în sala cea mare, în care soldații și bărbații casei spun că, deși regele s-a făcut bine, voioșia tot lipsește. Spun că această curte nu e așa cum ar trebui să fie: e prea tăcută, ca un castel fermecat, stăpânit de vraja tăcerii. Regina ignoră

criticile. Îi cheamă pe muzicieni să-i cânte doar ei, în propriile odăi, iar doamnele mai tinere dansează, însă fără tragere de inimă, căci le lipsesc privirile tinerilor chipeşi din suita regelui. În cele din urmă, regina îi porunceşte unei doamne de companie să ne citească dintr-o colecţie de balade; şedem şi coasem, ascultând povestea despre o regină care a tânjit după un prunc în toiul iernii şi a dat naştere unui copil făcut cu totul şi cu totul din zăpadă. Când a crescut şi a devenit bărbat, soţul ei l-a luat în cruciadă şi el, bietul băiat, s-a topit pe nisipul încins; şi aşa, regele şi regina n-au mai avut nici un fiu, nici măcar unul de gheaţă.

Nefericita poveste mă face caraghios de sentimentală; îmi vine să plâng şi cad pătrunsă pe gânduri la băieţii mei de la Grafton – Lewis, pe care nu-l voi mai vedea niciodată, şi Anthony, fiul meu cel mare, care împlineşte treisprezece ani şi va trebui în curând să aibă armura lui şi să intre scutier în slujba tatălui său ori a altui bărbat de seamă. A crescut cât ai clipi din ochi; aş vrea să fie iarăşi prunc şi să-l plimb în braţe. Tânjesc să fiu din nou cu Richard – n-am mai stat niciodată despărţiţi atâta timp. După ce regele îl doboară pe ducele de York, Edmund Beaufort va prelua comanda cetăţii Calais şi îi va porunci lui Richard să vină acasă şi atunci viaţa noastră va reintra în normal.

Margareta mă cheamă s-o însoţesc în odaia de culcare; merg să stau cu ea în timp ce cameristele îi scot boneta strâmtă ce-i stă fixă pe cap, coborâtă până peste urechi ca o căciulă, îi despletesc cozile şi-i perie cosiţele.

— Când crezi că vor veni acasă? întreabă ea.

— Într-o săptămână? îmi dau cu presupusul. Dacă totul merge bine.

— De ce n-ar merge bine?

Clatin din cap. Nu ştiu de ce nu e fericită şi încântată, cum era când ducele de Somerset i-a explicat prima oară acest plan. Nu ştiu de ce palatul, care e întotdeauna o reşedinţă plăcută a curţii, pare atât de rece şi de însingurat astă-seară. Nu ştiu de ce fata a ales o poveste despre un fiu şi moştenitor care se topeşte înainte să poată moşteni.

— Nu ştiu, răspund străbătută de un fior. Bănuiesc că totul va fi bine.

— Mă duc la culcare, spune ea supărată. Iar dimineaţă putem să ieşim la vânătoare şi să ne veselim. Tovărăşia ta nu e deloc agreabilă, Jacquetta! Du-te şi tu la culcare.

Nu merg la culcare, așa cum mi-a cerut, deși știu că tovărășia mea nu e agreabilă. Mă duc la fereastra odăii mele, deschid larg obloanele de lemn și privesc lunca luminată de lună și bucla lungă, argintie, a fluviului, întrebându-mă de ce mă simt atât de amărâtă într-o seară caldă de mai englezesc, cea mai frumoasă lună a anului, când soțul meu va veni acasă după mari primejdii, iar regele Angliei a ieșit la luptă cu toată fala și dușmanul lui va fi doborât.

A doua zi, după-amiaza târziu, primim vești – vești cumplite, de necrezut. Nu înțelegem lămurit nimic; poruncim să fie aduși mesagerii în fața reginei, cerem ca soldații care fug din nu știm ce bătălie să fie prinși și aduși în încăperile regale, ca să spună ce au văzut, trimitem oameni să gonească spre St Albans, pe drumul către nord, unde se pare că ducele de York, departe de a se înfățișa pașnic să-și înfrunte chinurile și de a aștepta răbdător să fie acuzat de trădare, a strâns în schimb oștire și a venit să-i ceară stăruitor regelui ca dușmanii lui să fie dați la o parte și ca regele să fie un bun cârmuitor al întregii Anglii, nu doar al Casei de Lancaster.

Un oștean ne spune că pe ulițele strâmte s-a produs o răzmeriță, dar că el n-a văzut care tabără e mai puternică, fiindcă a fost rănit și lăsat să zacă. Spune, cu un ochi la regină, că nu l-a ajutat nimeni – lucru foarte descurajator pentru un soldat de rând.

— Așa ceva te face să te întrebi dacă stăpânului tău îi pasă câtuși de puțin de tine, mormăie el nemulțumit. Un stăpân bun nu-i părăsește pe cei căzuți.

Alt oștean care se întoarce la noi cu vești spune că e război: regele și-a ridicat stindardul, ducele de York a atacat și apoi a fost doborât de o sabie. Auzind acestea, regina se ridică iute de pe jilț, cu mâna la inimă; dar mai târziu, seara, mesagerul pe care l-am trimis la Londra se întoarce și spune că din câte a aflat de pe străzi, cea mai mare luptă s-a purtat între oamenii ducelui de Somerset și cei ai contelui de Warwick; că soldații contelui au luptat prin grădini și peste micile ziduri despărțitoare, s-au cățărat peste cotețe de găini și au trecut prin cocini de porci pentru a ajunge în inima orașului, ocolind baricadele și venind dintr-o direcție la care nu s-a așteptat

nimeni, luându-i prin surprindere pe soldații ducelui de Somerset și semănând confuzia în rândurile lor.

Margareta se plimbă cu pași mari prin odaia ei, scoasă din răbdări de așteptare, scoasă din minți de nerăbdare. Doamnele ei se lipesc de pereți și nu scot o vorbă. O opresc în prag pe dădaca venită cu micul prinț: în după-amiaza asta nu va avea parte de joacă. Trebuie să aflăm ce se petrece, dar nu reușim. Regina trimite noi mesageri la Londra și trei oameni primesc poruncă să meargă călare la St Albans cu un bilet confidențial din partea ei către ducele de Somerset. După asta nu putem decât să așteptăm – să așteptăm și să ne rugăm pentru rege.

În cele din urmă, pe când se lasă întunericul și servitorii intră și dau ocol în tăcere odăilor, aprinzând torțele și candelabrele cu lumânări, gărzile deschid larg ușile și anunță:

— Solul regelui!

Regina se ridică în picioare; o urmez. Tremură puțin, dar obrazul pe care-l arată lumii e calm și hotărât.

— Poți să intri și să-mi spui ce mesaj aduci, rostește ea.

Omul intră și se lasă în genunchi, cu pălăria în mână.

— De la Alteța Sa regele, spune el, desfăcând pumnul și arătându-ne un inel.

Margareta îmi face semn cu capul și mă duc să-l iau.

— Ce mesaj aduci?

— Alteța Sa regele vă trimite urări de bine, iar prințului, binecuvântarea sa.

Margareta înclină capul încuviințând.

— Spune că astă-seară se află într-o tovărășie plăcută, alături de ruda sa bună, ducele de York, și că mâine va sosi la Londra în tovărășia Alteței Sale.

Respirația îndelung reținută iese printre buzele Margaretei cu un mic șuierat.

— Regele vă îndeamnă să aveți inima voioasă și spune că Domnul le va aranja pe toate și totul va fi bine.

— Și despre bătălie?

Mesagerul ridică ochii spre ea.

— Nu a trimis vorbă despre bătăile.

— Altceva? întreabă ea, mușcându-și buza de jos.

— Vă roagă, pe voi, Alteță, laolaltă cu toată curtea, să aduceți rugăciuni de mulțumire pentru scăparea sa din ghearele primejdiei chiar astăzi.

— Așa vom face, spune Margareta.

Sunt atât de mândră de înfrânarea şi demnitatea ei, încât îmi las mâna uşor pe spatele ei, într-o mângâiere ascunsă. Întoarce capul şi îmi şopteşte:

— Ia-l deoparte când pleacă şi află, pentru Dumnezeu, ce se petrece!

Apoi se întoarce către doamnele de companie:

— Voi merge neîntârziat să mulţumesc Domnului pentru siguranţa regelui şi curtea mă va însoţi.

Porneşte înainte către capelă şi curtea n-are de ales, trebuie s-o urmeze. Mesagerul dă să se ia pe urmele celorlalţi, dar îl ating pe mânecă, îl iau de braţ şi îl duc într-un ungher potrivit, de parcă ar fi un cal sperios, astfel încât să nu poată pune nimeni altcineva mâna pe el.

— Ce s-a întâmplat? îl întreb scurt. Regina vrea să ştie.

— I-am transmis mesajul aşa cum mi-a fost spus.

— Nu mesajul, prostule! Ce s-a întâmplat pe parcursul zilei? Ce ai văzut?

El clatină din cap.

— Am văzut doar puţin din lupte, purtate pe uliţe, în curţi şi în cârciumi. Mai mult încăierări decât bătălie.

— L-ai văzut pe rege?

El face ochii roată, cu aerul că s-ar teme să nu-i audă alţii vorbele.

— A fost lovit de o săgeată în gât.

Îmi scapă un icnet. Mesagerul dă din cap, cu ochii la fel de mari de surprindere ca ai mei.

— Ştiu... îngaimă el.

— Cum de s-a aflat în bătaia săgeţilor?! îl întreb furioasă.

— Contele de Warwick şi-a adus arcaşii pe străzi, prin grădini şi pe uliţe. N-a venit pe strada principală, cum se aşteptau toţi. Nimeni nu era pregătit pentru apariţia lui. Nu cred să mai fi condus cineva un atac în felul ăsta.

Duc mâna la inimă şi o simt cum bate, cu bucurie pură, la gândul că Richard se afla în Calais, nu în garda regelui când oamenii lui Warwick s-au strecurat ca nişte asasini pe ulicioare strâmte.

— Unde erau cei din garda regală? întreb poruncitor. De ce nu l-au ferit?

— Au fost doborâţi de săbii în jurul lui, cei mai mulţi au fugit, răspunde el succint. Au văzut cum se va sfârşi treaba. După ce a murit ducele...

— Ducele?

— Tăiat de săbii când a ieşit dintr-o ospătărie.

— Care duce? repet simţind că-mi tremură genunchii. Care duce a murit când a ieşit din ospătărie?

— De Somerset, răspunde omul.

Strâng din dinţi şi-mi îndrept spinarea, luptându-mă cu un val de greaţă.

— Ducele de Somerset a murit?

— Da, şi ducele de Buckingham s-a predat.

Scutur capul, ca să-mi limpezesc mintea.

— Ducele de Somerset e mort? Eşti sigur? Absolut sigur?

— L-am văzut cu ochii mei căzând în faţa unei ospătării. Se ascunsese înăuntru, refuza să se predea. A ieşit cu oamenii lui, socotind să-şi croiască drum cu sabia, dar l-au doborât în prag.

— Cine? Cine l-a doborât?

— Contele de Warwick, răspunde el scurt.

Încuviinţez, recunoscând la mijloc duşmănia de moarte.

— Şi regele unde se află acum?

— În tabăra ducelui de York. Astă-seară se odihnesc şi ridică răniţii. Pradă St Albans, bineînţeles, oraşul va fi distrus. Iar mâine vor veni toţi la Londra.

— Regele e în stare să călătorească?

Mă tem nespus de tare pentru el: e prima lui bătălie şi, pe cât se pare, a fost un masacru.

— Va călători cu toată fala, răspunde fără pic de veselie mesagerul. Cu bunul lui prieten, ducele de York, de o parte, cu Richard Neville, contele de Salisbury, de cealaltă parte şi cu fiul contelui, tânărul conte de Warwick, eroul bătăliei, în frunte, cu sabia regelui în mână.

— O procesiune?

— Procesiune triumfală, pentru unii.

— Casa de York îl are pe rege, duce sabia regelui în fruntea procesiunii şi vine la Londra?

— Regele se va arăta purtând coroana, aşa încât toţi să vadă că e sănătos şi cu mintea teafără. La catedrala St Paul. Iar ducele de York îi va aşeza coroana pe cap.

— O înfăţişare cu coroana?

Cu greu îmi reţin un tremur. Acesta e unul dintre momentele sacre ale unei domnii, când regele se arată norodului său purtând din nou coroana cu care a fost uns. Prin asta, se spune lumii că regele s-a întors la poporul său şi că toată puterea îi aparţine. Însă de astă dată va fi altfel: această înfăţişare

va arăta lumii că şi-a pierdut puterea. Regele va arăta lumii că ducele de York are coroana, dar îl lasă pe el s-o poarte.

— Îi va îngădui ducelui să-l încoroneze?

— Şi noi toţi vom şti că neînţelegerile dintre ei au fost spulberate.

Arunc o privire spre uşă. Ştiu că Margareta mă aşteaptă şi va trebui să-i spun că ducele de Somerset a murit, iar soţul ei se află în mâinile marelui ei duşman.

— N-are cum să creadă nimeni că asta e o pace durabilă, rostesc încet. N-are cum să creadă nimeni că neînţelegerile s-au spulberat. E începutul vărsării de sânge, nu sfârşitul ei!

— Am face bine să credem, căci va fi trădare chiar şi să vorbim despre bătălie, răspunde el mohorât. Lorzii spun că trebuie s-o dăm uitării. Când am plecat eu, au dat o lege cum că nu avem voie să spunem nimic. Trebuie să ne purtăm ca şi cum nici nu s-ar fi întâmplat. Ce părere aveţi de asta? Au dat o lege care ne obligă să tăcem.

— Se aşteaptă ca oamenii să se poarte ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic! exclam.

— De ce nu? întreabă el, zâmbind amar. N-a fost o mare bătălie, milady. N-a fost glorioasă. Cel mai măreţ duce s-a ascuns într-o ospătărie şi la ieşire l-a aşteptat moartea. Totul s-a terminat într-o jumătate de oră şi regele nici măcar n-a scos sabia din teacă. L-au găsit ascuns într-o tăbăcărie, printre pieile jupuite, şi i-au fugărit armata prin cocini de porci şi grădini. Nu e o bătălie pe care vreunul dintre noi să şi-o aducă aminte cu mândrie. Nimeni n-o va povesti peste zece ani. Nimeni nu le va vorbi nepoţilor despre ea. Toţi cei care am fost de faţă o vom uita bucuroşi. Că doar nu ne-a dat nici un motiv să ne mândrim.

Aştept în odăile Margaretei când ea se întoarce în fruntea curţii după rugăciunile de mulţumire aduse pentru siguranţa regelui. Văzându-mi aerul grav, anunţă că e obosită şi vrea să stea doar cu mine. Când uşa se închide în spatele ultimei doamne de companie, mă apuc să-i scot agrafele din păr. Ea mă înşfacă de mână.

— Lasă, Jacquetta! Nu suport să fiu atinsă. Spune-mi doar! E rău, nu-i aşa?

Ştiu că, dac-aş fi în locul ei, aş prefera să aflu întâi vestea cea mai proastă.

— Milady, mi se rupe inima să vă spun: Alteţa Sa, ducele de Somerset, a murit.

La început pare că nu m-a auzit.
— Alteța Sa?
— Ducele de Somerset.
— Ai spus că a murit?
— A murit.
— Te referi la Edmund?
— Da, Edmund Beaufort.
Încet, ochii ei cenușiu-albaștri se umplu de lacrimi, buzele încep să-i tremure; duce mâinile la tâmple, ca și cum i-ar țiui capul de durere.
— Nu se poate.
— E adevărat.
— Ești sigură? Mesagerul era sigur? Bătăliile sunt încurcate câteodată, poate e un raport fals?
— Ar fi cu putință, dar mesagerul era foarte sigur.
— Cum s-a putut întâmpla?
Ridic din umeri: nu vreau să-i redau acum amănuntele.
— Duel pe străzi...
— Și regele mi-a trimis poruncă să aduc rugăciuni de mulțumire? Și-a pierdut mințile cu totul?! Vrea rugăciuni de mulțumire, când Edmund e mort? Nu-i pasă de nimic? De nimic?!
Se lasă o vreme tăcerea, apoi o aud că oftează din străfundul sufletului, dându-și seama ce pierdere uriașă a suferit.
— Poate că nu regele a trimis mesajul cu rugăciunile de mulțumire, spun. Pesemne că l-a poruncit ducele de York.
— Și ce-mi pasă? Jacquetta... cum mă voi descurca fără el?!
Îi iau mâinile într-ale mele ca s-o împiedic să-și smulgă părul.
— Margareta, Alteță, va trebui să răbdați. Va trebui să fiți curajoasă.
Clatină din cap și în gâtul ei se înfiripă un geamăt scăzut.
— Jacquetta, cum mă voi descurca fără el? Cum voi trăi fără el?!
O cuprind în brațe și se lasă legănată, geamătul scăzut de durere prelungindu-se la nesfârșit.
— Cum voi trăi fără el? Cum voi supraviețui aici fără el?
O duc la patul cel mare și o împing binișor pe el. Când lasă capul pe pernă, lacrimile îi alunecă de pe obraji și udă pânza fină, brodată. Nu țipă, nici nu hohotește, ci doar geme cu dinții încleștați, de parcă ar încerca să înăbușe sunetul, însă e de neoprit, ca jalea ei. O iau de mână și stau lângă ea tăcută.

— Și fiul meu! exclamă ea. Dumnezeule mare, băiețelul meu! Cine îl va învăța cum trebuie să fie un bărbat? Cine-l va ocroti?

— Gata, gata, spun cu deznădejde.

Ea închide ochii, dar lacrimile continuă să i se reverse pe obraji și din gâtlej îi scapă sunetul acela jos, potolit, ca de animal cuprins de o durere mortală. După o vreme deschide ochii, se ridică pe jumătate și întreabă, ca și cum abia acum i-a trecut prin minte:

— Și regele? Presupun că e teafăr, cum spunea, nu? În siguranță? Presupun că a scăpat nevătămat, nu? La fel ca întotdeauna, Domnul fie lăudat.

— A fost rănit ușor, dar e ferit de primejdie, în grija ducelui de York. Ducele îl va aduce la Londra cu toată cinstea.

— Cum mă voi descurca fără Edmund? șoptește ea. Cine mă va apăra acum? Cine-l va păzi pe fiul meu? Cine îl va ocroti pe rege și ce se întâmplă dacă el adoarme iarăși?

Clatin din cap. Nu-i pot spune nimic care s-o mângâie; va fi silită să rabde durerea pierderii lui, să se trezească dimineața știind că trebuie să conducă acest regat și să-l înfrunte pe ducele de York fără sprijinul bărbatului pe care l-a iubit. Va fi singură. Va trebui să-i fie și mamă, și tată fiului ei. Va trebui să fie și rege, și regină pentru Anglia. Și nimeni nu trebuie să afle vreodată, ba nici măcar să presupună că are inima frântă.

În următoarele câteva zile, Margareta nu mai este Margareta de Anjou, ci stafia ei. Își pierde glasul, amuțește cu totul. Le spun doamnelor de companie că în urma zdruncinăturii are dureri în gât, ca de la răceală, și că trebuie să se odihnească. Dar în odaia ei umbrită, în care șade cu mâna pe inimă în tăcere, văd că-și reține hohotele, se sufocă de jale. Nu îndrăznește să scoată vreun sunet, căci dacă ar vorbi, ar urla.

În Londra se pune în scenă un tablou vivant îngrozitor. Regele, uitând cine e, uitându-și poziția, uitându-și misiunea sacră încredințată de Dumnezeu, se duce la catedrala St Paul pentru reîncoronare. Nu-l încoronează un arhiepiscop; într-o batjocură a ceremoniei de încoronare, Richard de York așază coroana pe capul regelui. Sutele de oameni care se înghesuie

în catedrală şi miile care află de ceremonie înţeleg că un văr din spiţa regală îi oferă coroana altui văr, ca şi cum ar fi egali, ca şi cum supunerea ar fi o chestiune de alegere.

Îi duc această veste reginei care şade pe întuneric, iar ea se ridică, nesigură pe picioare, de parcă ar avea nevoie să-şi aducă aminte cum să meargă şi spune cu o voce slabă, răguşită:

— Trebuie să mă duc la rege. Dă pe degeaba tot ce avem. Pesemne că şi-a pierdut iarăşi minţile, iar acum pierde coroana şi moştenirea fiului său.

— Aşteptaţi! Nu putem desface cele întâmplate azi. Să aşteptăm şi să vedem ce putem face. Iar în timp ce aşteptăm, aţi putea să ieşiţi din odăile voastre, să mâncaţi cum trebuie şi să vorbiţi cu oamenii voştri.

Încuviinţează, ştie că trebuie să conducă partida regală – şi acum trebuie s-o conducă singură.

— Cum voi reuşi să fac ceva fără el? îmi şopteşte.

O iau de mână, observând că are degetele de gheaţă.

— O veţi face, Margareta. O veţi face.

Îi trimit un bilet urgent lui Richard printr-un negustor de lână în care am avut încredere şi altă dată. Îi spun că tabăra York a revenit la putere, că trebuie să se pregătească de o încercare a lor de a ocupa garnizoana, că regele se află în grija lor, că îl iubesc şi mi-e dor de el. Nu-l implor să vină acasă, fiindcă în aceste vremuri tulburi nu ştiu dacă ar fi în siguranţă aici. Încep să înţeleg că şi curtea, şi ţara, şi noi înşine alunecăm dintr-o ciorovăială între veri, într-un război între veri.

Richard, ducele de York, acţionează cu iuţeală, aşa cum mă aşteptam. Le sugerează oficialilor de la palat că regina ar trebui să se întâlnească cu soţul ei la castelul Hertford, cale de o zi călare, la nord de Londra. Când intendentul ei îi spune acest lucru, se repede la el.

— Mă va aresta!

Omul se trage înapoi în faţa furiei reginei.

— Nu, Alteţă! Vrea doar să vă ofere, vouă şi regelui, un loc în care să vă odihniţi până când se întruneşte parlamentul la Londra.

— De ce nu putem sta aici?

Omul îmi aruncă o privire disperată. Ridic din sprâncene: nu sunt dispusă să-l ajut, căci nici eu nu ştiu de ce vrea ducele să ne trimită la locuinţa din copilărie a lui Henric, un castel împrejmuit complet de ziduri înalte, şanţuri cu apă şi porţi grele, ca o temniţă. Dacă ducele de York vrea să-i închidă undeva pe rege, pe regină şi pe micul prinţ, n-ar putea alege alt loc mai bun.

— Regele nu se simte bine, Alteţă, recunoaşte în sfârşit intendentul. Lorzii se gândesc că n-ar trebui să fie văzut de norodul Londrei.

Asta e vestea de care ne era groază. Regina o primeşte cu calm.

— Nu se simte bine? întreabă ea. Ce vrei să spui cu asta? Doarme?

— Pare foarte ostenit, asta e sigur. Nu doarme ca înainte, dar a căpătat o rană la gât şi a fost foarte înfricoşat. Ducele e de părere că n-ar trebui expus la zarva şi agitaţia Londrei. E de părere că îi va prii liniştea castelului în care a copilărit, se va simţi alinat acolo.

Ea se uită la mine, cerându-mi parcă sfatul. Ştiu că se întreabă ce ar fi sfătuit-o Edmund Beaufort să facă. Mă adresez mesagerului:

— Poţi să-i spui Alteţei Sale ducele că ne vom deplasa pentru o vreme la Hertford. Când el se întoarce cu spatele, îi şoptesc iute reginei: Ce altceva putem face? Dacă regele e bolnav, trebuie să-l ţinem afară din Londra. Dacă ducele ne porunceşte să mergem la Hertford, nu putem refuza. După ce regele ajunge în grija noastră, putem hotărî ce e de făcut. Trebuie să-l luăm de lângă duce şi oamenii lui. Dacă-l avem pe rege în grija noastră, ştim cel puţin că e în siguranţă. Trebuie să-l avem pe rege în stăpânirea noastră.

Castelul Hertford, vara anului 1455

Nu seamănă deloc cu regele care a pornit călare să mustre un mare lord, cu cei doi prieteni ai săi alături, îmbrăcat ca pentru o călătorie de plăcere. Pare că s-a prăbușit în propria-i ființă – un rege-pernă cu toate penele scoase, un rege-balon dezumflat. Are capul plecat, un bandaj prost legat la gât arată că arcașii lui Warwick au fost cât pe ce să pună cu totul capăt domniei lui, halatul îi atârnă pe umeri pentru că nu și-a strâns cordonul și se împiedică în poale, ca un idiot, când intră în sala de primire neîngrijită de la castelul Hertford.

Regina îl așteaptă înconjurată de câțiva membri ai personalului regal, însă marii lorzi ai regatului și oamenii lor au rămas în Londra, pregătindu-se pentru întrunirile parlamentului care va face după cum poruncește ducele de York. Văzându-l, ea se ridică și-i iese în întâmpinare, cu o ținută impunătoare și demnă, dar văd că-i tremură mâinile înainte să le cuibărească la adăpostul mânecilor lungi. Vede, așa cum văd și eu, că l-am pierdut iarăși. În acest moment crucial, în care avem atât de mare nevoie de un rege care să ne conducă, el s-a topit.

Regele îi zâmbește, rostind un „Ah“, după care urmează iarăși pauza aceea trădătoare, cât caută să-și amintească numele ei.

— Ah, Margareta!

Ea îi face o reverență, iar la ridicare îl sărută. El își strânge buzele ca un copil.

— Alteță, mulțumesc lui Dumnezeu că ești teafăr! spune ea.

Făcând ochii mari, el exclamă cu un glas slab și subțire:

— A fost îngrozitor! A fost îngrozitor, Margareta! N-ai văzut în viața ta un lucru atât de îngrozitor. Am avut noroc că ducele de York era prezent și m-a luat cu bine de acolo. Cum

se poartă soldații! A fost îngrozitor, Margareta. M-am bucurat că era ducele acolo. El a fost singurul care mi-a arătat bunătate, e singurul care înțelege ce simt...

Mişcându-ne ca una şi aceeaşi ființă, Margareta şi cu mine ne apropiem de el. Îl ia de braț şi îl conduce în odăile personale, iar eu mă proţăpesc în uşă, barând calea, aşa încât să nu-i poată urma nimeni. Uşa se închide în urma lor; mai-marea peste domnişoarele ei de companie se uită la mine şi întreabă ironic:

— Şi acum ce se întâmplă? Adormim iarăşi cu toţii?

— O slujim pe regină, răspund cu mai multă siguranţă decât simt. Şi ne ţinem gura, mai ales tu.

Nu primesc nici o scrisoare de la Richard, însă un zidar care a fost la Calais să supravegheze o construcţie se osteneşte să vină până la castelul Hertford ca să-mi aducă veşti.

— E viu! îmi spune mai întâi de toate. E viu şi sănătos, Dumnezeu să-l binecuvânteze, face instrucţie cu soldaţii, ţine paza şi face tot ce poate ca să păstreze Calais pentru Anglia... Şi pentru Lancaster, adaugă coborând tonul.

— L-ai văzut?

— Înainte să vin încoace. N-am putut să-i vorbesc, căci a trebuit să mă îmbarc, dar ştiam că veţi vrea veşti despre el, iar dacă aveţi o scrisoare pentru el, Alteţă, o duc eu. Mă întorc luna viitoare, dacă nu se schimbă ordinele.

— Voi scrie pe dată, voi scrie înainte să pleci, îi promit. Şi garnizoana?

— Îi rămâne loială lui Edmund Beaufort. Soldaţii l-au întemniţat pe soţul vostru cât au spart depozitele şi au vândut lâna, dar după ce şi-au căpătat solda, i-au dat drumul şi au lăsat corăbiile să plece din port. Aşa am plecat şi eu, în ziua eliberării lui. Desigur, nimeni nu ştia pe atunci că ducele a murit. Vor afla acum.

— Ce crezi că vor face?

Omul ridică din umeri.

— Soţul vostru va aştepta ordinele regelui. E omul regelui până în măduva oaselor. Regele îi va porunci să apere Calais de noul căpitan, contele de Warwick?

Clatin din cap.

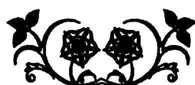
— I s-au tulburat iarăși mințile? întreabă negustorul cu o intuiție brutal de precisă.

— Mă tem că da.

Regele doarme în timpul zilei, mănâncă puțin și fără poftă, se roagă la fiecare liturghie, câteodată se scoală noaptea și rătăcește prin castel în cămașă de noapte, iar gărzile trebuie să-l cheme pe valetul odăii lui de culcare să-l ducă înapoi în pat. Nu e melancolic, căci dacă avem muzică bate tactul cu mâna și uneori dă din cap; o dată își ridică bărbia și îngână un cântec cu un glas subțire, nesigur – un cântec frumos despre nimfe și păstori – și văd un paj băgându-și pumnul în gură ca să nu râdă. Dar în cea mai mare parte a timpului e iarăși un rege pierdut, un rege al apei, al lunii. Și-a pierdut urma pasului pe pământ, și-a pierdut orice urmă de foc, vorbele lui sunt scrise pe apă. Mă gândesc la micul talisman în formă de coroană pe care l-am pierdut în fluviu și care mi-a spus atât de limpede că nu va exista un anotimp în care regele să se întoarcă la noi: strălucirea aurului său va fi înecată de apele adânci.

Groby Hall, Leicestershire, toamna anului 1455

Îi cer reginei voie să plec de la curte și să-mi vizitez fiica, la Groby Hall. Regina remarcă, râzând, că i-ar fi mai ușor să oprească o șarjă de cavalerie decât să-mi refuze plecarea. Elizabeth a mea e grea cu primul ei prunc, care urmează să vină pe lume în noiembrie. Și eu voi aduce pe lume încă un copil, zămislit în ziua și noaptea de dragoste când Richard a venit acasă și apoi a plecat iarăși. Mă aștept s-o văd pe Elizabeth ridicându-se cu bine de pe patul nașterii, după care mă voi duce acasă la mine și mă voi pregăti pentru a mea.

Desigur, Richard nu va fi aici ca să-și vadă primul nepot. Nu va fi lângă mine la Groby Hall în timp ce-l voi aștepta pe primul născut al lui Elizabeth, nici în casa noastră de la Grafton când voi intra în odaia de naștere, nici când mă întorc la castelul Hertford, nici la Londra. Suzeranul lui, ducele de Somerset, e mort, iar ordinul lui ca Richard să se întoarcă la mine nu va fi ascultat. Richard nu-și poate respecta promisiunea de a veni acasă, când viitorul cetății Calais e atât de nesigur. Contele de Warwick e noul conetabil al orașului Calais și Richard va trebui să hotărască dacă îl acceptă pe noul comandant sau îl înfruntă. Încă o dată, Richard e departe de mine și trebuie să-și aleagă tabăra – cea în care îl așază credința sau cea în care ar fi mai ferit de primejdie – și nici măcar nu putem să ne scriem, căci garnizoana Calais este iarăși baricadată.

Lady Grey, soacra lui Elizabeth, mă întâmpină la ușă, gătită cu o rochie de catifea de un albastru închis, cu părul aranjat în două cozi groase, împletite, de o parte și de alta a capului, făcându-i fața rotundă să semene cu vitrina unui brutar, cu

trei chifle enorme dispuse la vedere. Îmi face o reverență demnă, spunând:

— Mă bucur foarte mult că ai venit să-i ții tovărășie fiicei tale în timpul retragerii pentru naștere! Sosirea pe lume a nepotului meu e un eveniment deosebit de important pentru mine.

— Și a nepotului meu pentru mine, răspund, afirmându-mi cu încântare drepturile.

N-am pic de îndoială că fiica mea va aduce pe lume un fiu, nepotul meu și urmașul Melusinei. De la familia Grey va avea doar numele, pe care l-am plătit deja cu zestrea lui Elizabeth.

— Te conduc în odaia ei, îmi spune. I-am dat cea mai bună odaie de culcare pentru cele trei luni de retragere. N-am cruțat nici osteneală, nici cheltuieli pentru nașterea primului meu nepot.

Casa e mare și frumoasă, recunosc. Cele trei odăi ale lui Elizabeth au vedere spre răsărit, către Colina Turlei, și spre miazăzi, către vechea capelă. Obloanele sunt închise toate, dar printre scânduri pătrunde scânteierea soarelui de toamnă. Odaia e încălzită de un foc zdravăn, hrănit cu bușteni groși, și e mobilată bine, cu un pat mare de dormit, un pat de zi mai mic, un scaun pentru musafire și o banchetă lângă perete pentru însoțitoarele ei. Când intru, fiica mea se ridică de pe patul de zi și văd în ea fetița pe care am iubit-o prima între toți copiii mei și femeia frumoasă care a devenit. Izbucnește în râs când îmi observă expresia de uimire la vederea proporțiilor ei: e rotundă ca o minge.

— Știu, știu! exclamă venind în brațele mele.

O îmbrățișez cu blândețe, pântecele ei mare ținându-ne la oarecare distanță.

— Spune-mi că nu sunt gemeni!

— I-am spus că, din moment ce o poartă așa de jos și s-a rotunjit așa, e fată, intervine lady Grey intrând în urma mea.

N-o corectez; vom avea destul timp să aflăm ce e acest prunc și ce va face. Țin în brațe corpul rotund al lui Elizabeth, apoi îi prind în palme chipul cel frumos.

— Ești mai încântătoare ca oricând!

E adevărat. Fața i s-a rotunjit, părul auriu i s-a închis puțin la culoare după o vară petrecută în casă, dar frumusețea desăvârșită a trăsăturilor ei, nasul și sprâncenele fin conturate, arcul perfect al gurii ei sunt la fel de încântătoare ca pe vremea când era copilă. Ea se bosumflă puțin.

— Numai tu poți spune asta, milady, mamă! Nu mai încap pe uși, iar John a plecat din patul meu acum trei luni, fiindcă pruncul mă lovește atât de des cu picioarele când mă întind, că mă foiesc toată noaptea și el nu poate dormi.

— Asta se va încheia în curând. Și e bine că picioarele lui sunt voinice.

O așez pe patul de zi și-i ridic tălpile, spunându-i:

— Odihnește-te. Vei avea destulă treabă peste câteva zile.

— Zile, crezi? întreabă lady Grey.

Mă uit la Elizabeth.

— Încă nu-mi dau seama. De multe ori, primul copil nu se grăbește.

Lady Grey pleacă, promițând să ne trimită o cină bună de îndată ce se întunecă. Elizabeth așteaptă să se închidă ușa în urma ei, după care îmi spune:

— Ai zis „lui“, ai zis „picioarele lui“!

— Da? răspund zâmbind. Tu ce crezi?

— Am făcut vraja cu verigheta, zice ea nerăbdătoare. Să-ți spun ce a ieșit?

— Stai să încerc și eu, îi spun emoționată ca o copilă. Să încerc cu verigheta mea.

Îmi scot verigheta de pe deget și un lanț subțire de aur de la gât. Petrec verigheta pe lanț, minunându-mă că am norocul de a face acest mic farmec ca să aflu ce va naște fiica mea. Suspend lanțul în aer deasupra pântecelui ei și aștept să rămână nemișcat.

— De la stânga la dreapta, dacă e băiat, invers, dacă e fată.

Fără să clintesc lanțul, inelul începe să se miște, la început încet, ca atins de o adiere, apoi tot mai lămurit, în cerc. De la stânga la dreapta.

— Băiat! exclam prinzând pendulul și punându-mi la loc verigheta pe deget și lanțul la gât. Ție ce ți-a ieșit?

— Băiat, confirmă ea. Tu ce vei avea?

— Cred că tot băiat, spun cu mândrie. Ce familie facem! Jur că toți ar trebui să fie duci. Ce nume îi vei da?

— Îi voi spune Thomas.

— Thomas supraviețuitorul.

Cuvintele mele îi trezesc pe dată curiozitatea.

— De ce i-ai spus așa? Căror împrejurări le va supraviețui?

Îi privesc chipul frumos și timp de o clipă am impresia că o văd la o fereastră cu vitralii, pe un coridor întunecos și că se află la ani întregi depărtare de mine.

— Nu știu. Pur și simplu cred că va avea cale lungă de străbătut și va supraviețui multor pericole.

— Și când crezi că va veni pe lume? întreabă ea cu nerăbdare.

— Într-o joi, desigur, răspund zâmbind și-i citez vechea zicală: Pe copilul de joi îl așteaptă cale lungă.

Asta îi abate gândul imediat.

— Eu când m-am născut?

— Într-o luni. Copilul de luni are chip frumos.

— O, mamă, arăt ca un dovleac! râde ea.

— Așa e. Dar numai până joi.

Se dovedește că am dreptate în ambele privințe, deși nu mă fălesc cu asta în fața lui lady Grey, care ar fi un dușman incomod. Pruncul e băiat, se naște într-o joi și Elizabeth a mea insistă că se va numi Thomas. Aștept până când ea se ridică din pat și se înzdrăvenește, o duc eu însămi la biserică să fie binecuvântată, iar când văd că se simte bine, că pruncul mănâncă și că soțul ei nu mai vine la mine de zece ori pe zi să mă întrebe dacă sunt sigură că totul e bine, plec la Grafton să-mi văd ceilalți copii și le garantez că tatăl lor își slujește curajos regele, ca întotdeauna, și va veni acasă cât de curând va putea, ca întotdeauna, că tatăl lor a jurat de nenumărate ori să ne fie credincios și să se întoarcă acasă de fiecare dată.

Mă retrag pentru naștere în decembrie, iar în noaptea dinaintea sosirii pruncului pe lume visez un cavaler tot atât de neînfricat și de cutezător ca soțul meu, sir Richard, și o țară aridă, încinsă și cafenie, un stindard ce pâlpâie sub un soare pârjolitor și un bărbat care nu se teme de nimic. Când vine pe lume, e un bebeluș mititel și pus pe plâns; îl iau la piept și mă întreb ce-i rezervă viitorul. Îl numesc Edward, gândindu-mă la micul prinț, și n-am nici o îndoială că va fi norocos.

Castelul Hertford, primăvara anului 1456

Richard nu vine acasă, deşi îi scriu de la curtea cea tăcută şi temătoare că e iarăşi tată şi a devenit şi bunic. Îi amintesc că Anthony trebuie trimis să-i slujească unui lord de seamă, dar cum să judec care e acela în această lume nouă, condusă iarăşi de York? Nu ştiu nici măcar dacă primeşte scrisoarea; eu, una, nu primesc răspuns.

Garnizoana şi oraşul Calais, măcinate de lupte interioare, nu-l întâmpină pe proaspăt numitul comandant, tânărul şi victoriosul conte de Warwick, mai călduros decât pe fostul conetabil, ducele de York, aliatul contelui. Îmi închipui – şi mă tem – că Richard îi împiedică pe aliaţii lui York să intre în castel şi păstrează oraşul pentru Casa de Lancaster. O speranţă zadarnică şi o misiune ce-l sorteşte însingurării. Îmi închipui că rămâne credincios taberei Lancaster şi se gândeşte că o poate sluji cel mai bine păstrând Calais pentru regele adormit. Dar pe perioada sărbătorii Crăciunului şi în lunile de iarnă nu reuşesc să aflu nici o veste despre el, decât că e viu şi că garnizoana a trimis vorbă că nu-l va primi niciodată pe contele de Warwick în castelul credincios celui ucis de acesta: răposatul lord Somerset. Lucrurile încep să se îmbunătăţească abia primăvara.

— Regele şi-a mai revenit, mă anunţă Margareta.

O privesc cu îndoială.

— Vorbeşte mai bine decât înainte, încuviinţez. Dar tot nu-i el însuşi.

Ea strânge din dinţi.

— Jacquetta, poate că nu va mai fi niciodată ca înainte. Rana i s-a vindecat, vorbeşte desluşit, merge fără să se împiedice.

Poate să treacă drept rege. De la depărtare poate părea autoritar. Atât trebuie să fie de ajuns pentru mine.

— Pentru?

— Pentru a-l duce înapoi la Londra, să-l înfăţişez Consiliului Coroanei şi să-i iau din nou ducelui de York puterea.

— E doar umbra unui rege, o previn. Un rege-marionetă.

— Atunci voi fi eu cea care mânuieşte sforile, promite ea. Nu ducele de York. Câtă vreme noi ne aflăm aici şi îngăduim protectoratului să cârmuiască, ducele de York ia pentru sine toate dregătoriile, toate dările, toate birurile şi toate favorurile. Va despuia ţara cu totul şi nouă nu ne va mai rămâne nimic. Trebuie să-l aşez pe rege înapoi pe tron şi să-l pun pe York la locul lui. Trebuie să apăr moştenirea fiului meu pentru vremea când va deveni major şi va putea să-şi poarte singur bătăliile.

Şovăi, gândindu-mă cum îi tremură regelui capul şi cum tresare la zgomotele neaşteptate. Va fi nefericit la Londra, va fi înfricoşat la Westminster. Lorzii vor face apel la judecata lui şi-i vor cere să cârmuiască. Iar el nu poate.

— În consiliu vor fi permanent certuri şi strigăte. Se va pierde cu firea, Margareta!

— Voi porunci ca soţul tău să vină acasă, mă ispiteşte ea. Îi voi cere regelui să graţieze garnizoana şi să îngăduie gărzii să vină acasă. Richard poate veni să-şi vadă nepotul, să-şi cunoască fiul. Nici nu l-a văzut pe nou-născutul vostru.

— Mituire, remarc.

— O mituire excelentă, răspunde ea. Pentru că nu-i poţi rezista, nu-i aşa? Eşti, deci, de acord? Îl punem pe rege să-şi revendice tronul?

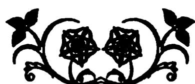
— Dacă n-aş fi de acord cu tine, asta te-ar împiedica să mergi pe această cale?

Ea clatină din cap.

— Sunt hotărâtă. Indiferent dacă eşti alături de mine sau nu, Jacquetta, voi prelua cârmuirea prin soţul meu, voi salva Anglia pentru fiul meu.

— Atunci aduceţi-l pe Richard acasă şi vă vom sprijini. Vreau să-l am iarăşi în viaţa mea, în faţa ochilor şi-n patul meu.

Palatul Westminster, Londra, primăvara anului 1456

Rechemarea lui Richard de la Calais se numără printre primele fapte ale regelui revenit pe tronul lui. Intrăm cu fală în palatul Westminster și le anunțăm lorzilor din Consiliul Coroanei însănătoșirea regelui. Totul merge mai bine decât îndrăznisem să nădăjduiesc. Regele e amabil, iar lorzii, vizibil ușurați de întoarcerea lui; de aici înainte, regele va cârmui având-ul drept sfetnic pe ducele de York. Regele iartă garnizoana de la Calais pentru că le-a refuzat intrarea și lui York, și lui Warwick și semnează o grațiere în mod special pentru Richard, iertându-i rolul jucat în revolta împotriva lordului protector.

— Soțul tău e un slujitor credincios al meu și al casei mele, îmi spune el într-o seară când vine în odăile reginei înainte de cină. Nu voi uita acest lucru, lady Rivers.

— Îi e îngăduit să vină acasă? E plecat de multă vreme, Alteță!

— În curând, îmi promite el. Le-am scris, lui și lordului Welles, că eu personal îl numesc pe contele de Warwick căpitanul garnizoanei Calais și că trebuie să-l lase să intre la porunca mea. După ce îl lasă pe conte să intre și el își preia postul, soțul tău poate veni acasă. (Oftează.) Ce bine-ar fi dacă ar putea trăi laolaltă cu bunătate și iubire! Dacă ar fi ca păsările din copaci, ca niște păsărele în cuib...

Îi fac o reverență: regele se cufundă într-unul din visele sale. Are viziunea unei lumi mai bune, mai blânde, o viziune pe care n-ar putea-o respinge nimeni – dar care nu ne ajută cu nimic pe noi, cei care trebuie să trăim în această lume.

Se pare că suferința trăită de rege ca urmare a rănii căpătate și zdruncinătura provocată de brutalitatea bătăliei și de

cruzimea morţii pe străzile din St Albans au fost foarte profunde. El spune că acum se simte bine, am adus mulţumiri lui Dumnezeu într-o slujbă specială şi toţi l-au văzut păşind fără să se împiedice, vorbind cu solicitanţii şi şezând pe tron; însă nici eu, nici regina nu putem avea încredere că nu va aluneca iarăşi în starea lui. Îi displac în mod deosebit gălăgia şi neînţelegerile, iar curtea, parlamentul şi Consiliul Coroanei sunt despărţite în partide rivale; se iscă zilnic certuri între cei aflaţi de partea lorzilor de York şi ai noştri. La orice necaz, orice discordie, orice motiv de nefericire, privirea regelui devine absentă; îşi aţinteşte ochii pe fereastră şi amuţeşte, lunecând într-un vis cu ochii deschişi. Regina a învăţat să nu-l contrazică niciodată, iar micul prinţ e scos repede din odaie ori de câte ori ridică glasul sau aleargă. Întreaga curte îşi vede de treburi în vârful picioarelor, ca să nu-l deranjeze pe rege şi până acum am reuşit să facem aşa încât să-şi păstreze măcar aparenţele de rege cârmuitor.

Regina a învăţat să-şi ţină firea în frâu. A fost foarte plăcut s-o văd disciplinându-se, ca să nu-şi sperie şi să nu-şi alarmeze niciodată soţul. Margareta e aprigă din fire şi nutreşte o dorinţă puternică de a domni; s-o văd că-şi muşcă limba şi s-o aud coborând glasul ca să nu-i dea regelui impresia că puterile sale sunt desconsiderate înseamnă să văd cum o tânără femeie devine înţeleaptă. E bună cu el într-un fel în care n-am crezut că ar putea fi. Îl vede ca pe o sălbăticiune rănită, iar când în ochii lui apare confuzia sau când se uită în jur încercând să-şi amintească un cuvânt sau un nume, îşi lasă mâna cu blândeţe pe a lui şi-i suflă vorbele, cu o purtare la fel de duioasă ca a unei fete faţă de tatăl ei vârstnic, cu mintea slabă. E un sfârşit trist al căsniciei care a început cu mari speranţe, iar slăbiciunea ascunsă a regelui e durerea ascunsă a reginei. Regina e o femeie pe care suferinţa a dezmeticit-o şi i-a insuflat moderaţia: l-a pierdut pe bărbatul pe care-l iubea, şi-a pierdut soţul, însă nu se plânge de viaţa ei nimănui în afară de mine.

Faţă de mine nu-şi domoleşte firea aprigă şi deseori, când suntem singure, tună şi fulgeră.

— Face orice-i spune ducele de York! scrâşneşte ea. E marioneta lui, căţelul lui!

— E obligat să cârmuiască cu acordul ducelui şi cu sfatul conţilor de Salisbury şi Warwick. Trebuie să răspundă la protestul Consiliului Coroanei: că a sprijinit doar Casa de Lancaster.

Acum există un parlament în care au influență toți marii lorzii, și din tabăra York, și din cea Lancaster. Așa le place englezilor, Alteță. Le place să împartă puterea. Le place să aibă mulți sfetnici.

— Și cum rămâne cu ce-mi place mie?! întreabă ea imperios. Și cum rămâne cu ducele de Somerset, care, din cauza lor, zace în mormânt? Cel mai scump, mai credincios... Se întrerupe și se întoarce cu spatele, ca să nu-i pot vedea durerea întipărită pe obraz. Și cum rămâne cu interesele prințului, fiul meu? Cine ne va sluji, pe mine și pe prinț? Să lăsăm lucrurile care le plac lorzilor din consiliu! Cine se va îngriji de ceea ce ne place nouă?!

Nu răspund nimic. E fără rost s-o contrazic când spumegă din cauza ducelui de York.

— N-o să înghit așa ceva! spune ea. Îl iau pe prinț și plec la castelul Tutbury peste vară, iar de acolo, la Kenilworth. Nu rămân la Londra, refuz să fiu iarăși închisă la Windsor!

— Nu vă va închide nimeni...

— Tu poți să te duci să-ți vezi copiii, decretează ea. Și pe urmă poți veni la mine. Nu rămân la Londra, să-mi poruncească ducele după bunul plac și să mă insulte oamenii de rând! Știu ce spun despre mine. Mă socotesc o amazoană măritată cu un neghiob. Refuz să fiu jignită în felul acesta! Voi pleca și voi lua curtea cu mine, departe de Londra și departe de duce, iar el n-are decât să dea ce ordine vrea; măcar nu voi fi obligată să fiu de față. Iar oamenii din Londra n-au decât să vadă cum le place orașul lor când curtea nu e aici, nici Consiliul Coroanei și nici parlamentul. Îi voi aduce la sapă de lemn! Vor regreta amarnic când voi lua curtea de aici și voi dărui oamenilor din Midlands prezența și avuția noastră.

— Și cu regele cum rămâne? întreb cu fereală. Nu-l puteți lăsa singur în Londra. Ar însemna să-l dați pe mâinile ducelui de York.

— Va veni cu mine când voi porunci! Nimeni nu va cuteza să-mi spună că soțul meu nu se va afla lângă mine, când eu poruncesc să se afle. Ducele nu va cuteza să ne țină despărțiți și să fiu a naibii dacă-l las să mă încuie iarăși la Windsor!

Grafton, Northamptonshire, vara anului 1456

Aştept ca Richard să vină acasă, la Grafton, bucurându-mă de vară alături de copiii noştri. Elizabeth e la Groby cu copilaşul ei, iar Anne s-a dus în vizită la ea. Pe Anthony l-am trimis ca scutier în slujba lordului Scales, ca să înveţe mersul lucrurilor într-o casă de nobili; întâmplarea face ca lordul Scales să aibă o fiică – Elizabeth, unica fiică şi moştenitoarea lui. Mary a mea a împlinit treisprezece ani, trebuie să-i caut un soţ; ea şi sora ei Jacquetta au fost încredinţate ducesei de Buckingham şi învaţă mersul treburilor în casa acesteia. John e acasă; el şi Richard îşi văd de învăţătură cu un profesor nou, iar Martha li se va alătura în salonul de studiu anul acesta; Eleanor şi Lionel sunt tot în odaia copiilor, împreună cu Margaret, surioara lor de doi ani şi cu mezinul Edward.

N-am de aşteptat multă vreme întoarcerea soţului meu. Primesc mai întâi mesaj că Richard a fost eliberat de îndatoririle sale de la Calais, apoi – gata să-l ajungă din urmă pe trimis – văd un nor de praf ridicându-se de pe drumul dinspre Grafton, pe aleea casei noastre; îl iau pe Edward din leagăn şi-l lipesc la pieptul meu, umbrindu-mi ochii cu palma făcută streaşină şi privind spre drum. Vreau ca Richard să se apropie şi să mă vadă aici, cu ultimul nostru născut în braţe, cu casa noastră în spate, cu pământurile noastre întinzându-se ocrotite în jurul nostru şi să ştie că mi-am păstrat credinţa în el, i-am crescut copiii şi i-am păzit pământurile, aşa cum şi el şi-a păstrat credinţa în mine.

Zăresc, cred că zăresc culorile stindardului său; după puţin timp sunt sigură că e stindardul său şi după încă puţin timp ştiu precis că bărbatul de pe calul voinic din fruntea grupului

e el; uit cu desăvârşire cum voiam să mă vadă, îl pun repede pe Edward în braţele doicii lui, îmi prind poalele rochiei în mâini şi o iau la fugă în jos pe treptele terasei, spre drum. Îl aud pe Richard strigând tare „Ducesa mea! Mica mea ducesă!", îl văd oprind calul şi azvârlindu-se din şa; într-o clipă sunt în braţele lui şi el mă sărută cu atâta forţă, că trebuie să-l împing puţin, apoi îl trag iarăşi spre mine şi-l ţin îmbrăţişat, cu obrazul lipit de gâtul lui, simţindu-i sărutările pe păr, ca şi cum am fi doi îndrăgostiţi care au stat despărţiţi o viaţă.

— Prea iubita mea! îmi spune, cu răsuflarea întretăiată şi el. A trecut o veşnicie! Mă temeam că mă vei uita cu totul.

— Mi-a fost atât de dor de tine! îi şoptesc.

Lacrimile îmi udă obrajii şi el le culege cu sărutări, murmurând:

— Şi mie mi-a fost dor de tine! Doamne sfinte, au fost momente când am crezut că nu mai ajung acasă!

— Şi ţi s-a dat drumul? Nu trebuie să te mai întorci?

— Mi s-a dat drumul. Warwick îşi va aduce oamenii lui. Mă rog la Dumnezeu să nu mai văd oraşul acela niciodată. A fost un chin, Jacquetta! Parcă aş fi stat într-o cuşcă atâta amar de vreme. Ţinuturile împrejmuitoare nu sunt sigure, ducele de Burgundia face raiduri şi regele Franţei ameninţă, pândeam în permanenţă vigilenţi o posibilă invazie engleză, a lorzilor din tabăra York, şi oraşul era la un pas de faliment. Soldaţii erau mereu gata de răzvrătire şi nimeni nu-i putea învinovăţi şi, cel mai rău dintre toate, nu eram nici o clipă sigur ce ar fi cel mai bine să fac. Nu-mi dădeam seama ce se petrece în Anglia. Şi apoi, nu puteam primi veşti de la tine! Nici măcar nu ştiam dacă te-ai ridicat cu bine de pe patul naşterii...

— Ţi-am tot scris! Ţi-am tot scris, dar am presupus că nu primeşti scrisorile. Uneori nu reuşeam să găsesc pe nimeni să ia un mesaj. Dar ţi-am trimis fructe şi un butoiaş cu carne de porc sărată...

El clatină din cap.

— N-am primit nimic. Şi tânjeam cu disperare după o vorbă bună de la tine. Şi tu a trebuit să te descurci singură – şi cu un nou-născut!

— El e Edward, rostesc cu mândrie.

Îi fac semn doicii să vină şi să-l încredinţeze pe fiul nostru tatălui său. Edward deschide ochii de un albastru închis şi-şi priveşte cu un aer grav părintele.

— Îi merge bine?

— O, da, şi tuturor celorlalţi la fel!

Richard se uită la ceilalţi copii ai săi, care se revarsă pe uşa principală a casei, băieţii scoţându-şi pălăriile, fetele alergând spre el; îngenunchează în faţa lor şi-şi deschide braţele larg, ca să-l poată împresura şi îmbrăţişa toţi.

— Mulţumesc lui Dumnezeu că sunt acasă! spune el cu lacrimi în ochi. Mulţumescu-ţi, Doamne, că m-ai ajutat să ajung cu bine la căminul meu, la soţia mea şi la copiii mei!

În seara aceea, în pat, descopăr că sunt sfioasă, mă tem că va vedea diferenţe la mine – a mai trecut un an, a mai trecut o naştere care mi-a lăţit şoldurile şi mi-a îngroşat mijlocul; însă el se poartă blând şi tandru, iubitor, ca şi cum ar fi tot scutierul de pe vremuri, iar eu, tânăra ducesă.

— La fel ca strunele lăutei, rosteşte el într-o şoaptă în care se simte un chicotit vesel. Când e din nou în mâna ta, îţi aminteşti cum se ating. Mintea poate să-ţi joace feste, dar trupul ţine minte.

— Şi dintr-o scripcă veche se pot scoate multe cântece reuşite?! răspund, prefăcându-mă jignită.

— Dacă găseşti perechea perfectă, o păstrezi, spune el cu blândeţe. Când te-am văzut prima oară, am ştiut că eşti femeia pe care mi-o doresc pentru tot restul vieţii.

Cu asta, mă cuibăreşte la umărul lui cald şi adoarme, ţinându-mă strâns lipită.

Adorm în braţele lui ca o sirenă ce se scufundă în ape întunecate, dar în toiul nopţii mă trezeşte ceva. La început mă gândesc că poate e vorba de unul dintre copii, aşa că mă lupt să mă dezmeticesc pe deplin, mă strecor din aşternut, mă aşez pe marginea patului şi ascult. Însă în casa noastră tăcută nu se aude nici un sunet în afară de scârţâitul unei duşumele şi oftatul vântului ce pătrunde printr-o fereastră deschisă. Casa e împăcată – stăpânul s-a întors în sfârşit cu bine. Trec în încăperea alăturată odăii noastre de culcare,

deschid larg fereastra şi obloanele de lemn. Cerul văratic e de un senin întunecat, ca o panglică de mătase, iar luna în creştere, rotundă ca o pecete de argint, coboară aproape de orizont. Dar către răsărit, pe cer, se vede o lumină puternică, aflată jos, deasupra pământului – o flacără de lumină cu formă ca de paloş încovoiat, cu vârful spre inima Angliei, spre Midlands, unde ştiu că Margareta îşi înarmează castelul şi-şi pregăteşte atacul asupra taberei York. Privesc îndelung cometa de culoare galbenă – nu albă şi palidă ca luna, ci aurie, un paloş poleit, cu vârful îndreptat spre inima ţării mele. N-am pic de îndoială că prevesteşte război şi lupte şi că Richard va fi în fruntea lor, ca de fiecare dată, iar acum sunt şi alţi bărbaţi pentru care să-mi fac griji: John, soţul lui Elizabeth, şi Anthony, băiatul meu. şi toţi ceilalţi fii care vor fi crescuţi într-o ţară aflată în război. O clipă mă gândesc chiar şi la băiatul ducelui de York, pe care l-am văzut cu mama lui în ziua aceea, la Westminster, tânărul Edward, un băiat chipeş: fără îndoială că tatăl lui îl va lua la război şi viaţa lui va fi şi ea primejduită. Paloşul atârnă suspendat pe cer deasupra noastră, a tuturor, ca o sabie ce aşteaptă să cadă. Îl privesc multă vreme şi-mi spun că steaua asta ar trebui să se cheme „făcătoarea de văduve“. Apoi închid oblonul, mă întorc în pat şi dorm.

Castelul Kenilworth, Warwickshire, vara anului 1457

Richard şi cu mine ne alăturăm curţii în inima pământurilor Margaretei, în castelul pe care-l iubeşte cel mai mult în Anglia: Kenilworth. Apropiindu-mă însoţită de gardă, văd cu groază că l-a pregătit de asediu, exact aşa cum a prevestit cerul nopţii. Tunurile sunt aşezate la locul lor, pe creasta zidurilor proaspăt reparate. Podul mobil e coborât deocamdată, unind malurile şanţului de apărare, dar lanţurile sunt bine unse şi întinse, gata să-l ridice într-o clipă. Poarta-ghilotină luceşte la capătul de sus al arcadei, gata să cadă în momentul în care se dă comanda, iar numărul şi vigilenţa slujitorilor arată că Margareta n-a adus personal pentru o locuinţă, ci oştire pentru apărarea unui castel.

— E pregătită de război, remarcă întunecat soţul meu. Crede că Richard de York ar cuteza să-l atace pe rege?

Mergem în sala de primire a reginei de îndată ce ne spălăm de praful drumului şi o găsim stând cu regele. Văd pe dată că starea lui s-a înrăutăţit iarăşi: mâinile îi tremură uşor şi clatină din cap, de parcă şi-ar nega mereu gândurile, de parcă ar vrea să-şi ferească privirea. Îl trec fiori slabi, ca pe un pui de iepure speriat, care nu vrea decât să se culce în porumbul scund şi să fie ignorat. Nu mă pot uita la el fără a simţi dorinţa de a-l ţine locului.

Margareta ridică privirea când intru şi-şi arată bucuria de a mă vedea printr-un zâmbet radios.

— Vezi, milord, avem mulţi prieteni! declară ea. Iat-o pe Jacquetta, lady Rivers, ducesa văduvă de Bedford. Îţi aduci aminte ce prietenă bună ne e? Ţi-l aminteşti pe soţul ei, unchiul tău John, ducele de Bedford? Şi iată-l pe al doilea soţ al ei,

bunul lord Rivers, care a apărat Calais pentru noi când ducele de York cel rău a vrut să-l ia.

El se uită la mine, dar pe chip nu-i apare o expresie de recunoaştere, ci doar cea goală a unui băiat rătăcit. Pare mai tânăr ca oricând – tot ce ştia despre lume a fost dat uitării, iar din ființa lui emană nevinovăția. Îl aud pe Richard, în spatele meu, scoțând o exclamație înăbuşită. Vederea regelui său îl zguduie. L-am prevenit de mai multe ori, dar nu şi-a dat seama că regele a devenit un prinț, un băiat, un prunc.

— Alteță, rostesc, făcându-i regelui o reverență.

— Jacquetta îți va spune că ducele de York e duşmanul nostru şi trebuie să ne pregătim de luptă cu el, spune regina. Jacquetta îți va spune că am pregătit totul şi că vom învinge negreşit. Jacquetta îți va spune că atunci când voi da porunca, necazurile noastre se vor sfârşi şi el va fi nimicit. Trebuie să fie nimicit, e duşmanul nostru!

— A, e francez? întreabă regele cu glasul lui de băiețel.

— Doamne sfinte! murmură Richard încet.

O văd pe regină muşcându-şi buza ca să-şi înfrâneze iritarea.

— Nu. E un trădător.

Asta îl mulțumeşte pe rege doar preț de o clipă.

— Cum îl cheamă?

— Ducele de York, Richard. Richard, ducele de York.

— Pentru că mi-a spus cineva, sunt sigur, că trădătorul e ducele de Somerset şi că e în Turn.

Această referire neaşteptată la Edmund Beaufort, şi încă din partea regelui însuşi, e teribil de dureroasă pentru ea; o văd că păleşte brusc şi-şi fereşte privirea. După câteva clipe, când se întoarce cu fața spre noi, se controlează perfect. A avut dintotdeauna voință puternică, dar acum are un soț bolnav şi o țară rebelă, aşa că se transformă într-o femeie care poate să-şi ocrotească soțul şi să-şi domine țara.

— Nu, câtuşi de puțin. Edmund Beaufort, ducele de Somerset, n-a fost niciodată trădător şi oricum, a murit, rosteşte ea foarte încet şi cu glas ferm. L-a ucis în bătălia de la St Albans aliatul ducelui de York, afurisitul conte de Warwick. A murit ca un erou, luptând pentru noi. Nu-i vom ierta niciodată pentru moartea lui. Îți aminteşti că am spus acest lucru? Am spus că nu-i vom ierta niciodată.

— O, nu, ă... Margareta, bâiguie el clătinând din cap. Trebuie să ne iertăm duşmanii. Ne iertăm duşmanii aşa cum sperăm să fim iertați şi noi. E francez?

Ea îmi aruncă o privire și știu că-mi citește pe chip, întipărită limpede, groaza. Îl bate ușurel pe mână, se ridică de pe tron și-mi cade în brațe, de parcă ar fi sora mea mai mică și ar plânge pentru că s-a lovit. Ne întoarcem împreună spre fereastră, lăsându-l pe Richard să se apropie de tron și să-i vorbească regelui pe ton scăzut. Se sprijină de mine, iar eu o cuprind cu brațul pe după mijloc; privim împreună, fără să vedem, frumoasele grădini însorite din interiorul zidurilor groase ale castelului, întinse în fața noastră ca o broderie înrămată.

— Acum trebuie să conduc eu totul, spune ea încet. Edmund a murit, iar regele s-a pierdut pe sine. Sunt atât de singură, Jacquetta! Sunt ca o văduvă fără nici un prieten.

— Lorzii din Consiliul Coroanei? întreb bănuind că dacă ar ști cât de firav e cu adevărat regele, l-ar numi iarăși pe York lord protector.

— Eu îi numesc. Fac cum spun eu.

— Dar vor vorbi...

— Ce se spune în Londra n-are importanță pentru noi aici, la Kenilworth.

— Dar când va trebui să convocați parlamentul...?

— Îl voi convoca la Coventry, unde sunt iubită și regele e cinstit. Nu ne vom întoarce la Londra. Și îi voi chema numai pe lorzii care mă cinstesc. Pe nici unul dintre cei care-l urmează pe York.

Mă uit la ea îngrozită.

— Va trebui să mergeți la Londra, Alteță! Vara, totul e bine și frumos, dar nu se poate să mutați din capitală curtea și parlamentul, pe veci. Și nu puteți să-i excludeți de la cârmuire pe oamenii lui York.

Ea clatină din cap.

— Urăsc oamenii de acolo și ei mă urăsc pe mine. Londra e plină de boli și de răzvrătiri. Oamenii Londrei iau partea parlamentului și a lui York, împotriva mea. Spun că sunt o regină străină. Îi voi conduce de la distanță. Sunt regina Londrei, însă orașul nu mă va vedea nici măcar o clipă, nu va căpăta o para din banii mei, nici un strop din ocrotirea mea și nici o vorbă de binecuvântare de la mine. Kent, Essex, Sussex, Hampshire, Londra – toate îmi sunt dușmane! Toți locuitorii lor sunt trădători și nu-i voi ierta niciodată!

— Dar regele...

— Se va înzdrăveni, intervine ea cu glas hotărât. Are o zi proastă. Ziua de azi e proastă. Doar cea de azi. În alte zile

se simte chiar bine. Și voi găsi o cale de a-l vindeca: am doctori care muncesc permanent la leacuri noi, le-am dat alchimiștilor voie să distileze apă pentru el.

— Regelui nu-i place alchimia și nici un lucru înrudit cu ea.

— Trebuie să găsim un leac! Le dau voie alchimiștilor să-și vadă de studii. Trebuie să-i consult. Acum e îngăduit.

— Și ce spun alchimiștii?

— Spun că trebuie să fie slab, așa cum regatul e slab, dar că va veni ziua când va renaște, va fi iarăși ca nou și regatul va fi și el ca nou. Spun că va trece prin foc și va deveni la fel de pur ca o roză albă.

— O roză albă?! repet șocată.

— Nu se referă la York, spune ea clătinând din cap. Vor să zică alb ca luna albă, alb ca o apă albă, ca zăpada proaspăt căzută, n-are importanță.

Plec capul, dar în sinea mea îmi spun că probabil are importanță. Mă uit în spate, la Richard: e îngenuncheat lângă tron, iar regele se apleacă în față ca să-i vorbească, plin de avânt. Richard dă din cap aprobator, cu blândețe, ca atunci când vorbește cu unul dintre băiețeii noștri. Văd că regele, bâțâind din cap, încearcă bâlbâit să înjghebe o propoziție și-mi văd soțul cum îl ia de mână și rostește cuvintele răspicat, încet, cum ar vorbi un om bun la suflet cu un idiot. Îmi scapă fără voie:

— O, Margareta, Margareta, îmi pare nespus de rău pentru Alteța Voastră!

Ochii ei cenușiu-albăstrui sunt plini de lacrimi.

— Am rămas cu totul singură! spune ea. N-am fost în viața mea atât de singură. Dar refuz să mă las întoarsă de roata norocului, nu voi cădea! Voi cârmui această țară, îl voi face bine pe rege și-mi voi vedea fiul primindu-și moștenirea.

Richard era convins că regina nu va reuși să cârmuiască țara din Midlands, dar vara vine și trece, rândunelele se rotesc în fiecare seară în jurul acoperișurilor castelului Kenilworth, în fiecare seară tot mai puține, căci pleacă spre miazăzi, părăsindu-ne, și ea tot refuză să meargă la Londra. Cârmuiește prin poruncă, nu există nici măcar dezbateri de fațadă. Poruncește pur și simplu unui Consiliu al Coroanei alcătuit din lorzi aleși ca să-i facă pe plac și care n-o contrazic niciodată.

Nu convoacă un parlament al oamenilor de rând, care ar cere neîntârziat să-şi vadă regele în capitală. Londonezii se grăbesc să se plângă că prezenţa străinilor care le fură muşteriii şi le cer preţuri umflate englezilor de treabă e rezultatul faptului că avem o regină străină, care urăşte Londra şi nu-i apără pe negustori. Într-o bună zi, o flotă franceză dă un atac pe coastă şi merge mai departe decât a îndrăznit oricare alta. Francezii intră direct în portul Sandwich, jefuiesc oraşul, îl dărâmă din temelii, iau tot ce e de preţ şi dau foc pieţei de alimente. Toată lumea dă vina pe regină.

— Oamenii chiar spun că eu le-am poruncit să vină?! îl întreabă ea pe Richard. Au înnebunit? De ce le-aş porunci francezilor să atace Sandwich?

— Atacul a fost condus de un prieten al vostru, Pierre de Brézé, explică sec soţul meu. Avea hărţi ale bancurilor de nisip şi ale fundului fluviului: hărţi englezeşti. Oamenii întreabă de unde le-a obţinut, dacă nu de la voi? Spun că l-aţi ajutat pentru că s-ar putea să aveţi nevoie să vă ajute la rândul lui. Şi aţi jurat că veţi avea grijă ca locuitorii din Kent să fie pedepsiţi pentru că-l susţin pe Warwick. Ştiţi, Pierre de Brézé a făcut o glumă pe socoteala noastră. A adus mingi şi rachete şi a jucat o partidă de tenis în piaţa oraşului. A fost o insultă. Oamenii din Sandwich cred că voi l-aţi îndemnat să-i insulte. Că ăsta e umorul franţuzesc. Nouă nu ne pare deloc amuzant.

Ea îl priveşte îngustând ochii şi spune încet:

— Sper că nu treci de partea lui York! Mi-ar părea rău să cred că te-ai întors împotriva mea, iar Jacquettei i-ar frânge inima. Mi-ar părea rău să te văd executat. Ai ocolit moartea de o sută de ori, Richard Woodville, mi-ar părea rău să fiu cea care o porunceşte!

Richard o înfruntă fără să clipească.

— M-aţi întrebat de ce dă lumea vina pe voi, Alteţă, şi v-am spus. Asta nu înseamnă că cred ce se spune, mă nedumereşte însă faptul că Pierre de Brézé avea hărţile. Nu fac decât să vă dau un raport corect. Şi vă voi spune mai multe: dacă nu controlaţi piraţii şi corăbiile franceze în Canalul Mânecii, contele de Warwick va ridica ancora din Calais şi o va face în locul vostru şi toţi îl vor aclama ca pe un erou. Reputaţia voastră, nu a contelui, va fi vătămată, lăsându-i pe piraţi să controleze apele Canalului şi lăsându-l pe de Brézé să atace Sandwich. Oraşele din sud trebuie să fie apărate. Trebuie să

se vadă că regele răspunde la această provocare. Trebuie să aveți grijă ca apele Canalului să fie sigure pentru corăbiile englezești. Chiar dacă nu vă place ținutul Kent, e capul de pod al regatului vostru și trebuie să-l apărați.

Ea încuviințează, cu mânia potolită pe dată.

— Da, înțeleg. Chiar înțeleg, Richard. Atâta doar că nu mă gândisem la coasta de sud. Îmi alcătuiești un plan, cum să apărăm coasta de sud?

El se înclină, calm ca întotdeauna.

— Voi fi onorat, Alteță.

Castelul Rochester, Kent, noiembrie 1457

— Ei bine, mie, una, nu mi se pare o mare scofală planul tău, spun ironic.

Ne aflăm într-un castel vechi și umed, în estuarul larg al râului Medway, în noiembrie – una dintre cele mai cenușii, mai reci și mai întunecate luni ale anului englezesc. Castelul a fost construit de normanzi cu gândul la apărare, nu la confort și e atât de frig și de urât aici, încât le-am cerut copiilor să rămână la Grafton în loc de a veni cu noi. Harta coastei de miazăzi a Angliei, alcătuită pe bucăți de Richard, e întinsă în fața noastră pe masa lui de lucru; orașele pe care le știe vulnerabile sunt încercuite cu roșu și el se gândește cum să le întărească și să le apere fără armament și fără soldați.

— Aș fi sperat ca planul tău să ceară să fii numit în garnizoana Turnului și atunci am fi putut fi la Londra de Crăciun, reiau. Asta mi-ar fi fost cu siguranță mai pe plac.

Zâmbește, dar e prea absorbit ca să răspundă cum s-ar cuveni.

— Știu. Îmi pare rău, iubito.

Mă uit ceva mai atentă la munca lui. Nici măcar nu are o hartă completă a liniei coastei – nimeni n-a desenat așa ceva vreodată. Harta e însăilată din cunoștințele lui și din spusele marinarilor și piloților. Chiar și pescarii i-au trimis mici schițe ale golfului lor, ale cheiului, ale recifelor și bancurilor de nisip din largul portului lor.

— Regina îți trimite destule arme?

El clatină din cap.

— Parlamentul i-a alocat o sumă uriașă de bani ca să strângă arcași și să cumpere tunuri pe care să le folosim împotriva

francezilor, dar eu nu primesc nimic. Şi cum pot să întăresc oraşele fără soldaţi care să lupte şi fără tunuri cu care să trag?

— Cum poţi? îl întreb la rândul meu.

— Va trebui să-i instruiesc pe orăşeni. În plus, toate oraşele sunt pe coastă, aşa că voi avea măcar căpitanii şi marinarii de pe corăbii, dacă izbutesc să-i conving să se înroleze. Va trebui să-i instruiesc cât de cât pentru apărare.

— Dar ce face regina cu banii?

Cu asta i-am atras atenţia pe de-a-ntregul. Ridică privirea spre mine, cu un aer grav.

— Nu ne apără de Franţa, ci îşi înarmează oamenii din Londra. Cred că are de gând să-i acuze de trădare pe contele de Warwick, contele de Salisbury şi ducele de York şi să-i aducă la Londra ca să fie judecaţi.

Îmi scapă un icnet.

— Doar nu vor veni?!

— Ea se pregăteşte fără doar şi poate de venirea lor. Dacă vin totuşi, îşi vor aduce propriile oştiri şi suite, iar ea va avea nevoie de cei o mie trei sute de arcaşi, spune întunecat soţul meu. Cred că se pregăteşte de război cu ei.

Palatul Westminster, Londra, iarna-primăvara anului 1458

Suntem chemați, împreună cu toți ceilalți lorzi, în zilele friguroase de după Crăciun, într-o Londră mai întunecată și mai bănuitoare ca oricând, ca să descoperim că, în loc de acuzații și pedepse, regele a respins hotărârile reginei și plănuiește o împăcare. S-a scuturat de boală, aprins de flacăra unei viziuni. Dintr-odată se simte iarăși bine, e puternic și arde de dorința de a rezolva conflictul dintre cele două case de seamă, cerând ca lorzii din tabăra York să plătească pentru cruzimile lor de la St Albans: să fie amendați, să construiască o capelă pentru cinstirea morților și apoi să jure că vor pune capăt dușmăniei sângeroase cu moștenitorii inamicilor lor. Regina cere acuzarea contelui de Warwick pentru trădare, însă regele vrea ca acesta să fie iertat, ca un păcătos pocăit. Întreaga Londră e ca un butoi cu dinamită în jurul căruia o duzină de ștrengari scapără cremene și amnare, iar regele recită cu glas scăzut „Tatăl nostru", înălțat de ideea lui cea nouă. Moștenitorii cei răzbunători ai ducilor de Somerset și Northumberland umblă peste tot cu săbiile la îndemână și promit o dușmănie care nu se va stinge zece generații; lorzii din tabăra York sunt nepocăiți – numele de Warwick e un simbol al generozității și al dărniciei față de londonezi, oamenii contelui de Warwick îmbrăcați bogat în livrelele lor se laudă că dețin deja controlul asupra garnizoanei Calais și asupra apelor Canalului și cine îndrăznește să-i contrazică? Iar lordul primar i-a înarmat pe toți londonezii de treabă și le-a poruncit să patruleze orașul ca să mențină pacea, lucru care nu face decât să aducă pe scenă o nouă armată de care să se teamă toți.

Regina mă cheamă în amurgul unei după-amiezi de iarnă și-mi spune:

— Vreau să vii în oraș cu mine. Vreau să cunoști pe cineva.

Ne punem mantiile și ne ridicăm glugile ca să ne ascundem fețele.

— Pe cine?

— Vreau să vii cu mine la un alchimist.

Încremenesc, ca o căprioară ce simte mirosul primejdiei.

— Alteță, Eleanor Cobham a consultat alchimiști. Eleanor Cobham a fost întemnițată vreme de unsprezece ani și a murit în castelul Peel.

Ea mă privește cu un aer inexpresiv.

— Și ce dacă?

— Unul dintre planurile mele neclintite în viață e să nu sfârșesc ca Eleanor Cobham.

Aștept. Preț de o clipă inima i se înseninează, chipul îi zâmbește și începe să râdă cu poftă.

— O, Jacquetta, îmi spui că nu ești o vrăjitoare bătrână, nebună, urâtă și afurisită?

— Alteță, fiecare femeie e o vrăjitoare bătrână, nebună, urâtă și afurisită undeva, în adâncul inimii. Sarcina vieții mele e să ascund acest lucru. Sarcina fiecărei femei e să-l nege.

— Ce vrei să spui?

— Lumea nu îngăduie femeilor ca Eleanor, femeilor ca mine să prospere. Lumea nu poate suporta femei care gândesc și simt. Femei ca mine. Când ne slăbesc puterile sau îmbătrânim, lumea cade peste noi cu greutatea unei cascade. Nu putem oferi lumii darurile noastre. Lumea în care trăim nu va îngădui lucruri care nu pot fi înțelese, lucruri care nu pot fi explicate cu ușurință. În această lume, femeia înțeleaptă își ascunde darurile. Eleanor Cobham a fost o femeie cu minte iscoditoare. S-a întâlnit cu alții care căutau adevărul. S-a educat și a căutat maeștri cu care să studieze. A plătit un preț crâncen. A fost o femeie ambițioasă. A plătit prețul și pentru asta. Aștept să văd dacă a înțeles, însă pe fața ei rotundă, frumoasă se citește nedumerirea: Alteță, mă puneți în pericol dacă-mi cereți să-mi folosesc darurile.

Mă înfruntă – știe bine ce face.

— Jacquetta, trebuie să-ți cer acest lucru, chiar dacă e primejdios pentru tine.

— Îmi cereți foarte mult, Alteță.

— Soțul tău, ducele de Bedford, nu ți-a cerut mai puțin. S-a căsătorit cu tine ca să slujești Anglia pe această cale.

— A trebuit să mă supun lui: îmi era soț. Și avea mijloacele de a mă ocroti.

— A avut dreptate să-ți ceară să-ți folosești darurile pentru a salva Anglia. Acum ți-o cer la rândul meu și te voi ocroti.

Clatin din cap. Simt foarte limpede că va veni o vreme când ea nu va fi prezentă, iar eu mă voi înfățișa la judecată precum Ioana d'Arc, precum Eleanor Cobham, în fața unor bărbați, și vor exista documente scrise împotriva mea, dovezi găsite împotriva mea și martori care vor jura împotriva mea și nimeni nu mă va apăra.

— De ce acum?

— Fiindcă cred că regele se află sub puterea unei vrăji, de ani de zile. Ducele de York, ducesa Cecily, regele francez sau altcineva – de unde să știu cine? – a aruncat o vrajă asupra lui care-l face să fie ca un prunc adormit sau ca un copil naiv. Trebuie să am grijă să nu ne mai părăsească niciodată. Numai alchimia sau magia îl poate apăra.

— Acum e treaz.

— Acum e ca un copil treaz. Visează la armonie și pace și va adormi iarăși, zâmbind la gândul visului său frumos.

Tac câteva clipe. Știu că are dreptate. Regele a alunecat cumva în altă lume, iar noi avem nevoie de el în aceasta.

— Vă însoțesc. Însă dacă sunt de părere că alchimistul vostru e un șarlatan, voi refuza să am de-a face cu el.

— Tocmai de asta vreau să vii: ca să văd ce impresie îți face. Acum hai să mergem!

Plecăm pe jos, pe străzile întunecate din Westminster, ținându-ne de mână. Nu avem cu noi doamne de companie și nici măcar gărzi. Timp de o clipă doar, închid ochii îngrozită de ceea ce ar spune Richard, soțul meu, dacă ar ști că risc atât de mult, și nu cu oricine, ci împreună cu regina. Însă ea știe unde merge. Cu pasul sigur pe mâzga străzilor, imperioasă față de măturători, la lumina torței purtate de un băiat în fața noastră, mă călăuzește pe străduțele înguste și intră pe o uliță. La capătul acesteia e o poartă mare într-un zid.

Pun mâna pe belciugul de fier de lângă poartă și trag. Ne răspunde glasul răsunător al unui carilon și lătratul unor câini undeva, în spate. Portarul deschide grilajul ferestruicii și întreabă:

— Cine sunteți?

Margareta păşeşte în faţă, răspunzând:

— Spune-i stăpânului că a sosit doamna de Anjou.

Uşa se deschide pe dată. Margareta mă cheamă şi intrăm împreună. Păşim într-o pădure, nu într-o grădină. Parcă ar fi o plantaţie de brazi ascunsă de zidurile înalte, chiar în inima capitală, o pădure tainică precum o grădină londoneză supusă unei vrăji care a făcut-o să se sălbăticească. Îi arunc o privire Margaretei, iar ea îmi zâmbeşte, de parcă ştia ce impresie îmi va face locul acesta: o lume ascunsă înăuntrul celei reale; poate că e chiar poarta către o altă lume aflată în interiorul acesteia.

Străbatem o cărare şerpuită care ne poartă prin umbra verde a copacilor înalţi, până la o casă micuţă, împrejmuită de arbori întunecaţi, ale căror ramuri cu mireasmă dulce se sprijină de acoperiş, hornurile iţindu-se prin frunziş şi pârlind acele pinilor. Adulmec aerul şi simt miros de fierărie, un fum subţire de la tăciunii încinşi şi izul familiar, niciodată uitat, al sulfului. Remarc:

— Locuieşte aici.

— Îl vei vedea, încuviinţează ea. Vei putea judeca singură.

Aşteptăm lângă o bancă de piatră din faţa casei; o uşă mică se deschide şi alchimistul, cu o mantie de culoare închisă pe umeri, iese ştergându-şi mâinile de mâneci. Se înclină în faţa reginei şi îndreaptă spre mine o privire sfredelitoare.

— Sunteţi din casa Melusinei? mă întreabă el.

— Acum sunt lady Rivers.

— Îmi doresc de multă vreme să vă întâlnesc. L-am cunoscut pe maestrul Forte, care a lucrat pentru soţul vostru, ducele. El mi-a spus că aveţi darul de a vedea viitorul.

— N-am văzut nici un lucru care să-mi pară a avea multă noimă.

El încuviinţează pe tăcute, apoi mă întreabă:

— Încercaţi să vedeţi viitorul pentru mine?

Şovăi.

— Şi dacă văd ceva ce încalcă legile?

Alchimistul se uită la regină, care decretează:

— Eu spun că orice e îngăduit.

Alchimistul zâmbeşte blând.

— Numai voi şi cu mine vom vedea oglinda şi voi ţine acest lucru în taină. Va fi ca în confesional. Sunt preot hirotonisit, părintele Jefferies. Nimeni nu va şti ce vedeţi, în afară de voi şi de mine. Îi voi spune doar Alteţei Sale interpretarea.

— Scopul e să găsim vraja cu care să fie vindecat regele? Să-i facem bine?

— Aceasta mi-e intenţia. Pregătesc deja nişte ape pentru el, cred că prezenţa voastră în momentul distilării va conta. Acum, regele se simte bine, poate să rămână treaz, dar cred că are o rană lăuntrică adâncă. Nu s-a desprins niciodată de mama lui, n-a devenit cu adevărat bărbat. Trebuie să se transforme. Trebuie să devină din copil, bărbat. E o alchimie a persoanei. Se uită la mine. Aţi trăit la curtea lui, îl cunoaşteţi de mulţi ani. Sunteţi de aceeaşi părere?

Dau din cap aprobator şi, fără tragere de inimă, adaug:

— Se află sub semnul Lunii. E rece şi umed. Milord Bedford spunea că are nevoie de foc. Fac semn cu capul spre Margareta: S-a gândit că Alteţa Sa îi va aduce foc şi putere.

Chipul reginei se strâmbă, de parcă ar fi gata să plângă.

— Nu, rosteşte ea cu tristeţe. Aproape că m-a stins. Îmi depăşeşte puterile. Sunt îngheţată, aproape că mi-am pierdut spiritul. Nu mai am pe nimeni care să mă încălzească.

— Dacă regele e rece şi umed, regatul se va scufunda sub un potop de lacrimi, spune alchimistul.

— Te rog, fă-o, Jacquetta! şopteşte regina. Vom jura toţi trei să nu vorbim nimănui, niciodată despre asta.

— Primesc, spun cu un oftat.

Părintele Jefferies se înclină în faţa reginei.

— Aşteptaţi aici, Alteţă?

Ea aruncă o privire spre uşa pe jumătate deschisă a casei. Ştiu că tânjeşte să-i vadă interiorul, dar se supune regulilor lui.

— Prea bine.

Se înfăşoară bine în mantie şi se aşază pe banca de piatră. Alchimistul îmi face semn să intru; păşesc peste prag. În odaia din dreapta se află în mijloc un cămin mare, în care focul de cărbune încălzeşte un cazan pântecos. În cazan, în apă caldă, e un vas mare, cu un tub de argint ce trece printr-o baie rece; pe la capătul tubului se preling ritmic picături dintr-un elixir preparat din abur. Căldura din încăpere e înăbuşitoare. El mă călăuzeşte în odaia din stânga, unde se află o masă, o carte groasă şi, dincolo de ea, oglinda pentru prevestirea viitorului. Totul e atât de familiar, de la mirosul dulce al elixirului la izul fierăriei de afară, încât mă opresc timp de câteva clipe şi simt că m-am întors la Hôtel de Bourbon, la Paris, fecioară şi totuşi soţie, tânăra mireasă a ducelui de Bedford.

— Vedeţi ceva? întreabă alchimistul cu nerăbdare.

— Doar trecutul.

Aşază un jilţ în faţa mea şi dă la o parte draperia de pe oglindă. Îmi văd în luciul ei imaginea – mult mai vârstnică decât copila căreia i s-a poruncit să privească în oglindă la Paris.

— Am nişte săruri pe care să le mirosiţi, spune el. Cred că vă vor ajuta să vedeţi.

Scoate o pungă din sertarul mesei şi-i dezleagă şiretul.

— Poftim.

Iau în mână punga în care se află o pulbere albă. O ridic spre nas şi inspir cu prudenţă. Preţ de o clipă îmi simt capul ameţit, dar apoi ridic privirea şi văd în faţa mea oglinda, însă nu-mi pot desluşi propria imagine în ea. Imaginea mea a dispărut şi în locul ei e o ninsoare aprigă, cu fulgii albi plutind ca nişte petale de trandafir alb. E bătălia pe care am mai văzut-o o dată: soldaţii luptă la deal, un pod se clatină şi cade, aruncându-i în apă, zăpada de pe jos se înroşeşte şi peste toate cad petalele albe în vârtejuri. Văd cenuşiul ca de fier al unui văzduh larg; locul e în nordul Angliei, e teribil de frig şi din ninsoare iese un bărbat tânăr precum un leu.

— Mai uitaţi-vă o dată! spune alchimistul – îi aud vocea, dar nu-l văd. Ce va fi cu regele? Ce-i va vindeca boala?

Văd o odaie mică, o odaie întunecoasă, ascunsă. Aerul e cald şi înăbuşitor şi în întunericul tăcut pluteşte o ameninţare cumplită. În zidurile groase de piatră există numai o singură fereastră îngustă, ca o ambrazură. Singura lumină vine prin acea fereastră, singurul lucru care străpunge întunericul odăii e acel unic fir de lumină. Mă uit la el, atrasă de singurul semn de viaţă din beznă. În clipa următoare dispare, de parcă s-ar fi oprit în faţa lui un bărbat, şi rămâne doar întunericul. Îl aud pe alchimist oftând lângă mine, ca şi cum i-aş fi descris în şoaptă viziunea mea şi ar fi văzut totul.

— Dumnezeu să-l binecuvânteze! rosteşte el încet. Dumnezeu să-l binecuvânteze şi să-l apere. Altceva? mă întreabă pe un ton mai răspicat.

Văd talismanul pe care l-am aruncat în apa adâncă a Tamisei, legat de panglici, câte o panglică pentru fiecare anotimp, talismanul în formă de coroană pe care l-au luat apele şi care mi-a spus că regele nu se va mai întoarce la noi. Îl văd în adâncul apei, atârnat de o sfoară, apoi văd cum e tras spre suprafaţă, tot mai sus, până când iese din apă, ca un peştişor spărgând oglinda unui pârâu la vreme de vară; fiica mea,

Elizabeth, e cea care-l scoate zâmbitoare din apă, râde bucuroasă şi şi-l pune pe deget ca pe un inel.

— Elizabeth? rostesc mirată. Fata mea?

Alchimistul se apropie şi-mi dă un pahar cu bere slabă, întrebând:

— Cine e Elizabeth?

— Fiica mea. Nu ştiu de ce m-am gândit la ea.

— Are un inel în formă de coroană?

— În viziunea mea, avea inelul care-l simboliza pe rege. Şi l-a pus pe deget.

— Acestea sunt mistere, spune el zâmbind cu blândeţe.

— În viziunea asta nu există mister: avea inelul ce reprezintă coroana Angliei şi l-a pus pe deget zâmbind.

El coboară draperia peste oglindă.

— Ştiţi ce înseamnă asta?

— Fiica mea se va afla aproape de coroană, spun, gândindu-mă profund nedumerită la viziune. Cum e cu putinţă aşa ceva? E măritată cu sir John Grey, au un fiu şi încă un prunc pe drum. Cum poate să-şi pună coroana Angliei pe deget?

— Nu-mi este clar, spune el. Voi reflecta la acest lucru şi poate vă voi cere să mai veniţi o dată.

— Cum ar putea Elizabeth să aibă pe deget un inel ca o coroană?

— Uneori, viziunile noastre sunt tulburi. Nu ştim ce vedem. Aceasta e foarte neclară. E un mister. Mă voi ruga să-l desluşesc.

Încuviinţez. De regulă, când un bărbat întrezăreşte un mister, e mai bine să-l laşi nedumerit. Nimănui nu-i plac femeile inteligente.

— Vreţi să veniţi aici şi să turnaţi acest lichid într-o formă? mă întreabă.

Îl urmez în prima odaie, unde ia de pe perete un balon de sticlă, îl scutură uşor şi apoi mi-l dă.

— Ţineţi-l în mână.

Cuprind cu palmele vasul rotund şi-l simt pe dată cum se încălzeşte de la degetele mele.

— Acum turnaţi, îmi cere, făcând semn spre formele aflate pe masa lui.

Le umplu pe toate cu grijă, pe rând, cu lichidul argintiu, şi apoi îi dau balonul înapoi. El rosteşte încet:

— Unele procese cer atingerea unei femei. Unele dintre cele mai însemnate lucrări de alchimie au fost înfăptuite de doi soţi lucrând împreună. Face semn spre vasul cu apă caldă

aflat deasupra focului de cărbuni: Această metodă a fost inventată de o femeie şi a primit numele ei.

— Eu n-am nici un talent, spun, negându-mi capacităţile. Iar când am viziuni, îmi sunt trimise de Dumnezeu şi nu le înţeleg limpede.

Îmi ia mâna şi o aşază pe braţul lui, conducându-mă spre uşă.

— Înţeleg. Vă voi chema numai dacă nu reuşesc să lucrez pentru regină fără voi. Şi aveţi dreptate să vă ascundeţi lumina. Trăim într-o lume care nu înţelege femeia înzestrată, o lume care se teme de asemenea meşteşuguri. Trebuie să ne facem cu toţii munca în taină, chiar şi acum, când regatul are nevoie atât de mare de îndrumările noastre.

— Regele nu se va însănătoşi, spun pe neaşteptate, ca şi cum o forţă m-ar obliga să rostesc adevărul.

— Nu, încuviinţează el cu tristeţe. Trebuie să facem ce putem.

— Şi viziunea pe care am avut-o cu el în Turn...

— Da?

— L-am văzut, dar pe urmă cineva s-a aşezat în faţa ferestrei şi totul s-a întunecat...

— Credeţi că-şi va găsi moartea în Turn?

— Nu doar el... Mă inundă brusc sentimentul unei nevoi imperioase. Simt, nu ştiu de ce, că parcă ar fi acolo unul dintre copiii mei. Un băiat de-al meu sau poate doi. Văd, dar nu sunt acolo, nu pot să împiedic cele ce se întâmplă. Nu-l pot salva pe rege şi nu-i pot salva nici pe ei. Vor intra în Turn şi nu vor mai ieşi.

Mă ia de mână cu blândeţe şi-mi spune:

— Ne putem croi singuri destinul. Voi vă puteţi ocroti copiii şi poate că vom reuşi să-l ajutăm pe rege. Mergeţi la biserică şi rugaţi-vă cu gândul la viziunile voastre. Eu, la rândul meu, voi nădăjdui să le înţeleg. Îi veţi spune reginei ce aţi văzut?

— Nu. Are deja destule suferinţe pentru o femeie tânără. În plus, nu ştiu nimic precis.

— Ce ai văzut? El n-a vrut să-mi spună nimic, îmi zice Margareta în timp ce ne îndreptăm spre casă, anonime în mantiile noastre, pe străzile aglomerate şi întunecate.

Ne luăm de braţ, în caz că ne îmbrânceşte cineva; părul luminos al Margaretei e acoperit de glugă.

— Am avut trei viziuni, nici una n-a fost prea folositoare.

— Despre ce?

— Una a fost despre o bătălie în susul unui deal, prin zăpadă, şi un pod care a cedat, făcând soldaţii să cadă în apă.

— Crezi că se va ajunge la o bătălie? întreabă ea.

— Credeţi că nu, Alteţă? răspund sec.

Dă din cap aprobator auzindu-mi vorbele de bun-simţ şi declară:

— Vreau o bătălie. Nu mă tem de ea. Nu mă tem de nimic. Şi cealaltă viziune?

— În ea a apărut o odaie mică din Turn, în care s-a stins lumina.

Ea şovăie o clipă, apoi răspunde:

— Există multe odăi mici în Turn şi lumina dispare pentru mulţi bărbaţi tineri.

Simt un deget rece pe ceafă. Mă întreb dacă vreun copil de-al meu va fi găzduit vreodată în Turn şi într-o zi, în zori, va vedea cum dispare lumina când un bărbat vânjos trece prin faţa ambrazurii.

— Doar atât am văzut.

— Şi ultima viziune? Ai spus că au fost trei.

— Un inel în formă de coroană care simboliza coroana Angliei. Se afla într-o apă adâncă şi apoi a fost scos din apă.

— De cine? întreabă ea poruncitor. De mine?

Se întâmplă foarte rar s-o mint pe Margareta de Anjou. O iubesc şi, în plus, am jurat să-i fiu credincioasă ei şi casei ei. Dar refuz să spun că fiica mea cea frumoasă e fata care ţine în mână coroana Angliei.

— De o lebădă, răspund la întâmplare. O lebădă a prins în plisc coroana Angliei.

— O lebădă? întreabă ea cu respiraţia întretăiată. Eşti sigură?

Se opreşte în mijlocul drumului. Un căruţaş strigă la noi, făcându-ne să ne ferim.

— Întocmai.

— Ce poate să însemne? Ai văzut ce înseamnă?

Clatin din cap. Am născocit lebăda numai pentru că n-am vrut să rostesc numele fiicei mele în legătură cu această viziune. Acum descopăr că, aşa cum se întâmplă de atâtea ori, o minciună cere altă minciună.

— Lebăda e emblema moştenitorului Casei de Lancaster, îmi aminteşte ea. Viziunea ta înseamnă că fiul meu Edward va prelua tronul.

— Viziunile nu sunt niciodată sigure...

Ea zâmbeşte radios.

— Nu înţelegi? Asta e soluţia noastră! Regele poate renunţa la tron pentru fiul lui! Aceasta e calea pe care pot merge înainte. Lebăda e băiatul meu. Îl voi aşeza pe prinţul Edward pe tronul Angliei!

Cu toate că a iniţiat una dintre cele mai discutabile şi mai primejdioase şedinţe din câte a trebuit să îndure parlamentul vreodată, cu toate că a convocat trei mari lorzi care şi-au adus fiecare propria oştire, regele e voios şi împăcat cu sine însuşi şi cu lumea. Are o credinţă neclintită că aceste probleme de mare însemnătate vor fi rezolvate cel mai bine, cu bunătate şi iubire, în lipsa lui; plănuieşte să sosească după ce s-a hotărât totul, ca să-şi dea binecuvântarea. Pleacă din Londra ca să se roage pentru pace, în timp ce lorzii se ceartă şi calculează preţul înţelegerii, se ameninţă unii pe alţii, ajung la un pas de încăierare şi, în cele din urmă, redactează un acord.

Margareta îşi iese din fire văzându-şi soţul că se sustrage de la îndatorirea de a-şi cârmui lorzii, devenind regele care intervine doar pe lângă pronia cerească pentru siguranţa ţării lui, lăsându-i însă pe alţii să se îngrijească de această siguranţă.

— Cum poate să-i cheme la Londra şi apoi să ne părăsească?! întreabă ea supărată. Cum poate să fie atât de neghiob, încât să facă pace doar pe jumătate?

Şi e într-adevăr o pace făcută doar pe jumătate. Toţi sunt de acord că lorzii din tabăra York ar trebui să plătească pentru că au atacat stindardul regal şi chiar promit să plătească amenzi usturătoare moştenitorilor din tabăra Lancaster, ca să-i despăgubească pentru moartea taţilor lor. Însă plătesc cu beţe de răboj pe care le-au primit din vistieria regală – promisiuni deşarte, căci regele nu le va onora niciodată, pe care tabăra Lancaster nu le poate refuza, fiindcă refuzul ar însemna să recunoască faptul că regatul a ajuns în sapă de lemn. E o glumă iscusită şi o jignire adâncă la adresa regelui. Lorzii promit să construiască o capelă la St Albans în care

să se țină slujbe pentru sufletele celor căzuți și jură cu toții să păstreze pacea în viitor. Numai regele crede că o dușmănie sângeroasă, menită să continue generații de-a rândul, poate fi oprită astfel, cu vorbe dulci, un buchet de bețe și o promisiune. Noi, ceilalți, vedem minciunile ce încearcă să acopere amintirea morților, dezonoarea care acoperă crima.

Regele se întoarce la Londra și declară o zi a iubirii – o zi în care vom păși cu toții mână-n mână și toate vor fi iertate.

— Leul se va culca lângă miel, îmi spune el. Vezi?

Da, văd. Văd o capitală împărțită în tabere și gata de război. Văd că fiul lui Edmund Beaufort, care și-a pierdut tatăl la St Albans, primește poruncă să meargă de mână cu contele de Salisbury; cei doi stau la depărtare de un braț, cu degetele abia atingându-se, de parcă ar simți pe vârful lor sânge umed. În spatele lor vine ucigașul tatălui său, contele de Warwick, pășind de mână cu ducele de Exeter, care a jurat în taină că nu va exista iertare. Apoi vine regele, arătând bine, încântat de această procesiune care, crede el, le arată oamenilor că pairii au redevenit uniți sub cârmuirea lui; după el vine regina.

Ar fi trebuit să meargă singură. De cum am văzut-o, am știut că ar fi trebuit să meargă singură, ca o regină, însă regele a pus-o mână-n mână cu ducele de York. Crede că asta arată prietenia dintre ei. Câtuși de puțin: acest lucru spune lumii întregi că cei doi au fost cândva dușmani și că ar putea redeveni dușmani. Nu vorbește deloc despre bunăvoință și iertare, ci atrage atenția asupra reginei ca jucătoare în acest joc mortal – nu o regină mai presus de tabere, ci o regină luptătoare – și asupra lui York ca dușman al ei. Dintre toate nesăbuințele făptuite în ziua în care am pășit cu toții de mână – Richard și cu mine printre ceilalți –, aceasta pare să fie cea mai îngrozitoare.

Palatul Westminster, Londra, iarna anului 1458

Pacea din ziua iubirii durează numai opt luni. În timpul verii mă retrag de la curte pentru naştere şi aduc pe lume încă un copil, o fetiţă pe care o numim Katherine, iar când o văd sănătoasă şi puternică, crescând frumos la sânul doicii, plecăm de acasă şi mergem la Groby Hall, la fiica noastră, Elizabeth, care se aşază pe patul naşterii şi mai aduce pe lume un băiat.

— Ce binecuvântare eşti pentru familia Grey! îi spun stând aplecată peste leagăn. Încă un copil, şi tot băiat.

— Te-ai aştepta să-mi mulţumească, îmi spune ea. John se poartă la fel de drăgăstos ca oricând, dar mama lui nu face decât să se plângă.

Ridic din umeri şi o sfătuiesc:

— Poate e timpul să vă mutaţi amândoi într-una din celelalte reşedinţe ale familiei Grey. Poate că la Groby Hall nu există loc pentru două stăpâne.

— Poate să ar trebui să vin la curte, răspunde Elizabeth. Aş putea s-o slujesc pe regina Margareta şi să stau la tine.

Clatin din cap.

— Nu e câtuşi de puţin un loc plăcut în perioada asta. Nici măcar pentru o doamnă de companie ca tine. Tatăl tău şi cu mine trebuie să ne întoarcem şi mi-e groază de ce vom găsi.

Mă întorc la o curte plină de zvonuri. Regina îi cere contelui de Warwick să preia sarcina aproape imposibilă de a se îngriji de siguranţa corăbiilor engleze în Canalului Mânecii, dar în acelaşi timp îi încredinţează fortăreaţa Calais fiului lui Edmund Beaufort, noul şi tânărul duce de Somerset, duşman inveterat al tuturor lorzilor din tabăra York.

Asta înseamnă să-i ceri unui om să facă o muncă grea și periculoasă și să-i dai rivalului său răsplata. Warwick refuză, firește. Și, exact cum a prezis Richard, regina speră să-l prindă în capcană cu o acuzație de trădare. În noiembrie îl învinuiește în public de piraterie – făptuită cu ajutorul corăbiilor sale din Calais – și un parlament plin de susținătorii ei îi poruncește să vină la Londra ca să fie judecat. Sosește mândru să se apere și-i înfruntă pe toți, un tânăr curajos, singur în fața dușmanilor. Richard iese din sala Consiliului Coroanei, mă găsește așteptând pe coridor și-mi spune că Warwick a respins cu strigăte acuzațiile și a afirmat, la rândul lui, că înțelegerea din ziua iubirii a fost trădată de însăși regina.

— Spumegă, îmi spune el. Atmosfera e atât de încinsă, încât s-ar putea ajunge la bătaie.

Chiar în clipa aceea se aude o izbitură puternică în ușa sălii Consiliului; Richard face un salt și-și scoate sabia, ocrotindu-mă cu celălalt braț întins și strigându-mi:

— Jacquetta, du-te la regină!

Sunt gata să mă răsucesc pe călcâie și s-o iau la fugă, dar calea mi-e blocată de niște bărbați în livreaua ducelui de Buckingham, care năvălesc pe coridor cu săbiile scoase.

— În spate! îi spun iute lui Richard.

Mă lipesc de perete în timp ce soldații vin spre noi. Richard e în gardă, cu sabia scoasă din teacă pentru a se apăra și a mă apăra, însă ei trec pe lângă noi în fugă, fără să ne privească; văd că în partea cealaltă, gărzile lui Somerset sunt pregătite și blochează coridorul. E o ambuscadă. Ușile sălii Consiliului se deschid larg și Warwick și oamenii lui ies în formație strânsă, luptând. Au fost atacați chiar în sala Consiliului, iar afară îi așteaptă soldații ca să-i facă una cu pământul. Richard se dă îndărăt pe neașteptate și mă strivește de zid, poruncindu-mi:

— Nu scoate un sunet!

Warwick, mânuind sabia de parcă ar învârti un harapnic, se repede direct la dușmanii lui, înjunghiind și lovind, având-u-i în spate pe oamenii lui, în formație strânsă. Unul își pierde sabia și-l văd lovind cu pumnul, înfuriat. Altul cade, iar ceilalți pășesc peste el ca să păstreze formația de apărare din jurul comandantului lor: e limpede că și-ar da viața pentru el. Coridorul e prea strâmt pentru o luptă, soldații se îmbrâncesc unii pe alții, apoi Warwick își lasă în jos capul descoperit, răcnește „À Warwick!“, strigătul lui de bătălie, și încearcă să fugă. Mișcându-se ca unul, oamenii lui se reped la atacatori,

trec de ei şi sunt liberi, iar soldaţii lui Somerset şi Buckingham aleargă după ei ca ogarii după o căprioară şi dispar cu toţii. Auzim un răcnet de furie turbată când garda regală îi prinde pe oamenii lui Buckingham şi-i ţine în loc, apoi sunetul unor paşi în fugă: Warwick scapă. Richard se depărtează şi mă trage lângă el, băgându-şi sabia în teacă.

— Te-am lovit, iubire? Îmi pare rău!

— Nu, nu... îngaim cu răsuflarea tăiată de spaimă. Ce-a fost asta? Ce s-a întâmplat?

— Asta a fost, cred, regina, trimiţându-i pe cei doi duci să termine ce au început taţii lor. Sfârşitul armistiţiului. Şi a fost, cred, Warwick scoţând sabia în palatul regal şi fugind la Calais. Încălcarea cuvântului şi trădare. Am face bine să mergem la regină şi să vedem ce ştie despre toate astea.

Până să ajungem la încăperile reginei, uşa odăii personale e închisă, iar doamnele de companie sunt în sala de primire şi bârfesc pe întrecute. Se reped la noi când intrăm, dar le dau la o parte şi bat la uşă, iar regina îmi spune să intru împreună cu Richard. Tânărul duce de Somerset e deja acolo, vorbindu-i pe şoptite. Regina îmi vede expresia zdruncinată şi vine iute la mine.

— Jacquetta, ai fost de faţă? N-ai păţit nimic?

— Alteţă, contele de Warwick a fost atacat chiar în sala Consiliului, spun fără ocol. De oameni în livreaua Buckingham şi Somerset.

— Însă nu de mine, intervine ducele în vârstă de douăzeci şi doi de ani, cu obrăznicia unui copil.

— De oamenii voştri, observă soţul meu pe ton egal. Şi să scoţi sabia la curtea regală înseamnă să încalci legea. Se întoarce spre regină: Alteţă, toţi vor crede că voi aţi poruncit atacul şi acesta va fi considerat o dovadă de trădare. S-a produs în sala Consiliului, pe teritoriul curţii. Se presupunea că v-aţi împăcat. V-aţi dat cuvântul de regină. E un lucru neonorabil. Warwick se va plânge, şi pe bună dreptate.

Auzind asta, ea roşeşte şi se uită la duce, care ridică din umeri şi spune arţăgos:

— Warwick nu merită o moarte onorabilă! Nu i-a oferit tatălui meu o moarte onorabilă.

— Tatăl dumitale a murit în bătălie, precizează Richard. Într-o luptă dreaptă. Iar Warwick ţi-a cerut iertare, pe care a primit-o şi a plătit construirea unei capele pentru cinstirea tatălui dumitale. Acea pricină de nemulţumire a fost rezolvată şi ţi s-a plătit pentru pierderea tatălui dumitale. Iar acest atac s-a dat la adăpostul curţii. Cum îşi va vedea consiliul de treabă dacă omul care participă la consfătuiri îşi riscă viaţa? Cum vor mai îndrăzni lorzii de York să vină? Cum pot oamenii de bună-credinţă să vină într-un consiliu care-şi atacă propriii membri? Cum poate un om onorabil să slujească o astfel de cârmuire?

Regina îl ignoră pe Richard şi mă întreabă, ca şi cum numai atât ar conta:

— A scăpat?

— A scăpat, răspund.

— Cred că va scăpa tocmai până la Calais şi veţi avea un duşman puternic într-un castel fortificat, dincolo de ţărmurile voastre, rosteşte Richard cu asprime. Şi vă pot spune că, pe coasta de miazăzi, nici măcar un oraş dintr-o sută nu poate fi apărat. Warwick ar putea să urce pe Tamisa cu corăbiile şi să bombardeze Turnul, iar acum se va socoti liber să o facă. Aţi rupt alianţa cu el degeaba şi ne-aţi pus pe toţi în primejdie!

— Ne-a fost duşman tot timpul, remarcă tânărul Somerset. Ne-a fost duşman şi înainte de asta.

— Îl lega un armistiţiu, stăruie Richard. Şi jurământul de credinţă faţă de rege. L-a respectat. Atacul asupra lui în sala Consiliului Coroanei îl eliberează de amândouă.

— Vom pleca din Londra, decide regina.

— Nu asta e soluţia! explodează Richard. Nu cred că e suficient să fugiţi, după ce vă faceţi un astfel de duşman! Unde veţi fi în siguranţă? La Tutbury? La Kenilworth? La Coventry? Vă gândiţi să abandonaţi cu totul ţinuturile de miazăzi ale Angliei? Să-l lăsaţi pe Warwick să intre fără oprelişti? Plănuiţi să-i daţi Sandwich, aşa cum i-aţi dat Calais? Îi veţi da Londra?!

— Îmi voi lua fiul şi voi pleca, îl înfruntă ea. Voi strânge oşteni, oameni loiali şi mă voi înarma. Când va acosta, Warwick va descoperi că-l aşteaptă armata mea. Şi de astă dată îl vom învinge şi va plăti pentru crima lui!

În campanie militară, vara-toamna anului 1459

Regina e ca o femeie posedată de o viziune. Duce curtea la Coventry, cu regele după ea. Regele n-are nici un cuvânt de spus în cele ce se petrec acum, e profund surprins de căderea armistițiului înfăptuit de el și de neașteptata grabă la război. Ea îi sfidează îndemnul la prudență: simte mirosul victoriei și e dornică s-o obțină. Intră în Coventry cu toată fala unui rege domnitor și oamenii i se pleacă de parcă ar fi cârmuitorul recunoscut al țării.

Nimeni n-a mai văzut așa o regină a Angliei. E servită în genunchi, ca un rege. Șade sub baldachinul regal. Strânge oștire, cere recrutarea întregii suflări bărbătești a tuturor ținuturilor Angliei, ignorând calea tradițională de a strânge armată, prin care fiecare lord își cheamă singur soldații. Recrutează din Cheshire propria ei oaste, pe care o numește „armata prințului" și distribuie însemnele acestuia, noua livrea a lebedei. Îi numește pe căpitani „cavalerii lebedei" și le promite un loc special în bătălia care va veni cu siguranță.

— Copiii-lebădă purtau gulere de aur și au fost ascunși de mama lor în chip de lebede și s-au întors toți, în afară de unul, îi spun, neliniștită de dragostea ei bruscă față de această emblemă, de invocarea vechii legende. Asta n-are nici o legătură cu prințul Edward.

Micul prințul ridică ochii spre mine și-mi aruncă un zâmbet radios, repetând:

— Lebădă.

Regina l-a învățat cuvântul și i-a cusut pe guler două lebede de argint.

— Ai spus că ai văzut coroana Angliei luată de o lebădă, îmi amintește ea.

Roșesc, gândindu-mă la minciuna pe care am spus-o ca să ascund adevărata viziune, în care fiica mea Elizabeth râdea cu un inel în formă de coroană pe deget.

— A fost ca un vis cu ochii deschiși, Alteță, și v-am prevenit că s-ar putea să nu însemne nimic.

— Voi cuceri Anglia, chiar dacă pentru asta va trebui să mă prefac chiar eu în lebădă!

În septembrie ne mutăm la castelul Eccleshall, la optzeci de kilometri nord de Coventry; semănăm tot mai puțin a curte și tot mai mult a armată. Multe doamne de companie s-au întors la casele lor, căci soții le-au fost chemați să mărșăluiască alături de regina luptătoare. Unele dintre ele rămân departe de curte. Puținele doamne care se deplasează cu mine și cu regina au toate soți în oștirea ei ce crește cu repeziciune; suntem ca o caravană de mărfuri în mers, nu ca o curte. Regele și prințul se află alături de noi; amândoi pleacă zilnic să participe la înrolarea soldaților, căci Margareta aduce tot mai mulți recruți, pe care-i adăpostește în clădirile din interiorul zidurilor castelului și în corturi, pe câmpurile împrejmuitoare. Face apel la lorzii loiali să-i vină în sprijin, îl plimbă pe micul prinț prin fața lor. Acesta, la doar șase ani, umblă călare pe micul lui ponei alb în jurul șirurilor de oșteni, cu spinarea dreaptă și ascultând supus de comenzile mamei. Tatăl lui vine la poarta castelului și ridică mâna ca pentru a binecuvânta miile de oameni adunați sub stindardul lui.

— Ne luptăm cu francezii? mă întreabă mirat. Vom cuceri Bordeaux?

— Deocamdată nu e război, îl liniștesc. Poate vom reuși să ocolim războiul.

Bătrânul James Touchet, lordul Audley, va comanda armata, iar lordul Thomas Stanley îl va sprijini. Lordul Audley vine la regină cu vestea că lorzii din tabăra York își adună forțele în țară și-și strâng oștirea. Plănuiesc să se adune la castelul lui York de la Ludlow; ca urmare, contele de Salisbury va trebui să se deplaseze spre sud din castelul său de la Middleham, în nordul Angliei, până la Ludlow, la granița cu Țara Galilor.

Lordul Audley jură că-l vom prinde când va trece în marş prin apropiere şi-l vom lua prin surprindere în timp ce el se grăbeşte să se alăture celorlalţi lorzi trădători. Forţele noastre vor număra circa zece mii de oameni şi alte mii vor veni cu lordul Stanley. Salisbury n-are oştire nici pe jumătate cât noi – se îndreaptă spre moarte, într-un dezavantaj numeric disperat, şi nici măcar nu ştie.

Îi privesc pe soldaţi cum se înarmează, îşi verifică armamentul şi echipamentul şi se încolonează – un şir de acţiuni ce-mi pare sumbru. Sir John Grey, soţul lui Elizabeth, călare pe bidiviul său frumos, conduce un grup înarmat de arendaşi la capătul a două zile de marş de la reşedinţa sa. Îmi spune că Elizabeth nu s-a putut opri din plâns la plecarea lui şi părea să aibă presimţiri negre. I-a cerut să nu plece, iar mama lui a trimis-o în odaia ei, ca pe un copil obraznic.

— Ar fi trebuit să rămân cu ea? mă întreabă. Am socotit că e de datoria mea să vin.

— Ai dreptate să-ţi faci datoria.

Repet fraza tocită care le îngăduie soţiilor să le dea drumul soţilor şi femeilor să-şi trimită fiii la război.

— Sunt sigură că ai dreptate să-ţi faci datoria, John.

Regina îl numeşte conducătorul cavaleriei. Anthony, moştenitorul şi cel mai preţios fiu al meu, vine de acasă, de la Grafton, şi va lupta alături de tatăl lui. Vor merge la bătălie călare, apoi vor descăleca şi vor lupta pe jos. Gândul că fiul meu merge la război mă îmbolnăveşte într-atât, încât nu pot mânca de frică.

— Sunt norocos, îmi spune Richard cu dârzenie. Ştii că sunt norocos, m-ai văzut plecând la o duzină de bătălii şi de fiecare dată am venit acasă teafăr. Îl voi ţine lângă mine şi va fi şi el norocos.

— Nu spune asta! Nu spune asta! exclam punându-i mâna la gură. Înseamnă să ispiteşti soarta. Dumnezeule mare, chiar trebuie să pleci la luptă de data asta?

— De data asta şi de fiecare dată, până când în ţară va domni pacea, răspunde simplu soţul meu.

— Dar porunca nu vine de la însuşi regele!

— Jacquetta, îmi ceri să devin trădător? Vrei să port roza albă de York?

— Bineînţeles că nu! Bineînţeles că nu, atâta doar că...

Mă ia în braţe cu gesturi blânde.

— Atâta doar că... ce? Nu poți îndura să-l vezi pe Anthony în pericol?

Încuviințez rușinată și șoptesc plină de durere:

— Fiul meu...

— A devenit bărbat, primejdia vine spre el cum vine zăpada iarna, cum vin florile primăvara. E un tânăr neînfricat, l-am învățat ce e vitejia. Nu-l învăța să fie laș!

Vorbele astea mă fac să ridic capul și soțul meu râde ușor.

— Așadar, nu vrei să meargă la război, dar nu vrei nici să fie laș? Ce noimă are asta? Haide, fii curajoasă și vino să ne petreci, fă-ne cu mâna, zâmbește și dă-ne binecuvântarea ta!

Mergem la ușă împreună, el cu mâna caldă pe mijlocul meu. Regina a poruncit armatei să se adune în dreptul podului mobil al castelului și micul prinț e acolo, pe poneiul său alb. Anthony se desprinde din coloană și îngenunchează iute în fața mea, iar eu îmi las mâna pe părul moale și cald de pe creștetul lui.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, fiule!

Abia pot vorbi din cauza ghearei care mi s-a pus în piept. Simt fierbințeala lacrimilor în ochi. El se ridică și rămâne în fața mea, entuziasmat și gata de plecare. Aș vrea să adaug: „Și ascultă de tatăl tău, ține-ți calul aproape, ca să poți scăpa și ferește-te de pericole, nu-i nevoie să te apropii prea tare de lupte...“, dar Richard mă lipește de el și mă sărută repede pe buze, ca să mă amuțească.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, soțul meu! Să vă întoarceți amândoi acasă teferi!

— Asta fac de fiecare dată, răspunde Richard. Și îl voi aduce și pe Anthony acasă teafăr.

Regina și cu mine, doamnele ei de companie, prințul și slujitorii lui facem cu mâna în timp ce oștirea trece în pas de marș pe lângă noi, cu stindardele fluturând în vânt și cu fețe pe care se citește nerăbdarea și încrederea. Sunt bine înzestrați: regina a folosit banii primiți de la parlament, cu care ar fi trebuit să fie îmbunătățită apărarea împotriva francezilor, spre a cumpăra arme și cizme pentru această armată. După ce nu-i mai vedem și praful se așterne pe alee, regina îi poruncește prințului să plece cu dădaca lui și se întoarce spre mine, spunând:

— Și acum așteptăm. Dar când îl găsesc pe Salisbury și se încinge bătălia, vreau să văd. O să fiu de față.

Îmi vine să cred că glumește, însă a doua zi primim un mesaj trimis de James Touchet, care spune că iscoadele lui au găsit oștirea contelui de Salisbury și că o așteaptă în apropierea cătunului Blore Heath. Regina poruncește pe dată să i se înșeueze calul, de parcă vom ieși la o plimbare călare de plăcere.

— Vii cu mine? mă întreabă.

— Regelui nu i-ar plăcea să te pui în pericol, spun, știind dinainte că părerile regelui nu înseamnă nimic pentru ea.

— Nici măcar nu va ști că am plecat, și m-am și întors. Doamnelor le-am spus că mergem la vânătoare cu șoimii.

— Doar noi două? o întreb cu scepticism.

— De ce nu?

— Fără șoimi?

— Ei, zău așa! exclamă ea, nerăbdătoare ca o copilă. Nu vrei să veghezi asupra lui Richard? Și a lui Anthony, fiul tău?

— Nu vom putea să-i vedem.

— Ne vom cățăra într-un copac, răspunde ea.

Urcă pe lespedea de încălecat, se aruncă în șaua calului și-i face semn valetului să-i tragă peste cizme poalele rochiei.

— Vii? Că, dacă trebuie, plec fără tine!

— Vin.

Încalec și pornesc lângă ea către Blore Heath.

Ne întâmpină un trimis al lui James Touchet, care sugerează că poate ne-ar plăcea să mergem la biserica satului Mucklestone din apropiere, întrucât vom putea vedea câmpul de luptă din clopotniță. Nobilul lord ne-a găsit un turn de observație ca pentru o zi de turnir. Intrăm în sătuc în ropot de copite, făcând găinile s-o zbughească în toate părțile din calea noastră, și ne lăsăm caii la fierărie.

— Poți să-mi potcovești calul câtă vreme așteaptă aici, îi spune fierarului regina aruncându-i un bănuț.

Apoi se răsucește pe călcâie și pornește cu mine pe urme spre biserică. Interiorul acesteia e cufundat în liniște și întuneric. Urcăm pe scara de piatră șerpuită, tot mai sus, spre vârful clopotniței, unde atârnă clopotul. E ca într-un mare turn de veghe: clopotul în spatele nostru, un parapet de piatră în față, iar dincolo de câmpuri vedem limpede drumul dinspre

miazănoapte și, în depărtare, dâra de praf ce indică armata în marș a contelui de Salisbury.

Regina îmi atinge brațul, cu chipul însuflețit de entuziasm și arată în față. Vedem un gard viu mare și, dincolo de el, stindardele armatei noastre. Duc mâna streașină la ochi și-mi încordez văzul, încercând să identific steagul Rivers, gândind că poate îl voi zări pe Anthony sau pe soțul meu în apropiere, dar e prea departe ca să-l disting. Forțele noastre sunt plasate perfect: Salisbury nu va ști că sunt acolo și nici cât de numeroși sunt oștenii decât abia când va ieși din păduricea prin care trece drumul său – și atunci ai noștri îl vor înfrunta. E ceva de-a dreptul îngrozitor în faptul că privim astfel, de sus, câmpul de luptă – parcă am fi niște garguie de piatră în turlă și urmărim pieirea muritorilor ca pe o distracție. Mă uit la regină: ea nu simte acest lucru, ci radiază de entuziasm, cu mâinile împreunate strâns, când capul oștirii York iese în pas vioi din pădure și se retrage la vederea marii armate din fața ei, dispusă în formație de luptă pe un delușor, despărțit de pădure printr-un mic râu.

— Ce fac?! întreabă enervată regina.

Sub ochii noștri, din fiecare tabără se desprinde câte un sol și se întâlnesc pe terenul de mijloc dintre oștiri.

— Duc tratative? sugerez eu.

— N-au ce să vorbească! Salisbury e trădător declarat! Lordul Audley are poruncă să-l captureze sau să-l ucidă, nu să discute cu el!

Ca pentru a confirma porunca, solii se despart și se întorc fiecare la oștirea lui; aproape pe dată se pornește dinspre armata Lancaster o ploaie de săgeți revărsate din vârful dealului, multe găsindu-și țintele. Dinspre tabăra York se aude un oftat înfrânt și-i vedem pe oșteni îngenunchind pentru o scurtă rugăciune, după care se ridică în picioare și-și trag viziera coifului.

— Ce fac? întreabă plină de curiozitate regina.

— Sărută pământul. E ceva groaznic în faptul că oștenii hărăziți pierzaniei își lipesc buzele de țărâna care cred că le va fi patul de moarte. Sărută pământul în care vor fi îngropați. Știu că vor fi înfrânți, și totuși nu fug.

— E prea târziu să fugă, rostește cu asprime regina. I-am fugări și i-am ucide.

De la înălțimea la care ne aflăm, vedem că armata York e doar pe jumătate cât a noastră, poate nici atât. Nu va fi o bătălie, ci un masacru.

— Unde e lordul Stanley? întreabă poruncitor regina. A vrut să conducă atacul, însă i-am ordonat să preia rolul de sprijin. Unde e?

Mă uit în jur.

— Poate se ascunde, pregătind o ambuscadă.

— Priveşte! exclamă ea.

Centrul armatei York, marea masă care ar trebui să fie cea mai puternică, dă înapoi în faţa săgeţilor.

— Se retrag! strigă regina. Câştigăm! Atât de repede!

Într-adevăr: soldaţii din mijlocul formaţiei se întorc pe călcâie, aruncă armele şi fug. Văd pe dată cum cavaleria noastră înaintează şi porneşte la atac la vale, spre râu. Îmi încleştez mâinile văzându-l în frunte pe soţul lui Elizabeth traversând ca fulgerul apa puţin adâncă şi urcând anevoios malul celălalt, abrupt, tocmai când forţele de York se întorc în mod inexplicabil şi se avântă chiar în miezul bătăliei, luându-şi armele de jos şi reluând lupta. Margareta e la fel de uluită ca mine.

— Ce se întâmplă? Ce fac? întreabă ea.

— Au venit înapoi. S-au întors. A fost un şiretlic şi acum cavaleria noastră e împotmolită în apă, iar armata York o poate respinge de pe mal. Ne-au păcălit să ne părăsim poziţia cea prielnică şi să coborâm la râu, iar oamenii noştri nu pot să se întoarcă.

E o privelişte cumplită. Oamenii noştri, în armură de luptă, cu caii purtând şi ei apărători metalice, se aruncă în apă şi apoi se chinuie să urce pe malul celălalt, unde se abat nemilos asupra lor soldaţii de York cu săbii, securi de luptă şi suliţe. Cavalerii cad de pe cai, însă nu reuşesc să se scoale în picioare ca să se apere, căci copitele cailor străpung apa şi-i zdrobesc în timp ce ei se chinuie să se ridice; alţii, împovăraţi de platoşele pe sub care se revarsă apa, se îneacă, zbătându-se în undele frământate ale râului. Cei care reuşesc să înşface scara unei şei se scoală în picioare, însă oştenii de York aleargă de-a lungul malului uscat şi se grăbesc să înfigă un pumnal într-o subsuoară nepăzită sau să se aplece spre apă ca să taie o beregată; unul dintre soldaţii vânjoşi calcă în apă, rotind o secure mare de luptă, şi un cavaler de Lancaster se prăbuşeşte în râul ale cărui ape se înroşesc. E o învălmăşeală sălbatică de oameni şi cai. Nu există în ea nimic frumos, nobil sau măcar ordonat, nimic de felul bătăliilor despre care se compun balade sau poeme romantice. E o încăierare sălbatică de oameni brutali care se ucid unii pe alţii mânaţi de setea de sânge.

Câţiva lorzi de Lancaster reuşesc să urce anevoios malul apei pe bidiviii lor de luptă, străpung liniile oştirii York şi dispar – fug pur şi simplu. Ba chiar mai rău: mulţi dintre ei, sute, îşi lasă săbiile din mâini, cu vârful în jos, ca să arate că nu luptă, încetinesc caii la pas şi se îndreaptă încet, umili, spre liniile duşmanului.

— Ce fac?! întreabă înspăimântată Margareta. Ce face cavaleria mea? E o şmecherie?

— Schimbă tabăra.

Stau cu mâna în jurul gâtului, ca pentru a-mi ţine locului inima care bubuie. Mă tem grozav de tare că John Grey ar putea să devină trădător sub ochii mei şi ai reginei. Sute de cavalerişti au trecut din tabăra noastră în cea de York; de bună seamă că se numără şi el printre ei.

— Cavaleria mea?! întreabă ea nevenindu-i să creadă.

Îşi strecoară mâna într-a mea şi stăm tăcute, urmărind înaintarea înceată a călăreţilor pe câmpul de luptă, către armata York, cu stindardele coborâte în semn de capitulare. Caii rămaşi fără stăpân se cufundă în apă, se zbat, reuşesc să iasă din râu şi fug. Însă mulţi, foarte mulţi oşteni continuă să se zvârcolească în râu până când orice freamăt încetează.

— John! rostesc încet, gândindu-mă la ginerele meu aflat în fruntea şarjei de cavalerie.

S-ar putea foarte bine să se fi înecat cu armură cu tot şi să nu fi devenit trădător. De la această depărtare nu-i văd nici stindardul, nici calul. O va lăsa pe fiica mea văduvă şi doi băieţei fără de tată dacă se sufocă în apa cea roşie în după-amiaza aceasta.

Oştirile se desprind din încleştare, fiecare retrăgându-se la propriile linii. De pe malul râului şi chiar din apă, răniţii se mişcă şi cer ajutor.

— De ce nu atacă? întreabă Margareta supărată, cu dinţii dezveliţi, cu mâinile împreunate strâns. De ce nu atacă din nou?

— Se regrupează. Dumnezeu să aibă milă de ei, se regrupează ca să atace din nou!

Sub ochii noştri, cavaleriştii rămaşi în armata Lancaster atacă încă o dată la vale, într-un ritm curajos, dar trebuie oricum să traverseze râul. De astă dată, cunoscând pericolul, îşi îmboldesc caii să intre în apă şi apoi să urce dintr-un mare salt malul abrupt, iar de acolo, înspre liniile armatei York, unde începe încleştarea. Sunt urmaţi de cei care luptă pe jos. Ştiu că fiul şi soţul meu se află printre ei. Nu-i văd,

dar văd mişcarea forţelor Lancaster care înaintează ca un val, se chinuie să treacă râul şi rup rândurile în faţa frontului ca o stâncă al armatei York, care rezistă şi se luptă; se încleştează cu furie, până când vedem că oştirea noastră dă înapoi şi soldaţii din flancuri începând să se desprindă.

— Ce fac? întreabă nedumerită regina. Ce fac?!

— Pierdem, îi răspund.

Aud cuvântul rostit de vocea mea, dar nu pot să-l cred, nici măcar o clipă. Nu pot să cred că sunt aici, la înălţime, ca un vultur în văzduh, izolată ca un pescăruş în înaltul cerului şi privesc înfrângerea soţului meu şi poate chiar moartea fiului meu.

— Pierdem. Soldaţii noştri fug, se retrag. Am crezut că suntem de neînfrânt, dar pierdem.

Se întunecă şi vedem tot mai slab. Îmi dau seama dintr-odată că ne aflăm într-o primejdie cumplită, la care ne-am expus prin propria noastră nesăbuinţă. După ce bătălia va fi pierdută şi soldaţii de York îi vor fugări pe lorzii de Lancaster până-n pragul mormântului, vânându-i pe drumuri, vor sosi în acest sat, vor urca în acest turn şi vor găsi cea mai mare recompensă a bătăliei: pe regină. Cauza noastră va fi pierdută pe veci dacă reuşesc s-o captureze pe regină şi să câştige controlul asupra prinţului şi a regelui. Cauza noastră va fi pierdută şi vina îmi va aparţine, fiindcă m-am lăsat convinsă de regină să venim în această biserică şi să urcăm în clopotniţă ca să urmărim o bătălie pe viaţă şi pe moarte, ca şi cum ar fi fost o zi de turnir plăcută.

— Trebuie să plecăm! rostesc pe neaşteptate.

Nu se clinteşte, ci stă cu privirea aţintită asupra amurgului cenuşiu.

— Cred că învingem, spune ea. Cred că a fost o nouă şarjă şi că le-am străpuns liniile.

— Nu învingem şi n-am străpuns liniile, ci fugim, iar ei ne fugăresc, răspund cu asprime. Haideţi, Alteţă, Margareta!

Se întoarce spre mine, surprinsă că i-am spus pe numele de botez; o înşfac de mână şi o trag spre treptele de piatră, întrebând-o:

— Ce credeţi că v-ar face dacă v-ar prinde? V-ar închide în Turn pe veci! Sau mai rău, v-ar frânge gâtul şi ar spune că aţi căzut de pe cal. Veniţi!

Înţelege dintr-odată pericolul şi porneşte în goană pe treptele de piatră ale clopotniţei, care răsună sub paşii ei.

— Mă duc singură, spune ea scurt. Mă întorc la Eccleshall. Tu trebuie să-i împiedici să vină după mine.

Alergăm, ea în față, la fierăria unde fierarul e gata să-i pună calului ei potcoavele.

— Pune-le întoarse! se răstește ea.

— Ha? face omul, nedumerit.

Îi dă un ban de argint din buzunar și repetă:

— Întoarse. Pune-le întoarse. Grăbește-te! Câte două caiele în fiecare potcoavă. Se întoarce spre mine: Dacă vor vrea să mă urmărească, nu vor avea urme după care să se ia. Vor vedea numai urmele cailor venind încoace, nu-și vor da seama că am plecat.

Mă uit lung la regina din viziunea mea, care avea calul potcovit invers.

— Unde mergem?

— Eu merg, răspunde ea. Înapoi la Eccleshall, să-i iau pe prinț și pe rege și să trimit grosul armatei să-l urmărească pe contele de Salisbury până chiar la Ludlow, dacă e nevoie.

— Și eu ce trebuie să fac?

Se uită la fierar și-l îmboldește:

— Mai repede, mai repede!

— Eu ce să fac?

— Primești să rămâi aici? Iar dacă vin dușmanii, le spui că am plecat să-mi întâlnesc armata la Nottingham.

— Mă lași aici?

— Nu-ți vor face rău, Jacquetta! Te plac. Toată lumea te place.

— Vorbim de o armată care vine înfierbântată de pe câmpul de luptă, unde probabil că tocmai mi-a ucis ginerele, soțul și fiul!

— Da, dar ție nu-ți vor face rău. Cu femeile nu se războiesc. Eu însă trebuie să plec, să mă îngrijesc de siguranța prințului și a regelui.

Șovăi preț de câteva clipe.

— Mi-e teamă!

Margareta întinde mâna și face gestul pe care l-a învățat chiar de la mine, gestul cu degetul arătător întins care desenează în aer cercul, simbol al roții norocului.

— Și mie mi-e teamă, spune ea.

— Duceți-vă atunci.

O eliberez. Fierarul bate ultima caia. Calul pășește puțin stângaci, dar nu într-atât încât să fie periculos. Fierarul se

lasă în patru labe pe pământ, iar Margareta calcă pe spinarea lui ca să încalece. Ridică mâna în semn de salut către mine și-mi spune, ca și cum ar pleca să facă o plimbare de plăcere:

— *À tout à l'heure!*[1]

Apoi își înfige călcâiele în coastele calului și pleacă în trombă. Privesc pământul: urmele întipărite în țărâna moale arată clar că un cal a venit la fierărie, însă nimic nu arată că a și plecat.

Pășesc fără grabă până în locul în care drumul străbate micul sat Mucklestone și aștept sosirea primilor lorzi de York.

Se întunecă. Din depărtare, de la Blore Heath, se aude o bubuitură de tun și apoi încă una răsunând greoi prin noapte. Mă minunez că tunarii văd în ce să tragă. Încep să treacă grupuri de soldați, unii sprijinindu-și camarazii răniți, alții cu capul plecat, fugind parcă de frica însăși. Mă retrag în fierărie, făcându-mă mică, astfel că ei nu mă văd când trec. Nici măcar nu se opresc să ceară apă sau mâncare – toate ferestrele și ușile satului sunt zăvorâte pentru toți soldații, indiferent ce emblemă poartă. Când văd o emblemă din tabăra Lancaster, ies în drum și întreb:

— Lordul Rivers? Sir Anthony Woodville? Sir John Grey?

Soldatul clatină din cap.

— Erau călări? Atunci sunt morți, coniță.

Mă silesc să rămân în picioare, deși mi s-au înmuiat genunchii. Mă sprijin de ușa fierăriei și mă întreb ce să fac singură pe un câmp de luptă. Mă întreb dacă Richard, fiul meu și ginerele meu zac undeva, morți. Mă întreb dacă ar trebui să ies pe câmp și să caut trupul lui Richard. Nu-mi vine să cred că n-aș ști dacă ar fi murit. De bună seamă că aș fi simțit – mai ales că m-am aflat atât de aproape de bătălie, încât am văzut vâltoarea apelor în care poate că s-a înecat –, nu-i așa?

— Poftim, spune cu bunătate fierarul ieșind din căsuța lui și punându-mi în mână o cană murdară. Ce o să faceți, milady?

Clatin din cap. Nu există forțe urmăritoare pe care să le îndrum pe un drum greșit, oștenii din tabăra York nu trec pe aici, ci doar rămășițele zdrențuite ale armatei noastre. Mă tem

1. Pe curând! (în fr., în orig.) (n. t.).

că soțul meu a murit, însă nu știu unde să-l caut. Simt o slăbiciune izvorâtă din frică și din conștiința lipsei mele de eroism.

— Nu știu, îi răspund.

Mă simt cu desăvârșire pierdută. Ultima oară când m-am rătăcit, singură, a fost în pădurea din Franța – eram o copilă și Richard a venit atunci să mă caute. Nu-mi vine să cred că nu va veni și acum.

— Mai bine veniți în casă, cu noi, spune fierarul. Nu se poate să stați afară toată noaptea. Și nu puteți merge pe câmpul de luptă, milady, acolo sunt hoți care v-ar înjunghia de cum v-ar vedea. Mai bine ați intra în casă, cu noi.

Ridic din umeri – nu știu ce ar trebui să fac. N-are nici un rost să stau în stradă dacă nimeni nu va trece pe lângă mine ca să întrebe unde s-a dus regina. Mi-am făcut datoria zorind-o să plece, nu-i nevoie să rămân afară până dimineață. Plec capul ca să pot intra pe ușa scundă și îngustă și pășesc în odaia mică, întunecoasă, cu pământ pe jos, întâmpinată de duhoarea ce vestește prezența a cinci oameni care dorm, gătesc, mănâncă și se ușurează în același spațiu.

Îmi arată bunătate. Împart cu mine ceea ce au. Au un codru de pâine neagră făcută cu secară – n-au gustat pâine albă în viața lor. Au un terci subțire, făcut cu legume și o felie subțire de brânză. Au de băut bere slabă, preparată chiar de stăpâna casei, și-mi oferă să beau prima dintr-o cană de lut cu gust de noroi. Îmi spun că aceștia sunt oamenii pentru care ar trebui să luptăm: cei care trăiesc într-o țară bogată, cu pământ roditor și apă curată, cu mai mulți acri de țarină decât țărani care să secere. E o țară în care lefurile ar trebui să fie mari, iar piețele, bogate și aglomerate. Și totuși, nu e așa. E un ținut în care nimeni nu poate dormi liniștit în propriul pat noaptea, de frica briganzilor și a hoților, în care dreptatea regelui e cumpărată și plătită de prietenii săi, în care un om cinstit și muncitor e judecat pentru trădare și spânzurat dacă cere ceea ce i se cuvine și în care se pare că nu suntem în stare să împiedicăm un curtean francez să acosteze în porturile noastre și să le distrugă.

Susținem că suntem conducătorii acestei țări, dar nu avem grijă ca legile să fie respectate. Susținem că-i cârmuim pe acești oameni, însă nu-i conducem spre pace sau prosperitate. Noi, suzeranii lor, ne certăm între noi și le aducem moartea la ușă, ca și cum părerile, gândurile și visele noastre sunt mult mai de preț decât siguranța, sănătatea și copiii lor.

Mă gândesc la regina care străbate noaptea călare pe calul ei potcovit invers, ca nimeni să nu știe unde s-a dus, și la oștenii ei zăcând cu fața în jos în râul Hempmill, între care poate că se află și soțul și fiul meu. Nevasta fierarului, Goody Skelhorn, vede că mă albesc la față și mă întreabă dacă mi-a căzut prost terciul.

— Nu. Dar soțul meu a luptat azi și mă tem pentru el.

Nu mă pot îndura să-mi rostesc temerile pentru soarta băiatului meu. Ea clatină din cap și spune ceva despre vremurile grele – are un accent atât de puternic, încât cu greu îi deslușesc vorbele. Întinde apoi un preș plin de purici pe salteaua de paie care e cel mai bun pat al lor, în fața focului ce stă să se stingă, și-mi face semn că mă pot culca. Îi mulțumesc și mă întind; ea vine lângă mine, de o parte, și fata ei de cealaltă parte. Bărbații dorm dincolo de cămin. Stau lungită pe spate și aștept să treacă noaptea cea lungă și fără somn.

Pe tot parcursul nopții auzim tropot de copite pe ulița satului și, când și când, strigăte. Fata, femeia și cu mine tremurăm strânse una într-alta ca niște copii înfricoșați: asta înseamnă să trăiești într-o țară aflată în război. Nu există nici urmă din eleganța turnirurilor, din inspirația principiilor mărețe, ci doar experiența femeii sărace care aude un detașament de cavalerie trecând cu zarvă pe ulița ei și se roagă să nu se oprească să-i bată la ușa șubredă.

Când se ivesc zorile, stăpâna casei se scoală, deschide cu prudență ușa și trage cu ochiul afară. Văzând că nu pare să fie nici un pericol, iese și o aud chemându-și găinile și dând drumul porcului să cutreiere satul și să râme prin gunoaie. Mă ridic de pe pat, scărpinându-mi înțepăturile umflate de insecte de pe brațe, gât și față. Părul mi s-a desfăcut din coada împletită și răsucită atent în creștet, mă simt murdară și mă tem că miros urât, dar sunt vie. N-am stat în mijlocul uliței ca să-i îndrum pe lorzii invadatori pe un drum greșit, așa cum mi-a cerut regina, ci m-am ascuns ca o sclavă într-o căsuță de țărani și m-am bucurat de bunătatea lor. M-am făcut nevăzută când am auzit tropotul cailor prin noapte și m-am culcat pe paie murdare. La drept vorbind, aș fi dat orice pentru a rămâne în viață noaptea trecută și aș da orice

să ştiu că soţul şi fiii mei sunt vii acum, în zori. Sunt speriată şi amărâtă. În dimineaţa asta nu prea mă simt ducesă.

Fata se scoală, îşi scutură cămaşa de pânză care serveşte şi drept lenjerie de zi, şi drept cămaşă de noapte, îşi trage pe deasupra o rochie din barchet grosolan, îşi freacă faţa cu un colţ al şorţului murdar şi e pregătită să-şi înceapă ziua. Mă uit la ea şi mă gândesc la baia parfumată care mă aşteaptă la castelul Eccleshall şi la rufăria curată cu care mă voi îmbrăca. Dar înainte să stărui prea încrezătoare asupra confortului meu viitor, îmi aduc aminte că nu pot fi sigură că voi găsi curtea la castelul Eccleshall şi nici că fiul şi soţul meu vor veni acasă. Spun scurt:

— Trebuie să plec.

Ieşind din casă, îl văd pe fierar punând harnaşamentul calului meu. Nevastă-sa îmi întinde o cană cu bere slabă şi un colţ de pâine veche. Beau berea şi cufund pâinea în ea, ca să se înmoaie atât cât s-o pot mânca. La urmă, le dăruiesc punga mea, în care se află nişte monede de argint şi câteva de aramă – o avere pentru ei, deşi pentru mine nu însemna mai nimic. Le spun simplu:

— Vă mulţumesc.

Aş vrea să le pot spune mai multe: că îmi pare rău de ruina pe care acest rege şi această regină au abătut-o asupra lor, îmi pare rău că trudesc din greu şi tot nu reuşesc să-şi scoată familia din sărăcie, îmi pare rău că am dormit toată viaţa pe pânzeturi fine şi rareori m-am gândit la cei care dorm pe paie.

Ei îmi zâmbesc. Fetei îi lipseşte un dinte stricat din faţă, astfel că zâmbetul ei larg seamănă cu al unui copil mic.

— Ştiţi calea? întreabă îngrijorată femeia.

Să tot fie vreo cincisprezece kilometri – dar ea nu s-a depărtat niciodată atât de mult de casă.

— Mergeţi până la Loggerheads şi acolo o să vi se arate drumul, mă sfătuieşte fierarul. Dar aveţi grijă, că şi soldaţii se duc spre casă. Să-l trimit pe flăcău cu voi?

— Nu. Cred că azi vei fi ocupat în fierărie.

El îmi cântăreşte punga în palmă şi-mi zâmbeşte larg, remarcând:

— Ziua e deja bună. Cea mai bună din câte am avut în viaţa noastră! Dumnezeu să vă binecuvânteze, milady!

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, răspund, apoi îmi întorc calul spre sud.

După vreo jumătate de oră de drum, aud răsunând trâmbiţe şi văd praful stârnit de o mare oştire în mişcare. Mă uit în jur, căutând o ascunzătoare, dar sunt într-un ţinut întins şi pustiu, câmpurile sunt vaste şi goale, iar gardurile vii, scunde. Îmi mân calul spre poarta deschisă a unei ţarini, gândindu-mă că dacă e armata York sau întăririle acesteia, poate că va fi destul să-mi strunesc calul, să stau potolită, să-mi iau un aer de ducesă şi să-i las să treacă. Poate vor avea veşti despre soţul şi băiatul meu.

Când ajung la vreo opt sute de metri de mine disting stindardul regelui şi ştiu că deocamdată sunt în siguranţă; armata se apropie, în fruntea ei aflându-se chiar regina şi regele.

— Jacquetta! strigă ea cu o bucurie sinceră. Dumnezeu să te binecuvânteze! Mă bucur că te-am întâlnit!

Îşi trage calul la marginea drumului ca să lase armata să ne depăşească. O urmează mii de oşteni.

— Eşti în siguranţă! exclamă ea. Şi teafără! Pe rege l-a mâniat atât de tare moartea lordului Audley, încât a pornit el însuşi să le ceară socoteală lorzilor de York. (Coboară glasul.) Şi-a venit dintr-odată în fire şi a spus că va conduce chiar el armata. Mă bucur atât de mult! Spune că nu-i va mai ierta niciodată şi că va răzbuna moartea prietenului nostru credincios.

— Lordul Audley a murit? Simt că mă ia tremuratul la gândul următoarelor cuvinte pe care ar putea să le rostească. Aveţi veşti despre...

Un bărbat din mijlocul formaţiei de cavaleri dă pinteni calului şi-şi ridică viziera, ca să-şi dezvelească faţa.

— Eu sunt! strigă soţul meu. Jacquetta! Prea iubito! Eu sunt!

Îmi scapă un icnet: e de nerecunoscut, cum sunt toţi, împovăraţi de armură şi cu coiful pe cap. Dar el se apropie, sare zgomotos de pe cal, îşi azvârle coiful cât colo şi mă cuprinde în braţe. Simt platoşa tare lipită de pieptul meu, cotierele de metal îmi pătrund în carnea spinării, dar mă agăţ de el, îl sărut şi-i jur că-l iubesc.

— Anthony e teafăr, îmi spune Richard. La fel şi soţul lui Elizabeth. Am scăpat cu toţii nevătămaţi. Ţi-am spus eu că sunt norocos!

— Nu te uita la mine, precis miros urât! exclam amintindu-mi dintr-odată de starea veşmintelor şi a părului meu şi de muşcăturile de purice umflate. Mi-e ruşine de mine însămi.

— N-ar fi trebuit să rămâi acolo! răspunde el aruncând o privire spre regină. N-ar fi trebuit să mergi acolo. N-ar fi trebuit să fii lăsată acolo!

Margareta îmi zâmbeşte voioasă, explicând:

— A fost teribil de mânios pe mine. Nu-mi vorbeşte de furios ce e. Dar vezi, acum eşti în siguranţă.

— Acum sunt în siguranţă, încuviinţez.

— Să mergem! Să mergem! ne îmboldeşte ea. Suntem pe urmele trădătorului de Salisbury şi nu e cu mult în faţa noastră.

Trăim două zile zbuciumate în fruntea armatei regale în mişcare. Trecerea la fapte i-a redat regelui sănătatea: a redevenit tânărul bărbat care credeam că va cârmui regatul. Călăreşte în fruntea oştirii sale, cu Margareta lângă el, ca şi cum ar fi cu adevărat soţ şi soţie: prieteni şi tovarăşi nu doar prin legământ, ci şi prin faptă. Vremea e caldă – un sfârşit de vară auriu; holdele au fost strânse de pe câmpuri, lăsând în urmă mirişti aurii străbătute în toate părţile de iepuri ţopăitori. Seara se ridică o lună a secerişului mare şi atât de luminoasă, încât ne putem continua marşul până târziu. Într-o seară ne ridicăm corturile şi ne facem tabăra exact aşa cum am face-o la o vânătoare. Avem veşti despre lorzii de York: s-au adunat la Worcester, au făcut jurământ solemn de credinţă în catedrală şi i-au trimis regelui un mesaj.

— Să le fie trimis înapoi! se răsteşte regina. Am văzut noi cât valorează credinţa lor. I-au omorât pe lordul Audley şi pe lordul Dudley, l-au omorât pe Edmund Beaufort. Nu ducem tratative cu ei!

— Mă gândeam să trimit o graţiere publică, rosteşte blajin regele, chemându-l cu un gest pe episcopul de Salisbury lângă el. O graţiere publică, astfel încât să ştie că pot fi iertaţi.

Regina strânge buzele şi clatină din cap.

— Fără mesaj, îi spune ea episcopului. Fără graţiere, îi spune regelui.

Ca un şobolan ieşit din vizuina lui, Richard, ducele de York, îşi aşază armata în vecinătatea oraşului său, Ludlow.

El şi cei doi lorzi, Warwick şi Salisbury, îşi ocupă poziţia de o parte a podului Ludford. Pe malul nostru de râu, regele înalţă stindardul regal şi trimite o ultimă ofertă de graţiere oricărui soldat care renunţă să-i mai fie loial ducelui de York şi trece de partea noastră. În seara aceea, soţul meu vine în odăile regale în care regina, eu şi două doamne de companie şedem cu regele.

— Am un tovarăş de arme de la Calais care vrea să-l lase pe contele de Salisbury şi să treacă de partea noastră, spune Richard. I-am promis graţiere deplină şi primire cu braţele deschise. Trebuie să ştiu precis, poate avea încredere că aşa va fi?

Ne uităm toţi la rege, care zâmbeşte blajin.

— Bineînţeles. Orice om poate fi iertat dacă se căieşte sincer.

— Îmi daţi cuvântul vostru, Alteţă? îl întreabă Richard.

— O, da! Orice om poate fi iertat.

Richard se întoarce spre regină.

— Îmi daţi şi voi cuvântul?

Ridicându-se de pe jilţ, regina întreabă nerăbdătoare:

— Despre cine e vorba?

— Nu-mi pot sfătui prietenul să treacă de partea voastră decât dacă îi garantaţi voi înşivă siguranţa, rosteşte ferm Richard. Îi promiteţi că-l veţi ierta pentru că a slujit împotriva voastră, Alteţă? Mă pot încrede în promisiunea voastră de graţiere?

— Da! Da! exclamă regina. Cine va trece de partea noastră?

— Andrew Trollope şi şase sute de soldaţi instruiţi şi loiali, aflaţi sub comanda lui, anunţă Richard.

Cu asta, se dă la o parte ca să-i îngăduie bărbatului subţiratic şi cu chipul aspru să se înfăţişeze regelui şi reginei. Richard vine lângă mine şi-mi spune:

— Şi asta a decis sorţii bătăliei.

Richard are dreptate. De îndată ce află că Trollope a schimbat tabăra şi a trecut de partea noastră cu oamenii lui, cei trei lorzi de York dispar precum pâcla dimineţii. Se strecoară nevăzuţi prin noapte, abandonându-şi soldaţii, oraşul, ba chiar şi pe Cecily Neville, ducesa de York, soţia ducelui Richard. Când oştirea noastră se revarsă în Ludlow şi oamenii se apucă să prade tot ce pot căra, ducesa stă în picioare, cu cheile castelului

ei în mână, aşteptând-o pe regină. Femeia aceea mereu mândră, căsătorită cu un lord de viţă regească, e cumplit de speriată – îi văd spaima pe obrazul alb. După ce a trebuit să aştept la Mucklestone trecerea oştirii victorioase, nu-mi face nici o plăcere să văd o femeie atât de mândră coborâtă atât de jos.

— Mi-ai pregătit cheile castelului? întreabă cu glas cântat regina privind-o pe ducesă de sus, din şaua bidiviului ei.

— Da, Alteţă, răspunde Cecily fără să-i tremure vocea. Şi mă rog vouă fierbinte pentru siguranţa mea şi a copiilor mei aflaţi aici, lângă mine.

— Desigur, răspunde regele pe dată. Sir Richard, ia cheile şi însoţeşte-o pe ducesă într-o locuinţă sigură, împreună cu copiii ei. Se află sub protecţia mea.

— Staţi puţin! intervine Margareta. Cine sunt aceşti copii?

— Ea este fiica mea Margaret, spune ducesa Cecily.

Fata înaltă, de treisprezece ani, roşeşte teribil şi-i face reginei o reverenţă adâncă, apoi îşi dă seama de greşeala comisă şi-i face o reverenţă regelui.

— Aceştia sunt fiul meu George şi mezinul meu, Richard.

Socotesc că George are vreo unsprezece ani, iar Richard, vreo şapte. Amândoi par năuciţi şi nu e de mirare: aceşti băieţi credeau ieri că tatăl lor e moştenitorul tronului Angliei şi că-l va dobândi prin luptă, iar azi se trezesc în faţa armatei regelui şi tatăl lor a fugit. O trosnitură venită dintr-o casă din spatele nostru şi ţipătul pătrunzător al unei femei cerând ajutor în timp ce e trântită la podea şi siluită ne amintesc tuturor că suntem în toiul unui război şi purtăm discuţii pe un câmp de luptă.

— Luaţi-i de aici, cere iute regele.

— Şi soţul dumitale te-a lăsat aici? întreabă regina ca s-o chinuiască pe ducesa înfrântă. Ţii minte cum ai stăruit să fii primită în odaia mea când abia îmi adusesem pe lume pruncul şi mi-ai spus că soţul dumitale trebuie neapărat să-l viziteze pe soţul meu când acesta era bolnav, în vremea noastră de grea încercare? A intrat el cu forţa o dată în Consiliul Coroanei, dar acum vedem că-şi ia tălpăşiţa. E prezent acolo unde nu e dorit, însă când e nevoie de el, vă părăseşte. Declară război şi pe urmă dispare de pe câmpul de luptă!

Ducesa se clatină pe picioare, albă la faţă precum laptele smântânit. În piaţa din centrul oraşului plutesc fuioare de fum – undeva, cineva a dat foc unui acoperiş de stuf. Femeia care a strigat după ajutor plânge în hohote de durere. Îl văd pe micul Richard făcând ochii roată la auzul unei izbituri de

secure într-o uşă încuiată şi a unui glas bătrân, bâlbâit, care se roagă să fie cruţat şi cere îndurare cuiva care nu stă să asculte. Îi spun reginei:

— Alteţă, nu e locul potrivit pentru nici una dintre noi. Să-i lăsăm pe lorzi să-şi recapete controlul asupra soldaţilor şi să ieşim din oraş!

Spre surprinderea mea, îmi zâmbeşte cu o undă de răutate ce se vede limpede înainte să-şi plece privirea spre coama calului, ascunzându-şi expresia ochilor.

— O armată scăpată de sub control e o armă foarte boantă, spune ea. Când York a adunat oştire împotriva mea, nu cred că şi-a imaginat că-l voi înfrunta cu armata mea şi că va fi aşa. Mi-a dat o lecţie pe care am învăţat-o bine. O oştire de săraci e într-adevăr un lucru de groază. Ducele a fost cât pe ce să mă înspăimânte. Pesemne că regretă acum, când o armată de săraci îi dărâmă oraşul natal.

Micul Richard cel cu păr negru roşeşte de mânie, ridică privirea şi deschide gura ca pentru a-şi exprima răspicat sfidarea. Spun repede:

— Să mergem!

Soţul meu face semn să i se aducă doi cai, o ridică pe ducesă în şa fără ceremonie, îi aşază copiii pe cai alături de trei cavalerişti şi părăsim oraşul. În timp ce trecem peste pod, aud o altă femeie ţipând şi luând-o la goană. Ludlow plăteşte preţul fugii stăpânului său, ducele de York.

— Da, însă el n-a plătit cu viaţa, observă fiul meu Anthony.

Ne îndreptăm toţi trei spre Grafton, urmaţi cu încetineală de soldaţii noştri răzleţiţi. Observ că sunt împovăraţi cu prăzi, deşi încerc să mă prefac că n-am văzut – fiecare dintre ei are în raniţă pânzeturi, câteva farfurii sau o cană de cositor. Sunt arendaşii noştri, însă i-am introdus în armata reginei şi au luptat după regulile ei. Li s-a spus că pot să prade Ludlow ca să-i pedepsească pe trădătorii lorzi de York, iar acum nu vor mai veni niciodată să lupte pentru noi dacă le stricăm plăcerea şi le cerem să dea înapoi bunurile furate.

— Câtă vreme York trăieşte, Warwick trăieşte şi Salisbury trăieşte, războaiele nu s-au încheiat, ci doar s-au mai amânat o vreme, spune Anthony.

Richard încuviinţează.

— Warwick s-a întors la Calais, Richard, ducele de York, s-a întors în Irlanda. Cei mai mari duşmani ai regatului s-au refugiat în siguranţă, în castelele lor de peste mări. Va trebui să ne pregătim iarăşi de invazie.

— Regina e încrezătoare, observ eu.

Regina e infinit de încrezătoare. Vine noiembrie şi ea tot nu se întoarce la Londra; urăşte oraşul şi dă vina pe cântăreţii de balade şi pe vânzătorii de fascicule cu poveşti romantice pentru faptul că nu e iubită în regat. Poveştile şi cântecele acestora o descriu ca pe o lupoaică ce-i porunceşte unui Rege Pescar – un bărbat din care n-a mai rămas decât învelişul. Cele mai vulgare versuri spun că ea l-a încornorat cu un duce îndrăzneţ şi i-a pus bastardul în leagănul regal. Circulă un desen ce înfăţişează o lebădă cu chipul lui Edmund Beaufort înaintând legănat către tron. Există cântece şi glume de cârciumă pe seama ei. Iar regina urăşte Londra şi pe ucenicii care râd de ea.

Porunceşte în schimb membrilor parlamentului să vină la Coventry – de parcă le poate porunci o femeie, ca unor gărzi de rând – şi aceştia vin supuşi, ca şi cum ar fi solii ei, fiind obligaţi să-i dea ascultare când ea le cere să depună noi jurăminte de credinţă faţă de rege, dar şi faţă de ea personal şi de prinţ. Nimeni n-a mai jurat vreodată credinţă unei regine, însă o fac acum. Regina îi acuză pe cei trei lorzi York de trădare, le confiscă pământurile şi averea şi le împarte ca şi cum cele douăsprezece zile ale Crăciunului ar fi venit mai devreme. Îi porunceşte ducesei Cecily să i se înfăţişeze, ca să poată auzi cum soţul ei e declarat trădător şi să-i asculte condamnarea la moarte. Lorzii York sunt despuiaţi de tot ce au avut în stăpânire: de fiecare palmă de pământ, fiecare stindard, fiecare titlu şi dregătorie, fiecare pungă cu aur. Biata ducesă de York, acum săracă şi trăind din mila regelui, se duce să locuiască la sora ei, Anne, ducesa de Buckingham, loială doamnă de companie a reginei, într-o situaţie care e pe jumătate arest la domiciliu şi pe jumătate tortură – o viaţă înjumătăţită pentru o femeie căreia i se spunea cândva „Ducesa cea mândră“, iar acum e doar o femeie măritată cu soţul în exil, o mamă lipsită de fiul ei cel mare, Edward, fiica unei case măreţe care şi-a pierdut toate pământurile şi toată moştenirea.

Sandwich, Kent și Calais, iarna anului 1460

Richard e prost răsplătit pentru că a prevenit-o pe regină că cetatea Calais va intra sub stăpânirea lui Warwick și astfel vom avea un dușman pe coastele noastre, căci de îndată ce luptele se încheie și se obține pacea, ea îi cere să plece la Sandwich și să întărească orașul în vederea unui atac.

— Vin cu tine, spun pe dată. Nu pot îndura să te știu în primejdie și eu să fiu departe. Nu pot îndura să ne despărțim iarăși!

— Nu voi fi în primejdie, îmi spune el ca să mă liniștească, dar apoi, văzându-mi aerul neîncrezător, chicotește ca un băiețel prins cu o minciună bătătoare la ochi. Bine, Jacquetta, nu te uita așa la mine! Dar dacă apare vreun pericol de invazie din Calais, va trebui să mergi acasă, la Grafton. Îl voi lua pe Anthony cu mine.

Dau din cap aprobator. N-are nici un rost să sugerez că Anthony e prea prețios ca să fie expus la pericole. E un bărbat tânăr, născut într-o țară frământată mereu de războaie civile. Un alt bărbat tânăr, de aceeași vârstă cu el, este Edward March, fiul ducelui de York, aflat de cealaltă parte a Canalului Mânecii, unde își face ucenicia ca soldat alături de conții de Warwick și Salisbury. Mama lui, ducesa de York, ținută în Anglia, nu va putea să-i trimită nici măcar o vorbă. Va trebui să aștepte și să-și facă griji, așa cum aștept și eu și-mi fac griji. Nu e o vreme în care mamele să poată nutri nădejdea de a-și ține fiii acasă, în siguranță.

Richard și cu mine ne instalăm într-o casă din portul orașului Sandwich, în timp ce Anthony preia comanda fortul Richborough din apropiere. Orașul încă nu și-a revenit după

atacul francezilor, de la care au trecut numai câţiva ani; zidurile goale şi arse ale caselor înfăţişează limpede pericolul ce ne pândeşte din partea duşmanilor noştri şi îngustimea mării ce ne desparte de ei. Sistemele de apărare ale oraşului au fost distruse în atac; francezii au tras cu tunul în digurile de apărare şi au capturat armamentul oraşului. Şi-au bătut joc de locuitori jucând tenis în piaţa din centru, ca pentru a spune că nu le pasă câtuşi de puţin de englezi, că ne consideră neputincioşi. Richard pune constructorii la treabă, se roagă de armurierul din Turnul Londrei să toarne tunuri noi şi se apucă să-i instruiască pe orăşeni ca să alcătuiască o gardă. Între timp, la doar un kilometru şi jumătate depărtare, Anthony face instrucţie cu soldaţii noştri şi reconstruieşte fortificaţiile vechiului castel roman ce păzeşte gura fluviului.

Nu suntem în oraş nici de o săptămână când mă trezesc brusc din somn, speriată, din cauza dangătului răsunător al clopotului de alarmă. La început mă gândesc că e clopotul gâscarilor, care bate în fiecare dimineaţă pe întuneric, la ceasurile cinci, ca să le trezească pe fetele care pasc gâştele, dar apoi îmi dau seama că dangătul sonor şi constant înseamnă atac. Richard a coborât deja din pat, îşi trage pe el jiletca de piele şi-şi înşfacă sabia şi coiful.

— Ce e? Ce se întâmplă? îi strig.

— Dumnezeu ştie! Tu rămâi aici, ferită. Du-te la bucătărie şi aşteaptă veşti. Dacă a acostat Warwick din Calais, coboară în pivniţă şi zăvorăşte-te înăuntru.

Iese fără a mai apuca să spună ceva; o clipă mai târziu aud cum se trânteşte uşa de la intrare, apoi un strigăt pe stradă şi ciocnirea a două săbii.

— Richard! strig deschizând ferestruica şi uitându-mă pe strada pietruită.

Soţul meu şi-a pierdut cunoştinţa; bărbatul cu care s-a luptat e pe punctul de a-i lăsa trupul să cadă pe caldarâm. Ridică privirea, mă vede şi-mi spune:

— Coborâţi, lady Rivers, nu puteţi nici să vă ascundeţi, nici să fugiţi.

Închid fereastra cu ochiuri mici. În prag apare camerista mea, tremurând de frică.

— L-au prins pe stăpân, pare mort! Cred că l-au ucis!

— Ştiu. Am văzut. Dă-mi rochia!

Îmi ţine rochia să mă îmbrac, o las să lege şireturile şi apoi îmi pun pantofii şi cobor la parterul casei, cu părul încă

împletit ca pentru noapte. Îmi pun gluga mantiei pe cap și ies în strada stăpânită de gerul lui ianuarie. Mă uit în jur, dar văd un singur lucru, ca și cum mi-ar fi fost gravat pe interiorul pleoapelor: omul care-l lasă pe Richard la pământ și căderea mâinii inerte a lui Richard. La capătul străzii disting șase străji care se luptă cu un bărbat. Îi întrezăresc fugitiv chipul când îmi aruncă o privire disperată: e Anthony. Atacatorii îl urcă la bordul unei corăbii.

— Ce faceți cu fiul meu? E fiul meu, dați-i drumul!

Omul nici măcar nu se obosește să-mi răspundă; alerg pe caldarâmul lunecos până la locul în care Richard a fost lăsat pe jos lovit de moarte. Când ajung la el, se mișcă puțin și deschide ochii, părând năuc.

— Jacquetta...

— Iubirea mea! Ești rănit?

Mi-e groază că-l voi auzi spunând că a fost înjunghiat.

— Am capul spart. N-o să mor dintr-atât.

Un bărbat îl ridică cu brutalitate, ținându-l de subsuori.

— Du-l în casa noastră! îi poruncesc.

— Îl duc pe corabie, răspunde el simplu. Trebuie să veniți și voi.

— Unde îți închipui că ne duci?! La ordinul cui?! Ăsta nu e un act de război, e o crimă!

Omul mă ignoră. Îl ține pe Richard de subsuori, alt bărbat îi înșfacă picioarele și-l cară așa, ca pe un leș.

— N-aveți voie să-l luați! stărui. E lord al regatului, aflat la porunca regelui. Asta înseamnă răzvrătire!

Pun mâna pe brațul omului, dar el mă ignoră și-l cară pe Richard pe chei. Aud din spatele meu, de pretutindeni, bărbați strigând și femei țipând: soldații străbat orașul, luând ce vor, deschizând uși și spărgând sticla prețioasă a ferestrelor.

— Unde vă închipuiți că-l duceți pe soțul meu?

— La Calais, răspunde omul scurt.

Călătoria e scurtă. Richard își revine în simțiri, iar Anthony e nevătămat; primim apă curată și ceva de mâncare. La început suntem încuiați într-o cabină mică, dar după ce corabia iese în larg și pânza cea mare e desfăcută și trosnește, suntem lăsați să ieșim pe punte. Pentru scurtă vreme nu vedem deloc

uscatul, căci Anglia s-a topit în spatele nostru, dar apoi zărim în faţă, la orizont, o dungă întunecată şi sub ochii noştri prinde contur silueta bondoacă a oraşului, apoi, pe culmea dealului, se întrevăd zidurile rotunde ale castelului. Îmi dau seama că mă întorc sub pază, ca ostatic la Calais, oraşul în care am intrat cândva ca ducesă.

Îi arunc o privire lui Richard şi văd că-şi aminteşte şi el acelaşi lucru. Acest avanpost s-a aflat cândva sub comanda lui, iar acum e prizonier. Roata norocului s-a întors într-adevăr!

— Să aveţi grijă, ne spune mie şi lui Anthony. Nu cred că-ţi vor face rău, Jacquetta, căci te cunosc şi te plac şi, în plus, nu se războiesc cu femeile. Dar felul cum s-a purtat regina cu ducesa de York i-a mâniat negreşit şi ne aflăm întru totul în puterea lor. Nu ne va salva nimeni. Va trebui să scăpăm din asta cu viaţă, prin iscusinţa noastră. Suntem singuri de-a binelea.

— Ducele de Somerset stăpâneşte castelul Guisnes, poate că va veni să ne scape, sugerează Anthony.

— Nu s-ar putea apropia nici la un kilometru, răspunde soţul meu. Eu am fortificat oraşul ăsta, fiule, îi cunosc avantajele. Nimeni nu-l va cuceri cu forţa în veacul ăsta. Ca urmare, suntem ostatici în mâinile duşmanilor. Au toate motivele să te cruţe, Jacquetta, şi multe motive întemeiate să mă omoare.

— Nu se poate să te omoare! răspund. N-ai făcut altceva decât să-i fii credincios regelui din ziua în care te-ai născut!

— Tocmai de aceea sunt exact cel care ar trebui ucis. Asta le va băga celorlalţi spaima în oase. Prin urmare, voi avea grijă cum mă port, voi vorbi potolit şi dacă va trebui să jur că renunţ la sabie ca să-mi salvez viaţa, o voi face. Se întoarce spre Anthony, care se trage într-o parte cu o exclamaţie de iritare: Şi la fel vei face şi tu. Dacă ni se cere cuvântul de onoare şi promisiunea că nu vom mai lua niciodată arma în mână împotriva lor, le vom da. N-avem de ales. Suntem înfrânţi. Şi n-am de gând să fiu decapitat pe eşafodul spânzurătorii construite chiar de mine. N-am de gând să fiu îngropat în cimitirul pe care l-am curăţat chiar eu. Înţelegi?

— Da, răspunde scurt Anthony. Dar cum ne-am putut lăsa prinşi?!

— Ce-i făcut e bun făcut, spune Richard cu severitate. Ăştia sunt sorţii războiului. Acum trebuie să ne gândim doar cum să scăpăm de aici cu viaţă. Şi o vom face vorbind mieros, aşteptând momentul potrivit şi ferindu-ne de mânie. Mai mult

decât orice altceva, fiule, vreau să fii politicos, să capitulezi dacă trebuie și să scapi cu viață!

Suntem ținuți pe corabie până la lăsarea întunericului – capturatorii noștri nu vor ca Richard să străbată orașul și să fie văzut de locuitori. Negustorii cei influenți din Calais îl iubesc pentru că i-a apărat când York a încercat să pună stăpânire pe castel. Orășenii de rând și-l amintesc ca pe un loial și curajos căpitan al castelului, a cărui vorbă era lege și demnă de crezare ca aurul. Soldații din Calais îl iubesc ca pe un comandant neclintit și drept. Experiența slujirii sub comanda lui Richard a fost cea care i-a convins pe cei șase sute de oșteni să schimbe tabăra la Ludlow și să-l sprijine pe rege. Orice oaste comandată de el l-ar urma până-n pânzele albe. Warwick nu vrea ca acest foarte popular căpitan să le ceară oamenilor ajutorul la trecerea prin oraș.

Așa că așteaptă până noaptea târziu și ne aduc ca pe niște captivi de taină în sala cea mare a castelului sub pavăza întunericului; strălucirea bruscă a torțelor e orbitor de puternică după străzile cufundate în beznă. Suntem aduși pe poarta cea mare, pe sub arcada de piatră și, de acolo, în sala cea mare. La capetele ei ard focuri zdravene și soldații garnizoanei șed la mesele așezate pe capre, stingheriți la vederea noastră.

Noi trei stăm în picioare, ca niște refugiați de război fără un sfanț, și ne uităm în jur, la tavanul înalt și boltit, cu grinzi înnegrite de fum, la torțele care ard strălucitor în suporturile lor de jur împrejur, la oștenii care stau în picioare și beau bere, la cei care mănâncă așezați la mese, dintre care unii se ridică în picioare văzându-l pe soțul meu și-și scot pălăriile. În capul sălii, la masa principală așezată pe platformă, stau contele de Salisbury, fiul lui, contele de Warwick și tânărul Edward, conte de March, fiul lui Richard, ducele de York, în spatele lor aflându-se pe un stindard roza albă de York.

— V-am luat prizonieri de război și vom lua în calcul eliberarea voastră pe cuvânt de onoare, începe contele de Warwick, solemn ca un judecător, de pe locul lui de la masă.

— Nu a fost un act de război, din moment ce mă aflu sub comanda regelui Angliei; un act împotriva mea e un act de răzvrătire și trădare împotriva regelui meu, rostește Richard,

glasul lui profund răsunând cu putere în sală pe un ton de sfidare deplină care-i face pe soldați să încremenească. Și vă previn că oricine se atinge de mine, de fiul meu sau de soția mea se face vinovat de răzvrătire, trădare și agresiune încălcând legea. Desigur, oricine îi face rău soției mele nu-și merită nici pintenii, nici numele. Dacă vă războiți cu o femeie, nu sunteți mai buni decât niște sălbatici și ar trebui să fiți doborâți ca niște sălbatici. Numele vostru va fi defăimat pe veci! Îl compătimesc pe cel care mi-ar insulta soția, ducesă regală și moștenitoare a Casei de Luxemburg. Numele ei și reputația ei trebuie s-o ocrotească oriunde s-ar duce. Fiul meu se află sub protecția mea și a ei, supus loial al unui rege uns. Suntem toți trei supuși credincioși ai regelui și ar trebui să fim liberi să ne vedem de drum. Pretind să ni se garanteze întoarcerea lipsită de pericole în Anglia. O pretind în numele regelui Angliei!

— S-a zis cu răspunsurile blânde care nu trezesc mânia, îmi spune încet Anthony. S-a zis cu capitularea și cuvântul de onoare. Doamne, uită-te la fața lui Salisbury!

Bătrânul conte, părând gata să explodeze, răcnește:

— Tu! Tu îndrăznești să-mi vorbești așa?!

Lorzii de York sunt așezați sus, pe platformă, iar Richard e nevoit să-i privească de jos în sus. Se ridică de pe jilțuri și-l sfredelesc cu priviri mânioase. El, deloc pocăit, pășește spre podium și se oprește cu mâinile în șold.

— Da, firește. De ce nu?

— Nu meriți nici măcar să te afli în tovărășia noastră! N-ai dreptul nici măcar să deschizi gura fără să ți se dea cuvântul! Noi avem sânge regesc, iar tu ești un nimeni!

— Sunt pair al Angliei și mi-am slujit regele în Franța, la Calais și în Anglia și niciodată nu i-am nesocotit ordinele și nu l-am trădat, rostește Richard foarte tare și răspicat.

— Spre deosebire de ei, completează voios Anthony doar pentru urechile mele.

— Ești un nimeni parvenit, fiul unui valet! strigă Warwick. O nulitate! Dacă n-ar fi fost căsătoria pe care ai făcut-o, nici nu te-ai afla aici!

— Ducesa s-a înjosit, intervine tânărul Edward de March și-l văd pe Anthony încordându-se la auzul acestei insulte din partea cuiva de vârsta lui. S-a coborât la dumneata, iar dumneata te-ai ridicat numai prin ea! Se spune că e o vrăjitoare care te-a ademenit la păcatul poftei trupești.

— Dumnezeu mi-e martor, asta e de nesuportat! jură Anthony.

Dă să se repeadă în faţă, dar îl înşfac de braţ, spunându-i furioasă:

— Să nu îndrăzneşti să te mişti, că altfel te înjunghii cu mâna mea! Să nu îndrăzneşti să scoţi o vorbă sau să faci o mişcare! Stai potolit, băiete!

— Cum?!

— Nu eşti demn să vii printre noi, spune Salisbury. Nu eşti demn să ne ţii tovărăşie.

— Văd limpede ce fac: speră că-ţi vei pierde cumpătul, îi spun lui Anthony. Speră că-i vei ataca şi atunci te vor putea răpune. Nu uita ce a spus tatăl tău! Păstrează-ţi calmul.

— Te-au insultat! exclamă el, nădușit de furie.

— Uită-te la mine! îi cer poruncitor.

Îmi aruncă o privire aprigă, dar apoi şovăie. În ciuda vorbelor repezite pe care i le-am adresat, chipul meu e de un calm desăvârşit. Zâmbesc şi-i şoptesc iute:

— N-am fost eu femeia rămasă în piaţa oraşului Ludlow când soţul meu a fugit. Eram fiica contelui de Luxemburg când Cecily Neville nu era decât o fată frumuşică într-un castel din nord. Sunt urmaşa zeiţei Melusina. Tu eşti fiul meu. Ne tragem dintr-o spiţă de nobili care descind dintr-o zeiţă. N-au decât să spună ce vor pe la spatele meu şi chiar şi de la obraz! Eu ştiu cine sunt. Ştiu ce te-ai născut să fii: un om mult, mult mai însemnat decât ei.

Anthony şovăie.

— Zâmbeşte! îi poruncesc.

— Poftim?!

— Zâmbeşte-le.

El ridică fruntea, se chinuie teribil să-şi strâmbe faţa într-un zâmbet, dar o face.

— N-ai pic de mândrie! îi spune Edward de March printre dinţi. N-ai nici un motiv să zâmbeşti!

Anthony înclină uşor capul, ca şi cum ar accepta un mare compliment.

— Mă laşi să vorbesc aşa despre mama ta? Chiar în faţa ei?! întreabă Edward cu vocea frângându-se de furie teribilă. Chiar n-ai strop de mândrie?!

— Mama mea nu are nevoie de părerile tale bune, răspunde glacial Anthony. Nici unuia dintre noi nu ne pasă ce crezi.

— Mama *ta* e bine, îi spun lui Edward cu blândeţe. A fost foarte tulburată la Ludlow, rămânând singură în mrejele

pericolului, dar soțul meu, lordul Rivers, a dus-o la loc sigur împreună cu sora ta, Margaret și cu frații tăi, George și Richard. Soțul meu, lordul Rivers, i-a apărat când armata alerga dezlănțuită prin oraș. S-a îngrijit ca nimeni să nu-i insulte. Regele îi plătește o pensie și nu îndură greutăți. Am văzut-o personal cu puțină vreme în urmă și mi-a spus că se roagă pentru tine și tatăl tău.

Spusele mele îl fac să amuțească, năucit. Repet:

— Soțului meu să-i mulțumești pentru siguranța ei.

— E om de rând prin naștere, spune Edward ca unul care repetă pe dinafară o lecție.

Ridic din umeri, ca și cum asta n-ar însemna nimic pentru mine – într-adevăr, nu înseamnă nimic – și rostesc simplu:

— Suntem în mâinile voastre, oameni de rând sau nobili. Iar voi n-aveți motive de nemulțumire față de noi. Ne garantați întoarcerea lipsită de pericole în Anglia?

— Luați-i de aici! se răstește contele de Salisbury.

— Aș vrea odăile mele obișnuite, spune Richard. Am fost căpitanul acestui castel mai bine de patru ani și l-am păstrat în stăpânirea Angliei. De regulă am odăile cu vedere spre port.

Contele de Warwick ocărăște ca un hangiu.

— Luați-i de aici! repetă Salisbury.

Nu ni se dau odăile căpitanului care are în grijă castelul, firește, însă primim unele bune, cu vedere spre curtea interioară. Suntem ținuți acolo doar două nopți, după care o strajă vine la ușă și spune că voi fi dusă cu corabia la Londra.

— Și noi? întreabă poruncitor soțul meu.

— Sunteți ostatici, răspunde soldatul. Trebuie să așteptați aici.

— Vor fi ținuți în condiții onorabile? Sunt în siguranță? stărui eu.

El încuviințează cu capul, uitându-se la Richard.

— Am slujit sub comanda voastră, domnule. Sunt Abel Stride.

— Îmi aduc aminte de tine, Stride, spune soțul meu. Care e planul?

— Am primit ordin să vă țin aici până când ne îmbarcăm și după aceea să vă eliberez, nevătămați. E singurul ordin

căruia mă voi supune. (Șovăie.) Nu există om în toată garnizoana care să vrea să vă facă rău vouă sau fiului vostru, domnule. Vă dau cuvântul.

— Îți mulțumesc, îi spune soțului meu, apoi îmi șoptește: Du-te la regină și spune-i că se pregătește invazia. Încearcă să vezi câte corăbii reușești să numeri în port. Spune-i că nu cred să aibă mulți soldați, poate doar vreo două mii.

— Și tu?

— L-ai auzit: voi veni acasă când voi putea. Dumnezeu să te binecuvânteze, prea iubita mea!

Îl sărut. Mă întorc spre fiul meu, care se lasă în genunchi să-l binecuvântez și apoi, ridicându-se, mă îmbrățișează. Știu că e spătos, puternic și un bun luptător, dar e aproape de neîndurat să-l las în pericol.

— Alteță, trebuie să veniți acum, spune straja.

Sunt silită să-i părăsesc pe amândoi. Nu știu cum urc pe pasarelă la bordul corabiei negustorești și nici cum ajung în cabina micuță. Sunt silită să-i părăsesc pe amândoi.

Coventry, primăvara anului 1460

Găsesc curtea la Coventry ocupată cu pregătirile de război, când sosesc în Anglia și-i dau reginei vestea că dușmanii noștri din Calais îi țin captivi pe soțul și pe fiul meu și că pun la cale o invazie negreșit anul acesta.

— Jacquetta, îmi pare nespus de rău! îmi spune Margareta. N-am avut idee. Nu te-aș fi pus în ruptul capului într-așa o primejdie... când mi s-a spus că ați fost capturați mi-am pierdut capul! Face ochii roată și coboară tonul. I-am scris lui Pierre de Brézé, conducătorul Normandiei, și i-am cerut să cucerească orașul Calais și să te salveze! Știi ce mi s-ar întâmpla dacă ar afla cineva că-i scriu, dar asta arată cât de importantă ești pentru mine.

— N-am fost nici o clipă în primejdie prea mare. Însă lorzii rebeli i-au ațâțat pe Richard și pe Anthony cu vorbe batjocoritoare și cred că dacă i-ar fi putut ucide într-o încăierare, ar fi făcut-o.

— Îi urăsc! spune ea simplu. Pe Warwick și pe taică-său, pe York și pe fiul lui. Îmi sunt dușmani până la moarte. Știi ce zvonuri împrăștie acum?

Încuviințez pe tăcute. Acești oameni o calomniază pe regină din clipa când a sosit în Anglia.

— Spun pe față că fiul meu e bastard, că regele n-a știut nimic despre nașterea și botezul lui și nici... despre zămislirea lui. Socotesc că-l vor dezmoșteni prin calomnie, din moment ce nu-i pot face rău prin război.

— Ai vești despre lorzii din tabăra York?

— S-au întâlnit, răspunde ea scurt. Am spioni la micuța curte irlandeză a lui York și ei îmi dau de știre. Warwick s-a dus să-l vadă pe ducele de York la castelul acestuia din Irlanda.

Ştim că s-au întâlnit şi putem presupune că plănuiesc o invazie. Când anume, nu putem şti precis.

— Şi eşti pregătită de invazie?

Ea dă din cap, mohorâtă.

— Regele a fost iarăşi bolnav... o, nu foarte bolnav, dar şi-a pierdut interesul faţă de toate, în afară de rugăciune. Toată săptămâna asta s-a rugat şi a dormit, uneori chiar şi şaisprezece ceasuri pe zi... (Se întrerupe.) Nu ştiu niciodată dacă e prezent printre noi sau dus în lumea lui. Dar în orice caz, sunt pregătită, sunt pregătită de orice. Am oştirea, îi am pe lorzi, am poporul de partea mea – tot poporul, în afară de perfizii din Kent şi de vagabonzii din Londra.

— Când crezi că va avea loc?

La drept vorbind, nu-i nevoie să întreb. Toate campaniile militare încep vara. Nu mai poate trece multă vreme până la sosirea veştii că York a pornit în marş din Irlanda şi că Warwick a ridicat ancora din Calais.

— Mă duc să-mi văd copiii, îi spun. Precis sunt neliniştiţi din pricina tatălui şi a fratelui lor.

— Şi apoi întoarce-te. Am nevoie să fii lângă mine, Jacquetta!

Northampton, vara anului 1460

În iunie, cea mai îmbelşugată, mai verde şi mai uşoară lună a anului, lorzii de York purced pe mare din Calais, iar Richard, ducele de York, îşi aşteaptă momentul potrivit în Irlanda, lăsându-i să facă munca grea în locul lui. Aşa cum a prezis soţul meu, lorzii acostează doar cu o oştire mică, de vreo două mii de soldaţi, dar în timpul marşului rândurile lor se îngroaşă cu oameni care au fugit de pe câmpuri şi din curţile grajdurilor ca să li se alăture. Ţinutul Kent nu l-a uitat pe Jack Cade, cum n-a uitat nici secerişul de capete şi sunt mulţi cei care vin să lupte lângă Warwick, care îşi aduc aminte cum a jurat regina că va face un parc de vânătoare din ţinutul lor de baştină. Londra îşi deschide larg porţile în faţa lui Warwick şi bietul lord Scales se trezeşte iarăşi singur în Turn, având ordinul de a-l apăra în numele regelui, cu orice preţ. Lorzii de York nici măcar nu se obosesc să-l înfometeze ca să-l scoată din Turn, ci îl lasă pe lordul Cobham la conducerea capitalei şi pornesc spre nord, către Kenilworth, în căutarea duşmanului, adică a noastră.

În fiecare zi li se adaugă noi recruţi, oriunde s-ar duce, bărbaţii dau năvală să li se alăture. Armata lor se îndeseşte, se întăreşte; soldele sunt plătite din bani dăruiţi de oraşele pe lângă care trec. Starea de spirit a ţării s-a întors împotriva reginei şi a regelui-marionetă. Norodul vrea un conducător în care să se poată încrede că va aduce pacea şi dreptatea în ţară. Oamenii au ajuns să creadă că Richard, ducele de York, le va fi proteguitorul şi se tem de regină din cauza primejdiei şi a nesiguranţei care o însoţesc peste tot.

Regina îl numeşte pe ducele de Buckingham comandantul oştirilor regale, iar regele e scos din solitudinea lui monahală

ca să arboreze stindardul regal ce flutură jalnic pe vremea umedă. Dar de astă dată nimeni nu dezertează înainte să se dea o lovitură, necutezând să atace flamura personală a regelui. Nici o parte din oştire nu abandonează cauza lorzilor de York. Toţi s-au înăsprit. Regele şade liniştit în cortul lui de sub stindard, iar făcătorii de pace – între care episcopul de Salisbury – se plimbă toată dimineaţa încoace şi încolo, trăgând nădejde să ajungă la un acord. Nu e cu putinţă. Lorzii de York îi trimit regelui mesaje personale, însă ducele de Buckingham pune mâna pe ele. Lorzii nu s-ar mulţumi decât cu alungarea reginei şi a sfetnicilor ei din locul lor de mare influenţă, de lângă rege, n-ar avea încredere în nimic altceva. Iar regina nu acceptă compromis. E foarte simplu: vrea să-i vadă morţi. Nu există nici un temei pentru tratative.

Armata regală se află în faţa abaţiei Delapre din Northampton, în tranşee săpate în faţa râului Nene, pe marginea cărora au fost înfipţi în pământ pari ascuţiţi. Aici nu-i poate doborî nici o şarjă de cavalerie, nici un atac frontal n-are sorţi de izbândă. Regina, prinţul şi cu mine aşteptăm iarăşi la castelul Eccleshall.

— Mai că-mi vine să merg să privesc, îmi spune regina.

— De data asta nu! răspund încercând să zâmbesc.

Plouă – de două zile plouă întruna. Stăm împreună la fereastră, privind cerul cenuşiu apăsător, cu nori negri la orizont. Vedem mai jos de noi, în curte, agitaţia stârnită de sosirea unor trimişi de pe câmpul de luptă.

— Să coborâm! spune regina Margareta, dintr-odată neliniştită.

Le ieşim în cale în sala cea mare, tocmai când intră şiroind de apă.

— S-a terminat! îi spune reginei mesagerul. Mi-aţi cerut să vin în clipa în care îmi dau seama încotro înclină sorţii luptei, aşa că am aşteptat o vreme şi apoi am venit.

— Am învins? întreabă ea imperios.

El se strâmbă şi răspunde fără ocol:

— Suntem distruşi. Trădaţi.

— Cine ne-a trădat? şuieră regina. Cine?! Stanley?

— Grey de Ruthin.

Ea se întoarce mânioasă spre mine.

— Ruda fiicei tale! Familia fiicei tale e necredincioasă?!

— Rudă îndepărtată, spun repede. Ce a făcut?

— A aşteptat până l-a atacat fiul lui York, tânărul Edward de March. Frontul nostru era bine apărat, aveam râul în spate

și un șanț în față, fortificat cu pari ascuțiți, dar când băiețandrul ducelui de York s-a apropiat în fruntea oamenilor lui, lordul Grey și-a lăsat sabia jos și l-a ajutat pur și simplu să treacă peste baricade cu toți soldații și apoi și-au croit drum printre rândurile noastre. Erau înăuntrul liniilor noastre, ai noștri n-aveau cum să scape de ei. La începutul luptei aveam o poziție perfectă, însă pe urmă ne-am trezit într-o capcană perfectă.

Regina se face albă la față și se clatină. O cuprind de mijloc, iar ea se sprijină de mine.

— Regele?

— Am plecat când ei își croiau drum spre cortul lui. Lorzii regelui erau în față, îi acopereau retragerea, îi strigau să fugă.

— A plecat?

Întunecarea de pe chipul lui ne spune că n-a plecat și că poate lorzii și-au dat viața degeaba.

— N-am văzut. Am venit să vă previn. Bătălia e pierdută. Ați face bine să plecați de aici! Cred că s-ar putea să-l fi capturat pe rege.

Ea se întoarce spre mine:

— Adu-l pe prinț!

Fără o vorbă, mă reped în odăile prințului și-l găsesc îmbrăcat cu mantia de călătorie și pantaloni de călărie, cu jucăriile și cărțile împachetate. Lângă el se află educatorul lui. Îi spun:

— Alteța Sa regina poruncește ca fiul ei să vină neîntârziat.

Bărbatul se întoarce cu un aer grav spre copilul de șase ani.

— Sunteți gata, Alteță?

— Sunt gata, sunt gata chiar acum, rostește curajos micul prinț.

Îi întind mâna, dar n-o primește, ci mi-o ia înainte și se oprește în fața ușii, așteptând să i-o deschid. Altă dată ar fi un lucru amuzant, dar nu azi.

— Of, haide! exclam cu nerăbdare, deschid ușa și-l zoresc mai departe.

În sala cea mare, casetele cu giuvaieruri și cuferele cu veșminte ale reginei sunt scoase la repezeală pe ușă și duse la grajduri. Regina e afară și garda ei încalecă. Își trage gluga pe cap și-i face semn fiului ei, care apare însoțit de mine:

— Urcă-te pe cal, trebuie să ne grăbim! Lorzii de York cei răi au câștigat și se poate să-l fi capturat pe tatăl tău. Trebuie să te ducem la loc sigur! Ești singura noastră nădejde.

— Ştiu, răspunde el cu gravitate, urcând pe lespedea de încălecat când i se aduce calul.

Regina mi se adresează:

— Jacquetta, trimit după tine de îndată ce sunt în siguranţă. Mi se învârte capul de repeziciunea acestei retrageri.

— Unde mergeţi?

— Pentru început, la Jasper Tudor, în Ţara Galilor. Dacă putem invada de acolo, o voi face; dacă nu, din Franţa sau Scoţia. Voi redobândi moştenirea fiului meu, asta e doar o piedică temporară!

Se apleacă din şa, o sărut şi-i netezesc părul pe sub glugă.

— Drum bun! îi urez, încercând să clipesc ca să-mi alung lacrimile, dar cu greu pot îndura s-o văd cum fuge cu bagajele, garda şi băieţelul ei din ţara în care am adus-o cu speranţe atât de mari. Drum bun!

Rămân în curte şi privesc cum mica suită iese pe drum şi porneşte către apus în galop uşor, egal. Regina va fi în siguranţă dacă va reuşi să ajungă la Jasper Tudor; e un om credincios şi luptă pentru pământurile lui din Ţara Galilor încă de când i le-a dăruit ea. Dar dacă e prinsă pe drum? Mă cutremur. Dacă e prinsă pe drum, şi ea, şi Casa de Lancaster sunt pierdute.

Mă întorc în curtea grajdurilor. Valeţii scot din castel tot ce pot căra – prădarea bunurilor regale a început. Îl strig pe unul dintre oamenii mei şi-i spun să împacheteze toate lucrurile care-mi aparţin şi să le păzească. Plecăm neîntârziat. Vom merge acasă, la Grafton, şi nu pot decât să sper că Richard şi Anthony vor veni şi ei.

Grafton, Northamptonshire, vara anului 1460

Drumul până la Grafton e foarte obositor – o călătorie lungă, de aproape o sută șaizeci de kilometri prin ținuturi loiale lui Warwick, invadatorul. La fiecare popas avem de făcut un schimb de vești înfrigurat: Ce știm? Ce am văzut? Și de fiecare dată: Regina își aduce oștirea încoace? Le poruncesc oamenilor mei să dea de știre că sunt o văduvă plecată în pelerinaj neoficial; într-o noapte tragem la o abație, în a doua, la o casă parohială, iar într-a treia ne culcăm într-un hambar, evitând de fiecare dată hanurile. Chiar și așa, bârfele ce se învârtejesc prin țară ajung la mine în fiecare seară. Se spune că regele a fost dus la Londra și că Richard, ducele de York, a sosit din Irlanda și înaintează spre capitală într-o procesiune regală. Unii zic că la sosire va redeveni protector și regent, alții, că-l va conduce pe rege din spatele tronului și regele va fi păpușa, marioneta lui. Eu nu spun nimic. Mă întreb dacă regina a ajuns cu bine în Țara Galilor și mă întreb dacă-mi voi mai vedea vreodată soțul sau fiul.

Ne ia patru zile ca să ajungem acasă, dar când intrăm pe drumeagul familiar ce duce la casă, simt că mi se însenineazǎ inima. Îmi voi vedea cel puțin copiii și voi sta cu ei aici, în siguranță și liniște, câtă vreme în țară se vor petrece marile prefaceri, fără mine. Aici cel puțin îmi pot găsi un refugiu. În timp ce ne apropiem, aud că începe să bată clopotul din curtea grajdurilor pentru a anunța toată suflarea casei că sosește un grup înarmat, adică noi. Ușa de la intrare se deschide și soldații se revarsă din casă. În fruntea lor – nu l-aș putea confunda, l-aș recunoaște oriunde – e soțul meu, Richard.

Mă vede în aceeași clipă și se repede pe treptele casei atât de iute, încât iapa mea se sperie și mă văd silită s-o strunesc în timp ce el mă coboară din șa și mă cuprinde în brațe. Îmi sărută obrajii și mă agăț de el, îngăimând:

— Ești viu! Ești viu!

— Ne-au dat drumul de îndată ce au acostat. Nici măcar n-au cerut răscumpărare. Ne-au eliberat pur și simplu de la castelul din Calais și pe urmă a trebuit să găsesc o corabie care să ne aducă acasă. Ne-a adus la Greenwich.

— Anthony e cu tine?

— Bineînțeles! Teafăr și nevătămat.

Mă răsucesc în brațele lui ca să-mi văd fiul, care îmi zâmbește din prag. Richard îmi dă drumul și fug la Anthony, în timp ce el îngenunchează să-l binecuvântez. Când îi simt sub palmă creștetul cald, știu că mi-am recăpătat bucuria cea mai mare a vieții mele. Mă întorc la soțul meu și-l cuprind iarăși în brațe.

— Ai vești?

— Lorzii de York înving peste tot, răspunde scurt Richard. Londra i-a primit ca pe niște eroi, lordul Scales a încercat să fugă din Turn și a fost ucis, iar ducele de York se apropie de Londra. Cred că-l vor numi lord protector. Regele e în siguranță, în palatul Westminster, condus întru totul de Warwick. Se spune că mintea i-a slăbit iarăși. Cu regina ce e?

Mă uit în jur; chiar pe terasa casei mele mă tem că va auzi cineva unde e și o va trăda.

— S-a dus la Jasper Tudor, șoptesc. Iar de acolo, cred că în Franța sau Scoția.

Richard încuviințează și-mi spune cu blândețe:

— Hai în casă, ești de bună seamă ostenită. N-ai fost aproape de bătălie, nu? N-ai înfruntat primejdii pe drum?

Mă sprijin de el și simt ușurarea familiară că-l am lângă mine.

— Acum, în orice caz, mă simt în siguranță.

Grafton, Northamptonshire, iarna anului 1460 – 1461

Trăim la fel ca la începutul căsniciei noastre, ca și cum n-am avea altă treabă decât să ne îngrijim de pământurile din jurul Graftonului, ca și cum Richard ar fi un simplu cavaler, împreună cu soția lui. Nu vrem să atragem atenția lorzilor de York când aceștia iau țara în stăpânire, impun amenzi usturătoare lorzilor pe care îi declară acum trădători, iau funcțiile și veniturile celor pe care i-au înfrânt. Domnește lăcomia și setea de răzbunare, iar eu nu vreau decât să treacă pe lângă noi. Ducem o viață potolită și tragem nădejde să nu fim băgați în seamă. Aflăm, din crâmpeie de bârfe împărtășite de călătorii care ne cer un pat peste noapte și de la oaspeții ocazionali, că regele trăiește liniștit în palatul Westminster, în odăile reginei, în timp ce vărul său cuceritor, Richard, ducele de York, s-a instalat chiar în apartamentele regale. Mă gândesc la regele meu în odăile pe care le cunosc atât de bine și mă rog să nu se cufunde iarăși în somn, ca să se refugieze dintr-o lume atât de grea pentru el.

Ducele face o înțelegere extraordinară cu Consiliul Coroanei și cu parlamentul: va fi regent și protectorul regatului până la moartea regelui, iar după aceea va urca el însuși pe tron. Un negustor ambulant, care vine cu panglici albe și roze albe de York din mătase în desaga lui, spune că regele a acceptat acest aranjament, va depune jurămintele monahale și se va călugări.

— Nu e în Turn, nu? îl întreb poruncitor – mi-e groază de gândul trimiterii regelui în Turn.

— Nu, trăiește la curte, liber ca un bufon, răspunde omul. Iar York va fi următorul rege.

— Regina nu va consimţi în ruptul capului! exclam imprudentă.

— Se zice că ar fi în Scoţia, răspunde el răsfirându-şi mărfurile în faţa mea. Drum bun şi cale bătută! Eu, unul, zic că n-are decât să rămână acolo. Vreţi nişte piper? Am piper şi nişte nucşoară aşa de proaspătă, că ai putea-o mânca goală.

— În Scoţia?

— Se zice că se întâlneşte cu regina scoţiană şi că vor abate asupra noastră o oştire de harpii, spune el voios. O armată de femei – asta da poveste de groază! O oglinjoară frumoasă, lustruită? Sau, uitaţi, nişte plase pentru păr din fir de aur. E aur adevărat!

Sărbătorim Crăciunul la Grafton. Elizabeth vine în vizită cu soţul ei, sir John, şi cu cei doi băieţi ai lor: Thomas are acum cinci ani, iar Richard, doar doi. Toţi copiii mei se adună acasă pentru cele douăsprezece zile de sărbătoare şi casa e însufleţită de cântecele, dansurile şi fugăreala lor în sus şi-n jos, pe scara de lemn. Pentru cei şase copii mai mici, de la Katherine, care, la doi ani, poate doar să se ţină cu paşi nesiguri după fraţii mai mari şi-i imploră să nu plece fără ea, la Edward, Margaret, Lionel, Eleanor şi Martha, care e la zece ani cea mai vârstnică din odaia copiilor, întoarcerea fraţilor şi surorilor mai mari e ca o explozie de zarvă şi entuziasm. Tinerii Richard şi John, de paisprezece şi respectiv cincisprezece ani, sunt de nedespărţit, Jacquetta şi Mary sunt domnişoare serioase, plasate în casele vecinilor în aceste vremuri grele. Anthony şi Anne sunt, fireşte, cei mai mari. Anne ar trebui să fie deja măritată, dar ce pot face când toată ţara e întoarsă cu susul în jos şi nici măcar nu există o curte la care să poată sluji ca domnişoară de companie? Şi cum să-i găsesc lui Anthony mireasa pe care ar merita-o, când nu-mi dau seama cine va fi bogat şi în graţiile regelui luna viitoare, darămite peste zece ani? Există o promisiune între el şi fiica lordului Scales, însă lordul Scales e mort, iar familia lui, în dizgraţie, la fel ca noi. Şi, în sfârşit, lucrul care mă nedumereşte cel mai tare: cine ar trebui să plănuiască partide pentru copiii mei şi să caute case de seamă în care să fie plasaţi pentru a deprinde aptitudinile necesare? De unde să ştiu cine va rămâne loial Casei de Lancaster, când din aceasta n-a mai rămas decât un rege care trăieşte în odăile reginei, o regină absentă şi un băiat de şapte ani? Încă n-am inimă să mă gândesc la o alianţă cu cineva care slujeşte trădătoarea Casă de York.

Mă gândesc să-i ţin pe toţi copiii acasă la Grafton, cu noi, până în primăvară sau poate mai mult. E cu neputinţă să avem loc în rândul noului personal regal al curţii de York – din moment ce există deja dregători, lorzi şi membri ai parlamentului din tabăra York, presupun că în scurtă vreme vor exista curteni de York şi doamne de companie. Cecily Neville, ducesa de York, ridicată foarte sus de roata norocului, doarme în apartamentele regelui sub un baldachin din fir de aur, ca o regină; pesemne se gândeşte că în fiecare zi e Crăciunul. E limpede că nu putem sluji vreodată la o curte de York: mă îndoiesc că vreunul dintre noi va ierta sau va uita vreodată umilinţa din sala cea mare a castelului Calais. Poate că vom învăţa să trăim precum exilaţii pe propriile noastre pământuri. Poate că acum, la vârsta de patruzeci şi cinci de ani, când mezina mea învaţă să vorbească, voi trăi într-o ţară asemănătoare cu aceea a copilăriei mele: cu un rege în nordul regatului şi altul în sud, fiecare supus fiind obligat să-l aleagă pe cel pe care-l crede adevărat, fiecare cunoscându-şi duşmanul şi fiecare aşteptând să se răzbune.

Îmi pierd nădejdea de a rândui viitorul familiei noastre într-o astfel de lume, în astfel de vremuri, şi-mi găsesc în schimb alinarea pe pământurile noastre. Mă apuc să plănuiesc mărirea livezii şi mă duc la o fermă din apropiere de Northampton ca să cumpăr nişte puieţi. Richard îmi spune că mările sunt sigure pentru negoţ şi că anul ăsta va obţine preţuri mai bune pentru lâna oilor lui pe piaţa din Calais. Drumurile spre Londra sunt lipsite de pericole, ducele de York reinstituie puterile şerifilor şi le porunceşte să aibă grijă să se facă dreptate în fiecare ţinut. Treptat, ţinuturile încep să scape de bandiţi şi de hoţii la drumul mare. Nu recunoaştem nici o clipă, nici măcar între noi, dar acestea sunt progrese mari. Începem să ne gândim – fără a o rosti cu glas tare – că poate vom putea trăi aşa, ca moşieri într-o ţară în care domneşte pacea. Poate că putem să ne cultivăm livada, să ne creştem oile şi să privim cum copiii noştri ajung la maturitate, fără teama de trădare şi de război. Poate că Richard, ducele de York, ne-a alungat de la curte, însă ne-a dăruit pacea în ţară.

Dar la sfârşitul lui ianuarie văd trei călăreţi care se apropie pe aleea casei, copitele cailor spărgând gheaţa de la suprafaţa bălţilor şi împroşcând noroi. Îi văd de la fereastra odăii copiilor, unde o veghez pe Katherine în timpul somnului, şi ştiu pe dată că ne aduc veşti proaste şi că lunile de nemişcare reci,

hibernale s-au încheiat. N-a fost deloc pace, ci doar obişnuita pauză peste iarnă într-un război fără capăt, un război care va continua la nesfârşit, până când vom muri cu toţii. Vreme de o clipă mă gândesc să închid obloanele ferestrelor, să rămân în odaia copiilor şi să mă prefac că nu sunt acasă. Nu va trebui să răspund la o chemare pe care n-o aud. Dar asta ţine doar o clipă. Ştiu că dacă sunt chemată, trebuie să plec. Am slujit Casa de Lancaster toată viaţa, nu pot da greş acum.

Mă aplec peste leagăn şi o sărut pe Katherine pe fruntea caldă şi netedă, de bebeluş, apoi ies din odaie, închizând uşa binişor. Cobor încet treptele, privind peste balustrada de lemn cum Richard îşi aruncă mantia pe umeri, îşi ia sabia şi iese să-i întâmpine pe oaspeţi. Aştept în sala cea mare, ascultând.

— Sir Richard Woodville, lord Rivers? întreabă primul bărbat.

— Cine-l caută?

Omul coboară vocea.

— Regina Angliei. Îi răspundeţi? Îi mai sunteţi credincios?

— Da, spune scurt Richard.

— V-am adus asta, zice omul întinzând o scrisoare.

Îl văd prin crăpătura uşii pe Richard luând-o.

— Duceţi-vă prin spate, la grajduri. Veţi primi mâncare şi bere. E frig. Intraţi în sală şi încălziţi-vă. Aceasta e o casă credincioasă, dar nu-i nevoie să spuneţi nimănui de unde veniţi.

Oamenii salută în semn de mulţumire şi Richard intră în holul casei, rupând pecetea. Începe să citească cu glas tare:

— „Vă dau bineţe, prea iubiţi..." Se întrerupe. E o scrisoare comună, probabil că a trimis sute. E o chemare.

— La arme? întreb simţind gustul fricii.

— Pentru mine şi Anthony. Trebuie să plecăm în York, acolo adună oştirea.

— Mergi?

Sunt gata să-i cer să refuze.

— N-am încotro. S-ar putea să fie ultima ei şansă. Parcurge scrisoarea şi scoate un fluierat prelung, scăzut. Dumnezeule mare! Oamenii ei l-au prins pe Richard, ducele de York, şi l-au ucis. Ridică ochii spre mine, cu scrisoarea strânsă în pumn. Dumnezeule! Cine s-ar fi gândit?! Lordul protector e mort! Regina a învins!

— Cum? exclam, incapabilă să cred acest salt brusc la victorie. Ce spui acolo?

— Scrie doar că ducele a ieşit călare din castelul lui, Sandal, bănuiesc – de ce să facă una ca asta? Castelul acela poate

rezista împresurat o lună! – şi că a fost doborât. Dumnezeule mare, nu-mi vine să cred! Jacquetta, ăsta e sfârşitul campaniei York, e sfârşitul taberei York! Richard de York a murit! Şi fiul lui împreună cu el.

Icnesc, ca şi cum moartea lui ar fi o pierdere pentru mine.

— Nu tânărul Edward! Nu Edward de March!

— Nu, celălalt fiu, Edmund. Edward de March e undeva în Ţara Galilor, dar nu poate face nimic acum, că tatăl lui e mort. Sunt terminaţi, tabăra York e înfrântă. Întoarce scrisoarea pe partea cealaltă: A, uite, a adăugat ceva la sfârşitul scrisorii! Spune aşa: „Dragă sir Richard, vino neîntârziat, norocul începe să-mi surâdă! L-am încoronat pe Richard de York cu o coroană de hârtie şi i-am înfipt capul într-o ţeapă la Micklegate. În curând îl vom pune şi pe al lui Warwick alături şi totul fi iarăşi cum trebuie". Îmi pune scrisoarea în mână. Asta schimbă totul. Îţi vine să crezi? Regina noastră a învins, regele nostru îşi recapătă tronul!

— Richard de York a murit?

Citesc la rândul meu scrisoarea.

— Acum regina îl poate învinge pe Warwick, spune Richard. Fără alianţa cu York, e mort. L-au pierdut pe regentul şi lordul protector, totul s-a terminat pentru ei. N-au pe nimeni care să poată pretinde că e moştenitorul tronului. Nimeni nu l-ar accepta pe Warwick în calitate de lord protector, n-are absolut nici un drept la tron. Regele e, iarăşi, singurul care poate fi rege. Casa de York e terminată, ne-a rămas numai Casa de Lancaster! Au făcut o greşeală care i-a costat totul. Fluieră încet şi ia scrisoarea înapoi. Să mai zici de roata norocului: au fost aruncaţi în ţărână!

Merg lângă el şi privesc peste umărul lui scrisul familiar al reginei pe scrisoarea secretarului. Într-un colţ a scris: *Jacquetta, vino la mine neîntârziat.*

— Când plecăm? întreb, ruşinată de lipsa tragerii de inimă faţă de această chemare la arme.

— Va trebui să plecăm chiar acum, răspunde el.

Apucăm pe marele drum către miazănoapte, spre York, convinşi că armata reginei va porni spre miazăzi, în direcţia Londrei, şi o vom întâlni pe drum. La fiecare popas de-a lungul

zilelor friguroase, în fiecare seară petrecută în hanuri sau abații ori în casele nobililor, oamenii vorbesc despre oștirea reginei ca și cum ar fi o forță invadatoare străină, ca și cum ar fi un izvor de groază. Spun că a adus din Scoția soldați care mărșăluiesc desculți peste pietre, cu pieptul gol chiar și pe vremea cea mai rea. Nu se tem de nimic și le place carnea crudă, fugăresc vitele pe câmpuri și le smulg carnea de pe corp cu mâinile goale. Regina n-are bani ca să-i plătească și le-a promis că au voie să ia pradă tot ce pot căra, dacă o duc la Londra și-i smulg inima contelui de Warwick.

Spun că i-a dăruit regelui Franței țara în schimbul sprijinului său. Că el va urca pe Tamisa cu flota și va pustii Londra, că va pune stăpânire pe toate porturile de pe coasta de sud. Regina i-a predat deja Calais, iar cetățile Berwick și Carlisle le-a dăruit reginei scoțiene. Noua frontieră va fi la Newcastle, am pierdut nordul pentru totdeauna, iar Cecily Neville, văduva lui York, va fi o țărancă scoțiană.

N-are rost să încercăm să contrazicem acest amestec de teroare și adevăr. Regina, o femeie în armură care-și conduce propria oștire, cu un fiu zămislit de un soț adormit, o femeie care folosește alchimia și, poate, meșteșugurile magiei negre, o prințesă franceză aliată cu dușmanii noștri a devenit un obiect al groazei absolute pentru poporul țării ei. Având-i pe scoțieni în spate, a devenit o regină a iernii, o regină care răsare din bezna ținuturilor de miazănoapte ca un lup.

Facem popas două nopți la Groby Hall ca s-o vedem pe Elizabeth și să ne întovărășim cu soțul ei, sir John Grey, care și-a adunat oastea și ne va însoți în nord. Elizabeth e încordată și nefericită.

— Nu pot suporta să aștept vești! spune ea. Trimite-mi de știre îndată ce poți. Nu suport să aștept! Aș vrea să nu fii nevoită să pleci din nou.

— Și eu aș vrea același lucru, îi spun cu blândețe. N-am pornit niciodată la luptă cu inima atât de grea. M-am săturat de război!

— Nu poți refuza?

Clatin din cap.

— E regina mea și mi-e prietenă. Dacă n-aș merge din simțul datoriei, aș merge din dragoste pentru ea. Dar tu ce vei face, Elizabeth? Nu vrei să te duci la Grafton, să stai cu copiii în lipsa noastră?

— Locul meu e aici, răspunde ea cu o mică strâmbătură. Lui lady Grey nu i-ar plăcea să plec. Dar mă tem atât de tare pentru John!

Îmi las mâna peste degetele ei neliniştite.

— Trebuie să fii calmă. Ştiu că e greu, dar trebuie să fii calmă şi să speri că va fi bine. Tatăl tău a plecat la bătălie de o mulţime de ori, de fiecare dată mi-a fost la fel de greu ca prima oară, dar de fiecare dată s-a întors la mine.

Îmi prinde mâna şi mă întreabă foarte încet:

— Ce vezi? Ce vezi pentru John? Pentru el mă tem mult mai tare decât pentru Anthony sau pentru tata.

Clatin din cap.

— Nu pot prevesti. Am impresia că aştept un semn, că-l aşteptăm cu toţii. Cine s-ar fi gândit că am adus-o în Anglia pe Margareta de Anjou, copila cea frumoasă, pentru asta?

În marș, primăvara anului 1461

Călătorim ca o mică oștire – ginerele meu John, Richard, Anthony și cu mine în fruntea arendașilor și a soldaților din slujba noastră. Nu putem înainta decât în ritmul marșului lor; în plus, drumul e inundat pe alocuri și, pe măsură ce avansăm spre miazănoapte, începe să ningă. Mă gândesc la semnele pe care mi-a cerut să le văd milord John, ducele de Bedford; îmi aduc aminte de viziunea unei bătălii în zăpadă încheiate sângeros și mă întreb dacă ne îndreptăm spre ea.

În cele din urmă, în a treia zi, iscoada trimisă de Richard înainte se întoarce la galop ușor și spune că toți țăranii și-au zăvorât ușile și obloanele, întrucât cred că armata reginei se află la depărtare de o zi. Richard ordonă oprirea și mergem la conacul unei ferme ca să cerem culcuș pentru noapte și un hambar în care să doarmă soldații noștri. Ferma e părăsită – locatarii au încuiat ușa și au abandonat casa. Au preferat să ia calea dealurilor decât s-o primească pe adevărata regină a Angliei. Spargem ușa, căutăm mâncare, aprindem focul și le poruncim oștenilor să nu treacă dincolo de hambar și curte și să nu fure nimic. Însă toate lucrurile de preț au fost deja luate și ascunse. Cei care locuiesc aici s-au temut de regină cum s-ar teme de un hoț la vremea nopții. N-au lăsat nimic pentru regină și armata ei și, de bună seamă, n-ar lupta în veci pentru ea. Regina a devenit dușmanul propriului ei norod.

A doua zi, în zori, înțelegem de ce. Se aud bubuituri puternice la ușa din față și, în timp ce cobor din pat, la fereastră apare o mutră sălbatică; în clipa următoare, micul ochi de sticlă e sfărâmat și în odaie a intrat un bărbat, urmat de altul care se cațără pe fereastră, cu un cuțit în dinți. Țip „Richard!“, îmi înșfac pumnalul și-i înfrunt, strigând:

— Sunt ducesa de Bedford, prietena reginei!

Omul rostește ceva drept răspuns, dar nu înțeleg o iotă.

— Sunt din Casa de Lancaster! spun, apoi încerc în franceză. *Je suis la duchesse de Bedford!*

— Pregătește-te să te dai la o parte, spune încet Richard din spatele meu. Sari în dreapta când îți spun eu... Acum!

Mă arunc în dreapta, iar el face un pas mare înainte și străinul cade în sabia lui cu un gâlgâit cumplit. Cu sângele șiroind pe gură, se clatină cu mâinile întinse spre mine și cade, gemând teribil. Richard își proptește piciorul încălțat cu cizmă în burta omului și-și scoate sabia, stârnind valuri de sânge roșu aprins și țipătul de durere al rănitului. Tovarășul lui dispare pe geam în timp ce Richard se apleacă și taie iute cu pumnalul gâtul străinului, cum ar sacrifica un porc. Se lasă tăcerea.

— Ești teafără? întreabă Richard, ștergându-și sabia și pumnalul de perdelele patului.

Simt cum mi se ridică voma în fundul gâtului. Icnesc, duc mâna la gură și fug la ușă.

— Varsă acolo, spune Richard arătându-mi căminul. Nu știu dacă în casă nu sunt pericole.

Vărs în cămin, mirosul vomei amestecându-se cu cel al sângelui cald. Richard mă bate ușurel pe spate.

— Trebuie să văd ce se petrece afară. Încuie-te aici și zăvorăște obloanele. Trimit un om să stea de pază la ușă.

Pleacă înainte să apuc să protestez. Mă duc la fereastră ca să închid obloanele. Afară, în bezna hibernală, văd două torțe lângă hambar, însă nu-mi dau seama dacă sunt oamenii noștri sau scoțienii. Zăvorăsc obloanele. În odaie se face întuneric beznă, dar simt mirosul sângelui care se prelinge încet din rănile mortului; pipăind patul, îl ocolesc. Mi-e atât de teamă că va întinde mâinile din iad și mă va prinde de gleznă, încât cu greu reușesc să ajung la ușă s-o zăvorăsc, cum a poruncit Richard. În chip oribil, sunt încuiată cu leșul cel proaspăt.

Afară se aud strigăte și o salvă bruscă, înspăimântătoare de trâmbiță; apoi îl aud pe Richard la ușă.

— Poți să ieși, sosește regina și și-a orânduit la loc soldații. Se pare că aceia doi erau iscoadele ei. Erau de partea noastră.

Cu mâinile tremurând, trag zăvorul ușii și o deschid. În lumina torței pe care o ține în mână, chipul lui Richard e mohorât.

— Ia-ți mantia și mănușile, îmi spune el. Ne încolonăm.

Sunt nevoită să mă întorc în odaie și să trec pe lângă mort ca să-mi iau mantia, întinsă pe pat ca să ne țină de cald. Nu mă uit la el. Îl lăsăm acolo, mort fără împărtășanie, scăldat în propriul sânge, cu gâtul tăiat.

— Jacquetta! exclamă regina.

— Alteța Voastră, Margareta!

Ne cuprindem în brațe și rămânem o vreme așa, lipindu-ne obrajii calzi. Simt vigoarea bucuriei și a optimismului însuflețindu-i trupul mărunt. Simt mirosul parfumului din părul ei și gulerul ei de blană îmi gâdilă bărbia.

— Ce mai aventuri am avut! N-o să-ți vină să crezi ce călătorii am făcut. Ești teafără?

Încă mai tremur, zdruncinată de violența din odaia de culcare.

— Richard a trebuit să-l omoare pe unul dintre oamenii tăi. A intrat pe fereastra odăii de culcare.

Ea clatină din cap dezaprobator, ca în fața unei metehne minore.

— O, sunt fără speranță oamenii ăștia! Nu sunt buni decât să ucidă. Dar trebuie să-l vezi pe prințul nostru! E un tânăr născut să fie rege. A fost nespus de curajos. A trebuit să mergem călare până în Țara Galilor și, de acolo, să luăm corabia spre Scoția. Am fost jefuiți și am naufragiat! N-o să-ți vină să crezi!

— Alteță, oamenii sunt îngroziți de oștirea voastră.

— Da, știu. E teribilă! Vei vedea, avem planuri grozave!

Radiază, e o femeie puternică, liberă în sfârșit să-și ia puterea în mâini.

— Îi am de partea mea pe lorzii de Somerset, Exeter și Northumberland, spune ea. Nordul Angliei ne aparține. Vom înainta spre sud, iar când Warwick iese să apere Londra, îl zdrobim.

— Îi va sta în puteri să ridice Londra împotriva voastră, o previn. Iar țara e îngrozită de oștirea regală, n-o primește deloc bucuroasă.

Râde cu poftă.

— I-am ridicat la luptă împotriva lui pe scoțieni și pe locuitorii nordului! Oamenii lui vor fi prea înfricoșați ca să ia măcar armele în mâini. Sosesc în Anglia ca un lup, Jacquetta, cu o armată de lupi. Sunt în punctul cel mai de sus al roții norocului și oștirea asta e de neînfrânt, fiindcă nimeni nu va îndrăzni să vină să lupte cu ea. Oamenii fug de noi chiar înainte să apărem, am devenit o regină rea pentru poporul meu, o pacoste pentru regat și toți vor regreta că au ridicat vreodată sabia ori furca împotriva mea!

Ne îndreptăm spre miazăzi împreună cu armata reginei, în fruntea soldaților aflându-se suita regală; în spatele nostru se țin lanț prădăciunile, distrugerile și groaza pe o fâșie lată a ținuturilor pe care le străbatem – știm acest lucru, dar îl ignorăm. Unii soldați se desprind din coloana principală ca să caute mâncare, sparg hambare, atacă prăvălii și mici ferme izolate, cer biruri din partea satelor; alții însă sunt descreierați, bărbați din nord ca niște vikingi scoși din minți: ucid din plăcerea de a ucide, fură din biserici, siluiesc femei. Aducem groaza în Anglia, suntem ca o molimă pentru propriul nostru popor. Richard și unii dintre lorzi se simt profund rușinați și fac tot ce pot ca să impună o oarecare ordine armatei, controlând birurile pe care le iau și cerând ca scoțienii să se încoloneze în marș. Dar alți lorzi, regina însăși și chiar băiețelul ei par să se bucure că pedepsesc țara care i-a respins. Margareta e ca o femeie descătușată din legăturile onoarei, e liberă să facă orice are chef, s-a eliberat de soțul ei, s-a eliberat de constrângerile curții, s-a eliberat de manierele controlate ale unei prințese franceze – e liberă în sfârșit să fie haină.

În a doua zi de marș, noi patru, călărind în fruntea oștirii, vedem un călăreț singuratic oprit la marginea drumului, așteptând să ne apropiem. Richard le face semn lui Anthony și John.

— Mergeți să vedeți cine e. Aveți grijă! Nu vreau să aflu că e iscoadă și că Warwick e de partea cealaltă a dealului.

Cei doi băieți ai mei înaintează încet către călăreț ținând hățurile cu mâna stângă și mâna dreaptă în jos, întinsă, ca să se vadă că n-au nici o armă. Bărbatul vine spre ei la trap, făcând același gest. Se opresc pentru o conversație scurtă, apoi întorc caii toți trei și vin spre noi. Străinul e murdar de noroiul drumului și calul său e năclăit de sudoare. E neînarmat; are o teacă la brâu, dar și-a pierdut sabia.

— Un mesager, anunță Anthony făcând un gest cu capul către regina care și-a oprit calul și așteaptă. Mă tem că veștile sunt proaste, Alteță.

Ea așteaptă nepăsătoare, așa cum trebuie să aștepte o regină veștile proaste.

— Edward de March a ieșit din Țara Galilor precum soarele iernii, spune omul. Am fost de față. Jasper Tudor m-a trimis să vă spun să vă păziți de soarele splendid.

— Nici pomeneală! îl întrerupe soţul meu. Jasper Tudor n-a trimis în viaţa lui aşa un mesaj. Spune-ne ce ţi s-a poruncit să ne zici, neghiobule şi nu înflori nimic!

Astfel mustrat, omul se îndreaptă de spate.

— Tudor mi-a cerut să spun următoarele: că armata lui e înfrântă şi că el se ascunde. Ne-am înfruntat cu oştirea York şi am pierdut. Sir William Herbert a condus-o împotriva noastră, iar Edward de March se afla lângă el. Au străpuns frontul galilor şi au trecut drept prin mijlocul nostru. Jasper m-a trimis să vă previn. Venea să vi se alăture când Edward ne-a aţinut calea.

Regina încuviinţează cu capul.

— Jasper Tudor vine să ni se alăture?

— Jumătate din soldaţii lui sunt morţi. Cei din tabăra York sunt peste tot. Mă îndoiesc că va răzbi. Ar putea chiar să fie mort.

Ea respiră adânc, însă nu spune nimic.

— A apărut o viziune, adaugă bărbatul, cu un ochi la Richard.

— Cine a mai văzut-o? întreabă el iritat. A mai văzut-o cineva sau numai tu? Sau ţi s-a părut doar că o vezi?

— Toţi au văzut-o. De asta am pierdut. Toţi au văzut-o.

— N-are importanţă, spune soţul meu.

— Ce viziune? întreabă regina.

Soţul meu oftează şi dă ochii peste cap.

— Pe cer, deasupra lui Edward de March, când şi-a ridicat stindardul, a răsărit soarele, dar pe urmă au apărut trei sori. Trei sori pe cer deasupra lui, iar cel din mijloc îl scălda cu razele sale. A fost ca un miracol! Nu ştiam ce înseamnă, însă ne-am dat seama că e binecuvântat. Nu ştiam de ce.

— Trei sori, repetă regina, apoi se întoarce spre mine. Ce înseamnă?

Îmi feresc chipul, ca şi cum ar putea să vadă, oglindiţi în ochii mei, cei trei sori scânteietori pe care i-am văzut pe apa Tamisei. Cunosc aceşti trei sori, i-am văzut. Însă n-am ştiut atunci ce înseamnă şi nu ştiu nici acum.

— Unii au spus că e Sfânta Treime pogorându-şi slava asupra lui Edward de March. Dar de ce să binecuvânteze Tatăl, Fiul şi Spiritul Sfânt un rebel? Alţii au zis că îi reprezintă pe el şi pe cei doi fraţi ai lui care mai trăiesc – că s-au născut ca să se ridice sus de tot.

Regina se uită la mine. Clatin din cap şi rămân tăcută. Nădăjduiam că voi vedea anotimpul în care se va însănătoşi

regele când am ieşit în zorii acelei zile reci şi am privit scânteierea apelor fluviului. Voiam să văd ridicarea regelui meu, dar în loc de asta am văzut trei sori ridicându-se din negură şi luminând cu putere.

— Ce înseamnă?

Mesagerul îndreaptă întrebarea spre mine, de parcă s-ar aştepta să ştiu.

— Nimic! răspunde cu hotărâre soţul meu. Înseamnă că zorii au fost luminoşi şi voi eraţi năuciţi de spaimă cu toţii. Se întoarce spre străin: Nu vreau să aud nimic despre viziuni, vreau să ştiu cum ar sta lucrurile cu o zi de marş. Dacă Edward îşi aduce oştirea către apus, în marşul cel mai rapid de care e în stare, când crezi că va ajunge la Londra?

Omul se gândeşte. E atât de ostenit, încât nu izbuteşte să socotească zilele.

— O săptămână? Trei, patru zile? întreabă el cu glas tare. E iute! Cel mai iute comandant de oşti din câţi am văzut. Ar putea sosi aici mâine?

În seara aceea, soţul meu dispare din tabăra noastră şi se întoarce târziu, pe când regina se pregăteşte să se retragă.

— Alteţă, vă cer încuviinţarea să aduc un prieten să ni se alăture.

Ea se ridică în picioare.

— A, sir Richard, mă slujeşti ca un om de ispravă! Mi-ai adus un mare comandant în persoana lui sir Andrew Trollope, care ne-a cucerit Ludlow fără ca măcar să ridice sabia. Pe cine ai acum?

— Trebuie să-mi juraţi că-i veţi ierta greşelile din trecut.

— Îl iert, spune cu uşurinţă regina.

— E graţiat? stăruie Richard.

— Are o graţiere regală. Îţi dau cuvântul meu.

— Atunci daţi-mi voie să vi-l înfăţişez pe sir Henry Lovelace, care e mândru să vină să vă slujească.

Regina întinde mâna, iar prietenul lui Richard înaintează, se înclină şi i-o sărută.

— Nu mi-ai fost prieten întotdeauna, sir Henry, remarcă ea cu răceală.

— Pe atunci nu ştiam că York va încerca să obţină coroana, răspunde acesta. Am trecut de partea lui numai ca să văd Consiliul Coroanei bine cârmuit. Iar acum York e mort. Mă alătur vouă târziu, ştiu bine: înainte de ultima voastră bătălie şi de victoria voastră finală. Dar sunt mândru să o fac.

Regina îi zâmbeşte – încă mai poate deştepta în ea farmecul acela irezistibil – şi-i spune:

— Mă bucur să te am în slujba mea. Şi vei fi răsplătit bine.

— Sir Henry spune că Warwick a ocupat poziţii fortificate în jurul oraşului St Albans, îi aduce la cunoştinţă soţul meu. Trebuie să-l înfrângem înainte ca Edward March să poată veni cu întăriri.

— Doar nu ne temem de un băieţandru de nouăsprezece ani! Andrew Trollope va comanda armata mea, împreună cu dumneata, lord Rivers. Şi vom ataca neîntârziat, aşa cum propui.

— Vom alcătui un plan, spune Richard. Iar sir Henry se va întoarce la Warwick şi-l va sluji până când ne vom încleşta în luptă. Vom înainta în noaptea asta, pe întuneric. Dacă avem noroc, ne vom abate asupra lor când ne vor crede încă la o zi depărtare.

— Mă pregătesc, îi spune regina zâmbind.

Aşteptăm. Armata regală şi forţele scoţiene străbat drumul pe întuneric, aproape pe tăcute. Scoţienii sunt desculţi, n-au cai, se pot topi în noapte fără nici un sunet. Le place să răsară pe neaşteptate din beznă ca să ucidă. În frunte se află Richard; fiul nostru Anthony comandă un detaşament, iar John conduce cavaleria. Regina şi cu mine moţăim pe jilţuri, de o parte şi de alta a unui foc bine burduşit, în sala cea mare a mănăstirii dominicane de la Dunstable, îmbrăcate în veşminte de călărie, gata să încălecăm şi să înaintăm sau să ne retragem, în funcţie de sorţii bătăliei. Regina îl ţine pe prinţ lângă ea, deşi băiatul n-are stare şi se joacă întruna cu emblema în formă de lebădă. Spune că vrea să lupte alături de soldaţi, că, deşi are numai şapte ani, e destul de mare ca să-şi omoare duşmanii. Ea râde de spusele lui, însă nu i le înfrânează.

St Albans, primăvara anului 1461

Avem de aşteptat toată ziua. Când se lasă întunericul, unul dintre slujitorii reginei se întoarce călare şi ne spune că oraşul a fost cucerit, St Albans ne aparţine şi ruşinea grozavă a înfrângerii pe care am suferit-o mai demult în acelaşi loc a fost ştearsă. Prinţul lasă din mână emblema livrelei şi dă fuga să-şi ia sabia, iar regina îşi anunţă suita că putem pleca. În timp ce ne îndreptăm spre miazăzi, plini de emoţia triumfului nostru, înconjuraţi de gărzile cu săbiile scoase, ne ajunge la urechi zgomotul bătăliei, bubuiturile neregulate ale tunurilor ce trag cu pulbere umedă. Începe să ningă cu nişte fulgi reci şi uzi ce ni se topesc pe umeri şi pe capete. Vedem când şi când soldaţi care fug de bătălie şi vin pe drum către noi, dar când zăresc trupele noastre cu săbiile gata de atac, sar peste câte o poartă pe un câmp sau se topesc printr-un gard viu şi dispar. Nu ne dăm seama dacă sunt oamenii lui Warwick sau ai noştri.

Ne oprim în afara oraşului şi regina porunceşte ca două iscoade să meargă mai departe. La întoarcere, cei doi triumfă.

— Warwick şi-a grupat armata pe câmpul Normansland şi trăgea în ai noştri, dar apoi sir Henry Lovelace şi-a scos oştirea din liniile lui Warwick, lăsând un gol, şi cavaleria noastră a atacat imediat prin acel gol.

Regina strânge mâna pumn şi o duce la gât, rostind doar:

— Şi?

— Le-am străpuns liniile! strigă omul.

— Ura! Ura! ţipă prinţul.

— L-am străpuns pe Warwick?

— Warwick a sunat retragerea şi a tulit-o ca o pisică opărită. Oamenii lui fug sau se predau. Am învins, Alteţă, am învins!

Regina râde şi plânge în acelaşi timp; prinţul nu mai ştie ce să facă, îşi scoate mica sabie şi o roteşte pe deasupra capului.

— Dar regele? întreabă regina. Soţul meu, regele?

— Lordul Warwick l-a adus la luptă, dar l-a abandonat, împreună cu toate bagajele şi a fugit. E aici, Alteţă!

Pe chipul ei se aşterne dintr-odată o expresie năucă. Au fost despărţiţi şapte luni şi în fiecare zi a despărţirii ea a umblat pe drumuri, s-a ascuns ori a mărşăluit, trăind ca un brigand, ca un hoţ, în vreme ce el a stat în odăile reginei de la palatul Westminster ori s-a rugat într-o mănăstire, slab ca o fată. Nu-i de mirare că regina se teme că el şi-a pierdut iarăşi minţile. Nu-i de mirare că se teme că va fi o străină pentru el.

— Duceţi-mă la el! porunceşte ea, apoi îmi aruncă o privire. Vino cu mine, Jacquetta. Însoţeşte-mă.

În timp ce înaintăm pe drum, soldaţii răniţi şi înfrânţi se feresc din calea noastră cu capetele plecate, cu mâinile întinse, temându-se de o lovitură. Pe măsură ce ne apropiem de oraş vedem morţii zăcând pe câmpuri. Pe strada principală, arcaşii lui Warwick au căzut printre arcurile lor, cu căpăţânile despicate de securile de luptă şi burţile spintecate de săbii. Regina trece printre toate acestea, oarbă la cumplita suferinţă, iar prinţul călăreşte alături de ea zâmbind radios la gândul victoriei noastre, cu mica-i sabie întinsă în faţă.

S-a încropit o tabără pentru regină departe de ororile oraşului. Deasupra cortului ei flutură stindardul regal, înăuntru arde un mangal şi s-au aşternut covoare pe pământul noroios. Intrăm în cortul cel mare ce-i serveşte drept sală de primire – cortul micuţ din spate va fi odaia ei de culcare. Regina se aşază pe jilţ, eu stau în picioare lângă ea, iar între noi se află prinţul. Pentru prima oară după zile întregi pare nesigură. Îmi aruncă o privire şi spune doar:

— Nu ştiu în ce stare va fi. Îşi lasă mâna pe umărul prinţului şi continuă cu glas scăzut: Scoate-l de aici dacă tatăl lui e suferind. Nu vreau să vadă...

Pânza de la intrarea cortului e dată la o parte şi regele e adus înăuntru. E îmbrăcat călduros, cu un halat lung, cizme de călărie şi o mantie groasă pe umeri, cu gluga ridicată pe cap. În spatele lui, în prag, îi recunosc pe lordul Bonville şi pe sir Thomas Kyriell, bărbaţi care l-au slujit pe primul meu soţ în Franţa, bărbaţi de ispravă şi credincioşi, care s-au alăturat cauzei lui York în zilele de început şi au stat cu regele de-a lungul întregii bătălii, ca să-l ocrotească.

— O! exclamă regele absent văzând-o pe regină şi pe fiul lui. Ah... Margareta!

Ea se înfioară când vede, cum vedem toţi, că regele e iarăşi suferind. Abia dacă-şi aminteşte numele ei şi-i zâmbeşte distant prinţului, care îngenunchează în faţa tatălui său spre a fi binecuvântat. Henric îşi lasă absent mâna pe creştetul băiatului, îngăimând:

— Ah...

De astă dată nu izbuteşte deloc să găsească numele în mintea lui înceţoşată.

— Ah... da.

Prinţul se ridică şi se uită la tatăl lui.

— Aceştia sunt sir Thomas şi lordul Bonville, îi spune regele soţiei sale. Au fost foarte buni... foarte buni.

— În ce fel? întreabă ea printre dinţi.

— M-au amuzat, răspunde el zâmbind. Ştii, cât timp s-au petrecut toate. Cât timp a fost atâta zgomot. Am jucat bile. Am câştigat eu. Mi-a plăcut să joc cât timp a fost zgomot.

Regina se uită pe lângă el, la lordul Bonville. Acesta se lasă pe un genunchi şi spune încet:

— E foarte slăbit, Alteţă. Uneori nu ştie pe ce lume e. Am stat cu el ca să-l împiedicăm să hoinărească şi să păţească ceva. Dacă nu e supravegheat, se rătăceşte. Şi atunci se tulbură.

Ea sare în picioare.

— Cum îndrăzneşti?! Vorbeşti de regele Angliei! E cât se poate de sănătos!

Expresia de pe chipul ei îl amuţeşte pe Bonville, dar sir Thomas Kyriell abia dacă o aude – îl veghează pe rege. Înaintează ca să-l sprijine pe Henric, care se clatină şi pare gata să cadă. Îl călăuzeşte pe rege la jilţul de pe care s-a ridicat regina şi, ajutându-l să se aşeze, spune cu blândeţe:

— Nu, mă tem că nu e sănătos. Nu e în stare, Alteţă, să deosebească un şoim de o găină friptă. E departe de noi toţi, Dumnezeu să-l binecuvânteze!

Regina se răsuceşte spre fiul ei, albă la faţă de turbare şi spune sec:

— Aceşti lorzi l-au ţinut prizonier pe tatăl tău, regele. În ce fel vrei să moară?

— Să murim?! exclamă Bonville ridicând privirea şocat.

Sir Thomas, care continuă să ţină mâna regelui într-a lui, într-o strânsoare liniştitoare, spune:

— Alteţă, l-am ocrotit! Ni s-a promis că vom fi lăsaţi să plecăm în siguranţă. Ne-a dat chiar el cuvântul!

— Cum vrei să moară aceşti rebeli? repetă ea privindu-şi ţintă fiul. Aceşti oameni care l-au ţinut prizonier pe tatăl tău şi acum îndrăznesc să-mi spună că e bolnav?!

Băieţelul îşi lasă mâna pe mânerul sabiei, de parcă i-ar plăcea să-i ucidă cu mâna lui.

— Dacă ar fi oameni de rând, i-aş trimite în ştreang, spune el cu glasu-i subţiratic de copil, rostind desăvârşit fiecare cuvânt, aşa cum l-a învăţat profesorul. Dar cum sunt lorzi şi pairi ai regatului, spun că ar trebui să li se taie capul.

Regina le face semn gărzilor sale.

— Faceţi cum spune prinţul!

— Alteţă! exclamă sir Thomas fără a ridica totuşi glasul, ca să nu-l sperie pe regele care se agaţă de mâna lui.

— Nu pleca, sir Thomas! îl roagă regele. Nu mă lăsa aici cu... Se uită la regină, dar nu e în stare să-i regăsească numele în mintea lui zăpăcită. Putem să mai jucăm! stăruie, ca pentru a-şi ispiti prietenul să rămână lângă el. Îţi place să joci.

Sir Thomas îl ţine mai departe de mână şi i-o acoperă cu cealaltă într-o strânsoare caldă.

— Alteţă, vă rog să-i spuneţi Alteţei Sale regina că am avut grijă de voi. Aţi vrut să rămânem cu voi şi ne-aţi spus că vom fi în siguranţă. Ne-aţi dat cuvântul vostru! Vă aduceţi aminte? N-o lăsaţi pe regină să ne taie capul!

Regele pare încurcat.

— Aşa am făcut? O, da, aşa am făcut! Le-am promis că vor fi în siguranţă. Ă... Margareta, nu le vei face rău acestor oameni, nu-i aşa?

Ea îi răspunde cu un chip ca de gheaţă:

— Nici vorbă. N-ai de ce să-ţi faci griji. Se întoarce spre gărzi: Luaţi-i de aici!

Îi şoptesc imperios:

— Margareta, le-a dat cuvântul!

— Trei neghiobi laolaltă! şuieră ea şi le face iarăşi semn cu capul gărzilor. Luaţi-i de aici!

Suntem găzduiţi în clădirea cu odăi de culcare a abaţiei St Albans, ale cărei ferestre dau spre livada îngheţată. Luptele s-au purtat pe străzile din jurul abaţiei şi mulţi dintre răniţi vin în casa de oaspeţi şi în hambare, unde călugăriţele îi

îngrijesc, iar când mor, călugării îi scot să-i îngroape. Am reuşit să obţin o albie de îmbăiat pentru Richard şi acum îşi toarnă urcioare de apă pe el. A căpătat o rană la braţul drept, pe care i-am spălat-o cu apă cu cimbru adusă de acasă şi i-am bandajat-o strâns. Anthony e nevătămat, slavă Domnului.

— Unde e John? întreb. E cu cavaleria?

Richard iese din albie cu spatele la mine, şiroind de apă pe duşumea. Nu-i văd faţa.

— Nu.

— Unde e?

Tăcerea lui mă alarmează.

— Richard, e rănit? Richard? E aici, în abaţie?

— Nu.

M-a cuprins spaima.

— Unde e? Nu e rănit? Trebuie să mă duc la el! Trebuie să-i trimit vorbă lui Elizabeth, i-am promis!

Richard îşi leagă un cearşaf în jurul mijlocului, strâmbându-se puţin de durere şi se aşază în faţa focului molcom.

— Îmi pare rău, Jacquetta. A murit.

— A murit? repet prosteşte.

— Da.

— John?

El încuviinţează pe tăcute.

— Dar cavaleria a spart liniile lui Warwick, ne-a câştigat bătălia! Cavaleria a câştigat bătălia asta!

— John era în frunte. A primit o suliţă în burtă. E mort.

Mă las moale pe taburet.

— Asta o să-i frângă inima lui Elizabeth. Dumnezeule mare! E doar un copilandru... Tu ai scăpat nevătămat de atâtea ori!

— Norocul... El n-a fost norocos, asta-i tot. A avut ghinion, Dumnezeu să-l mântuiască. Ai avut o prevestire cât de mică?

— N-am văzut niciodată un viitor pentru ei, spun cu amărăciune. Dar n-am zis nimic şi am lăsat-o să se mărite cu el, chiar dacă n-am văzut nimic pentru ei în viitor. Era o partidă bună şi am vrut s-o ştiu măritată bine şi bogată. Ar fi trebuit s-o previn, ar fi trebuit să-l previn şi pe el! Câteodată am Vederea, dar aş putea la fel de bine să fiu oarbă!

El se apleacă spre mine şi mă ia de mână, spunând:

— Aşa e norocul. Un zeu crud. Îi scrii lui Elizabeth? Pot trimite un soldat cu mesajul.

— Mă duc la ea. N-aş îndura să audă vestea asta de la altcineva şi nu de la mine. Mă duc să i-o duc eu însămi.

Plec de la St Albans în zori şi străbat călare câmpurile. Dorm o noapte la o abaţie şi alta la un han. E o călătorie istovitoare, însă cerul cenuşiu şi drumurile mocirloase se potrivesc cu starea mea sufletească. Fac parte dintr-o armată victorioasă aflată într-o campanie învingătoare, dar niciodată nu m-am simţit mai înfrântă. Mă gândesc la cei doi lorzi îngenuncheaţi în faţa Margaretei şi la duşmănia de pe chipul ei. Mă gândesc la fiul ei, micul nostru prinţ, şi la glăsciorul lui subţire de copil cu care a poruncit uciderea a doi oameni de ispravă. Călăresc orbeşte, abia văzând drumul. Ştiu că încep să-mi pierd credinţa.

Îmi ia două zile să ajung în micul sat Groby; intru pe porţile mari ale reşedinţei, dorindu-mi să nu mă aflu acolo. Îmi deschide chiar Elizabeth şi de cum mă vede, ştie de ce am venit.

— E rănit? mă întreabă, dar ştie deja că e mort. Ai venit să mă iei?

— Nu, Elizabeth, îmi pare rău.

— Nu e rănit?

— A murit.

Crezusem că se va prăbuşi, dar ea încasează lovitura şi apoi îşi îndreaptă portul cu multă demnitate.

— Şi am pierdut iarăşi? întreabă uşor enervată, ca şi cum n-ar avea importanţă dacă am pierdut sau am câştigat.

Descalec şi-i arunc unui rândaş hăţurile, spunându-i:

— Dă-i mâncare şi apă şi ţesală-l. Trebuie să plec poimâine. Mă întorc spre Elizabeth: Nu, scumpo. Am învins. Soţul tău a condus şarja care a spart liniile lui Warwick. A fost foarte viteaz.

Mă priveşte cu ochii cenuşii încărcaţi de durere.

— Viteaz? Crezi că a meritat? Victoria unei bătălii mărunte, o nouă bătălie, o nouă victorie măruntă în schimbul vieţii lui?

— Nu, îi răspund cu sinceritate. Căci va urma o nouă bătălie, iar tatăl tău şi Anthony vor trebui să ia parte la ea. Nu se mai sfârşeşte.

Ea înclină capul aprobator.

— Vii să-i spui mamei lui?

Păşesc peste prag şi intru în umbrele calde de la Groby Hall, ştiind că trebuie să fac cel mai cumplit, cel mai îngrozitor lucru pe care i-l poate face o femeie altei femei: să-i spun că fiul ei a murit.

Când mă întorc la St Albans, găsesc cea mai mare parte a orașului pustie, prăvăliile pustiite și casele zăvorâte. Orășenii sunt îngroziți de armata reginei, care a prădat toate bunurile de preț și a luat toate proviziile pe o suprafață de cincisprezece kilometri de jur împrejur.

— Slavă Domnului că te-ai întors! îmi spune Richard ajutându-mă să descalec în curtea din față a abației. Parcă aș încerca să comand armata dușmană! Călugării au părăsit abația, orășenii au fugit din oraș. Și lordul primar al Londrei a trimis după tine.

— După mine?

— Vrea ca tu și ducesa de Buckingham să vă întâlniți cu el și să cădeți de acord dacă regele și regina pot să intre în Londra.

Mă uit la el confuză.

— Richard, Londra trebuie să-și deschidă porțile pentru regele și regina Angliei!

— N-o va face. Londonezii au auzit cum e aici. Negustorii nu acceptă ca armata asta să se afle în apropierea depozitelor, prăvăliilor și fiicelor lor, dacă au cum s-o împiedice. E foarte simplu. Tu însă trebuie să vezi dacă poți obține înțelegerea ca regele și regina să fie primiți împreună cu personalul lor în Palatul Westminster, iar armata să fie adăpostită și hrănită în afara orașului.

— De ce eu? De ce nu intendentul reginei? Sau duhovnicul regelui?

El zâmbește amar.

— La drept vorbind, ți se face o onoare. Londonezii n-au încredere în nimeni. În nimeni din armata ei sau dintre sfetnicii regelui. Au încredere în tine fiindcă își amintesc cum ai intrat demult în Londra ca ducesă tânără și frumoasă. Își amintesc că ai fost în Turn când a venit Jack Cade. Își amintesc că ai fost la Sandwich când te-a luat Warwick. Își zic că în tine se pot încrede. Te poți întâlni cu ducesa de Buckingham acolo.

Mă cuprinde cu brațul pe după mijloc și-și apropie buzele de urechea mea.

— Poți face treaba asta, Jacquetta? Dacă nu, spune doar și ne întoarcem la Grafton.

Mă sprijin de el o clipă și spun încet:

— Sunt sătulă! M-am săturat de lupte, m-am săturat de moarte şi nu cred că putem avea încredere în ea în ceea ce priveşte tronul Angliei. Nu ştiu ce să fac. M-am gândit tot drumul până la Groby şi tot drumul de întoarcere şi nu ştiu ce cred, nici care-mi e datoria. Nu pot prevedea viitorul şi nu pot spune nici măcar ce ar trebui să facem mâine.

Cu chipul posomorât, el rosteşte simplu:

— Asta e casa mea. Tatăl meu a slujit Casa de Lancaster şi trebuie s-o slujesc şi eu. Fiul meu mă urmează. Dar pentru tine e greu, iubirea mea! Dacă vrei să pleci acasă, ar trebui să pleci. Regina va trebui să-ţi dea drumul. Dacă Londra îşi încuie porţile în faţa ei, şi-a făcut-o cu propria mână.

— Chiar i s-ar interzice să intre în propria ei capitală?

El încuviinţează.

— Nu e iubită, iar armata ei seamănă teroarea.

— Londonezii n-au cerut nimănui altcuiva să vorbească în numele ei?

— Nu se mulţumesc decât cu ducesa cea frumoasă, răspunde el zâmbind strâmb.

— Atunci trebuie s-o fac, hotărăsc fără tragere de inimă. Londra trebuie să-i primească pe regele şi regina Angliei. Ce se va alege de ţară dacă londonezii închid porţile în faţa regelui lor? Am câştigat bătălia, ea e regina Angliei, trebuie să putem intra în Londra.

— Poţi să pleci acum? Căci îmi închipui că Warwick s-a întâlnit cu prietenul lui, Edward de March, şi vor veni spre noi. Ar trebui ca regele şi regina să ajungă neîntârziat în Turnul Londrei şi în posesia capitalei. După aceea n-au decât să ducă tratative sau să lupte, dar trebuie să luăm în stăpânire regatul.

Privesc curtea grajdurilor, unde caii cavaleriei moţăie din cap peste uşile boxelor. Printre ei se află calul lui John Grey, lipsit, acum şi pe vecie, de călăreţul său.

— Pot să plec acum.

Richard încuviinţează tăcut. Mi se aduce un cal odihnit şi Richard mă ajută să încalec. În spatele nostru, uşa abaţiei se deschide şi iese regina, spunându-mi cu cel mai plăcut zâmbet al ei:

— Ştiam eu că vei merge de dragul meu! Acceptă orice în numele meu. Trebuie să intrăm în Londra înainte ca Edward să ajungă aici.

— Voi face tot ce voi putea, îi spun. Cum se simte Alteţa Sa azi?

— Se roagă, răspunde ea făcând semn cu capul înspre abație. Dacă războaiele s-ar câștiga prin rugăciuni, am fi câștigat de o sută de ori. Și vezi dacă-i poți convinge pe londonezi să ne trimită niște provizii. Nu-mi pot împiedica soldații să prade. (Se uită la Richard.) Am dat ordine, însă ofițerii nu reușesc să-i stăpânească.

— Nici dracul din iad n-ar reuși să-i stăpânească, răspunde întunecat Richard. Își lasă mâna pe genunchiul meu și mă privește. Te voi aștepta, îmi promite el. Anthony îți va conduce garda. Vei fi în siguranță.

Arunc o privire spre Anthony, care urcă în șa și-mi oferă un salut milităresc zâmbitor.

— Atunci să mergem, spun.

Anthony strigă străjilor un ordin și ieșim din curtea abației, apucând spre miazăzi, pe drumul către Londra.

Ne întâlnim cu Anne, ducesa de Buckingham, și cu mica ei suită la câțiva kilometri de capitală. Îi zâmbesc ducesei, iar ea înclină capul cu o mișcare mândră care-mi arată că nu-i vine să creadă că pledăm pentru ca familiei regale să i se îngăduie intrarea în capitală. Și-a pierdut un fiu în acest război și chipul ei brăzdat de cute e ostenit. Pornește în fruntea întregului grup către Bishopgate, unde ne așteaptă lordul primar și consilierii orașului. Nu ne dau voie să intrăm nici măcar dincolo de prag. Ducesa rămâne pe cal, cu spinarea foarte dreaptă și cu un chip întunecat ca norii de furtună, dar eu descalec; lordul primar îmi sărută mâna, consilierii își scot pălăriile și-și înclină capul când le zâmbesc. În spatele lor îi văd pe negustorii londonezi și pe bărbații însemnați din capitală; aceștia sunt oamenii pe care trebuie să-i conving.

Le spun că regele și regina, familia regală a Angliei, împreună cu fiul lor, prințul, cer să intre în propria lor casă, în propria lor capitală. Au de gând să-i nege propriului lor rege uns dreptul de a șade pe tronul lui sau de a dormi în patul lui?

Îi văd consultându-se pe ton scăzut. Simțul posesiunii asupra bunurilor e un argument puternic pentru acești oameni, care au trudit din greu ca să-și câștige frumoasele locuințe. I se va nega prințului dreptul de a se plimba în grădina tatălui său?

— Chiar tatăl lui i l-a negat! strigă cineva din spate. Regele Henric n-a mai dormit în patul lui și n-a mai șezut pe jilțul

lui de când i le-a dat pe toate ducelui de York! Iar regina a luat-o la sănătoasa. Ei și-au dat palatul, nu l-am dat noi! E vina lor că nu sunt acasă.

O iau de la capăt, adresându-mă lordului primar, dar vorbind destul de răspicat ca să fiu auzită de dincolo de bolta de piatră a porții, din stradă. Spun că femeile capitalei știu că regina trebuie primită ca să-l crească pe prinț în palatul ei; femeia are dreptul la propriul cămin. Că regele trebuie să fie stăpânul casei sale.

Cineva râde când îl amintesc pe rege și strigă o glumă grosolană, cum că n-a fost niciodată stăpân în casa lui și probabil n-a fost stăpân nici în patul lui. Văd că lunile de domnie a lui York le-au dat oamenilor convingerea că regele nu are deloc putere, că nu e în stare să domnească, așa cum au afirmat lorzii de York.

— Voi trimite armatei reginei hrana necesară, îmi spune lordul primar pe un ton scăzut. Vă rog s-o asigurați pe Alteța Sa de acest lucru. Am căruțele gata de plecare, însă m-au oprit cetățenii. Se tem foarte tare de scoțienii din armata ei. Auzim lucruri înspăimântătoare. Pe scurt, nu-i lasă să intre și nu mă lasă să trimit provizii.

— Oamenii părăsesc capitala, îmi spune un consilier venind în față. Își închid casele și pleacă în Franța, iar ea e abia la St Albans. Nu va rămâne nimeni în Londra dacă se apropie mai mult. Ducesa de York i-a trimis pe fiii mai mici, George și Richard, în Flandra, ca să fie în siguranță – și ducesa a capitulat o dată în fața reginei! Acum jură că n-o va face din nou. Nimeni n-are încredere în regină, toți se tem de armata ei.

— N-au deloc motive să se teamă, stărui eu. Să vă fac o propunere și să-mi spuneți cum ar fi. Cum ar fi dacă regina ar accepta să-și lase armata afară din oraș? Atunci ați putea îngădui familiei regale să intre, împreună cu personalul ei. Regele și regina trebuie să se afle în siguranță, în Turnul Londrei. Nu le puteți refuza acest lucru.

Lordul primar se întoarce spre consilierii mai vârstnici și discută cu ei pe ton scăzut.

— Vă cer acest lucru în numele regelui Angliei! rostesc. I-ați jurat cu toții credință. Acum, el vă cere să-l primiți în orașul vostru.

— Dacă regele ne garantează siguranța, spune lordul primar întorcându-se spre mine, îl vom lăsa să intre împreună cu familia regală și cu personalul ei. Dar nu pe scoțieni. Iar regele și regina trebuie să promită că scoțienii vor rămâne

în afara zidurilor orașului și că orașul nu va fi jefuit. Patru dintre noi vă vor însoți pentru a-i spune reginei aceste lucruri.

Anthony, care a stat în spatele meu, împietrit ca orice comandant, tăcut în timp ce eu mi-am îndeplinit misiunea, își face mâinile căuș ca să-mi ajute să încalec. Îmi ține calul de căpăstru în timp ce lordul primar se apropie ca să schimbăm o vorbă între patru ochi. Mă aplec ca să-l ascult.

— A încetat sărmanul rege să plângă? întreabă el. Cât a trăit aici sub cârmuirea ducelui de York a plâns tot timpul. S-a dus la abația Westminster și a măsurat locul pentru propriul mormânt. Se spune că nu zâmbea niciodată, ci plângea tot timpul, ca un copil îndurerat.

— E fericit cu regina și cu fiul lui, răspund pe un ton hotărât, ascunzându-mi stinghereala trezită de spusele lui. Și e puternic și dă ordine.

Nu spun că ordinul a fost să înceteze prădarea abației și a orașului St Albans și că n-a avut nici cel mai mic efect.

— Vă mulțumim că ați venit, Alteță, spune el retrăgându-se.

— Dumnezeu s-o binecuvânteze pe ducesa cea frumoasă! strigă o voce din mulțime.

Ridic mâna râzând.

— Îmi aduc aminte de vremea când erați cea mai frumoasă femeie din Anglia, spune o femeie din umbra porții.

— Sincer, cred că acum e fiica mea, spun cu o ridicare din umeri.

— Ei, Dumnezeu să-i binecuvânteze obrazul frumos! Aduceți-o la Londra, ca s-o putem vedea cu toții, glumește cineva.

Anthony încalecă și dă ordinul de plecare, cei patru consilieri se încolonează în spatele meu și al ducesei și pornim laolaltă către miazănoapte, să-i spunem reginei că Londra îi va primi, pe ea și pe ai ei, dar nu va îngădui vreodată intrarea armatei.

O găsim pe regină împreună cu suita regală la Barnet – la doar optsprezece kilometri nord de Londra, periculos de aproape, după cum observă consilierii care ne însoțesc. Și-a ales personal soldații care înaintează cu ea; cei mai răi dintre invadatorii din nord sunt ținuți la oarecare distanță, la Dunstable, unde se amuză distrugând orașul.

— Jumătate din ei au dezertat pur şi simplu, îmi spune Richard mohorât în timp ce mergem spre sala de primire a reginei. N-ai cum să le faci vină. Nu puteam să-i hrănim, iar ea le-a spus de la obraz că nu-i va plăti. S-au săturat să aştepte să intre în Londra şi au plecat acasă. Dumnezeu să apere satele aflate în calea lor!

Regina porunceşte ca ducesa, consilierii şi cu mine să ne întoarcem la Londra şi să cerem primirea familiei regale şi a unei gărzi de patru sute de soldaţi.

— Atâta tot! îmi spune enervată. De bună seamă îi poţi convinge să mă primească împreună cu o suită care ar fi fost un fleac pentru Richard, ducele de York!

Călărim în fruntea trupelor reginei şi ajungem la Aldgate, unde ne întâmpină iarăşi lordul primar.

— Alteţă, nu vă pot lăsa să intraţi, îmi spune uitându-se neliniştit la soldaţii încolonaţi în spatele meu, cu Richard în fruntea lor. Aş face-o dacă ar fi după mine, dar locuitorii Londrei nu-i vor pe soldaţii reginei pe străzile lor.

— Aceştia nu sunt soldaţi din nord, spun cu chibzuinţă. Priviţi: poartă livreaua lorzilor de Lancaster, sunt soldaţi care au intrat şi s-au plimbat prin capitală tot timpul. Vedeţi, îi comandă soţul meu, un lord pe care îl cunoaşteţi bine. Puteţi avea încredere în ei, puteţi avea încredere în regină când şi-a dat cuvântul. Şi sunt doar patru sute.

El se uită în jos, la caldarâm, în sus, la cerul de deasupra noastră, la soldaţii din spatele meu – oriunde, numai în ochii mei nu. În cele din urmă spune:

— Adevărul e că Londra n-o vrea pe regină aici, nici pe rege şi nici pe prinţ. Nu-i vrea pe nici unii. Chiar dacă au jurat pace.

Preţ de o clipă nu-l pot contrazice. Şi eu m-am gândit că nu-i vreau în viaţa mea nici pe regină, nici pe rege, nici pe prinţ. Dar pe cine avem în afară de ei?

— E regina Angliei, spun sec.

— E pierzania noastră, răspunde el cu amărăciune. Iar el e un nebun sfânt. Iar prinţul n-a fost zămislit de el. Îmi pare rău, lady Rivers, îmi pare sincer rău, dar nu pot deschide porţile pentru regină şi nici pentru curtea ei.

Se aude un strigăt şi paşi ce vin în fugă spre poartă. Soldaţii din spatele meu pun mâna pe arme şi-l aud pe Richard ordonând „Încet!“ când Anthony face iute un pas şi vine lângă mine, cu mâna pe mânerul sabiei. Un bărbat dă fuga la lordul primar şi-i şopteşte cu aprindere la ureche. Acesta se întoarce spre mine, cu faţa dintr-odată roşie de mânie.

— Ştiaţi de treaba asta?

Clatin din cap.

— Nu. Orice ar fi, nu ştiu nimic. Ce se petrece?

— În timp ce stăteam aici şi vorbeam cu voi, regina a trimis trupe să atace Westminster.

Dinspre mulţime se aude un muget mânios.

— Încet, păstraţi formaţia! strigă Richard gărzii noastre. Strângeţi rândurile!

— N-am ştiut, îi spun repede lordului primar. Vă jur pe onoarea mea că n-am ştiut. Nu v-aş fi trădat în felul acesta!

El clatină din cap.

— Regina e fără credinţă şi o primejdie şi nu ne mai trebuie! V-a folosit ca să ne distragă şi să încerce să ne ocupe cu forţa. E fără credinţă! Spuneţi-i să plece şi să-şi ia soldaţii cu ea. N-o vom lăsa să intre în ruptul capului. Faceţi-o să plece, ducesă, ajutaţi-ne! Scăpaţi-ne de ea, salvaţi Londra! Luaţi-o pe regină de la uşa noastră!

Se înclină în faţa mea şi se răsuceşte pe călcâie. În timp ce-o ia la goană pe sub arcada cea mare a porţii îmi mai strigă:

— Ducesă, ne bizuim pe voi să ne scăpaţi de lupoaica aceea!

Rămânem pe loc, încolonaţi, în timp ce porţile mari de la Aldgate sunt închise, trântite în nasul nostru şi auzim cum se trag zăvoarele.

Pornim către nord. Se pare că deşi am câştigat ultima bătălie, pierdem Anglia. În spatele nostru, londonezii deschid larg porţile capitalei în faţa tânărului Edward, fiul cel mare şi moştenitorul ducelui de York, îl duc pe tron şi îl proclamă regele Angliei.

— Asta nu înseamnă nimic, spune regina în timp ce călărim alături pe drumul către miazănoapte. Nu mă tulbură.

— E rege încoronat, îmi spune încet Richard în seara aceea. Asta înseamnă că Londra şi-a închis porţile în faţa noastră, dar pe el l-a primit şi l-a încoronat rege. Asta înseamnă ceva.

— Simt că nu mi-am făcut datoria faţă de ea. Ar fi trebuit să-i pot convinge s-o primească.

— Când ea şi-a trimis soldaţii la Westminster?! Am avut noroc că, datorită ţie, am putut pleca fără o răscoală! Poate că faţă de ea nu ţi-ai făcut datoria, dar ai salvat Londra, Jacquetta! Nici o altă femeie n-ar fi putut s-o facă.

York, primăvara anului 1461

Regele, regina, prinţul şi slujitorii lor sunt găzduiţi în York, familia regală la abaţie, iar noi, ceilalţi, pe unde ne găsim odăi în oraş. Richard şi Anthony pleacă aproape imediat cu armata comandată de ducele de Somerset ca să blocheze drumul către nord şi să se pregătească de înfruntarea cu Warwick şi cu băieţandrul care-şi zice acum rege: Edward, fiul cel chipeş al lui Cecily Neville.

Regele se dezmeticeşte şi, cu mintea limpezită pe parcursul drumului, înţelege primejdia în care se află; trimite o scrisoare armatei lui Edward, făcându-le soldaţilor reproşuri că s-au răsculat şi poruncindu-le să treacă de partea noastră. Regina iese călare în fiecare zi cu prinţul şi cere oamenilor să-şi părăsească satele şi îndeletnicirile, să intre în armată şi să apere ţara de răsculaţi şi de conducătorul lor răzvrătit, falsul rege.

Andrew Trollope, cel mai bun general al armatei regale, recomandă ca oştirea să ocupe poziţii pe culmea unui deal, la vreo douăzeci şi doi de kilometri sud de York. Îi încredinţează lordului Clifford conducerea unei avangărzi care să împiedice armata de York să traverseze râul Aire, iar Clifford dărâmă podul, astfel că atunci când tânărul Edward soseşte în marş pe drumul dinspre Londra, n-are pe unde să treacă. Plin de îndrăzneală, Edward le porunceşte oştenilor săi să intre în apă; în timp ce ninsoarea se cerne asupra lor în vârtejuri, în lumina înserării, oamenii lucrează la pod, cufundaţi până la piept în apa rece ca gheaţa şi umflată de ploile iernii. Pentru lordul Clifford e foarte uşor să se abată asupra lor, să-l omoare pe lordul Fitzwalter şi să nimicească oştirea. Richard îmi trimite un bilet:

Lipsa de experienţă l-a costat scump pe Edward. I-am întins prima capcană şi a căzut în ea. Acum, să vină la Towton şi să vadă ce i-am pregătit aici.

După asta aştept noi veşti. Regina vine la castelul York, ne punem amândouă mantiile şi urcăm în Turnul Clifford. Armatele sunt prea departe ca să vedem ceva şi lumina scade, dar privim amândouă spre miazăzi.

— Nu poţi să-l omori prin puterea dorinţei? întreabă ea. Nu-l poţi doborî?

— Pe Warwick?

Ea clatină din cap.

— Warwick ar trăda, ştiu bine. Nu, să-l blestemi pe băieţandrul Edward, cel care cutează să-şi zică rege!

— Nu ştiu să fac astfel de lucruri şi n-am vrut niciodată să învăţ. Nu sunt vrăjitoare, Alteţă, nu sunt nici măcar prea pricepută ca vraci. Dacă aş putea să fac ceva în clipa asta, mi-aş face fiul şi soţul invulnerabili.

— Eu l-aş blestema pe Edward. L-aş doborî.

Mă gândesc la băiatul de aceeaşi vârstă cu fiul meu, băiatul cel chipeş, cu păr auriu, mândria ducesei Cecily. Îmi amintesc cum şi-a ieşit din fire la Calais şi cât de repede a roşit când i-am spus că noi i-am ocrotit mama. Mi-l amintesc aplecându-se să-mi sărute mâna în odăile reginei, la Westminster.

— Îl simpatizez, spun. Nu i-aş dori răul. În afară de asta, îl va ucide altcineva în locul tău înainte să se termine ziua. Dumnezeu ştie că au fost destule morţi!

Ea se înfioară şi-şi ridică gluga pe cap, remarcând:

— Va ninge. La vremea asta din an n-ar trebui să mai ningă.

Mergem la abaţie să luăm cina şi regele o conduce prin sala cea mare, plină cu slujitorii lui, spunând cu glasu-i subţiratic:

— I-am scris lui Edward, contele de March. I-am cerut să semnăm mâine un armistiţiu. E duminica Floriilor, precis nu se gândeşte să dea o bătălie în duminica Floriilor! E ziua intrării Domnului Iisus în Ierusalim. Precis va vrea să s-o petreacă rugându-se. Toţi vom petrece această zi sfântă rugându-ne, e voia lui Dumnezeu.

Regina şi cu mine schimbăm iute o privire.

— V-a răspuns? îl întreb pe rege.

El pleacă privirea.

— Regret s-o spun, dar a refuzat armistiţiul. Va risca să înfrunte sorţii războiului, chiar în ziua când Domnul Iisus a intrat în Ierusalim. Edward se gândeşte să plece la bătălie chiar în dimineaţa când Domnul Iisus a intrat în oraşul Lui sfânt. Pesemne că e un tânăr foarte înăsprit.

— E foarte păcătos, spune Margareta înfrânându-şi iritarea. Dar acest lucru va fi negreşit în avantajul nostru.

— Îi voi porunci ducelui de Somerset să nu lupte, ne spune regele. Soldații noștri n-ar trebui să se războiască într-o duminică, mai ales în duminica Floriilor. Trebuie să stea doar încolonați, ca să arate credința noastră în Dumnezeu. Dacă Edward atacă, ei trebuie să întoarcă obrazul celălalt.

— Trebuie să ne apărăm! intervine repede regina. Dumnezeu ne va binecuvânta cu atât mai mult pentru că ne apărăm în fața unui act de mare necredință.

Regele cumpănește.

— Poate că Somerset ar trebui să se retragă până luni?

— Ocupă o poziție bună, Alteță, spun cu blândețe. Poate că ar trebui să așteptăm și să vedem deznodământul. Voi ați oferit un armistițiu sfânt – negreșit că atât ajunge.

— Îi voi cere părerea episcopului, spune regele. Și mă voi ruga diseară pentru luminare. Mă voi ruga toată noaptea.

Regele stă de veghe în marea biserică a abației, iar călugării intră și ies în timp ce el se roagă. Mă duc la culcare, însă rămân trează și eu; nu pot dormi gândindu-mă la Richard și Anthony, care-și petrec toată noaptea afară, în frig, sub ninsoarea adusă de vântul dinspre miazănoapte, înaintea bătăliei care se va purta mâine, într-o zi de sărbătoare.

Dimineața, cerul e împovărat și alb, ca și cum norii ar apăsa chiar pe zidurile orașului. Pe la ceasurile nouă începe să ningă cu niște fulgi mari și albi ce se rotesc în cercuri amețitoare și se aștern pe pământul înghețat. Orașul pare să se ghemuiască sub ninsoarea ce se îndesește tot mai tare.

Mă duc în odăile reginei și o găsesc plimbându-se neliniștită, încălzindu-și mâinile în mâneci. Regele se roagă în abație, ea dă ordine să li se împacheteze iarăși bunurile.

— Dacă învingem, vom înainta spre Londra și de astă dată orașul își va deschide porțile să mă primească. Altfel...

Nu termină propoziția; ne facem cruce amândouă.

Mă duc la fereastră. Abia dacă zăresc zidurile orașului – ninsoarea e orbitoare, un viscol aprig. Îmi acopăr ochii cu mâna: îmi aduc aminte de viziunea unei bătălii purtate la deal, prin ninsoare, dar nu văd stindardele, iar când zăpada se înroșește, nu știu al cui sânge o pătează.

Așteptăm vești toată ziua. Sosesc în York vreo doi soldați șchiopătând, ca să le fie bandajate rănile, și spun că am avut

o poziţie bună pe coasta dealului, însă ninsoarea a îngreunat treaba arcaşilor şi a făcut imposibilă folosirea tunurilor.

— Are mereu vreme proastă, observă regina. Băieţandrul Edward luptă mereu pe vreme proastă. Mereu vine cu furtuna după el. Parcă s-ar fi născut din vremea proastă!

Se serveşte prânzul în sala cea mare, dar nu vine mai nimeni să mănânce – doar slujitorii prea bătrâni ori prea şubrezi ca să fie luaţi la oaste sau cei care au fost schiloditi în alte bătălii în slujba reginei. Mă uit la un bărbat care serveşte la mese, folosindu-şi cu mare îndemânare singurul braţ rămas şi mă cutremur gândindu-mă la fiul meu întreg la trup, care înfruntă o şarjă de cavalerie undeva, în ninsoare.

Regina şade mândră în mijlocul mesei principale, cu fiul ei alături, mâncând ca şi cum ar interpreta un tablou vivant. Eu, în capul mesei la care stau doamnele ei de companie, plimb prin farfurie nişte tocană de carne condimentată cât ţine masa. Toate cele care nu au un soţ, un fiu sau un frate pe câmpul numit North Acres mănâncă cu poftă. Nouă, celorlalte, ne e greaţă de frică.

După-amiaza începe să apară un şir statornic de soldaţi veniţi de la bătălie – cei care mai sunt în stare să meargă. Povestesc despre sute de muribunzi aflaţi pe drumul către York şi mii de morţi pe câmpul de luptă. Spitalul abaţiei, cel al săracilor, cel al leproşilor, toate sanctuarele şi casele de oaspeţi îşi deschid larg uşile şi se apucă să bandajeze la repezeală, să astupe răni şi să amputeze. În mare parte, însă, se apucă să stivuiască morţii pentru îngropăciune. York e ca un osuar: pe poarta de la miazăzi se revarsă mereu oşteni care se clatină ca beţi şi sângerează ca nişte viţei înjunghiaţi. Îmi vine să cobor şi să privesc fiecare chip, de teamă că-l voi vedea pe Richard sau pe Anthony uitându-se la mine fără să mă vadă, cu faţa sfărâmată de una dintre puştile noi sau zdrobită de o secure; dar îmi impun să stau la fereastră în odăile reginei, cu ceva de cusut în mâini, cu urechea mereu ciulită ca să prind mugetul apropierii unei armate.

Se întunecă, de bună seamă că ziua s-a încheiat, nu? Nimeni nu poate lupta pe întuneric. Dar clopotele bat ca să anunţe ultima rugăciune a zilei şi tot nu vine nimeni să ne spună că am câştigat. Regele e îngenuncheat în abaţie; stă acolo de la nouă dimineaţa, iar acum e nouă seara. Regina îi trimite pe valeţii odăii lui de culcare să-l ia de la rugăciune, să-l hrănească şi să-l ducă în pat. Noi două aşteptăm lângă focul pe

cale să se stingă, ea cu picioarele sprijinite de caseta de călătorie cu giuvaieruri și cu mantia de călătorie pe jilțul de alături.

Stăm treze toată noaptea, iar în zori, în lumina rece a celei dintâi dimineți de primăvară, se aude o bătaie răsunătoare la ușa abației și Margareta tresare. Auzim cum portarul deschide încet ușa și o voce întreabă de regină. Margareta își înșfacă mantia și coboară, spunându-mi:

— Deșteaptă-l pe rege!

Dau fuga la odăile regelui și-i scutur pe valeții odăii de culcare ca să-i trezesc. Le spun scurt:

— Vești de la bătălie, pregătiți-l pe Alteța Sa de plecare! Acum!

Apoi mă duc zorită în sala cea mare de la intrare, unde un bărbat în livreaua Clifford stă îngenuncheat în fața reginei. Ea își întoarce spre mine chipul alb și timp de o clipă o văd pe fata înfricoșată care a refuzat, în ziua nunții, să se mărite dacă nu i se ghicește viitorul. Pe atunci n-am prevăzut asta. Aș vrea s-o fi putut preveni...

— Am pierdut, spune ea mohorâtă.

Mă apropii de cei doi, întrebând:

— Soțul meu? Fiul meu?

Omul clatină din cap.

— Nu știu, Alteță. Erau prea mulți ca să pot vedea. Câmpul era acoperit de morți, parcă ar fi murit toată suflarea Angliei. N-am văzut niciodată... Își acoperă ochii cu mâinile. Unii au încercat să fugă pe un pod mic. Soldații York s-au luat după ei, s-au luptat pe pod și apoi podul s-a rupt și au căzut toți în apă, Lancaster, York, de-a valma, și s-au înecat din cauza armurilor grele. Pajiștea e acoperită de leșuri, iar râul, plin de morți, s-a înroșit. Ninsoarea cade peste toate ca lacrimile.

— Stăpânul tău, lordul Clifford? șoptește Margareta.

— Mort.

— Comandantul meu, sir Andrew Trollope?

— Mort. La fel și lordul Welles, lordul Scrope. Sute de lorzi, mii de soldați. Parcă ar fi ziua Judecății de Apoi, când morții se scoală din morminte, numai că ei nu se clintesc. Nu se scoală. Toată suflarea bărbătească a Angliei e căzută la pământ. Războaiele s-au terminat negreșit, căci toată suflarea bărbătească a Angliei a murit!

Mă duc la regină și o iau de mână. Regele coboară scara și se uită la noi două, îngrozite, mână-n mână.

— Trebuie să plecăm, spune Margareta. Am pierdut o bătălie.

El dă din cap aprobator și spune enervat:

— Eu l-am prevenit! N-am vrut lupte într-o zi sfântă, dar el n-a ascultat.

În spatele lui coboară valeţii casei aducându-i Biblia şi crucifixul, scăunelul de rugăciune şi altarul. În urma lor vin veşmintele Margaretei şi cufărul ei cu blănuri. Ieşim în curte.

— Vii cu mine? mă întreabă, redevenită parcă fetişcană. Nu vreau să merg singură.

Nu mă gândesc nici măcar o clipă că o voi însoţi. O voi părăsi acum, chiar dacă n-o voi mai vedea cât trăiesc.

— Trebuie să-i caut pe Richard şi Anthony, îi spun abia putând să îngaim cuvintele. Trebuie să merg să le găsesc trupurile. Poate va trebui să-i îngrop. După aceea merg la copiii mei.

Ea încuviinţează înclinându-şi capul. Caii sunt înşeuaţi şi gata de drum, lucrurile au fost încărcate într-o căruţă, giuvaierurile ei sunt legate cu curele pe cal, în spatele şeii. Prinţul a încălecat deja, îmbrăcat călduros cu mantia de călătorie şi pălăria pe cap, având la piept emblema lebedei.

— Vom fi răzbunaţi pentru asta! îmi spune el voios. Voi avea grijă ca trădătorii să moară. Jur!

Clatin din cap. Sunt sătulă de răzbunare.

Margareta e ajutată să încalece; mă apropii de ea.

— Unde vei merge?

— Ne vom regrupa, spune ea. N-au cum să fie morţi cu toţii. Vom strânge altă armată. Voi face rost de bani din Scoţia, din Franţa. Îl am pe rege, îl am pe prinţ, ne vom întoarce şi voi înfige capul lui Edward March în ţeapă la Micklegate, lângă căpăţâna pe jumătate putrezită a tatălui său! Nu mă voi opri! Nu atât timp cât îl am pe fiul meu. A fost zămislit să fie rege, s-a născut ca să fie rege, l-am crescut ca să fie rege.

— Ştiu, îi spun.

Mă retrag, iar ea ridică mâna şi dă semnalul de pornire. Le face semn oamenilor să plece, apoi prinde mai bine hăţurile şi mă priveşte, cu chipul încălzit de iubire. Întinde mâna, întinde degetul arătător, face în aer semnul roţii norocului, apoi plescăie din limbă îmboldindu-şi calul, îi dă pinteni şi pleacă.

Cât e ziua de lungă sosesc în oraş alţi şi alţi soldaţi, căutând de mâncare, căutând pe cineva care să le lege rănile. Mă înfăşor în mantie, îmi iau calul din grajd şi pornesc în direcţia opusă tuturor celorlalţi de la curtea regală: către miazăzi, pe

drumul spre Towton, cercetând chipurile sutelor de bărbaţi pe lângă care trec, în căutarea unuia pe care să-l recunosc. Nădăjduiesc să-l văd pe Richard sau pe Anthony; mă cuprinde teama când văd un bărbat şchiopătând sprijinit de o cârjă improvizată, încremenesc când văd un cap şaten cârlionţat zăcând în şanţ cu faţa în jos, cu sânge pe jumătate închegat în păr. Înaintez pe drum cu o strajă în faţă şi ori de câte ori întâlnim câte un călăreţ cu umerii lăsaţi şi cu capul plecat, îl întreb dacă l-a văzut pe lordul Rivers sau dacă ştie ce s-a întâmplat cu compania lui. Nu ştie nimeni.

Încep să înţeleg că a fost o bătălie foarte lungă, purtată pe o ninsoare atât de deasă, încât nimeni nu putea să vadă dincolo de vârful sabiei. Duşmanii răsăreau pe neaşteptate din albeaţa orbitoare, împungeau orbeşte cu sabia şi erau doborâţi tot orbeşte. Arcaşii Lancaster îşi slobozeau săgeţile împotriva vântului, în ninsoarea viscolită, şi nu-şi atingeau ţinta. Cei de York, cu vântul din spate, trăgeau la deal şi secerau soldaţii Lancaster ce încă aşteptau să atace. Când cele două oştiri s-au încleştat, soldaţii au dat năvală, s-au tăiat şi spintecat fără să ştie ce fac şi nici cine învinge. Un oştean îmi spune că la căderea nopţii, jumătate din supravieţuitori s-au prăbuşit pe câmpul de luptă şi au dormit printre morţi, acoperiţi de zăpadă, ca şi cum ar fi urmat să fie îngropaţi toţi de-a valma.

Drumul e plin de soldaţi, atât de mulţi şi cu livrelele şi armurile atât de hărtănite, încât nu reuşesc să-i deosebesc între ei; numărul şi suferinţa lor mă împing să ies de pe drum, aşa că mă opresc la o poartă şi-i privesc cum trec. Pare că nu se va sfârşi niciodată această procesiune de oameni care au scăpat cu viaţă, dar tot sunt mânjiţi de sânge, loviţi şi uzi de ninsoare.

— Milady? Mamă?

Îi aud glasul şi preţ de o clipă mă gândesc că l-a născocit mintea mea.

— Anthony? rostesc nevenindu-mi să cred.

Cobor de pe cal şi înaintez cu paşi împiedicaţi până ajung aproape să mă cufund în marea răniţilor care dau năvală spre mine şi mă îmbrâncesc. Îi trag de braţe şi le cercetez feţele cenuşii năuce.

— Anthony? Anthony!

Fiul meu iese dintr-un grup de soldaţi. Privirea mea îl cuprinde din cap până în picioare într-o clipită, văzându-i ochii obosiţi, zâmbetul amar, trupul nevătămat. Întinde braţele spre mine şi mâinile, preţioasele lui mâini sunt întregi, nu-i lipseşte nici măcar

un deget, brațele lui nu sunt tăiate până la os. Stă drept. Și-a scos coiful și fața lui, deși pământie de oboseală, e neatinsă.

— Ești teafăr? îl întreb nevenindu-mi să cred. Fiule? Ești teafăr? Ai scăpat nevătămat?

Din zâmbetul lui a dispărut lumina veselă.

— Sunt bine. Mulțumesc lui Dumnezeu, care m-a păzit toată noaptea lungă și toată ziua. Ce faci aici? E ca în iad!

— Te căutam pe tine. Și... Anthony, unde e tatăl tău?

— O! exclamă el, dându-și seama la ce mă gândesc. O, nu te gândi, mamă! E teafăr. N-a fost rănit. E doar... Se uită în jur. Iată-l!

Mă întorc și-l văd pe Richard. Cu greu l-aș fi putut recunoaște. Are platoșa îndoită în dreptul inimii, fața înnegrită de fum și sânge, dar pășește spre mine la fel ca totdeauna, ca și cum nimic nu ne-ar putea despărți.

— Richard! șoptesc.

— Prea iubita mea, spune el răgușit.

— Ești teafăr?

— Mă întorc la tine de fiecare dată.

Ne îndreptăm spre apus, ca să ieșim de pe drumul către York, înțesat de soldați care cad în genunchi și strigă după apă și mărginit de cei care au căzut să moară. Călărim peste câmpurile întinse din York până când găsim casa unui fermier care ne dă voie să dormim în hambar și să ne spălăm în pârâu și ne vinde mâncare. Mâncăm fiertură țărănească – un strop de carne de oaie fiartă prea mult, cu terci și morcovi – și bem din berea lui.

După ce mănâncă și-l văd mai puțin istovit, întreb, cu șovăială, căci mă tem de răspunsul lui:

— Richard, regina merge în nord ca să se regrupeze, iar de acolo, în Scoția, să strângă altă armată și spune că apoi se va întoarce. Noi ce vom face?

Se lasă tăcerea. Anthony și soțul meu se uită lung unul la altul, de parcă le-ar fi groază de ceea ce vor spune.

— Ce e? întreb uitându-mă de la unul la altul. Ce s-a întâmplat?

— Am terminat, răspunde Anthony. Îmi pare rău, milady, mamă. Mi-am predat sabia. I-am jurat credință lui York.

Sunt uluită. Mă întorc spre Richard.

— Și eu la fel. N-aș mai sluji-o pe regină într-o astfel de armată, cu o astfel de comandă. Dar oricum, am pierdut pe câmpul de luptă, ne-am predat săbiile și am capitulat. Credeam că Edward ne va executa, însă... (Pe buze îi apare umbra unui surâs.) S-a arătat milostiv. Ne-a luat săbiile, sunt dezonorat.

Nu mai sunt cavaler, îmi pare rău. I-am jurat credință și pentru noi s-a terminat. Nu mai pot lua arma în mână împotriva lui. Am fost înfrânt, mi-am predat sabia. Sunt vasalul Casei de York. Nu-i mai pot sluji pe Henric sau pe Margareta: acum sunt proscriși pentru mine.

Faptul că le spune pe nume mă zguduie mai mult ca orice, înseamnă că totul s-a terminat și totul s-a schimbat.

— Henric, repet ca și cum aș rosti numele pentru prima oară. I-ai zis regelui Henric.

— Pe rege îl cheamă Edward, spune soțul meu ca și cum ar repeta o lecție. Regele Edward.

Clatin din cap. Chiar dacă am călărit toată ziua împotriva valurilor de răniți, n-am considerat cauza noastră pierdută. Am stat atâta vreme lângă Margareta, încât nu pot gândi decât în termenii bătăliilor. Credeam că am pierdut o nouă bătălie, dar că după ea va urma încă una. Acum, uitându-mă la chipul ostenit al soțului meu și la ochii goi ai fiului meu, spun:

— Crezi că Henric și Margareta nu vor recâștiga niciodată tronul?

Richard îmi arată teaca goală în care stătea înainte sabia lui frumos gravată.

— Eu unul oricum nu-i pot ajuta să o facă. I-am predat noului rege sabia mea. Sunt vasalul lui.

— Nu mai facem parte din Casa de Lancaster? întreb, tot neputând să cred.

— S-a terminat, încuviințează Anthony. Și avem noroc că am scăpat cu capul pe umeri.

— Asta e tot ce contează, rostesc agățându-mă de un adevăr. La urma urmelor, numai asta trebuie să conteze. Ești viu, la fel și tatăl tău. În orice caz, ăsta e cel mai însemnat lucru pentru mine!

În noaptea aceea ne culcăm ca o familie săracă, pe paie, laolaltă, sub mantiile puse una peste alta ca să ne țină de cald, cu mica noastră gardă în grajd, cu caii. Brațul lui Richard mă ține strâns toată noaptea.

— Vom pleca la Grafton, șoptesc înainte de a adormi. Și vom fi iarăși cavalerul și soția lui și ne vom gândi la toate astea ca la o baladă, o poveste pe care poate o va scrie cineva într-o bună zi.

Grafton, Northamptonshire, primăvara anului 1464

Îmi adun copiii în jurul meu și Elizabeth vine acasă de la Groby Hall, cu cei doi băieți ai ei. E practic săracă lipită: soacra ei refuză să-i dea partea de moștenire cuvenită văduvei și în aceste vremuri frământate nu avem nici puterea, nici influența necesară ca s-o obligăm să-și respecte făgăduiala din contractul de căsătorie care mi-a adus atâta mândrie și plăcere cu doar câțiva ani în urmă, iar acum nu înseamnă nimic.

Richard și Anthony primesc grațieri oficiale și numiri în Consiliul Coroanei. Noul rege se dovedește a fi un comandant inteligent, un rege al tuturor. Domnește sfătuit de contele de Warwick, care l-a așezat pe tron, dar îi cheamă la cârmuire pe toți lorzii care acceptă să vină. Nu-i favorizează pe lorzii de York, pare cu adevărat să-și dorească a fi regele întregului popor. Câțiva lorzi pleacă în exil și câțiva sunt alături de regină, uneori în Scoția, alteori în Franța, strângând mereu oștire, amenințând mereu Anglia, plănuindu-și mereu întoarcerea. Îmi spun că n-o voi revedea niciodată pe franțuzoaica frumoasă care n-a vrut să se mărite decât după ce i-am spus ce destin va avea. Și a fost într-adevăr roata norocului. A fost cea mai însemnată femeie din Anglia, iar acum nu i se îngăduie în țara ei nici măcar un acoperiș deasupra capului, ci e vânată ca un lup.

Nu primesc decât foarte rar vești despre ea; toate veștile mele vin din parohie și toate bârfele vin din orașul învecinat. Îl căsătoresc pe băiatul meu Anthony cu Elizabeth, lady Scales, și încep să mă gândesc la parteneri potriviți pentru ceilalți copii ai mei, însă nu mai avem avuția și puterea de care ne bucuram când Margareta de Anjou era pe tron, eu eram cea

mai iubită prietenă și doamnă de companie a ei, iar soțul meu, unul dintre bărbații însemnați de la curte. Acum suntem doar cavalerul de la Grafton și soția lui și, cu toate că-mi descopăr interesul față de livada mea tot mai întinsă și, mai mult de atât, față de copiii și nepoții mei, mi-e greu să iau în calcul alți mici cavaleri de țară și să mă gândesc să-mi căsătoresc copiii cu fiii și fiicele lor. Mă aștept la mai mult pentru ei. Vreau mai mult pentru ei.

În special pentru Elizabeth a mea.

Într-o zi, primăvara, mă duc la cufărul cel mare din odaia mea de culcare și scot săculețul pe care mi l-a dăruit strămătușa Jehanne cu atâția ani în urmă. Mă uit la talismane și la toate alegerile care ar putea exista în lume pentru Elizabeth: o femeie tânără – dar nu la prima îmbobocire a tinereții; o frumusețe – dar nu fecioară; o fată inteligentă și studioasă – dar nu cu credința necesară unei starețe. Aleg talismanul în formă de corabie, însemnând că poate va călători; aleg talismanul în formă de căsuță, însemnând că poate își va obține pământurile cuvenite văduvei și va avea casa ei și sunt gata să-l aleg pe al treilea, când unul dintre ele se desprinde de pe brățară și-mi cade în poală. E un inel hărăzit unui deget subțire, făurit în mod curios în formă de coroană. Îl ridic în lumină și-l privesc. Dau să-l încerc pe degetul meu, dar șovăi. Nu-l vreau pe degetul meu, nu știu ce înseamnă. Îl leg de o sfoară lungă și neagră, apoi le leg și pe celelalte două de sfori asemănătoare și ies din casă pe când luna argintie începe să se ridice pe cerul palid. Băieții ei apar ca din pământ, murdari de noroi pe față, ca de obicei.

— Putem veni cu tine, milady, bunică? Unde pleci cu coșul acela?

— Nu puteți veni cu mine. Merg să caut ouă de fluierar. Dar vă iau cu mine mâine dacă găsesc un cuib.

— Nu putem veni acum? întreabă Thomas, băiatul cel mare al lui Elizabeth.

Îmi las mâna pe creștetul lui; buclele calde, mătăsoase mi-l amintesc pe Anthony pe vremea când era un băiețel iubitor ca el.

— Nu. Trebuie s-o găsiți pe mama voastră, să cinați și să vă culcați când vă poruncește ea. Dar vă iau cu mine mâine.

Îi las și traversez curtea cu prundiș din fața casei, ies pe poarta mică și cobor spre râu. Peste apă e o punte mică, două scânduri de lemn înguste pe care le place copiilor să stea să

pescuiască; o trec, plecându-mi capul pe sub ramurile urcătoare ale frasinului şi cobor malul scund până la trunchiul unui copac.

Cuprind copacul cu braţele ca să leg cele trei sfori în jurul lui, lipindu-mi obrazul de scoarţa cenuşie încreţită. Ascult câteva clipe şi aproape că aud cum bate inima copacului.

— Ce se va alege de Elizabeth? şoptesc şi e aproape ca şi cum frunzişul mi-ar putea răspunde tot în şoaptă. Ce se va alege de Elizabeth a mea?

N-am fost în stare niciodată să-i văd viitorul, chiar dacă, dintre toţi copiii mei, ea a fost întotdeauna cea care a promis foarte mult. M-am gândit mereu că ar putea să fie binecuvântată în mod deosebit. Aştept; frunzişul foşneşte.

— Eh, nu ştiu, rostesc pentru mine. Poate că ne va spune râul.

Fiecare talisman e legat acum de copac prin sfoara lui lungă şi neagră, iar când le arunc în apă cât de departe pot, aud trei plescăituri, ca acelea făcute de un somon încercând să înhaţe o muscă; au dispărut şi sforile sunt invizibile. Rămân locului câteva clipe, privind apa mişcătoare.

— Elizabeth, îi spun încet râului. Spune-mi ce se va alege de Elizabeth, fiica mea.

În seara aceea, la cină, soţul meu spune că regele recrutează soldaţi pentru o nouă bătălie. Se va îndrepta către miazănoapte.

— Doar nu va trebui să pleci? întreb, dintr-odată alarmată. Nici Anthony, nu?

— Va trebui să trimitem oameni, dar sincer să fiu, draga mea, nu cred că ne-ar dori în mod deosebit pe front.

Anthony chicoteşte cu regret, comentând:

— Ca Lovelace.

Tatăl lui râde.

— Ca Trollope.

— Îi voi cere regelui Edward să se intereseze cum stau lucrurile cu moştenirea mea de văduvă, spune Elizabeth. Căci, de bună seamă, băieţii mei nu vor avea nimic dacă nu găsesc pe cineva care s-o oblige pe lady Grey să-şi respecte promisiunea faţă de mine.

— Răpeşte-l când trece călare pe aici, sugerează Anthony. Cade-i în genunchi.

— Fiica mea nu va face aşa ceva! decretează soţul meu. Iar până când ajungi la o înţelegere cu lady Grey, îţi putem oferi aici tot ce ai nevoie.

Înţeleaptă, Elizabeth îşi ţine limba în frâu, dar a doua zi o văd că le spală băieţilor părul şi-i îmbracă în costumele de duminică şi nu spun nimic. Stropesc cu puţin parfum făcut de mine vălul bonetei ei, dar nu-i dau nici floare de măr, nici măr. Cred că nu există în toată lumea bărbat în stare să treacă pe lângă fiica mea şi să nu se oprească s-o întrebe cum o cheamă. Elizabeth se îmbracă cu rochia ei cenuşie simplă, iese din casă ţinându-şi ferm de mână băieţii şi apucă pe cărarea ce duce la drumul dinspre Londra, pe unde va trece precis regele cu oştenii lui.

O privesc cum pleacă – o femeie tânără şi frumoasă într-o zi caldă de primăvară – şi parcă visez când o văd păşind uşor pe alee, printre gardurile vii în care înfloresc trandafirii albi. Păşeşte spre viitorul ei, să ceară ce i se cuvine – deşi tot nu ştiu ce viitor va avea.

Mă duc în cămară şi iau de pe raft un borcănel închis bine cu dop ceruit. E o licoare de dragoste pe care am făcut-o pentru noaptea nunţii lui Anthony. O iau cu mine în berărie şi pun trei picături într-un urcior cu berea noastră cea mai bună, îl duc în sala cea mare împreună cu cele mai bune pahare ale noastre şi apoi aştept în linişte; strălucirea soarelui primăvăratic se revarsă prin ferestrele cu ochiuri mici şi o mierlă cântă în copacul de afară.

N-am de aşteptat prea mult. Mă uit pe drum şi o văd pe Elizabeth zâmbind şi râzând, iar lângă ea merge băiatul cel chipeş pe care l-am văzut prima oară lângă odăile reginei, când s-a aplecat cu atâta politeţe să-mi sărute mâna. Acum e bărbat în toată firea şi regele Angliei. Îşi duce de căpăstru calul mare de luptă, în spinarea căruia stau agăţaţi de şa, cu chipul luminat de bucurie, cei doi nepoţi ai mei.

Plec de la fereastră şi le deschid eu însămi uşa către sala cea mare. Văd îmbujorarea lui Elizabeth şi zâmbetul luminos al tânărului rege şi-mi spun că aceasta e într-adevăr roata norocului – e cu putinţă? E cu putinţă aşa ceva?

Nota autoarei

Am descoperit personajul Jacquetta când lucram la istoria fiicei ei, Elizabeth Woodville, care și-a înfăptuit extraordinara căsătorie secretă cu Edward al IV-lea sub supravegherea mamei sale. Jacquetta a fost unul dintre martorii menționați la cununie, pe lângă preot, poate alte două persoane și un băiat care a cântat psalmii. După aceea, ea le-a aranjat tinerilor căsătoriți nopțile secrete ale lunii de miere.

Se poate să fi făcut mai mult decât atât. Ulterior a fost acuzată că l-a vrăjit pe tânărul rege ca să-l facă să se însoare cu fiica ei, iar la procesul la care a fost judecată pentru vrăjitorie au fost înfățișate figurine de plumb care, se spune, îi reprezentau pe Edward și Elizabeth, legate una de alta cu fir de aur.

N-a fost nevoie de mai mult ca să-mi stârnească interesul! Mi-am petrecut viața ca istoric al femeilor, al locului lor în societate și al luptei lor pentru putere. Cu cât citeam mai mult despre Jacquetta, cu atât îmi dădea mai clar impresia că e genul de personaj care-mi place în mod deosebit: unul trecut cu vederea sau negat de istoriile tradiționale, dar care poate fi descoperit prin punerea cap la cap a dovezilor.

A dus o viață extraordinară, care nu a fost consemnată coerent nicăieri. În lipsa oricărei biografii a Jacquettei, am scris eu însămi un eseu și l-am publicat împreună cu alți doi istorici, David Baldwin, care a scris despre Elizabeth Woodville, și Mike Jones, care a scris despre Margareta Beaufort, în lucrarea *The Women of the Cousin's War: The Duchess, the Queen, and the King's Mother* (*Femeile în timpul Războiului celor Două Roze: ducesa, regina și mama regelui*, Simon & Schuster, 2011). Cititorii care vor să urmărească istoria aflată în spatele romanelor mele ar putea fi interesați de această lucrare.

Jacquetta s-a căsătorit cu ducele de Bedford și a trăit ca prima doamnă a Franței aflate sub stăpânire engleză. A doua ei căsnicie a fost din dragoste: s-a măritat cu sir Richard Woodville, a înfruntat dezaprobarea și a trebuit să plătească o amendă pentru că a încălcat regulile căsătoriei femeilor din familia regală. A slujit-o pe Margareta de Anjou, numărându-se printre cele mai prețuite

doamne de companie ale acesteia și s-a aflat alături de ea de-a lungul celor mai mulți ani în frământata perioadă a Războiului celor Două Roze, numit pe atunci „războiul dintre veri". După înfrângerea Casei de Lancaster în cumplita bătălie de la Towton, fiul ei, Anthony, și soțul ei, Richard, i s-au predat victoriosului Edward al IV-lea. Familia ar fi trăit probabil liniștit și pașnic sub noua domnie York dacă n-ar fi fost frumusețea fiicei lor, rămasă văduvă, firea pătimașă a tânărului rege și, cine știe, vrăjile Jacquettei.

Familia a ajuns la înrudire prin alianță cu regele și Jacquetta a profitat pe deplin de ascensiunea ei, redevenind cea mai importantă doamnă de la curtea regală. A trăit suficient ca să sufere durerea de a-și vedea uciși iubitul soț și iubitul fiu, ca să-și susțină fiica în timpul înfrângerii și a fugii în sanctuar și ca să fie martoră la întoarcerea triumfătoare pe tron a ginerelui ei. În cea mai mare parte a vieții sale, Jacquetta s-a aflat chiar în mijlocul evenimentelor însemnate. De multe ori a jucat un rol în ele.

Pentru mine e un mister de ce nu a fost studiată, însă aparține numeroasei populații a femeilor ale căror vieți au fost ignorate de istorici în favoarea vieții bărbaților însemnați. De asemenea, această perioadă e relativ neglijată, comparativ cu vremurile mai recente, să spunem, sau chiar cu epoca Tudor. Mă aștept să se ocupe mai mulți istorici de secolul al XV-lea și sper că se vor face mai multe cercetări în privința femeilor acestui veac, inclusiv asupra Jacquettei.

Avansez ipoteza că Jacquetta a fost inspirată de legenda de familie despre Melusina, zeița apei, a cărei poveste e minunat descrisă în Muzeul Luxemburg ca parte a istoriei țării. Ghizii orașului arată și astăzi stâncile de pe care s-a scufundat Melusina când soțul ei și-a încălcat promisiunea și a spionat-o. Este cert că legenda Melusinei a fost folosită în arta și alchimia epocii și că Jacquetta deținea o carte care conținea povestea strămoașei sale zeițe. Mi se pare foarte important ca noi, cititorii moderni, să înțelegem că religia, spiritismul și magia au jucat un rol central în viața imaginativă a oamenilor din Evul Mediu.

În documentele istorice există un fir care o asociază pe Jacquetta și chiar pe Elizabeth cu vrăjitoria; am construit pe baza lui unele scene fictive. Folosirea cărților de joc pentru a prezice viitorul era o practică medievală; noi am numi acele cărți „tarot". Alchimia era privită drept practică spirituală și științifică, iar Margareta de Anjou le-a permis alchimiștilor să se folosească de cunoștințele lor când a căutat un leac pentru boala soțului ei, pentru care unii dădeau într-adevăr vina pe vrăjitorie. Practica

fitoterapiei şi a plantării în funcţie de fazele lunii era binecunoscută în majoritatea caselor, iar sporirea temerilor trezite de vrăjitorie s-a produs în toată Europa începând cam din anul 1450. Procesul şi pedepsirea lui Eleanor Cobham se bazează pe documente istorice, ea fiind una dintre victimele vânătorii de vrăjitoare.

În continuare urmează o bibliografie ce enumeră cărţile pe care le-am citit pentru acest roman, iar cititorii ar putea dori să viziteze, de asemenea, website-ul meu, www.PhilippaGregory.com, unde pot găsi eseuri noi, dezbateri istorice şi răspunsuri la întrebări cu privire la acest roman şi la celelalte din serie. Următorul roman va fi despre fiicele lui Richard Neville, contele de Warwick; deja savurez documentarea şi mă încântă perspectiva scrierii acestei cărţi.

Bibliografie

Amt, Emilie, *Women's Lives in Medieval Europe* (New York, Routledge, 1993)

Baldwin, David, *Elizabeth Woodville: Mother of the Princes in the Tower* (Stroud, Sutton Publishing, 2002)

Barnhouse, Rebecca, *The Book of the Knight of the Tower: Manners for Young Medieval Women* (Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2006)

Bramley, Peter, *The Wars of the Roses: A Field Guide & Companion* (Stroud, Sutton Publishing, 2007)

Castor, Helen, *Blood & Roses: The Paston Family and the Wars of the Roses* (Londra, Faber and Faber, 2004)

Cheetham, Anthony, *The Life and Times of Richard III* (Londra, Weidenfeld & Nicolson, 1972)

Chrimes, S. B., *Lancastrians, Yorkists, and Henry VI* (Londra, Macmillan, 1964)

Cooper, Charles Henry, *Memoir of Margaret: Countess of Richmond and Derby* (Cambridge, Cambridge University Press, 1874)

Duggan, Anne J., *Queens and Queenship in Medieval Europe* (Woodbridge, Boydell Press, 1997)

Field, P.J.C., *The Life and Times of Sir Thomas Malory* (Cambridge, D.S. Brewer, 1993)

Freeman, J., „Sorcery at Court and Manor: Margery Jourdemayne the witch of Eye next Westminster“, *Journal of Medieval History*, 30 (2004), 343-357

Godwin, William, *Lives of the necromancers: or, An account of the most eminent persons in successive ages, who have claimed for themselves, or to whom has been imputed by others, the exercise of magical power* (Londra, F. J. Mason, 1834)

Goodman, Anthony, *The Wars of the Roses: Military Activity and English Society 1452-97* (Londra, Routledge & Kegan Paul, 1981)

Goodman, Anthony, *The Wars of the Roses: The Soldiers' Experience* (Stroud, Tempus, 2006)

Griffiths, Ralph A., *The Reign of King Henry VI* (Stroud, Sutton Publishing, 1998)

Grummitt, David, *The Calais Garrison, War and Military Service in England, 1436-1558* (Woodbridge, Boydell & Brewer, 2008)
Haswell, Jock, *The Ardent Queen: Margaret of Anjou and the Lancastrian Heritage* (Londra, Peter Davies, 1976)
Hicks, Michael, *Warwick the Kingmaker* (Londra, Blackwell Publishing, 1998)
Hipshon, David, *Richard III and the Death of Chivalry* (Stroud, The History Press, 2009)
Hughes, Jonathan, *Arthurian Myths and Alchemy: The Kingship of Edward IV* (Stroud, Sutton Publishing, 2002)
Jones, Michael. K., and Underwood, Malcolm G., *The King's Mother: Lady Margaret Beaufort, Countess of Richmond and Derby* (Cambridge, Cambridge University Press, 1992)
Karras, Ruth Mazo, *Sexuality in Medieval Europe: Doing unto Others* (New York, Routledge, 2005)
Laynesmith, J. L., *The Last Medieval Queens: English Queenship 1445-1503* (Oxford, Oxford University Press, 2004)
Levine, Nina, „The Case of Eleanor Cobham: Authorizing History in 2 Henry VI", *Shakespeare Studies*, 22 (1994), 104-121
Lewis, Katherine J., Menuge, Noel James, Phillips, Kim M. (eds), *Young Medieval Women* (Basingstoke, Palgrave Macmillan, 1999)
MacGibbon, David, *Elizabeth Woodville (1437-1492): Her Life and Times* (Londra, Arthur Barker, 1938)
Martin, Sean, *Alchemy & Alchemists* (Londra, Pocket Essentials, 2006)
Maurer, Helen E., *Margaret of Anjou: Queenship and Power in Late Medieval England* (Woodbridge: The Boydell Press, 2003)
Neillands, Robin, *The Wars of the Roses* (Londra, Cassell, 1992)
Newcomer, James, *The Grand Duchy of Luxembourg: The Evolution of Nationhood* (Luxemburg, Editions Emile Borschette, 1995)
Péporté, Pit, *Constructing the Middle Ages: Historiography, Collective Memory and Nation Building in Luxembourg* (Leiden and Boston, Brill, 2011)
Phillips, Kim M., *Medieval Maidens: Young women and gender in England, 1270-1540* (Manchester, Manchester University Press, 2003)
Prestwich, Michael, *Plantagenet England 1225-1360* (Oxford, Clarendon Press, 2005)
Ross, Charles Derek, *Edward IV* (Londra, Eyre Methuen, 1974)
Rubin, Miri, *The Hollow Crown: A History of Britain in the Late Middle Ages* (Londra, Allen Lane, 2005)
Seward, Desmond, *A Brief History of The Hundred Years War* (Londra, Constable, 1973)

Simon, Linda, *Of Virtue Rare: Margaret Beaufort: Matriarch of the House of Tudor* (Boston, Houghton Mifflin Company, 1982)
Storey, R. L., *The End of the House of Lancaster* (Stroud, Sutton Publishing, 1999)
Thomas, Keith, *Religion and the Decline of Magic* (New York, Weidenfeld & Nicolson, 1971)
Vergil, Polydore and Ellis, Henry, *Three Books of Polydore Vergil's English History: Comprising the Reigns of Henry VI, Edward IV and Richard III* (Kessinger Publishing Legacy Reprint, 1971)
Ward, Jennifer, *Women in Medieval Europe 1200-1500* (Essex, Pearson Education, 2002)
Warner, Marina, *Joan of Arc: the image of female heroism* (Londra, Weidenfeld & Nicolson, 1981)
Weinberg, S. Carole, „Caxton, Anthony Woodville and the Prologue to the «Morte D'Arthur»", *Studies in Philology*, 102: nr. 1 (2005), 45-65
Weir, Alison, *Lancaster and York: The Wars of the Roses* (Londra, Cape, 1995)
Williams, E. Carleton, *My Lord of Bedford, 1389-1435: being a life of John of Lancaster, first Duke of Bedford, brother of Henry V and Regent of France* (Londra, Longmans, 1963)
Wilson-Smith, Timothy, *Joan of Arc: Maid, Myth and History* (Stroud, Sutton Publishing, 2006)
Wolffe, Bertram, *Henry VI* (Londra, Eyre Methuen, 1981)

La EDITURA POLIROM

au apărut:

Naghib Mahfuz – *Teba în război*
Haruki Murakami – *1Q84* (vol. I-III)
Kjell Espmark – *Béla Bartók contra celui de-al Treilea Reich*
Carlos Ruiz Zafón – *Luminile din septembrie*
Edgar Allan Poe – *Masca Morţii Roşii şi alte povestiri*
Jack Kerouac – *Oceanul e fratele meu*
Sofi Oksanen – *Purificare*
Kate Williams – *Plăcerile bărbaţilor*
Ryū Murakami – *Hituri celebre din epoca Showa*
Yann Martel – *Viaţa lui Pi*
John Steinbeck – *Nehotărâţii sorţi ai bătăliei*
David Grossman – *Până la capătul pământului*
Patrick McGuinness – *Ultimele o sută de zile*
Francisco Goldman – *Rosteşte-i numele*
Patrick deWitt – *Fraţii Sisters*
Amélie Nothomb – *O formă de viaţă*
Siri Hustvedt – *O vară fără bărbaţi*
Emir Kusturica – *Unde sunt eu în toată povestea asta?*
Philip Ó Ceallaigh – *Şi te trezeşti râzând*
Carlos Ruiz Zafón – *Prizonierul cerului*
Philippa Gregory – *Doamna apelor*

în pregătire:

Eowyn Ivey – *Copila de zăpadă*

www.polirom.ro

Redactor: Ana-Maria Lişman
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Luminiţa Păun

Bun de tipar: iunie 2012. Apărut: 2012
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax : (0232) 21.41.00 ; (0232) 21.41.11 ;
(0232) 21.74.40 (difuzare) ; E-mail : office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53 • C.P. 15-728
Tel. : (021) 313.89.78 ; E-mail : office.bucuresti@polirom.ro

---

Tiparul executat la S.C. ARHICONSTRUCT S.A.
Str. Buna Vestire nr. 8, Iaşi
Tel.: 0232/230.300, Fax: 0232/230.485

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

BIBLIOTECA POLIROM

PROZĂ XXI

„Puţinii, adevăraţii creatori de ficţiune istorică dau culoare trecutului prin basorelieful personajelor şi profunzimea temelor alese. Nici Philippa Gregory nu face altfel în *Doamna apelor*: o excelentă dioramă a unei perioade, sprijinită de o muncă de cercetare atentă şi de o tehnică stilistică impecabilă.“

Library Journal

„Magia efemeră ce înconjoară firul istoriei contrastează minunat cu impresia puternică a manevrelor politice.“

Booklist

„O carte precum *Doamna apelor*, în care inteligenţa feminină câştigă în faţa unor bărbaţi celebri, are darul de a anima evenimentul istoric, fie el inventat sau relatat chiar aşa cum s-a întâmplat.“

Publishers Weekly

ISBN 978-973-46-2587-1

www.polirom.ro

POLIROM